TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

1920

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS
605
TI
1920

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign

https://archive.org/details/tidsskriftforind1920unse

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN
I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

REDAKTION:
POVL DRACHMANN

REDAKTIONSUDVALG:
H. P. PRIOR, C. F. JARL, F. H. J. RAMBUSCH

1920

KJØBENHAVN
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

INDHOLDSFORTEGNELSE FOR 1920

Side

Aarsregnskab, Vort 55
Amerikansk Kamp mod Fagforeningerne 31
Amerikas Handelsomsætning 91
Amerikas Jernindustri 208
Andelsbladet og Handelsbalancen 19
Andelssystemet og Interessefællesskabet mellem Kapital og Arbejde; Et Forsøg i A/S Freia Chokolade Fabrik. Af Direktør *J. Throne Holst,* Kristiania 1
Arbejde haardt, sulte meget og undvære alle Behageligheder 190
Arbejdernes Andel i Udbytte og Ledelse, Forhandling om 53
Arbejdernes Andel i Virksomhedernes Ledelse og Udbytte; Statsminister Zahles Initiativ og Arbejdsgiverforeningens Stilling 9
Arbejdets Teori 146
Arbejdsforholdene i Tyskland 32, 145
Arbejdsloshedeu i Maj 1920 163
Arbejdsløshedens Bekæmpelse. Af Direktor *K. Christensen,* Aalborg 211
Arbejdstempo 199
Arbejdsydelse og Produktionsforøgelse 41
Arbejdsydelsen i Tyskland 114
Argentinas Eksport 175

Bayersk Grafitindustri 6
Bekæmpelse af Brandfare, Dansk Komité til 65
Benzinmangel 114
Biblioteket, Fra 124, 148, 176, 184, 192, 208, 216, 224
Billigt Byggesæt; En Udstilling i Industriforeningen ... 189
»Billigt Byggesæt« 213
Brasilien som et Jernets Fremtidsland 146
Brændselsforsyning, Vor; I hvilken Udstrækning og paa hvilken Maade kan og bør dansk Brændsel erstatte Kul? Af Ingenior, eand. polyt. *M. Ib Nyeboe* 193
Brændselsforsyning, Vor. Af Ingenior, Driftsbestyrer, eand. polyt. *O. Engholm* 203
Brændselsforsyning, Vor. Af Ingenior *Emil Brüel,* Hillerod 220
Brændselskommission, Forslag om en; En Henvendelse fra Industriraadet til Indenrigsministeriet 137
Brændselsokonomi og Kedelsten 138

Danmarks Betalingsbalance 159
Danmarks økonomiske Stilling; Kravet om en Analyse og Klarlæggelse af vore økonomiske Forhold. Af Redaktor *Povl Draehmann* 141

Side

Dansk elektroteknisk Industri. Af Direktor *H. W. Pade* 168
Danske Jern- og Staalværker for og nu. Af Direktor *Gunnar Gregersen* 34
Den overordentlige Kommission og vor hjemlige Produktion; Den danske Sæbeindustris Stilling 201
Dieselmotorskibene, I Sverige sejrer 67

Engelsk og amerikansk Kapital i Tyskland 139
Engelsk Finansekspert om Valutamisèren 90
Engelske Kul, De; Produktionsomkostninger og Priser. 172
Engelske Overpriser for Kul til Neutrale, De; En Undersogelse i den norske Industri 127
Engelsk Regulering af Im- og Eksport 17
Englands Elektrieitetsforsyning 162
Englands Handelsomsætning i 1919 32
Englands Kamp paa Oliemarkedet 146
Englands Kvælstofindustri 205
Englands Vareomsætning i Januar 91
Erkendelse, Vaagnende 222

Farlig Tale 174
Finanssituation, Den internationale; Danmarks Stilling og den engelske Kulpolitik 185
Forsikringsmonopol, Chr. Thorsen. Boganmeldelse. Af *Hæ.* 97
Forskel, Den afgørende 199
Foss' Industrifond, Alex. 132
Frankrigs Kulforsyning 146

Genrejsningen af den nordfranske Industri 32
Glasindustrien, Fra 123
Gummi-Industrien i Sovjet-Rusland 207

Handelsbalance og økonomiske Problemer; Foredrag holdt paa Industrimødet den 12. November f. A. af eand. polit. *Povl Drachmann* 10
Handelsbalancen 191
Handelsbalancen — En glædelig Bedring 138
Handelsbalancen — Kullenes Indflydelse 207
Handelsbalancen — og Strejkerne 123
Handelsbalancen og Valutaen 114
Handelsomsætningen i Oktober Maaned 223
Hauberg, Direktor S. C. In Memoriam. Af Direktor *H. P. Prior* og *Max Ballin* 57
Hollandsk Initiativ i Tyskland 207
Hvorfor? 215
Hyldest til Kongen fra Erhvervene, En 177
Horproduktionen Verden over 146

605
TI
1920

Side

Indisk Alkoholproduktion ... 107
Indiske Marked, Det ... 155
Industricentrum, Et nyt ... 107
Industrieksport med særligt Henblik paa Maskinindustrien, Muligheder og Vilkaar for; Foredrag holdt i Dansk Ingeniorforening af Direktør *A. B. C. Hansen* 60, 82
Industrielle Situation, Vor; Den danske Industri under Presset fra Vest og Syd ... 209
Industrien og Nationernes Forbund ... 215
Industrien og videnskabelig Forskning. Af *R* ... 54
Industriens Tilstand i Danmark ca. 1835, Et Par Ord om. Ved Premierlojtnant *Otto Smith* ... 142
Industriforeningen 1919—20 ... 76
Industriforeningen; Valg af Bestyrelse, Industriraad og faste Udvalg ... 89
Industriforeningens Generalforsamling ... 68
Industriforeningens Oprindelse. Af Pastor *N. Dalhoff* ... 174
Industrilandet Luxemburg ... 32
Industriraadet og Tørvesagen; En Indstilling fra Torveudvalget ... 133
Industriraadets Ledelse ... 32
Industriraadets Virksomhed og Industriens Stilling, Om; Et Tilbageblik over Aarets Arbejde ... 69
Interessekontoret; En Oversigt over de svenske Erfaringer. Af Kontorchef *Henning Kiørboe* ... 150
»Interessekontorets Organisation« ... 42

Japans Silkemarked ... 208
Japans Økonomi ... 99
Japanske Krise, Den ... 161
Jarl's Industrifond, C. F. ... 132
Jern og Staal, Storproducenternes Produktion af ... 5
Jernbetonskib, Evropas storste ... 121

Kanada i 1919 ... 91
Kanadas Industri, Fra ... 7
Kataloger, Boger o. I. ... 176
Kataloger, Udstillinger o. I. ... 155
Kul, De dyre ... 174
Kul, Torv og Olie; Nogle Betragtninger over Brændselssituationen. Af *G. G.* ... 110
Kul, Tørv, Olie; Nogle Bemærkninger til G. G.s Artikel i Nr. 11 ... 129
Kullene og Valutasituationen ... 187
Kulsituationen ... 101
Kvindelig Arbejdskraft i Industrien; Tyske Krigserfaringer ... 66
Kobestævnet efter Reorganisationen; Der kaldes til Samling om det nationale Arbejde ... 149

Legat i Industriforeningen, Ledigt ... 56
Legater i Industriforeningen, Ledige ... 8, 100
Liberalitet ... 175
Læderindustrien 1919; Af vor Industris ojeblikkelige Arbejdsvilkaar. Af Direktør *Max Ballin* ... 28
Lonstigninger og Prisniveau ... 206

Mobelindustriens Kobestævne. Af *J. N.* ... 182

Naar Masken falder ... 55
Nielsen, Stenhuggermester Rudolph ... 65

Side

Norges Industri og de engelske Kulpriser ... 215
Norske Importforbud, De ... 161
Norsk Sparsommelighed ... 191
Notitser ... 80, 208

Olesen, Etatsraad C. A., udtræder af Industriraadet ... 40
Olesen, C. A., 27. Juni 1845 — 20. Juni 1920 ... 125
Olieproduktionen i Sydafrika ... 163
Organisations- og Forenings-Meddelelser 7, 20, 42, 55, 68, 80, 92, 99, 108, 115, 123, 131, 139, 147, 156, 164, 175, 183, 191, 200, 215, 223
Otte-Timers Arbejdsdag i Frankrig, Den lovfæstede; Regeringen nedsætter en Kommission til at undersøge dens Virkninger ... 144
Overflodig Velvilje ... 191

Platinerstatning, En ... 19
Polsk Handelslovgivning ... 6
Principaler og Funktionærer ... 172
Prisstigning og Toldpolitik; Foredrag holdt paa Industrimødet den 12. November f. A. af Direktør *H. P. Prior* ... 21
Produktionens Forøgelse; Nogle tyske Tanker herom. Af *J. R.* ... 217
Produktionsnedgangen ... 91
Professorerne ved Den polytekniske Læreanstalt i Wien, Hjælp til ... 90
Præmieringen af den mindre Industri ... 8, 108, 224

Raaolie (Petroleum) og Benzin i U. S. A. ... 175
Regulering af belgiske Toldsatser ... 199
Regulering af svenske Toldsatser ... 199
Rensning af Dampkedler, Fare ved ... 91
Rumæniens Petroleumsindustri ... 139
Ruslands Bjergværksindustri. Af Professor *Ivan Korsuchin* ... 94, 102

Sadolin & Holmblad A/S; Et Bidrag til den danske Farveindustris Historie. Af *G. G.* ... 4
Samfundet som Driftsherre, Med ... 222
Selvstændighed og Samarbejde. Af Ingenior *Alex. Foss.* 45
Skatteopkrævning hos Arbejdsgiverne ... 163
Skibsværfternes Arbejde i 1919 ... 99
Slomann, C. V. ... 40
Sociale Problemer; Foredrag holdt paa det nordiske Sygeplejerskemode i Kjobenhavn af Redaktor *Povl Drachmann* ... 178
Socialiseringsfrasen ... 174
Socialpolitiske Skrifter ... 31
»Sodaforeningen«; Et Tilbageblik paa en Krigstidsinstitutions Arbejde ... 27
Sovjet-Ruslands Tekstilindustri ... 91
Spareudstillingen ... 221
Sukkerproduktionen i Evropa ... 163
»Svensk Export«. Af *J. V.* ... 127
Svenske Industris Stilling i Verdensproduktionen, Den 139
Svensk psykoteknisk Institut ... 31
Sveriges Brændselsolieforsyning ... 131
Sveriges Industri og Krisen; Industriförbundet dokumenterer Kravet om en Toldregulering ... 212

Side

Sveriges Industriförbund ... 90
Sveriges Industriförbunds Rigsindustrimøde; Svensk Industris Stilling i Verdensproduktionen. — Økonomisk Demokratisering ... 93
Sveriges Jern- og Staalindustri i 1919 ... 67

Tjærefarveeksporten fra U. S. A. ... 175
Tryksager for Eksport, Lidt om. Af Direktør *A. B. C. Hansen* ... 29
Tyske Arbejdsforhold ... 155
Tyske Eksport og Valutatillægene, Den; Til Belysning af den tyske Efter-Krigs-Handelspolitik ... 109
Tysk Metalindustri, Slet Aar for ... 42
Tyske »Nodhjælp«, Den ... 207
Tyske Reichswirtschaftsrat, Det; Et Forsog paa at skabe et sagligt Korrektiv til det politiske Parlament. Af *P. D.* ... 157
Tyske Staalsyndikats Endeligt, Det; Fra Selvstyre til Statstvang. — Den ojeblikkelige Situation i den tyske Jernindustri. Af *P. Dr.* ... 117
Tyske Udenrigshandel 1919 og 1920, Den ... 223
Tysklands Kulproduktion ... 145
Tysklands Selvforsyning med Salpetergødningsstoffer ... 6
Tysklands Tab af Raastoffer ... 131
Torring af Klipfisk, Kunstig ... 31
Torv ... 128

Side

Torv; Et Indlæg og nogle Kommentarer ... 153
Tøvehandel. Af Ingenior *P. Sletting* ... 197

Udenrigsministeriets Tidsskrift ... 19
Udførselsforbudene for importerede Varer ophævede, Industrien og Handelen kræver ... 44
Udforselsforbudene og Kjobenhavns Frihavn ... 68
Udstilling af Landbrugsmaskiner og Arbejdsredskaber paa Island ... 173
Udstilling i Lille, International ... 67
Udstillinger ... 216

Valutaraadet ophævet ... 120
Valutaraadets Arbejde efter Valutalovens Bortfald ... 81
Valutaraadets fortsatte Virksomhed ... 59
»Valutaraadet«s Oprettelse og Virksomhed ... 33
Vej frem. Af *P. D.* ... 214
Verdens Olieproduktion — og dens Forhold til Forbruget. Af *r.* ... 122
Vi bor fastholde ... 41
Vindmotor, En ny ... 219

Zinkvalseværk i Norge ... 163

Ørsted, H. C. Af Ingeniør *G. E. Hartz* ... 165
Ørsted Mode i Kjobenhavn, Et nordisk H. C. ... 145

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 1 — 1. JANUAR — 1920

Andelssystemet og Interessefællesskabet mellem Kapital og Arbejde.

Et Forsøg i A/S Freia Chokolade Fabrik.

Af Direktør *J. Throne Holst*, Kristiania.

I det foredrag om Socialpolitiske reformer som herr ingeniør Alex. Foss holdt under det danske landsindustrimote den 12. november sidstleden, bringes atter sporsmaalet om andelssystemets anvendelse i industrien frem. Ingeniør Foss synes at ha liten tro paa at systemet vil fore til de gunstige sociale resultater som dets forkjæmpere haaber. I hvert fald — og her maa jeg gi ham min ubetingede tilslutning — vil dets lovmæssige gjennemførelse støte paa uoverstigelige praktiske vanskeligheter.

Da herr Foss utførlig omtaler de forsok som A/S Freia Chokoladefabrik har gjort for at indføre arbeidernes deltagelse i utbyttet, og da jeg særlig i den sidste tid meget ofte har mottat henvendelser fra folk, som er interessert i den ordning som av fabrikken var forsøkt, har jeg tænkt mig, at det nu kunde være av mere almen interesse at redegjøre utførlig for planen og for aarsakerne til at den gik i stykker.

»Freia's« forsok er ikke av gammel dato. Skjønt interessen for et eksperiment med »profit-sharing« i mange aar har været tilstede inden selskapets ledelse, maatte saken dog vente paa sin losning til 1916. Der var to aarsaker for utsættelsen: hensynet til at vor bedrift før den tid neppe kunde ansees okonomisk sterk nok til at »profit-sharing« med virkelig fordel kunde indfores, og hensynet til at planerne paa forhaand maatte omhyggelig overveies og forberedes om ikke systemet straks fra den første begyndelse skulde være dødsdømt. Jeg skal nedenfor mere utforlig dvæle ved det første moment, nødvendigheten av at besitte tilstrækkelig okonomisk styrke forinden man gaar ivei med et saadant forsok. Før jeg omtaler den ordning vi tilslut bestemte os for, vil jeg blot faa nævne, at vi selvfølgelig var bekjendt med en god del av de forsok som har været gjort andet sted i Europa og i senere aar tillike i Amerikas forenede Stater. Særlig i sidstnævnte land har andelssystemet — tat i videste betydning — fundet uttryk i en rik variation av forskjellige systemer. Det synes som det er rent forretningsmæssige hensyn mere end noget andet, som har været drivfjeren til de amerikanske forsøk med »profit-sharing«. Og skjønt man fremdeles holder den franske industridrivende Leclaire (andelsordningens fader) op som det lysende forbilled, soker man dog gjennem skarpsindige analyser av de faktorer, som er bestemmende for en effektiv og økonomisk produktion, at finde ut i hvilken utstrækning »profit-sharing« med fordel kan anvendes og hvilken form den bor ha inden de forskjellige arter av bedrifter. Med dette syn paa spørsmaalet horer andelssystemet nærmest hjemme under »Industrial Management« og faar liten sammenhæng med socialpolitiske reformer. Selvfolgelig er der meget at lære av de amerikanske forsok, da de er saa forskjelligartede; kun maa det indrømmes, at den skepsis, som fra arbeiderledernes hold er vist saken, under saadanne omstændigheter er noksaa forstaaelig.

»Freia's« maal med at gi arbeiderne andel i profitten var at ta det første skridt henimot en social reform og denne reform skulde bestaa i, at vi efterhaanden gjorde enhver av arbeiderne til

en kapitalist om end i beskeden maalestok. En økonomisk interesse i bedriften, mente vi, skulde skape en basis for et fuldstændig interessefællesskap. Haand i haand med vore bestræbelser paa at gjøre arbeiderne til »kapitalister« gik vort nogen aar tidligere paabegyndte arbeide med at skaffe gode boliger med tilhorende haver til arbeiderne. Og paa samme generalforsamling, hvor man vedtok at indføre andelssystemet (9. mars 1916) besluttedes ogsaa indført en pensionsordning for fabrikkens arbeidere og funktionærer. Ved disse tre foranstaltninger mente vi, at vi efterhvert vilde komme nærmere til en social ordning inden fabrikken, hvorunder de arbeidere og funktionærer som var knyttet til bedriften med tilfredshet og ro kunde se fremtiden imøte. Hvorvidt der fra et rent forretningsmæssig synspunkt vilde være noget vundet ved ordningen, mente vi, at vi trygt kunde overlate til fremtiden at vise.

Jeg skal i korte træk redegjøre for vor andels- og pensionsordning og aarsakerne til at de blev omstyrtet.

Paa vor generalforsamling den 9. mars 1916 blev det besluttet at oprette et tantiemefond for fabrikkens arbeidere og funktionærer. Der blev truffet bestemmelse om at avsætte av bedriftens aarlige nettoutbytte 10 pCt. av det beløp hvormed nettooverskuddet overskred 8 pCt. av aktiekapitalen efterat de lovbefalte fondsavsætninger hadde fundet sted. Av det paa denne maate tilveiebragte fond utbetales hvert aar en tantieme til de arbeidere og funktionærer, som hadde været knyttet til bedriften mindst to hele kalenderaar og som kun hadde oppebaaret fast løn eller akkordbetaling. Tantiemen blev fordelt procentvis i forhold til den enkeltes løn. Procentsatsen blev for hvert aar fastsat av direktionen og utgjorde for 1917 15 pCt. av aarslønnen.

Efterhaanden blev vi dog opmerksom paa, at dersom ordningen skulde virke efter sin hensigt, *maatte vi forsøke at gjøre arbeiderne direkte interessert i fabrikkens kapital.* Det var ogsaa ønskelig at ordningen fik saadanne statutter, at arbeidernes utbytteandel ikke paa nogen maate blev avhængig av direktionens eller den daglige ledelses avgjørelse. Den forannævnte ordning blev derfor ved generalforsamlingens beslutning av 27. mai 1918 ændret derhen, at der av de oparbeidede fonds avsattes et »arbeidernes og funktionærernes fond« stort en million kroner. Dette fond skulde forrentes paa like fot med aktiekapitalen, som utgjør kr. 3 000 000.—. Av fondets renteutbytte skulde først kr. 32 000.— avsættes til et saakaldt »utløsningsfond«. Dette utløsningsfond anvendtes paa den maate, at arbeidere som har været 5 aar ansat i bedriften erhvervet en »lodkapital« stor kr. 500.—, og videre fem hundrede kroner for hver femaarsperiode som vedkommende arbeider hadde været knyttet til vor bedrift. »Lodkapitalerne« forrentedes av hovedfondet og hvad der forøvrig blev tilrest av hovedfondets renteavkastning fordeltes som tantieme til de arbeidere og funktionærer, som hadde været fast ansat i fabrikken hele sidste kalenderaar. Fordelingen av denne tantieme skedde procentvis i forhold til arbeidslønnen, dog med den begrænsning at ingen aarsløn beregnedes med et høiere beløp end kr. 4 000.—.

De ovenfor omtalte »lodkapitaler« forfaldt til utbetaling ved fyldte sekstiende aar eller ved tidligere død. »Utløsningsfondet« var avsat til dækning av dette ansvar og det var forsikringsmæssig beregnet, at det skulde være tilstrækkelig, saaledes at hovedfondet aldrig skulde kunne angripes.

Det springende punkt i denne ordning er bestemmelsen om avsætning av »utløsningskapital« og utdeling av »lodkapitaler«. Derved at ikke hele fondets renteavkastning hvert aar utdeles men at altsaa en del av utbyttet skulde anvendes til erhvervelse av lodkapitaler har man villet opnaa to formaal: at skape sans for kapitalopsamling, samt at gi arbeiderne en mere varig interesse i bedriften. Man antok at derved, at arbeiderne hadde en liten kapital henstaaende i bedriften, vilde det første skridt til et interessefællesskap være tat. Jeg kommer straks til hvordan det løp av.

Den andelsordning som blev praktisert av os er mig bekjendt det mest fuldstændige eksperiment paa det heromhandlede omraade, som er foretat her i Skandinavien. Socialøkonomiske forfattere er vistnok temmelig samstemmige om, at til en hensigtsmæssig form for indførelsen av utbyttedeling i en industriel bedrift hører adgangen for arbeiderne til efterhvert at bli delagtige (enkeltvis eller kooperativt) i *bedriftens kapital.* Leclaire viste her veien, og i de amerikanske foretagender, som praktiserer andelsordningen med held, finder man det samme princip lagt til grund. Arbeiderne erhverver saakaldte »common stocks«, mens de gamle aktionærers kapital overføres til preference aktier, eller der oprettes visse »arbeider aktier«

uten, eller med begrænset stemmeret. Fællestrækket for de virkelig heldige forsøk synes at være den tvungne avsætning av noget av *profitten til indbetaling paa aktier eller lodder*.

Dette system hvorved arbeiderne tvinges til kapitalopsamling kan muligens vække nogen motvilje, men skal paa den anden side noget virkelig effektivt opnaaes, kan jeg dog ikke se nogen vei utenom denne tvang. At spare — opsætte at forbruke — synes imidlertid at være det vanskeligste man kan paalægge ihvertfald vor norske arbeider.

For at sikre vore arbeideres alderdom blev, som ovenfor nævnt, samtidig med andelsordningen indført en pensionsordning. Fra 1. april 1916 oprettedes en pensionskasse omfattende alle de arbeidere og funktionærer, som ved utgangen av 1915 og fremtidig ved hvert kalenderaars utgang hadde været fast knyttet til bedriften i fem fulde kalenderaar. For kassens mandlige medlemmer tegnede Freia en livsforsikring med 50 pCt. tillæg for opnaadd 65 aars alder. Livsforsikringens størrelse bestemtes ved størrelsen av aarslønnen set i forhold til ansættelsestiden og arbeiderens alder. M. a. o. fabrikken utredet et visst beløp aarlig til hvert medlem, beløpet var en bestemt procentsats av lønnen, større eller mindre alt efter det antal aar vedkommende arbeider hadde været knyttet til bedriften. Dette beløp anvendtes av pensionskassen til dækning av præmien for en livsforsikring, hvis størrelse da var avhængig av vedkommende arbeiders alder.

For kvinder anvendtes beløpet paa samme maate til dækning av præmien for en livrente med forlænget tilbakebetaling fra det 60 aar.

For personer over 50 aar kunde kassen ikke kjøpe nogen forsikring, de beløp som faldt paa arbeidere over den alder blev istedet indsat paa bankbok.

Hver 15. december regulertes livsforsikringen og livrenterne, dersom indtægten i det forløpne aar hadde steget, ved tegning av tillægspolicer eller ved forhøielse av det aarlige bankindskud. Men ingen policer kunde nedsættes. Pensionskassen forvaltedes efter love vedtat av Freias direktion og lededes av en bestyrelse som bestod av ett medlem valgt av direktionen, av fabrikkens disponent, ett medlem valgt av og blandt de forsikrede arbeidere og et fjerde medlem valgt av og blandt de forsikrede funktionærer.

Pensionskassen opbevarte policerne, og der gaves dem en paategning om, at de ikke kunde avhændes, pantsættes eller paa anden maatte disponeres, likesom de ikke kunde angripes for gjæld. Dersom et medlem fratraadte selskapets tjeneste utlevertes policen, men den paaførte klausul vedblev at være i kraft.

Naar et medlem døde hævet pensionskassen forsikringsbeløpet og anvendte det til den forsikredes efterladte efter bestyrelsens beslutning.

Under en lønskonflikt i begyndelsen av indeværende aar kom det sterkt frem, at fabrikkens arbeidere satte liten pris paa og hadde liten forstaaelse av de ovenfor refererte ordninger.

Andelsordningen — det hadde stadig været fremholdt av fabrikken — skulde ikke berøre lønsatserne, som man mente at holde paa høide med hvad der kunde bydes av lignende bedrifter i Norge. Dog mente man, at naar der taltes om leveomkostningerne set i forhold til indtægterne saa maatte det erindres, at »Freia's« arbeidere hadde et tillæg til sin faste løn, som dengang ikke var ubetydelig. Arbeiderne søkte imidlertid en lønsregulering paa basis av det utbytte, som fabrikken hadde beregnet, at ordningen vilde bringe dem for aaret 1918. Dette utbytte svarte for mænds vedkommende gjennemsnitlig til kr. 8.40, for kvindernes vedkommende til kr. 6.00 pr. uke. Forslaget blev lagt til grund for Riksmæglingsmandens mægling og utgangen paa denne lønskonflikt blev da, at fabrikken føiet arbeiderne i deres ønske om at faa ordningen avløst og det beregnede utbytte for 1918 tillagt den effektive ukeløn.

Hvad var saa aarsaken til at vore arbeidere manglet interesse og forstaaelse av ordningen?

I nogen utstrækning kan det vel hænde at arbeiderne ikke har kunnet tilegne sig selve den tekniske side av ordningen. Hertil kommer en hos mange arbeidere merkværdig utpræget motvilje mot kapitalopsamling.

Men derimot skyldes det utvilsomt for den væsentligste del paavirkning av arbeidernes ledere i og utenfor fabrikken. Disse ledere har, det føler jeg mig overbevist om, i stor utstrækning tat parolen fra utlandet. I Amerika, hvor andelsordningerne i saa stor utstrækning praktiseres ut fra rent forretningsmæssige grunde, har de mest fremtrædende arbeiderledere uttalt sig meget skarpt imot den. Jeg skal her indskrænke mig til at citere en meget karakteristisk uttalelse av den

norskfodte leder av den amerikanske sjømandsunion, mr. Andrew Furuseth, han sier: »Profit-sharing« er en vaabenstilstand, som arbeidsgiveren sjelden gaar ind paa uten med den hensigt at holde lønningerne nede«. Dette er neppe rigtig, selv ikke for Amerikas vedkommende, for det strider mot den forste grundregel for al profit-sharing, den at arbeidernes lon maa holdes paa samme nivaa, som lønningerne i bedrifter av samme art der ikke praktiserer profit-sharing. Jeg skulde være tilboielig til at tro, at arbeidernes motvilje i virkeligheten er at soke i den socialpolitiske reform, som systemet *kan* indebære, om det gjennemfores paa en helt nt heldig maate. Den dag arbeideren ikke længer betragter sig som proletar følger han ikke mere sin leder, han er tapt for organisationen. Her er der en interessekonflikt mellem de længstskuende industridrivende og de nationale og internationale arbeiderledere.

Herr ingeniør Foss paaviser i sit foredrag, at en andelsordning i de fleste bedrifter neppe vil kunne bety nogen nævneværdig bedring i arbeidernes materielle vilkaar: utbyttet paa den enkelte arbeider i en stor arbeidsstok vil bli for ubetydelig til at systemet kan fremme en social reform. Denne betragtning var som nævnt en grund til at »Freia« forst i 1916 besluttet sig for eksperimentet.

Naar derfor spørsmaalet om en *lovmæssig* indførelse av systemet kommer op har jeg, uanset hvilken form loven faar, meget liten tro paa at den vil føre til det forventede resultat; thi ett er, at en enkelt bedrift kan være saa heldig stillet at den, enten av sine oplagte fonds eller av forholdsvis rummelige aarvisse indtægter ønsker at gjøre sine arbeidere delagtige i fabrikkens nettoavkastning. Men selv et forsok under saadanne vilkaar har liten utsigt til at løpe heldig av, dersom den avkastning som blir arbeiderne tildel ikke utgjør en forholdsvis betydelig procentsats av arbeidernes aarslon. Men hvor faa bedrifter er det ikke som er saadan stillet. *Derfor er spørsmaalet om at gjøre denne ordning lovfæstet, saaledes at den kommer til at gjælde alle bedrifter*, noget helt andet. Analyseres de forskjellige omkostningsfaktorer i fremstillingen av et industriprodukt, vil det sees at den middels lønsomme bedrift ikke ved at reducere kapitalutbyttet og fordele en større eller mindre del som bonus eller tantieme til arbeiderne, vil kunne bidra nævneværdig til en bedring i arbeidernes økonomiske kaar.

Den *tvungne* utbyttedeling vil derfor føre til, at industrien maa medregne arbeidernes utbytteandel i kalkulation av varepriserne. Dette vil virke paa samme maate fordyrende paa vareprisen som en kunstig utvanding av selskapets kapital. Driftsherregevinsten maa, for at gjøre begge parter — kapital og arbeide — tilfredse, økes, hvad der resulterer i en hævning av prisnivaaet, og arbeiderne er fremdeles like langt fra at være velstillet.

□□□□□□

A/S Sadolin & Holmblad.

Et Bidrag til den danske Farveindustris Historie.

Atter et smukt, endog ualmindelig smukt og velskrevet Festskrift om en dansk Industri, og atter et lødigt Bidrag til dennes samlede Historie.

Saa mange fælles Træk, der træffes i de forskellige Beretninger om danske Industriers Udvikling og Kamptid, saa er det paa den anden Side morsomt at se, at een enkelt Linie har der ikke været fulgt. I det fornylig fra samme Forfatters Haand, nemlig Redaktør Povl Drachmanns, foreliggende Skrift om A/S Brandts Klædefabrik, berettes der saaledes om en Virksomhed, der, opstaaet af et Kundefarveri, der begyndte at miste sine Kunder derved, at Omegnens Bønder hørte op med Spinding og Hjemmevævning, resolut gik i Gang med selv at producere Garner og Klæde og saaledes fulgte Konjunkturerne. I nærværende Tilfælde er Begyndelsen morsomt nok ogsaa et Farveri — egentlig det gamle Militærfarveri, senere kombineret med et almindelig civilt —, der i de Aar, da de egentlige Kundefarveriers Tal efterhaanden indskrænkes, gaar en anden Vej og begynder Fabrikationen af de Kemikalier, der bruges indenfor Farveriet, og senere udvider Virksomheden til andre Farver, Lakker o. s. v. Men fælles i begge Tilfælde er Erfaringen, at Industrien her i Landet skabes af stærke Mænd — eller Slægter.

Det er et Hundredaarsskrift. I den meget omfattende Indledning føres Traadene imidlertid langt længere tilbage end til det ved Tradition indenfor Selskabet som Stiftelsesaar antagne Aar 1819 — helt tilbage til den Dag, den 12. Maj 1777, da Jacob Holmblad fik kgl. Privilegium paa at »anlægge et komplet Manufaktur-Farveri i Kjøbenhavn«.

Paa Festskriftets 58 Sider finder man »koncentreret« — fristes man til at sige — Hovedtrækkene i den danske Industrislægt Holmblads Forhold til Farveri og megen anden dansk Industri samt Beretningen om, hvorledes denne endelig afløses af en ny, idet de smukke Traditioner føres videre. Stamfaderen til Dynastiet begynder under Merkantilismen, udnævnt og »støttet« af kgl. Majestæt, og dernæst føres Slægten videre fra Fader til Son, Sonnesøn o. s. v., medens

Fornyelsen sker under Auspicier, der tor betegnes som de bedst mulige, ligesom de Mænds Navne, der nu er de kontrolerende, hvad Veje og Midler angaar.

Med mange gode Navne gor man iøvrigt Bekendtskab, lige fra Niels Lunde Reiersen, »Industriens Velgjører« — den kloge, smukke Mand med den hvide Allongeparyk og røde Frakke, der fra sin rigt ornamenterede Guldramme paa Væggen i Industriraadets Mødesal ser ud over Industriens Mænd —, Carlsen, Gl. Køgegaard, og saa helt ned igennem Tiderne til vore Dages Industrikoryfæer, hos hvilke *den* gode Tradition er bevaret, at en velsitueret ældre Industridrivende meget vel kan interessere sig for en yngre og — naar han har noget godt paa Hjerte — række ham den hjælpende Haand, der muliggor det for ham at komme fremad.

— — —

»Sadolin & Holmblad«s første Forfædre var de Mænd, der arbejdede i Manufakturfarveriet i »Guldhuset«, der rummede den kgl. Uldmanufakturs Farveri. Industrislægtens Nestor kæmper sig her frem fra Læredreng til Svend og Indehaver — den Gang en besværlig og tung Kamp — og overlader, efter et virksomt Livs Arbejde, Fortsættelsen af Traditionen til sin Søn, Lauritz Holmblad, som han allerede paa et tidligt Tidspunkt havde optaget som Kompagnon, og som der derefter berettes om. Skildringen af disse Firmaets folgende Aar forer nu til det Tidspunkt, 1812, hvor det overdrages Lauritz Holmblad at gøre Forsog med at uddrage Indigo af Vaidplanten, og hermed er Begyndelsen til de nye Baner gjort. 1819 optoges saa Fremstilling af olierevne Farver — omend til en Begyndelse kun sporadisk, men dog sættende et afgørende Skel.

Det vilde fore for vidt selv kort at referere Firmaets videre Udvikling. Den foreliggende overordentlig fængslende Fremstilling er trods Righoldigheden saa koneentreret, at det er umuligt at sammentrænge den yderligere — kun beskære. Det skal kun antydes, at Fremstillingen forer Læseren gennem Omtalen af de forskellige Faser i Udviklingen: til *Oliefarvefremstillingen*, Optagning af Fabrikationen af *Fernis* og *Lak* o. s. v. — alt under Navnene C. F. Holmblad og P. L. Holmblad, indtil endelig Virksomheden fra Familien Holmblads Besiddelse glider over til *Holmblad & Co.s Eftfl.*, alias Fabrikejer L. Friis', og derpaa endelig i Begyndelsen af dette Aarhundrede (1912) slaas sammen med det nye Firma: A/S Sadolins Farver, til A/S Sadolin & Holmblad.

Om dette sidste skal der lige meddeles et Par Ord, idet, morsomt nok, den samme Bevægelse, der er Udviklingslinierne i Firmaet Holmblads Historie (altsaa *fra* Farveanvendelse *til* Farveproduktion), genfindes hos Firmaet »Sadolins Farver«. Det grundlægges nemlig af en ung Kunstner, G. A. Sadolin, der efter flere Aars utrættelig og stærkt interesseret Eksperimenteren med Fremstilling og Forbedring af forst Voksfarver og dernæst Oliefarver ved formaaende Mænds Støtte gaar over til *fabriksmæssig* Fremstilling af Oliefarver, Trykfarver m. fl.

Der staar herom i Festskriftet følgende Linier, der meget træffende karakteriserer Udviklingen: »Naar det som her gælder Fremstilling af Malerfarver, vil det som Regel enten være Kemikeren, der bliver Kunstner, eller Kunstneren der bliver Kemiker, i begge Tilfælde med det Formaal for Øje at skabe noget nyt og fremragende paa Malerfarvernes Omraade«. Og det er rigtigt. Her var det altsaa Kunstneren, der blev Kemiker og fra smaa Forhold arbejdede sine Farver frem til noget betydeligt.

I Aaret 1912, d. 2. Juli, sammensluttedes Selskaberne Sadolins Farver med Holmblad & Co.s Eftfl. til det nuværende Firma, der, udvidet og for Administrationens Vedkommende ledet af Ingenior Knud Sadolin — en Broder til Grundlæggeren — med Energi har arbejdet sig frem til den nuværende smukke Position indenfor dansk Farveindustri. — Nøje kontroleret baade ved Raavareanvendelsen og under Fabrikationen har man sikret sig mod nogensinde at levere daarlige Varer — det er det, der har skabt Virksomhedens Navn. Den har da heller ikke tabt Hovedet trods de frygtelige Rystelser, netop den Del af Raavaremarkedet, som Firmaet optræder paa, har været underkastet under Krigen og efter denne. Under den fortrinlige Ledelse ved Siden af en erfaren Bestyrelse, der rummer fremragende teknisk Indsigt, parret med fortrinlig Administrationstalent, ønsker dansk Industri den til Lykke i Haabet om, at den vil have en smuk Fremtid for sig.

G. G.

□□□□□□

Storproducenternes Produktion af Jern og Staal.

Den engelske »National Federation of Iron and Steel Manufactures« har foranlediget en ganske interessant Statistik udarbejdet. Den bestaar i en Opgørelse af Jern- og Staalproduktionen i hver enkelt Maaned af indeværende Aar for de tre største Producenters Vedkommende: U. S. A., England, og Tyskland. Da disse tre Lande helt dominerer Verdensmarkedet for Jern og Staal, betyder denne Statistik en overordentlig Hjælp til Overskuelse af Konjunkturerne.

I de nedenstaaende Tabeller, der indeholder Essensen af den foretagne Undersøgelse, er der til Produktions- og Eksportmængderne i hver af Aaret 1919's hidtil forlobne Maaneder fojet en nederste Linie, der angiver den gennemsnitlige maanedlige Mængde i det sidste Fredsaar, 1913.

Produktionen af Raajern Jan.-Sept. 1919.
(i 1000 Tons.)

	England	Tyskland	U. S. A.	Tilsammen
Januar	664	499	3306	4469
Februar	625	469	2940	4034
Marts	684	551	3090	4325
April	653	434	2478	3565
Maj	662	517	2108	3287
Juni	612	519	2115	3246
Juli	660	572	2429	3661
August	521	561	2743	3825
September	574	524	2488	3586
1913	855	1582	2581	5018

I Gennemsnit af de første 9 Maaneders Produktion faar man, England 629 000 Tons, Tyskland 516 000 Tons

og U. S. A. 2633000 Tons. Amerika fremviser saaledes en storre Produktion end før Krigen, et Forhold Strejkerne vel nok inden Aarets Udløb vil have ændret. Den engelske Produktion er 26 pCt. mindre end Fredsproduktionen, mens den tyske Produktion er gaaet tilbage med ikke mindre end 62 pCt. Dette sidste Tal maa dog undergaa en Rettelse, idet en Del af den tyske 1913-Produktion nu skrives paa Frankrigs Regning.

Staalproduktionen ses af nedenstaaende Tabel:

Produktionen af Staal Jan.-Aug. 1919.
(i 1000 Tons.)

	England	Tyskland	U. S. A.	Tilsammen
Januar	718	559	3698	4975
Februar	734	516	3219	4469
Marts	758	635	3168	4561
April	668	428	2665	3761
Maj	755	594	2296	3645
Juni	631	631	2641	3903
Juli	618	785	2985	4388
August	474	729	3269	4472
1913	639	1502	2608	4749

Tager man her Gennemsnittet af de første 8 Maaneders Produktion, faar man: England 670000 Tons, Tyskland 610000 Tons og U. S. A. 2993000 Tons. Atter her er den amerikanske Produktion steget siden Tiden før Krigen (15 pCt.), men den engelske Produktion er her ogsaa steget (5 pCt.), medens den tyske ogsaa for Staalets Vedkommende er dalet, nemlig med 59 pCt.

I hvor høj Grad Amerika har fortrængt England paa Verdensmarkedet ses endelig af den tredie og sidste Tabel.

Eksport af Jern og Staal Jan.-Sept. 1919
(i 1000 Tons)

	England	U. S. A.
Januar	169.0	320,4
Februar	108,6	315,9
Marts	158,0	340,7
April	171,0	379,6
Maj	206,0	369,2
Juni	194,0	514.8
Juli	190,0	306,4
August	211,5	—
September	189,0	—
1913	411,1	240,9

Af en gennemsnitlig maanedlig Eksport i de 7 første Maaneder paa 520600 Tons, tager Amerika de 349600 Tons eller 67 pCt., medens det i 1913 af en samlet Eksport paa 652000 Tons kun tog 240900 Tons eller 37 pCt.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Tysklands Selvforsyning med Salpetergødningsstoffer.

I Anledning af det nye Salpetersyndikat i Tyskland meddeler Firmaet Friedrich Bayer i et Cirkulære, som »Svensk Handelstidning« gor til Genstand for Omtale, forskellige Oplysninger om den syntetiske Salpeterfremstillings Historie i Tyskland. For Krigen lykkedes det i 1913 at gøre den Haberske Metode anvendelig til Produktion i storre Stil, og Ludwigshafen-Fabriken besluttede at udvide Anlægene til en aarlig Kapacitet af 150000 Tons Ammoniumsulfat, svarende til 30000 Tons rent Salpeter. Krigen standsede imidlertid Importen af Chilisalpeter til Tyskland og Regeringen forlangte derfor en Udvidelse af Fabrikens Produktion til 500000 Tons Ammoniumsulfat (ca. 100000 Tons rent Salpeter), Flyverangreb truede nu Oppau-Fabriken, og midt i Aaret 1916 byggedes et nyt Anlæg beregnet paa en Produktion af 300000 Tons Salpeter. Det lykkedes saaledes under hele Krigen »Badische Anilin« at tilfredsstille Regeringens Krav, og Finansieringen ordnedes ved, at Regeringen bevilgede Firmaet Laan efter Behov.

Efter Krigen er Produktionen paa Grund af Kulmangelen og Arbejdsuroen formindsket betydeligt. For November Maaned regner »Badische Anilin« dog med en Produktion paa 100000 Tons Salpeter og mener at kunne naa højere. I det hele regner man med, at den indenrigske Produktion vil kunne tilfredsstille det indenrigske Behov af Salpetergødningsstoffer.

Polsk Handelslovgivning.

Af den Rapport, som den norske Delegation til Polen har afgivet, gengiver »Norges Industri« nogle spredte Bemærkninger angaaende den juridiske Side af forskellige forretningsmæssige Sporgsmaal. Delegationens Viden stammer fra en Samtale med Advokat Henryk Konic.

I det egentlige Polen gælder »Code Napoléon« i sin oprindelige Form, men i de forskellige Landsdele, der var været under fremmed Herredømme, staar de fremmede Love endnu ved Magt. Om Oprettelsen af Aktieselskaber og Kommanditselskaber findes ingen særlige Love, alle Selskaber skal have Koncession af Departementet for Handel og Industri og af Finansdepartementet. En vis Norm for Aktieselskabers Statutter findes, men i Detaillerne fastsættes disse rent individuelt efter Starternes Ønske og Behov. Ethvert rimeligt Andragende om en Koncession — indtil videre dog ikke fra Tyskere — vil formentlig blive imødekommet. For Skibsfartselskaber gælder foreløbig de almindelige Bestemmelser i »Code Napoléon«, men da Polen ønsker meget levende at skabe sin egen Handelsflaade, vil der blive forelagt Landdagen et specielt Lovforslag til Vedtagelse. Til Oprettelsen af Agenturer for f. Eks. Assuranceselskaber fordres Koncession. En saadan vil rimeligvis være vanskelig at faa, da man mener, at Assurancevirksomheden bør forbeholdes Polakkerne selv. Rettergangen for Indrivning af Fordringer er god; for Veksler gælder nogenlunde de internationale Regler. I Tilfælde af Konkurs kan Dato for Konkursens Aabning føres tilbage, hvis det kan godtgøres, at Firmaet allerede paa et tidligere Tidspunkt var insolvent. Endelig noteres det, at Pantsættelse af faste Ejendomme foregaar ved Afgivelse af særlige Pantedokumenter og legitimeres ved Indførelse i visse Bankers specielle Registre eller ved en notariel Handling.

Bayersk Grafitindustri.

I Bayern har man allerede i et Par Hundrede Aar indvundet, omend i mindre Mængder, Grafit af en gnejs-agtig Stenart, hvori Grafiten i Form af smaa Skæl er til Stede i en Mængde af 20—25 pCt. Før

Ceylongrafiten fremkom, dækkede Bayerns Grafitproduktion næsten hele Europas Forbrug af Digler af dette Materiale; men Ceylongrafiten vandt bedre Indgang: den var renere, større i Bladene, mere plastisk. Imidlertid arbejdede man, under Sammenslutning af de forskellige Grafitgruber i Bayern, paa Forbedringer i disse Retninger af den bayerske Grafit, og det lykkedes ogsaa at fremstille et bedre Materiale, som bl. a. hos Krupp fandt stærk Indgang. — Under Krigen steg den bayerske Grafit fra en Pris af 40 M. pr. 100 kg til 175 M. Nu staar den derværende Industri dels overfor et stærkt Prisfald, dels, i Sammenhæng hermed, i Bestræbelsen for at indarbejde sig nye Metoder, event. nye Anvendelser (til galvaniske Elementer til Grafitsmøremidler) i Stedet for den tidligere ensidige Digelproduktion.

Fra Kanadas Industri.

Et stærkt Hjælpemiddel for Udviklingen af Industrien i Kanada er Landets Rigdom paa Vandkraft; det er beregnet, at det besidder 14 Mill. HK. i Vandkraft, hvoraf hidtil 2,3 Mill. allerede er, og 1 Mill. snart vil blive taget i Brug. Stærk Udvikling har i de sidste Aar haft: *Kalkkvælstof*-Værkerne (Kalciumcyanamid, desuden Ammoniak, Salpetersyre o. l.); Fabrikation af *Karborundum* (til Slibemidler), af *Grafit* (Acheson Grafit Co., som fremstiller de store Elektroder til elektriske Ovne); mægtige *Papir*fabriksanlæg er i Gang (til 250 t Papir daglig) og under Anlæg; 1916 begyndtes Anlægget af store Værker til Fremstilling af *Acetone* og *Eddikesyre*, mulig ogsaa Alkohol med Acetylen (Kalciumkarbid) som Udgangspunkt. —

En ejendommelig Produktion er denne: Kanada har en ret stor Rigdom paa naturlige Gaskilder, i 1916 opdagede man, at i den største af dem, paa Bow Island i Alberta, er der et Indhold af 0,36 pCt. *Helium*. Saa ringe denne Mængde synes at være, har den dog, beregnet efter Prisen paa Helium-Luften før Krigen, en daglig Værdi af c. 50 Mill. Doll. I de sidste Aar er det lykkedes at indvinde dette Stof af Naturgassen paa en saa heldig Maade, at den fandt Anvendelse til Fyldning af Balloner og Luftskibe under Krigen. I Fredstid vil dette imidlertid ikke kunne lønne sig, og dette har i nogen Maade hemmet den industrielle Udvikling for Tiden af dette Heliumanlæg; derimod synes det at have en stor Mulighed ved Fremstilling af de elektriske Lamper med Gasfyldning. — I andre Gaskilder har det vist sig, at den udstrømmende Luftart er ren eller næsten *ren Kvælstof;* og der aabner sig derigennem Mulighed for paa disse Steder (Britisk Columbia, Georgia-Bugtens Øer) at anlægge store Fabriker til Kvælstof-binding, til Plantenærings Formaal.

* * *

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Danske Kataloger.

Industriraadets Eksportbureau henleder Opmærksomheden paa følgende: Nu da Brevcensuren kan anses for hævet, og danske Firmaer kan sende deres Tryksager overalt undtagen til det blokerede Rusland, er det rimeligt, at danske Firmaer, der ønsker at gøre Propaganda for deres Frembringelser, sender Kataloger, Brochurer og andre Tryksager til de Steder i Udlandet, hvor der kan tænkes at være et Marked for de vedkommende Varer.

Det er os ogsaa bekendt, at der udfoldes en ivrig Propaganda ved Udsendelse af Kataloger, men vi maa desværre konstantere, at denne Propaganda ofte er uden Resultat, da Firmaerne sender deres paa dansk affattede Kataloger, som naturligvis ikke er af nogensomhelst Nytte.

Der indløber ofte Klager over dette Forhold, og vi maa derfor indtrængende anmode danske Eksportfirmaer om at sende Kataloger i de Sprog, som læses i paagældende Land.

Ganske vist kan man ikke forlange, at danske Firmaer skal udgive Kataloger paa alle Sprog, men det er ogsaa tilstrækkeligt at udgive dem i Hovedsprogene. Hvis f. Eks. et dansk Firma sender Kataloger til Spanien, og det ikke er i Besiddelse af saadanne affattede paa spansk, kan man særdeles godt sende franske Kataloger og til Nød engelske, kun ikke danske.

Import til Argentina.

Gennem Udenrigsministeriet har man modtaget en fra den kgl. Generalkonsul i Buenos Aires fremsendt Fortegnelse over de Artikler, for hvilke der i Øjeblikket er Behov i Argentina. Fortegnelsen indeholder dels Liste over hvilke Varer, der i Almindelighed er Brug for, dels Liste over Artikler, det argentinske Politi køber, og Artikler, der efterspørges i National-Territorierne.

De paagældende Lister ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat.

Spansk Frilager.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en fra det kgl. danske Konsulat i Madrid indsendt Indberetning angaaende Oprettelse af et Frilager i Bilbao. Paa Frilageret kan oplagres alle saadanne udenlandske Varer, hvis Oplagring i almindelige Havnepakhuse er tilladt, samt desuden bearbejdet og ubearbejdet Tobak. Det er tilladt paa Frilageret at foretage forskellige Bearbejdninger af de oplagrede

Varer, f. Eks. Udvinding af Olie af Copra og oliholdige Frø, Vaskning af Uld, Afhaaring af Huder, Afskalning og Ristning af Kaffe og Kakao, samt andre lignende Operationer, der foroger Varernes Værdi uden væsentlig at forandre deres Natur.

Nævnte Indberetning, som tillige indeholder Tarifbestemmelser over de Gebyrer, der skal betales for Oplagring af de forskellige Varer, ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat.

Messen i Lyon.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Komitéen for Messen i Lyon har oprettet et Oplysningskontor, hvis Adresse er 27, rue Gentil, Lyon, og som gratis med al mulig Beredvillighed giver Oplysninger af enhver Art om Messen og dens Forhold.

Eksporten fra franske Kolonier.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriet modtaget en Indberetning fra Generalkonsulatet i Paris, hvoraf fremgaar, at der ved Dekret af 14. Oktober f. A. offentliggores en ny Liste over Varer, hvis Udførsel fra de franske Kolonier kun kan ske ved en særlig Licence fra det franske Koloniministerium.

Foruden levende Dyr, forskellige Næringsmidler, Korn, Sukker, Vine etc. nævnes særskilt:

vegetabilsk Fedt,
rene Olier,
Oliekager,
Malt og
Klid.

□□□□□□

Præmiering af den mindre Industri.

Industriforeningen i Kjobenhavn indbyder til Deltagelse i en Konkurrence mellem Genstande fremstillede af den mindre Industri. Denne Konkurrence er forbunden med en Præmiering ved et Tilskud fra Staten til Støtte for den mindre Industri. Ved Uddelingen af Præmierne vil der ikke alene blive taget Hensyn til Fabrikatets Godhed, men ogsaa til om Vedkommende har udvist særlig Energi ved at indfore bedre Arbejdsmetoder eller ved at fabrikere nye eller hidtil fra Udlandet indforte Genstande. Medarbejdere, som har haft fremragende Del i et godt Resultat, vil kunne erholde Medarbejderpræmier. Bedømmelsen finder Sted ved et af Industriraadet nedsat Udvalg, som eventuelt vil tilkalde den fornødne sagkyndige Bistand.

For at komme i Betragtning ved Præmieringen fordres, at den eller de Genstande, for hvilke der æskes Præmie, er egnet for Tilvirkning og Salg i større Mængder og udfort af den Præmieæskende eller i dennes Virksomhed, samt at den Præmieæskende kan henvise til mindst et Aars Virksomhed med Tilvirkning af paagældende eller lignende Genstande. Præmie vil kun blive tildelt saadanne Virksomheder, for hvilke Præmiebeløbet kan faa Betydning som en pekuniær Støtte til Virksomhedens Fremme.

Adgang til Præmieæskningen staar aaben for Virksomheder fra hele Landet.

Anmeldelse om Deltagelse skal ske paa særlige Skemaer, som kan faas ved personlig eller skriftlig Henvendelse til Industriforeningens Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Skemaerne skal udfyldes nøjagtigt og maa være tilbagesendte under samme Adresse inden Anmeldelsesfristens Udløb, den 15. Januar 1920.

□□□□□□

Ledige Legater i Industriforeningen.

Af Kaptajn og Malermester *C. G. Bruun og Hustrus Rejselegat* vil der inden 1. Maj 1920 blive uddelt 2 Portioner à 800 Kr. Legatet kan søges af Haandværkere og Industridrivende, der bor paa Kjøbenhavns Grund.

Af Praktiserende Læge *Jacob Pinquez's Legat*, hvis Renter skal uddeles til honette og flittige Haandværkere i Kjøbenhavn til Hjælp til at komme i Vej eller til Fremme af deres Bedrift, vil inden 1. Maj 1920 2 Portioner à 500 Kr. blive uddelt.

Ansogninger om disse Legater skal skrives paa dertil indrettede Ansøgningsblanketter, som kan afhentes i Industriforeningen, Vestre Boulevard 18, 1. Sal th., og som vil være at tilbagelevere inden den 15. Januar 1920.

□□□□□□

Tidsskrift for Industri udgaar den 1. og 15. i hver Maaned. Klager over Fejl ved Bladets Forsendelse bedes rettet til det stedlige Postvæsen — hvis dette ikke nytter eventuelt til Bladets Ekspedition, Telefon Central 8100.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Manglende Hefter af »Tidsskrift for Industri« maa kræves erstattet af Postvæsenet, hvis dette har forsomt at aflevere Tidsskriftet. Dettes Omdeling har Industriforeningen intet direkte Ansvar for. Reklamationer bør altid ske snarest muligt. Enkelte Hefter kan evtl. købes i Ekspeditionen à 50 Øre.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.

Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelklær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 2 | 15. JANUAR | 1920

Arbejdernes Andel i Virksomhedernes Ledelse og Udbytte.

Statsminister Zahles Initiativ og Arbejdsgiverforeningens Stilling.

UNDER 9. Januar har Arbejdsgiverforeningen tilstillet Statsministeren følgende Skrivelse:

»I Skrivelse af 16. f. M. har Hr. Statsministeren meddelt Arbejdsgiverforeningen, at den af Justitsministeriet nedsatte Kommission, som har til Opgave at udarbejde Udkast til Forslag til Lov om Foranstaltninger til Sikring af Overholdelse af Overenskomster mellem Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer, har erklæret, at den ansaa det for rettest ikke at beskæftige sig med Drøftelse af Spørgsmaal om Indførelse af et repræsentativt System, hvorved der f. Eks. gives Arbejderne Indflydelse paa Forretningsledelsen eller Andel i Virksomhedernes Udbytte.

Hr. Statsministeren har under Henvisning hertil og til, at den Tid nærmer sig, da de bestaaende store Overenskomster mellem Arbejdsgivere og Arbejdere udlober, anmodet Arbejdsgiverforeningen om at udpege 3 Repræsentanter til en foreløbig og indledende Forhandling om, hvorvidt det maatte være betimeligt nu at bringe en Konference i Stand til Drøftelse af Spørgsmaalet, om en Ordning lader sig træffe saaledes, at Arbejderne faar Del i Arbejdsledelsen og eventl. i Udbyttet af Virksomhederne, hvori de er beskæftigede.

Arbejdsgiverforeningen skal i denne Anledning udtale følgende:

Spørgsmaalene om at give Arbejderne Del i Arbejdsledelsen og evtl. i Udbyttet af de Virksomheder, hvori de er beskæftigede, som er sat paa Dagsordenen i mange Lande og ogsaa her i Landet er ført frem, særlig fra socialdemokratisk Side, er af en saa vidtgaaende Rækkevidde og forudsætter saa betydelige Omdannelser ikke alene i selve Erhvervenes Struktur, men ogsaa i de enkelte Deltageres Opfattelse, det være sig Ledere eller Ledede, at ethvert Forsøg paa at gennemføre dem ikke alene forudsætter omfattende Drøftelser, men ogsaa vilde kræve langvarige Forsøg i Praksis, forinden det vilde være klogt eller muligt at give Nyordninger af denne Art en almindelig Karakter.

I Erkendelsen af den Betydning det har, at de Spørgsmaal, der saaledes er sat paa Dagsordenen, underkastes en grundig, omhyggelig og alsidig Overvejelse, har Arbejdsgiverforeningen i Forening med Industriraadet nedsat et socialpolitisk Udvalg, hvis Opgave det er at forelægge sine Resultater for Offentligheden og deltage i den offentlige Diskussion om disse Spørgsmaal.

Det af Hr. Statsministeren stillede Forslag synes os nu at gaa ud fra den Forudsætning, at det overhovedet vilde være muligt ved direkte Forhandlinger mellem Repræsentanter for Arbejdsgiverforeningen og for Fagforeningerne at naa til Klarhed i disse Spørgsmaal og evtl. derpaa bygge praktiske Skridt. Dertil forekommer det Arbejdsgiverforeningen, at Tiden ikke er inde, og Arbejdsgiverforeningen kan derfor ikke anbefale, at en Forhandling af den antydede Art optages paa det nuværende Tidspunkt, hvor begge de to Organisationer iøvrigt er fuldt optagne af det Overenskomstarbejde, som er foranlediget ved de talrige Opsigelser af bestaaende Arbejdsoverenskomster. Det vilde være at give Offentligheden en urigtig Opfattelse af Situationen, hvis man gennem Nedsættelse af et saadant Udvalg gav det Udseende af, at den sociale Fred hurtigt og let kunde tilvejebringes ad de af Hr. Statsmini-

steren antydede Veje, og det vilde efter Arbejdsgiverforeningens Mening i ingen Henseende gavne Overenskomstforhandlingerne, at de her omhandlede Spørgsmaal ligesom skydes ind imellem dem.

Skulde Hr. Statsministeren fastholde Ønsket om Nedsættelsen af et Udvalg, vil Arbejdsgiverforeningen fra sin Side paa ingen Maade vægre sig ved at deltage i en Forhandling, og den har da ogsaa allerede for alle Tilfældes Skyld udpeget 3 Medlemmer, der evtl. kunde deltage i en saadan, men Arbejdsgiverforeningen anser det for rigtigst paa én Gang at paapege, at Tidspunktet ikke kan siges at være gunstigt, og at det af Hr. Statsministeren stillede Forslag ikke har Udsigt til at kunne gøre nogen Nytte under det Arbejde, der nu udføres med det Formaal at tilvejebringe rolige og stabile Arbejdsforhold i Danmark.

P. F. V.
H. Langkjær.

Ørsted.«

❁ ❁ ❁

Handelsbalance og økonomiske Problemer.

Foredrag holdt paa Industrimødet den 12. November f. A. af cand. polit. *Povl Drachmann.*

Et af de Omraader, hvor Krigens Lære ikke burde gaa sporlost hen over vore Hoveder, er Handelsbalancen. Det er jo ingenlunde længe siden, at det i dansk Økonomi var god Latin, at en Handelsbalance aldrig kunde være »ugunstig« i Ordets alvorlige Forstand, thi — som man forklarede — naar Handelsbalancen udviste et Overskud af importerede Varer i Forhold til de eksporterede, kunde dette dog kun være af det gode; ellers maatte man jo betragte Varer som noget ligefrem skadeligt.

Denne Lære var ikke blot sofistisk, men uhyre farlig i sin alt for fristende »Laden-staa-til« paa det økonomiske Omraade. Den har da ogsaa sikkert bidraget stærkt til at svække vor økonomiske Realitetssans og i den almindelige Bevidsthed at sætte Forbrugets Interesser over Produktionens. De mellemliggende Aar har jo ganske vist lært os noget i Retning af det Begreb, Regnskabets Dag, som denne Lære saa flot satte sig ud over, men alligevel maa man ikke tro, at disse Anskuelser derfor er udryddede. Den Dag i Dag kan man i det danske Landbrugs særlige Taleror, »Andelsbladet«, se den gamle Traver gaa igen, naar Bladet i et af sine sidste Numre skriver følgende om den Kendsgerning, at vi i 1914 kunde notere et Eksportoverskud i vor Handelsomsætning: »Vi har haft«, siger Bladet, »hvad man i Pengeverdenen (!) kalder en forholdsvis gunstig Handelsbalance. Under normale Forhold betyder det for den almindelige Befolkning en ugunstig Handelsbalance, fordi det for den gælder om at faa Overskud af Varer til Landet«! — Vi skal senere faa rig Anledning til at se, hvorledes en »for den almindelige Befolkning« gunstig Handelsbalance i »Andelsbladet«s Opfattelse af Problemet tager sig ud i den nøgne Virkelighed. —

Efter denne specifik danske Lære skulde Danmark altsaa snart i lange Tider have været et særlig lykkeligt og økonomisk vel funderet Land, thi saa langt tilbage vor ordnede Handelsstatistik gaar, har vi haft Merindførsel i vor Handelsomsætning med Udlandet. Omkring 1870 ansloges Indførselsværdien til 158 Mill. Kr. aarlig — Udførselsværdien til 116 Mill. Kr., Deficit 42 Mill. Kr., i 1880'erne var Tallene 235 Mill. og 155 Mill., Deficit 80 Mill. Kr. — Trods Forøgelse baade af Importens og Eksportens Tal holdt dette Deficit sig nogenlunde jevnt indtil Aarhundredets sidste Aar, hvor det voksede til over 100 Mill. Kr. Import og Eksport voksede derefter jevnt i de følgende Aar, medens Deficit svingede mellem 90 og 130 Mill. Kr. aarlig. I 1905 var man nede paa et Deficit af 91 Mill. Kr. af den samlede Omsætning paa næsten 900 Mill. Kr., men i de følgende Højkonjunkturaar voksede Importen stærkt, medens Eksporten holdt sig nogenlunde konstant, indtil Importen i 1907 var over 600 Mill. og Underskudet ca. 184 Mill. — en Rekord i vor Handelsstatistik, hvis alvorlige Konsekvenser snart skulde melde sig i Krisen omkring 1908. Thi en Krise maatte der til for at slaa Importen ned, medens Eksporten kun voksede jevnt, og i de 4 nærmeste Aar efter 1908 har vi da følgende Underskud: 110 Mill., 122 Mill., 86 Mill. og 86 Mill. Saa skyder Importen atter stærkt fremad i 1912 og 1913, nemlig helt op til 777 Mill., medens Eksporten kun naar 637 Mill., saaledes at altsaa det sidste normale Aar før Krigen udviser et Deficit af 140 Mill. Kr.

— — Inden vi gaar videre og ser paa Krigsaarenes Udvikling, skal vi først noget nærmere undersøge selve Begrebet Handelsbalance. Hvis et Land kun havde Indtægter henholdsvis Udgifter som Følge af sin Vareomsætning, var det klart, at Handelsbalancen maatte angive dets hele økonomiske Status. I saa Tilfælde havde ikke blot Danmark, men selv rige Lande som Storbritannien, Tyskland (det forhenværende), Holland og andre været fallit for længst, medens Lande som Argentina og Rusland, der altid har haft Eksportoverskud, skulde staa som særlig rige Stater, hvad der som bekendt ikke har været Tilfældet. Sagen er jo, at Handelsbalancen kun er én, omend langt den vigtigste, Konto i et Lands hele Betalingsbalance, hvis øvrige Konti (positive eller negative) er Fragtfortjeneste, Rentebetalinger, Avance paa Transithandel, Turisttrafik, Provisioner, Assurancer o. s. v. Dertil kommer Handelsstatistikens Ufuldstændighed, der ved

Forskellen mellem fob-Pris og cif-Pris, henholdsvis ved Opgørelsen af Eksportens og Importens Værdiansættelse, altid vil forskyde Tallene i Importens Favor. Nu har vi jo af de nævnte Konti væsentligst haft vor Fragtfortjeneste at falde tilbage paa som Korrektiv for vort Handelsunderskud. Vor Bruttofragt ansloges i Aarene inden Krigen til 75 à 100 Mill. Kr., hvoraf ca. Halvdelen regnedes for Nettofortjeneste, der kom Landet som saadan til Gode. Hvad Rentebetalingerne angaar, da var den Konto jo i de senere Aar desværre blevet absolut ugunstig for os, idet vi vel havde omtrent 1 Milliard Kr. at svare Rente af til Udlandet. Vi har nu ingenlunde altid været et Laaneland. I 1870'erne var vi noget i Retning af Kapitalistland med et Overskud af udenlandske Værdipapirer i dansk Eje paa ca. 130 Mill. Kr. Dette Overskud svandt gradvis i 80'erne, indtil det allerede i 1890'erne — netop som Følge af vort stadige Handelsunderskud — gik over til Underskud overfor danske Værdipapirer i udenlandsk Eje.

Med Hensyn til Avance paa Transithandel, Turisttrafik o. s. v. stod vi derimod med positive Tal, og alt i alt regnede man i Aarene for Krigen, at der af det aarlige Handelsunderskud i de nævnte Konti var Dækning for ca. 80 Mill. Kr., medens vi altsaa reelt maatte forøge vor udenlandske Gæld med ca. 50 Mill. Kr. pr. Aar for at klare vore Forpligtelser. Vi var altsaa ikke blot ikke naaet til at kunne brødføde os selv med Kapital, men svækkedes stadig af Kapitalafgang, og det er dette Forhold, der stærkt maa fremhæves.

Har det nu til Trods for disse alvorlige Forhold hidtil været vanskeligt at faa Folk til at forstaa Handelsbalancens virkelige Betydning, skyldes dette maaske i ikke ringe Grad den rent psykologiske Omstændighed, at man kun har haft den negative Side af Sagen at pege paa, medens man kun som Fantasiprogram kunde opstille Virkningerne af en positiv Handelsbalance. Da vort Importoverskud omkring 1908 voksede helt op mod de 200 Mill. Kr. om Aaret — dengang en forfærdende Sum — og da Krisen kom straks efter, folte ganske vist mange jo nok Sammenhængen mellem Handelsbalancen og det ikke mindre mystiske og dog saa haandgribelige Begreb, der hedder Pengemarkedet og den almindelige økonomiske Situation. Og alligevel var Erkendelsens Dybde ikke større, end at man maatte danne en særlig Forening, Landsforeningen »Dansk Arbejde«, for at udbrede den Lære, man skulde tro var saa umiddelbart indlysende: at et Lands Velstand ikke er foreneligt med et stadigt Underskud i Betalingsforholdet til Udlandet, og at kun en Udvikling af den indenlandske Produktion kunde føre fremad.

Det virkelig klingende Argument fik man da først i Krigsaarene, da vi ikke længere behovede Fantasien at ty til — men i vort eget Land, med vore egne Øjne kunde se Virkningerne af det hidtil ukendte positive Tegn, der afløste den lange Række af trøstesløse Mimus'er i Danmarks Handelsbalance.

Desværre skulde denne Erkendelse i høj Grad blive svækket derigennem, at den danske Regering under Krigen valgte ikke at publicere vor Handelsstatistik. Hvorvidt Hensigten med denne Foranstaltning blev naaet, har man maaske Lov at tvivle om. De krigsførende Magter fik jo alligevel Kendskab til Tallene, og Udlandets Presse, som ikke fik de rigtige Tal, lavede i Stedet deres egne, saaledes som det nu passede i deres Kram — man erindre blot »Morning Post«-Kampagnerne.

Det sikre Resultat blev derimod, at den danske Offentlighed holdtes i Ukendskab om Landets økonomiske Status, og at Handelsomsætningens Tal hverken blev udnyttet og heller ikke undersøgt paa tilbørlig Maade. Først nu, for faa Maaneder siden, er disse Tal lagt offentlig frem, først nu kan vi gøre det store Læremateriale, de indeholder, op. At vi i Mellemtiden allerede er naaet til Tilbageslagets Tid burde kun skærpe vor Iver efter at drage de rette Slutninger, efter hvilke vi kunde opstille vore fremtidige økonomiske Maal og revidere vore Begreber. — — —

Som nævnt gik vi ud af 1913 med et Underskud i vor Handelsbalance af 140 Mill. Kr. og i vor hele Betalingsbalance af ca. 50 Mill. Saa kommer 1914. Prisstigningsbølgen, der sætter ind med Verdenskrigen, griber for en Gangs Skyld først vore typiske Eksportprodukter og løfter os op. Resultatet bliver, at vi i 1914 har en Import af 718 Mill. Kr. og en Eksport af 780 Mill. Kr., altsaa et Overskud af 62 Mill. Kr. For første Gang i vor Handelsstatistiks Historie kan vi slutte Aarsregnskabet af med et Overskud, selv om dette kun udgør ca. 4 Procent af den samlede Omsætning. De følgende 3 gyldenrandede Aar, 1915, 16 og 17 holder ganske vist ikke denne Udvikling, idet de atter viser Underskud i vor Handelsomsætning, men dette er ganske ubetydeligt, svingende fra 50 til 72 Mill. Kr., og af den samlede Omsætning paa over 2 Milliarder Kr. for hvert af disse Aar kun udgørende $2^1/_2$ à 3 Procent. Vore Eksportvarer er selvfølgelig væsentligst Landbrugsprodukter, men det er dog ganske interessant, at Industrieksporten i disse Aar voksede stærkere end den samlede Eksport, idet den fra i 1913 kun at udgøre 9,9 Procent voksede til i 1914 at udgøre 10,5 og i 1915 næsten 15 Procent, i 1916, da Restriktionerne begynder at gøre sig gældende, 12,8 og i 1917 ligeledes 12,8 Procent. Udtrykt i absolute Tal ser vi, at vor industrielle Eksport, der for ca. 15 Aar siden endnu var ubetydelig, svingende omkring 25 Mill. Kr. aarlig, i 1910 var ca. 40 Mill. Kr., i 1914 82 Mill. Kr., i 1916 151 Mill. Kr., i 1917 124 Mill. Kr.

Til Eksportens Tal kom imidlertid snart en anden stor Indtægtsfaktor, nemlig Fragterne. Bruttofragten, indsejlet af vor Skibsfart, udviste fra 1914 nogen Tilbagegang fra det foregaaende Aar, nemlig 95 Mill. Kr., men allerede næste Aar sprang den op til 219 Mill. Kr. for i 1916 at udgøre 350 Mill. Kr., medens 1917 indbragte 330 Mill. Kr. Hertil kom de saakaldte Maanedsfragter i udenlandsk Sejlads, som i 1915 var 7 Mill. Kr., i 1916 22 Mill. Kr. og i 1917 67 Mill. Kr. For 1918 foreligger Fragtstatistiken lige saa lidt som Varestatistiken. Man ved blot, at Beløbet næppe heller har været ringe i dette Aar, og at det næsten altsammen er indsejlet som Maanedsfragt, idet vor Tonnage jo i stor Udstrækning den Gang var rekvisitioneret. Hvor meget der af disse Fragtbeløb kan reg-

nes som national Nettoindtægt er vel vanskeligt at afgøre, men det bliver i al Fald store Beløb, og for Maanedsfragternes Vedkommende ligger Netto og Brutto jo ganske særlig nær ved hinanden.

I hvert Tilfælde giver Fragtbeløbet plus Eksportbeløbet i disse Aar et smukt Overskud i vore Import- og andre Betalinger til Udlandet, og Virkningerne i vort hele økonomiske Liv viser sig hurtigt. Det maa være nok at underbygge dette med ganske faa Tal. Saaledes ser vi Nationalbankens Guldbeholdning vokse fra 78 Mill. Kr. i Juli 1914 til 184 Mill. Kr. i Marts 1918. Vi ser Sparekassemidlerne vokse fra 838 Mill. Kr. i 1914 til 1122 Mill. Kr. i Marts 1917. Vi ser Indlaanene i Bankerne (Folio, Indlaan og Kontokurant) vokse fra 906 Mill. Kr. i Begyndelsen af 1914 til 2441 Mill. Kr. i 1918, og »last not least« ser vi Skatteydernes Formue stige fra ca. 5 Milliarder i 1914 til 8,6 Milliarder i 1918 — denne Skatteevnens Forøgelse, der skulde danne en saa afgjort Forudsætning for Løsningen af de mange offentlige Samfundsopgaver i disse Aar — og maaske gøre Skatteudskrivningen lidt for bekvem. Nu ved jeg meget godt, at al denne Fremgang ikke udelukkende kan tilskrives Virkningerne af vor gunstige Handels- og Betalingsbalance, men at ogsaa den almindelige Prisstigning har haft sin store Betydning her. Men hvorledes Prisstigningen vilde have virket uden en saadan Kapitaltilgang, som vor Handelsbalance tilførte os udefra, turde dog maaske fremgaa af den nuværende Situation, hvor Prisniveauet jo endnu stadig stiger, og hvor Virkningerne dog er saa ganske anderledes.

Der kunde nævnes mange andre Tal belysende Fremgangen og Konsolideringen baade i Landbrug, Industri og Handel samt Skibsfart. Men jeg skal ikke trætte Dem hermed. Disse Aar er endnu saa friske i vort Minde, at det kan lade sig gøre i faa Ord at reproducere den almindelige Virkning, der skabtes ved, at Danmark i disse Aar, takket være en gunstig Balance, blev et kapitalkraftigt Land.

I disse Aar kunde vi nedbringe vor Gæld til Udlandet og selv skaffe os store Tilgodehavender ude omkring, og selv om der nok, navnlig takket være Blokaden, fremkom et Misforhold mellem disponibel og fastgjort Kapital, og selv om der takket være Prisstigningsbølgens Ujevnheder, ogsaa indenfor Landets Grænser, fremkom Misforhold med Hensyn til Godernes Fordeling, saa er der dog vel ikke et tænkende Menneske i hele vort Land, der nu tør paastaa, at det korte Spand af Aar, hvor vi stod med en fornuftig Handelsbalance, ikke var de lykkeligste i økonomisk Henseende, vi nogensinde har haft. Og det er jo det ved Økonomi, som ved al Videnskab, der regner med Mennesket som Grundfaktor, at de materielle og psykologiske Sider af Sagen er umulige at holde ude fra hinanden. Samtidig med Kapitalrigeligheden, med Foretagsomheden, med det sunde og stærke Tempo paa alle Omraader, ser vi derfor i disse Aar Nationens Maal vokse trods Krigens knugende Mørke og Usikkerhed om os paa alle Kanter. Vi følte som i et frisk Foraarspust, hvorledes en frisk og stærk Nation gaar frem, thi i de Aar da fødtes der store Tanker i dette Land og udløstes megen Dygtighed. Vi lærte at regne med store Tal og store Perspektiver. Landets Tro paa sig selv voksede, og dets Drømme fik en positivere Karakter, og hverken Erhvervslivet i Særdeleshed eller en Nation i Almindelighed kan undvære denne Kraft eller Troen eller de store Maal.

* * *

Nu er jo de positive Aar som bekendt atter afløst af negative, og hvad værre er, og hvad vi selv havde kunnet være Herre over, ogsaa den positive Aand synes desværre i tilsvarende Grad at være afløst af sin Modsætning. For 1918 foreligger som nævnt Handelsstatistikens Tal endnu ikke, de er endnu ikke opgjort, men fra enkelte Varegrupper har man dog Lov til at slutte til et almindeligt Billede, og dette viser da det foruroligende, at 1918, da vor Import takket være den skærpede og næsten absolute Blokade var naaet ned til et Minimum, der faktisk var uforeneligt med vor Økonomis Opretholdelse (jfr. den uhyre Arbejdsløshed), dog udviste nogle Cifre, der maatte tjene til Advarsel om, at det ikke var Varemængderne, der nu var ved at forskyde sig til vor Ugunst, men i højeste Grad Varepriserne. Skjult for vore Blikke af Blokadens Taageforhæng skyllede Prisstigningsbølgen videre ude paa Verdensmarkedet og løftede nye store Standardartikler op, og desværre netop de, som udgjorde vore mest typiske Importartikler, medens vore egne Eksportvarer langsomt begyndte at glide nedad igen ad Prisbølgens Ryg — samtidig med at vor øjeblikkelige Eksportevne ved Magtbud udefra næsten var slaaet helt ned. Saadan gik det til, at vi kunde gaa omkring herhjemme, indespærret af Blokaden, og tro, at blot denne atter blev hævet, vilde Udviklingen atter fortsættes og alt »blive godt« — samtidig med at i Virkeligheden hele vort økonomiske Grundlag blev forskudt under Fødderne paa os.

Virkningerne viste sig, da vor Handelsstatistik atter begyndte at fungere omtrent samtidig med Blokadens Ophævelse, d. v. s. fra Begyndelsen af indeværende Aar. I Januar Maaned udgjorde Importen 75 Mill. Kr., Eksporten 30 Mill., Deficit 45. I Marts var Tallene vokset til 166 og 41, Deficit 125 Mill. Importen steg stadig, uden at vor Eksport i nævneværdig Grad formaaede at vinde frem. I Juni kulminerede Importen med 273 Mill. Kr., mens Eksporten var 63 og Deficit 210 Mill. Kr. eller for denne ene Maaned mere end for hele Aaret 1907, det hvis Underskud havde opskræmt selv denne sorgløse og økonomisk lidet reflekterende Nation! I Juli og August gav de enorme Import- og Underskudstal kun i ringe Grad efter, mens Eksporten forblev konstant. Det kommer nu som et ligefremt Lyspunkt, at September »kun« viser 171 Mill. Kroners Import mod 86 Mill. Kroners Eksport, altsaa et Deficit af 85 Mill. Kr. I alt har Aarets 9 første Maaneder saaledes bragt os en Import af 1,7 Milliarder mod en Eksport af kun godt $^1/_2$ Millard, saaledes at vi staar med et Underskud af næsten 1,2 Milliarder, hvorefter man vistnok ikke tør ansætte det samlede Underskud, vi maa regne med i dette Aar, til mindre end $1^1/_2$ Milliard Kroner! — —

Der er ved disse Tal, saa kæmpemæssige de er, den Fare, at de i Stedet for at virke advarende saa at sige unddrager sig Fatteevnen og dermed overlades til deres egen Skæbne. Og dog repræsenterer de en Udvikling, som, hvis den fortsættes, i Lobet af Maaneder kan komme til at koste os det Grundlag, vi byggede i de gode Aar, og som vi vil have saa haardt Brug for baade til Modstandsevne og til Ekspansionsevne i den kommende Tid.

Nu er det vel saaledes, at disse Tal dækker over en ekstraordinær Situation — en Situation, som vi jo ogsaa genfinder rundt om i andre Lande. Vi stod efter Blokaden med tomte Lagre, og disse skulde fyldes op igen, vor Produktion have nye Forsyninger for atter at komme i Gang. Ser vi paa Virkningerne paa Betalingsbalancen, maa vi foruden Fragtbelobene heller ikke glemme, at store Mængder af dette Aars Import var forudbetalt af vore Tilgodehavender i Udlandet. Men i al Fald ser vi nu en meget betydelig Formindskelse i disse og dermed en Svækkelse af vor hele Kapitalkraft. — Det er saaledes et Tidens Tegn, at man nu kan se private Firmaer aabne Laan i Amerika for at kunne gore deres Vareindkob, idet man ellers kun paa ugunstige Betingelser kan skaffe fremmed Valuta. — Heller ikke maa man glemme, at store Varemængder er taget hjem med Genudforsel for Øje — hvorom senere. Tilbage bliver dog et Underskud, der, hvad enten det er betalt eller forst skal betales, maa mane til den mest alvorlige Eftertanke og Forsigtighed. —

Men søger vi Trost, netop i den Kendsgerning at vi, om jeg saa maa sige, forst maatte fylde paa vort Produktionsmaskineri for atter at komme i Gang, saa fores vi af os selv lige ind i det store og aktuelle Problem, som danner Sagens Kerne, og som dog vist er ret lidet paaagtet, nemlig vor udprægede Karakter af Forædlingsland. —

Det er en kendt Sag, i hvor stort et Omfang baade vor landbrugsindustrielle og fabriksindustrielle Produktion i deres normale »Fredsform« er anlagt paa indførte Hjælpe- og Produktionsmidler som Supplering af de mere »naturlige« Produktionsfaktorer, som vi raader over — idet vi jo ikke har nogen af de store Monopolartikler som Jern, Kul, Træ o. s. v., der ligger som Naturrigdom eller »skaber sig selv«, og ved hvis Eksport saa at sige den hele Salgsværdi bliver i Landet. Vi arbejder da i store Træk med en vis Fortjenstmargin af Færdigproduktets Værdi — nemlig Forskellen mellem denne og den Pris, vi selv maa betale for de til Produktionen medgaaede Raastoffer og Hjælpemidler, som vi overvejende maa kobe udefra. Vi virker saaledes som et stort Forarbejdningsværksted, og den Faktor i Produktionen, vi da i særlig Grad baserer vor Økonomi paa, er Arbejdet.

I Kraft af denne udprægede Forædlingsteknik, er det, at vi arbejder med store Tal baade i Import og Eksport — altsaa i sig selv intet Tegn paa særlig Rigdom, omend selvfolgelig paa okonomisk Ekspansionskraft. Det er saaledes karakteristisk, at vor Import Aaret før Krigen var storre end Sveriges, nemlig 855 Mill. Kr. mod 846 Mill. for Sveriges Vedkommende.

Selvfølgelig er en saadan Forædlingsokonomi lige saa fordelagtig som enhver anden, naar der blot er den fornodne Balance — men dennes Bevarelse bliver til Gengæld ogsaa en absolut Nødvendighed, og det staar som en alvorlig Trusel, hvis der skulde indtræde en Skævhed ved, at vore importerede Produktionsmidler bliver fordyrede forholdsvis mere, end Prisen for den tilsvarende færdige Vare stiger. I saa Fald vil Spillerummet for vor Fortjeneste indsnevres, vor Produktion blive mindre rentabel, vor Konkurrenceevne svækkes.

Det synes nu netop at være en saadan Situation, vi er inde i. Lige saa sikkert som Misforholdene vil udjevne sig igen — thi netop vor Basis i Arbejdsvirksomheden giver os en ikke ringe Elasticitet — lige saa nødvendigt vil det være at skænke Problemet alvorlig Opmærksomhed og være forberedt paa, at visse Omlægninger og nye Veje kan blive nødvendige.

Tager vi en typisk Importvare som Kul, der er det uundværlige Hjælpemiddel i saa at sige al vor Produktion, da kan vi bedst belyse Forholdet. Fra 1913 til 1917 steg vor samlede Eksportværdi fra 637 Mill. Kr. til 967 Mill. Kr., altsaa med godt 50 Procent, i samme Tidsrum steg Værdien af vor Kulimport fra 70 Mill. Kr. til 243 Mill. Kr., altsaa med over 300 Procent, og det endda for et Kvantum, der i 1917 var næsten $1^1/_2$ Mill. Tons mindre end i 1913, da den samlede Kulimport var ca. 3,6 Mill. Tons. Selv efter at Krigsassurancen og andet er bortfaldet, er Forholdet lige grelt, idet Kulprisstigningen er særlig stærk i de sidste to Aar. Vi kan for hele Aaret 1919 paaregne en Import af Kul og Koks, der i Tons ikke er større end vor Import i 1898, men medens Betalingen for dette Kvantum dengang var paa 26 Mill. Kr., vil den nu paa det nærmeste blive 200 Mill.! Denne Udvikling dækker over en Prisstigning, der har ladet fob-Prisen for engelske Kul stige fra ca. 13 Kr. i 1914 til 100 Kr. i Oktober 1919. Det er klart, at dette ikke undlader at ove sin Virkning paa vor Produktion, og vi maa i Sandhed dyrt betale de engelske Kularbejderes stærkt forhøjede Lonninger og ikke mindre de glubende Avancer, den engelske Regering lægger paa Kuleksporten, der som bekendt er kommet i »Statens Haand« — et Begreb, der i paafaldende Grad synes at skulle være identisk med Prisplyndring. — Overfor Kullene kan vi nu stille vor storste nationale Eksportartikel, nemlig Smorret. For Smor laa Eksportprisen i 1913 omkring 2,20 Kr. pr. kg. Med Hensyn til Eksportprisen efter Krigens Slutning vil det ganske vist være vanskeligt at opstille et Gennemsnitstal, da dette maa dække over meget store Forskelligheder efter de respektive Eksportmarkeder. For den Periode, som kunde kaldes »Perioden ved Krigens Slutning« omfattende Tiden fra November 1918 til Efteraaret 1919, kan imidlertid som Gennemsnitspris angives ca. 5,60 Kr. pr. kg, hvilket altsaa betegner en Stigning paa ca. 155 Procent. »Danmarks Mejeridrifts-Statistik« har anstillet en Undersøgelse af Stigningen i Mejeriernes Brændselspriser, som altsaa kan stilles direkte overfor Smorprisstigningen. Heraf fremgaar det, at denne Brændselskonto i samme Tidsrum, hvor Smorprisen steg 155 Procent, fremviser en Stigning paa ikke mindre end 450 Procent — endda

Mejerierne i de sidste Aar har benyttet meget andet Brændsel end Kul alene. Nylig er nu ganske vist Smorprisen forhojet, men ogsaa Omkostningerne er stegne — og i al Fald har Forholdet manifesteret sig som paavist.

Jeg skal nu ikke uddybe dette Eksempel nærmere, men blot anfore, at Paralleller kan findes paa mange andre vigtige Omraader, baade for Hjælpemidler, Raavarer og Halvfabrikata, saavel i vor landbrugsindustrielle som fabriksindustrielle Produktion. Den Situation, man havde frygtet efter Krigen som Folge af en bevidst og centraliseret Handelspolitik fra Stormagternes Side, er saaledes til en vis Grad indtraadt som en ren automatisk Folge blot af Varepriserne Fluktuation.

Man maa maaske her have Lov at indskyde, at de store Magters Kolonipolitik jo endnu ikke er fastlagt i sin fremtidige Form, saaledes at ubehagelige Overraskelser for os — som for andre kolonilose Stater — desværre ingenlunde er udelukket.

— — Sammenfatter man nu Konsekvenserne af den her skitserede Udvikling, da maa det staa klart, at den indeholder den allerstærkeste Opfordring til at fremme Brugen af indenlandske Frembringelser, til Anvendelse af indenlandske Materialer og overhovedet til langt mere rationel Udnyttelse af de nationale Hjælpemidler — og det baade i Landbrug og Industri — men dernæst til at udvikle vor Arbejdsokonomi og Arbejdsintensitet til det mest yderliggaaende.

Det er muligt, at store økonomisk rige Samfund nu uden blivende Skade kan nedsætte deres Arbejdsydelse. Vi maa paa disse Felter, som jo netop nu er saa aktuelle, aldrig glemme, at Arbejdsvirksomhed i Ordets videste Forstand er vor Hovedbasis, og naar vi i vor hele Økonomi aldeles ikke kan jevnfores med de store Lande, saa maa vi ogsaa forstaa, at vi i vore Arbejdsvilkaar ikke kan følge blindt Trop, selv om skonne sociale Sirenesange fra fremmede Kyster naar vore Øren.

Jeg er ikke blind for, at dette vil kræve Resignation, men jeg er navnlig ikke blind for, at denne Resignation ikke kan ventes honoreret, dersom ikke den brede Befolkning — Manden bag Ploven og Manden ved Drejebænken — faar disse Kendsgerninger forklaret objektivt og nøgternt. Det er derfor netop nu dobbelt farligt, at det nærmest er Paavirkning i stik modsat Retning, Menigmand er udsat for. Her hviler da et ikke ringe Ansvar paa vor Nationalokonomi, hvis den da overhovedet vil gore Krav paa at være en national Faktor. Jeg er ikke i Tvivl om, at enhver Industrileder er enig med mig i, at der trods alt er et saa stort Fond af sund Opfattelses- og Tænkeevne hos den danske Arbejder, at et saadant økonomisk Oplysningsarbejde aldeles ikke vilde være forgæves, naar det lagdes an paa rette Maade. Dets Nodvendighed bliver ikke mindre fremtrædende, hvis man har den Tro — som jeg personlig maa bekende mig til — at den Faktor, der vil blive Redningen i det nuværende, tilsyneladende haabløse sociale og økonomiske Kaos Verden over, er: den sunde Fornuft.

Et saadant Oplysningsarbejde er imidlertid ingenlunde nodvendigt blot overfor Arbejderne, men overfor hele Befolkningen. Resignation vil nemlig udkræves i videste Omfang overfor al undværligt Forbrug og dermed Import, altsaa i hele vor Levestandard. Kan man roligt sige, at denne er spændt alt for hojt, ligger der dog samtidig en vis Betryggelse deri, at vi her har en Sikkerhedsventil, et Spillerum, hvor der ikke blot maa, men ogsaa kan spares i betydelig Grad, uden at vitale Kræfter og Værdier trædes for nær.

Undersoger man Bestanddelene af vor Import i de hidtil forløbne Maaneder af 1919, vil man for de egentlige Produktions- og Forbrugsartiklers Vedkommende ikke finde større Udsving fra tidligere Gennemsnit — undtagen just i Priserne. Derimod figurerer adskillige Luksus- eller dog delvis undværlige Forbrugsartikler som Kaffe, Kakaobonner, Tobak, Silkevarer og overhovedet Manufakturvarer, Automobiler, Drikkevarer o. s. v. med Kvantiteter, der overfor de tilsvarende Mængder i 1913 betyder en ganske væsentlig Fremgang. Nu skal det ganske vist indrommes, at det her er umuligt at afgore, hvorvidt storre Dele af disse Vareposter er taget hjem med senere Genudforsel for Øje (selv om de anforte Varemængder ikke indbefatter de rene Transitvarer, Frihavnsvarer, der er holdt helt uden for Statistiken). Saadanne Forretninger er jo sikkert gjort i udstrakt Grad, desværre vist i lige saa udstrakt Grad med daarlige finansielle Resultater. Men selv om Statistiken altsaa i denne Retning ikke er helt paalidelig, saa tror jeg, ingen behover et storre Talmateriale for at se, hvor stærkt Luksusforbruget er svulmet op, og hvilke nye og kostbare Krav, der nu i alle Klasser stilles til Livet.

Som et særligt Moment, der virker ganske overordentlig stærkt til at forskyde store Dele af vort Produktionsgrundlag, maa nævnes den abnorme tyske Valutakurs, idet de Varer, vi for Tiden faar fra Tyskland, desværre kun i ringe Grad er Raavarer og Produktionsmidler som Kul og Koks — af hvilke vi i 1919's forste Halvaar kun har modtaget for 15 Mill. Kr. — medens store Mængder af Forbrugsartikler og færdige Industriprodukter kommer ind til Priser, der knap nok gør det muligt at tale om Konkurrence, naar 1 Mark, som for Tiden staar i knap 15 Øre, samtidig med at Arbejdslønnen her i Landet er steget, saa at vi nu paa adskillige Omraader betaler mere i Kroner end den tyske Industri i Mark! Imidlertid vil dette Problem sikkert blive gjort til Genstand for Behandling i et senere Foredrag her i Dag, og det skal kun antydes her, fordi det er umuligt ikke at nævne det, naar Talen er om vor Handelsbalance. At Forholdet ingenlunde er betydningslost vil fremgaa af, at vor Import fra Tyskland i 1919's forste Halvaar havde en Værdi af ca. 130 Mill. Kr., altsaa svarende til en Eksportværdi af ca. ½ Milliard Mark, og som bekendt har denne Udvikling taget særlig Fart i de sidste Maaneder.

* * *

Naar vi er ved at betragte de Muligheder, vi har for atter at forbedre vor Handelsbalance og dermed vor økonomiske Status, saa soger man selvfolgelig helst efter helt nye Muligheder, til hvilke Forhaabningerne kunde knytte sig. Saadanne Forhaabninger har jo

faktisk været til Stede, nemlig knyttende sig til en stærk Udvikling af vor Storhandel. Vi deler alle disse Forhaabninger, men der maa blot ikke knyttes overdrevne Forventninger hertil, og da navnlig ikke i Retning af Transithandelens Evne til at forbedre Handelsbalancen, saaledes som man har været tilbøjelig til. — Ogsaa for Krigen kendte vi jo Transithandel, der løb op til et Par Hundrede Millioner Kroners Værdi aarlig. Men den nationale Fortjeneste, disse Forretninger efterlod, mente man kun at turde anslaa til et ringe Procentbeløb, gennemsnitlig omkring 5 Procent, og for at Transithandelen derfor skal kunne øve nogen mærkbar Indflydelse paa vor Betalingsbalance, maa der regnes med saa uhyre Tal, at der sættes snevre Grænser for store Forhaabninger.

Man kan saaledes som et rent Tankeeksperiment opstille, hvor stor en Transittrafik, der med den anførte Avance skulde til, for at denne skulde dække vort nuværende Handelsunderskud. Det vil blive 30 Milliarder Kr. for et Aar eller 15 Gange vort hele Lands samlede Import og Eksport! Man forestille sig denne Omsætning koncentreret i vor Frihavn! (Og man forestille sig det fornødne »Arbejdsmod« til at gaa i Lag med disse Masser).

Men hertil kommer et andet Moment vedrørende Transithandelen, der ganske vist ikke direkte angaar Handelsbalancen, men saa meget mere Samfundsbalancen, nemlig Transithandelens minimale Evne til at beskæftige Mennesker i Forhold til Omsætningsværdierne. Det er ganske nødvendigt at fremhæve dette, idet man nu rundt om — ikke mindst Ansigt til Ansigt med den lidet opmuntrende sociale Udvikling — hører det fremsat som en glimrende Løsning, at vi helt burde afskaffe alt, hvad der hedder Industri, og i Stedet for »kaste os over Handelen«.

Der er imidlertid ogsaa et andet Forhold, vi her ikke maa overse, nemlig den moderne Storhandels Karakterforandring fra Stabel- til Oplandshandel. Studerer man den moderne Handelsteknik, da vil man se, at den egentlige Omladningshandel takket være Transportmidlernes Udvikling mere og mere koncentrerer sig paa den Plads, hvor Overgangen fra So- til Landtransporten finder Sted. Det er ikke tilfældigt, at det tyske Ord »Hinterland« og det nu stedse almindeligere, om ikke just danske, saa dog paa Dansk brugte Ord »Bagland«, er kommet frem, thi det karakteristiske ved det moderne Opland er, at det ligger bag Oplandsbyen set i Forhold til Havet og Handelsfærdslens Retning, med andre Ord: det moderne Opland er landfast med Oplandshavnen, idet netop dette Forhold bliver Betingelsen for Oplandsbyens Opkomst. Havne som Liverpool, Hamborg, Amsterdam, Antwerpen, Marseille, Goteborg o. s. v. betegner denne Udvikling, medens London kun i Kraft af sin Kapitalmagt endnu hævder sin Stabelrang. Hos os kan i saa Henseende Provinshavnenes Overgang til direkte Import — delvis paa Kjøbenhavns Bekostning — anføres i samme Retning. Den gamle Stabelhandel, som vi kendte den ogsaa for Kjøbenhavn i tidligere store Handelsperioder, og som overvejende tog Sigte paa søværts Videreforsendelse fra Stabelbyen til Oplandet, er derimod ved at tabe Terræn. Betydningen af at koncentrere baade ind- og udgaaende Handel paa samme Plads kan vi fra vore egne Forhold se af Aalborg, som inden Krigen var vor største Provinshavn med 1 Mill. Tons Omsætning, idet den ikke blot tog en stor Import — særlig stor takket være Superfosfatindustrien — som andre Byer ogsaa kan opvise, men gennem særlige Forhold, nemlig Tilstedeværelsen af eksportkraftige Industrier, særlig Cement — samtidig bød gode Eksportfragter. En saadan Plads vil da overhovedet byde billigere Fragter ogsaa for Importen, fordi der som Regel er sikret Returfragt og Skibslejlighed; det ene drager det andet med sig, og den moderne Oplandshavn fremstaar.

Det kan ikke nytte at skjule, at de her anførte Forhold ikke helt er til Fordel for Udviklingen af en stor Transithandel over Kjøbenhavn med Østersolandene som Baggrund, NB. hvis vi ikke selv maalbevidst understøtter en saadan Udvikling. Hertil kræves for det første gode Havneforhold med billigt Arbejde — naar man tænker paa de polske Havnearbejderes Lønninger i Danzig, der vistnok vil blive vor værste Konkurrent, har man Lov til stærkt at understrege denne Forudsætning — men for det andet Erkendelsen af, at vi ikke kan bygge en Storhandel op paa den gammeldags Stabelhandels luftige Grundlag, men maa forankre den fast i Virkelighedens Verden ved at supplere Skibsfart og Handel med Produktion, altsaa ved selv at skabe en Oplandsbasis. Venter vi, at Handelens Strøm vil komme ind om vor Dør af sig selv, da kan vi vente længe, thi Handelen gaar mere og mere sine direkte Veje, men byder vi den Lejlighed til Værdiforøgelse ved Forarbejdning og Forædling, da tvinges den automatisk ind til os, og vi vil foruden selve Fordelene ved Produktionen nyde de mange uomtvistelige Goder, der følger med at være et stort Handelscentrum.

Saaledes ser vi altsaa selv, hvor Talen er om Skibsfart og Transithandel, at man havner i Produktionen. At lægge denne an, saa at de nye Muligheder kan udnyttes, vil da blive Opgaven. Adskillige allerede praktiserede Eksempler i saa Henseende viser jo iøvrigt Vej.

Skibsfarten, der staar i saa intim Forbindelse med al Tale om Handelsmulighed, har jo baade før og navnlig under Krigen, som det fremgik af Tallene, haft sin store Betydning for vor Betalingsbalance, og selv om vi vel maa være belavet paa en Nedgang i de Fragtbeløb, vi hidtil har kunnet bogføre paa den nationale Indtægtsside, vil dansk Skibsfart forhaabentlig spille en stedse større Rolle baade i denne specielle Henseende og overhovedet som Formidler af vor Omsætning, Import og Eksport. Dens Opgave bliver herved at underbygge den fortrinlige Transportbasis, vi har i vor Beliggenhed med det frie Hav til alle Sider — et Omraade, hvor vi i Sandhed kan glæde os ved en virkelig Monopolstilling. Thi Søfragternes Fordelagtighed overfor al Landtransport er jo en kendt Sag.

Hovedvægten vil imidlertid nu som før ligge paa de egentlig producerende Erhverv og da i første Række Landbruget og Industrien.

Landbruget har jo hidtil været ganske dominerende i vor Eksport, selv om ikke mindst Krigen har forstærket den Udvikling, der lader stedse mere industrielt bearbejdede Landbrugsprodukter veje tungt til i Eksportens Vægtskaal. Jeg skal ikke agere Spaamand for Landbrugets Fremtid og er aldeles ikke kompetent dertil. Landbruget er jo desuden endnu saa bundet i disse Henseender, at man er nodt til helt at bygge paa tidligere Erfaringer, og af disse tor man vel slutte, at Landbruget i al Fald endnu i lang Tid vil tage Hovedparten af Eksporten. Men overfor denne Kendsgerning, saavel som overfor alle ovrige beundringsværdige Sider af Landbrugets Udvikling, maa det ikke glemmes, at dette Erhverv lider af den samme Fejl som Handelen, idet det fremviser en svigtende Beskæftigelsesevne. I 1840 sysselsatte Landbruget 56 Procent af hele Befolkningen, i 1900: 41 Procent og i 1910: 35 Procent. Ved Folketællingen af 1911 henfortes 935,000 af Danmarks Indbyggere til Landbruget, medens Industrien og Haandværket tog 753,000, altsaa kun en Forskel paa 182,000. Siden da har Forholdet sikkert forskudt sig end yderligere, og i Virkeligheden er Landbruget og Industrien langt mere jevnbyrdige, end de fleste gaar ud fra — iovrigt ogsaa langt mere betinget af hinanden, man tænke blot paa Sukkerindustrien, Bryggerier, Læderindustrien, Konserves o. s. v. Alene af denne Grund kan vi ikke som før nævnt nu drive Strudsepolitik, naar Talen er om Industrien — den er en Kendsgerning, og den er forst og fremmest en Nødvendighed her til Lands, som vi derfor burde sætte alt ind paa at fremme paa bedste Maade. Industriens Eksporttal er tidligere omtalt. Dette Erhvervs Mission med Hensyn til Handelsbalancen ligger da forelobig ikke saa meget i at forøge vore Eksportcifre som i at formindske vore Importcifre, og her skulde jo synes at være et tilstrækkeligt Arbejdsfelt.

Landbruget vil da heller ikke kunne afvise vort industrielle Problem som sig uvedkommende, thi det er jo fornemlig det Befolkningsoverskud, som Landbruget ikke selv kan sysselsætte, der finder Optagelse i vor Industri. I 50-Aaret fra 1850 til 1901 har vore Landdistrikter saaledes maattet sende 450,000 Mennesker bort, som ude af Stand til at finde Beskæftigelse paa Landet, eller fordi deres Evner nu drev dem til anden Livsvej. Deraf gik 300,000 til vore Byer, medens Resten, 150,000 gik til Udlandet, altsaa tabtes ved Udvandring. Baade denne Side af Sagen saavel som andre Problemer, der knytter sig til vor Industri, er sikkert for lidet undersogt. Var dette ikke Tilfældet, vilde sikkert mangt og meget se anderledes ud i dette Land, og den store Befolkning vilde se med noget andre Øjne paa den danske Industri, ligesom man tor formode, at den hojtærede Indenrigsminister ikke offentlig vilde omtale Industrien i Danmark som en Biting — som et halvvejs unaturligt Erhverv.

Helt savnet Opmærksomhed har nu ganske vist Industrien ikke. Under Krigen har Alverden beskæftiget sig med dens Avancer, med hvor meget den har tjent, og hvor lave dens Priser burde have været m. m. Derimod vides det ikke, at nogen af de fremragende Videnskabsmænd, der har helliget sig disse Opgaver, har forsogt at anstille en Undersogelse over, hvad det danske Folk vilde have haft at betale for de forskellige Industrivarer, hvis ikke vidtskuende og uforsagte Foregangsmænd paa Trods af den almene Opinion og paa Trods af Modstand eller Ligegyldighed i sin Tid havde taget Arbejdet op for at skabe industriel Produktion her til Lands, saaledes at vi paa vigtige Omraader kunde forsyne os selv, da Blokaden kom. Thi Dogmet om, at udenlandske Varer eo ipso betyder billige Varer har jo under Krigen faaet et slemt Knæk.

Har man blot fulgt nogle danske Industriers Historie, vil man blive slaaet af, hvor stærkt netop det i Omtalen af vor hele Omsætningsokonomi berorte Arbejdsmoment staar som den bærende Faktor i selve vor Industris Skabelse. Der har været faa direkte Opfordringer, der med Udsigt til okonomisk Gevinst og hurtig Sukces lokkede til Grundlæggelse af Industri. Der har derimod været en Række Mænd, der i Kraft af enorm Arbejdsevne og Vilje har skabt de Virksomheder, af hvis Resultater nu 100,000'er af Landets Indbyggere lever — og som stadig kræver at fornyes og fores videre med samme Indsats af personlig Ydelse.

Skulde man forsoge at sammenfatte disse Betragtninger, da maatte det blive omtrent saaledes: Vi har i lange Tider været hemmet i Udfoldelsen af den naturlige Dygtighed og økonomiske Ekspansionskraft, vort Folk raader over, gennem Mangel paa Kapitalkraft. Vi bar forsømt en virkelig Erkendelse af dette Forhold og fortabt os i falske Dogmer. Krigsaarenes Medbor gav os det uomtvistelige Bevis for, hvad der er nodvendigt for at skabe en saadan Kapitalkraft, nemlig Overskud i Handels- og Betalingsforholdet til Udlandet. Vi har set, at dette for vort Vedkommende i første Række atter betyder Balance i Vareomsætningen. Men vi har ogsaa set, hvad der kræves hertil, nemlig Produktion og atter Produktion, der atter forudsætter Erhvervenes solidariske Samvirken og Vekselvirkning og stærkere Udnyttelse af de indenlandske Hjælpemidler, og vi har af de særlige Vilkaar, under hvilke vi driver vor hele Økonomi, set, hvorledes vi maa soge vor Erstatning for de særlige Produktionsfaktorer, andre og storre Lande raader over, i maalbevidst Udvikling af vort Arbejde — noget, der henvender sig baade til Tekniken, Videnskaben og — Menneskene! Vi har og vil faa stærk Konkurrence fra alle Sider, og vi maa tage Konsekvenserne af vor Stilling, hvis vi vil opretholde vort Samfundsliv og bevare Landets Børn for Udvandring. Men har vi maaske strenge Vilkaar, har vi derfor ikke daarlige Muligheder. I Tillid hertil maa vi bygge vor Arbejdsglæde, som er den inderste Drivkraft i al Økonomi. Nationen maa paa en ganske anden Maade end hidtil samle sig om sit Arbejde.

Men ved Siden af Arbejdet maa vi udvikle vor Kapital, og har vi set Kapitalkraften afhængig af vore Forhold udadtil, er den det ikke mindre af Forhold indadtil, og baade i vor hele Levemaade og særlig i vor Finans- og Skattepolitik maa vi tage ganske andet Hensyn hertil end hidtil. Ogsaa her mangler vi da systematisk og maalbevidst Fremgangsmaade, den der kun

kan vindes paa Basis af virkelig Erkendelse af vore økonomiske Vilkaar. —

Vi er i Øjeblikket ramt af Trætheden og af Usikkerheden, men hvilke taagede Forestillinger og hvilken øjeblikkelig Demoralisation, der end maatte raade, saa har vi et sundt Grundlag at arbejde paa.

I gamle Dage kunde man i Mørket se Lysreklamer flamme højt over Husene med pludselig skiftende Inskriptioner. Over den danske Samfundsbygning lyser i Øjeblikkets Mørke Ordene: Forbrug og Nydelse. Lad os snart i samlet Tro paa vore Evner og vor Fremtid skifte dem om til: Produktion og Ydelse.

□□□□□□

Engelsk Regulering af Im- og Eksport.

Det ansete engelske Fagblad, »The Engineer«, giver i et af sine sidste Hefter folgende Oversigt over ovenstaaende Emne — der er af Interesse ikke alene for England, men for hele den civiliserede Verden.

Det Lovforslag, skriver Bladet, Regeringen har forelagt Underhuset om Regulering af Ind- og Udforsel, er et af de vigtigste Udkast, der er forelagt i denne, den travleste af alle Parlamentssessioner. — Det er et Forsøg paa at lose de Problemer, hvis Tilstedeværelse de forste Krigsaar viste med frygtelig Alvor derigennem, at det blev klart, at nogle af de Industrier, der var nodvendigst for Leveringen af Krigsammunition, viste sig svækkede ved »Dumping« fra konkurrerende Virksomheder i andre evropæiske Lande, muliggjort ved kortsynet Imødekommenhed fra engelske Industridrivendes Side, der ikke indsaa, at de, ved at kobe paa det billigste (udenlandske) Marked, gjorde sig selv afhængige af Udlandet, der selvfølgelig var rede til at udnytte vor Svaghed, naar Lejlighed bod sig. — Et betydningsfuldt Eksempel blev saaledes fremdraget af den Komité, for hvilken Lord Balfour af Burleigh, den bekendte Frihandels Unionist, var Præsident, idet det paavistes, at tyske Storindustrier ved »Dumping« havde undersolgt vore Storsmedier (Kanonværksteder) og derved foranlediget, at disse ikke havde moderniseret deres Smedepresser saaledes, at de kunde være i Stand til at fremstille det tilstrækkelige Antal svære Kanoner. Ligeledes viste det sig, at, begrundet paa Manglen af visse af de saakaldte »Nøgleindustrier«, var der forskellig Slags Ammunition, der *ikke* kunde fremskaffes indlands. Blandt andet begrundet paa, at vi havde indkøbt alt vort Magnetstaal fra Tyskland, var vi ude af Stand til at fuldende vore Luftskibe og flere andre Apparater (saasom Flyvemaskiner), der anvender Forbrændingsmotorer med Magnettænding, til temmelig længe efter Krigens Udbrud, da Magnetstaalfabrikationer var bleven organiserede.

Det Lovforslag, der nu er bleven fremlagt, tager Sigte paa at forhindre Gentagelser af saadanne alvorlige Ulemper i vor industrielle Organisation.

En anden Side af Import-Sporgsmaalet er fornylig bleven aktuel — nemlig ved vor uheldige Valutakurs og har bragt Regeringen til at overveje Losningen af det Sporgsmaal: Hvorledes Overskuds-Indforsel kan hindres i Tilfælde, hvor Kursen er *ufordelagtig* for os?

Lovforslaget er »aldeles intet Forsøg paa en Tarifreform.« Hvis det blev bedomt udfra Synsvinklen: Maskeret Toldbeskyttelse, vilde det sikkert blive absolut forkastet selv af dem, der har gjort sig til Talsmand for Forandringer i vort fiskale System. Paa den anden Side vil det, hvis det bliver virkelig gennemfort, gøre Ende paa den »Frihandel«, der er en saa betydelig Hindring for adskillige Grene af vor Industri. (sic!).

Krigen har kastet Lys over de Love, under hvilke den internationale Handel lever, og har fastslaaet den Betragtning, at der ikke kan skaffes Beskæftigelse til alle, hvis vi afstaar fra at føre den samme Politik mod andre, som de forer mod os — eller rettere, hvis vi tillader dem at gore det mod os, som de ikke vil have, at vi gør mod dem. *I Stedet for at fastsætte Tarifer aabner Forslaget Mulighed for Forbud mod saadan Indforsel af Varer, der kan komme indenfor Begrebet »Dumping«, samt i saadanne Tilfælde, hvor Indforslen vedrorer »Nogleindustrierne«.* — I *nogle* saadanne Tilfælde kan Varerne dog indføres ved speciel Tillaladelse fra Handelskammeret, naar der betales en Kendelse til Kammeret af en saadan Storrelse at den dækker Differencen mellem den fremmede Værdi og »Importprisen« — en Ordning, der nærmere senere vil være at definere. — Ligeledes skal, i Tilfælde, hvor Importtilladelse »vil kunne influere paa de forskellige Kurser«, et Beløb betales, der svarer til Differencen mellem Værdien i Sterling for de indførte Varer og den Værdi, hvorfor lignende Varer kan fabrikeres i de forenede Kongeriger.

Tidsskriftet fortsætter:

Udkastets Principer kan i al Almindelighed akcepteres, men det Maskineri, hvorved det skal bringes til Udforelse, maa nodvendigvis simplificeres. Endvidere bor i flere Tilfælde Udøvelsen af Loven i Praksis gores obligatorisk i Stedet for at overlades til Handelskammerets Skøn.

Planens Gennemforelse er nemlig overdraget Handelskammeret, der skal udnævne en »Handelsregulerings Komité«. — I denne vil følgende faa Sæde: President of the Board of Trade, the Financial Secretary to the Treasure, the Parliamentary Under-Secretary of State for Foreign Affairs, the Secretary of the Department of Oversea Trade, 2 af de permanente Secretaries of the Board of Trade, the Controller of the Department of Oversea Trade — og 10 Medlemmer af Underhuset, valgte af Huset — alt med en Formand, der vælges af Præsidenten for Handelskammeret. — Det er givet, at der vil blive gjort Indvending mod Komitéens Sammensætning, da den bliver betragtet som alt for bureaukratisk. *Det er nødvendigt, at Industriens Mænd bliver mere direkte og talrigt repræsenteret.* Ligeledes vilde det maaske være onskeligt at give den en mere »juridisk« Sammensætning. Endvidere vil Komitéen kun komme til at skønne i Sager, der *er* behandlede i Handelskammeret, og som

dette onsker at forelægge, og dette kan endda kun i Nodstilfælde afgores i Lobet af 21 Dage! Det synes saaledes, at Komitéen *ikke* vil faa det i sin Magt selv at fremsætte Forslag, men dette vil muligvis dog kunne »tilstedes i Praksis« — ej heller at kunne handle hurtigt. Med Hensyn til »Dumping« har Handelskammeret det i sin Magt fuldstændig at forbyde Indforsel, naar det drejer sig om Varer (af hvilkensomhelst Slags), der er fremstillede i Udlandet og enten systematisk og i storre Mængder *indfores* i de forenede Kongeriger til Priser, der er under deres egentlige Værdi, eller i Tilfælde, *hvor en saadan Indforsel er at befrygte* — naar det skonnes, at Produktion eller Forarbejdelser af lignende Varer her i Landet derved *enten bliver* vanskeliggjort *eller sandsynligvis i Fremtiden vil blive det (!)* — Der bliver i sidste Tilfælde truffet Foranstaltninger til at fremskaffe en edfæstet (beediget) Erklæring om den *fremmede Værdi* af Varen, og til at soge at faa Værdiangivelsen bekræftet eller afkræftet. I Tilfælde, hvor Varerne *er* blevet indfort, og det bagefter viser sig, at denne Indforsel har været ulovlig, maa Importoren, inden han faar Varerne udleveret, udbetale en Sum, svarende til det Belob, hvormed Varernes Pris i Udlandet overskrider Importprisen. Et meget vigtigt Sporgsmaal er Fortolkningen af Udtrykkene: »Prisen i Udlandet«, »Importprisen« og »Indkobsprisen«, og der vil ganske sikkert kunne ventes meget skarpe Meningsforskelle paa disse Punkter, ikke saa meget for de store Maskinindividers Vedkommende som for Varer, der er af relativ mindre Værdi, men bliver indfort i store Mængder og gennem længere Tid, idet Forholdene paa Handelsmarkedet svinger meget og dermed Værdien af og Priserne for disse. Efter Lovudkastets foreløbige Form er det fastsat, at »Udlandets Pris« betyder »den Pris ansat i Sterling, der betales for Varer af omtalte Klasse eller Art i lignende Mængder, naar de sælges til Brug i det Land, hvor de frembringes eller fabrikeres, efter Fradrag af Told eller andre specielle Afgifter, der maatte være at betale særlig i dette Land, eller hvis ingen saadanne Produkter bliver solgte til Brug i dette Land, da Prisen, saavidt man kan beregne den med Henblik paa lignende Varer, naar disse sælges eller bliver solgt til Eksport i andre Lande, naar der fradrages de for nævnte Afgifter, dersom Varerne blev solgte i dette Land«. Det er givet, at der vil opstaa Vanskeligheder ved Fortolkningen af denne Definition, der næppe tor betegnes som tilstrækkelig klar: Er der saaledes Tale om Fabrikationsværdien eller Salgsværdien?

Den Afdeling af Udkastet, der behandler »Nogleindustrier«, gor det muligt for Kommissionen at hindre Indforsel af visse Varer, der bliver nærmere specificeret, og at hindre for en Periode af 3 Aar fra Afslutningen af den nuværende Krig Indforsel af en Række andre Varer, der bliver opregnet.

Den forste Liste drejer sig om Farver, kemiske Industriprodukter, optiske Glas, videnskabelige Instrumenter, Kultraadslamper, Magnetstaal, Maaleredskaber o. s. v. Det hele er dog ikke ganske klart. Ordningen omfatter saaledes ikke alle Tilfælde, hvor en *fuldfærdig* Vare i storre Mængde indeholder de Artikler, der er nævnt i Listen. F. Eks. meget billige Kameraer kan frit indfores, indeholdende værdifulde Linser, der er brugbare i helt andre Øjemed, og den samme Fremgangsmaade kan anvendes for færdige kemiske Produkter, der hovedsagelig bestaar af Artikler, det er forbudt at indfore. Listen kunde endvidere uden Skade udvides (!).

Men Hensyn til Indforsel, der skyldes lav Valuta-Kurs, aabnes der altsaa Handelskammeret Mulighed for at forbyde Indforsel, naar det er overbevist om, at det fremmede Lands Kurs er saa lav, at det vil være muligt at sælge de omhandlede Varer i »betydelige Mængder« til Priser, der er »betydelig under de Priser«, til hvilke »lignende Artikler«, fabrikerede i de forenede Kongeriger, kan sælges.

Kammeret har dog Ret til at tillade Indforslen af nogle Varer, der kommer indenfor Begrebet »Nogleindustrier«, og ligeledes af Varer, der indfores paa Grund af lav fremmed Kurs efter Ansogning fra Importoren. Der skal som nævnt erlægges en Betaling for en saadan Tilladelse, beregnet enten efter Mængden eller Værdien af Varerne; denne maa dog paa det Tidspunkt, Tilladelsen gives, ikke være mindre end Differencen mellem £-Værdien af den indforte Artikel, og den Pris, for hvilken lignende Varer, forarbejdet i de forenede Kongeriger, kan sælges, hvis de sælges i lignende Mængder. »I Tilfælde af Indforsel af Lav-Kurs-Varer kan Tilladelsen yderligere undtagelsesvis udstedes uden Betaling eller mod en Betaling af en Sum til en fastsat Ad Valorem Rate, der fastsættes fra Tid til anden og i Perioder, der ikke strækker sig over mere end 3 Maaneder.« Dette synes at være for lang en Tid, specielt under nuværende Forhold, hvor Kursen svinger saa stærkt. £-Værdien defineres som »den Pris Importoren maatte give i £ for Artiklen, hvis denne blev leveret med Transport og Forsikring betalt, dog uden mulig Toldpligt eller anden Betaling i den Havn, hvor den bliver indskibet«. — Ved Udstedelsen af saadanne »Tilladelser til Indførsel« er det samtidig Hensigten at imodegaa eventuelt Forsog paa ved Udnyttelsen af denne ny Ordning kunstigt at skrue Priserne op, og Handelskammeret er besluttet paa at forhindre ethvert Forsog i denne Retning.

Den anden Del af Planen omhandler midlertidigt *Forbud mod Udforsel* af visse Varer, deriblandt Brændsel, Brændselsolie, visse Fodemidler, Opium og Opiumpræparater, Kokain og Kokainsalte, dog kan der ogsaa her i specielle Tilfælde gives Tilladelse. Hele denne Del af Ordningen er dog begrænset til 3 Aar efter Krigens Afslutning og ikke længere.

En Bestemmelse i Lovforslaget, der vil blive varmt anerkendt, er, at den giver Handelskammeret Ret til at ordne Kreditforholdene for Eksporthandelen. Maksimumsbeløbet er fastsat til 26 Millioner £. Kammeret kan ogsaa paatage sig Assurance og Re-Assurance for hvilkensomhelst Slags Varer, hvor Risikoen er af en abnorm eller eksceptionel Natur, og kan i disse Tilfælde fastsætte og modtage Præmien, dog staar

denne sidste Foranstaltning kun ved Magt i 3 Aar, medens den Periode, indenfor hvilken Tilbagebetaling af eventuelt *Laan* skal ske, kan udstrækkes til 6 Aar.«

Som man ser en Foranstaltning ganske overensstemmende med den hele resolute Maade, hvorpaa man i England har behandlet den Del af Handelsbalancespørgsmaalet, som berøres mere direkte af Produktionen.

Med det fremragende Tidsskrift kan man maaske nok være enig om, at dette ikke er »protection«, men sandelig ogsaa, at hermed drejes Halsen om paa de gamle »Frihandelsdoktriner« — hvad man jo allerede har mærket med ubehagelig Tydelighed i Englands Kuleksportpolitik, dets Raastofpolitik og dets Politik som Aftagerland for danske Levnedsmidler. *Red.*

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Andelsbladet og Handelsbalancen.

I en Nytaarsartikel kommer »Andelsbladet« ind paa den økonomiske Situation, der er skabt ved det vældige Underskud i vor Handelsbalance for 1919. Andelsbladet skriver herom:

»Planløst var det, at vi i Aarets første 10 Maaneder fra Udlandet købte Varer for 1 Milliard og 286 Mill. Kr. udover, hvad vi solgte for, altsaa et mægtigt Underskud paa vor Handelsbalance. Naar man erindrer sig, hvilket Postyr vore Toldbeskyttere har holdt over, at vi plejer at have et aarligt Underskud paa et Hundrede Millioner eller saa, vil man forstaa, at Underskudet nu er større pr. Maaned end før i et helt Aar og ikke kan opvejes af mere eller mindre usynlige Tilgodehavender for Skibsfart eller andet.«

Vi vil ikke paastaa, at »Andelsbladet«s Betragtning er umiddelbar logisk, men Meningen maa vel være, at »Andelsbladet«, der som bekendt hidtil har kæmpet for den specifik danske Opfattelse, at Handelsbalancen aldrig kunde være »ugunstig«, thi jo større Underskudet var i Penge, des flere Varer havde man jo faaet til Landet (jfr. Redaktør Drachmanns i nærværende Numer gengivne Foredrag paa Industrimødet), nu ser med noget andre Øjne paa dette Problem, belært af den bitre Virkelighed. Mon det da ikke havde været klogere at rette sig lidt mere efter det »Postyr«, som vore »Toldbeskyttere« efter »Andelsbladet«s eget Udsagn har holdt i lange Tider ikke til Fordel for nogen overdreven protektionistisk Toldlovgivning — som den danske Industri ingenlunde sætter sin Lid til — men blot til en almindelig sund baade *national, økonomisk* og *nationaløkonomisk* Politik. Men som Forudsætning for en saadan tiltrænges rigtignok en anden økonomisk Forstaaelse end den, »Andelsbladet« hidtil har gjort sig til Talsmand for og vort Landbrug praktiseret.

Naar »Andelsbladet« nemlig i samme Artikel udtaler, at nu er den eneste Mulighed for Redning helt at frigøre Landets produktive Kræfter for Statsindblanding og Tvang, vil alle Erhvervsgrene slutte sig hertil, men naar Landbruget saaledes beder d'Herrer Embedsmænd passe deres egen Forretning, burde det samtidig gribe i sin egen Barm og optage til Revision hele den Politik, der har fort det danske Landbrug til ogsaa at udstrække sit Herredomme til rene industrielle og handelsmæssige Omraader, der var og maatte være Landbruget lige saa uvedkommende som økonomisk Virksomhed er Statsmagten væsensfremmed. Det er godt nok, at man misunder andre en Fortjeneste; men Misundelse er nu engang ikke nok til at afgive hverken Drivkraft eller Basis for økonomisk Virksomhed; det burde ogsaa Landbruget sande — og i Fremtiden indrette sig derefter! Da vilde baade det og vort hele økonomiske Liv vinde i Sundhed.

Udenrigsministeriets Tidsskrift.

Udenrigsministeriet har fra Nytaar gennem Pios Forlag paabegyndt Udgivelsen af et Tidsskrift, hvori alle til Offentliggørelse egnede Meddelelser og Indberetninger, som Udenrigsministeriet modtager fra vore diplomatiske og konsulære Repræsentanter i Udlandet, agtes offentliggjort. Der er ingen Tvivl om, at ogsaa Erhvervslivet vil kunne drage god Nytte af dette Tidsskrift, men paa den anden Side er det at haabe, at de mere omfangsrige Konsulatsberetninger, der i gamle Dage udgjorde Hovedstoffet i de »Meddelelser fra Udenrigsministeriet«, som Tidsskriftet nu afløser, ikke maa forsvinde som Offer for Tidens Hang til at lave alt om til Journalistik. Der var adskilligt værdifuldt Materiale i disse Konsulatsberetninger, belysende verdensøkonomiske og erhvervsgeografiske Forhold, som ellers er Stedbørn i dansk Literatur. Idet vi haaber, at Tidsskriftets Redaktion vil have sin Opmærksomhed henvendt herpaa, kan vi iøvrigt paa det bedste anbefale Udenrigsministeriets Tidsskrift til den danske Industris Velvilje.

En Platinerstatning.

Paa Grund af Platinknapheden under Krigen, der særlig har været følelig i Nordamerika, har man her med megen Interesse arbejdet paa at finde Erstatninger for dette for den analytiske Kemi ret uundværlige Stof. Arbejdet er nu resulteret i Fremkomsten af nogle Legeringer af Guld og Palladium, hvoraf nedenstaaende har været provet paa den amerikanske Statsproveanstalt »Bureau of Standards«.

Rhotanium A . .	(10 pCt. Pd.),	Smeltepunkt	1225—75
Palau	(20 pCt. Pd.),	do.	1350—80
Rhotanium C . .	(30 pCt. Pd.),	do.	1410—25

Ved Prøver med Kogning i Saltsyre, Svovlsyre, Flussyre, Smeltning med natronsurt Kaliumsulfat m. m. har Legeringerne praktisk taget staaet sig lige saa godt som Platin, kun overfor Kogning i conc. Salpetersyre er Modstandsdygtigheden knap saa god. Dog lader Diglerne sig særdeles vel anvende i Praksis. Legeringerne stiller sig betydelig billigere end Platinet og har i Amerika fundet ret stor Anvendelse, hvorfor de sikkert ogsaa inden længe vil finde Indpas i vore hjemlige Laboratorier.

□□□□□□

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Finske Importforbud.

Fra Udenrigsministeriet har man modtaget Afskrift af en fra den danske Gesandt i Helsingfors modtaget Indberetning, hvorefter der fra d. 20. Decbr. f. A. i Finland er udstedt absolut Forbud mod Import til Finland for en lang Række Varer.

Af disse kan fremhæves: Luksusvarer, Varer fremstillet af Silke, Bomuldsvarer og en Del Manufaktur- og Modevarer; desuden en Del Kolonialvarer saasom Frugter, Kakao, Chokolade, Kaffesurrogat, The, Thesurrogat, Honning og endvidere alle Slags Konserves og visse Slags Fisk.

Importforbudet omfatter ikke Varer, der paa Grund af tidligere udstedt Importlicens var afsendt før den 20. Decbr., desuden kan der af Handels- og Industristyrelsen meddeles Tilladelse til at importere Varer, naar Licens haves, og Køb og Betaling bevislig er er sket for d. 20. Septbr., i saa Tilfælde maa dog Anmeldelse være sket inden d. 20. ds.

En Fortegnelse over de Varer, Importforbudet omfatter ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Handelen med Tyskland.

Gennem Udenrigsministeriet har man fra det kgl. Gesandtskab i Berlin modtaget Meddelelse om, at ifølge Dekreter, offentliggjort i »Deutscher Reichsanzeiger« Nr. 266 af 20. Novbr., 278 af 4. Decbr. og 239 af 18. Oktober f. A., er Udførsel af Jernbanevogne og forskellige nærmere angivne Musikinstrumenter fra Tyskland forbudt, og Indførsel til Tyskland af Bælgfrugter, Ris og Kakaobønner tilladt.

Frankrigs Industri.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget en paa det franske Handelsministeriums Foranledning udarbejdet og udgivet Oversigt over den franske Industris Stilling for Krigen, dens nuværende Situation og dens Fremtidsmuligheder, hvilket Værk ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Hollandske Udførsels-Dispensationer

Ifølge Indberetning fra det danske Konsulat i Rotterdam til Udenrigsministeriet kan der nu forventes Dispensation fra det hollandske Udførselsforbud for en Del Varer, hvoraf kan fremhæves: Glødelampefittings, høvlede Brædder, Klæbestoffer (Lim, Dekstrin d. v. s. forsaavidt de sælges i tilberedt Tilstand og emballeret i Flasker, Daaser o. lign.), Automobil- og Cykleringe; endvidere giver den nederlandske Eksportcentral i Haag forelobig, imod det fastsatte Gebyr af 1 pCt. af Fakturaens Beløb, uden Formaliteter Udforselstilladelse for Kager og Mel produceret af Bomuldsfrø, Jordnødder, Kapokkærner, Copra, Maurah, Rapssæd, Sesamsæd og Sojabønner.

Eksport til Belgien.

Ifølge Meddelelse fra den herværende belgiske Legation til Industriraadet kan nu bl. a. følgende Varer eksporteres til Belgien uden at være ledsaget af Oprindelsescertifikater:

Alle Slags Levnedsmidler (undtagen Hvede og Hvedemel),
Træ i alle Former (undtagen Møbler),
Kontorinventar,
Læder,
Huder, raa og garvede,
Buntmagervarer og Pelsværk,
Artikler for elektrisk Installation.

En fuldstændig Liste over de Varer, der er undtagne fra Bestemmelserne om Oprindelsescertifikater, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Efter Oplysning fra den herværende belgiske Legation kan man meddele, at det ikke vil være udelukket, at et Firma kan opnaa de nødvendige Certifikater for en Indførsel til Belgien, forsaavidt Forholdene efter Legationens Mening maatte tale herfor, uanset om Varerne indeholder en betydelig Procentdel af Varer af fjendtlig Oprindelse. For Varer, der skal i Transit via Belgien kræves Oprindelsescertifikat udstedt af det *belgiske Konsulat*, forsaavidt Konnossementerne er udstedt paa belgisk Havn, og Varerne skal omlades der for Viderebefordring.

Eksporten til britiske Besiddelser.

Fra Industriraadets Kontorer i London har man modtaget Meddelelse om, at der nu *ikke* kræves Oprindelsescertifikater til Eksport til andre britiske Dominions og Besiddelser end *Australien.*

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 3 | 1. FEBRUAR | 1920

Prisstigning og Toldpolitik.

Foredrag holdt paa Industrimødet den 12. November f. A. af Direktør *H. P. Prior.*

At tage Toldspørgsmaalet op til Behandling hører til de Opgaver, man som dansk Industridrivende helst lader ligge, naar man kender den ringe Forstaaelse af Toldpolitikens Væsen, der som Regel gør sig gældende, hvor dette desværre saare vigtige Spørgsmaal kommer under Debat. Naar jeg siger desværre, saa er det selvfølgelig, fordi ingen mere end Industriens Forkæmpere vilde anse det for en uhyre Lettelse, om man kunde lade dette Spørgsmaal ude af Betragtning, som ikke eksisterende. Men saa længe der er Samfund til, som hver især har sine Interesser at varetage og kæmpe for, vil vi dog næppe undgaa Toldspørgsmaalet som Værge- eller Kampmiddel, rent bortset fra Spørgsmaalet set fra et rent fiskalt Synspunkt. Der vil imidlertid ikke her blive Tid til at komme nærmere ind paa almindelige Betragtninger over Toldspørgsmaalet, men naar det idag tages op, er der jo næppe Tvivl om, at vi imorgen kan høre, at nu kommer Industrien igen og vil have Beskyttelse paa andre Samfundslags Bekostning, og derfor vil jeg endnu blot i Almindelighed have Lov til at sige, at det saa sandt ikke er Tilfældet, som det at drive Industri ikke er nogen Sport, som udøves til Forlystelse eller Underhold for nogle enkelte Personer eller Samfundslag. Det er uhyre Samfundsinteresser, som staar paa Spil her, og det, vi ønsker, er blot, at der værnes om disse Interesser, naar de trues eller angribes udefra, saaledes som enhver Stat eller Person skal og bør værne sine Interesser, naar de gennem almindelige eller særlige Forhold trues. Ved en Tolddebat en Gang for flere Aar siden, hvor de almindelige Floskler om Varens Fordyrelse gennem Toldbeskyttelse for tusinde Gang blev fremholdt, og det eneste saliggørende for Befolkningen var at købe billigt, udtalte en meget agtet dansk Politiker: Jamen maa jeg spørge, kan man da leve af at købe billigt? Maa man ikke først og fremmest sørge for at holde sit Næringsliv oven Vande, og kommer det da ikke i anden Linie, om Varen er en Bagatel dyrere eller billigere? Det forekommer mig, at det var bevingede Ord, som her blev sagt, og naar vi idag skal se paa Spørgsmaalet, vil jeg ikke alene gerne have Lov til at fremholde disse Ord, men jeg vil fastholde, at man ogsaa her i Landet maa forstaa, hvor vigtigt det er for hele vort Samfunds Trivsel, at vi ikke af doktrinære Grunde lægger os selv ode, medens andre tager alle Forholdsregler i Betragtning for at beskytte sig. Thi hvad er Formaalet med industriel Virksomhed, som med enhver anden? Den er simpelt hen at gøre Landet rummeligere, at gøre det muligt for den stigende Befolkning at leve her i Landet paa en stigende Levefod. Da vi ved Begyndelsen af forrige Aarhundrede levede af et ekstensivt Landbrug, og saa meget Haandværk som dette Landbrug behøvede, og nogen Konjunkturhandel med Udlandet, var alt hvad det nuværende Danmark kunde ernære ca. 1 000 000 Mennesker paa en Levefod, der laa himmelvidt under, hvad den var i 1914, i hvilket Aar vi ernærede 3 000 000 Mennesker. Jeg tillader mig at spørge, om noget fornuftigt Menneske tror, at dette havde været muligt uden en selvstændig industriel Udvikling i Forbindelse med en Udvikling til mere intensivt Landbrug og en Udvikling af vor inden- og udenlandske Handel?

Vi har nu overstaaet Verdenskrigen. I ethvert Tilfælde vil vi gerne være tilbøjelige til at mene saaledes; men i Virkeligheden er det jo kun Krigens første Fase, d. v. s. den militære Fase, som i det væsentlige er overstaaet, medens en anden og sikkert den langt vanskeligere Fase er tilbage, nemlig den at bringe Orden og økonomisk Ligevægt tilveje igen indenfor Verdens ødelagte Samfund.

Emnet, til Behandling i dette Foredrag, saaledes som det er opført paa Programmet, er jo et ret smalt Udsnit af Toldspørgsmaalet, og hvad der er at sige om det, er i Gruden sagt med faa Ord. Jeg tager derfor ikke i Betænkning at træde noget ud over Grænsen for Emnet, som den maatte drages under en snever Opfattelse. At tale om Toldforhold uden straks at pointere, at Told er to forskellige Ting, der efter deres Væsen intet har med hinanden at gøre uden Navnet og Opkrævningen ved de samme Embedsmænd, udsætter en altid for Misforstaaelse. Lad mig

derfor straks pointere, at Finanstold udelukkende tager Sigte paa Statskassen og udelukkende har til Hensigt at fylde denne, medens Erhvervstold tager Sigte paa Udvikling og Bevaring af Erhvervslivet, og for saa vidt den bringer noget ind i Statskassen, gor dette som en Bivirkning, der ligger udenfor dens virkelige Hensigt.

Vil Staten ikke tage en vis Indtægt af Tolden, saa maa den tage den andetsteds fra. Da Statens Udgifter ikke alene af almindelige Grunde, som vel tildels vil falde bort, naar normale Tider indtræder, men først og fremmest paa Grund af Prisstigningen er stærkt stigende, folger jo deraf, at den maa bringe sin Finanstold op i Forhold til Stigningen.

Men hvad der gælder Finanstolden, gælder selvfolgelig ogsaa Erhvervstolden. Kun saaledes, at ved Finanstolden er Højnelsen i Forhold til Prisniveauet Betingelsen for, at Statskassen kan faa Indtægter i Forhold til den Stigning af Statens Udgifter, der er begrundet i Prisstigningen. Ved Erhvervstolden er dens Højnelse i Forhold til Prisstigningerne Betingelsen for, at der kan produceres rentabelt under det nye Prisniveau.

Vil man herimod indvende, at der jo dog nu, hvor Forholdet mellem Prisstigning og Toldsatser endnu ikke er reguleret, produceres rentabelt, saa er dette for nogle Industrier maaske allerede nu et Sporgsmaal; men hvor det endnu ikke er det, beror det jo kun paa de abnorme Forhold med tomte Lagre og tilbagebleven Produktion m. m., der gor, at man endnu kan stille sin Pris.

Med Hensyn til den fiskale Side af Sagen skal jeg anfore:

Paa Finanslovforslaget for 1913—14 blev Statens lobende Indtægter angivet til ialt 113 Millioner Kroner; heraf udgjorde Toldindtægterne 33 Millioner eller ca. 30 pCt. Paa Finanslovforslaget 1920—21 er de lobende Indtægter opfort med 411 Millioner Kroner og Toldindtægterne med 42 Millioner. Toldindtægterne udgor saaledes kun 10 pCt. af de lobende Indtægter.

Hvis man undersoger, hvilke Varer det er, der beskattes gennem Tolden, vil man for Aaret 1913 naa til, at 60 pCt. af Toldindtægterne fremkommer af Varer, der, om de end ikke kan siges at være Luksusvarer i dette Ords strengeste Betydning, saa dog horer til den Kategori af Varer, der er undværlige, og hvis Forbrug vidner om en vis Velstand. De vigtigste Varer i denne Henseende er Tobak, Kaffe, Drikkevarer, Konserves, The, Kakao, Silkevarer og de bedre Manufakturvarer.

Indskudsvis bedes her bemærket, at fra Januar til August d. A. — altsaa i 7 Maaneder — er der indfort for henved 50 Millioner Kr. Manufakturvarer af Silke, og der er næppe Tvivl om, at en væsentlig Del heraf er Silkestromper! Jeg bemærker, at Reeksporten af Silkemanufakturvarer i det anforte Tidsrum kun har været lidt over ti Procent af Importen. Vi er ikke indenfor Næringslivet Tilhængere af nogen Slags hemmende Baand paa Omsætningen, men var der ikke her nogen Anledning til et midlertidigt Importforbud, for at hæve vor relativt daarlige Valutakurs?

Under alle Omstændigheder vil en Forhojelse af Toldsatserne under eet i stor Udstrækning komme til at virke som en Forbrugsskat paa Varer, der i storre eller mindre Grad har Karakter af Luksus.

Som nævnt, er Toldindtægterne for 1920—21 anslaaet til 42 Millioner Kroner. Det Apparat, der medgaar til Opkrævning af dette Beløb, er ved de stadig stigende Lonninger m. m. blevet uforholdsmæssigt dyrt. Udgifterne ved det egentlige Toldvæsen angives for 1920—21 at ville blive ca. 11 Mill. Kr., med andre Ord: af hver Krone, der indbetales til Staten som Told, medgaar ikke mindre end 25 Øre til Udgifter ved Opkrævningen, og saa er der endda ikke taget Hensyn til de betydelige Belob, der medgaar til Forrentning af Toldvæsenets Bygninger. Det vil i denne Forbindelse kunne forsvares, at se bort fra de betydelige indirekte Afgifter: saasom Tillægsafgiften paa Spiritus, Afgiften paa Øl, Omsætningsskatten paa Cigarer, Cigaretter, Sukkerafgiften, der opkræves gennem Toldvæsenet, idet der herved i alt væsentlig ikke gores Brug af det store komplicerede Toldvæsen, og de særlige Udgifter, der fremkommer, ikke er medregnet i det ovenanforte Udgiftsbelob.

En Forhøjelse af Tolden vil ikke medføre væsentligt storre Udgifter til Opkrævningen, idet Arbejdet jo vil være det samme, enten man f. Eks. skal opkræve 10 Øre pr. kg eller 20—30 Øre pr. kg.

Til Ilustration af den fuldkommen forrykkede Stilling i toldmæssig Henseende, Industrien har faaet ved den uhyre Prisstigning, skal jeg tillade mig at anføre enkelte Eksempler fra de forskellige Industrigrene:

Papirindustrien: Ved Toldlovens Ikrafttræden 1908, var der paa almindeligt Papir en Told af 8 Øre pr. kg, hvilket den Gang svarede til ca. 20 pCt. af Værdien. Samtidig var der en *Værditold* af $7^1/_2$ pCt. paa Raavaren Træmasse, saaledes at der i Virkeligheden var en Beskyttelse, der svarede til ca. 16 pCt. af Værdien. Siden da er Priserne, saavel paa Papir som Træmasse steget til det 3-dobbelte, og medens Vægttoldsatsen — 8 Øre pr. kg — er uforandret, er Tolden paa Raavarerne steget samtidig med Priserne, og udgør nu derfor 3 Gange saa meget som i 1908. Beskyttelsen er derfor sunket saaledes, at den nu kun belober sig til 3 pCt. af den færdige Vares Værdi, altsaa praktisk talt ingen Beskyttelse.

For Avispapirs Vedkommende er Forholdet endnu ugunstigere. Her var fastsat en Told af $5^1/_2$ Øre pr. kg, men i 1918 blev Toldvæsenet bemyndiget til at tilbagebetale 4 Øre pr. kg af denne Told saaledes at der tilbage blev $1^1/_2$ Øre, hvilket man mente svarede til Tolden paa Raavarerne. Efter den Tid er Raavarernes Pris steget meget betydeligt, og Tolden for de Raavarer, der medgaar til Fremstilling af 1 kg Avispapir, udgør nu ca. $2^1/_2$ Øre. Det vil herefter ses, at den danske Industri maa arbejde under en negativ Beskyttelse af 1 Øre pr. kg.

Glasindustrien: For Glasindustriens Vedkommende udgjorde Toldbeskyttelsen efter Toldloven af 1908 fra

21—33 pCt. af de færdige Varers Værdi, medens den nu udgør fra 5—8 pCt. For denne Industri spiller Prisen paa Kul en ganske overordentlig stor Rolle, og hvis man i Længden skal betale en højere Pris for Kul, end den, hvormed den udenlandske (tyske) Industri kan arbejde, for ikke at tale om Misforholdet i Arbejdslon, vil det være umuligt for den danske Industri at optage Konkurrencen.

Træindustrien: For Træindustriens Vedkommende kan man i det store og hele sige, at Toldbeskyttelsen i 1908 varierede fra 3—20 pCt. af Varens Værdi, idet der dog ogsaa var nogle Varer, f. Eks. hovlede og pløjede Brædder, kehlede Lister, Ramtræ o. l., hvor Toldbeskyttelsen var negativ, idet Tolden paa den færdige, kehlede Liste var billigere end Tolden for det Stykke uforarbejdet Træ, som skulde anvendes til Fremstillingen af vedkommende Liste. Beskyttelsen er nu sunket ned til kun at udgøre fra 1—7 pCt. af den færdige Vares Værdi.

Gærindustrien: For Gærs Vedkommende er Beskyttelsen, der tidligere udgjorde 20 pCt., nu faldet til det halve.

Porcelænsindustrien: For almindelig Fajance var Toldbeskyttelsen ca. 25 pCt., medens den nu ikke udgor mere end 10 pCt. For almindelige Brugsgenstande (det alm. anvendte blaamalede Porcelæn) var den procentvise Toldbeskyttelse før Krigen f. Eks. for en Kaffekande 6 pCt., nu 1,8 pCt. — for en Spisetallerken for Krigen 24,6 pCt. — nu 3,7 pCt. —. For teknisk Porcelæn — f. Eks. Porcelæns-Isolatorer — var Toldbeskyttelsen før Krigen ca. 50 pCt. af Varens Pris — nu ca. 17 pCt. Under Krigen er der oprettet Fabriker til Fremstilling af teknisk Porcelæn, der med Undtagelse af alm. Telegraf- og Telefonisolatorer, ikke har været fabrikeret herhjemme før. Disse Fabriker, i hvilke et meget betydeligt Arbejde og betydelige Kapitaler er nedlagt, har haft den største Betydning for Elektricitetsforsyningen her i Landet og for den elektrotekniske Industribranche i Almindelighed, og de maa derfor kunne forvente at blive stottet overfor de af selve Krigen foraarsagede, ganske unormale, Prisforhold og af den af Krigen folgende Statsprispolitik.

Tekstilindustrien: Den Nedsættelse af Beskyttelsen, som fandt Sted ved Toldloven af 1908, bevirkede, at Tekstilindustrien før Krigen arbejdede under ret trykkende Forhold. Beskyttelsen udgjorde i de fleste Tilfælde mellem 10 og 20 pCt. for de mellemsvære og grovere Ting, medens den for de finere, dyrere Varers Vedkommende sædvanligvis var under 10 pCt., og meget ofte kun et Par Procent. Da Priserne nu er steget til det 4-dobbelte af Priserne i 1914 og efter alle Solemærker snart vil nærme sig det 5-dobbelte, kan man overhovedet ikke mere tale om Toldbeskyttelse for den danske Tekstilindustri, idet en Beskyttelse, som højest kan andrage omkring 5 pCt. og i de fleste Tilfælde ikke vil udgore det halve heraf, jo praktisk taget er lig Nul.

Endelig er Arbejdslønnen herhjemme højere for Vareenheden end i vore Nabolande, og vil Arbejderne gøre sig Haab om i nogen Grad at bevare de fordelagtige Arbejdsvilkaar og det hoje Lonniveau, maa ikke mindst de være interesseret i, at den fornødne Toldbeskyttelse tilvejebringes, hvilke Bemærkninger forovrigt gælder for samtlige Industrier, vistnok uden Undtagelse.

For Bygningsbeslag udgjorde Tolden — 10 Øre pr. kg — ca. 18 pCt. af Værdien, og efter de nuværende Priser 5 à 6 pCt. Efter Undersøgelse i Tyskland udgjorde Prisen:

	For Indlandet (Tyskland).	Her i Landet.
Smedejern	20 Øre	48 Øre
Støbegods	23 —	81 —
Kul pr. Ton	10 Kroner	120 Kroner
Arbejdslon i Provinsbyer pr. Time	45 Øre	140 Øre

(Marken er omsat efter Kurs 17 Øre, og den herhjemme yderligere tilkomne Lønforhøjelse af 20—25 pCt. er ikke medregnet).

Læderindustrien: Efter 1908-Toldloven var Toldbeskyttelsen for Saalelæder 10 pCt., medens den nu næppe udgør 4 pCt. For Overlæders Vedkommende er Tallene henholdsvis $6^1/_2$ pCt. og 1 pCt. Samtidig er Arbejdslønnen i Faget steget $3^1/_2$ Gang siden Krigen.

Chokoladeindustrien: For Kogechokoladens Vedkommende er Forholdet det, at medens Prisen tidligere var Kr. 2,40 pr. kg, er den nu steget til Kr. 6,00 pr kg. Beskyttelsen, der tidligere androg 2,5 pCt. af Værdien, udgør derfor nu kun 1 pCt. af Værdien.

For Spisechokolade er Beskyttelsen sunket fra at være 3,25 pCt. af den færdige Vares Pris til nu at være 1,4 pCt.

For Cacaopulvers Vedkommende er der en negativ Beskyttelse.

For Sukkervarers Vedkommende er Forholdet ikke mindre grelt.

Farve- og Lakindustrien: For Farve- og Lakindustrien er Forholdet det, at Beskyttelsen — f. Eks. for de billigere Lakker — er faldet fra at udgøre 20 pCt. af Værdien til nu kun at udgøre 6,7 pCt., og for de andre Fabrikater er der en lignende Nedgang i den procentvise Beskyttelse.

Olieindustrien: Da Priserne paa Olie er steget 3—4 Gange, er den Beskyttelse, som findes for Jordnod- og Sesamolie, gaaet ned til kun at udgøre 2 pCt. af Værdien mod tidligere lidt over 6 pCt.

Sæbeindustrien: Den minimale Beskyttelse, der fandtes for Sæber, er ved Prisstigningen blevet fuldkommen illusorisk i Forhold til Varens Værdi.

Et Moment af afgørende Betydning for en hurtig Indgriben til Stotte for Industrien er den Ændring, Krigen har fremkaldt i Udlandets Prispolitik med Hensyn til Raavarer. Foruden den betydelige Forhøjelse, der fremkommer ved de store Fragter, der maa betales for at føre Raavarerne her til Landet, og hvorved det Land, der selv ejer Raastofferne, i Modsætning til tidligere da dette Forhold ingen Rolle spillede, allerede faar en betydelig Overvægt i Konkurrencen, er der nu kommet det Forhold, at man ved Forhøjelse af Eksportpriserne paa de sparsomme Raavarer, man raader over, soger at vælte en Del af Krigsbyrden over paa de neutrale Lande. Naar Industrien

skal betale betydeligt mere for sine Kul end Udlandet og betydeligt mere for mange af de vigtige Raavarer saasom Bomuldsgarn, Farvervarer, Raamaterialer til Porcelænsindustrien, Jern og Staal, og man endvidere skal betale en uhyre Arbejdsløn, vil det være umuligt for den danske Industri, i hvor høj Grad den end udvikler sin Teknik, at møde Konkurrencen.

At disse Forhold endnu ikke i højere Grad end Tilfældet er har lammet vor Industri, skyldes de særlige for Tiden herskende unormale Tilstande, der dels bevirker, at Køberne foretrækker at forsyne sig her i Landet for at have større Sikkerhed for at faa Varerne, og dels at de fluktuerende Priser paa Raa- og Hjælpestoffer byder Industriens Ledere Chancer til fordelagtige Dispositioner. Naar vi imidlertid kommer ind i roligere og normale Forhold, vil Konkurrencen, der allerede nu i stigende Grad begynder at melde sig, vise sig saa stærk, at det vil være nødvendigt at gribe ind, for at kunne opretholde Produktionen.

Som et eklatant Bevis for de industrielle Erhvervs truede Stilling for Tiden, skal jeg fremføre et Eksempel, der skriver sig fra en Licitation, som de danske Statsbaner nylig har afholdt over Bolte, Spiger, Svelleskruer o. s. v.; alt til et samlet Beløb af ca. $^1/_2$ Mill. Kroner.

Ved Licitationen indkom der Tilbud fra danske, tyske, svenske og amerikanske Fabriker — for de amerikanske Tilbuds Vedkommende toges der dog en Række Forbehold. For Skinnespiger foreligger der svensk Tilbud paa 879 svenske Kroner pr. Ton. De danske Fabriker tilbød til 640 Kr. pr. Ton, medens de tyske Tilbud lød paa 1200 Mark, eller omregnet efter den øjeblikkelige Kurs, 425—500 Kr. pr. Ton. For Laskebolte var Forholdet omtrent det samme. Det danske Tilbud var saaledes 24 pCt. dyrere end det tyske, og dette sidste blev derfor accepteret.

Med Hensyn til Tilbudet paa Skinnespiger, foreligger der et andet Moment, der yderligere belyser Vanskelighederne for den danske Industri: Samtidig med at Tyskland tilbyder færdige Skinnespiger til 425—500 Kr. pr. Ton, forlanger de tyske Jernværker ca. 525 Kr. pr. Ton af Raamaterialerne. Ganske vist er denne Pris senere gaaet ned med 100 Kr. pr. Ton, men dette har selvfølgelig været ganske uden Betydning i det foreliggende Tilfælde.

Som Eksempel paa, hvorledes man i Tyskland søger at værne sine industrielle Interesser, skal dertil fremføres:

En dansk Industridrivende agtede i September Maaned d. A. at genoptage Eksporten af en bestemt Vare til Tyskland og indsendte i den Anledning en Annonce til et Fagblad med Anmodning om Optagelse, men modtog som Svar herpaa et Afslag: »um unsere deutsche Industrie nicht zu schädigen«. Mon et dansk Annonceblad kunde tænkes at handle i samme Aand? Jeg tror det ikke.

Efter saaledes i meget sammentrængt Form at have fremført nogle enkelte Eksempler paa producerende dansk Erhvervslivs Stilling for Tiden vil vi henvende Blikket paa Tilstandene i nogle fremmede Lande, i den Udstrækning som det har været muligt at fremskaffe Oplysninger. Det vil maaske da være i sin Orden først at sige nogle Ord om Forholdene i Tyskland, saaledes som de har tegnet sig for mig under et Besøg for kort Tid siden. Det er selvfølgelig et højst forskelligartet Billede, man faar af Tilstandene under de forskellige Forhold og paa de forskellige Steder i Riget. Imidlertid er der ikke Tvivl om, at man indenfor Næringslivet, og da navnlig Industrien begynder at rette sig op igen, selv om det er nødgaaeligt, at man overalt sporer et uhyre Pres af Tidens nøgne Virkelighed. Foruden Kulspørgsmaalet er Valutaspørgsmaalet det, som volder de største Bekymringer, og hvis Løsning staar i det store Spørgsmaalstegn. Kulspørgsmaalet lægger selvfølgelig sine hemmende Baand paa alle Livets Forhold og ikke mindst paa Industrien, hvis Produktion er begrænset deraf. Valutaspørgsmaalet øver sin mægtige Indflydelse, bl. a. hvor det for Industrien gælder om at købe sine Raamaterialer i Udlandet, men til Lykke for Landet er det jo selv forholdsvis rigt paa Raastoffer og mange Varer, som Kobber, der bl. a. ved Krigslagrenes Opgør viste sig at være ophobede i langt større Mængder, end man havde tænkt sig, og disse Forhold gør, at man ikke er saa slet stillet, som udenforstaaende i Almindelighed er tilbøjelige til at tro. Arbejdsforholdene er i mange Tilfælde, ja jeg skulde tro, i al Almindelighed indenfor Næringslivet ved at rette sig igen, og ved et betydeligt Jernværk i den østlige Del af Riget var Arbejderne uden Vanskeligheder gaaet ind paa at arbejde i 10 Timer for en Timebetaling af 2 Mark i Timen + sædvanligt Tillæg for de to Overtimer, og med Chance for at tjene 50 pCt. mere ved Akkordarbejde. Man udregne nu, hvad denne Arbejdsløn er, omregnet i dansk Valuta og sammenligne med, hvad Lønningerne er drevet op til i Tysklands neutrale Nabolande og da specielt Danmark. Jeg siger ve os, den Dag Tysklands Industri i højere Grad end den nu formaar, kommer til at gøre sig gældende paa det udenlandske Marked. Vi føler den allerede nu saa smaat paa enkelte Omraader, som f. Eks. indenfor Maskinindustrien, hvor Tilbud ikke sjældent forekommer med Priser, der ligger indtil 60 pCt. under Fremstillingsprisen i Danmark. Nu skyldes dette selvfølgelig i højeste Grad de øjeblikkelige uregelmæssige Tilstande og ikke paa langt nær Arbejdsforholdene alene; men givet er det, at man er ved at faa Arbejdsro i Tyskland, og hvis vi ikke ogsaa tager os sammen nu og arbejder i Stedet for at sønderlemme os selv ved at arbejde saa lidt som muligt til højeste Pris og fortabe os i allehaande Teorier over sociale Problemer, saa kan ikke selv de stærkeste Toldmure hjælpe os ud over den Krise, som vil komme, og der bliver da intet andet tilbage for os end ligesom i Schweiz at tage under Overvejelse at lukke vore Grænser imod Syd, for Indførsel af Industriprodukter, hvis vi vil redde vort Næringsliv for et Sammenbrud. Der berettes saaledes fra det danske Gesandtskab i Bern, at Importen fra Tyskland og Østrig siden Vaabenstilstanden har været i stadig og jevn Stigning. Eksempelvis anføres, at Tyskland i Øjeblikket tilbyder Møbler leveret paa schweizisk Station for en Pris, der omregnet i schwei-

zisk Valuta kun udgor ca. 35 pCt. af Fremstillingsomkostningerne for de samme Mobler i Schweiz. Paa dette Omraade er altsaa enhver Konkurrence udelukket, men tilsvarende Forhold gor sig ogsaa gældende i forskellige andre Industrigrene, som f. Eks. Papirindustrien, den elektrotekniske Industri og Værktojsindustrien, og til Belysning af Udviklingen af den tyske Eksport anfores, at der ifolge en Notits i »Neue Züricher-Zeitung« af 2. Oktober, ved Toldstedet Schaffhausen indklareredes lige saa store Varemængder i Lobet af den sidste Maaned som i et helt Aar for Krigen. Det er derfor intet Under, at man er blevet alarmeret og med voksende Styrke forlanger, at Regeringen ved Indforselsindskrænkninger, Toldforhojelser eller paa anden Maade skal soge at beskytte den hjemlige Industri under de ulige Konkurrencevilkaar, der er skabt af de ekstraordinære Forhold.

Sporgsmaalet er for Tiden Genstand for Forbundsraadets særlige Opmærksomhed, og det ser ud til, at man i Regeringskredse er forberedt paa at gribe ind. I hvert Fald har man i Nationalraadet den 1. Oktbr. erklæret, at, saafremt det viste sig umuligt at gennemfore en Kontingentering af Indforslen eller en Regulering af Prisen paa visse Raamaterialer, maatte der regnes med Muligheden af en *midlertidig Lukning af den schweiziske Grænse*. Man vilde da i storre Ro kunne fortsætte Undersogelsen af Sporgsmaalet om, hvilke Foranstaltninger af mere varig Natur, der kunde træffes for at udligne Misforholdet mellem den schweiziske og den tyske Industris Afsætningsvilkaar.

At vi vil kunne komme til at staa overfor et lignende Problem i Tysklands andre Nabolande, anser jeg desværre ikke for udelukket. Det er jo selvfolgelig ikke saaledes at forstaa, at noget forstandigt Menneske her i Landet skulde onske sig slige Foranstaltninger uden som et ekstraordinært Middel til at værge vore Virksomheder og store Dele af Befolkningen fra økonomisk Ruin under en Krigsperiode. Hvis der er Varer, som vi virkelig kan faa fra Udlandet til *blivende* Priser, som ligger langt under vore egne Fremstillingsomkostninger, saa kan man selvfolgelig ikke forsvare et Beskyttelsessystem, som selv i meget lempeligere Form end ovenfor fremsat dog hurtigt vil blive uholdbart; men hvor man som her kan se, at Forholdet er ganske abnormt, kan man ikke af Hensyn til en tidsbegrænset Fordel ved at kobe billigt, lægge sin egen Produktion ode og lamme Samfundets sociale Kraft paa et Tidspunkt, hvor der stilles saa store Krav til denne.

Der er imidlertid et andet, parallelløbende Sporgsmaal af den allerstorste Betydning, ikke alene for de fleste af vore producerende Erhverv, men ogsaa for vore Statsindtægter, som det er blevet paavist maa tages op til Behandling snarest muligt, nemlig en Omregning af vore Indforselstoldsatser, saaledes at de i det mindste kommer til at staa i det samme Forhold til det nuværende Prisniveau, som de i 1908, da den nugældende Toldlov blev givet, gjorde det til det daværende Prisniveau. Det tilkommer ikke mig her uden antydningsvis at pege paa vore Statsfinanser og det store Misforhold, som utvivlsomt til betydelig Ulempe for Befolkningen er fremstaaet mellem direkte og indirekte Skatter under Krigsaarene. Ja, som vi har set, er endog selve Omkostningerne ved Indkrævningen af Toldafgifterne vokset saa stærkt i Forhold til Indtægterne, at det fra et økonomisk Synspunkt maa betegnes som betænkeligt, og alene af denne Grund vilde der være al mulig Anledning til at folge med Tiden og hæve Toldsatserne i Forhold til de forogede Varepriser. Men jeg skal ikke nærmere komme ind paa Statskassens Interesser i dette Sporgsmaal. Hvad der idag interesserer mere, er at fastslaa, at Industrien har et uafviseligt og berettiget Krav paa at faa den Beskyttelse tilbage, som den havde tidligere, og som nu er mere paakrævet, end den nogensinde har været. Lad os se, hvorledes man i en Række andre Lande allerede forbereder eller har foretaget de nodvendige Forandringer i deres Toldlovgivning for at imodekomme Tidens Krav.

I *England*, Frihandelens gamle Land, har Regeringen netop bebudet en Række Lovforslag om Foranstaltninger til Værn for Landets Økonomi, hvorefter det vil blive forbudt at sælge Varer af fremmed Nationalitet i England til en billigere Pris end den, hvortil Varerne sælges i deres Hjemland, og dernæst vil man forhindre Vareimporten fra Lande, der f. Eks. som Tyskland paa Grund af den lave Valutakurs kan fremstille og sælge deres Produkter langt billigere end England.

I *Spanien* har man fra 1. Februar d. A. indfort et Tillæg til de bestaaende Satser af 5 til 30 pCt., idet man dog i en Overgangstid forud for dette Tillægs Gennemforelse opkræver et ensartet Tillæg af 10 pCt. til de bestaaende Toldsatser.

I *Canada* har man ophævet den under Krigen gennemforte Tillægstold af 5 pCt. af Værdien af Varer, hvis Told beregnedes efter de britiske Preferencetarifer, men samtidig fastholder man overfor andre Lande den under Krigen gennemforte Tillægstold af $7^1/_2$ pCt. af Værdien af Varer, hvis Told beregnes efter den almindelige Tarif, eller med andre Ord: Forskellen mellem den almindelige og Preferencetarifens Satser er foroget med $7^1/_2$ pCt. af de paagældende Varers Værdi. For enkelte nærmere specificerede Halvfabrikater i Jern er der dog fikseret en Told af $7^1/_2$ pCt. af Værdien, naar Varen falder ind under den britiske Preferencetarif, imod $12^1/_2$ pCt. af Værdien, naar Varen falder ind under den almindelige Tarif.

I *Australien* er der af en Kommission bl. a. foreslaaet en Indforselstold af Garn paa 10 pCt. af Værdien af britiske Produkter, imod 15 pCt. af Værdien af fremmede Produkter.

I *Amerika* er der fremsat Forslag om en Række Forhojelser af Tolden, bl. a. paa Glas, Porcelænsvarer, samt optiske og videnskabelige Instrumenter, som derefter vil andrage 45 til 60 pCt. af Værdien.

I *Argentina* gennemfortes i 1918 en Lov om foroget Told for Skatteaaret 1919, hvorefter Indforselsværdierne, der er Grundlaget for en bestaaende Værditold, forhojedes ved et Tillæg af 20 pCt. til de i Værditarifen fastsatte Værdier. Nodvendighedsartikler undtages dog fra Forhojelsen. I Marts Maaned iaar er

der nedsat en Kommission til en almindelig Revision af hele Værdiansættelsen, og i August Maaned iaar er der fremlagt Forslag om foroget Told for Skatteaaret 1920.

I *Holland* er der ikke truffet særlige toldmæssige Foranstaltninger i Anledning af de forandrede Forhold. Man mærker i høj Grad i Holland den tyske Konkurrence, og der hersker indenfor Industrikredse en stærk Stemning for, at der skabes særlige Foranstaltninger til at forhindre denne Import. Den hollandske Told er i stor Udstrækning en Værditold, og det herhjemme foreliggende Forhold, at Toldsatserne ikke er i Overensstemmelse med det ændrede Prisniveau, findes saaledes ikke i Holland.

I *Sverige,* hvor der ligesom i Norge er nedsat en Kommission til Udarbejdelsen af en ny Toldtarif, er man bekymret over, at Kommissionen arbejder for langsomt, og indenfor Industriforbundet er der stærke Bevægelser for ved provisoriske Foranstaltninger at raade Bod paa den øjeblikkelige Misère, ved den i Forhold til de nuværende Varepriser stærkt reducerede Beskyttelse, og man henviser til Frankrig, hvor man virkelig synes at have fundet en praktisk og let gennemførlig Form for en almindelig Forhojelse af Toldsatserne, saaledes at disse bringes op til deres gamle forholdsmæssige Højde.

Man har i *Frankrig,* samtidig med Ophævelsen af de fleste af Krigen fremkaldte Importforbud, gennem et Dekret af 7. og 12. Juli vedtaget en almindelig Forhøjelse af de i den tidligere, for Krigen gældende, franske Toldtarif fastsatte Satser.

Forhøjelsen er forskellig for de forskellige Varer og staar i Forhold til den Prisstigning, som har fundet Sted, *idet den hidtil gældende Sats multipliceres* med et Tal, der ligger mellem 1,1 og 3, alt efter som Prisstigningen har været stor eller lille. Skonnes en Vares Pris f. Eks. at være steget til det dobbelte i Tiden 1913—18, multipliceres den paagældende Toldsats med 2. Disse saakaldte Coefficienter skal revideres med visse Mellemrum under Hensyn til den til enhver Tid foregaaende Prisstigning. Af bemærkelsesværdige Undtagelser fra denne Forordning bor nævnes Næringsmidler og Raamaterialer i Almindelighed.

Af de saaledes fremforte Eksempler fra Lande, som vi har kunnet faa Oplysninger fra, vil man se, at Tendensen overalt har været at gaa over fra Vægttold til Værditold, eller til en Kombination af begge.

Skal man pege paa en særlig praktisk og letgennemførlig Metode til Indforelse af Værditold, maa det være den i Frankrig adopterede, som er en Kombination af begge Metoder. Den ophæver den berettigede Indvending imod Værditold, der vistnok har været den væsentligste Aarsag til, at man i tidligere Toldlove, trods megen Modstand, i langt overvejende Grad har foretrukket Vægttold, nemlig Frygten for Snyderier gennem Fakturaforfalskninger. Om Metoden vil vise sig praktisk under normale Forhold, eller om man da kan finde endnu bedre Metoder, skal jeg dog lade staa hen.

De her antydede Forhold og mangfoldige andre skulde synes at gore Optagelsen af hele Næringslivets Problem under de nye Forhold til den mest nærliggende Opgave herhjemme. Offentligheden, herunder Regering og Rigsdagen, maa i ganske anden Grad beskæftige sig med disse Sporgsmaal. Denne Side af Erhvervslivet, den aktive, positive Side, den Side, paa hvilken det beror, om Menneskene her i Landet overhovedet kan leve af Arbejde, endsige da de, der kommer til, om den horer man intet. Med Erhvervslivets Passivside derimod er Regeringen travlt beskæftiget gennem Understottelsesforslag, Maksimalpriser og Begrænsninger af Næringslivets frie Udvikling paa alle Omraader. Jeg vil paa ingen Maade paastaa, at alt, hvad der i saa Henseende har været gjort, har været upaakrævet. Jeg vil end ikke sige, at Øjeblikket allerede nu er kommet til helt at afvikle dette System. Under akute Nødstilstande maa en Stat gribe til ekstraordinære Midler, men hvad jeg med den storste Bestemthed og saa indtrængende, som jeg formaar at udtale det, vil lægge Dem paa Sinde, er, at saa lidt, som man kan leve af at leve billigt, saa lidt kan man leve af Understottelse, og for hver Maaned der gaar, vil det i højere og højere Grad vise sig, at man ikke er i Stand dertil, fordi denne Understottelse jo i væsentlig Grad tilvejebringes gennem direkte Skatter og Erhvervsafgifter under mange forskellige Former, hvis samlede Kilde er *Produktionen* — den Produktion, som er truet igennem den almindelige Udvikling, og som tillige skal og maa svækkes gennem mange af selve de anforte Foranstaltninger. Thi den drivende Tendens i disse er jo foruden Hensynet til at skaffe de nodvendige Penge i Statskassen tillige den i størst mulig Grad at udligne Indtægten mellem de forskellige Klasser af Befolkningen, navnlig derved, at man soger at hindre Fremkomsten af større Indtægter; men hvad sker saa? Der sker jo simpelt hen det, at Drivfjedren for den private Produktion slappes. Dette er fortræffeligt, set fra et socialistisk Synspunkt, der jo netop tror, at Statsproduktionen kan skabe et lykkeligere Samfund end Privatproduktionen; men for os, der ikke tror det, betyder det jo kun, at den drivende Kraft for Erhvervslivet lober ud. Alt dette være nu, som det vil. Lad Regeringen tro paa Socialismen eller paa Privatinitiativet, *hvor* den ogsaa staar, er det umuligt, og betyder det en Falliterklæring i Henseende til Regeringens Indsigt i Erhvervslivet at tro, at man kan nojes med at beskæftige sig med denne Passivside. Saa længe Krigen varede, lod dette sig undskylde. Nu er der ingen Undskyldning for det længere. Regeringen maa fremdrage Problemets positive Side. Den maa skride til Overvejelse af, hvilke politiske Forholdsregler Staten kan gribe til, til Støtte af Landets Produktion i alle Erhverv og da i forste Linie træffe ojeblikkelige Foranstaltninger til gennem en Omregning af vore Toldsatser at bringe disse i samme Forhold til det nuværende Prisniveau, som Toldloven af 1908 i sin Tid betingede.

I Henhold hertil skal jeg have den Ære at foreslaa Forsamlingen at slutte sig til folgende

Resolution.

Som Følge af det uhyre Fald i Pengerepræsentativernes Værdi og den dermed forbundne Prisstigning

er Tolden paa Indførslen til Danmark, der aldeles overvejende er fastsat som Vægttold, ikke mere i Overensstemmelse med Forudsætningen for den gældende Toldlov af 1908.

En almindelig Revision af Toldloven, under hvilken der bl. a. vil være at tage Hensyn til Udlandets Forholdsregler, forsaavidt de rammer dansk Marked og danske Varer, vil formentlig ikke kunne gennemføres paa det nuværende Tidspunkt. Indtil dette kan blive Tilfældet, maa det imidlertid være naturligt at genoprette den Situation med Hensyn til Toldlovens Virkninger, som forelaa ved Krigens Udbrud. Den danske Industri, samlet til Landsmøde paa Kjøbenhavns Raadhus den 12. November, formener, at dette ikke alene er naturligt fra et fiskalt Synspunkt til Lettelse af de overordentlig store Byrder, der bl. a. gennem Selskabsbeskatningen i særlig Grad rammer Industrien, men ogsaa nødvendigt som et Mindstemaal af Foranstaltninger til at modvirke Standsning af danske Erhverv, der beskæftiger store Dele af Befolkningen.

□□□□□□

„Sodaforeningen".

Et Tilbageblik paa en Krigstidsinstitutions Arbejde.

I et lille fordringslost Skrift paa en god Snes Sider fortæller »Foreningen af danske Importorer af Soda og andre Alkalier«, ogsaa kaldet »Sodaforeningen« sit treaarige Levnedslob. I Foraaret 1916 var Situationen for de danske Importører af kalcineret Soda den, at Tyskland, den tidligere Hovedleverandor, kun eksporterede ringe Mængder, fordi Tyskerne selv fandt Anvendelse for langt mere end før, at England, hvorfra man før hentede Resten af sit Forbrug, ligeledes rejste Vanskeligheder, og at den amerikanske Soda var uforholdsmæssig dyr. Paa Forslag af Fabrikant C. F. Jarl og efter Forhandlinger med Industriraadet, Den overordentlige Kommission og flere Ministerier, besluttede derfor Importorerne i Maj Maaned 1916 at samle Importen paa én Haand, der med Regeringens og Organisationernes Hjælp skulde skaffe de nodvendige Forsyninger. Til at foretage Indkøbene og forestaa Fordelingen af disse blandt Importørerne i Forhold til deres aarlige gennemsnitlige Importkvantum i 1913—14 og 15 dannedes den nævnte Forening, der som Medlemmer fik 31 Firmaer, hvilket var alle tidligere Importører paa en nær. Fabrikant Jarl valgtes til Formand og fik Fuldmagt til at foretage Indkøb og Fordeling. Denne store Myndighed, som saaledes blev tillagt Formanden, begrundedes i, at man af Konkurrencehensyn ikke onskede at vælge en Bestyrelse blandt sine Med-Grossister. Som Sekretær ansattes Hr. N. Thuesen.

Foreningen var daarlig i Stand til som saadan at afslutte Overenskomster om Kob, bl. a. fordi man ikke mente det klogt at lade Importens Koncentration blive offentligt bekendt, og Formanden lod derfor alle Indkob foretage af sit eget Firma (Øresunds chemiske Fabriker). Disse Indkøb foretoges uden Vederlag og »Øresund« maatte til Tider staa i betydeligt Forskud. Da Forretningerne saaledes foretoges næsten udenom Foreningen blev en yderst effektiv Revision anset for nodvendig; denne foretoges af aut. Revisor Th. Moller, der intet har haft at bemærke imod Indkob eller Fordeling.

Indkobene foretoges forst i Tyskland og England, hvor man opnaaede fordelagtige Priser, senere blev det nodvendigt at indforskrive Varerne fra Amerika, hvilket fordyrede dem, uden at de dog naaede de Priser, man f. Eks. i Sverige maatte betale. Den Pris, Medlemmerne betalte, har i hele Foreningens Arbejdstid ligget mellem 25 Kr. og 48 Kr. pr. 100 kg cif. her, incl. Emballage. Den første Soda fordeltes i August 1916, og man haabede at naa op til det normale Importkvantum i Foraaret 1917. Imidlertid beskar Undervandsbaadkrigen og den engelske Regerings Restriktioner grundig disse Forhaabninger, og den engelske Blokade i Oktober 1917 spærrede sluttelig fuldstændig af for Tilforslerne vestfra. Indtil den dansk-amerikanske Overenskomst 11 Maaneder senere var Forholdene saaledes overordentlig ugunstige. Ved denne fik man imidlertid Tilladelse til at indfore næsten hele det normale Forbrug, og store Indkob til stærkt reducerede Priser foretoges. Snart efter blev alle Indskrænkninger ophævet og Foreningen følte, at dens Arbejde ikke længere var paakrævet, hvorefter det den 28. Januar 1919 besluttedes at ophæve den, naar den sidste Fordeling var foretaget, hvilket skete den 9. Maj 1919.

Under sin Arbejdsperiode udvidedes Foreningen med flere Afdelinger. Faa Maaneder efter Oprettelsen organiseredes en Afdeling for kaustisk Soda, i Januar 1917 en Afdeling for Klorkalk og desuden fordeltes en Mængde Bicarbonat og Manganoversurt Kali.

Et Overskud, der opstod ved at man havde oprettet et Reservefond ved at tage en lille Avance paa de fordelte Varer, foreslog Formanden ved Generalforsamlingen den 28. Januar 1919 anvendt til at reducere Prisen paa den resterende Varemængde.

Dette skete ogsaa til en vis Grad, men efter Anvendelse af denne Del, efter Betaling af Gratiale til de af »Øresund«s Funktionærer, der havde haft Arbejde for Foreningen samt til Sekretæren m. m., bestemtes det at stille Restbeløbet til Raadighed for Foreningens Formand til Oprettelsen af et Fond efter dennes egen Bestemmelse. Hr. Fabrikant Jarl har derefter besluttet at skænke Summen (ca. 86,000 Kr.) til Industriraadet, saaledes at storste Delen af Renten anvendes til Fremme af dansk Industri efter Bestemmelser i Lighed med Bestemmelserne for Alex. Foss' Fond.

□□□□□□

Lidt om Tryksager for Eksport.

Vi har modtaget folgende:

I »Tidsskrift for Industri« af 1. Januar henleder Industriraadets Eksportbureau Opmærksomheden paa, at danske Firmaer, der i Udlandet ønsker at gore Propaganda for deres Frembringelser, bør ud-

sende Tryksager til saadanne Lande, hvor der kan tænkes at være et Marked for vedkommende Vare, og Eksportbureauet anmoder i den Anledning indtrængende danske »Eksportfirmaer« om at sende Katalog i det Sprog, som læses i det paagældende Land eller i hvert Fald i et Sprog, der maa antages at blive forstaaet der.

Jeg vægrer mig ved at tro, at danske Firmaer, der *med Rette* tor benævne sig Eksportfirmaer, skulde vise saa liden Forstaaelse overfor Spørgsmaalet Eksportpropaganda, at de skulde indlade sig paa at udsende *danske* Tryksager til Udlandet, og naar Eksportbureauet har konstateret, at danske Firmaer i den Hensigt at opnaa Eksportforretning som Propaganda udsender danske Tryksager, maa man antage, at det drejer sig om Firmaer, der er Nybegyndere paa Eksportomraadet, og som ikke alene staar uden Erfaring, men ogsaa mangler de mest elementære Begreber om, hvorledes man oparbejder en Eksportforretning.

Naturligvis har Eksportbureauet fuldstændig Ret, naar det fremhæver, at det er ganske unyttigt at forsøge at lave Propaganda i Udlandet ved Hjælp af danske Tryksager — det er selvfølgelig ligesaa haablost som f. Eks. at begynde at avertere paa Dansk i spanske Aviser og Tidsskrifter — men samtidig med at paavise denne elementære Læresætning for Eksportforretning, turde det sikkert være paa sin Plads at give nærmere Anvisning paa, hvorledes man bor fremstille Tryksager i fremmede Sprog, og en saadan Anvisning turde vist ikke alene være hensigtsmæssig at fremføre overfor Begyndere af Eksportforretning, men ogsaa overfor mange større Firmaer, der alt i en Aarrække har deltaget i Industrieksport.

Det er ikke nok, at en Tryksag fremkommer i en direkte og nojagtig Oversættelse fra Dansk til det Lands Sprog, i hvilket man ønsker at gore Propaganda. Tryksagen maa med Hensyn til Sprog etc. fremstilles paa saadan Maade, at den ikke i det væsentlige afviger fra god Sprogbrug for den paagældende Branche, og at naa hertil er ikke saa lige en Sag.

Mange Firmaer, der onsker at udsende et Katalog paa et fremmed Sprog, vil sikkert fole sig fuldt betryggede med Hensyn til Sprogets Form og Oversættelsens Korrekthed, naar denne er foretaget af en autoriseret Translator. Hvis det kun drejede sig om ordret at oversætte den danske Tekst til det fremmede Sprog, vilde dette sikkert ogsaa være rigtigt, men saaledes er Forholdet almindeligvis ikke, særlig naar det drejer sig om tekniske Emner, thi det, der i Kataloget er god Sprogbrug og god Form for Indholdet paa Dansk, vil langtfra altid være det paa det fremmede Sprog, og for Eksporttryksager gælder det selvfolgelig om, at de ikke alene fremkommer i forstaaelig Oversættelse, men at de fremkommer under den muligst korrekte Form for den omhandlede Branche i det paagældende Land.

Idet jeg bestemt tilbageviser, at min Udtalelse i nogensomhelst Maade maa opfattes som nedsættende med Hensyn til vore dygtige Translatører, tor jeg paastaa, at selv den dygtige Translator ikke er i Stand til at skrive f. Eks. et maskinteknisk Katalog om fra Dansk til Engelsk eller Fransk paa en saadan Maade, at det fremkommer netop i den Form, som et engelsk eller fransk teknisk Firma selv vilde udsende det.

Paa Grundlag af den Erfaring, som jeg formener at sidde inde med med Hensyn til Eksport, tilraader jeg derfor Firmaer, som vil udsende Tryksager i Udlandet som Propaganda for deres Frembringelser forst at lade disse oversætte af en autoriseret Translator og derefter at sende Oversættelsen til en Forretningsven med særligt Kendskab til den paagældende Branche og anmode ham om at gennemgaa Oversættelsen og eventuelt omskrive den paa saadan Maade, som det vil være mest hensigtsmæssigt at udsende den i det paagældende Land.

Man vil maaske indvende, at dette er meget omstændeligt, men jeg kan forsikre om, at for den, der vil søge at skabe sig et Eksportmarked, kan ingen Omhu med Hensyn til Tryksager være for stor. Tryksager alene gør det selvfølgelig ikke, men Tryksagen, der er et af de Midler, hvorigennem Fabrikanten soger at faa Udlandets Kobere i Tale, maa fremkomme under den Form, hvori den gor det bedst mulige Indtryk baade med Hensyn til Udstyr, Affattelse og Sprog.

Selvfølgelig er det ikke alle Firmaer, der onsker at udsende Tryksager paa fremmede Sprog, som har Forbindelser i Udlandet, hvortil de kan sende deres Tryksager for paa effektiv Maade at faa dem korrigerede, men overfor saadanne Firmaer skulde vore Eksportinstitutioner, og for Industrien ganske særligt Industriraadets Eksportbureau, jo til enhver Tid kunne træde hjælpende til, og der vilde foruden mange andre Opgaver, som jeg kunde have Lyst til at henpege paa — alene med Hensyn til dette Spørgsmaal — være en god Opgave at lose.

Jeg betragter ikke Spørgsmaalet: Tryksager for Eksport som udtomt i dette Indlæg; der er mangt og meget at sige alene med Hensyn til dette ene Punkt i Eksportforretning, for ikke at tale om alle de andre saavel merkantile som fabrikationsmæssige Hensyn, der er at tage for den Virksomhed, som maalbevidst vil stile henimod Eksportforretning, hvilket ingenlunde turde være den mindst formaalstjenlige til Forbedring af vor uhyrlige Handelsbalance.

A. B. C. Hansen.

□□□□□□

Læderindustrien 1919.

Af vor Industris øjeblikkelige Arbejdsvilkaar.

I »Nordisk Garvertidende« har Direktor *Max Ballin* skrevet en Oversigt med ovenstaaende Titel, som vi finder giver en saa interessant Belysning af dansk Industris ojeblikkelige Arbejdsvilkaar, at vi skal tillade os at gengive den in extenso:

Medens Aaret 1918 i den danske Læderindustris

Historie kommer til at staa som det Aar, hvor der ikke kunde importeres en eneste Vildthud eller et eneste Kilo Quebracho, vil 1919 blive at nævne som det Aar, hvor der i alt Fald hidtil importeredes og forbrugtes det storste Kvantum udenlandsk Saalelæder her i Landet. — Det kan dog siges til den danske Industris Ros, at saa snart Forbrugerne blev i Stand til atter at faa Underlæder af hjemlig Tilvirkning, foretrak man langt denne Vare for den udenlandske, men det var forst langt hen paa Aaret, at der kom saadanne Tilforsler af Quebracho Extrakt og sydamerikanske Vildthuder, at Garverierne blev leveringsdygtige i kraftige Kernestykker. — Det tør vistnok antages, at der nu findes saadanne Beholdninger af kraftige Vildthuder her i Landet, at Garverierne vil være i Stand til at tilfredsstille Forbruget for henimod et halvt Aarstid, men derefter maa man forudse en stor Knaphed paa kraftigt Læder, der jo er Hovedforbrugsartiklen til svært Brugsfodtoj og Forsaalinger. — Garverierne vil næppe uden at indlade sig paa meget store og ret overskuelige Risikoer, kunne indkøbe de for Tiden meget dyre Vildthuder. Foruden Prisstigningen for disse, der fra Februar 1918 til nu omtrent kan udtrykkes i Noteringen for prima Frigorific Okser, der Februar 1918 var omkring 17—18 d og nu noteres omkring 26—27 d, kommer jo nu Sterlings overordentlige Stigning i den samme Periode, og endelig melder Spørgsmaalet sig, om der i det hele kan ventes at blive stillet Valuta til Raadighed til disse Indkøb af Finansraadet. — De Beholdninger, af udenlandske Kernestykker, der endnu findes usolgte her i Landet, vil derfor sikkert, omend maaske forst efter nogen Tids Forlob, finde Kobere, men efter alt at dømme, vil der altsaa i sidste Halvdel af 1920 blive Mangel paa svært Læder. Hvad det ovrige Underlæder, der jo navnlig forbruges af Skotojsfabriker, angaar, har Forholdet været det, at det for en stor Del er fremstillet af de danske Huder til Maksimalpriserne, men der har ikke været nok af dette Materiale fremme, hvad iøvrigt ogsaa gælder alle de Overlædersorter, der fremstilles til Maksimalpris af danske Huder — dels har nemlig Slagtningerne været smaa, og dels har det været meget vanskeligt at faa Huderne frem til Garverierne. — Efterhaanden som alle Omkostninger ved Fabrikdrift fra Kul, Olie og op igennem hele Fabrikationen er stegne, byder de allerede fra Fødslen knapt normerede Maksimalpriser ringe Tilskyndelse til at fremstille Varerne, og hidtil har de Myndigheder, der bærer Ansvaret for disse Forhold, foretrukket den ikke ukendte Nølerpolitik, og skønt ogsaa Arbejdslonningerne siden Læderprisernes Fiksering er steget med omkring 60 pCt., er der ikke kommet noget Resultat af Læderindustriens Henvendelse til D. O. K. om Regulering af Priserne. — Man har i Kommissionen fæstet sig ved den Omstændighed, at Garvestof er blevet billigere — og det er uomtvisteligt, at dette er Tilfældet — men det er dog for stor en Naivitet at tro, at de store og dyre Beholdninger, Garverierne laa med, bliver billigere, fordi man en Tid lang har kunnet dække sig ind til betydelig lavere Priser; desuden spiller jo her en Række Forhold ind, som nu engang Praktikere kender bedre af Erfaring end Nationalokonomerne, f. Eks. Fordyrelse ved beslaglagte Partier, der forst nylig er frigivne, og de Pristillæg, der fremkommer ved at Varer, der er købt til billige Priser paa Produktionsstedet, først nu kommer frem med kolossale Rente- og Lagringsomkostninger. Forfatteren af disse Linier kan dokumentere saavel de Omkostninger, der nu fremkommer fra Buenos Aires paa Partier, leverede 1918 og 1919, som de Tillæg, der maa gores i Kalkulen for Renter etc. — Den Betragtning, D. O. K. gør gældende, forer til økonomisk Straf for *den* Industridrivende, der tidlig under Krigen sogte at benytte billige Perioder paa Produktionsstedet til Indkob, men som Fragtrationeringerne og alle de andre kendte Forsinkelser ved Fremskaffelsen af Varerne bragte i den Situation, at de ikke paa et hvilketsomhelst senere Tidspunkt kunde udnytte en øjeblikkelig Chance, saaledes som *den* har kunnet det, der har ladet fem være lige og ladet staa til. — Iovrigt er jo nu Quebracho i stærk Stigning, og naar D. O. K. venter lidt endnu med at revidere Maksimalpriserne, bliver Resultatet nok, at Argumentet om det billige Garvestof mister sin sidste Berettigelse ved i Mellemtiden indtraadte Stigninger. — Paa samme Maade vil det gaa med Chromgarvestofferne. Den eneste plausible Grund til at skyde Spørgsmaalet ud om Maksimalprisernes Revision maatte være, at man vilde hæve hele Ordningen, men hertil synes man ikke at kunne bekvemme sig, og dog maa vel enhver erkende, at Hudeordningen, som den nu er bleven, er sprængt. Jeg skal ikke tale om Spædeskindsfarcen, det er saa ofte gentaget, hvorledes Forholdet er blevet det, at Producenten faar 7,65, og Staten og Mellemhandleren deler saa Salgsavancen, som til Tider har været henimod det dobbelte af Producentens Salgspris, og det er givet, at en Situation, under hvilken Prisen paa danske Huder er fastsat til omkring Halvdelen af Verdensprisen, ikke just skal virke tilskyndende paa Fremskaffelsen af Raavarerne, og det er trist at se, hvor megen Opfindsomhed i Retning af at omgaa — om ikke ligefrem at bryde — lovkraftige Bestemmelser, der fremelskes, naar man opretholder en Ordning, langt ud over den Tid, hvor den kunde være berettiget, og længe efter at den faktisk er gaaet i Stykker og ikke kan kontroleres eller ved Magtmidler holdes i Live. Det skal ogsaa nævnes, at det Vederlag, Indsamleren af Raavarerne faar, paa Grund af Arbejdslonnens Stigning, Prisforhøjelsen paa Salt o. s. v. — nu er saa minimalt, at det slet ikke kan betale sig at samle Raavarer for Tiden. Dobbelt trist er det for Resten for det Flertal, der overholder Bestemmelserne, at være Vidne til Mindretallets Opfindsomhed, og bedre Vej til at demoralisere fra oven findes sikkert ikke — end Opretholdelsen af ukontroleret og utidssvarende Baandlæggelse af Handelens Frihed. Naturligvis maa det aabent erkendes, at naar Maksimalprisordningen hæves, vil der komme en Stigning i Priserne, men dette vil indtræde, naarsomhelst det kunstige Indgreb i Prisdannelsen, ophorer, og en Gang maa dog vel den Myte slaas ned, at det er af afgørende Betydning for Folkets økonomiske Liv, om et Par Stov-

ler koster 4—5 Kr. mere paa en Tid, hvor et Æg koster 8 Gange saa meget som for, 1 kg Margarine dobbelt saa meget som tidligere 1 kg Smor. Tilkoblingen til Skotojsordningen kan heller ikke tjene til Undskyldning, denne Ordning var jo fra Fødslen vanfor, og alle onde Aander svævede over dens Vugge. Det sande Forhold er jo det, at en Industri, der er udsat for Svingninger og Tab, ikke forsvarligt vil kunne holdes i Live med en Avance paa 7—8 pCt., som de ominose 10 pCt. i Virkeligheden er, og Forfatteren taler af Erfaring, naar han her erklærer — som en af dem, der har overholdt Ordningen — at det maa anses for uforsvarligt at paatage sig Ansvaret for en saadan Ordning udover et enkelt Aar, der maa ofres til Dilettanternes og Vælgernes Moloch. Resultatet af Ordningen har sikkert vist sig at være det, at de Virksomheder, der i Aar har overholdt den, ikke kan ledes paa forsvarlig Maade gennem vekslende Konjunkturer med denne Mollesten om Halsen, saafremt de ikke med faa Aars Mellemrum vil melde sig til Akkordforeningen og Konkursbehandling. Desuden er det jo tit nok ubestridt paavist, at Ordningen slet ikke sikrer billigt Fodtoj. — Men over alle disse Betragtninger hæver sig nu det Grundsyn, at det dog vistnok var paa Tide, om den Areopagos, der nu har ledet dansk Erhvervsliv paa 6te Aar, kom til Klarhed over, *om man vil bibeholde Industrien i Landet eller ikke.* Jeg har ofte nok erkendt og vil gerne have Lov til paa Tryk en Gang til at udtale, at D. O. K. i mange Henseender ubestridt har været til uhyre megen Gavn og Værn, men sammensat som den er af Politikere, der hver for sig ledes af et særligt Livssyn, særlige Ønsker om Omformning af Samfundet, maa dens Hverv som Velfærdskomité nu efter Krigens Ophor være endt. Vil man begære af Industriens Mænd, at de skal samle deres Kræfter og Modstandsevne til at imodegaa den kommende Konkurrence udefra, maa man stille dem frit, og lad mig ærligt vedgaa det, ogsaa give en Chance for en Kapitalopsamling i gode Aar til Reserve for de daarlige. — Nu er Konkurrencen aaben fra alle Lande, nu bor man kunne nojes med den Prisregulering, denne vil bringe. Og endda er vi handicappet nok:

1) *Toldloven* yder paa Grund af Prisstigningen ingen nævneværdig Beskyttelse,
2) *Skattefri Andelskonkurrenee* protegeres af Staten,
3) Vore *Arbejdslønninger* er steget med 300 pCt.
4) *Skattebyrderne* er nu snart saa tunge, at de er ved at dræbe Initiativet til overhovedet at skabe Værdier.

Fremdeles lyser i Horisonten:

a) Planerne om *Arbejdernes Deltagelse i Ledelsen,* paa hvilket Problem jeg ikke skal komme ind af Hensyn til Pladsen og Sagens Omfang, men det tor dog nok siges, at hvis vi virkelig senere naar til, at Arbejderne ansvarsløst skulde deltage i teknisk og merkantil Ledelse af industrielle Bedrifter, er vel Øjeblikket inde, da Kapital og industriel Erfaring maa søge sig andet Virkefelt. Man kan være et fortræffeligt Ministerialbud, men jeg tror dog ikke, at Ministerraadet i al Almindelighed vil drofte Placering af Statslaan, og hvad dertil horer, paa mere betryggende Maade ved at tilkalde Budene, naar der skal forhandles med New Yorks og Londons Banker, — i alt Fald da ikke, for Budene er blevne Ministre.

b) *Trustloven,* som, hvis dens Tilsynsraad faar den Sammensætning, som Forslaget lyder paa, i alt Fald vil være en permanent Fare for industrielt Initiativ, og som efter selve sin Tankegang vil fore til i forste Omgang at kvæle alle mindre Virksomheder, i anden Omgang kun vil lade saadanne Virksomheder bestaa, der i Omsætning og Kapitalkraft naar op til de tilsvarende Virksomheder i de store Lande, og da dette antagelig kun kan blive Tilfældet med ganske faa Virksomheder, blive en Tilskyndelse for Industrien til at forsoge at ekspatriere sig, inden den dor Straadod herhjemme.

Det tor altsaa menes, at Tiden nu er inde til at hæve alle Forordninger i Læder- og Skotojsindustrien, og hvis man sorger for, at alle forhaandenværende Raahuder i Landet tilfores Industrien til de Maksimalpriser, de er købt ind til, og tillige indforer streng Kontrol med, at Industrien atter frembyder alle disse Varer til Maksimalpris, vil man antagelig kunne holde Prisniveauet nede endnu i 4 à 5 Maaneder, opretholder man saa desuden en Tid endnu Eksportforbudene for de Raavarer, der *kan* anvendes her hjemme, tror jeg, man har fulgt en forstandig og i alle Maader forsvarlig Politik paa dette Omraade.

Hvordan Forholdene i ovrigt vil forme sig i Læderindustrien er det næste Sporgsmaal. — Over alle andre Problemer knejser jo Arbejdersporgsmaalet. 1919 har jo i Virkeligheden været et Oplosningens Aar i disse Forhold, Overenskomster blev brudte, uden at de prøvede Ledere kunde formaa Medlemmerne til at overholde de Bestemmelser, de selv *havde vedtaget,* de ulovlige Strejkers Tal var legio. — Og medens Verdens Redning synes at skulle ligge i foroget Arbejde, forøget Produktion, vedtog man med Pauker og Trompeter at arbejde kortere Tid. Tidligere hed det sig, at i de 8 Timer vilde der blive præsteret lige saa meget som i de 9 à 10 Timer, men hvorledes er Virkeligheden bleven — en hel anden — Arbejdsintensiteten er sunken forfærdende; med Respekten for Overenskomsterne er ogsaa Respekten for Arbejdet i hoj Grad forsvunden. Den usalige Arbejdsloshedsunderstøttelse loste de sidste Baand, det nye Fyndord »det kan ikke betale sig at arbejde« opstod, lyst i Kuld og Kon af selve den Embedsmand, der af Staten er indsat til at administrere »Understottelsen«. Ogsaa i Læderindustrien var Forholdene løse og usikre som ingensinde før, skønt Fortjenesten steg langt over Dyrtidsprocenten. Statistiken viser, at nu tjener Garversvende i Kjobenhavn paa Akkord 2.40, i Provinsen 2.23, paa Timelon henholdsvis 1.93 og 1.60, Arbejdsmænd i Kjobenhavn paa Akkord 2.14, i Provinsen 2.07, paa Timelon 1.65 og 1.45. Kvinder paa Akkord 1.39 og 1.33, paa Timelon 93 og 91, alt gennemsnitligt for samtlige Arbejdere og pr. Time. Der havde dog været Grund til at vente, at disse Lonninger havde medført en relativ Tilfredshed og Arbejdsro, men aldrig har Forhol-

dene været saa løse og Strejkerne saa mange som i det forløbne Aar. — Jeg deler nu ikke deres Syn, der mener, at disse Forhold vil vedblive, jeg er stadig saa optimistisk at tro, at der vil falde Ro over Gemytterne, naar de voldsomme Incitamenter ude- og indefra bliver færre og svagere. Den Opløsning af alle Forhold, der har været Krigens Følge, kan ikke fortsættes, og den danske Arbejderstand vil forstaa, at de sidste Aars voldsomme Fremstod heller ikke kan fortsættes, de vil forstaa, at urimelige Lønkrav foroger Dyrtiden og giver Tilbageslag, og den vil endelig ikke være uforstaaende over for den Kendsgerning, at vi herhjemme i Øjeblikket har Lønninger og Arbejdsvilkaar, der vistnok er de bedste i alt Fald i Europa, og at skal det lykkes at bibeholde dem maa Intensiteten sættes i Vejret, og Arbejdsloshedsunderstøttelsen atter blive det, den skal være: en Nødhjælp. Maaske vil der ogsaa bane sig Vej for den Opfattelse, at det ikke baader et Samfund, at det kun og stadig er de indtægtsforbrugende Klassers Indtægter, der stiger, medens de indtægtsopsparende Klassers Indtægter synker, og at til syvende og sidst er Arbejderklassen ikke den mindst interesserede i Industriens Opretholdelse, der dog nu ernærer op imod $^1/_3$ af Landets Befolkning.

Hvad nu specielt Læderindustriens Produkter angaar, vil af alt ovenstaaende fremgaa, at om nogen Prisnedgang kan der næppe blive Tale, før vor Handelsbalance i det hele forbedres, altsaa ikke for det gennem Landbrugseksporten og ved almindelig gennemført Sparsommelighed i hele Samfundet lykkes at faa den danske Krones Værdi overfor Dollars og Sterling forbedret, saa at en Raavareimport til forsvarlige Priser kan genoptages.

Max Ballin.

□□□□□□

Socialpolitiske Skrifter.

Det af Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet nedsatte socialpolitiske Udvalg, hvis Formand er Ingeniør Alex. Foss og hvis Næstformand er Bogtrykker H. Langkjær, har nu paabegyndt Udsendelsen af en Række socialpolitiske Skrifter.

Det er Meningen, at disse Skrifter i de Brydningstider, hvori vi lever, i saa vid Udstrækning som mulig skal gøre Befolkningen bekendt med de forskellige socialpolitiske Problemer og give den Materiale i Hænde til Bedømmelse af de socialpolitiske Spørgsmaal, som staar paa Dagsordenen.

De socialpolitiske Skrifter vil derfor blive trykt i et meget stort Oplag fra 25—50 000 og komme i Handelen til en meget billig Pris (35 Øre), medens Virksomheder og Organisationer, som ønsker at omdele Skrifterne til deres Arbejdere og Personale, kan abonnere paa disse til en særlig Partipris.

Som det 1ste af de socialpolitiske Skrifter udgives netop i disse Dage (i Kommission hos G. E. C. Gad) Alex. Foss' »Socialpolitiske Reformer«, Foredrag holdt paa Landsindustrimødet den 12. November 1919. Som det vil erindres, giver Ingeniør Foss i dette Foredrag en klar og koncis Redegørelse for Industriens Stilling til de forskellige Spørgsmaal: om Arbejdernes Andel i Overskud og Ledelse, om Trustloven, 8-Timers Arbejdsdagen o. s. v. Det er Meningen mellem de følgende Skrifter at bringe et Foredrag af Dr. Ussing, ligesom Det socialpolitiske Udvalg selv vil udarbejde bl. a. en Redegørelse for de Principer for Udbyttedeling, som er forsøgt i andre Lande, for tyske sociale Forsøg m. m.

Henvendelse angaaende Skrifterne kan ske til Udvalgets midlertidige Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Kunstig Tørring af Klipfisk.

En under Krigen i Norge opblomstret Industri er den kunstige Tørring af Klipfisk, meddeler »Svensk Handelstidning«. Den naturlige Metode har i de senere Aar, ikke mindst paa Grund af den store Prisstigning paa Arbejdskraft, vist sig for kostbar. Man begyndte derfor før Krigen at sende Fiskene til Tyskland, hvor de blev tørrede i Cuxhafen og sendt tilbage til Norge, der ekspederede dem til Forbrugerne. Med Krigens Udbrud sattes der en Stopper herfor, og man maatte selv til at eksperimentere med den kunstige Tørring. Resultatet, som Statens Fiskeriforsøgsstation i Bergen har Æren af, er 3 Vacuumtørrerier i Bergen og 1 i hver af Byerne: Stavanger, Kristianssund, Vadsø og Harstad. Fiskene anbringes her i lufttomme Rum og opvarmes i 12 Timer, hvorefter de er lige saa godt tørrede som ved den gamle Metode og derfor ogsaa opnaar samme Afsætningsvilkaar.

Svensk psykoteknisk Institut.

Som Svar paa en Forespørgsel fra den svenske Stat, udtaler »Sveriges Industriförbund« sig for Oprettelsen af et psykoteknisk Institut. Forbundet er af den Formening, at den hidtil anvendte Metode til Forøgelse af Produktionen gennem Forbedringen af det maskinelle Arbejde nu er naaet til en Grænse, som man, i hvert Fald foreløbig, ikke tør vente at se overskredet ved større Fuldkommenhed af det tekniske Apparat. I den senere Tid er Industrien derfor tvunget ind paa Forsøget paa at faa det menneskelige Arbejde effektivt udnyttet, specielt ved et rationelt Valg af Fag efter de enkelte Arbejderes Evner. For Øjeblikket er Interessen for Spørgsmaalet endda særlig stor paa Grund af Nedgangen i Produktionen efter 8-Timersdagens Indførelse. Derfor er det paa det varmeste, at »Sveriges Industriförbund« anbefaler Forslaget om Oprettelsen af et psykoteknisk Institut, idet man samtidig stærkt fremhæver Nødvendigheden af, at Institutet ikke blot giver sig af med den videnskabelige Forskning, men ogsaa deltager i den praktiske Udnyttelse af dennes Resultater.

Amerikansk Kamp mod Fagforeningerne.

Ifølge »Industria« er fremragende Borgere i New York i Færd med at organisere Byens Arbejdsgivere

og Borgere med det Formaal at boykotte alle organiserede Arbejdere. Man mener, at den industrielle Uro vil standses og Produktionen forøges, hvis Fagforeningernes Magt bliver brudt. Bevægelsens Ledere er Ole Hanson og Walter B. Moore. Hanson, der er Norsk-Amerikaner, var Borgmester i Seattle under Generalstrejken sidste Foraar og har Æren af at være den, der brød den stærkt anarkistiske Havnestrejke. Moore var Sekretær i den Borger-Komité, der brød den ligeledes revolutionære Generalstrejke i Winnipeg, Kanada. Om den nye Organisation vil evne at føre sin Krig igennem, er maaske problematisk, men alt synes at tyde paa, at man nu i Amerika vil sætte haardt mod haardt.

Industrilandet Luxemburg.

Luxemburg er, fortæller »Norges Utenrikshandel« — relativt set — Verdens rigeste Land. Nationalformuen beregnes til 3125 Mill. frcs. eller 12 000 frcs. pr. Indbygger. Den lille Stat har nu indgaaet en økonomisk Sammenslutning med Frankrig, hvilket regnes for at have en overordentlig Betydning, idet den lothringsk-luxemburgske Grubeindustri saaledes forenet kan beherske Malmmarkedet. For at lette Eksporten til England paatænkes det at grave en Kanal fra Briey til Dunkerque, der skal forbinde Luxemburgkanalen med Havet. Hvor stor den industrielle Produktion i Luxemburg er, oplyses af Tallet, der angiver hvor stor en Procentdel af denne, der i normale Tider eksporteredes, og som lyder paa 95,5. I 1918 produceredes der 1 266 671 Tons Raajern og 857 937 Tons Staal.

Genrejsningen af den nordfranske Industri.

I de Departementer, der har dannet Krigsskueplads i over fire Aar, begynder den industrielle Drift saa smaat igen at komme i Gang. Af Fabriker, der beskæftiger mindst 20 Personer, var der den 1. August 1919 kommet 835 i Gang paany, og dette Antal var den 1. November steget til 1385. Den 1. September ifjor beskæftigede disse Fabriker 12,7 pCt. af det Personale, der anvendtes i 1914, den 1. November var denne Procent steget til 23,1. I hele Arondissementet Lille udgør Antallet af industriansatte Personer 26,3 pCt. af Antallet i 1914.

Arbejdsforhold i Tyskland.

Billedet ved Aarsskiftet er snarere formørket end blevet lysere. Bjergarbejderforbundene sætter, ubekymret for den almindelige tyske Nødstilstand, alt ind paa fra 1. Februar at gennemtvinge 6 Timers Arbejde i Stedet for nu 7; hvad der med Ind- og Udfart af Skakterne vil give en virkelig Arbejdstid paa 4½—5 Timer. — Især den rhinsk-westfalske Industri henviser til, at hvis disse Krav virkelig bliver opfyldte, vil dens Sammenbrud være uundgaaelig. — Det er ogsaa betegnende, at ved en Konference i December for Arbejdsudvalgene fra Kaliindustrien udtaltes der ikke blot en kraftig Henvendelse til Regeringen for at faa fremskaffet mere Kul og flere Jernbanevogne til Kaliens Transport ud til det tyske Landbrug, men ogsaa en stærk Appel til Arbejderne i Kulgruberne og paa Jernbaneværkstederne; »vig ikke tilbage for nogle Overarbejdstimer eller noget Akkordarbejde, hjælp os med Leveringen af mere Kul, flere Waggoner og Lokomotiver, saa kan vi ved Kalilevering gøre det muligt at skaffe flere Levnedsmidler. En for alle, alle for en — det maa overfor den store Nød være vor fælles Parole!« Disse Ord viser dog i hvert Fald for Kredse af det tyske Arbejderfolk en stigende Forstaaelse af Arbejdsydelsens Nødvendighed.

Fra forskellig Side gøres ogsaa opmærksom paa stigende Arbejdsvilje i de enkelte Tilfælde; men i disse samme Tilfælde siges, at Arbejdsviljen ofte er større end Arbejdsevnen, idet de legemlige Kræfter hos Arbejderstanden ikke er paa Højde med det normale paa Grund af Levnedsmiddeltilstanden. Ganske vist er denne bedre, især hvad Fedttilførslen angaar, men paa den anden Side er Æggehvidestofferne i Føden, der staar til Raadighed, altfor ringe i Forhold til tidligere. — Og der gøres yderligere opmærksom paa, at forhøjede Arbejdsydelser i *enkelte* Industrigrene ikke vil faa den rette Virkning og Betydning, før det bliver til en øget Arbejdsydelse overalt.

Englands Handelsomsætning i 1919.

Efter foreløbige Beregninger er Værdien af den engelske Import i 1919 steget med 315 Mill. £ i Forhold til 1918 og er ialt naaet op til 1632 Mill. £. Eksporten, der for 1919 anslaas til 798 Mill. £, er i Forhold til Aaret før steget med næsten et lige saa stort Beløb som Importen, nemlig med 297 Mill. £, saaledes at Importoverskudet »kun« er vokset fra 816 Mill. £ i 1918 til 834 Mill. £ i 1919. Før Krigen var Importoverskudet (1913) imidlertid kun 243 Mill. £. Til Dækning af det 834 Mill. £ store Minus vejer dog ca. 600 Mill. £ indtjente i Fragt og ca. 150 Mill. £ i Rente af udenlandske Værdipapirer etc. godt til.

□□□□□□

Industriraadets Ledelse.

Under Ingenior *Alex. Foss'* Sygdom har Det staaende Udvalg, der varetager Raadets daglige Forretninger, anmodet Direktør *H. P. Prior* om at fungere som midlertidig Formand og Direktør *Max Ballin* som midlertidig Næstformand, idet ogsaa Industriraadets Næstformand, Direktør *Benny Dessau* for Tiden er borte paa en længere Rekreationsrejse.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 4 — 15. FEBRUAR — 1920

„Valutaraadet"s Oprettelse og Virksomhed.

PAA Grund af den stadig tiltagende Valutaknaphed, der har givet sig Udtryk i en hidtil ukendt Stigning af Hovedvalutaernes Kurser, blev der den 15. December 1919 under Handelsminister C. Hages Forsæde nedsat et Fællesraad — det i daglig Tale saakaldte »Valutaraad« eller »Finansraad«.

Fællesraadets Medlemmer har i Forbindelse med de fem kjøbenhavnske Hovedbanker afholdt ugentlige Møder og er kommet til det Resultat, at Hovedgrunden til de nævnte Kursstigninger og Valutanøden skyldes den Omstændighed, at Landets Import i længere Tid ganske har oversteget det naturlige Behov, og ikke mindst har Importen af mindre nyttige Varer (»Luksusvarer«) lagt Beslag paa altfor store Kapitaler.

Under de raadende Forhold, hvor Eksporten af Landbrugsprodukter endnu ikke er bragt op paa normal Højde, anser Fællesraadet det derfor for en bydende Nødvendighed at begrænse Landets Import af mindre nødvendige Varer og i det hele taget at træffe Dispositioner, der tager Sigte paa at skabe Balance imellem Import og Eksport. Fællesraadet har derfor rettet en indtrængende Henvendelse til alle Landets Pengeinstituter om at udvise den største Tilbageholdenhed ved Salg af udenlandsk Valuta og til kun at yde Kredit til Formaal, der har Betydning for Landets økonomiske Stilling; men det er naturligvis paa den anden Side ikke Meningen at nægte Publikum Adgang til at købe Valuta i beskedent Omfang til Privatbrug (Smaaindkøb, Rejser, Pensionsophold o. lign.), ligesom der ogsaa stilles udenlandsk Valuta til Raadighed for Varepartier, som er bestilt eller indkøbt i Udlandet før den 15. December 1919.

For at »Valutaraadet«s Bestemmelser ikke skal blive omgaaet, har Raadet den 22. Januar 1920 fundet det rigtigst offentlig at udsende følgende Bekendtgørelse:

»Dersom det skulde vise sig, at Raadets Bestræbelser krydses ved Afsendelse af danske Kroner til Udlandet til Indkøb af Varer, til hvis Betaling der ikke er søgt om udenlandsk Valuta, eller hvor denne er nægtet, eller dersom de af Raadet tagne Forholdsregler paa anden Maade søges omgaaet, saasom ved at lade Beløb indkassere, kan det blive nødvendigt at henvende sig til Lovgivningsmagten for at søge gennemført positive Lovbestemmelser til Støtte for Raadets Virksomhed.«

Fællesraadets Forretningsgang er den, at Direktører for Hovedbankerne daglig holder Møde til Drøftelse og Afgørelse af de Begæringer om Valuta, som dels gennem de nævnte Banker, dels gennem Fællesraadets Sekretariat daglig er fremkommet og derpaa — efter de paagældende Varers og den ønskede Valutas Art og Omfang — afgør, om Begæringerne bør imødekommes. En Gang ugentlig holder selve Fællesraadet Møde, hvor Beretning aflægges angaaende det af Bankudvalget i Ugens Løb foretagne, og Spørgsmaal, hvorom Fællesraadets Mening ønskes oplyst, eller som iøvrigt skønnes at være af Betydning, drøftes.

Hvad det foreløbige Resultat af Virksomheden angaar, kan det oplyses, at hidtil er kun en mindre Del af den begærede Valuta blevet nægtet, da den for en Del er Betaling for tidligere leverede eller bestilte Varer. Men da den nu og i den nærmeste Fremtid til Raadighed staaende Valuta knap vil strække til til de allernødvendigste

Vareindførsler, vil det i Fremtiden være nødvendigt ikke alene at nægte Valuta til rene Luksusvarer, men ogsaa til en Del Varer, der maa betragtes som nødvendige omend ikke i saa høj Grad som andre, ligesom disse sidste Indførsler maa reduceres saa stærkt som muligt.

Man maa efter det saaledes oplyste henvise Industrien til, naar den ønsker fremmed Valuta, at henvende sig til sin Bankforbindelse og hos denne udfylde et Skema for Anmodning om fremmed Valuta. Banken vil da bringe Anmodningen frem paa Møderne og sørge for Sagens videre Ekspedition.

I særlige Tilfælde maa ogsaa anbefales direkte Henvendelse til Fællesraadets Sekretariat, Adresse: Nationalbanken. Sekretariatet, der ledes af Sekretær *Jespersen* i Handelsministeriet, er aabent fra Kl. 10—4.

*

Til Medlemmer af Fællesraadet valgte nedenstaaende Institutioner, Foreninger og Ministerier følgende Repræsentanter:

Industriraadet:
Fabrikant *C. F. Jarl.*
Direktør *Benny Dessau* (Suppleant).
Direktør *Max Ballin* (Suppleant).
Fabrikant *Holger Sebbelov* (Suppleant).

De Samvirkende Danske Husmandsforeninger:
Landstingsmand *Mads Jensen.*
Husejer *Chr. Johansen* (Suppleant).

Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk:
Folketingsmand *Johs. Pitzner.*

Grosserer-Societetets Komité:
Grosserer *H. Klitgaard.*
Grosserer *Otto Petersen* (Suppleant).

Landbrugsraadet:
Forstander *Th. Madsen Mygdal.*
Direktør *Anders Nielsen.*
Hofjægermester *A. Tesdorph.*

De Samvirkende Fagforbund:
Hr. *I. A. Hansen,* Formand for dansk Smede- og Maskinarbejderforbund.
Hr. *M. C. Lyngsie,* Formand for dansk Arbejdsmandsforbund.
Kasserer *E. Svendsen* (Suppleant).
Sekretær *Vilh. Nygaard* (Suppleant).

Provins-Handelskammeret:
Konsul *Carl Petersen.*
Landstingsmand *Lange* (Suppleant).

Dansk Dampskibs Rederiforening:
Direktør, Kaptajn *Cold.*
Direktør *A. P. Møller* (Suppleant).

Den overordentlige Kommission:
Departementschef *Riis-Hansen.*
Folketingsmand *Hauge.*
Direktør *Heilbuth.*
Folketingsmand *Jensen Kleis.*
Professor *Axel Nielsen.*

Handelsministeriet:
Departementschef *Busck-Nielsen.*

Finansministeriet:
Generaldirektør *Koefoed.*

Indenrigsministeriet:
Departementschef *Martensen-Larsen.*
Kontorchef *Hangen Johansen* (Suppleant).

Landbrugsministeriet:
Kontorchef *Helsted.*

Udenrigsministeriet:
Kammerherre *Clan.*

Justitsministeriet:
Departementschef *Schrøder.*
Kontorchef *Engell.*

❁ ❁ ❁

Danske Jern- og Staalværker før og nu.

Af Direktør *Gunnar Gregersen.*

Medens det er velkendt, at der i tidligere Tider — fra Oldtiden gennem hele Middelalderen og langt op i Renaissancetiden — fremstilledes Jern i Danmark, staar det sikkert de færreste klart, i hvilket Omfang denne Næring har været drevet her i Landet. Meget taler imidlertid for, at den til Tider har været stærkt udbredt, ja, saa udbredt, at en omfattende Rovdrift i jyske Skove med Hugst af Revl og Krat, der har efterladt store tætbevoksede Arealer som bare Pletter i Øst- og Midtjylland, er at føre tilbage til det store Behov af Træ og Trækul, som Jerntilvirkningen krævede. —

Det var *Sø- og Myremalm* fra Kær og Moser, der var Udgangsmaterialet; og med Trækul og Blæst fremstilledes heraf et ingenlunde dadelfrit, men dog brugeligt »Hjemmejern«, medens man vel tør gaa ud fra, at finere Arbejder enten indførtes som Smedearbejde eller ogsaa fremstilledes af importeret Jern, f. Eks. fra Sverige, hvis Malme var langt finere. Det *svenske* Jern havde allerede den Gang et godt Ry, som det iøvrigt

har bevaret til Dato. Der er talrige Vidnesbyrd herom.

Men Jern til grovere Brug synes at have været hjemmegjort. — Arkiverne godtgor saaledes, at Holmen gennem en lang Aarrække fik sit Jern fra Lundenæs Lehn (ved Skjern Aa — nuværende Ringkøbing Amt), samt at Jern ofte var en Del af de Naturalydelser, der krævedes som Vederlag for Forpagtningen (Landgilde). Fra Silkeborg Lehn svaredes saaledes endnu i 1586 et Kvantum paa 410 »Kloder« Jern, og Krongodserne ved Skanderborg leverede lignende ligeledes »Ankerjern« til Smedien paa Holmen. Om Vægten af en »Klode« synes det vanskeligt at skaffe Oplysninger. Værdien regnedes lig en Tonde Korn. — Ogsaa fra Skaane, der den Gang var dansk, leveredes Jern. Enheden synes her at være en »Osmond« — saadan kaldte man den Klump Jern, der blev til Rest, naar Udsmeltningen var forbi.

Hvor meget en saadan »Osmond« vejede, synes det ligeledes umuligt at afgøre. Efter de kjobenhavnske Grovsmedes Skraa fra 1512 skulde Mesterstykket bestaa i at smede et Hestebeslag af 3 »Osmonder«. — Paa den anden Side meddeler et Privilegium af 1340 for »Vestre Bergslagen« (i Nerike, Sverige), at en »Osmond« skulde veje 24 Pund. Thi her i Landet som i Sverige skulde der kongelig Bevilling for at drive Jernværk.

Alt det Jern, der tales om her, var *Smedejern* og fremstillet direkte af Malmen som dejgagtige Klumper i primitive Hærdovne, der sikkert har set ud som de ældste af denne Art, der endnu kan træffes hojt oppe i Bergslagen i Midtsverige — eller endnu mere primitive Ovne, gravede ind i en Bakkeskrænt. Man mener at kunne spore Rester af saadanne endnu forskellige Steder i Jylland. — Vore Dage anvender jo som bekendt en væsentlig anden Fremgangsmaade. Man fremstiller forst af Malmen og Kul en Jern-Kulstoflegering: Raajern, der kun anvendes i Jernstoberierne, »*Stobejern*«, eller som efter passende Afkulning giver *smedeligt* Jern.

Fremstilling af saadant Raajern har aldrig været i Brug her i Danmark. Den eneste »Højovn« (Massovn), der synes at have været indenfor Monarkiets Grænser, laa i Holsten ved Rendsborg. Men Raajernsfremstillingen har dog været Genstand for Overvejelser, som det fremgaar af Bøger og Tidsskrifter. I Midten af forrige Aarhundrede profeterer en Forfatter[1]) saaledes, at Torvene vil finde Anvendelse til Udsmeltning af Jern ogsaa i Jylland. Han lægger Regeringen paa Sinde, at den bør anstille Forsøg i det store for at erfare, hvorvidt Tørvene som Torvekul er anvendelige til Jernudsmeltning, og han henviser Forsøgene til at foregaa ved Massovnen ved Rendsborg og slutter endelig saaledes:

»Lykkes det at forbedre Torvekullene eller forandre Smelteprocesserne saaledes, at Jern kan udsmeltes derved, da vil Danmark muligt blive i Stand til at forsyne sig selv med sit fornødne Jern og maaske endog skaffe sig Overskud til Udforsel. Det er nemlig bekendt, at der er store Strækninger i Jylland ,Slesvig og Holsten, hvor tæt under Overfladen ligger store Masser af Jernmalm. Denne Skat har tidligere været benyttet, men er det nu ikke af Mangel paa Brændmateriale; den vilde atter kunne blive det under de anforte Omstændigheder.« —

Ogsaa den bekendte Naturvidenskabsmand, Etatsraad Forchhammer, har været inde paa saadanne Overvejelser og i to Foredragsrækker i 1847—48[2]) og senere[3]) sat Sporgsmaalet under Debat under Henvisning til, at Malmen er let reducerbar og ganske rig.

Ideen er altsaa ingenlunde teoretisk uigennemforlig. Myremalmen er ikke fattigere paa Jern end megen anden Jernmalm, der anvendes. Men forelobig er Udsigterne dog næppe synderlig gode for en Raajernsproduktion i Danmark.

Hvornaar Jerntilvirkningen iøvrigt horte op i Danmark, er det vist vanskeligt at fastslaa, men det har sikkert været omkring Aar 1700. — Det er imidlertid ikke disse Liniers Ærgerrighed at give udtommende Fremstilling af dansk Jerntilvirknings Historie, mere at antyde, at Fremstillingen af smedeligt Jern har en *Fortid* her i Landet — for derefter at fastslaa, at den i hvert Tilfælde har en Fremtid — for saa vidt som vi i Løbet af den sidste Snes Aar efterhaanden har faaet ikke mindre end 3 — tre — Staalværker her i Landet, hvoraf de 2 sidste i Lobet af de Aar, der ligger umiddelbart forud for Krigen — eller i Lobet af Krigsaarene.

Men det er den mere moderne Fremgang med *Raajern* som Udgangsmateriale og Gasfyring, der anvendes. — Hvem ved — maaske har Landet tillige en Fremtid som jernproducerende paa Grundlag af indlandske Raamaterialer. Man skal intet forsværge. *Havde man for 10 Aar siden profeteret, at man i Sverige skulde kunne præstere noget af sit bedste Staal ved Anvendelse af Generatorer, fyrede med Træaffald, vilde de fleste have korset sig, og nu er dette ikke alene dokumenteret for Sveriges Vedkommende, men et af de danske Staalværker, der skal omtales i de efterfolgende Linier, drives, hvad Brændsel angaar, i væsentlig Grad med dansk Træaffald.*

Det *første* moderne danske Staalværk er *Burmeister & Wain's*. Det er imidlertid grundigt omtalt i nærværende Tidsskrifts Aargang 1902, 12. Hefte, hvortil der henvises. Det har sikkert spillet en betydelig Rolle for Landet langt udover Firmaets Grænseskel, bl. a. ved det Fremstød for den industrielle Selvfolelse som det betod, at man vovede saadan noget i Danmark.

Det næste er *Staalværket i Varde*. Umiddelbart før Krigen — i 1914 — begyndte det sin Virksomhed.

[1]) Se »Danmarks Industriforhold betragtede nærmest med Hensyn til Spørgsmaalet om Afslutning af Told- og Handelsforeninger med Nabostaterne« ved V. Rothe, »polyteknisk Canditat og Fuldmægtig under det kgl. General-Toldkammer og Commerce-Collegium«.

[2]) Se Qvartalsberetninger for Industriforeningen i Kjobenhavn. Niende Aargang, Side 79 og følgende.

[3]) Se samme Beretninger. Femtende Aargang, Side 148 og følgende af Artiklen: »Jorden og Mennekeslægten«.

Men de urolige Forhold umuliggjorde det at komme ordentlig i Gang, og først i de sidste Aar har det taget Fart — ja, saa megen, at der nu forberedes en saa betydelig Udvidelse af Værket, at det tør regnes at have betydelig Interesse i vide Kredse.

Medens Burmeister & Wain's Staalværk vel væsentligst arbejder for Virksomheden selv, maa Fremstilling af Staalgods for den øvrige Industri betegnes som en temmelig ny Industri i Danmark. Danske Forbrugere af Staalgods har hidtil hovedsagelig dækket deres Behov i Tyskland og Sverige, der med egne

men hvor det nu, da Prisforskellen i Forhold til de Fordele, Staalet byder, bør foretrækkes.

Den første Aarsag er naturligvis den vægtigste, og var da ogsaa den, der gav Stødet til, at A/S Nakskov Skibsværft i Forstaaelse med flere danske Forbrugere af Staalgods besluttede sig til at optage Fremstillingen af Staal og derfor i Slutningen af 1917 erhvervede det som ovenfor nævnt allerede i 1914 opførte Staalværk i Varde. Dette Staalværk var, som berørt, næppe kommet i Gang, før det atter standsedes ved de af Krigen skabte Forhold. Det var da hovedsagelig

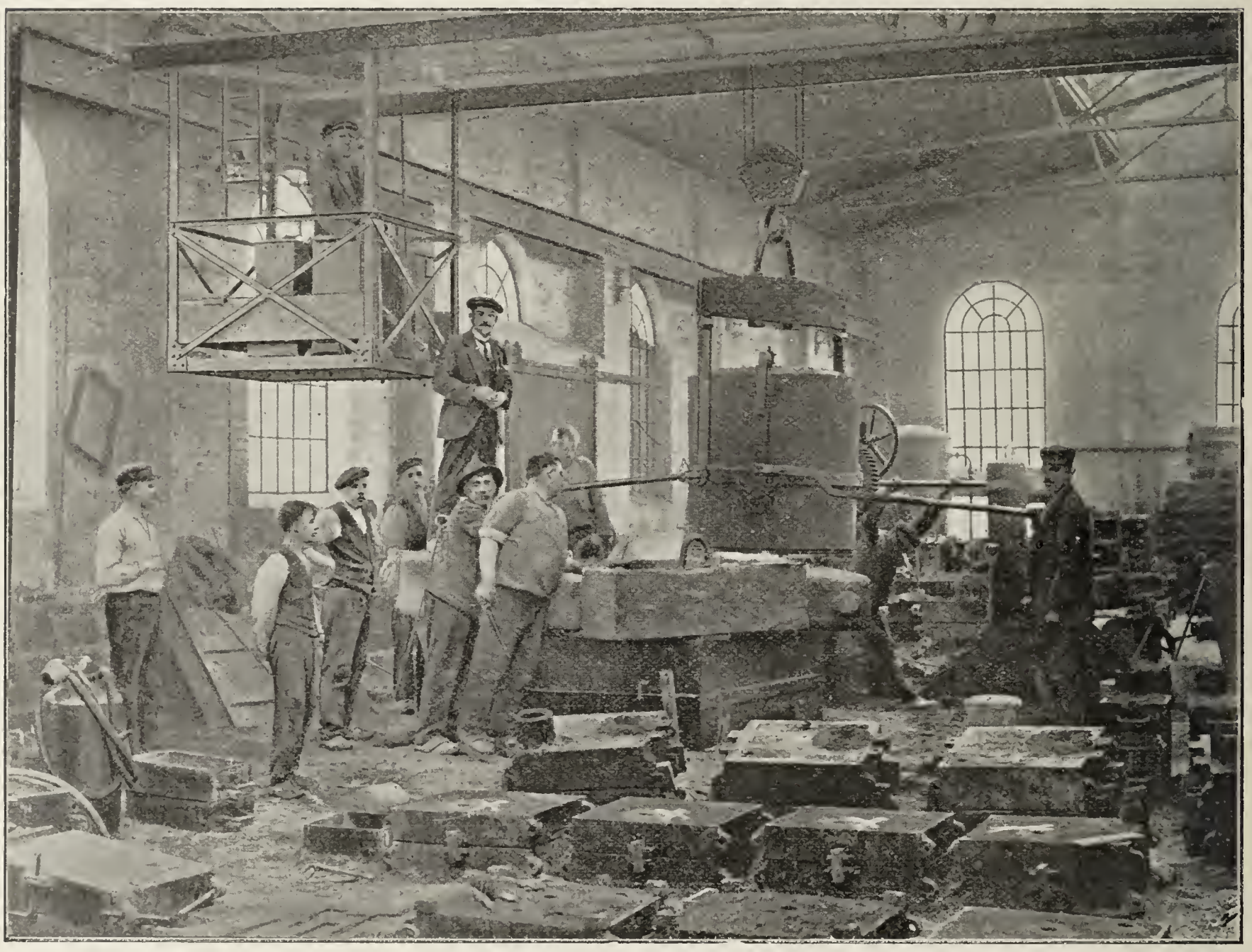

En Staalstøbning (Varde Staalværk).

Produktioner af Raajern og egne Kullejer har kunnet fremstille Staalstøbegods til saadanne Priser, at det har haft sin Vanskelighed for dansk Foretagsomhed at vinde med. — Imidlertid har den Omvæltning, som de forløbne Krigsaar har foraarsaget indenfor saa mange Industrigrene, ogsaa medført en Ændring i dette Forhold.

Aarsagerne hertil synes at være to: For det første Vanskeligheden ved i det hele at faa Staalgods fra Tyskland. For det andet har Støbejernets endog relativt betydelige Prisstigning i Forhold til Staalgods gjort, at dette har kunnet konkurrere paa Omraader, hvor Staalet ellers ikke har været anvendt tidligere,

baseret paa Fremstilling af Blødstøbegods, men blev nu ganske betydelig udvidet og navnlig ombygget, forsynet med nye Ovne og Maskiner, saaledes at Værket nu er i Stand til at levere Staal, der tilfredsstiller alle rimelige Fordringer og til ethvert Formaal. Produktionsstatistiken viser da ogsaa en vedvarende Stigning — saa stærk, at Værket i den nærmeste Fremtid vil gaa over til Døgndrift og søge derigennem at nedbringe Omkostningerne for paa denne Maade at føre Konkurrencekampen mod den af den abnorme Markkurs begunstigede tyske Import.

Selve Staalværket bestaar af Støbehal, Rensehus, Maskinværksted, Modelsnedkeri og Kraftstation.

Støbehallen, der er 54 Meter lang og 32 Meter bred, bestaar af Midterskib, 12 Meter bredt, med 2 Sideskibe à 10 Meter. I det ene Sideskib er Kernemageri, 2 Tørreovne og en 4 Tons Siemens- Martinovn og 2 Generatorer placerede, hvorimod det andet Sideskib og Midterskibet kun bruges til Formningen og Støbningen. — For Enden af Midterskibet opføres i disse Dage en Kupolovn og en $2^1/_2$ Tons Lille-Bessemer-Konverter til Supplering af Værket. Hele Midterskibet, hvor hovedsagelig det svære Gods fremstilles, bestryges af elektriske Løbekraner.

Formningen sker paa vanlig Vis efter Modeller eller Skabeloner, saaledes at der tages Hensyn til de forskellige Stykkers Forsyning med Dødhoveder samt til Svindet efter Støbningen, som spiller en særdeles stor Rolle ved Fremstilling af Staalstøbegods o. s. v., o. s. v. Paa Grund af det flydende Staals høje Temperatur, maa den Formmasse, som ved Formningen ligger Modellen nærmest, være af ildfast Materiale. Saa godt som alle Forme tørres i Tørreovne for Støbningen.

Smeltningen i Siemens-Martinovnen sker med Gas,

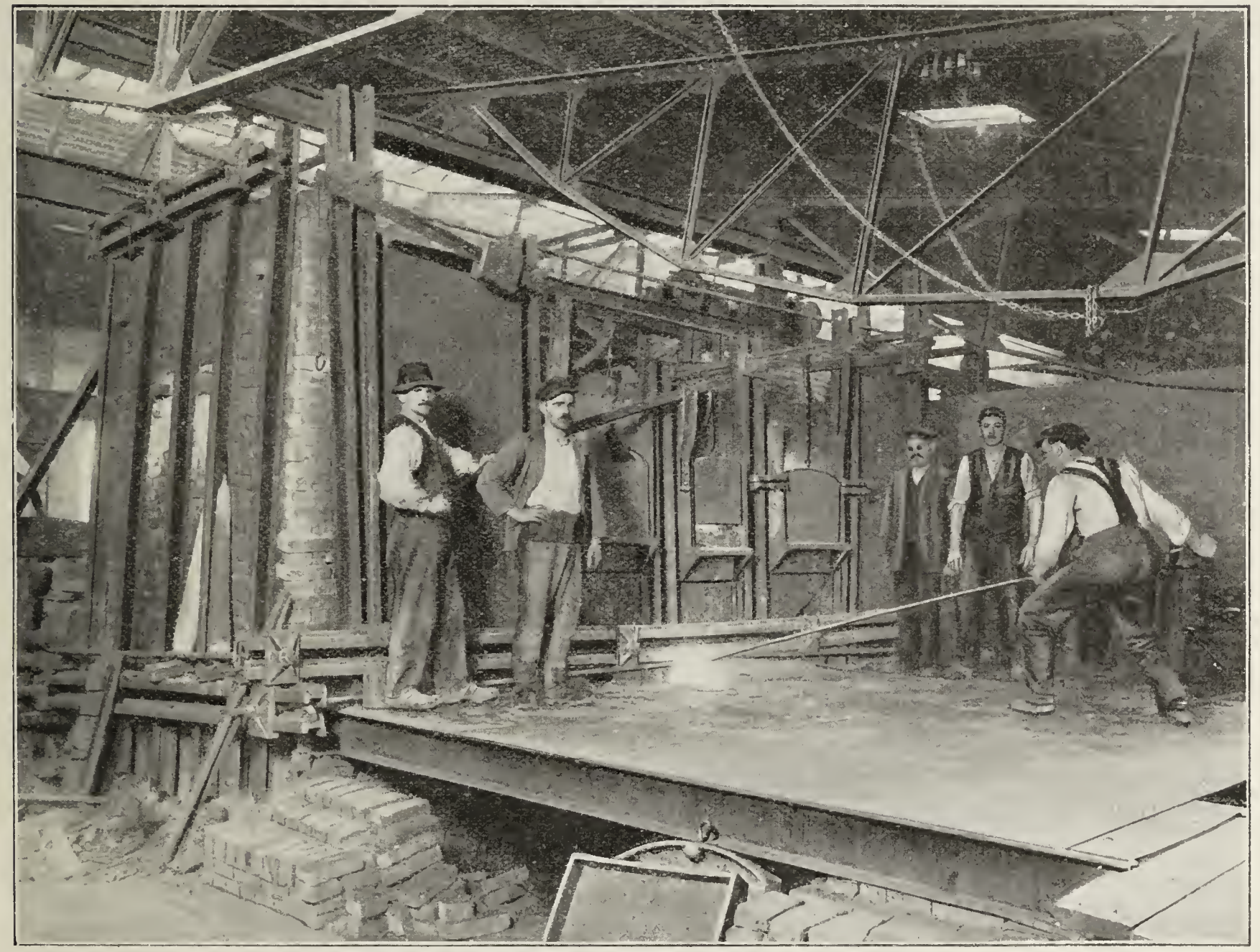

En Prøveudtagning fra Siemens-Martinovnen (Varde Staalværk).

Værket fremstiller Staal i Siemens-Martinovn og har tillige et Bessemer-Konverteranlæg under Opførelse.

Siemens-Martinovnen benyttes hovedsagelig til det store Staalgods: Skibs-Ankere, Akselbærere, Skibs-Stævne etc., medens Bessemer-Konverteren tænkes anvendt ved Støbningen af det mindre Facongods.

Fra Raamaterialet kommer ind paa Værket som Raajern, Affaldsjern (navnlig smedede Hestesko) og som forskellige metalliske Tilsætninger: Mangan, Silicium og Kul og til det som færdigt Gods forlader Værket, falder Fremstillingen i følgende Afdelinger: Formningen — Smeltningen og Afkulning — Støbningen — Rensningen og Udglødningen.

tildels altsaa Trægas, som udvikles i Generatoren, hvorfra den ledes til Forbrænding i Ovnen, som derved opvarmes til den ønskede Temperatur. Forbrændingsprodukternes Varme regenereres paa sædvanlig Vis. Jernet kommer jo ikke i direkte Berøring med Brændslet og kan som Følge deraf heller ikke optage nogle for Jernet skadelige Stoffer herfra under Smeltningen, hvilket som bekendt er en af Siemens-Martin-Processens Fordele. Det er den *sure* Proces, der anvendes. — Under Smeltningen udtages stadig Prøver af det flydende Materiale, som under hele Smeltningens Gang kontroleres. Naar Kulindholdet er reduceret til den ønskede Mængde, »legeres« Staa-

let. og den sidste Kontrolprøve udtages. Herefter er Chargen færdig til Tapning.

Afkulning i Lille-Bessemer-Konverteren foregaar, som det vil erindres, ved, at en kraftig Luftstrøm blæses *over* det smeltede Metalbads Overflade, hvorved en voldsom Forbrænding af Jernets Kul med stærk Varmeudvikling foranlediges saaledes, at Kulilten brænder som en lang Flamme ud af Konverterens Hals. Ved denne den mere moderne Bessemerproces gaar Luften altsaa ikke, som ved de gamle, store Konvertere, *igennem* Metalbadet. I den moderne Lille-Bessemer-Konverter blæses Luften som sagt *over* Overfladen, saaledes at Metalbadet ikke saa let iltes, saa lidt som det kommer til at indeholde Luftblærer. — Ogsaa et saadant Anlæg er altsaa under Opførelse i Varde.

Støbningen af Martinovns-Chargerne foregaar med »Stoppeske«: Chargen tappes paa en Gang og kores, hængende i Kranen, over Formene. Naar Skeen er paa sin Plads, det vil sige saaledes, at Bundventilens Aabning er lige over Støbehullet, aabnes den, og det flydende Staal strømmer ned i Formen; naar denne er fuld, lukkes Bundventilen; og saaledes fortsættes fra den ene Form til den anden, indtil Støbeskeen er tom. Dette at støbe med Stoppeske — altsaa ikke »hælde« Staalet ud af Skeen — har den Fordel, at da al Slagge samles paa Staalets Overflade, og da Støbningen foregaar fra Bunden af Skeen, forhindres Slaggen i at følge med Staalet ind i Formen, og det støbte Stykke bliver rent og slaggefrit. Støbningen fra *Konverteren* vil for de større Stykkers Vedkommende foregaa paa samme Maade. For mindre Stykker tappes Staalet enten direkte fra Ovnen eller fra Stoppeskeen i mindre Støbeskeer, som bæres til Formen, og Støbningen foregaar da som almindelig i Jernstøberierne.

Rensningen. Efter Støbningen føres Godset til Renselhuset, hvor Glødeovnene ogsaa findes. Godset grovrenses og bliver derefter udglødet ved en Temperatur af ca. 900 Grader C. Glødningen tilsigter at hæve de Spændinger, som kan opstaa ved Svindet, ligesom Materialets Struktur udjævnes og bliver finkornet og Godset homogent. — Rensningen foregaar ved Hjælp af pneumatiske Mejselhamre; Dødhoveder og Støbetappe fjernes, dels med Koldsave og dels med hurtigtgaaende Varmsave og dels ved Autogenskæring, hvorefter Godset behandles i Rensetromler og med Sandblæster. Den sidste Afpudsning faar Godset ved Smergelmaskinen, hvorefter det er færdigt til Forsendelse.

Ved kombineret Drift med Martinovn og Konverter vil Staalværket kunne støbe meget store Stykker, idet man fra Konverteren vil være i Stand til at samle flere Charger i een Støbeske til Støbning af eet Stykke; saaledes kan Værket paa en Gang disponere over 10—15 Tons flydende Staal.

Staalværket fremstiller i Staalstøbegods saa godt som alle Maskindele og med en Brudgrænse mellem ca. 38—75 kg mm^2 ved en Forlængelse af respektive mindst 20—8 pCt. saaledes: Kranhjul og andre Krandele, Motordele til Dieselmotorer, Skibsankere, Dynamostel, Façongods-Dele til Cementindustrimaskiner, Akselkasser, Bremseklodser etc. til Jernbanevogne.

Der arbejdes med Energi paa Varde Staalværk. Det er gamle Staalfagmænd, der leder Arbejdet, saavel Direktøren, der af og til tager sig en Runde gennem Hallen, som den gamle, svenske Støbemester, der kommanderer paa Platformen og lader Proverne tage og fra Tid til anden letter paa en af Klapperne for Ovnen, kigger ind over det hvidglødende, sydende Staalbad gennem sine violette Briller — en Kæmpe at se til, tung og en Smule bøjet, repræsenterer han vort Nabolands store Traditioner i »Jernhaandteringen«. Men den langt overvejende Part af Arbejderne er danske; og det gaar saa flinkt og nemt for dem, naar der formes og slibes, som om der ogsaa her var Aarhundrede gamle Traditioner at bygge paa. —

Det er som sagt et Siemens-Martin Værk, der ligger ved Varde. Bessemerovne er endnu ikke i Drift her.

Men Danmark har som nævnt endnu et tredie Staalværk indenfor sine Grænser, netop et Bessemerværk, og det er *Staalværket i Rødbyhavn.* Det er her »*Rødbyhavns Jern- og Staalindustri*«, der har Æren af at have indført Lille-Bessemer-Processen. — Virksomheden, der kun er 18 Maaneder gammel, staar ikke mindst ved sin udvalgte Stab af dygtigt Mandskab paa Højde med de bedste udenlandske. Som i det jyske Staalværk er en Del dygtige Folk indforskrevne fra Sverige — f. Eks. de to Støberiledere.

Hele Staalværket er anbragt nær Havnen i en lang Støberibygning, opført af Jernbeton og forsynet med en 5 Tons elektrisk Løbekran. Den er bygget som til et almindeligt moderne Jernstøberi — maaske er der sparet vel meget i Retning af Højde og Tagventilation.

I Formeriet anvendes hvidt, svensk Kvartssand, som indeholder lidt Glimmer og blandes med Pibeler i en Kollergang — Støbningen foregaar dog, i Modsætning til almindelig Praksis, men med stor økonomisk Fordel i fugtig Sandform og saa godt som altid uden Anvendelse af nogen Slags Formpudder i Formen.

Ved Bessemer-Processen smeltes Raajernet først i Ovn.

Fabrikens Ovn er en Whiting-Kupolovn uden Forhærd, der, skønt Whitingsystemet ellers kun benyttes ved langt større Ovne, dog smelter tilfredsstillende og giver godt varmt Jern. Blæseren for denne Ovn er dansk, det er nemlig en elektrisk direkte koblet Rateaublæser fra De forenede Jernstøberier i Næstved. — Jernblandingen bestaar kun af svensk Raajern sammen med Staalaffald, Staaltapper og Spildestaal. Ovnen bliver for hver Aftapning grundig udblæst for Slagger.

Fra Kupolovnen tappes Jernet nu over i en 1 Tons Kranskænk og bliver omhyggelig tildækket med Trækul, der skummes af igen lige inden Jernet hældes i Konverteren, der er bygget efter amerikansk System som en 1 Tons »Tropenaskonverter«, der bevæges elektrisk fra aaben Kommandoplatform paa Støberigulvet. Konverterens Blæser er en direkte koblet 50 HK. Elektroblæser med et 3 à 3½ Hundrede mm Kviksølv-Vindtryk. — For det Tilfælde, at Elektrici-

teten skulde svigte under Blæsningen, kan Konverteren bevæges ved Haandkraft. Dette er nodvendigt, da ellers Vindhullerne vilde »fryse til« og det hele standse. For den forste Blæsning ophedes Stobejernets Kranske ved Hjælp af Trækul, ligesom Konverteren bringes til Rodglodhede for den første Ihældning af Stobejern.

Naar Ihældningen af smeltet Raajern er sket, rejser man Konverteren, som stilles saaledes, at Jernets Overflade staar bindig med Underkanten af Blæsehullerne. Saa kan Blæsningen begynde. Denne tilsigter jo Bortbrænding af Kul, Mangan og Silicium. Forste Gang gaar der en ca. 10—15 Minuter, for Mangan- og Siliciumreaktionen begynder; Flammen vokser og vokser, fulgt af en stedse stærkere og stærkere kaffebrun Manganrog, der trækker ud af Fabriken og langt ud over det omliggende Land. Fem-seks Minuter senere sker der en Overkogning af tyndt, flydende, hvidglodende Slagge, forst derpaa begynder Bortbrændingen af Jernets Kulstofindhold, som viser sig ved, at Flammen langsomt bliver klart blaalighvid. Saa sker der endnu en Overkogning; medens den staar paa, forsvinder den sidste Rest af Si-Mn Flammen, og ved dennes Forsvinden afbrydes Processen øjeblikkelig.

Nu drejes Konverteren ned i vandret Stilling, og Ferro Silicium og Ferro Mangan, overhældt med Vand, tilsættes. De vaade Tilsætninger foraarsager en lille Eksplosion og bevirker, at det tilsatte kommer gennem Slaggelaget ned i selve Staalbadet. — Der foretages en 5—6 Blæsninger efter hinanden af stedse kortere Varighed, efterhaanden som Konverteren ophedes stærkere. Middelblæsetiden er 16 Minuter.

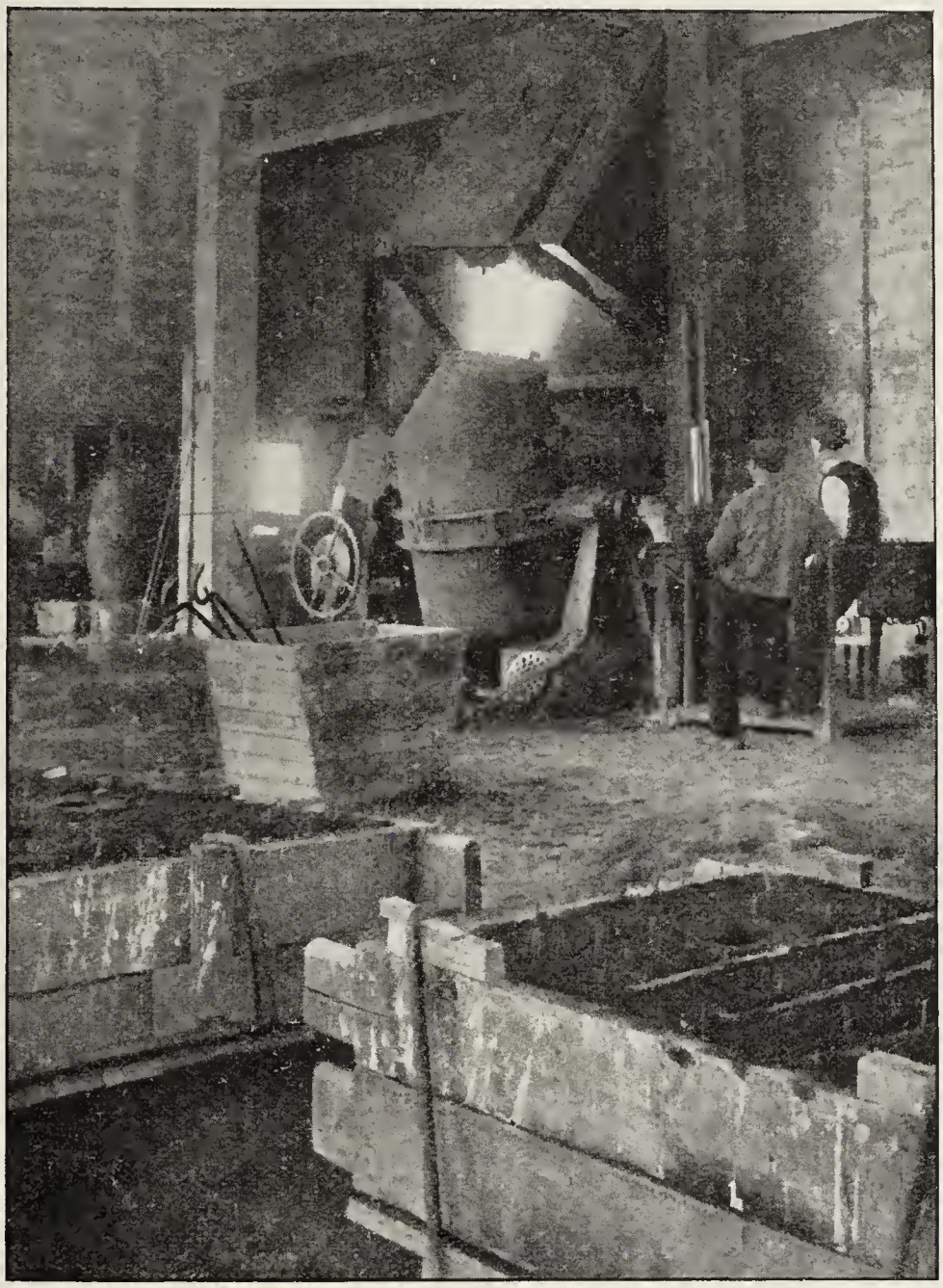

Lille-Bessemer-Konverter i Virksomhed (Rødbyhavn Staalværk).

Fra Konverteren hældes Staalet i Kranskænk eller i Haandskænke og derfra i Formene. I Bunden af hver Haandskænk lægges lidt Aluminium, inden Staalet kommer i for at gore dette »levende«. Skænkene holdes rødglodende, dels ved Hjælp af Trækul, dels ved Hjælp af en amerikansk Blæselampe, som er indrettet hertil. Hurtigst muligt efter Udtapningen støbes der, og Stig- og Indløbstaps »Hoveder« slaas af i lys Rødvarme.

Det færdigstobte Gods bliver renset med Tryklufts-mejsler og Karborundumsten, Indløbs- og Stigtappe hugges af med Koldmejsel. Godset er efter Afkoling meget grovkrystallinsk i Brudet og pakkes efter

Rensningen i en regenerativfyret Glodeovn; efter Glodningen og langsom Afkoling er det tæt og fintkrystallinsk og brugbart. — Værket har saaledes fornylig leveret Rødby Jernskibsværft 1 Stk. 2 ts. staalstøbt Mastebeslag, der har erholdt Lloyds Certificat og bestaaet Bøjeprøven over 120° samt faaet Statsproveanstaltens og Lloyds Certificater for Strækprøve, idet Brudstykker ligger mellem 41 og 48 kg pr. mm² med en Forlængelse af 20—30 pCt.

Der er Grund til yderligere at tilføje, at *Rødbyhavns Staalværk* hvad Laboratorium saa vel kemisk som Prøvelaboratorium med Prøvemaskiner angaar er glimrende forsynet.

Det er en Glæde at stifte Bekendtskab med de to nye danske Staalstøberier og deres friske, flittige og energiske Ledelse. Mest maa man dog maaske beundre Vovemodet, thi det bliver næppe ene Roser, disse nye Industrier kommer til at danse paa de første Aar, saalænge Uro og Valutakurs endnu behersker Produktionsverdenen. Faar vi først Verdensfred og Arbejdsfred, er Udsigterne straks bedre. — Og naar det dernæst lykkes at faa vækket Nationens Forstaaelse af Produktionens for alt Samfund til Grund liggende Betydning, saa vil forhaabentlig heller ikke disse to nye Blænkere for dansk Industriudvikling staa i Fare for atter at maatte drage ind.

□□□□□□

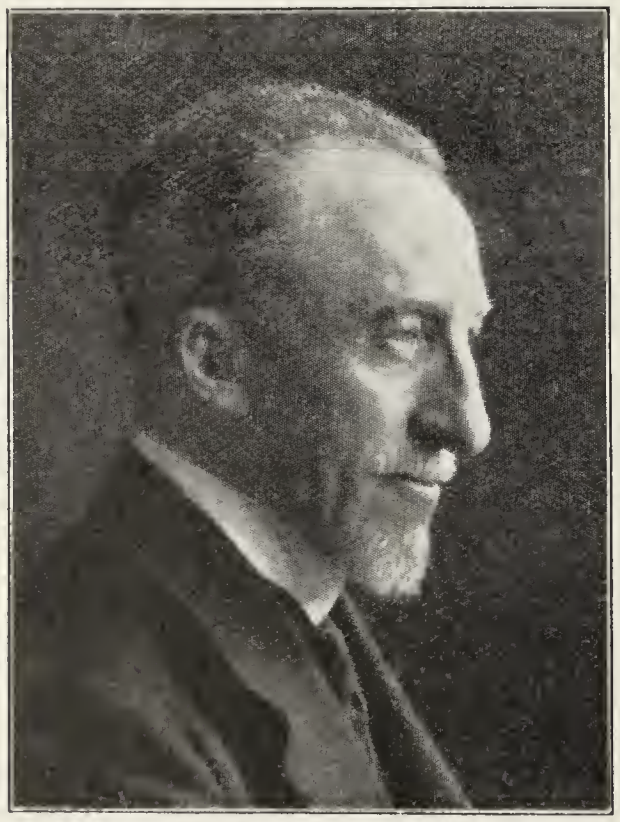

C. V. Slomann.

Ved Direktør Slomanns Død har dansk Industri mistet en virkelysten og alsidig Arbejdskraft.

Carl Victor Slomann var født den 29. Juli 1853 i Horsens og blev 17 Aar gammel Student fra Bohrs Skole i Kjøbenhavn. Senere studerede han Polyteknik i Tyskland, Schweiz og Frankrig. I 1882 vendte han tilbage til Danmark, og efter at have virket som Ingeniør i forskellige Firmaer blev han i 1888 »Forretningsfører« (Direktør) for A/S Christiansholms Fabriker. Efter 30 Aars Arbejde i dette Selskab trak han sig i 1918 tilbage fra Stillingen som Direktør, men vedblev at have Sæde i Bestyrelsen. Tillige har han været Bestyrelsesmedlem i en Række Industriselskaber, f. Eks. Ballin & Hertz, De forenede Vatfabriker og Kagstrup Kalkværk. I en Aarrække var han tillige Medlem af Kjøbenhavns Borgerrepræsentation.

Direktør Slomann blev i Marts 1914 indvalgt i saavel Industriforeningens Repræsentantskab som i Industriraadet. Under Krigen var han Medlem af Erhvervenes raadgivende Udvalg som den ene af Industriraadets to Repræsentanter i Udvalget; desuden var han Medlem af en Række af de af Industriraadet i Aarenes Løb nedsatte Udvalg og virkede indenfor et af disse ivrigt for Oprettelsen af Centralanstalten for Revision og Driftsorganisation i Handel, Industri og Landbrug.

C. V. Slomann døde 66 Aar gammel efter at have maattet lade sig underkaste en alvorlig Maveoperation.

Dansk Industri vil mindes ham for hans aldrig trættede Arbejdskraft og klare Forstand.

Ved Industriraadets Møde den 5. Februar 1920 — det første efter Direktør Slomanns Død — udtalte den midlertidige Formand, Direktør H. P. Prior, Mindeord om den Afdøde. Raadets Medlemmer sluttede sig staaende til Formandens Udtalelser.

□□□□□□

Etatsraad C. A. Olesen udtræder af Industriraadet.

Etatsraad *C. A. Olesen* har af Helbredshensyn nedlagt sit Mandat som Medlem af Industriraadet.

Raadet vedtog i den Anledning paa sit sidste Møde enstemmigt at afsende følgende Skrivelse til Etatsraaden:

Herr Etatsraad *C. A. Olesen.*

Kmd. Dm. p. p.

Idet jeg anerkender Modtagelsen af Herr Etatsraadens Skrivelse af 27. f. M. til Industriaadet, hvori De meddeler, at De af Helbredshensyn ønsker at nedlægge Deres Mandat som Medlem af Industriraadet og dettes forskellige Udvalg, tillader

jeg mig herved at meddele, at jeg har forelagt Deres Skrivelse paa et Mode i Industriraadet D. D., ved hvilken Lejlighed det blev overdraget mig overfor Dem at udtale Industriraadets bedste Tak for det store og uegennyttige Arbejde, som De i den svundne Tid har paataget Dem som Medlem af Industriraadet.

Selv om De nu udtræder af Industriraadet, er det vort Haab ogsaa i Fremtiden at turde paaregne Deres Interesse for Løsningen af de mange store industrielle Sporgsmaal, hvis Afgorelse uden al Tvivl vil blive paakrævet i Lobet af den nærmeste Fremtid.

P. R. V.
H. P. Prior.

Industriraadet har til Medlem af det staaende Udvalg i Stedet for Etatsraad C. A. Olesen valgt Direktør *Ove Munck*. Da Udvalget under Formandens og Næstformandens Sygdom ikke er fuldtalligt, valgtes endvidere Direktør *Poul C. Poulsen* til Suppleant for Direktør Dessau.

□□□□□□

Vi bør fastholde . . . . . .

De 3 nordiske Landes Fagforeninger har nylig i Kjobenhavn afholdt en skandinavisk Arbejderkongres, der i mange Maader kunde paaregne Interesse, eftersom den tog Stilling til saa vigtige Spørgsmaal som Industriens Socialisering, »Internationale«, Socialloygivningen m. m. Det skandinaviske Socialdemokrati, der — troligt følgende det sædvanlige store Forbillede sydpaa — har forladt Kravene om Statens øjeblikkelige Overtagelse af Produktionsmidlerne og i Stedet er slaaet ind paa de nye Krav om »industrielt Demokrati«, vedtog paa dette Møde en Resolution, hvorefter Socialiseringen sattes som første Punkt paa Programmet.

Resolutionen vil iovrigt være kendt fra Dagspressen. Vi skal her blot understrege, at de forsamlede 400 Fagforeningsrepræsentanter vedtog at erklære, at »Socialiseringen medfører en hojere Produktionsform, end Kapitaliseringen har formaaet«. Det er jo ret nemt at erklære den Slags, men naar det endvidere paa Kongressen blev sagt, at »vi bør fastholde den gamle socialistiske Sandhed, at Kapitalismen medfører et umaadeligt Sløseri, et umaadeligt Spild, ikke blot af Arbejdskraft, men ogsaa af Kapital«, saa vil vi gerne have Lov til at spørge d'Herrer professionelle Samfundsreformatorer, *hvilke Erfaringer der foreligger med Hensyn til Sløseri, Spild af Arbejde og Kapital m. m. fra de Lande, hvor Socialiseringen allerede er gennemført?*

Hvis de skandinaviske Arbejderførere skulde være i Bekneb paa Materiale i denne Anledning, skal vi gerne henlede deres Opmærksomhed paa en Beretning, som den russiske Sovjet-Regerings Arbejdskommissær, Sehljapnikow, i det russiske Tidsskrift »Erhvervslivet« har offentliggjort den 19. November 1919. I dette hedder det: »I den russiske Bomuldsindustris Centrer blev i September Maaned 18 Fabriker lukket, medens indtil 1. April 1919 i alt 93 Bomuldsspinderier havde indstillet Arbejdet. Produktionen af groft Klæde gik i 1919 tilbage med 85 Procent mod Produktionen i 1918, der i sig allerede kun udgjorde en Halvdel af den normale Produktion. Samme Forhold udviser Papirindustrien, Lokomotivfabriker o. s. v.«. Angaaende *Aarsagerne* hertil oplyser Arbejdskommissæren efter at have omtalt, at Arbejdernes Underernæring ogsaa har sin Del af Skylden — »hvorfor man nodes til at gribe til stadig mere drastiske Midler for at piske Arbejdernes Energi i Vejret« (!) — at *Hovedaarsagen* til den fortvivlede Situation, som den russiske Industri befinder sig i, ligger i den *fuldkomne Mangel paa Disciplin og Orden i Fabrikerne.* Arbejderraadene og Bedriftsraadene, som oprindelig var bestemt til at sikre Orden i Bedrifterne, har kun voldt Skade, idet de har ødelagt de sidste Rester af Disciplinen og formoblet Fabrikernes Kapital.

Og Sovjet-Ministeren, Repræsentanten for den mest gennemførte Soeialisering, der vel kan tænkes, giver sluttelig i sin Betænkning følgende kyniske Tilstaaelse af det fuldkomne Systemskifte, som for længst er en Kendsgerning i den saakaldte Folkerepublik, men som alligevel ikke afholder Vesteuropas Arbejdere og dertil indrettede Agitatorer fra at opstille Systemet som det store Ideal for Proletariatets Stræben. »Vi saa os nodsaget til«, saaledes skriver han, »at afskaffe Arbejderraadene og i Spidsen for Virksomhederne at sætte Funktionærer med diktatorisk Myndighed«.

— I Kjobenhavn raaber man Hurra for det nye, i Moskva genindfører man det gamle. Det er øjensynlig saa sin Sag med »at fastholde« de socialistiske »Sandheder«!

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Arbejdsydelse og Produktionsforøgelse,

I Siemens-Department of Bayleys Steel Works, Ltd. Sheffield har et Hold af Arbejdere, c. 100 Mand (»Men's Soeiety«), i deres Afdeling øget Produktionen paa en særdeles betydelig Maade. Som »The Organizer« anfører det, er det et værdigt Eksempel paa Karakteren hos de britiske Arbejdere, der foler, at den kortere Arbejdsuge har øget deres Ansvar overfor Tidens mest bydende Krav: den forogede Arbejdsydelse — og saaledes, at den gamle Produktionshøjde fra for Krigen ikke blot maa hævdes, men højnes, om England skal beholde sin Plads i Spidsen for alle Verdens Handels- og Arbejdsnationer. —

I 1915 indtraadte en udmærket engelsk Metallurg, H. Brearley, sammen med sin Broder i Ledelsen af det særlige Staalværk paa Sheffield-Fabriken, de foreslog da forskellige Forbedringer i den daglige Arbejdsmaade, og saadanne, der vilde kunne give bedre Udbytte af Staalovnen, men disse Forbedringer, der for største Delen var bundne til en bedre Forstaaelse og Erkendelse af Arbejdsproeesserne, strandede paa Ar-

bejdernes fuldstændige Ukendskab til og Forstaaelse af, hvad der egentlig gik for sig i deres Arbejde, under deres Hænder.

Nu betaltes og betales stadig Arbejdet i Staalværket pr. Ton fabrikeret Staal, og dette var selvfølgelig stærkt medvirkende til, at Arbejderne en Dag rejste den Foresporgsel til Brødrene Brearley, om de ikke maaske kunde gennemføre Forbedringerne, om de fik nogle flere Kundskaber i selve Staalproeessen. Ledelsen svarede hertil, at det var højst rimeligt. Ud af Arbejdernes egen Kreds valgte disse selv nogle Mænd, der skulde samle Arbejderne — der holdtes et maanedligt Møde i en Sal, der hørte til Firmaets Laboratorier. The Men's Soeiety traadte ud i Livet, ledet af en af Værkstedsformændene og en Smelter. Og fra Oktober til Marts holdtes saa af dertil egnede Mænd, særlig af Fabrikernes egne Folk, et maanedligt Foredrag: f. Eks. over Ovnenes Arbejde — Staalets Historie — Værkernes merkantile Side — Staalprovning o. s. fr.

Virkningen af dette Arbejde udeblev ikke, under Diskussioner efter Foredragene og ved andre Lejligheder, hvor Arbejdslederne og Arbejderne mødtes, gik Drøftelsen nu om saa den ene og saa den anden lille Forbedring. Og Mottoet over det hele var nu ikke mere det gamle: *vi plejede kun at lave . . .*, men det nye og tidssvarende: *hvad kan vi nu gøre bedre?* Og Resultatet er da blevet dette, at i Lobet af særlig det sidste Aar er Staalovnenes Udbytte steget til netop det dobbelte. Ikke mindst havde det stor Virkning, da Arbejderne fik nogen Indsigt i, hvorledes Laboratoriernes Staalprøvning arbejder og finder Fejlene i deres Arbejde, som har fremstillet Staalet. Der var det tydeligt at mærke, hvorledes de enkeltes Interesse for deres Arbejde er blevet langt storre og mere personlig, og hvordan de stræber efter at blive »steelmakers all«. — Fejlene i Staalet fra Staalovnene er meget færre og mindre end før.

For hele Værket — der jo omfatter andre Afdelinger end det her nævnte med sit »Hundrede Mands Selskab« — betyder de vundne Forbedringer en Forøgelse af det salgbare Staal med 30 pCt. netto, og man er klar over, at der vil kunne opnaas endnu meget mere, om man nu i denne Vinter opnaar at faa Bevægelsen til ogsaa at omfatte Arbejderne paa de andre Dele af Værkerne. Man har her klogt og smukt udnyttet den øgede Fritid til en personlig Tilknytning mellem Arbejder og Arbejde, og paa en Maade, der er værdifuld for begge Parter.

Det skal endnu blot bemærkes, at de fleste af de omtalte Hundrede-Mand er Folk, som har været med i Krigen.

Slet Aar for tysk Metalindustri.

»Svensk Handelstidning« viser efter de sidste Aarsregnskaber for tyske Firmaer indenfor Metalindustrien, hvorledes Regnskabsaaret 1918—19 har været et ganske overordentlig slet Aar for disse. »Phønix A/G für Bergbau und Hüttenbetrieb«, hvis Nettogevinst er dalet fra 37,75 Mill. Rmk. til 2,64 Mill. Rmk., behandler i sin Beretning indgaaende de Forhold, der har medført det enorme Fald, og kommer til det Resultat, at den væsentligste Betydning har den pludselig gennemførte Otte-Timersdag. Et andet Eksempel frembyder »Eisen und Stahlwerk Häsch A/G«. Virksomheden gik i 1918—19 med et Underskud paa 8,45 Mill. Rmk. mod et Overskud Aaret i Forvejen paa 12,03 Mill. Rmk.

„Interessekontorets Organisation".

»Interessekontorets Organisation« er Titlen paa en af »Sveriges Industriforbund« nylig udgivet Bog. Den indeholder en kort historisk Oversigt over Interessekontoridéens Fremkomst og Udvikling i Udlandet og i Sverige og redegor endvidere for, hvorledes et saadant Kontor organiseres og arbejder. Bogen afsluttes med Forslag til de for Kontorets Virksomhed nødvendige Blanketter, som er udarbejdet af en Komité af sagkyndige, nedsat paa Industriforbundets Interessekontorkongres i Göteborg 1918.

❁ ❁ ❁

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Industriraadets Kontor.

Cand. polit. Ivar Egebjerg, der under Krigen har været ansat i Industriraadets Sekretariat, er fra 1. ds. udnævnt til Fuldmægtig i Industriraadet.

Aarsberetninger o. l.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn:

Et Eksemplar af Hamborgs Handelskammers Aarsberetning for 1919 og

Et af »The Board of Trade« udstedt Memorandum, dateret November 1919, vedrørende de Varer det endnu er forbudt at indføre til England.

Industrien og Kedeltilsynet.

Foranlediget ved en paa Industriraadsmødet Torsdag d. 5. ds. behandlet Sag om Ulemper for Industrien ved den nye Kedellov besluttedes det for at støtte Bestræbelserne for, at den nævnte Lov fores ud i Livet med saa liden Forstyrrelse som muligt i Fabrikernes daglige Arbejde, at gennedsætte det Udvalg, der i sin Tid havde haft med den paagældende Lov at gøre, da den behandledes paa Rigsdagen. Udvalget, hvis Formand er *Direktør P. Dorph Broager* og hvis øvrige Medlemmer er *Direktør Gunnar Gregersen* og *Direktør Chr. H. Olesen*, har Sekretariat i Industriraadet, Vestre Boulevard 18, Kontor Nr. 3, hvortil man

bedes henvende sig i alle Tilfælde, hvor den nye Lov maatte skabe Vanskeligheder, om Raad og Vejledning i saadanne Tilfælde, samt ved at samle Materiale til til Belysning af den Maade, hvorpaa Loven praktiseres, at klargore dens Forhold til Produktionen med en eventuel snarlig Revision for Øje.

Det vil da være Udvalgets Opgave under venskabelige Forhandlinger med Fabriksinspektoraterne, eventuelt Fabriksdirektoratet at yde saadan Hjælp.

Udførslen fra Tyskland.

Industriraadet henleder Opmærksomheden paa de i Tyskland ved Bekendtgørelse af 20. December f. A. fastsatte nye Bestemmelser vedrørende Udforsel fra Tyskland. Herefter vil Rigsøkonomiministeren kunne forbyde Udførsel af enhver Slags Varer og gøre Tilladelsen til Udførsel afhængig af en Bevilling fra Reichskommissär für Ein- und Ausfuhrbewilligungen respektive Ausserhandelsstellen.

Hensigten med denne Ordning er at modvirke den tyske Valutas Dalen og at forhindre, at Varer paa Grund af Markens lave Kurs sælges til Udlandet under Verdensmarkedets Pris.

Man tilraader derfor de Firmaer, der ønsker at importere Varer fra Tyskland, at de, forinden Købet afsluttes, af Leverandøren kræver fremsendt Attest fra vedkommende tyske Udførselsautoritet for, at der vil blive givet Udførselstilladelse for den paagældende Vare til den Pris, hvortil Varen tilbydes.

Forbud mod Udlevering af i Finland indførte Varer uden Valutaraadets Tilladelse.

Ifølge Indberetning fra det kgl. Gesandtskab i Helsingfors til Udenrigsministeriet er i Finland den Bestemmelse traadt i Kraft fra d. 20. Jan. d. A., at til Finland indkomne Varer, selv om de ikke er underkastet Importforbudet, dog ikke maa udleveres til Importøren uden Valutaraadets Tilladelse.

En Messe i Brüssel.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en Indberetning fra det kgl. Gesandtskab i Brüssel vedrørende Afholdelsen af et aarligt Handelsmarked i denne By. Det fremgaar af Indberetningen, at nævnte By med Statens og Provinsen Brabands Bistand vil afholde et aarligt Handelsmarked i Tiden fra den 4. til den 21. April første Gang i Aaret 1920. Formaalet med dette Marked er at bringe Købere fra alle Lande i Forbindelse med de belgiske Producenter og at give venligsindede fremmede Producenter Adgang til at tilbyde deres Industri- og Handelsprodukter til Genopbygning af Belgien.

Udførselstilladelse af Papir og Pap fra Tyskland.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Gesandtskab i Berlin indberettet, at det ved Bekendtgørelse af 2. Jan. d. A. er tilladt uden særlig Bevilling at udføre Kort og Æsker af Papir eller Pap, som tjener til Udstyrelse af andre Varer, naar de følger de paagældende Varer.

Nævnte Bekendtgørelse ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat.

Hollandsk Dispensation fra forskellige Udførselsforbud.

Ifølge Indberetning fra det danske Generalkonsulat i Rotterdam gives der fra 12. Jan. d. A. indtil videre uindskrænket Dispensation fra Forbudet mod at udføre Frugt, saavel frisk som kondenseret, Fodergulerødder, Kaalrabi og Pastinakker.

Endvidere kan der ifølge offentlig Bekendtgørelse indtil videre gives Dispensation fra Udførselsforbudet for Fisk, herunder indbefattet Muslinger og Skaldyr, samt Træer og Buske. Forsendinger af sidstnævnte Art maa være ledsaget af en Erklæring fra det nederlandske Gartnerraads Sekretær, medmindre Ansøgning om Udførsel indgives forinden den 10. Januar.

Polsk Toldlov.

Til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat henligger en gennem Handelsministeriet modtagen Forordning oversat til dansk vedrørende Ændringer i den polske Toldlov, hvorved Tolden for visse Varer midlertidig ophæves.

Polsk Verbalnote.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en Verbalnote fra det polske Udenrigsministerium, ifølge hvilken Firmaet Lambert & Krzysiak i Warschau er det eneste Firma, der er berettiget til overfor Danmark at repræsentere Statskontoret for Indkøb af de vigtigste Livsfornødenheder.

Handelen paa Sortehavet.

Fra autoritativ Kilde har Industriraadet modtaget telegrafisk Meddelelse om, at Handel paa Sortehavet for Tiden maa anses for meget risikabel, og at Afskibninger dertil for Øjeblikket absolut maa fraraades.

Fransk Udførselsforbud mod Hør og Blaar.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det ved Dekret af 19. Dec. f. A. er forbudt fra Frankrig at udfore, uforarbejdet, kartet, brudt Hør og Blaar.

Importforbud i Australien.

Ifølge Indberetning fra det danske Generalkonsulat i Melbourne, er der udstedt Forbud mod Indførsel af forskellige Varer til Australien, bl. a. er det *absolut*

forbudt at importere Blikdaaser etc. (bestemt for Opbevaring af Fødevarer), hvis disse indeholder Bly eller Zink. Endvidere er det forbudt at indføre Osteløbe.

Saasnart man har modtaget den paagældende Bekendtgørelse, vil der fremkomme nærmere Meddelelse i Tidsskriftet om, hvilke andre Varer, der omfattes af Importforbudet.

Indskrænkning i Udførselsforbud fra Argentina.

Ifølge Indberetning fra det danske Generalkonsulat for Argentina, er de under Krigen udstedte Udførselsforbud nu indskrænket til at omfatte nedenstaaende Varer:

a) Montet Guld,
b) Metaller, bearbejdede og ubearbejdede,
c) Sukker.

Oprettelsen af et Handels- og Industriraad i Warschau.

Ifolge Indberetning fra det danske Gesandtskab i Warsehau er der dér oprettet et permanent Handels- og Industriraad med raadgivende Virksomhed.

Dette Raad bestaar foruden af Repræsentanter for de forskellige Ministerier ogsaa af Repræsentanter for de social-økonomiske Organisationer, samt Delegerede for Handelsverdenen.

Ifølge samme Indberetning vil Børsen i Warsehau blive offieielt aabnet i Januar Maaned d. A.

□□□□□□

Industrien og Handelen kræver Udførselsforbudene for importerede Varer ophævede.

Grosserer-Societetet og Industriraadet har i Fællesskab henvendt sig til Justitsministeriet og i en længere Skrivelse henledet Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at de endnu bestaaende Udførselsforbud i saa vid Omfang som muligt ophæves.

I Skrivelsen fastslaas, at de endnu bestaaende Udførselsforbud er til uhyre Gene for dansk Handel og Industri og i høj Grad hemmer de Chancer for Danmark som Transitland, som dansk Erhvervsliv saa stærkt har bygget paa.

Da Tilførselsforholdene nu er normale, kan man ikke længere se, at Udførselsforbudene for importerede Varer er paakrævede, tvertimod virker Forbudene nu yderst skadeligt ikke alene for Handelsinteresser, men for Landets Interesser i Almindelighed.

Udforselsforbudene skaber i særlig Grad Vanskeligheder for at faa afsat til Udlandet de meget betydelige Overskud af Varer, som efterhaanden er hobet op, bl. a. i Kjobenhavns Frihavn. Disse Varer er for største Delen indkobt til høje Priser og med Eksport for Øje, og det vil derfor være af stor Betydning, at de saavidt muligt afsættes til Udlandet, inden de Prisfald eller afgjorte »Dumpingsforsog« fra andre Landes Side umuliggor dette, og om en saadan Politik foreligger der allerede Vidnesbyrd.

Ogsaa for Mulighederne for at skabe Landet den Transithandel, som dets Beliggenhed og øvrige Forhold ellers berettiger, virker Udførselsforbudene særlig hemmende, idet de danske Udforselsforbud i *Modsætning til Udførselsforbud i andre Lande*, som har Chance for at drive Transithandel paa Østersølandene, ogsaa omfatter Transitvarer. Saavel udenlandske som danske Firmaer nodes derfor til at dirigere deres Varer over udenlandske Havne som Gøteborg, Malmø, Libau, Hamborg eller Antwerpen, hvilket allerede sker i stor Stil. Hvis Danmark virkelig skal naa at faa Del i Østersohandelen, er det uomgængelig nodvendigt, at Transiten kan foregaa uhindret af Udførselsforbud.

Tillige maa enhver Foranstaltning, der kan aflaste Landet for Varer og skaffe disponibel Kapital i Form af danske Kroner, synes særlig paakrævet i dette Øjeblik, da yderligere de vanskelige Valutaforhold er kommet til.

Grosserer-Societetet og Industriraadet har derfor i Fællesskab anmodet Justitsministeriet om at ophæve samtlige Udførselsforbud for importerede Varer, subsidiært om at træffe en Ordning, hvorefter alle Varer, der ankommer eller er ankommet hertil med Videreforsendelse for Øje, atter kan udføres uden Hensyn til Udførselsforbudene.

Fra Justitsministeriet er Grosserer-Societetets og Industriraadets Anmodning blevet overgivet Valutaraadet, som har forhandlet om Sagen med Den overordentlige Kommission med det foreløbige Resultat, at i hvert Fald en Række af Udførselsforbudene i den nærmeste Fremtid vil blive hævede; man venter dog, at ogsaa Ophævelsen af de øvrige Udførselsforbud vil folge hurtigt efter, ligesom man ogsaa i videst muligt Omfang vil gore Benyttelsen af Frihavnen uafhængig af Udførselsforbud.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 5 — 1. MARTS — 1920

Selvstændighed og Samarbejde.

Af Ingenior *Alex. Foss.*

I Forbindelse med de tre nordiske Landes Traktatkommissioners Fællesmøde i Kristiania i Slutningen af Januar Maaned d. A. skulde Ingeniør *Alex. Foss* have holdt et Foredrag i den norske Forening »Norden«, belysende det skandinaviske Samarbejdes Problemer under Titlen »Selvstændighed og Samarbejde«. Desværre traadte Ingeniør Alex. Foss' pludselige Sygdom hindrende i Vejen herfor, og hans Deltagelse i Møderne i Kristiania maatte som bekendt aflyses. Fra norsk Side fandt man imidlertid hans Foredrag, der i Manuskript var sendt iforvejen til den norske Forening, saa betydningsfuldt, at man formaaede en Række af de største norske Dagblade til at gengive Foredraget in extenso. Med den norske Forenings Billigelse skal vi efter samme Kilder tillade os her at gengive Foredraget, der lyder saaledes:

Den hvide Race, Evropa, ja hele Verden er som ombord paa et Skib paa Havet i Uvejr. Barometret er sunket til et Minimum. Taifunen raser. Selvom Stormen for en Tid lægger sig, er Havet, som bærer os, i Opror, og vi ved ikke, om der ikke pludselig fra en ny Kant bryder en Storm los, som er farligere end den, vi sidst var i. Under saadanne Forhold spejder man efter Tegn til, at Stormen for Alvor skal høre op, før atter at komme i roligt Farvand og under Medbør.

Og saaledes spejder vi efter Tegn i det forbigangne og i det nærværende, som kan varsle os den Historie, vi gaar i Mode. Vi spørger: Af hvilken Natur er de Kræfter, der er i Bevægelse? Vi sporger: Hvilke Erfaringer har vi, hvorpaa vi kan bygge?

Dette Spørgsmaal om Kræfternes egentlige Natur vil blive besvaret forskelligt af de enkelte, men om visse store Linier kan man dog maaske uden større Vanskelighed blive enige. Det vil næppe møde megen Modsigelse, naar jeg hævder, at den hvide Race er optaget af Forsog paa at organisere Kræfterne under helt nye Former. I den primitiveste Form ser vi Nationer, der hidtil var holdt sammen af en overleveret Statsmagt, organisere sig som selvstændige Enheder bygget paa Sprog og Nationalitet. Og indenfor de enkelte nationale Grupper ser vi nye Organisationer opstaa paa rent økonomisk Grundlag, Sammenslutning af dem, som har samme økonomiske Fællesinteresser, med den Virkning, at den ene Organisation optager Kampen mod de andre under forskellige Former, mest i Strejkens Tegn. Men paa samme Tid som vi ser Virkningen af alle disse Kræfter, der synes mest at være opløsende og spaltende, har Krigen givet os de hidtil største Eksempler i Verdenshistorien paa Sammenslutning, Centralisation af Kræfterne og Koncentration mod enkelte Maal. Og var end Endemaalet for dette Fællesarbejde Modstandernes Ødelæggelse, saa var dog Mellemstadierne indenfor de enkelte Nationer karakteriseret ved Kræfternes Sammenslutning i rent produktive Øjemed.

Hvorledes nu alt dette vil ende, til hvilket Resultat det vil føre Jordens Folk og Evropas Nationer, derom kan man have højst forskellige Meninger. Der er nok af Farer, som kan begrunde et pessimistisk Skon. Der er maaske ogsaa et og andet, som giver Haab for Fremtiden. Den Mening, som den enkelte danner sig, vil nok til syvende og sidst mest bero paa hans Temperament. Optimisten vil regne med, at alt nok til sidst ordner sig til det bedste, og at der ud af Krig og Revolution vil udforme sig lykkeligere Tider. Pessimisten vil mindes, hvorledes Verdenshistorien gennem 10,000 Aar har vist os højt udviklede Civilisationer og Verdensriger, der gik til Grunde, vil mindes Romerrigets Fald og Middelalderens lange Tusmørke. Pessimisten vil pege paa Rusland, hvis Historie i de sidste Aar synes at godtgøre, hvor umuligt det er ved sociale Teorier bygget paa den oprigtigste Idealisme i en Hast at ville omforme en Nation. Man har overset, at selvom man har et Fællesnavn, som

hedder »Mennesker«, saa er det dog med Menneskene som med Kornsorterne, det er ikke nok at give Jordbearbejdning, Gødning, Sol og Vind for at avle Hvede, man maa ogsaa saa Hvedekorn, og ingen Landbrugskundskab kan avle Hvede paa Havrestraa. En Omformning af de nedarvede Anlæg indefra kræver, om det nogensinde sker, saa lange Perioder, at ingen Mennesker kender deres Udstrækning. Folkenes Skæbne gror langsomt, og selv den mest optimistiske, som haaber og tror paa Udvikling og Fremskridt, paa stedse lykkeligere Forhold, gør dog klogt i først og fremmest at holde sig til Erfaringerne og regne med den overleverede Arv som et meget væsentligt Element i Kræfternes Sammenspil. Det vi derfor trænger til i Øjeblikket er ikke saa meget nye Teorier for Omformningen af Samfund og Nationer som Studium af og Kendskab til, hvad der er foregaaet om os og for vore Øjne.

Det Hovedproblem, som nu, da Freden er sluttet, behersker alle andre, og hvis Løsning er afgørende for hele Evropas Fremtid, er Spørgsmaalet om Evropas Økonomi. Vil Evropa kunne generhverve den overordentlig store Udførsel af evropæiske Varer, hvormed Indførslen fra andre Verdensdele skal betales, og uden hvilken det vil være umuligt at genopbygge de store tæt befolkede centralevropæiske Landes Næringsliv? Vil Evropa, som før Krigen trak til sig enorme Indtægter fra oversøiske Lande til delvis Dækning af disse Landes Vareleverancer, kunne genvinde eller bevare disse Indtægter? Det er tydeligt for enhver, at hvis der ikke i dette Forhold sker en snarlig Forandring til det bedre, hvis Handelsbalancerne i Frankrig, Italien, Tyskland, Skandinavien, ja endog i England fremtidig skal frembyde samme Billede som i Aaret 1919, saa gaar Evropa meget sorgelige Tider i Møde. De store Hovedspørgsmaal, vi staar overfor, er af økonomisk Art, og enhver Behandling af de sociale Problemer, som nu overalt rejser sig med stor Styrke, maa bero paa den Retning, som de økonomiske Bevægelser tager. At forkorte Arbejdstiden og hæve Levefoden for Nationernes overvejende Flertal forudsætter en Fremgang og ikke en Tilbagegang i Velstand. Hvert af de tre nordiske Lande staar her overfor de samme Opgaver, de samme Vanskeligheder. Som mindre Dele af Evropa og af den hvide Race maa vi følge dennes Skæbne, og meget vil for os afhænge af de Begivenheder, der udformer sig andetsteds. Med Rette maa vi have Opmærksomheden intensivt fæstet paa, hvad der foregaar paa det evropæiske Kontinent, i Storbritannien eller i Nordamerika. Klarer Vejret op der, saa lysner det ogsaa for os, gaar det nedad Bakke der, drages vi med.

Men under selve disse Vilkaar rejser der sig da det Spørgsmaal: Kan de nordiske Nationer være hinanden til nogen Nytte under disse Forhold? Eller klarer enhver sig bedst for sig selv uden Samvirken med Naboen? Bidrag til Besvarelsen af dette Spørgsmaal kan maaske søges i Krigens Historie, saaledes som den formede sig for hvert af de tre nordiske Lande, thi der er den Lighed mellem Situationen i Øjeblikket og Situationen ved Krigens Udbrud, at vi i begge Tilfælde staar ved Begyndelsen af en Verdenskrise, dengang af krigersk Art, nu af økonomisk Art.

Da Krigen brød ud i 1914, var der jo ingen Samvirken eller intet Samspil mellem de tre nordiske Lande. Jeg formoder, at den almindelige Tanke i Norge saavelsom i Sverige har været den, at nu var Danmark i Fare, medens Norge og Sverige var forholdsvis sikre. Utvivlsomt var Faren ogsaa stor for Danmarks Vedkommende. I Augustdagene i 1914 var der Øjeblikke, da Danmark truedes med en lignende Skæbne som Belgien. Naar det ikke gik saaledes, beror det formentlig paa, at den Opfattelse sejrede i Tyskland, at Danmark som neutralt Land dækkede den tyske Østersofront, og at en Udvidelse af denne Front til Skagen vilde være til mere Skade end Gavn. Men ved Siden af denne strategiske Opfattelse har sikkert ogsaa en anden Betragtning været af afgørende Betydning. Det maatte for Tyskland være af den største Interesse fremdeles at kunne drage Forsyninger til sig dels direkte fra Danmark og dels saa længe som muligt af Transitvarer over Danmark. Der var enkelte Tidspunkter under Krigen, da Spørgsmaalet om Ønskeligheden af at besætte Danmark paany rejstes fra tysk militær Side, og alle Forberedelser dertil blev truffet, men hver Gang sejrede den Opfattelse, at Tyskland havde større Fordel af Danmarks Neutralitet end af dets Besættelse. For Storbritannien som den ledende Somagt gjorde der sig en ganske tilsvarende Dobbeltstrømning gældende. Der var i Marinen kraftige Ønsker om at føre Krigen over til Østersøen, men de besindige Elementer indsaa, at dette var halsbrækkende Gerning, fordi Tyskerne i en Haandevending kunde fylde Østersøen og Bælterne med Miner. Og desuden stred disse Ønsker mod det Program, under hvilket England var gaaet ind i Krigen: Forsvaret af de evropæiske neutrale Smaastater. Englands Interesse i, at Østersøen ikke blev et lukket tysk Hav krævede Opretholdelsen og Understøttelsen af Danmarks Neutralitet. Og endelig var det for England ej heller uden Værdi at opretholde Tilførslerne af Levnedsmidler fra Danmark, der før Krigen spillede en betydelig Rolle i den engelske Fødemiddelforsyning.

Der er en vis Lighed mellem de historiske Betingelser for Belgiens og Danmarks Selvstændighed. De er begge ligesom Randstater til Fastlandsstormagterne. Hvis disse sejrede, og hvis Storbritannien udslettedes som Verdensmagt, vilde deres Skæbne være beseglet. De vilde drages ind under Kontinentalstormagternes Herredømme. Det var dette, som Kejser Wilhelm atter og atter betonede i sine Breve til Kejser Nikolaus, dengang han søgte at vinde ham for en tysk-russisk Kontinental-Alliance. Og begge disse Staters Skæbne vil være nøje sammenknyttet med Storbritanniens og dets Stilling som Stormagt og Herre paa Havet. Danmarks politiske Situation under Verdenskrigen beroede da paa Opretholdelsen af Balancen til begge Sider. Til Hjælp i dette Spil havde Danmark sin betydelige Udførsel af Levnedsmidler. For Krigen gik praktisk talt alt Smør, Æg og Flæsk til England, Kødet af Kreaturerne væsentligst til Tyskland. Med den tyske Flaade som Herre i alle danske Far-

vande lige op til Skagen, var en fortsat Udforsel af danske Levnedsmidler til England kun mulig i Forstaaelse med Tyskland. Men da en Afskæring af denne Udforsel tillige vilde betyde en Afskæring af al Indforsel til Danmark, var det i Tysklands Interesse paa dette Omraade at respektere vor Handel for til Gengæld at faa sin Part af vor Udforsel. Under disse Forhold lykkedes det os under de første Krigsaar, 1914—1915—1916, i alt væsentligt at opretholde den sædvanlige Udforsel til England og den frie Indforsel af Varer til Danmark.

Men allerede da Blokaden oprettedes i 1914, greb den i sin første Skikkelse med sine Klausuler stærkt ind i Handelen, og i Løbet af de sidste Maaneder af 1914 var der stærke Tegn til, at de engelske Myndigheder gennem Klausuler og gennem disses Hævdelse vilde etablere et Tilsyn med dansk Handel i selve Danmark. Samtidig kom Efterretningerne om, at der i Holland var oprettet et Kontrolinstitut, som maatte antages i ikke ringe Grad at være afhængigt af England. Jeg sigter herved til »Netherland Oversea Trust«. For en opmærksom Iagttager frembød der sig her straks et saare vigtigt Problem: At forhindre Forsøg fra de krigsførende Magters Side paa i selve Landet at føre Kontrol med og Administration af Handelen. Engelske Indgreb og engelsk Administration i Danmark maatte utvivlsomt drage tyske Forholdsregler efter sig, og hvor hurtigt kunde da ikke vor Selvstændighed i eget Land blive saa begrænset, at vor Selvbestemmelsesret og derved vor Neutralitet kom i Fare. Disse Betragtninger førte da til, at vore Centralorganisationer paa Handelens og Industriens Omraade sluttede sig sammen om at tilbyde England at overtage den fulde Kontrol med Overholdelsen af Klausulerne. De engelske Blokademyndigheder saa meget vel, at de derved kunde opnaa en langt sikrere og mere gennemført Kontrol, de indsaa, at de derved undgik pinlige og politisk betænkelige Indgreb i vor Selvstændighed, og gik derfor ogsaa villigt ind paa Planen. Men fra vor Side maatte vi da ganske naturligt kræve noget til Gengæld, nemlig kontraktmæssig Tilsikring af vor Indførsel og en saadan Begrænsning af Klausulerne, at vi kunde hævde dem i Praksis og derfor finde det forsvarligt at paatage os dem. I Efteraaret 1915 kom den endelige Ordning i Stand, og det lykkedes os ved denne Lejlighed at faa begrænset Rationeringen af vore Tilførsler, saa at den bl. a. ikke omfattede de store og vitale Poster af f. Eks. Korn og Foderstoffer til Landbruget. Samtidig med at disse Forhandlinger førtes med England, førtes i Løbet af 1915 tilsvarende Forhandlinger med Tyskland og Østrig, ogsaa med det Resultat at det blev de to Organisationer, Grosserersocietetet og Industriraadet, som overtog Kontrolen med Hævdelsen af de tyske Klausuler. For den danske Regering medførte hele denne Ordning den Fordel, at det ikke var selve Regeringen, som paa denne Maade varetog de krigsførende Parters Interesser mod hinanden. Det var en politisk og folkeretlig Fordel, at Regeringen ikke direkte kunde drages til Ansvar, men der var tillige opnaaet den store Fordel, at fremmed Administration i selve Danmark var ganske undgaaet.

Under de afsluttende Forhandlinger om denne Handelsoverenskomst, der førtes i November 1915 i London, var det første Skridt, som Bankdirektør Clausen og jeg, der var de danske Forhandlere, foretog os, at henvende os til den norske Gesandt. Vi vidste, at tilsvarende Forhandlinger om en Handelsoverenskomst førtes mellem de engelske Blokademyndigheder og Norge. Vi tænkte os, at hvis det ene af Landene fik en mindre gunstig Ordning, vilde det reflektere paa en uheldig Maade paa det andet Lands Forhold. Vi modte stor Elskværdighed og Forstaaelse hos den norske Gesandt, og efter at vi var kommet hjem til Kjøbenhavn, modtog vi Henvendelser fra norsk Side med Anmodning om at give Oplysninger om den Generaloverenskomst, vi havde afsluttet. Det viste sig, at den Overenskomst, der var foreslaaet Norge, led af samme Fejl som det Forslag, vi havde modtaget fra England, men som det var lykkedes os at faa væsenligt forandret, og det saa da ud til, at man fra norsk Side paatænkte ligesom vi at søge gennemført en generel Ordning og en eventuel Begrænsning af Rationeringen. Dette kom ikke til Udforelse, fordi der efter Afslutningen af den engelsk-danske Overenskomst, paavirket fra engelsk Marine-Side, af Oppositionen i Presse og Parlament rejstes en skarp Kritik mod Overenskomsten som hindrende en Gennemforelse af Blokaden, og dette førte da til, at man fra engelsk Side afbrod Forhandlingerne med Norge og fortsatte ad den hidtil fulgte Vej, nemlig ved Overenskomster mellem de engelske Myndigheder og de enkelte norske Brancheforeninger.

Den samtidige Udvikling i Sverige var af en helt anden Karakter. Statsminister Hammerskiöld stillede sig paa det strengt folkeretlige Standpunkt, hævdede ligesom de andre nordiske Regeringer, at de nye Former for Blokaden stred imod Folkeretten, forbod svenske Undersaatter at lade sig binde ved vidtgaaende Klausuler og nægtede at anerkende disses bindende Natur i Sverige. Heraf udviklede sig et meget bittert Forhold mellem den svenske Regering og den engelske Regering, og Resultatet var bl. a. en stærk Begrænsning af Tilforslerne til Sverige.

Denne korte Oversigt viser Billedet af tre Lande, der under en saare vigtig international Verdenssituation, under hvilken de har ganske parallele Interesser, hver føres ad sin Vej. For hvert af Standpunkterne kan der gives gode Grunde, og det er ikke min Hensigt her i mindste Maade at ville indlade mig paa en Kritik af, hvad hvert Lands Regering fandt det rigtigt at foretage, men det Spørgsmaal, som synes mig at rejse sig ud af denne Situation, er dette: Kunde de tre nordiske Lande have opnaaet gunstigere Forhold, større Frihed og bedre økonomiske Vilkaar, hvis de havde arbejdet sammen i Stedet for at optræde hver for sig?

I Løbet af Krigen indtraadte der en Forskydning i disse Forhold. Medens Danmark i Aarene 1915—16, takket være den her skitserede Ordning, var i Stand til at opretholde meget omfattende Tilførsler og en meget betydelig Udførsel saavel af Landbrugsprodukter som af Industriprodukter, forværredes Forholdene overordentlig stærkt, efter at den hensynsløse Under-

vandsbaadskrig var etableret i Februar 1917. Dermed brød hele det danske System sammen, forsaavidt angik Overenskomsten med Vestmagterne, alle Tilførsler standsede i Løbet af Foraaret og Sommeren 1917, og Danmark henvistes til en ny Overenskomst med De Forenede Stater, som Betingelse for at Tilførslerne atter kunde genoptages. Denne Gang førtes Forhandlingerne ikke af Organisationerne som saadanne, men af den danske Regering, og det viste sig, at den danske Regering her følte sig i et politisk Dilemma, den veg tilbage for at indgaa paa en Overenskomst, som prisgav en Del af den danske Handelsflaade til Brug for de Allierede, idet den frygtede for Repressalier fra tysk Side. Forhandlingerne slæbte sig hen lige til langt hen i Aaret 1918, og først umiddelbart forud for Tysklands Sammenbrud opnaaedes ved en Overenskomst i Washington en Fornyelse af Overenskomsterne og en Genoptagelse af Landets Tilførsler. Derfor betegner Aarene 1917—18 en stærk økonomisk Tilbagegang og en sukcessiv Lamning af de fleste danske Erhverv og ganske særligt af det Erhverv, der fremskaffer en overvejende Hovedmasse af vore Udførselsprodukter, nemlig Landbruget.

Anderledes med Norge og Sverige. Det politiske Systemskifte i Sverige havde banet Vej for Forhandlinger med Vestmagterne og skaffede Sverige allerede hurtig en efter Omstændighederne tilfredsstillende Handelsoverenskomst, der genaabnede Tilførslerne til dette Land. Og hvad Norge angaar, naaede dette Land som bekendt et Resultat i Washington længe før Danmark.

Ser vi paa den her i korte Træk gengivne Udvikling, møder vi atter et Billede af tre Lande, der under en ensartet Situation forhandler med den samme Modpart hver for sig, og atter rejser sig naturligt det Spørgsmaal: Vilde det ikke have været muligt ved samtidige og parallele Forhandlinger at opnaa hurtigere og bedre Resultater end de, der fremkom? At der tiltrængtes hurtige og bedre Resultater, derom kan ingen, der mindes Aarene 1917—18, være i Tvivl. Det var jo disse Aar, der skabte de store Ernæringsvanskeligheder i Sverige og Norge, og som tilføjede det danske Erhvervsliv et saa haardt Stød.

Det var under disse Forhold, at den særlige Vareudveksling kom i Gang, som har faaet Navn af den skandinaviske Vareudveksling. Set fra et dansk Synspunkt betød denne, at vi fik en Række ikke ubetydelige Kvanta af ikke uvigtige Varer fra Norge og Sverige, som forhindrede Standsning af danske Erhverv og paa anden Maade var os til Nytte, men den betød tillige, at vi af vore Levnedsmiddelforsyninger stillede til Raadighed for Norge og Sverige alt det, som vi paa nogen Maade kunde skaffe frit. Denne Opgave mødte to store Vanskeligheder. For det første beroede vort hele politiske og økonomiske System under Krigen paa en Deling af vore Udførselsmængder af Fødemidler mellem de to krigsførende Grupper, og selvom Handelsoverenskomsten med England var suspenderet, vilde England paa ingen Maade give Afkald paa det Kvantum, som var reserveret for dette Land. Det var da ogsaa kun ved meget bestemt Optræden fra den danske Regerings Side, at det lykkedes at fri-gøre de Kvanta af Smør, Æg, Flæsk og Kød, som vi i Aarene 1917—18 sendte til Norge og Sverige. En anden Vanskelighed var den, at de norske og svenske Krav paa Forsyninger fra Danmark tog Sigte paa Brødkornet. Nu havde vi i Danmark vel nok tilstrækkeligt Brødkorn til en rationeret, men fuldt tilstrækkelig Brødforsyning, men vi havde paa ingen Maade Korn nok til vore Husdyr. Følgen heraf var, at først maatte derfor omtrent hele Svinebestanden forsvinde, og dernæst maatte Hestene sættes paa Sultekost, og Koerne maatte undvære Kraftfoder. Følgen deraf var en uhyre Nedgang i Produktionen af Flæsk og Smør, en Nedgang som havde saa varige Følger, at vi først ad Aare kan vente at se dem overvundet, og som sætter sine dybe Spor i hele vor nuværende økonomiske Situation, idet vi faktisk mangler en stor Del af de Udførselsvarer, med hvilke vi skulde betale vor Indførsel. Det blev ikke altid rettelig forstaaet i Norge eller Sverige, hvor vanskeligt det var for de danske Ernæringsmyndigheder at frigøre Korn til Brødforsyning for Norge og Sverige. Det er ikke saaledes at forstaa, at vi fra dansk Side kræver en særlig Tak herfor, men jeg tror, at det for det gode Forhold mellem Nationerne er af ikke ringe Betydning, at Sandheden paa dette Omraade fuldt opklares, saa at der ogsaa ydes os Retfærdighed for, hvad vi i denne Sag har udrettet. Jeg har som Formand for det danske Udvalg i den skandinaviske Vareudvekslingsdelegation nogen Ret til at fremhæve denne Sag, men jeg skylder da ogsaa at tilføje, at vore Anstrengelser har mødt en uforbeholden Anerkendelse fra svensk Side. Naar dette ikke i saa høj Grad har været Tilfældet fra norsk Side, turde forskellige Momenter have været medvirkende hertil. Som et af disse skal jeg fremhæve, at vi i Forholdet til Norge havde nogen større Vanskelighed ved at opretholde det vedtagne Grundprincip for Vareudvekslingen, end vi havde i Forholdet til Sverige, det Grundprincip som gik ud paa, at her skulde ikke være Tale om en ren og skær Forretning, om en Kompensationsudveksling, men at Princippet skulde være dette, at hvert Land skulde efter Evne hjælpe det andet uden smaalige Hensyn til, om den ene derved til Slut kom til at yde mere end den anden. Hvad der her i nogen Grad virkede hemmende, var den i Danmark indførte af Regeringen etablerede Politik, som gik ud paa at yde Statstilskud i stort Omfang til Nedsættelsen af Prisen paa visse Fødemidler. Naar man da søgte at opretholde Eksportprisen paa de samme Varer mere i Overensstemmelse med Verdensmarkedsprisen, men til den anden Side ikke indrømmede Producenterne en hertil svarende Pris, saa kom det til at se ud, som om man søgte at tjene stærkt paa Udførselsvarerne til Fordel for de indenlandske Konsumenter. Og som et andet Moment skal jeg nævne, at da Norge ønskede Kornforsyning fra Danmark, var man tilbøjelig til at kræve denne ydet til Priser, der svarede til Verdensmarkedspriserne udenfor Blokaden, medens vore Priser indenfor Blokaden var af en helt anden Højde, saa at f. Eks. de danske Landbrugere med Glæde vilde have givet meget mere for det udførte Korn, end Norge eller Sverige faktisk betalte for det. Jeg

har her ikke villet paa nogen Maade lægge Skjul paa, at ogsaa Vareudvekslingen havde sine Vanskeligheder, men jeg vil som sagt ønske, at det, der paa dette Omraade er sket, vurderes efter Fortjeneste, thi den skandinaviske Vareudveksling var dog trods alt ikke alene et Forsøg paa Samarbejde paa tvers af Nationalegoismen, men den var ogsaa et Forsøg, som hjemførte store betydningsfulde Resultater i denne Retning.

Under Forhandlingerne mellem Vareudvekslingsdelegationerne kom de nye Overenskomster, som hvert af de tre Lande havde sluttet med de allierede og associerede Magter, til Forhandling, idet disse tre Overenskomster, der hver havde sin Form og sine Regler, faktisk kom til at virke som en stærk Hemsko paa Varehandelen mellem de tre Lande.

Blokadekomitéen i London havde som bekendt Lokalkomitéer i Kristiania, Stockholm og Kjøbenhavn, Lokalkomitéer, der ønskede at kontrolere Handelen mellem de skandinaviske Lande med Varer, der paa en eller anden Maade var klausuleret, hvilket snart sagt var Tilfældet med de fleste Varer. Et saadant Indgreb i Vareudvekslingen mellem de tre Lande kunde ikke være noget af dem behageligt. Den fælles Opgave blev da taget op gennem Vareudvekslingsdelegationerne med det Resultat, at de tre Regeringer tiltraadte Delegationernes Forslag om fælles Forhandling i London mellem Delegerede fra hvert af de tre Lande og Blokadekomitéen. Det lykkedes ved disse Forhandlinger at naa til et tilfredsstillende Resultat, idet man i London fandt megen Forstaaelse, og der var endvidere derved opnaaet, at saa længe Forhandlingerne stod paa, kunde man med Virkning modsætte sig de lokale Blokadekomitéers vidtgaaende Krav. For den der, saaledes som jeg, deltog i Forhandlingerne i London, staar det klart, at en saadan Fællesoptræden havde en ikke ringe Vægt og betød en Del mere end en Aktion af hvert af Landene for sig.

Det var under Krigens sidste Stadium, at man naaede til en saadan fælles Aktion og gennemførte denne med godt Resultat. Det Samarbejde under Krigen mellem de tre nordiske Lande, som aabnedes ved Kongemødet i Malmø, har utvivlsomt haft en stor Betydning. Meningsudvekslingerne paa Ministermoderne mellem Regeringerne har sikkert virket i Retning af et godt Samspil mellem de tre Lande, men den saare forskellige Handelsoverenskomstpolitik, som førtes i Aarene 1915—16, viser tilstrækkeligt, at dette Samspil ikke betød Samvirken eller virkelige parallele Aktioner. Endnu saa sent som ved Forhandlingerne i Washington, som Norge og Danmark førte omtrent samtidig, medens Sverige førte Eneforhandlinger i London, tog man sig meget i Agt for enhver Art af Samarbejde. I Washington blev det udtalt fra den amerikanske Ledelses Side, at man meget maatte frabede sig en saadan Samvirken, som man vilde se paa med den største Mistænksomhed. Af en saadan Opfordring kunde der drages forskellige Slutninger. Det laa maaske ikke saa fjernt deri at se et Vidnesbyrd om, at en Samvirken vilde give de samvirkende større Chancer. De, som fører Forhandlinger paa en Stormagts Vegne overfor et Antal Smaastater, regner næppe fejl, naar de appellerer til hver enkelt af Smaastaternes Selvstændighedstrang og søger at faa dem til at tro, at naar de blot staar alene, saa vil de blive behandlet med et særligt Hensyn og nyde en begunstiget Stilling, medens de ved at slutte sig sammen og derved virke med større Masse og større Koncentration udsætter sig for mindre Velvilje fra Stormagtens Side. Det forekommer mig, at dette er et udmærket Program til Brug for at fange Smaastater.

Verdenskrigen begyndte for de tre nordiske Riger under Forhold, der i manges Øjne gav hvert af dem sin Plads, Danmark som den mest udsatte Stat, hvis Skæbne under Tysklands Kanoner syntes saare farlig, Sverige, som ønskede Tysklands Fremgang paa Ruslands Bekostning, og Norge, der med sin store Flaade paa Verdenshavet og sin Atlanterhavskyst, maatte føle sig tiltrukket af Ententen og i samme Grad fjernet fra de to andre Magter, der paa hver sin Vis syntes at gravitere mod Tyskland. Men Begivenhedernes Gang viste, at denne Forestilling om de tre Stater som havende tre forskellige Fronter var kortsynet og uriglig. Det forekommer mig at være Kong Gustavs store Fortjeneste, at han paa et tidligt Tidspunkt greb ind og viste Vejen til det Sammenhold mellem de tre neutrale Stater, som i Virkeligheden har vist sig at svare til deres strategiske og historiske Rolle. Man har talt om denne forskellige Orientering af de tre nordiske Riger, som om det kunde være foreneligt med Sveriges eller Danmarks Interesser at støtte sig til en kontinental Militærstormagt. Sandheden er den, at det altid i Historien har været kontinentale Stormagter, som truede de nordiske Rigers Selvstændighed. For Danmarks Vedkommende var det i 1914 Tyskland, saaledes som det i 1807 var Frankrig, som dengang var Herre helt op til Østersøen. For Sverige var det Rusland, der i 1721 erobrede de svenske Østersøprovinser og i 1809 Finland, det samme Rusland, der over svensk Lapland truede Norge. Men det Perspektiv, som frembød sig for de svenske Aktivister, der ønskede at kaste sig ind i Krigen paa Tysklands Side, tabte dog atter sin Glans paa det Tidspunkt, da Tyskland sad inde med Østersøkysten til den finske Vig og ved Kontrakter havde bundet Finland til sig som Vasalstat. Havde Aktivisterne naaet at drage Sverige ind i Krigen, og var Krigen endt med Tysklands Sejr, saa vilde Tysklands Magt i dette Øjeblik have strakt sig fra Kattegat og Øresund rundt om Østersøen til Torneå og derfra sandsynligvis til Ishavets Bred. Men med Østersøen som et tysk Indhav, med Stormagten Tyskland som Herre i begge Flanker, vilde Sveriges Selvstændighed have været alt andet end betrygget, og Norges politiske Situation lidet misundelsesværdig.

Det er den militære Fastlandsstormagt, der nu som for 100 Aar siden var Truslen mod de nordiske Rigers Selvstændighed. Tænk denne Selvstændighed tilintetgjort for et af Rigerne, og se hvilken farlig Situation dette vilde medføre for de andre. Strategisk og politisk saavel som kommercielt har de tre Riger ikke tre forskellige Arter af Vilkaar, men kun eet og det samme. Det er Verdenskrigens synlige Lære for os

alle, at saaledes er Forholdet, og der er derfor god Grund til paany at rejse det Spørgsmaal: Hvad kan de tre Riger være for hinanden? Kræver deres selvstændige Interesser Samvirken, eller hævdes Selvstændigheden bedst, naar hvert gaar sin Vej? Det er med Rette paavist og fremhævet af den svenske nationalokonomiske Forfatter, Professor *Eli Heckscher*, at de nordiske Landes store Handelsinteresser knytter sig til Varendvekslingen paa Verdensmarkedet, ikke mindst til den oversøiske Varendveksling. Utvivlsomt er dette Faktum i den Grad indgaaet i norsk Bevidsthed, at man ikke vil være i Tvivl i saa Henseende for Norges Vedkommende. Derimod er man i Norge muligvis ikke i samme Grad paa det rene med, at det samme gælder Danmark saavelsom Sverige. Tiden vil ikke tillade mig i dette korte Foredrag nærmere at dokumentere, at saaledes er Tilfældet. Jeg skal for Danmarks Vedkommende kun tillade mig at henvise til, at vor Varendveksling med Udlandet hidtil har hvilet paa vort intensive Landbrug og den dertil knyttede Industri, og at denne atter er afhængig af Tilførslerne Vest fra. Vi indførte for Krigen af Korn og Foderstoffer $1^1/_2$ Mill. Tons, og af Raaprodukter til Fremstilling af Margarine 130,000 Tons. Det er Standsningen under Krigens sidste Aar af hele denne Tilførsel og Vanskeligheden ved atter at faa den i Gang paa Vilkaar, som tillader en lønnende Produktion, der i Øjeblikket gør Danmarks økonomiske Stilling saa vanskelig. Og lignende Forhold kan paavises for Sveriges Vedkommende, Sverige som ikke er i Stand til at brødføde sig af egen Avl.

For nordisk Handelspolitik kommer saaledes for alle tre Lande Forholdene til Verdensmarkedet i allerførste Linie. Vareudvekslingen under Blokaden var en Nødhjælp, som havde sin Tid og sin Begrænsning. De tre nordiske Lande kan ikke paa nogen Maade erstatte hinanden Adgangen til Verdensmarkedet. Anerkendelsen af denne Sandhed kan imidlertid let føre til den Opfattelse, at hvert Land bør passe sit, at det alene er Forholdet til Storbritannien, De Forenede Stater eller til andre store Verdensmarkeder, som det kommer an paa, og at overfor disse opnaas det bedste Resultat ved ikke at sammenrode det enkelte Lands Skæbne med Nabolandenes. Hertil er at sige, at vi ikke staar overfor et *enten-eller;* intet kan forhindre hvert af Landene i med størst mulig Kraft at varetage sine Tarv paa Verdensmarkedet og dog samtidig drage de Fordele af Forbindelsen med Nabolandene, som en saadan Forbindelse kan yde. Og vi har nu meget Materiale paa Haanden paa det handelspolitiske Omraade, paa Næringsvejenes Omraade, som viser, at det er ikke ubetydelige Fordele, som kan opnaas ved en Samvirken. Jeg skal til Belysning heraf fremdrage et Par Eksempler paa Omraader, paa hvilke en Samvirken kunde tænkes, uden dermed paa nogen Maade at ville betragte Emnet som udtømt. Jeg vil for det første pege paa den store Betydning, som en gennem Samvirken opnaaet Udvidelse af Hjemmemarkedet vilde have. For de store Udførselsartikler, for Træ og Trævareprodukter, for Malm etc. har dette mindre Betydning, men desto større Betydning har det for de mangfoldige Industrier, Produktioner og Næringsveje af anden Art, som ved Siden af de store Næringsgrene giver Befolkningerne Brødet. Mod en stærk Konkurrence fra store Verdensmarkeder og Industrier kan man jo ganske vist rejse en Mur af Toldskranker, men bedre og langt sikrere er det dog, om Virksomhederne frit kan udfolde sig, saa at de ikke alene formaar at erobre deres eget Hjemmemarked i Konkurrencen med Verdensmarkedets Varer, men ogsaa i egentlig Forstand kan konkurrere paa selve Verdensmarkedet med andre Landes Varer. Men for det lille Land ligger den største Vanskelighed i Hjemmemarkedets ringe Omfang. Kan man ved passende Former for Samarbejde udvide dette Hjemmemarked fra at omfatte et af Landene til i nogen Grad at omfatte alle tre Lande, saa vil det betyde en væsenlig Styrkelse af de paagældende Virksomheder overfor den Konkurrence, der maatte true udefra.

Jeg tænker mig ikke et saadant Maal naaet gennem en Toldunion, og jeg vil gerne vægre mig imod den Opfattelse, at dette for mig skulde staa som et opnaaeligt Maal. En Toldunion kræver fælles Institutioner og i sidste Instans fælles Styre. Noget vil maaske kunne naas ad Handelstraktaternes Vej. Mest tror jeg dog paa, at det direkte Samarbejde mellem Erhvervene vil være den Vej, som fører til Maalet. Det var det karakteristiske for Varendvekslingen under Krigen, at Forhandlingerne søgtes ledet paa den mest umiddelbare og direkte Maade mellem Erhvervsgrupper eller Virksomheder i de tre Lande, og det er min Tro, at hvis Erhvervene selv vilde tage Sagen i Haanden, saa vilde det i stort Omfang vise sig muligt at forene ellers tilsyneladende saa modsatte Interesser, og den fjendtlige Konkurrencestemning vilde vige for Forstaaelsen af de større Maal, og af det, der kan opnaas gennem direkte Samarbejde. Heller ikke Erfaringerne for Krigen taler mod dette. Det vil ikke være saa vanskeligt at gribe Eksempler. Jeg skal f. Eks. henlede Opmærksomheden paa den Vekselvirkning, der har fundet Sted mellem svensk og dansk Landbrug med Hensyn til Fremavl af gode Sædsorter og Frø, en Virksomhed, der netop er fremmet gennem direkte Forhandlinger mellem det svenske og det danske Landbrugs Organer. Det gælder om, at Samarbejdet søges saa direkte som muligt og helst udenom det officielle Apparat, endog udenom Pressen, der altfor ofte tror, at man bedst styrker sit Land ved at fremhæve Modsætningsforholdet til Naboen. De tre nordiske Landes Produktioner supplerer dog paa mange Maader hinanden, og der er derfor paa mange Omraader en god naturlig Basis for Forholdsregler, hvorved det enkelte Lands Hjemmemarked kan søges styrket ved, at Nabolandene aabner Plads for Udvidelsen af det.

En anden Fællesopgave, paa hvilken jeg vil pege, er Forholdet til de store Landes Handelspolitik. Det er let at se, hvad der vil være Ledetraaden i de store Lande. Regeringer og Parlamenter staar overfor store og vanskelige finansielle Opgaver af overordentlig Rækkevidde. Det gælder om at betale Gælden, nedbringe Inflationen af Pengemidler, om muligt gen-

opbygge Guldmontfoden, skaffe Indtægter ved Eksport til andre Lande, og ad denne Vej føre nogle af Byrderne over paa Varernes Modtagere. Hvad enten Landene historisk er Beskyttelseslande eller Frihandelslande, bliver Maalet det samme. De Veje, ad hvilke man søger at naa det, kan være forskellige, men til syvende og sidst bliver for os Virkningen den samme, nemlig høje Priser for de Varer, vi skal købe, smaa Priser for dem, vi skal sælge. Eksempler er der nok af. Vi behøver kun at tænke paa Kullene. Medens engelske Forbrugere og engelsk Industri betaler 30—40 sh. pr. Ton, maa vi i de neutrale Lande betale det tredobbelte, og inden Kullene naar hjem, koster de os paa Grund af de høje Fragter fire Gange saa meget, som den engelske Industri betaler. Dette betyder en overordentlig finansiel Byrde, som vi overhovedet i Længden ikke kan bære, og samtidig en stærk Svækkelse af vore Industriers Konkurrenceevne.

Et andet Eksempel. Allerede før Krigen var der selv i Frihandelslande Bestræbelser fremme for at beskatte Udlændinge, som drev Forretning paa vedkommende Land. Det gav sig f. Eks. i Storbritannien Udslag deri, at man søgte at beskatte Dampskibsselskaber, der drev Rutefart paa dette Land. Ganske tilsvarende Planer var fremme i De Forenede Stater. Krigen bragte ligesom en Standsning heri, men Spørgsmaalene henstaar stadig uafgjorte, og det synes, som om Skattemyndighederne i begge disse Lande med de bestaaende Love i Haanden vil være i Stand til at gennemføre en saadan Beskatning. Det er overflødigt her at paapege, hvor uheldigt og uretfærdigt dette vil virke. Nu har de nordiske Regeringer hver for sig, saa vidt jeg ved, beskæftiget sig med dette Spørgsmaal og søgt at støtte Skibsfartens Modstand mod en saadan Ordning. Her er altsaa ganske ensartede og fuldkommen parallele Interesser. Her er et Eksempel paa Forhold, hvor Samvirken og Fællesoptræden kun kan styrke den enkelte Stats Anstrengelser.

Erkendelsen af den store Interesse, der knytter sig til Spørgsmaalet om Samvirken mellem de tre nordiske Lande paa Handelspolitikens Omraade, har som bekendt ført til, at de tre nordiske Regeringer har vedtaget at undersøge de herhenhørende Problemer gennem Samarbejde mellem Handelstraktatudvalg fra de tre Lande. Disse Udvalg har begyndt deres Arbejde og har just imorgen og de følgende Dage Sammentræde her i Kristiania. Det vil let forstaas, at et Spørgsmaal som det sidst berørte om Skibsfartens Beskatning i Udlandet er et af de Problemer, som disse Udvalg beskæftiger sig med ved Siden af mange andre. Det maa haabes, at Udvalgene vil være i Stand til inden altfor længe at forelægge Resultater af deres Arbejde for Offentligheden, og at Offentligheden i de tre nordiske Lande da vil modtage de Resultater, der maatte naas gennem dette betydningsfulde Arbejde, med Velvilje og Interesse. Men inden dette kan ske, maa jo Arbejdet være naaet til en vis Afslutning, og dette vil jo tage nogen Tid. Tiden er imidlertid kostbar. De handelspolitiske Vanskeligheder er for alle Evropas Stater store, Fremtiden usikker, og det sidste Aars Begivenheder viser, med hvilken rivende Fart Lande, der tilsyneladende sidder i Velstand og Overflod, pludselig kan føle Grunden vakle under sig og se deres økonomiske Grundlag og deres Erhvervsinteresser truet. Ogsaa i denne Retning er Forholdene i Norge, Danmark og Sverige ganske parallele. Det gaar da ikke an at udskyde den *offentlige Debat* om en mulig Samvirken paa det handelspolitiske Omraade mellem de tre nordiske Lande, indtil Kommissionerne kan afslutte deres Arbejde. En offentlig Debat er nødvendig, fordi et handelspolitisk Samarbejde kun kan blive til Virkelighed, hvis det bæres frem af en offentlig Mening i hvert af de tre Lande. Det er derfor nødvendigt at sætte Problemerne under offentlig Debat, og det er nødvendigt for dem, der tror paa, at her bør der tilstræbes en Samvirken, at gøre et Arbejde i denne Retning.

Naar den norske Forening »Norden« har gjort mig den Ære at indbyde mig til at holde et Foredrag, er jeg meget taknemmelig for denne Lejlighed til at fremdrage disse Spørgsmaal, idet det forekommer mig, at paa dette aktuelle Omraade foreligger der en stor og betydningsfuld Opgave for Foreningen. Nordisk Samarbejde har jo mange Former og har hævd paa mange Omraader. Der kan vises tilbage paa megen betydningsfuld Virksomhed, og nye Former for nordisk Samarbejde udvikler sig stadig. Naar man ikke desto mindre i Norge som i Sverige og Danmark har følt Trang til at danne nye Foreninger med et større og mere alment omfattende Program, saa er dette i Virkeligheden ogsaa en naturlig Frugt af de tre Landes politiske og økonomiske Situation, et Resultat af de under Verdenskrigen gjorte Erfaringer. De tre Foreninger »Norden« har til Formaal at bringe Arbejdet ind paa en bredere Bane, mere omfattende, mere almindelig, mere henvendende sig til hele Folket end det hidtidige Samarbejde paa de specielle Omraader. Et af Midlerne hertil er at tilvejebringe mere direkte Forhandlingsforbindelser mellem Interesserne i de tre Lande. Dette er bl. a. nødvendigt, fordi der kan tvivles om, hvorvidt de officielle Organer, Regeringerne, Centraladministrationerne, ikke snarere virker til at hemme end til at fremme Samarbejdet. Trods de officielle venlige Udtalelser, trods Kongemøder og Ministersammenkomster sidder Regeringer, Politikere og Centraladministrationer og vogter med nogen Skinsyge hver paa sit Omraade. Der er i alle tre Lande fremragende Kræfter indenfor disse Lejre, som har gjort den nordiske Samvirken de største Tjenester, men de turde snarere karakterisere Undtagelsen end Reglen. Heller ikke Pressen kan siges fri for at rejse Mure og grave Grøfter mere end at bygge Broer. Det gaar med Pressen som med Folketalerne, begge falder undertiden for Tilbøjeligheden til at smigre Læserne ved at ægge deres Egoisme og vække Mistanken til de fremmede. Alt dette forsvinder nu hurtigt og let, naar de virkelig interesserede Parter bringes i Forbindelse med hinanden. Tillad mig at fremdrage et Eksempel herpaa fra et mindre Omraade. I den Periode da vi udviklede Organisationen af den danske Industri, var den første Opgave at bringe de industrielle Virksomheder indenfor sam-

me Branche, der navnlig for de store Virksomheders Vedkommende ofte følte sig som smaa Stormagter, til overhovedet at arbejde sammen i Arbejdersporgsmaal. Jeg mindes den Tid, da tre eller fire betydelige industrielle Virksomheders Ledere overhovedet ikke kunde være i samme Stue, men da det først var lykkedes at bringe dem i samme Stue og faa Forhandlingen om de fælles Interesser i Gang, saa dampede Uviljen og Mistænksomheden hurtigt bort, og det varede ikke længe, før man kom til det Resultat, at Samvirken var nodvendig, og at Samarbejdet ikke var til Skade for Selvstændigheden, men tvertimod styrkede denne. Under den skandinaviske Vareudveksling har vi en lang Række gode Erfaringer i de Resultater, der er opnaaet ved direkte Forhandling mellem Erhvervenes Repræsentanter. Naar den skandinaviske Vareudveksling overhovedet gav gode Frugter, beror det for Danmarks Vedkommende efter mit Skøn paa, at Bevægelsen rejstes fra de private Erhvervsorganisationers Side og under hele sin Udvikling blev stottet og baaret frem herfra. Vi fandt megen og forstaaende Medvirkning fra vore Regeringsmyndigheder, men vi stødte ogsaa paa visse Vanskeligheder, som det da atter blev de private Erhvervs Opgave at overvinde, hvilket i de fleste Tilfælde lykkedes. Jeg ser det som de tre Foreninger »Norden«s Opgave at optage denne Arv og føre dette Arbejde videre, og sker dette, vil det være i Pagt med noget af det bedste, som er fremme i Tiden, med den Del af Fredstraktaten, hvortil de smaa Nationer fremmest knytter sine Forhaabninger, nemlig hele Afsnittet om Folkenes Forbund. Der kan jo være god Grund til at tvivle om, hvorvidt de Idealer og Ideer, som bærer denne Del af Fredstraktaten, vil sejre. Jeg hører til dem, som tror, at de, omend langsomt, vil trænge igennem. Jeg tror, at der af Folkenes Forbund vil udvikle sig et nyt og bedre internationalt Samarbejde paa fredeligt Grundlag. Det første Skridt er allerede gjort, Konferencen i Washington om Arbejdersporgsmaal, hvis Resultater nu foreligger, vil sikkert vise sig at være af den storste Betydning, og det trods de store Vanskeligheder, som modte den, trods den Omstændighed, at hverken De Forenede Stater, Tyskland eller Østrig deltog i Konferencen og dens Beslutninger. Som et karakteristisk Udslag af den Virkning, som Konferencen havde paa Deltagerne, og af de Stromninger, som den fremkaldte, skal jeg nævne Dannelsen af en international Arbejdsgiverforening. Efter alt, hvad der foreligger, kan man sikkert vente, at denne i Løbet af nogle Maaneder vil være en haandgribelig Virkelighed. Denne Nydannelse er ikke uden Forbillede. De centraliserede Arbejdsgiverforeninger i de tre nordiske Lande har allerede i en Aarrække haft et intimt sagligt Samarbejde, og det, der nu vil ske internationalt, kan da paa en Maade siges at være bygget paa vore Erfaringer her i Norden. Men Samarbejdet mellem de nordiske Arbejdsgiverforeninger eller mellem de nordiske Fagforeninger er jo kun et enkelt Eksempel paa det omfattende Samarbejde, som paa mange Omraader har udviklet sig mellem de tre nordiske Lande.

Naar Sporgsmaalet om udvidet nordisk Samarbejde har været oppe, har der, maaske mest i Norge, hævet sig Røster, som mente, at Samarbejdet mellem de tre nordiske Riger egentlig var i Strid med hele Ideen om Folkenes Forbund. Ja, hvis man tænker sig Folkenes Forbund som en Centralmyndighed i Nærheden af Trafalgar square, til hvem man har at henvende sig for at opnaa Begunstigelse paa Verdensmarkedet, saa vil man ganske vist kunne betragte et Samarbejde mellem tre Nationer som de nordiske som et Slags Oprør. Det vilde være i Overensstemmelse med den samme Tankegang, ud fra hvilken man i Washington under Forhandlingerne om Handelstraktaterne lod forstaa, at et Samarbejde mellem de tre Landes Delegationer ikke var velset, men en saadan Opfattelse er jo kun berettiget, hvis man anser Folkenes Forbund for Camouflage, som et Skalkeskjul for en eller to Stormagters Imperialisme.

Men jeg anser Folkenes Forbund for at have andre og større Maal og bedre Livsbetingelser, Livsbetingelser, der ikke alene beror paa de høje Idealer, af hvilke Planen er baaret frem, men som ogsaa bæres af den Trang og Nød, der nu er i Verden, og som kun kan overvindes i Samarbejde. Den hele hvide Races Fremtidsskæbne beror paa, at Folkene finder hinanden i Samarbejdet, og Frygten for, at dette skulde betyde Vejen til den nationale Selvstændigheds Ophør, denne Frygt, som ikke er uden Begrundelse i Evropas Historie fra Tiden før Krigen, den kan og vil sikkert blive overvundet.

Det er interessant at lægge Mærke til, at saavel paa den Konference i Paris i Marts 1919, paa hvilken Spørgsmaalet om Folkenes Forbund forhandledes mellem Fredskonferencen og Repræsentanter fra de neutrale Stater, som nu sidst paa Arbejderkonferencen i Washington, fandt de mindre neutrale Staters Repræsentanter og ganske særlig de tre nordiske Landes hurtigt hinanden. Dette kommer som en naturlig Følge af Trangen til at tilvejebringe Balance ogsaa i de fredelige Forhandlinger, til at virke for, at ikke enkelte Stormagters Interesser tager Styret. Gennem Samvirken arbejder de neutrale Stater sikrest og bedst for at gøre Folkenes Forbund og det internationale Samarbejde levedygtigt efter sin Ide. Erfaringerne vil hurtigt vise dette, de vil vise, at selve Realisationen af Folkenes Forbund kræver Samarbejde mellem de neutrale Magter for at betrygge deres selvstændige Indsats i det internationale Samarbejde.

Stiftelsen af de tre Foreninger »Norden« er en umiddelbar Frugt af de tre Landes Oplevelser i Krigsaarene. Den hviler paa Forstaaelsen af, at de tre nordiske Nationer bedst hævder deres selvstændige og frie Udvikling i Samarbejdet. Dette Samarbejde er en logisk Følge af de fælles politiske og strategiske Vilkaar og derfor af afgørende Betydning, hvis Fremtiden maatte bringe nye Krige i Evropa, saaledes som Sammenslutningen om den fælles Neutralitet bragte de tre Folk sammen under Verdenskrigen; men det er i ikke mindre Grad en logisk Nodvendighed, hvis Folkenes Forbund bliver en praktisk Virkelighed, og hvis den hvide Races Folk nedlægger

Vaabnene overfor hinanden, thi da vil der endnu være en lang og besværlig Vej tilbage, forinden Kræfternes Ligevægt tilvejebringes paa retfærdig Maade, og da vil det være af afgørende Betydning, at de mindre Nationer og Stater ikke enkeltvis skydes til Side og forfordeles økonomisk.

Dannelsen af de tre Foreninger »Norden« var tænkt som et stort og betydningsfuldt Skridt, der skulde vinde Forstaaelse og Tilslutning i vide Kredse i hvert af de tre Folk. Det vilde være urigtigt at sige, at dette naaedes, bedst maaske i Sverige, hvor Sansen for de store Linier i Folkenes Liv er særlig udpræget. Hos os i Danmark kom Dannelsen af Foreningen »Norden« paa en Tid, da det sønderjyske Spørgsmaal overskyggede alt andet. De store for os saa betydningsfulde Begivenheder samlede al Opmærksomheden om sig. Og hvad Norge angaar, har jeg det Indtryk, at man her har været og maaske fremdeles er i Tvivl om, hvorvidt det nordiske Samarbejde overhovedet bør udvides i synderlig Grad. Man har henvist til et Oplysningsarbejde, et Arbejde for at udbrede gensidigt Kendskab til Folk og Forhold. Dette er en fortræffelig Sag, som bæres frem af alles Sympati, men det er en Opgave, hvis Berettigelse er saa almindelig anerkendt i alle tre Lande, at der mere synes at være Nutid end Fremtid i den. Og stilles Opgaven ikke som et Fremtidsmaal, formaar den ikke at samle Kræfterne indenfor Foreninger som disse.

Det staar da for mig saaledes, at det er større Opgaver af mere aktuel Karakter end almindelig og gensidig Oplysning, som kalder paa os. Vi er nu kommet til det Punkt, hvor vi kan se, at den nationale Selvstændighed ikke hemmes af internationalt Samarbejde, at den for Nationer, der lever under de Vilkaar som de nordiske, tvertimod fremmes ad denne Vej, thi dette Samarbejde kan gennemføres uden nogen Art af Union, uden Forsvarsforbund, uden Toldunion, det kan gennemføres under de frie Former, hvorunder de nordiske Folk allerede i en Aarrække har lært at følges ad. Det trives maaske bedst uden nogensomhelst Art af politiske Former, det udvikler sig stærkest, jo mindre det behøver at stille Krav til politiske Organer eller Regeringsmyndigheder. Naar de tre Foreninger »Norden« gaar ad denne Vej, vil de heller ikke behøve at være bange for at tage de store Problemer op til Behandling og til Drøftelse i Fællesskab. De store Problemer er for de tre Lande i Øjeblikket Forholdet til den øvrige Verden, de Forhold, som Folkenes Forbund er bestemt til at beskæftige sig med, og da ikke mindst de økonomiske Forhold. Paa Vareudvekslingens, paa Handelspolitikens Omraade vil i mange Henseender vor Skæbne blive afgjort. Derfor maa vi være aarvaagne, derfor maa de Problemer, der her er Tale om, ikke skjules i Departementernes Forhandlinger og i Kommissionernes Aktbunker, men drages frem til Behandling i det fulde Dagslys. At medvirke dertil, synes mig at være Foreningerne »Norden«s fornemste Opgave i Tiden.

Mange nordiske Tænkere og Digtere har drømt om, at de tre nordiske Folk skulde gaa fremmest i Spidsen, naar det gjaldt om at skabe en ny og bedre Tid. Det synes mig, at denne Drøm er gaaet i Opfyldelse. Lige siden disse tre Folk traadte frem paa Historiens Skueplads som selvstændige Nationer, har de, grupperet paa forskellig Maade, udkæmpet mangfoldige Kampe om Herredømmet i Norden, men for mere end hundrede Aar siden bragtes disse Kampe til Ophør, og hvad Strid, der i de forløbne Aar har været mellem de nordiske Folk er bragt til Afslutning paa fredelig Maade. Og i disse hundrede Aar er da i alle tre Folk den Opfattelse trængt igennem, at Krige mellem de tre nordiske Folk er en Umulighed. En Krig mellem Nordens Nationer vilde i vore Folks Bevidsthed være samme Forbrydelse som Borgerkrigen indenfor den enkelte Nation, og jevnsides med den Tryghedsfølelse i det indbyrdes Forhold, som denne dybt rodfæstede Opfattelse har avlet, er da gaaet et stadigt udviklet Samarbejde, en stedse øget gensidig Forstaaelse. Er ikke dette Folkenes Forbund i det smaa? Kan ikke de nordiske Folk med Stolthed pege paa, at de har vist den hele hvide Race, ja hele Jordens samlede Folk, hvilken Vej, der maa følges?

Menneskeslægtens Skæbne gror langsomt. Ingen kan være i Tvivl om, at der er langt tilbage, inden et Gensidighedsforhold som det, der er mellem de tre nordiske Folk, kan udvikle sig mellem alle Jordens Folk, eller blot mellem Evropas, men et kan vi se, at vi er paa den rette Vej, og at kun denne ene Vej fører fremad. Det er til dette store Arbejde, at de tre nordiske Foreninger har viet deres Kræfter. Jeg slutter med Ønsket om, at de hver for sig maa have Held og Lykke til at se Opgaven, som den er, og til at yde betydningsfulde Bidrag til dens Løsning ved gennem Samvirken at styrke hvert af de tre Folks Selvstændighed.

□□□□□□

Forhandling om Arbejdernes Andel i Udbytte og Ledelse.

Arbejdsgiverforeningen har d. 15. Februar tilstillet Statsministeren følgende Skrivelse:

Hr. Statsminister C. Th. Zahle.

I Anledning af Hr. Statsministerens Skrivelse af 17. Januar d. A., hvorved vi modtog Anmodning om at meddele Hr. Statsministeren Navnene paa de Medlemmer, Arbejdsgiverforeningen maatte udpege til at deltage i en foreløbig og indledende Forhandling om, hvorvidt det maatte være betimeligt nu at bringe en Konference i Stand til Drøftelse af, om en Ordning lader sig træffe, hvorved Arbejderne faar Del i Arbejdsledelsen og eventuelt i Udbyttet af de Virksomheder, hvori de er beskæftiget, skal vi tillade os

at meddele, at vort Forretningsudvalg har udpeget de Herrer:

Bogtrykker *H. Langkjær*,
Ingeniør *Ejnar Jørgensen* og
Ingeniør *Otto Meyer*

som Arbejdsgiverforeningens Repræsentanter i Udvalget.

□□□□□□

Industrien og videnskabelig Forskning.

I Anstrængelserne Verden over for at opnaa en øget Produktion er det af Interesse at se, at Hovedvægten mere og mere lægges paa videnskabelige og tekniske Fremskridt og paa disses grundlæggende Betydning for Industriens Udvikling.

Fra Arbejdernes Side har der, som bekendt, ikke alle Tider været Glæde over de tekniske Fremskridt, der fik Skylden for at volde Arbejdsloshed. Nu er det anderledes. Saavel Amerikas som Englands Arbejderorganisationer, der i stigende Grad faar Øje for og udtaler sig for det nødvendige i Produktionens Forøgelse, ser nu i de tekniske Fremskridt en særlig Betingelse herfor. Den amerikanske Federation of Labour har nylig til Staternes Regering afgivet et Memorandum, hvori der stærkt fremhæves det nødvendige i i videre Grad at opmuntre og fremhjælpe videnskabelig og teknisk Forskning. Og hertil slutter en Række af ledende Mænd i den engelske Arbejderbevægelse sig — bag den Taage, der hviler over Arbejdsforholdene i Øjeblikket, er det i hvert Fald et Lyspunkt, at ikke blot Arbejdets Ledere, men ogsaa den menige Arbejder faar Øje for det tekniske Fremskridts bydende Nødvendighed.

Det næste Skridt fremad paa samme Vej vil være det, at Arbejderne ogsaa indser det fordelagtige og uomgængelige i den rationelle Arbejdsledelse. Herom skriver et engelsk Tidsskrift »*The Organizer*« — Tidsskriftet for »the new conditions in industry«, og som er af ikke ringe Interesse for Industriens Mænd ved den Række Meddelelser, det bringer om Arbejdsordning og industrielle Fremskridt saavel i England som udenfor —: »En almindelig øget Produktion kan kun komme gennem en forøget industriel Produktion. Og forøget industriel Ydelse kan ikke komme alene gennem en Appel iil Arbejderne selv. Gennemsnitsarbejderen maa nødvendigt koncentrere al sin Anstrængelse om at faa sit Arbejde gjort. Han har ikke Tid til at anstille Eksperimenter eller prøve nye Metoder. De fleste Forbedringer maa komme gennem Arbejdsledelsens Anstrængelser. Vi maa der i stigende Grad gaa til at bruge Metoder, der er Resultatet af videnskabelige Undersøgelser. Kun den forende Hjerne kan gøre det, og kun ved at føle det fornødne heri kan Problemet om Arbejdsydelsen løses, og kun ved at løse det netop nu kan Nationen (den engelske) blive i Stand til at faa sin Part af Verdens Forretninger.«

Det er ogsaa af Interesse at se, at i et Land som Frankrig er man nu blevet klar over Værdien af Arbejdet i Laboratoriet. Før Krigen var der, paa en eller to Undtagelser nær, ingen industrielle Laboratorier i franske Fabriker. Det højeste man naaede til var rene analytiske Undersøgelser over Raamaterialers Værdi o. l. I den almindelige Renaissance, der for Tiden er over fransk Industri, ses ogsaa nu rundt om i denne store og gode Laboratorier indrettede, i Maskinindustrien saavel som i de kemiske Industrier.

Særlig Opmærksomhed er rettet mod Studiet af Motorer til Automobiler Aeroplaner, til teknisk og maritim Brug. Her havde den store franske Automobilklub lige før Krigens Begyndelse aabnet et stort Laboratorium, der nu angives at være et rent Monster i sin Art. Foruden Arbejdet med Motorprøvninger hører til dette Laboratorium ogsaa Afdelinger for fysiske og kemiske Undersøgelser af Brændselsstofferne og de øvrige Materialer, der har Betydning. Den store Sal paa Laboratoriet er udstyret med en Kran med 2 Tons Kapacitet, der transporterer Motorerne hen til Prøvestederne. I et andet Rum er en overordentlig fin Dynamometer anbragt, der sætter Eksperten i Stand til at bestemme paa det nøjagtigste Mængden af Brændsel, der bruges i et bestemt Tidsrum.

Et andet Forsøgslaboratorium er det, der er oprettet af Bagernes Syndikat, hvor alt Mel og Brød i Paris underkastes nøjagtig Prøvning. Det har gjort overordentlig god Fyldest i Krigens Aar. Hundreder af Melprøver undersøges stadig der, og utallige Bageprøver er udførte; men ikke mindst har de kemiske Prøver været af Interesse, baade for Bageren og for Forbrugeren. Efter en af Laboratoriets Kemikere, Fleurents, Undersøgelser, forøger 1 pCt. Gluten-Tørstof i Melet Brødmængden med 5 pCt.; og ligeledes er Glutenstoffet ogsaa af stor Betydning for Brødets Næringsværdi, idet det betinger Kvælstofindholdet deri. De franske Bagere opfordres derfor fra Laboratoriets Side til at betale deres Mel efter Gluten-Indholdet — dette svinger i fransk Mel imellem 6 og 10 pCt. —, altsaa til at betale efter samme System som Sukkerfabriker bruger, naar de køber Sukkerroerne til en Pris, der bestemmes af deres Sukkerindhold.

Desuden arbejder det her nævnte Laboratorium, som adskillige andre industrielle, paa gennem Forsøg at finde saadanne Forbedringer i Metoder, der kan overføres i Praksis.

Vi bør jo iøvrigt ikke glemme, at her i Danmark er, ikke mindst gennem Teknologisk Institut, gjort baade værdifulde Forarbejder og opnaaet gode Resultater i tilsvarende Retninger.

Ikke mindre stærkt føles og forstaas den teknisk-videnskabelige Medhjælps Nødvendighed i England. Gennem Krigsaarenes Arbejde og gennem den nuværende og den kommende Tids Konkurrencer er det gaaet op for England og for dets Arbejdsledelse, hvor meget det har forsømt ved at lade Tyskland tage ikke mindst kemisk Videnskab i sin Tjeneste og selv forsømme det. Sekretæren for Society of Chemical Industry, Mr. Talbot, siger i »*The Organizer*«, at hans Industrigruppes Sejr eller Nederlag vil betinges af den engelske kemiske Ingenior, om han magter sit

Kald. Og der gores opmærksom paa, at Englands Industri behøver mindst 1000 veluddannede Kemikere hvert Aar, fra Kollegier og Universiteter. *R.*

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Naar Masken falder.

Vi har gentagne Gange kunnet belyse, hvor lidet det saakaldte Sovjet-Rusland har at gore med Demokrati, endsige med Socialdemokrati. »Mohren har gjort sin Pligt, Mohren kan gaa«. De nye Magthavere i Rusland har svunget sig op ved at lefle for Arbejderklassen, men nu, da deres Stilling synes befæstet, har de kastet Masken. Rusland er og bliver Rusland. *8-Timers-Arbejdsdagen* er for længst afskaffet, og 10- og 12-Timers-Dage traadt i Stedet! *Arbejderraadene*, som skulde være de politiske Grundpiller i det nye »Folkets Rusland«, er afskaffet. *Strejkeretten* er ophævet! Det sidste er, at Moskwas Distrikskommission har udstedt en Forordning, ifølge hvilken der for enhver *Forsømmelse i Arbejdet* vil være at foretage Fradrag i Arbejderens Lon. Ved *Udeblivelse fra Arbejdet* uden fyldestgorende Grund har Virksomhedernes Ledelse — der nu atter er givet tilbagè til de tidligere Indehavere — Lov til at afskedige Arbejderen. Hvis Forsømmelserne i en Virksomhed antager et større Omfang, saaledes at det maa betragtes som Sabotage, vil de paagældende Arbejdere være at udlevere til Myndighederne til Anbringelse i *Koncentrationslejre*, hvor de bliver sat til *Tvangsarbejde*.

— Det var vistnok paa Tide, om bl. a. vore hjemlige Arbejdere saa sig lidt nærmere for, inden de alt for stærkt ønskede det russiske System indført i Danmark!

Vort Aarsregnskab.

Den samlede Opgorelse over vor Handelsstatistik for 1919 foreligger nu og viser en Indførsel til Værdi af 2518 Mill. Kr. mod en Udførsel af indenlandske Varer af 734 Mill. Kr. Overskudsindførslen har saaledes haft en Værdi af 1,6 Milliard Kr., et Tal der tilstrækkeligt forklarer den øjeblikkelige Finansmisère, om hvilken man kan sige, at den ligesom Krig kræver tre Ting, nemlig: Arbejde, Arbejde og atter Arbejde.

❁ ❁ ❁

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Dampskibslinier fra Danzig.

Gennem Udenrigsministeriet har man erholdt følgende Fortegnelse over de Dampskibslinier, der udgaar fra Danzig:

France & Canada Steamship Co. — Adr.: Langermarkt 13.

Coker-Line, Park-Line, Walfort-Line, Ellermann-Wilson-Line, Voker-Pol & Startup Co., — Adr.: Breitgasse 22-23.

Stockholm-Danzig, Hamborg-Danzig, Rotterdam-Danzig, United-Baltic-Corporation — Adr.: Langermarkt 20.

Bordeaux-Danzig, Antwerpen-Danzig — Adr.: Langermarkt 19.

Rotterdam-Danzig, Danmark-Danzig — Adr.: Brotbackengasse 26.

Amsterdam-Danzig — Adr.: A. d. n. Motlau 5.

Norge-Danzig — Adr.: Langermarkt 38.

Bergen-Danzig — Adr.: Kohlenmarkt 11.

Messe i London.

Gennem Udenrigsministeriet har man erholdt Meddelelse om, at »The International Trade Exhibition Ltd.« i Dagene fra d. 16. til d. 26. Marts afholder en Messe i London, som omfatter en gros Handel med »Fancy Goods« (blandede Varer, Papir og Galanteri). Salget af Adgangskort er ikke offentligt, men saadanne kan erholdes ved Henvendelse til Generalkonsulatet i London.

Ophævelse og Genindførelse af hollandske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet meddeles, *at* Holland har ophævet Forbudet mod Udforsel af Staver, Bunde og Jernbaand, samt Metaltuber og Parfumepropper, henhorende under Forbudet mod Udforsel af Tin og Tinlegeringer, raa og tilvirket, og *at* der kan gives Dispensation fra Forbudet mod Udforsel af uforarbejdet Læder. Derimod er Forbudet mod Udforsel af Papir af enhver Art undtagen Værdi-, Avis- og Indpakningspapir igen traadt i Kraft.

Indførselstold for tyske Varer i Marokko.

Ifolge Indberetning fra Udenrigsministeriet har den danske Gesandt i Paris indberettet, at der ved Indførsel til Marokko af Varer af tysk Oprindelse eller Varer, der kommer fra Tyskland, foruden den almindelige Told vil være at betale en Afgift af 10 pCt. af

Værdien, naar Varerne kommer direkte fra Tyskland og 5 pCt. naar de kommer andetsteds fra.

Den polske Børs.

Den paatænkte Genaabning af den polske Bors' officielle Møder har efter Meddelelse fra Gesandtskabet i Warschau foreløbig maattet udsættes.

Polsk Valuta.

Gennem Udenrigsministeriet har man modtaget Meddelelse om, at ved Polens Overtagelse af tidligere tyske Landsdele træder som Betalingsmiddel den polske Mark i Stedet for den tyske. Den polske Regering udstedte den 20. November f. A. en Bekendtgørelse, i hvilken det i Art. 2 hedder, at alle Forpligtelser, som paahvilede Indbyggerne i de forhen tyske Provinser, skulde betales i polske Mark efter den nominelle Værdi, og Art. 4 hjemlede et Moratorium. Gennemførelsen heraf vilde, da den polske Mark staar væsentlig lavere i Kurs end den tyske, medføre et Tab for udenlandske Kreditorer, og Bekendtgørelsen vakte en Del Uro. Det polske Finansministerium har derfor i et officielt Kommuniqué taget bestemt Afstand fra en saadan Fortolkning af Bekendtgørelsen. Det hævdes udtrykkeligt i Kommuniquéet, at Bekendtgørelsens Art. 2 kun gælder for selve de omhandlede Provinser, og ikke kommer til Anvendelse paa Forpligtelser, der skal opfyldes uden for det polske Riges Grænser, og endvidere hedder det m. H. t. Art. 4, at det i Artiklen omhandlede Moratorium er rent midlertidigt og ikke ubetinget, idet der i hvert enkelt Tilfælde kan træffes en anden Ordning. Finansministeren fremhæver endelig til Slut, at Polen ikke vil foretage noget Skridt, der kunde virke til Skade for de udenlandske Forbindelser eller for den polske Stats Kredit.

Messe i Libau.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der i Libau i Juni d. A. paatænkes at indrette en Messe for Vare-Monstre, som skal have en international og universal Karakter. Det er tillige Meningen at gentage Messen hvert Aar.

Ophævelse af norsk Udførselsforbud for Vin og Spirituosa.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det i Norge den 20. Juni 1917 indførte Udførselsforbud for Vin og Spirituosa er blevet ophævet den 27. Jan. d. A.

Dispensation fra hollandske Udførselsforbud.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Generalkonsulat i Rotterdam indberettet, at der indtil videre vil blive givet Dispensation fra de i Holland gældende Forbud mod Udførsel af:

1. olieholdige Frø, Have- og Blomsterfrø (undtagen Bælgfrugter), Sukkerroefrø, Foderroefrø, Gulerodfrø.
2. Produkter af Havre, Hvede, Rug, Byg og Boghvede, med Undtagelse af Flor- og Rugmel samt Gryn.
3. Kanariefrø, Senneps-, Lin-, Kaal-, Rapsfrø, Mel af Bælgfrugter (med Undtagelse af Mel af Ærter og Bønner), Kraftfoderkager og Affald derfra, Roemel, Mask og andet Affald af Ølfabrikation, Kødmel.
4. Stivelse og Produkter derfra, med Undtagelse af Kartoffelmel og dets Produkter og Produkter af Majs.

Transit gennem Estland.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Konsulat i Reval indberettet, at ifølge Bekendtgørelse fra den estniske Regering vil alt Transitgods til og fra Rusland være fritaget for Eksport-, Import- og Transitafgifter.

Socialpolitiske Skrifter.

De af Det socialpolitiske Udvalg udgivne Smaaskrifter er blevet godt modtaget hos det store Publikum.

Nr. 1 *Alex. Foss:* »Socialpolitiske Reformer« er saaledes allerede solgt i 20 000 Eksemplarer.

Nylig er udsendt Nr. 2, Dr. jur. *Carl Ussing:* »De kollektive Arbejdsaftalers Fremtid«, hvori Dr. Ussing gennemgaar det danske System for Lønaftaler og Voldgift og fastslaar, at Samfundet ikke kan undvære kollektive Aftaler.

De socialpolitiske Skrifter er trykt i store Oplag og benyttes meget af Foreninger og Erhvervsvirksomheder til Uddeling.

□□□□□□

Ledigt Legat i Industriforeningen.

Den 28. April d. A. uddeles af Enkefru I. E. E. Olsens Legat for Haandværkslærlinge, der tilhører Haandværkerforeningen og Industriforeningen i Kjøbenhavn, 2 Portioner paa hver 100 Kr. aarlig i 2 Aar til Haandværkslærlinge særlig af Maskin- og Byggefagene.

Legatet er bestemt for Uddannelse af Lærlinge i de to sidste Læreaar.

Blanketter til Ansøgninger kan afhentes paa Industriforeningens Kontor (9—4) indtil den 15. Marts d. A.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 6 | 15. MARTS | 1920

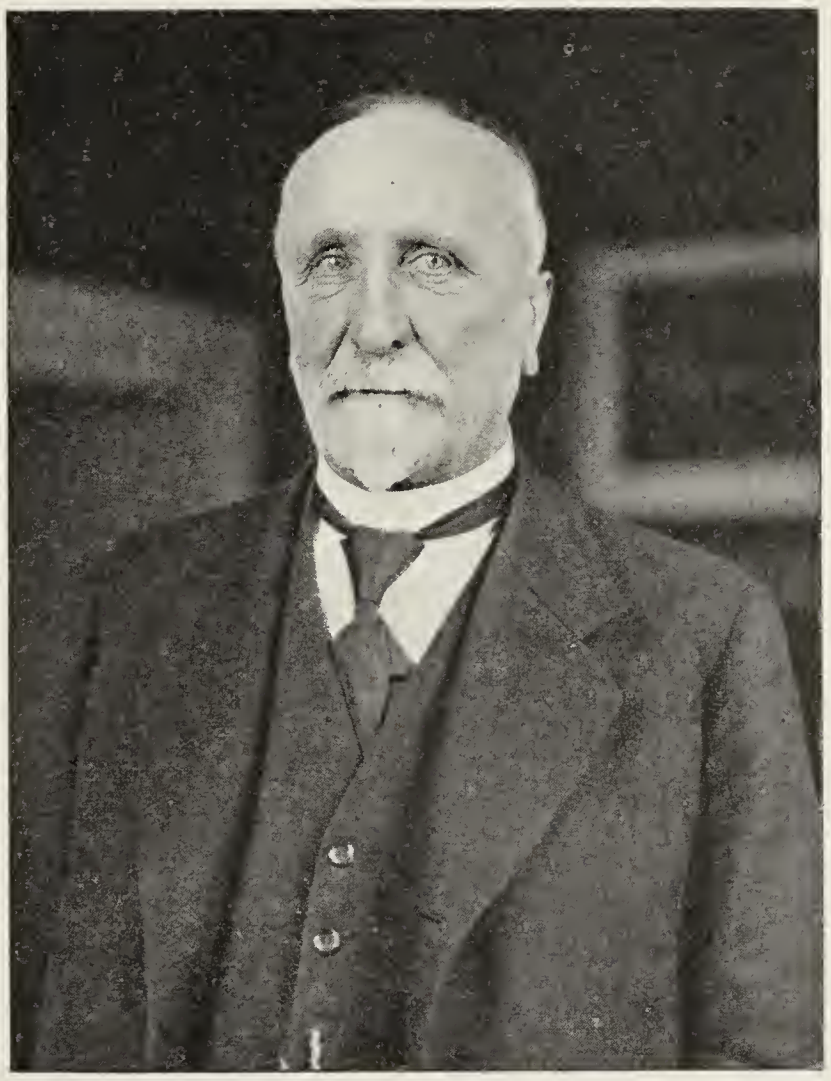

Direktør S. C. Hauberg.

Født 28. December 1848, død 7. Marts 1920.

Arbejdsgiverforeningens og Industrifagenes Formand, Direktor S. C. Hauberg, er død 71 Aar gammel.

For Industrien er det en klog Organisator, en kær Medarbejder, som er gaaet bort.

Allerede som 24-aarig Polytekniker indtraadte S. C. Hauberg som Medinteressent i Hellerung & Haubergs Maskinfabrik, og lige til 1915 styrede han de industrielle Virksomheder, som i Aarenes Løb var vokset ud fra denne, først Aktieselskabet Koefoed & Hauberg, saa Aktieselskabet Maskinfabriken »Titan«.

Sit store Arbejde indenfor Industrien ydede Hauberg, da han fra de smaa Forhold i den kjøbenhavnske Fabrikantforening i Jernindustrien fik skabt Sammenslutningen af al Jern- og Metalindustri og grundlagde »Industrifagene«, før hvilke han ganske naturligt blev Formand, en

Post, han var stolt af, og som han beklædte til sin Dod.

Af Industriforeningens Repræsentantskab var han Medlem siden 1909 og af Industriraadet siden dets Oprettelse 1910.

Fra 1907 var han Næstformand i Arbejdsgiverforeningen og fra 1915 Foreningens Formand. Paa denne Plads virkede han gennem et betydeligt, ofte ganske opslidende Arbejde, som under de store Konflikter kunde strække sig over mange Nætter i Træk. Men sejg og udholdende var Hauberg, han gav ikke op, og dog satte han aldrig en Sag paa Spidsen. Han fandt Veje og provede Stier, som kunde føre Organisationerne til antagelige Forlig.

S. C. Hauberg var en retlinet Personlighed: overalt gjaldt det for ham Sagen, ofte Samfundet. Det sidste Aars ganske usunde Infektion i Samfundslivet med Arbejdernes Brud paa trufne Overenskomster var ham vederstyggelig.

Industrien kunde være stolt over, at netop denne stotte Mand fra Jernindustrien i saa mange Aar kom til at staa i Spidsen for Arbejdsgiverforeningen. I de sidste Aar, da denne Forening har faaet saa mange Berøringspunkter med Industriraadet under de herskende sociale Forhold, blev vi i Industriraadet knyttet endnu nærmere til Arbejdsgiverforeningens Ledere. Direktor Hauberg sad i Arbejdsgiverforeningens og Industriraadets socialpolitiske Udvalg og deltog ivrigt i Moderne, hvor alle Tidens store sociale Sporgsmaal og Lovforslag proves og droftes; men da han allerede omgikkes med Planer om at trække sig tilbage fra sin Formandsstilling, blev dog ret naturligt Arbejdsgiverforeningens forste Næstformand, Bogtrykker Langkjær, den ledende fra denne Forenings Side i Det socialpolitiske Udvalg.

Vi vil altid mindes Direktor Haubergs Klogskab og Godhed. Klog og retsindig var han. Hans Smil og hans Lune viste alle Venlighed.

Han var os en god Mand.

H. P. Prior.

*

In memoriam S. C. Hauberg.

I Fredags holdtes det sidste Mode i Arbejdsgiverforeningen, i hvilket Direktor Hauberg deltog, og han bødes Farvel med varme og inderlige Ord fra den Kreds, han i de sidste 20 Aar var Midtpunktet i, han syntes endnu rank og kraftig, men 24 Timer senere lukkede han sine Øjne, og uden Dodskamp, uden forudgaaende Sygdom udaandede han. Nu da den gamle Stridsmand ikke mere skulde deltage i Dagens Kampe, var det ligesom hans Organisme klappede sammen, og han rejste sig ikke mere fra sit Leje, — saadan dode de gamle Kæmper. —

Og en Kæmpe var Direktor Hauberg. Hvor kunde han holde ud, sjældent eller aldrig har vi set ham træt, og naar vi en tidlig Morgen gik hjem fra de endelose Moder og Forhandlinger, var han den muntreste, den livligste af os alle. I Arbejdsgiverforeningen laa hans Arbejde, hans væsentligste Interesser i mange Aar, men ogsaa i Industrifagenes Arbejde tog han ivrig Del, knyttet til saa mange af de ledende Mænd deroppe ved Venskab og mangeaarigt Samarbejde i Jernindustrien. Som Formand for Industrifagene og tidligere Formand for Jernindustriens Sammenslutning var han jo først og fremmest Industrimand, men Organisator som han var, tog han ogsaa Initiativet til Haandværkernes Sammenslutning, og i Arbejdsgiverforeningen var han i lige Grad i Stand til at repræsentere Industri og Haandværk, i lige Grad i Stand til at samle Tilliden om sig fra alle Kredse. Ogsaa i Arbejdernes Kreds nød han, skønt han jo maatte personificere Modstanden, ved mange Lejligheder megen Tillid, man vidste, at hans Ord var til at stole paa, og at, naar han paatog sig at fore denne eller hin Ordning af en Konflikt igennem, kunde man lide paa, at det skete, og man lærte den kolde Jernmand at kende som et varmtfølende Menneske, en altid loyal Modstander.

Direktor Hauberg havde den Ejendommelighed i sit Væsen, at han helt og ganske kunde gaa op i den foreliggende Sag, kom man til ham med sit eget specielle Anliggende, kunde han gaa op i Losningen af det foreliggende Spørgsmaal, som var det hans eget Ve og Vel, der var paa Spil, han kunde vende og dreje det paagældende Emne fra alle Sider og saa næsten altid straks den Vej, der skulde folges, han svigtede ingen Interesse, den være stor eller lille.

Som det blev sagt den Aften, da den nærmeste Vennekreds vår til Stede ved hans Baare i hans Hjem og for sidste Gang betragtede hans fredfyldte Træk, det var en god Gave at kende ham, en god Gave at have staaet ham nær, og det er godt at tænke paa Samarbejdet med denne Mand, der var saa fuld af menneskelig Forstaaelse, af

Klogt og Trofasthed, og det er vemodigt at skulle forsone sig med Tanken om, at alt dette nu er forbi. Men vi sænker Fanen for hans Minde og samler os om alle de Opgavers Losning, der var hans Livs Arbejde, og som han naaede at bringe saa langt et Stykke frem.

Ære være hans Minde!

Max Ballin.

* * *

Valutaraadets fortsatte Virksomhed.

Fællesraadet, der, som vi tidligere har meddelt, hidtil har arbejdet daglig med et 5-Mands Udvalg fra Hovedbankerne og med et ugentligt Møde af hele Raadet, har nu delvis forandret sin Forretningsgang, idet 5-Mands Udvalget er blevet udvidet til et 10-Mands Udvalg, der foruden Repræsentanter for de 5 Hovedbanker tillige omfatter Repræsentanter for Industri, Handel, Landbrug og Arbejdere, nemlig for Industriraadet Fabrikant *C. F. Jarl* med Direktør *Max Ballin* som Suppleant, for Grosserer-Societetets Komité Grosserer *Otto Petersen* med Grosserer *C. Lillienschiold* som Suppleant, for Landbrugsraadet Direktør *Chr. Nielsen* med Sekretær *Himmelstrup* som Suppleant, for De samvirkende Fagforbund Hr. *J. A. Hansen* med Hr. *M. C. Lyngsie* som Suppleant, for Den overordentlige Kommission Departementschef *Riis-Hansen*.

Dette 10-Mands Udvalg behandler de daglig indkomne Begæringer om Valuta. For dette Udvalgs Arbejde gælder det Hovedprincip, at det absolut ingen Valuta stiller til Raadighed for rene Luksusvarer, men at det ellers i al Almindelighed stiller Valuta til Raadighed for Vareposter, som er indkøbt før 19. December 1919, for Raastoffer til Industrien og Landbruget og for Handelsvarer, som skønnes at være absolut nødvendige til Landets Brug.

Det maa derfor paany tilraades Industrien, hvor det drejer sig om Import til Landet, ikke blot at sikre sig Valuta hos sin Bank eller Bankierforbindelse, men ikke at indgaa noget fast Køb, forinden Valutaraadets Skøn og Tilladelse foreligger.

Naar Rigsdagen har lovfæstet den Ordning, der i Øjeblikket er til Forhandling i Ministeriet, og som gaar ud paa, at ingen Varer kan importeres her til Landet, med mindre der foreligger Attest fra Valutaraadet, som godtgør, at Betalingen for den paagældende Varepost er sanktioneret af Raadet, vil det selvfølgelig blive en absolut Nødvendighed at have sikret sig en saadan Attest. Raadet vil saa vidt muligt anbefale, at der stilles Valuta til Raadighed ogsaa for den rene Transithandel i det Omfang, hvori dette kan ske, men selvfølgelig vil man først og fremmest sørge for Landets nødvendige Tilførsler baade af Raastoffer til Industrien og af Handelsvarer til at dække Befolkningens Behov.

Hver Torsdag Eftermiddag afholder det samlede Fællesraad sine store Møder.

Paa Fællesraadets Møde den 26. Februar 1920 vedtoges med alle Stemmer mod een (Landbrugets Repræsentant Madsen-Mygdal) at anmode Regeringen om at tilvejebringe Bestemmelser sigtende til at indføre skærpet Kontrol med Anvendelsen af udenlandsk Valuta.

Paa Grundlag af denne Anmodning har Handelsminister *Hage* udarbejdet følgende Lovforslag vedrørende Vareindførslen, der er blevet forelagt i Folketinget den 5. Marts 1920:

§ 1. Handelsministeren bemyndiges til med Tilslutning af det i Afviklingsloven af 11. April 1919 omhandlede Rigsdagsudvalg at fastsætte Regler for, hvorvidt Indførsel af Varer her til Landet og Varers Indklarering skal gøres afhængig af, at der fremlægges Bevis for, at Varernes Betaling er tilladt af det under 15. December 1919 nedsatte Raad.

Raadet kan suppleres med Medlemmer, der udnævnes af Handelsministeren.

§ 2. Den, der handler eller forsøger at handle i Strid med de i Henhold til nærværende Lov udstedte Bestemmelser, straffes i Henhold til Lov Nr. 278 af 16. November 1914, jfr. Lov Nr. 604 af 7. December 1917.

§ 3. Denne Lov træder i Kraft straks og gælder indtil Udgangen af Aaret 1920.

Lovforslaget er ledsaget af følgende Bemærkninger:

Under Hensyn til de stadig vanskeligere Betalingsforhold overfor Udlandet blev der under 15. December f. A. under Handelsministerens Forsæde nedsat et Raad (»Fællesraadet«), bestaaende af Repræsentanter for Erhvervslivet,

for de vigtigste af Landets Pengeinstitutioner og for forskellige offentlige Institutioner, for at undersøge, hvorvidt der af Bankerne bør stilles fremmed Valuta til Raadighed for en ønsket Indførsel af Varer. Da det har vist sig, at den saaledes trufne Foranstaltning ikke er tilstrækkelig til at hindre, at der finder andre Indførseler Sted end de, der af Raadet skønnes ønskelige, er der fra Raadet fremkommet Indstilling om, at der tilvejebringes Lovhjemmel for, at Indførsel af Varer her til Landet kan gores afhængig af, at der fremlægges Bevis for, at der af Raadet er meddelt Tilladelse til Betalingen af Varerne.

Denne Indstilling er vedtaget af Raadet med samtlige Stemmer mod een.

Det foreliggende Lovforslag tager Sigte paa at imødekomme den skete Indstilling.

* * *

Muligheder og Vilkaar for dansk Industrieksport med særligt Henblik paa Maskinindustrien.

Foredrag holdt i Dansk Ingeniørforening af Direktør *A. B. C. Hansen.*

For Krigen var Industrieksport ikke noget populært Begreb her i Danmark, thi naar undtages den Industri, der omfatter Behandling af Landbrugsprodukter, og som der i det efterfølgende ses bort fra, var det forholdsvis faa industrielle Virksomheder, der besad tilstrækkeligt Udsyn samt tekniske og merkantile Midler til som virkelige Eksportfabrikanter at vove sig ud paa Verdensmarkedet, men de faa, der gjorde det, viste til Gengæld tilfulde, at dansk Industri og i denne Forbindelse først og fremmest dansk Maskinindustri ikke alene fuldtud kunde maale sig med tilsvarende Industrigrene fra andre Lande, men ogsaa med Glans hævde sig blandt disse.

Danske Fabriker, baserede paa Eksport, var imidlertid desværre Undtagelsen, medens Reglen for Krigen tværtimod var den, at man hutlede sig igennem paa Hjemmemarkedet, ikke alene i indbyrdes Konkurrence mellem de hjemlige Fabriker, men ogsaa i Konkurrence med importerede udenlandske Industriprodukter.

Under Krigen blev Forholdene for vor Industri jo imidlertid ændret, saaledes at Begrebet Industrieksport fra at være Undtagelsen blev noget ganske almindeligt — ogsaa indenfor Jern- & Metalindustrien — og man saa det Særsyn, at Firmaer, der aldrig havde drømt om, at deres Produkter skulde blive af Betydning som Eksportvarer, pludselig helt og holdent blev Eksportorer, medens man paa den anden Side saa Firmaer, hvis Specialitet for Krigen havde udgjort en fortrinlig Eksportartikel, næsten ligge stille. Selvfolgelig var det, der under Krigen blev produceret til Eksport, ikke altsammen god Reklame for dansk Industri, men vi fik dog gennem haandgribelig praktisk Belæring, der gav sig Udslag i klingende Mønt, lært saa meget Nationaløkonomi, at vi forstod, at det ikke alene er Eksport af Landbrugsprodukter, men at det ogsaa er den fra visse Sider mindre paaagtede Industri, og ikke mindst vor Maskinindustri, der kan bidrage til at gore Danmarks Handelsbalance gunstigere, og er der noget, der herhjemme er nødvendigt, saa er det ved ethvert til Raadighed staaende Middel at soge at forbedre denne.

At Deficit paa vor Handelsbalance for det sidst forløbne Aar har udgjort ca. $1^1/_2$ Milliard, er i den senere Tid gentaget saa ofte saavel i Skrift som i Tale, saa enkelte maaske kunde mene, at alle maatte have hørt det og forstaaet Betydningen deraf, saaledes at yderligere Gentagelse skulde være overflodig. Jeg er ikke af samme Mening, men hører tværtimod til dem, der mener, at det Varsko, der ligger i at vise Uhyrligheden i vor Handelsbalance, maa gentages og atter gentages, indtil vi alle forstaar, at for hvert Aar vor nationale Status giver Underskud, betyder det en Svækkelse af Landets Kapitalkraft og en Forøgelse af vor Gæld til Udlandet, og at en Fortsættelse paa det nuværende Grundlag uvægerligt vil føre til en Katastrofe.

Der er to Veje til at forbedre vor nationale Status. Den ene hedder Reduktion i Forbrug og Sparsommelighed saavel i den nationale som i den private Husholdning og Livsforelse. Den anden hedder den mest intensive Udnyttelse af vore Erhvervsmuligheder, ikke blot til Hjemmeforbug, men i saadan Grad at vi kan forøge vort Salg til Udlandet, ikke alene af Landbrugsprodukter, men ogsaa ved Eksport af Industriprodukter.

Saa nærliggende og naturlig den førstnævnte Udvej skulde synes, saa modarbejdes den af hele Tidens Tendens — den bliver vel næppe fulgt, før Nøden tvinger os dertil, og imidlertid vil vi rimeligvis have forbrugt den Kapital, vi endnu idag har at staa imod med til Fremme af vore Erhverv. Det skal derfor være min Opgave i det folgende at undersøge Muligheder og Vilkaar for den anden Udvej, nemlig en bedre Udnyttelse af vore Eksportmuligheder for Industrien i Almindelighed og for Maskinindustrien i Særdeleshed.

Jeg vil til dette Formaal fremføre nogle Tabeller for derigennem at give et Indblik i vore Omsætningsforhold med Udlandet. Tabel 1[1]) viser Danmarks Import og Eksport fra midt i 70erne op til det nu-

[1]) Tallene i Tabellerne 1, 2 og 3 er taget dels fra Statistisk Departements Tabelværker over Danmarks Vareindførsel og -udforsel dels fra de af Fuldmægtig i Statistisk Departement N. C. Christensen for Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk udarbejdede Oversigter.

TABEL I.

AAR	1876-1880	1880-1885	1886-1890	1891-1895	1896-1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
IMPORT (MILLIONER KRONER.)																								
VÆRDI e. i. f. AF UDENLANDSKE VARER FORBRUGTE I DANMARK.	195.5	234.8	238.1	295.4	366.0	396.9	433.5	443.8	465.7	482.5	559.3	601.7	550.7	566.8	577.2	623.3	738.7	777.4	717.8	1029.4	1249.6	1017.1		
HERAF FÆRDIGE INDUSTRIPRODUKTER						145.6	151.8	168.6	174.8	182.6	199.1	217.1	199.3	195.5	216.5	224.5	257.7	269.1	254.6	303.9	414.1	381.6		
HERAF MASKINER SAMT JERN OG METALINDUSTRIELLE REDSKABER OG PRODUKTER						14.5	15.1	17.0	20.0	18.8	22.2	29.3	27.4	21.5	28.3	31.2	39.5	41.5	36.4	34.8	49.1	44.8		
HERAF MASKINER CA.															8.0	8.3	11.2	13.5	11.0	10.0	15.0	12.0		
EXPORT (MILLIONER KRONER)																								
SAMLET VÆRDI f. o. b. AF UDFØRTE VARER FABRIKEREDE I DANMARK.	151.9	155.1	163.7	210.7	250.3	290.6	318.3	352.2	358.6	390.9	393.5	416.8	439.5	443.8	490.4	536.6	596.7	637.4	780.2	979.0	1177.3	967.7		
HERAF FÆRDIGE INDUSTRIPRODUKTER						19.4	20.8	23.2	20.4	28.7	25.9	33.3	30.1	28.8	40.0	49.2	67.1	70.1	86.3	163.7	192.6	152.2		
HERAF MASKINER SAMT JERN OG METALINDUSTRIELLE REDSKABER OG PRODUKTER						2.5	2.5	2.7	3.2	5.3	5.9	5.8	5.8	5.9	9.4	10.5	12.9	14.2	14.0	26.9	38.6	40.8		
HERAF MASKINER CA.															6.5	7.5	9.0	10.0	10.0	16.5	30.0	25.0		
IMPORT ÷ EXPORT!	43.6	79.7	74.4	84.7	115.7	106.3	115.2	91.6	107.1	91.5	165.8	184.9	111.2	123.0	86.8	86.7	142.0	140.0	62.4	50.4	72.3	49.4		CA. 1.5 MILLIARD

værende Tidspunkt, idet Tidsrummet indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede er taget i femaarige Perioder og Cifrene som Gennemsnit af disse. De Tal i Tabellen, som vi først vil fæstne vor Opmærksomhed ved, er c. i. f.-Værdien — d. v. s. Værdien incl. Fragt og Omkostninger frit i dansk Havn — af udenlandske Varer, som er forbrugt i Danmark, samt f. o. b.-Værdien — d. v. s. Værdien frit om Bord i dansk Havn — af udførte Varer fabrikerede i Danmark. Disse Tal omfatter saaledes ikke Handel fra Udland til Udland over Danmark, altsaa Transithandel, men derimod kun den i Handelsstatistiken benævnte Specialhandel. Hvis Transiten var indbefattet, vilde Tallene give et urigtigt Billede af vore Import- og Eksportforhold. Handelsbalancen, saaledes som den fremgaar af Tabellens nederste Talrække, viser altsaa den Forskel, der i Løbet af Aarene har været mellem Import og vor Eksport paa Specialhandelen.

Som det vil ses, er vor Import stadig stigende lige til Aaret 1907. Ganske vist stiger vor Eksport ogsaa, men desværre ikke i samme Grad som vor Import tiltager, saaledes at Importoverskudet med Undtagelse af enkelte Aar viser en stadig Stigning, der kulminerer i 1906 og 1907, hvor Deficit paa vor Handelsbalance pludselig omtrent fordobles, idet den udgør henholdsvis 165,8 og 184,9 Millioner Kr. Denne mægtige Bortdragning af Kapital fra Landet i Forbindelse med andre Aarsager førte da ogsaa til den Krise med Pengeknaphed, der indtraadte i 1907, og som holdt sig gennem de nærmest følgende Aar, hvor vi da ogsaa ser Resultatet i en Nedgang i Importen, der først atter med Aar 1911 afløses af en betydelig Stigning, medens vor Eksport — skønt stadig stigende — giver et ret betydeligt Underskud i vor Handelsbalance med Udlandet, et Underskud der i 1913 viser sig at være paa 140 Millioner Kroner.

Saa kommer Aaret 1914, og med Krigens Begyndelse indtræder en fuldstændig Omvæltning i vor Handelsbalance, der indledes med det første og eneste Eksportoverskud, Danmark har haft, saa længe vi har haft en ordnet Handelsstatistik, nemlig med et Eksportoverskud af 62,4 Millioner Kr. Om end de følgende Krigsaar ikke har givet lige saa godt Resultat paa vor Handelsbalance, skal vi dog ca. 20 Aar tilbage for at finde et tilsvarende ringe Importoverskud.

Ser vi nu paa Importtallene for disse 4 Aar, saa bemærker vi, at Nedgangen i 1914 ganske vist følges af en betydelig Stigning, der dog ikke saa meget har sin Aarsag i Forøgelsen af Varemængden som i de med Krigen følgende Prisstigninger. Samtidig ser vi vor Eksport stige meget betydeligt, og endskønt Prisstigningen ogsaa gør sin Indflydelse gældende paa disse Cifre, viser Statistiken det dog ikke i tilsvarende Grad som for Importcifrene, idet disse jo angiver c. i. f.-Værdier og altsaa omfatter de særligt under Krigen betydelige Fragt- og Assuranceomkostninger, medens Eksporttallene kun omfatter Værdien frit om Bord i dansk Havn.

Selv om de fire Krigsaar, med Undtagelse af 1914, viser Importoverskud paa Balancen for vor Specialhandel, betyder dette dog ikke, at Danmark i disse Aar har forøget sin Gæld til Udlandet, thi Handelsbalancen viser os jo kun Forskellen imellem Import til Forbrug i Danmark og Eksport af Varer fremstillede i Danmark, medens man for at faa det rette Billede af Kapitaltilgang eller Kapitalafgang maa kende de Indtægter, der er tilført Landet ved Avance paa Transithandel og den saakaldte usynlige Eksport, som f. Eks. Turistrafik, Rentebetalinger, Provisioner, Assurancer og Fragtindtægter, og af hvilke særlig de sidstnævnte jo under Krigen har tilført Landet saa

store Indtægter, at det har forandret Totalbalancen paa saadan Maade, at Danmark fra at være et Land, der gennem mange Aar var kommet i større og større Gæld til Udlandet pludselig blev et kapitalopsparende Land.

For 1918 foreligger endnu paa det nuværende Tidspunkt ikke nogen Opgørelse af vor Handelsbalance, idet denne endnu for dette Aar maa opgøres ved Hjælp af beregnede Værdier for Eksporten. Med Aaret 1919 er der i dette Forhold indtraadt en Forandring, idet Værdien ifølge Lov skal angives. Medens vi saaledes for 1918 kun kan udtale en Formodning om, at dets Handelsbalance ligner de øvrige Krigsaars, forandres disses gunstige Billede imidlertid pludseligt og paa en forfærdende Maade, idet Forskellen mellem vor Import og vor Eksport opgjort pr. ult. November 1919 viser et Importoverskud af godt 1,4 Milliard Kroner, hvilket Tal, naar Handelsbalancen kommer til at foreligge pr. ult. December, i ethvert Tilfælde vil overstige 1,5 Milliard. Lad nu være at en Del af dette Importoverskud er gaaet til Inddækning af tildels udtømte Lagre, og at en Del er indkøbt for Re-Eksport samt at Gælden fra Handelsbalancen paa ca. 1,5 Milliard reduceres en Del ved indtjente Fragter etc., saa bliver Resultatet dog under alle Omstændigheder saaledes, at en Fortsættelse paa dette Grundlag i Løbet af kort Tid vil føre til en Katastrofe. [1])

Foruden Hovedsummerne for Import og Eksport samt Handelsbalancen viser Tabellen tillige, hvor stor en Del af vor Import respektive Eksport, der er udgjort af færdige Industriprodukter. Til Cifrene for Industriimporten skal bemærkes, at de kun omfatter færdige Industrivarer, derimod ikke Halvfabrikata, ej heller Foderstoffer, Gødningsstoffer af industriel Oprindelse, der specielt er importeret til Landbruget og for Størstedelen maa betragtes som Halvfabrikata herfor.

Til Cifrene, der angiver vor Eksport af færdige Industriprodukter, skal bemærkes, at disse omfatter Skibe overført fra dansk til fremmed Flag, altsaa gamle Skibe solgt til Udlandet, uden at jeg dog har været i Stand til at faa oplyst, hvor stor en Del af disse Skibe, der er af dansk Oprindelse, og hvor mange af dem der mulig er bygget i Udlandet. Op til Aar 1915 udgør denne Del af vor Eksport, der altsaa er tvivlsom som Industrieksport, dog kun forholdsvis ringe Beløb. Først med Krigens Begyndelse figurerer Eksporten af gamle Skibe med større Summer, saaledes som vi skal se det af den efterfølgende Tabel.

Ved nu at sammenligne vor Industrieksport med vor Industriimport vil vi faa et ganske godt Billede af vor Eksportindustris fremadskridende Udvikling, thi medens Industrieksporten f. Eks. i 1901 kun beløb sig til 13 pCt. af den tilsvarende Import, udgjorde den i 1913 ca. 30 pCt. deraf, og under Krigen er Forholdet jo blevet langt gunstigere.

Endvidere viser Tabel 1 vor Import respektive Eksport af Maskiner samt jern- og metalindustrielle Produkter, samt hvor stor en Del der heraf udgjordes af Maskiner alene. Til disse Tal skal bemærkes, at de ikke omfatter Skibsindustri med dertil hørende Maskiner installerede i importerede respektive eksporterede Skibe, ligesom Tallene ej heller omfatter Lokomotiver.

Uden yderligere Fordybelse med Hensyn til Fordelingen af vor Import af Industriprodukter, skal dog for at give en Idé herom henvises til Tabel 2, der angiver, hvilke Varer vor Import af færdige Industriprodukter i det væsentlige omfatter, og hvorledes Værdien fordeler sig. Varerne er angivet i Rækkefølge efter Importens Værdi i 1913.

Paa tilsvarende Maade viser Tabel 3 vore vigtigste Industrieksportartikler, ligeledes ordnede efter Værdien i 1915. I denne Liste indtager Eksporten af Maskiner samt jern- og metalindustrielle Redskaber og Produkter — og heraf udgør Maskiner de ca. 75 pCt. — Pladsen som en smuk Nr. 1 lige op til Aar 1913, da den under Krigens Indflydelse overstiges af Næringsmiddelindustrien. Betydningen af vor maskinindustrielle Eksport forøges yderligere igennem den Eksport, der ikke er indbefattet i disse Cifre, men som bestaar af danske Maskiner installerede i Skibe solgt til Udlandet, og vor Maskinindustri tør derfor nok gøre sig berettiget til særlige Betragtninger under Behandlingen af Spørgsmaalet om vore industrielle Eksportmuligheder.

Endelig vil det have Interesse at se, hvad det er for Maskiner vor Maskinindustri væsentligst har været i Stand til at eksportere. Dette vil fremgaa af Tabel 4, der viser en Specifikation af vor Maskineksport for 1910—1917. Tallet øverst i Listen angiver vor samlede Eksport af Maskiner samt jern- og metalindustrielle Produkter, medens den næste Talrække viser, hvor stor en Del, der falder paa Maskiner alene. Forskellen mellem disse to Tal dækkes ved Eksporten af en Mængde jern- og metalindustrielle Produkter og Redskaber, blandt hvilke Smedegods, Transportspande og Lysekroner udgør Hovedposterne. Af Specifikationen vil man ses, at Forbrændingsmotorer — herunder altsaa ikke indbefattet Dieselmotorer i Skibe — samt Maskiner for Sten-, Kalk- og Lerbearbejdning (det vil i det væsentligste sige Maskiner til Cementfabriker) — lige op til 1914 udgjorde de to største Poster, medens Maskiner til Metal- og Træbearbejdning — hvoraf Metalbearbejdningsmaskiner jo er langt den væsentligste Del — derefter som Følge af Krigens Indflydelse blev den langt overvejende.

Naar vi nu atter betragter Tabel 1, ser vi, at Danmark, trods den relativt smukke Position Maskineksporten indtager, dog er et i ret høj Grad maskinimporterende Land, idet vort Forbrug af udenlandske Maskiner indtil 1914 overskrider den tilsvarende Eksport, og man vil maaske derfor spørge, hvorledes Danmark i denne Industri skulde have Mulighed for i væsentlig Grad at gøre sig gældende paa Verdensmarkedet og derigennem medvirke til at forbedre vor Handelsbalance. Jeg vil hertil svare, at Import- og Eksportcifrene for Danmarks Maskin- & Metalindustri netop er karakteristiske for Danmarks fremad-

[1]) Efter Tidspunktet for Foredragets Afholdelse er Importoverskudene for 1918 og 1919 opgjort til henholdsvis ca. 200 Millioner og ca. 1600 Millioner Kroner.

Tabel 2. Værdi af Forbrug i Danmark i Aarene 1895—1916 af de vigtigste fremmede Industriprodukter

(bortset fra Halvfabrikater af Metaller og Spindestoffer).

Varerne ordnede efter Industrigrupper i Rækkefølge efter Værdien i 1913 (Kol. 7)	Værdi for Indgaaet til Forbrug (angivet i Millioner Kroner)									
	1895-97 gnstl.	1901-03 gnstl.	1904-06 gnstl.	1906-09 gnstl.	1910-12 gnstl.	1912	1913	1914	1915	1916
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Under Tekstilindustri (undtagen Garn)	27,790	36,162	43,434	43,533	49,509	53,079	51,796	49,259	70,633	99.280
— Metalindustri (undtagen Halvfabrikater) og Maskinindustri..	15,404	19,841	25,609	31,626	38,972	45,366	46,416	42,387	41.489	56,722
— kem.-tekn. Industri (undtagen Glutenfoder	12,807	17,642	19,791	22,740	24,703	28,541	30,917	35,112	38,985	49,634
— Mølleindustri (undt. Klid)	4,661	7,457	8,411	11,952	15,067	15,331	17,130	13,657	13,430	12,088
— Olieindustri (undt. Oliekager)..	1,545	2,781	2,324	3,463	10,549	14,063	14,760	10,450	14,287	15,972
— Læderindustri	7,299	9,118	9,153	10,098	11,884	12.733	13,452	12,204	13,663	20,035
— Konfektion og Modevarer	3,114	4,725	5,595	6,247	8,123	8,902	10,087	9,781	11,517	15,576
— Skibsbygningsindustri	5,934	7,795	10,761	6,525	5,794	5,934	8,085	8,899	21,199	29.616
— Industri f. Næringsmidler (Spisevarer, Stivelse m. m.)	3,628	6,614	7,840	9,172	7,029	7,420	7,688	7,364	8,609	8,207
— Papirindustri	2,657	3,716	4,592	5,532	6,358	6,740	7,117	7,182	9,567	17,529
— Vognbygning o. l. samt Lokomotiver	2,150	2,283	3,564	5,085	5,469	6,453	7,403	6,592	6,304	13,389
— Gummiindustri	1,697	2,341	3,573	4,062	5,562	5,875	6,289	6,298	4,454	5,602
— Instrumenter, Ure o. l.	2,979	3,710	4,654	5,881	5,347	5,709	6,313	4,967	5,317	8,241
— Træindustri	1,750	2,350	3,359	3,833	5,114	5,640	5,930	5,160	6,091	9,952
— Lerindustri	3,343	3,360	3,567	3,506	4,383	5,073	5,466	5,278	5,720	8,456
— Gæringsindustri (herunder Vin)	3,499	4,527	4,585	5.026	4,981	5,080	5,455	4,683	6,589	10,459
— Glasindustri	1,535	2,339	2.670	2.824	4,526	5,115	5,193	4,946	6,481	10,510
— Stenindustri (indbef. Cement)	3,404	3,435	2,948	2,746	3,523	4.059	4,295	4,083	4,249	4,403
— Sukkerindustri	4,550	5,518	7,409	7.101	4,770	4,476	3,327	4,895	2,707	2,322
— Galanterivarer	....	....	....	....	1,121	2,184	2,632	2,088	2,431	2,479
— Tovværksindustri o. l.	0,605	0,984	1,261	1,620	1,780	2,247	2,201	2,570	2,729	3,700
— Tobaksindustri	0,926	2,222	2,516	2,687	2,226	2,188	2,052	1,700	1,856	2,310
— Bogindustri	2,190	2,167	2,517	2,502	1,704	1,605	1,531	1,367	1,557	1,867
Andre Varer	3,847	4,286	5,359	6,204	4,114	3,870	3,558	3,685	4,064	5.709
Ialt for Industriprodukter, bortset fra Halvfabrikater af Metaller og Spindestoffer og fra industrielle Foderstoffer	117,314	155,373	185,492	203.965	232,908	257,683	269,093	254,607	303.928	414.058

Tabel 3. Værdi af de vigtigste danske Industrifrembringelser udførte til Udlandet 1901—1916.

Varerne, ordnede efter Industrigrupper i Rækkefølge efter Værdien i 1912 og 1913 (Kol. 5—6).	Gennemsnit af			1911	1912	1913	1914	1915	1916
	1901-03	1904-06	1907-09						
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
	Mill.Kr.	Mill.Kr.	Mill.Kr.	Mill.Kr.	Mill.Kr.	Mill Kr.	Mill.Kr.	Mill Kr.	Mill.Kr.
Under Metal- og Maskinindustri	2,553	4,820	5.828	10,452	12,861	14,183	14,023	26,936	38,622
— Olieindustri	3,042	2,782	3,733	4.611	7,963	9.861	7,412	24,797	4,135
— Sukkerindustri	0,365	0,232	0,457	1,712	9.401	7,879	13.568	5,437	1,428
— Cementindustri	0,686	0,812	1,735	3,537	4,089	5,628	5,172	6,191	5,887
— Kemisk-teknisk Industri	1,416	1,940	2,032	3,714	3,224	3.184	3,297	4.393	7,244
— Tilberedte Spisevarer o. l.	0,414	0,490	0,497	2,009	2,810	2,695	12,734	36,186	64,467
— Kryolitindustri	—	—	—	2,830	2,838	2,665	2.207	3,217	4,114
— Skibsindustri (nybyggede Skibe)	2,386	2,004	2,760	2,562	3,564	1,544	3,863	2,959	2,571
— Lerindustri	1,012	1,114	1,258	1,744	2.250	2,102	1,366	1,216	2,038
— Gæringsindustri	0,936	1.012	0,999	1,865	2,048	2,087	2,029	3,538	4,856
— Stenindustri	1,147	0,938	1,083	1,452	1.462	1,865	1,733	1,504	1,616
— Bogindustri	1,353	1,002	1,134	1.585	1,810	1,633	1,743	2,084	2,261
— Mølleindustri	1,122	1,581	1,336	1,310	1,317	1,472	1,399	2,228	2,769
— Tobaksindustri	0,501	0,733	0,888	1,136	1,168	1,320	1,229	1,291	2,309
— Elektriske Elementer; Instrumenter m. m.	0,286	0,366	0,487	1,151	1,281	1,289	1,371	1,738	3,105
— Tekstilindustri	0,450	0,481	0,624	0,868	1.205	1,214	2,580	2,553	2,543
— Træindustri	0,301	0,244	0,238	0,639	0,953	1,293	1,016	2,035	1,949
— Konfektions- og Modevareindustri	0,064	0,058	0,140	0,608	0,635	0,812	1,442	1,313	1,630
— Læderindustri	0,242	0,246	0,404	0,646	0,598	0,784	3.412	15,167	3,895
— Papirindustri	0,291	0,276	0,198	0,342	0,459	0,487	0,374	0,704	1,348
— Malt	0,245	0,301	0,414	0,221	0,436	0.445	0,951	1,305	5,633
— Glasindustri	0,400	0,087	0,132	0,199	0,211	0,200	0,329	1,147	1,696
Andre Industriprodukter	0,312	1,010	0,657	1,410	1,406	1,468	1,429	1,686	1,624
Tilsammen	19,524	22,529	27,034	16,603	63,989	66,110	84,679	149,625	167,740
Ikke nybyggede Skibe	1,828	2,699	3,944	2 810	3,087	4,010	1,576	14,077	24,903
Ialt	21,352	25,228	30,978	49,413	67,076	70,120	86,255	163,702	192,643

TABEL 4. EXPORT AF MASKINER FABRIKEREDE I DANMARK.

AAR:	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.		
SAMLET EXPORT AF MASKINER SAMT JERN OG METALINDUSTRI ELLE REDSKABER OG DELE.	9.400.000	10.500.000	12.900.000	14.200.000	14.000.000	26.600.000	38.600.000	40.800.000		
DERAF: MASKINER IALT:	6.419.000	7.351.000	8.886.000	9.865.000	9.506.000	16.284.000	28.635.000	24.537.000		
FORDELT SAALEDES:										
ELEKTRISKE MASKINER	62.000	96.000	163.000	301.000	201.000	512.000	2.675 000	2.526.000		
DAMPMASKINER.	348.000	99.000	85.000	46.000	71.000	7.000	25.000	22.000		
FORBRÆNDINGSMOTORER	729.000	1.230.000	1.488.000	1.167.000	1.248.000	1.026.000	1.406.000	1.737.000		
MEJERICENTRIFUGER.	682.000	299.000	348.000	319.000	216.000	153.000	260.000	257.000		
MEJERIKÆRNE O.L.	548.000	614.000	576.000	650.000	550.000	685.000	887.000	1.126.000		
TÆRSKEVÆRKER	50.000	63.000	117.000	134.000	92.000	76.000	17.000	401.000		
ANDRE LANDBRUGSMASINR.	105.000	68.000	138.000	192.000	144.000	94.000	76.000	265.000		
MASKN. TIL METAL OG TRÆBEARB.	400.000	493.000	489.000.	951.000	1.255.000	5.127.000	16.475.000	10.037.000		
MASK. TIL LÆDER-PAPIR OG SPINDE-STOFBEARBEJDN. SAMT BOGTRYKMAS.	51.000	30.000	77.000	180.000	109.000	215.000	277.000	580.000		
MASKINER TIL KEMISK TEKNISK INDUSTRI	174.000	272.000	31.000			1.287.000	977.000	1.430.000		
MASKINER TIL NÆRINGS-MIDDELINDUSTRI	425.000	405.000	574.000	896.000	476.000	607.000	855.000	1.106.000		
KØLEANLÆG VENTILATIONSANLÆG O.L.	678.000	484.000	754.000	763.000	719.000	502.000	599.000	1.348.000		
MASK FOR ENTREPRENØRARB.	103.000	160.000	782.000	291.000	687.000	4.136.000	1.574.000	1.177.000		
MASKINER TIL KALK OG LER-FORARBEJDNING (CEMENTFABRK)	1.879.000	2.367.000	2.431.000	2.960.000	2.744.000	1.353.000	1.766.000	1.906 000		
HUSHOLDNINGSMASKINER. (HOVEDSAGELIG STØVSUGERE)	58.000	1.000	276.000	463.000	437.000	124.000	235.000	117.000		
ANDRE MASKINER FORDELT OVER MANGE MINDRE POSTER.	127.000	670.000	557.000	552.000	557.000	380.000	431.000	502.000		

skridende industrielle Udvikling, ikke alene særlig med Hensyn til Maskin- & Metalindustrien, men i det Hele taget, thi *et Lands Maskinindustri er og bliver Barometret for dets samlede industrielle Udvikling.*

Saa længe et Land endnu ingen væsentlig Industri har, og dets Produkter er paa det elementære Stadium, hvor Naturprodukter som Korn, Kød, Æg, Huder og lignende er dets væsentligste Frembringelser, og hvortil der kun kræves faa og simple Redskaber, er dets Import af Maskiner et Minimum. Efterhaanden som det paagældende Land gaar over til mere rationel Udnyttelse af sine Muligheder, viser det sig ufravigeligt, at Importen af Maskiner vokser. Er Landet — som Tilfældet er med Danmark — i kulturel Henseende højtstaaende, varer det ikke længe, før Landet begynder selv at faa en Maskinindustri i Gang. Selvfølgelig først indenfor saadanne Omraader, hvor dets eget Behov ligger. Dette reducerer imidlertid ikke Importen af Maskiner, tværtimod kræver de opstaaende Maskinværksteder og den fremadskridende Forædling af Landets Produkter endnu mere Maskineri, der maa importeres, men lidt efter lidt vil den indenlandske Maskinindustri udvikles, og Landet vil selv dække en stadig større Procentdel af sit Maskinbehov, indtil det en Dag staar paa et saadant Trin, at dets Maskinfabrikation paa Omraader, hvor den har vundet særlig Indsigt og Erfaring, vover sig ud paa Eksportmarkedet.

Saaledes er det jo netop gaaet med dansk Maskinindustri; Aar efter Aar har den arbejdet sig frem, til at begynde med som Deltager i Produktionen til Landets eget Behov, men under stadig Udvikling, indtil den i Slutningen af forrige Aarhundrede var dygtig nok til paa enkelte Omraader, og væsentligst saadanne, hvor Landets eget Forbrug af Maskiner skabte Erfaring og Udvikling som f. Eks. Kolemaskiner, Mejerimaskiner, enkelte Landbrugsmaskiner etc., at eksportere danske Maskiner fra et Tal paa et Par Millioner Kroner ved Aarhundredskiftet og jævnt stigende til det i Aaret før Krigen er vokset til 10 Millioner, ja under Krigen endog er naaet op til 30 Millioner Kroner, men dermed er Muligheden for fordelagtig eksportmæssig Udnyttelse af dansk Maskinindustri langt fra udtomt.

Nu vil man maaske spørge, om det da kan betale sig at forcere Eksporten, saa længe vor egen Maskinindustri endnu er saa langt fra at kunne dække vort Forbrug, at vor Import af Maskiner i Aaret 1913 endog beløb sig til over 13.5 Millioner Kroner, medens vor Eksport i samme Aar var ca. 10 Millioner Kroner.

Jeg vil dertil — med følgende Begrundelse — svare

med et ubetinget »Ja!« Koncentrering af en Industri med Eksport for Øje giver ganske andre Muligheder for rationel og planmæssig Produktion, idet Fabriken, der vil arbejde for Eksport, kan vælge sin Specialitet, paa hvis Fremstilling hele dens Produktion kan baseres, i Modsætning til den Fabrik, der for at skabe sin Omsætning paa Hjemmemarkedet almindeligvis fabrikerer flere, ja, enkelte endog mange forskellige Maskiner. Fabriken, der baserer sin Produktion paa Eksport af en Specialitet, kan selvfølgelig ganske anderledes rationelt tilrettelægge sin Fabrikation og udnytte sine Fabrikationsmuligheder og har alene af den Grund bedre Chancer for et godt Udbytte end Hjemmemarkedsfabriken, hvis mangesidige Fabrikation bliver urationel og uøkonomisk, og som tillige ofte maa sælge sine Fabrikata til lave Priser, ikke alene i Konkurrence med andre danske Fabriker, men ogsaa i Konkurrence med Importører af udenlandske Maskiner. Eksportfabrikens gunstige Resultat skyldes imidlertid ikke alene den mere rationelle Udnyttelse af Fabrikationsmulighederne, men ogsaa en betydelig bedre Cirkulation af den i Fabriken bundne Kapital, idet Kapitalen kan omsættes flere Gange, medens Fabriker baseret paa Hjemmemarkedet oftest kun har været i Stand til at omsætte deres Kapital én Gang, ja mange knap nok det.

Medens enkelte danske Fabriker, der alt i en Aarrække har været baseret paa Eksport, gennem deres gunstige Regnskaber eller økonomisk gode Stilling har vist, at deres Fabrikation paa denne Basis har betalt sig, er det en Kendsgerning, der tilfulde fremgaar af mangfoldige Regnskaber, at danske Maskinfabriker baseret paa Hjemmemarkedet har arbejdet med en yderst beskeden Fortjeneste, om de i det hele taget har haft nogen.

(Sluttes.)

□□□□□□

Stenhuggermester Rudolph Nielsen død.

Mandag d. 9. Febr. 1920 afgik Stenhuggermester *Rudolph Nielsen* ved Døden i en Alder af 64 Aar. Stenhuggermester Nielsen havde siden 1890 været Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab og var tillige Formand for Foreningens Legatudvalg, hvilket Hverv han havde beklædt siden 1909, og i Fællesrepræsentationen var han Bestyrelsesmedlem.

Foruden at passe sin store og omfattende Forretning fik Rudolph Nielsen saaledes ogsaa Tid til at tage Del i Arbejdet for Industri og Haandværk. Hans omfattende Dygtighed og Virksomhed kom Industrien tilgode, og der er ikke Tvivl om, at man inden for Industriforeningen og Fællesrepræsentationen vil komme til at savne hans sunde Dømmekraft og store Arbejdsomhed.

□□□□□□

Dansk Komité til Bekæmpelse af Brandfare.

Den Tanke ved gode, økonomiske, forsvarlige Foranstaltninger at bekæmpe Brandfare har længe været vaagen ikke alene mellem Assurandører, men ogsaa mellem Forsikringstagere, ikke mindst indenfor Industrien.

Det er store Værdier, der aarligt gaar til Spilde her i Landet ved Ildebrande, i Aaret 1919 er Beløbet maaske c. 50 Millioner Kroner, hvilket Tab i sidste Instans hovedsageligt maa bæres af Forsikringstagerne.

I Forstaaelse af, at der maatte være noget at udrette paa dette Felt, dannedes for nogle Aar siden en Forsikringstagerforening, særlig med Tilslutning fra Industrikredse, men da denne Forening tillige fik den Opgave at varetage Forsikringstagernes Interesse overfor Forsikringsselskaberne, bidrog den maaske i nogen Grad til at uddybe den Følelse af Interessemodsætning, der ogsaa forinden herskede mellem Forsikringsselskaberne og Forsikringstagerne.

Det er imidlertid klart, at disse to Parter foruden en Interessemodsætning ogsaa har et meget betydeligt *Interessefællesskab*, det nemlig at bekæmpe Brandfare, og at de i Samarbejde i langt højere Grad vil kunne magte den Opgave at søge at bevare Landets Værdier fra Ildebrands Hærgning. Denne Opgaves Betydning er i de senere Aar vokset med Alvorligheden af den økonomiske Situation, og den maa betegnes som en *Samfundssag* af ikke ringe Betydning.

I Erkendelse af, at Tiden nu er inde til at søge at tilvejebringe et Samarbejde mellem de forskellige interesserede Parter, der hver for sig alene ikke har Betingelser for at løse Opgaven, er »*Dansk Komité til Bekæmpelse af Brandfare*« blevet dannet paa Initiativ fra Industrikredse og med fuld Tilslutning fra Forsikringsselskaber og alle andre Erhverv. Komitéens samfundsmæssige Betydning er blevet understreget ved, at Justitsministeriet, Handelsministeriet og andre offentlige Myndigheder og Institutioner har ladet sig repræsentere i den; endvidere er en Række Erhvervsorganisationer repræsenterede, og endelig er Komitéen tiltraadt af en Række Mænd med speciel Indsigt i og Interesse for dette særlige Felt.

Komitéens Formand er Brandchefen i Kjøbenhavn, *C. Mülertz*, dens Næstformand er Kaptajn, cand. polyt. *V. Lunn*, Dorthealyst; dens Forretningsudvalg bestaar desuden af Landstingsmand *Axel B. Lange*, Frederikssund, Direktør *H. Larsen*, Landbygningernes Brandforsikring, Hofjægermester, Baron *G. Lerche*, Birkendegaard, Direktør *Chr. Magnussen*, Nordisk Brandforsikring, Direktør *Chr. H. Olesen*, Brandinspektør, Arkitekt *C. Olsen*, Odense og Arkitekt *Gotfred Tvede*. Komitéens Sekretær er Ingeniør, cand. polyt *N. Chr. Hafn*. Komitéens Kontor er i Teknologisk Institut.

Komitéen har saaledes en meget alsidig Sammensætning og formentlig derved Betingelser for at kunne løse sin Opgave: at virke for Gennemførelse af Foranstaltninger til Forebyggelse og Bekæmpelse af Ildebrande.

Denne Opgave vil den søge at løse

dels ved at tilvejebringe og bearbejde Oplysninger om Brandaarsager og Omstændigheder og Foranstaltninger af Betydning ved Ildebrandes Forløb og Omfang og

dels ved at udbrede de indhøstede Erfaringer saa meget som muligt, raadgive og vejlede og paa anden Maade benytte sin Indflydelse i enhver Retning til Formindskelse af Muligheden for og Faren ved Ildebrand.

Der vil saaledes blive Opgaver for Komitéen at yde teknisk Vejledning ved Indførelse af Brandsikkerhedsforanstaltninger, at yde Hjælp til Eftersyn og Kontrol med, at allerede trufne Foranstaltninger er iorden, og at søge tilvejebragt gode Standarder for Bygninger, Lagring, Drift og Slukningsforanstaltninger, saaledes at Hensynet til passende Sikkerhed forbindes med Hensynet til at gøre den praktiske Anvendelse saa fri som muligt.

Komitéen vil ved sine Sagkyndige stille sig til Disposition som Raadgiver og Vejleder i brandtekniske og dermed beslægtede Spørgsmaal. Konsultationer er tænkt at skulle være gratis, saafremt de ikke forvolder særlige Undersøgelser og Udgifter, i hvilket Tilfælde de maa honoreres med et forud aftalt Honorar.

Ligeledes vil Komitéen efter Anmodning være i Stand til med sine Sagkyndige at planlægge og foretage Undersøgelser angaaende Stoffers eller Konstruktioners brandtekniske Egenskaber og til at udstede Erklæringer om saadanne Undersøgelsers Resultat. De ved saadanne Undersøgelser forvoldte Udgifter maa efter Aftale bæres af den, der ønsker Undersøgelsen foretaget.

Komitéen raader til Bestridelse af sine Udgifter i de første 3 Aar over henved 70 000 Kr., tilvejebragte ved frivillige Bidrag særligt fra Forsikringsselskaber, industrielle Virksomheder og større Handelsvirksomheder.

For at orientere sig og fremme sit Arbejde har Komitéen nedsat følgende Udvalg:

1) Udvalg til Tilvejebringelse og Bearbejdning af Oplysninger om de forskellige Byers Brandvæsen.

2) Udvalg til Undersøgelse af Mulighed for Financiering af Brandsikkerhedsforanstaltninger.

3) Udvalg til Undersøgelse af Mulighed for Indførelse af regelmæssig Inspektion, særlig af visse industrielle Virksomheder og Lagre.

4) Udvalg til Organisation af Brandsikkerhedsforanstaltninger paa Landet.

Af de Spørgsmaal, disse Udvalg vil komme til at beskæftige sig med, er særlig Spørgsmaalet om *regelmæssig Inspektion* af Interesse for Industrien. Nogle vil maaske sige: Lad os dog endelig ikke blive bebyrdede med mere Inspektion eller Kontrol af nogen Art; men de Erfaringer, man har gjort i Udlandet, hvor man som i Finland i et Industribrandforsikringsselskab har reduceret Skalaerne til det halve ved regelmæssig Inspektion, eller som i Amerika, hvor Industribrandforsikringsselskaber ved at kombinere regelmæssig Inspektion med Sprinklerinstallation har bragt Skaderne ned til $^1/_9$, synes at tyde paa, at Tanken er sund og under en eller anden Form maa føres frem herhjemme.

Inspektionen skulde saa langt fra være politimæssig eller egentlig »kontrolerende«, men derimod oplysende og raadgivende, henledende Opmærksomheden paa Mangler ved allerede foretagne Foranstaltninger f. Eks. ved Slukningsredskaber, brandsikre Døre og andre Foranstaltninger, eventuelt gørende opmærksom paa Forbedringer af forskellig Art, der bl. a. maaske kan medføre Præmiereduktioner.

Kun naar Brandsikkerhedsforanstaltningerne holdes *omhyggeligt iorden* faar de deres rette Værdi, og kun ved regelmæssig Inspektion kommer Inspektøren i den nøje Kontakt til Virksomheden, der er nødvendig for, at han kan tage det fornødne Initiativ og være Virksomheden til Støtte i alle brandtekniske Spørgsmaal.

Hvis Ansvaret for, at en Virksomhed i brandteknisk Henseende holdes iorden, overdrages en af Virksomhedens højere Funktionærer, vækkes derved denne Funktionærs Interesse overfor Spørgsmaalet, og Inspektøren vil sammen med ham kunne overveje passende Foranstaltninger og faa dem gennemført som den Virksomhedens gode Samvittighed, han gerne skulde blive.

Der ligger saaledes Opgaver nok for Komitéen, og den Tilslutning, som Tanken om Komitéens Dannelse har faaet *fra alle Sider*, giver de bedste Løfter om, at Støtte til Gennemførelse af Planerne heller ikke i Fremtiden vil komme til at savnes fra Erhvervenes Side.

□□□□□□

Kvindelig Arbejdskraft i Industrien.

Tyske Krigserfaringer.

Den tyske Industri-Statistik har udgivet nogle Beretninger om Anvendelsen af kvindelig Arbejdskraft i Industrien under Krigsaarene, af hvilke det fremgaar, at der i 1913 var 688 000 kvindelige Arbejdere, hvis Antal i 1918 blev forøget med ca. 79 pCt. til 1 231 000.

Den store Forøgelse faldt navnlig paa kvindelige Arbejdere over 21 Aar, idet en Mængde gifte Kvinder lokket af de høje Arbejdslønninger lod sig hverve af Krigsindustrien, hvorvel ogsaa det patriotiske Moment har spillet en Rolle, idet Kvinderne mente at burde hjælpe deres Mænd, som var ved Fronten, ved at fremstille Ammunition og andet Krigsmateriel.

Den tyske Jern- og Staalindustri, som i de sidste Fredsaar kun beskæftigede 4624 kvindelige Arbejdere, havde i det sidste Krigsaar ca. 53 000. Ved Højovnene og Valseværkerne var det vanskeligt at anvende kvindelig Arbejdskraft, som derimod fandt udstrakt Anvendelse ved Transport af Koks, Kul og Malm, ved de store Presser i Staalværkerne, Fabrikation af Kerner i Støberierne og ved Rensning af Støbegods, ved Nitning o. lign. Der var ligeledes mange Kvinder beskæftiget ved Kranerne, Pasning af Apparater og som Assistenter for Maskinister.

Det største Antal Kvinder var beskæftiget med Metalbearbejdning og i Maskinindustrien. Tekniken gjorde det muligt at anvende enhver kvindelig Arbejds-

kraft, idet man fordelte de udlærte Fagfolks Arbejde i et Antal Arbejdsoperationer, som ikke forudsatte nogen videre Læretid, og som derfor under Ledelse af en Værkmester kunde læres i Løbet af et Par Uger. Saaledes blev kvindelige Arbejdere anvendt til at betjene Presser, Bore- og Fræsemaskiner, Drejebænke og andre Arbejdsmaskiner, til at lakere, lodde og fortinne, til at fremstille Haandværktøj, til andet mekanisk Arbejde, som Smede, til Fremstilling af Kerner og til Maskinformning, til forskelligt Hjælpearbejde som Transport indenfor Fabrikerne og til at betjene Hejse- og Transportmaskiner.

Den kemiske Industri, som var anstrengt til det yderste for at tilfredsstille Hærens Behov af Sprængstoffer og Ammunition, havde Brug for megen kvindelig Arbejdskraft, og i 1918 var der ogsaa 151 000 Kvinder ansatte ved de kemiske Fabriker.

I Tekstilindustrien, hvor der inden Krigen var blevet anvendt kvindelig Arbejdskraft i stor Udstrækning, kunde man iagttage en Formindskelse af denne, idet Mangelen paa Raastoffer i det hele taget lammede store Dele af den tyske Tekstilindustri. Alligevel søgte man overalt at erstatte mandlig Arbejdskraft med kvindelig, saaledes at Procentsatsen af kvindelig Arbejdskraft i Tekstilindustrien var meget højere end i Fredsaarene.

Inden Krigen var det forbudt at anvende Kvinder til strengt legemligt Arbejde f. Eks. til Transport af Sten og andet Bygningsmateriale, i Teglværker m. m. Under Krigen var man nødt til at se bort fra disse humane Lovbestemmelser, og der blev da ogsaa anvendt ca. 33 000 Kvinder til de ovennævnte Arbejder og i Stenbrud, til Betjening af smalsporet Jernbanemateriel og Hængebaner m. m.

I Glashytterne blev Kvinder hovedsagelig anvendt til Slibningsarbejder, til Sortering og til Pakning og ogsaa til Betjening af Ovnene.

I Træindustrien arbejdede Kvinderne ved Rund- og Baandsave, Høvlemaskiner, Fræsemaskiner o. lign., samt ved Fremstilling af Kasser og Opstabling af Træ.

I Papirindustrien blev ogsaa mandlig Arbejdskraft fortrængt af Kvinderne til Pasning af de forskellige Arbejdsmaskiner ligesom i Læderindustrien.

I Levnedsmiddelindustrien formaaede Kvinder ogsaa at erstatte den mandlige Arbejdskraft, baade i Sukkerfabriker og i Tørrerier, og man kunde ogsaa i de fleste øvrige Industrier iagttage det samme Fænomen, endogsaa i Byggefagene.

Man gik hurtigt bort fra Lovbestemmelserne om Overarbejde og Natarbejde, medens man dog, hvor det gjaldt Dag- og Natarbejde, inddelte Arbejdskraften i 3 Hold, som hver arbejdede 8 Timer. Alligevel viste det sig, at man vanskeligt kunde opretholde denne 8-Timers Arbejdsperiode, og man gik efterhaanden over til at arbejde i 2 Hold med betydeligt Antal Overtimer.

Fabriksherrernes Bedømmelse af Kvindernes Ydelse og Egenskaber som Arbejdskraft i Industrien lyder meget forskelligt. Man anerkender dog i Almindelighed, at man for en stor Del har Kvinderne at takke for, at Krigsindustrien kunde opretholdes, men man betragter dog kun den kvindelige Arbejdskraft som en *Nødhjælp* for den manglende mandlige Arbejdskraft.

De kvindelige Arbejdere er i de fleste Tilfælde villige og flittige, men de arbejder ikke nøjagtigt og stadigt, og har en mindre alvorlig Opfattelse af Arbejdets Værdi og af Forpligtelsen til at overholde de forskellige Forskrifter. Endvidere indskrænker Kvindernes ringe fysiske Styrke, Udholdenhed og Mangel paa Beslutsomhed og Selvstændighed deres Anvendelsesmulighed i Almindelighed. Man klager ogsaa over, at de kvindelige Arbejdere i Begyndelsen opførte sig beskedent, men at Tonen under Indflydelse af daarlige Elementer ofte blev slettere. Man har derimod ikke mærket, at Samarbejdet med mandlige Arbejdere i moralsk Henseende har givet Anledning til Klager.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

I Sverige sejrer Dieselmotorskibene.

»Svensk Handelstidning« oplyser, at man i Sverige — ligesom i England — i stadig højere Grad interesserer sig for Motorskibe. Af alle de Fartøjer, der er under Bygning paa svenske Værfter, udrustes ca. 70 pCt. med Dieselmotorer. Derfor har »Gøtaverken«, Landets største Værft, allerede udvidet og forandret sine Dokker og Værksteder saaledes, at de egner sig til den nye Fabrikation, og man kan vente, at de andre større Værfter snart tager Eksemplet op.

Sveriges Jern- og Staalindustri i 1919.

Efter »Svensk Handelstidning« offentliggøres her nogle Tal af »Jernverksforeningen«s Aarsstatistik. Udførslen af Jernmalm udgjorde 2,42 Mill. Tons mod 4,49 Mill. Tons i 1918 og 6,44 Mill. Tons i 1913. I det sidste Kvartal ifjor udgjorde Eksporten 158 000 Tons mod 384 000 Tons i 1918, et stærkere Fald end hele Aaret 1919 fremviser i Forhold til 1918, saaledes at Udførslens Formindskelse sker i voksende Grad. Statistiken over Højovne i Arbejde viser ogsaa Nedgang. Produktionen af Raajern er dalet fra 674 900 Tons i 1918 til 497 400 Tons i 1919 eller med over 25 pCt. Eksporten af Raajern og Jernfabrikata viser ligesom Jernmalmet et betydeligt Fald, der dog i nogen Grad ophæves af det større indenlandske Forbrug. Raajerns-Udførslen er faldet fra 180 100 Tons i 1918 til 81 300 Tons ifjor eller med over 50 pCt. Af Raajern og Jernfabrikata er der indført 246 100 Tons ifjor mod 388 000 Tons iforfjor, et Fald paa over 35 pCt.

International Udstilling i Lille.

Efter Indbydelse af Municipalraadet i Lille afholdes i Maanederne Maj—Oktober iaar en international Udstilling til Fordel for Genrejsningen af Nordfrankrig. Udstillingen skal specielt omfatte Materialer og Maskiner etc., der vil tiltrænges under Genopbyggelsen af de hjemsøgte Provinser. De Skemaer, der er tilsendt Industriraadet af Udenrigsministeriet og som indeholder Betingelserne for Deltagelse m. v. ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat.

□□□□□□

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Udstilling af Tekstil- og Manufakturvarer i London.

I Industriraadets Sekretariat ligger til Eftersyn en fra Udenrigsministeriet fremsendt Brochure angaaende en Udstilling som The International Trade Exhibitions, Ltd., i Dagene fra 12. til 23. April afholder i The Royal Agricultural Hall i London og som omfatter en-Gros Handelen med Manufaktur, Tekstilvarer, Kostumer, Kjoler etc.

Anmodning om Adgangskort vil kunne rettes til det danske Generalkonsulat i London.

Udstilling af Motor- og Dampplove i Lemberg.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en fra Udenrigsministeriet modtagen Indberetning fra den danske Konsul i Warschau vedrørende en Udstilling af Motor- og Dampplove, der i Maj Maaned skal afholdes i Lemberg.

□□□□□□

Udførselsforbudene og Kjøbenhavns Frihavn.

Som meddelt i Tidsskrift for Industri for 5. Februar har Grosserer-Societetet og Industriraadet i Fællesskab henvendt sig til Justitsministeriet med Anmodning om at faa de endnu bestaaende Udførselsforbud ophævede i saa vidt Omfang som muligt og navnlig faa frigivet Varer, der dels ligger i og dels ankommer til Kjøbenhavns Frihavn.

Anmodningen har som nævnt været drøftet saavel i Den overordentlige Kommission som i Valutaraadet, og under 2. Marts udstedte Justitsministeriet følgende Bekendtgørelse:

»I Henhold til Lov af 6. August 1914, jfr. Lov af 29. Oktober s. A. træffes herved følgende Bestemmelse angaaende Haandhævelsen af de bestaaende Udforselsforbud for saa vidt angaar Kjøbenhavns Frihavn:

Varer, der udføres fra Kjøbenhavns Frihavns Aktieselskabs Lagre, og som er ankommet til disse direkte fra Udlandet efter denne Bekendtgorelses Dato, med Undtagelse af Foderkorn og Foderstoffer, Kul, Kokes og Superfosfat, omfattes ikke af de til enhver Tid bestaaende Udførselsforbud.

Udførselsforbudene omfatter indtil videre stadig de i Kjøbenhavns Frihavn beroende for denne Bekendtgorelses Dato ankomne Varer.

Til Dokumentation overfor Toldvæsenet af, at et Vareparti i Henhold til foranstaaende ikke er omfattet af de bestaaende Udforselsforbud, vil være at benytte en af Kjøbenhavns Frihavns Aktieselskab udstedt Attest om, at det er ankommet til de ovennævnte Lagre direkte fra Udlandet efter denne Bekendtgørelses Dato.

Bekendtgørelsen træder straks i Kraft.«

Som det vil ses, er paa Grosserer-Societetets og Industriraadets Initiativ saaledes en Række generende Udførselsforbud straks blevet hævet, og efter hvad vi erfarer, føres der stadig Forhandlinger om de Varerpartier, der henligger i Frihavnen før Bekendtgørelsens Udstedelse den 2. Marts 1920. Paa Grund af Henvendelsen er allerede flere af disse Varepartier blevet frigivet.

□□□□□□

Industriforeningens Generalforsamling.

Tirsdag den 23. Marts 1920 Kl. 8 Aft. afholder Industriforeningen i Kjøbenhavn sin ordinære Generalforsamling i Industriforeningens Foredragssal (Indgang Vestre Boulevard 18) med følgende Dagsorden:

1. Beretning om Foreningens Virksomhed og Tilstand siden sidste ordentlige Generalforsamling.
2. Fremlæggelse til Efterretning af det reviderede og dedciderede Regnskab for det forlobne Regnskabsaar.
3. Valg af Repræsentanter for de egentlige Medlemmer.
4. Valg af Repræsentanter blandt de i Henhold til § 4 valgte Delegerede.

Det i Lovenes § 20 d omhandlede Valg af Repræsentanter blandt de i Henhold til Lovenes § 4 valgte Delegerede vil finde Sted samme Steds $^1/_2$ Time før Generalforsamlingens Begyndelse. Som Legitimation ved Generalforsamlingen forevises Medlemskort.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 7 — 1. APRIL — 1920

Om Industriraadets Virksomhed og Industriens Stilling.

Et Tilbageblik over Aarets Arbejde.

PAA Industriforeningens Generalforsamling den 23. Marts gav den fungerende Formand, Direktør *H. P. Prior,* folgende Oversigt over Industriraadets Virksomhed og Industriens almindelige Situation:

Det svundne Aar har selvfølgelig i forste Række været præget af Afviklingen af de Restriktioner, som vor Im- og Eksport var undergivet under Krigen.

For *Importens* Vedkommende indtraf disse Lettelser allerede i Slutningen af April Maaned ifjor, idet Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité fra den herværende interallierede Komité modtog Meddelelse om, at de i Henhold til den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst fastsatte Rationer kunde betragtes som ophævede, saaledes at de mange Varer, som vi i storre eller mindre Grad havde maattet undvære under Krigen, nu kunde indfores i ubegrænset Omfang.

Samtidig med, at vi fra den interallierede Komité modtog Meddelelse om Rationernes Ophævelse, blev det, sikkert for en Del som Følge af et Pres fra Eksportorerne i de associerede Magters Landomraader, meddelt os, at de individuelle Garantierklæringer, som hidtil var afgivne ved Import her til Landet, kunde bortfalde mod, at Organisationerne med Stotte af den danske Regering vilde skabe Garanti for, at Varerne ikke reeksporteredes her fra Landet, idet de associerede Magter paa det daværende Tidspunkt endnu ikke ønskede at opgive Blokaden overfor Centralmagterne.

Konsekvensen af Ophævelsen af de individuelle Garantierklæringer vilde imidlertid have været, at der maatte etableres Udforselsforbud for de allerfleste Varer, men da et saadant Skridt vilde foraarsage betydelige Vanskeligheder for de danske Eksportorer og for de danske Udforselsautoriteter — Vanskeligheder, som det ikke var godt at vide, naar man kunde blive kvit —, blev der, efter at de to Erhvervsorganisationer havde forhandlet med de paagældende Regeringsautoriteter, fra Udenrigsministeriet svaret den interallierede Komité, at man fra dansk Side ikke mente at kunne indgaa paa den foreslaaede Ordning. Følgen heraf var, at vi endnu i nogen Tid maatte afgive Garantierklæringer ved Import her til Landet, nemlig indtil Organisationerne i Juli Maaned i Fjor fra den herværende amerikanske Legation modtog Meddelelse om, at den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst kunde betragtes som bortfalden. Samtidig modtog vi fra de øvrige herværende Repræsentanter for de associerede Regeringer Meddelelse om, at disse for deres Vedkommende kunde tiltræde, at den nævnte Handelsoverenskomst bortfaldt, idet England, Frankrig og Italien i sin Tid havde tiltraadt nævnte Handelsoverenskomst, som var afsluttet mellem Danmark og Amerika.

Kun vor *Eksport* var herefter endnu en Tid, omend i begrænset Omfang, undergivet Restriktioner med Hensyn til Fremskaffelse af Oprindelsescertifikater, men ved senere Forhandlinger er det lykkedes at komme bort herfra, saaledes at der nu af Organisationerne kun udfærdiges Oprindelsescertifikater ved Eksport til Australien.

I de Skrivelser, hvori de to Organisationer anerkendte Modtagelsen af de associerede Regeringers herværende Repræsentanters Meddelelse om Handelsoverenskomstens Ophor og samtidig meddelte vor Tiltrædelse heraf, udtaltes en varm Tak for den venskabelige Maade, hvorpaa de associerede Regeringer og deres herværende Repræsentanter under de givne Omstændigheder havde samarbejdet med Organisationerne for at opnaa det bedst mulige Handelssamkvem mellem Danmark og de associerede Regeringers Landomraader. Jeg onsker her offentlig paa Industriraadets Vegne at udtale denne Tak.

Efter at de i den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst fastsatte Rationer som nævnt var bortfaldne i April Maaned ifjor, viste det sig snart, at de hidtil bestaaende Vanskeligheder med Opnaaelse af Udforselstilladelse for de enkelte Varepartier fra Amerika og England bortfaldt, saaledes at de Kontorer, som Industriraadet i Forbindelse med Grosserer-Societetets Komité under Krigen havde oprettet i Washington og London, lidt efter lidt overflødiggjordes, idet Kontorernes Arbejde, navnlig for Kontoret i Washington, hovedsagelig havde været ved Forhandlinger med de paagældende Udforselsautoriteter at opnaa Udforelstilladelse for de enkelte Varepartier.

Da Lederen af Kontoret i Washington, Overretssagfører Arnstedt, allerede i nogen Tid gerne havde ønsket at træde tilbage, blev Kontoret derfor ophævet i Begyndelsen af Juli Maaned ifjor.

For Kontoret i London laa Forholdet lidt anderledes, idet dette foruden at arbejde for Lettelse af Esporten fra England til Danmark havde forskellige andre Opgaver. Da Lederen af dette Kontor, Ingenior K. Mygind, imidlertid havde ytret Ønske om at træde tilbage den 1. Juni ifjor, altsaa nogen Tid for man kunde vente, at Kontorets Virksomhed var fuldstændig afviklet, besluttede Industriraadet sig til i April Maaned at sende Fuldmægtig, Cand. polit. O. Knudsen, der under Krigen havde gjort Tjeneste i Industriraadet, til London for paa Raadets Vegne efter Ingenior Myginds Fratrædelse at foretage den endelige Afvikling af Kontorets Arbejde.

Imidlertid var Hensigten med Fuldmægtig Knudsens Udsendelse til London ikke alene at foretage denne Afvikling, men man havde samtidig overdraget Hr. Knudsen det Hverv, at holde Industriraadet orienteret angaaende saadanne industrielle, kommercielle og sociale Forhold i England, der var af Interesse for den danske Industri. Dette Hverv har Hr. Knudsen rogtet paa en for os særdeles tilfredsstillende Maade, indtil vi, som tidligere meddelt i Aften, i Efteraaret f. A. overdrog Hr. Knudsen Hvervet som Redaktor af Dansk Industriberetning og derfor, omend med Beklagelse, maatte kalde ham hjem, for at Arbejdet paa Industriberetningen, der jo under Krigens Travlhed er kommen langt bagud, kunde blive fremskyndet saa meget som muligt.

Vi kunde nemlig stedse have ønsket paa mange Punkter at være à jour med Forholdene i England, ligesom der ikke saa sjældent foreligger konkrete Opgaver derovre, som maa loses. Imidlertid traf det sig saa heldigt, at Cand. jur. Johs. Hansen, som under Krigen har gjort Tjeneste i Industriraadet omtrent samtidig med Cand. Knudsens Tilbagekomst her til Landet, agtede at rejse til London paa et længere Studieophold, og vi fik da truffet et Arrangement med Cand. Hansen, saaledes at han paatager sig Undersøgelsen af saadanne Sager, hvorom vi retter Henvendelse til ham. Cand. Hansen besvarer derhos saadanne Henvendelser, som engelske Firmaer maatte rette til det tidligere Danish Trade Office i London, hvilket i stærkt indskrænket Omfang er bibeholdt under Navnet, *Danish Chamber of Manufacturers*. Medlemmer af Industriraadsorganisationen, som maatte ønske undersøgt Spørgsmaal i England, vil derfor ogsaa ved Henvendelse til Industriraadet kunne forvente, at vi med Cand. Hansens Assistance vil kunne undersøge de paagældende Forhold.

Forholdet til Centralmagterne. Som bekendt har Vareudvekslingen mellem Danmark og Tyskland under Krigen for en stor Del hvilet paa Kompensationsprincipet, idet man ved de periodiske Vareudvekslingsforhandlinger mellem Danmark og Tyskland traf Aftaler om, hvilke Varer Centralmagterne vilde yde Danmark som Kompensation for de Varer (væsentligst Landbrugsprodukter, der herfra blev eksporteret). Kontrollen, med at disse Aftaler overholdes, blev udøvet af det af Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet oprettede Kompensationsudvalg i nøje Samarbejde med det af de to Organisationer i Berlin oprettede Kontor, der væsentligst havde til Opgave, ved Forhandling med de tyske Udførselsautoriteter at arbejde for Opnaaelsen af Udførselstilladelse for de kompenserede Varepartier. Efter Fredens Undertegnelse, hvormed fulgte en almindelig Lettelse i Tilførslerne til Centralmagterne, bortfaldt ganske naturligt de to nævnte Institutioners væsentligste Opgaver, saaledes at disses Virksomhed kunde indstilles omkring 1. Juli f. A.

Det overvældende Fald i de tyske Valutakurser, der indtraf i Løbet af sidste Halvdel i Aaret 1919, gav en kortere Overgang Anledning til en betydelig Usikkerhed og Ængstelse med Hensyn til den Konkurrence, som den danske Industri, navnlig Maskinindustrien, kunde blive udsat for paa Grund af dette Misforhold, og det kan heller ikke nægtes, at denne Konkurrence har paafort visse Grene af den danske Industri, bl. a. Staalstøbeindustrierne og den litografiske Industri, alvorlige Tab.

Den Usikkerhed, som var opstaaet indenfor danske Forretningskredse med Hensyn til Handelen med Tyskland, øgedes i betydelig Grad derved, at der blandt de tyske Leverandører viste sig en Tilbøjelighed til med de faldende Valutakurser ikke at opfylde saadanne Forpligtelser, som man tidligere var indgaaet paa. Denne Tilbøjelighed fandt betydelig Støtte hos de tyske Udførselsautoriteter, der af Hensyn til Landets Økonomi mente at burde gøre Meddelelse af Udførselstilladelse for Varer afhængig af, at der for disse betaltes Priser, som nogenlunde svarede til Verdensmarkedsprisen for de paagældende Varer.

Set fra et dansk industrielt Standpunkt maatte Industriraadet hilse denne tyske Udførselspolitik med Tilfredshed, men man mente paa den anden Side at burde støtte de Medlemmer af Industriorganisationen, der i god Tro og uden noget som helst Forbehold fra de tyske Leverandørers Side *havde* købt Varer i Tyskland. Efter indgaaende Forhandlinger med Udenrigsministeriet og med den herværende tyske Legation formaaede Industriraadet derfor den tidligere Leder af Organisationernes Kontor i Berlin, Ingenior E. Bang Cruse til i Januar Maaned d. A. at foretage en Rejse til Berlin for som teknisk Raadgiver paa Industriraadets og Grosserer-Societetets Vegne at bistaa det derværende danske Gesandtskab ved Forhandlinger med det tyske Udenrigsministerium og de paagældende tyske Udførselsautoriteter angaaende en tilfredsstillende Ordning af denne Sag. Ved disse Forhandlinger, hvor de grundlæggende Principer droftedes, opnaaedes et efter Omstændighederne tilfredsstillende Resultat, idet Forhandlingerne angaaende de enkelte Sager henvistes til Drøftelse her i Kjøbenhavn mellem den herværende tyske Handelsattaché og Repræsentanter for Organisationerne.

For ganske nylig er der truffet Afgørelse i den første Sag gaaende ud paa, at man fra tysk Side imødekommer det fra dansk Side fremsatte Ønske om Meddelelse af Udførselstilladelse uden Betaling af et Tillæg til den

oprindelig kontraherede Pris. Jeg slutter heraf, at vi ogsaa tor forvente en imodekommende Afgørelse af de ovrige af os rejste Sager.

Erhvervenes Fællesudvalg. Som det vil være Tilhørerne bekendt, var Erhvervenes Fællesudvalgs første Opgave oprindelig at organisere Tilførslerne til Danmark med Benyttelse af den sparsomt til Raadighed staaende Tonnage, og der udførtes i saa Henseende et betydeligt Arbejde i Efteraaret 1918 og Foraaret 1919, men efterhaanden som den første overvældende Knaphed paa Varer var dækket, faldt denne Opgave lidt efter lidt bort.

Paa Grund af den paa et vist Tidspunkt af Krigen herskende store Varemangel indenfor de skandinaviske Lande, var disse henviste til i større Omfang end under normale Forhold at hjælpe hverandre indbyrdes, og det blev fra dansk Side Erhvervenes Fællesudvalg, der kom til at føre de paagældende Varendvekslingsforhandlinger og som senere forestod Administrationen af de trufne Aftaler.

Da Krigen afsluttedes, og Varemangelen i de forskellige skandinaviske Lande derfor lidt efter lidt blev afhjulpet, overflødiggjordes samtidig den under Krigen saa nødvendige Organisering af Varendvekslingen.

Erhvervenes Fællesudvalgs Sekretariat ophævedes derfor den 1. Oktober f. A. og ved et Møde medio December Maaned vedtog man den endelig Opløsning af Udvalget.

Brændselsspørgsmaalet Inden jeg forlader Omtalen af Industriraadets og den danske Industris Forhold udadtil, vil jeg gerne med et Par Ord omtale det for Industrien saa vigtige Brændselsspørgsmaal, og skal da først ganske kort omtale *Kulsituationen*, som den stiller sig i Øjeblikket.

Britiske Kul. I Krigsaarene 1917 og 1918 modtog Danmark gennemsnitlig ca. 100,000 Tons Kul og Kokes pr. Maaned fra Storbritannien. Efter Vaabenstilstanden steg dette Kvantum til gennemsnitlig 150,000 Tons pr. Maaned. I Øjeblikket er Afskibningsforholdene for Kul meget vanskelige, idet den britiske Kulkontrolor til Sikring af Hjemmeforbruget tilbageholder meget store Mængder. Den stadig herskende Fare for Minestrejker har haft til Følge, at der opspares betydelige Reserver af gode store Kul, og Følgen har da været, at der til Eksport kun har været meget slette Kul til Disposition (3. og 4. Klasses Kul) i de sidste Maaneder.

Her hjemme har Fællesraadet (Valutaraadet) fra Januar d. A. begrænset Kultilførslerne fra Storbritannien ved kun at bevilge Valuta til Ladninger, der hjemføres med Fragtnævnets Dampere; undtagne fra denne Bestemmelse er dog Partier, der hjemføres med smaa Motorskibe og Sejlere. Denne Begrænsning har dog hidtil i Praksis ikke haft nogen Betydning, idet Begæret efter Tonnage ikke har oversteget, hvad der kan stilles til Raadighed fra Fragtnævnet, men paa Grund af Begrænsningen vil man selvfølgelig være afskaaret fra, paa et eller andet Tidspunkt at forcere Importen for at muliggøre Opsamlingen af Reservebeholdninger af Kul her i Landet.

Tyske Kul. Medens Danmark i de sidste 2 Krigsaar modtog ca. 100,000 Tons Kul og Kokes fra Tyskland, er Importen af tyske Kul siden Vaabenstilstanden efterhaanden gaaet ned ad Bakke indtil den fra Oktober Maaned 1919 og indtil Dato kun har udgjort 16,000 Tons Gaskul pr. Maaned. Disse Kul fordeles mellem Landets Gasværker. Paa Grund af Kulmangel i Tyskland og de nu indtraadte revolutionære Forhold er sikkert alt Haab om forøgede Tilførsler fra dette Land udelukket, og det maa endog befrygtes, at Gaskullene fremtidig vil udeblive.

Amerikanske Kul. Siden Juni Maaned 1919 har Danmark gennemsnitlig modtaget ca. 10,000 Tons Kul pr. Maaned fra U. S. A. De amerikanske Kulminestrejker i November og December 1919 tvang Myndighederne i U. S. A. til at udstede vidtrækkende Udførselsforbud for Kul. Enkelte Ladninger til Danmark er dog blevet frigivet i den forløbne Del af Aaret 1920, og Udsigterne til forøget Eksport er nu til Stede, specielt hvor Talen er om Kul til Stats- og kommunale Institutioner.

Belgiske Kul. Ogsaa fra Belgien begyndte der her i Landet i Juni Maaned 1919 en Import af Kul, som dog meget snart standsede fuldstændigt.

Den øjeblikkelige Kulsituation i Danmark. De øjeblikkelige Beholdninger af udenlandsk Brændsel her i Landet er meget smaa.

Industrien og Privatbanerne har gennemsnitlig kun Forbruget dækket i ca. 1 Maaned. Gasværkerne har $1^1/_2$ Maaneds Forsyning og Statsbanerne har Kul til ca. $2^1/_2$ Maaned.

Industriraadets Kulimportudvalg. Under 23. Juni f. A. nedsatte Industriraadet et Kulimportudvalg med den Opgave at undersøge Mulighederne for forøget Import af Kul og Kokes til den danske Industri. Ingeniør Alex. Foss valgtes til Formand for Udvalget, der iøvrigt bestod af: Direktør Benny Dessau, Direktør P. Dorph Broager, Direktør Max Balfin, Fabrikant C. F. Jarl, Direktør Chr. H. Olesen, Direktør Allan Petersen, Dr. polit. F. Pio og Direktør H. P. Prior, med Cand. polit. Harald Cock-Clausen som Sekretær.

Kulimportudvalget fæstede straks sin Opmærksomhed paa Mulighederne for en Import af amerikanske Kul og efter en Række langvarige Forhandlinger, der førtes af et særligt Underudvalg (Arbejdsudvalget) bestaaende af Direktør Chr. H. Olesen (Formand), Overretssagfører, Dr. polit. F. Pio og Direktør Dorph Broager, lykkedes det gennem nogle herværende Importører at faa indkøbt ca. 30,000 Tons amerikanske Kul.

De amerikanske Kulminestrejker i November og December 1919 og Tonnageknapheden i Forbindelse med de stadig herskende Vanskeligheder ved at opnaa Udførselstilladelse i Amerika for Kul havde beklagelsesvis til Følge, at ca. $^2/_3$ af de indkøbte Partier blev annulleret, medens der dog nu, da Forholdene lysner noget i U. S. A., er god Grund til at antage, at Resten af Kullene vil blive leverede.

Kulimportudvalget har iøvrigt vakt Interesse for Anvendelsen af Træhakkelse (hakket Brænde), ligesom man, ved Forhandlinger med Indenrigsministeriet og Transportnævnet, har søgt at fremme Transporterne af Brunkul og Tørv.

Endelig har man gennem et særligt Udvalg (Olieudvalget), med Fabrikant C. F. Jarl som Formand, undersøgt Mulighederne for Anvendelse af Brændselsolie som Fyringsmateriale i Dampkedler.

Tørvespørgsmaalet. I December Maaned f. A. nedsatte Industriraadet paa Foranledning af en Henvendelse fra Foreningen af jydske Tørvefabrikanter et Udvalg med den Opgave at arbejde for, at Tørv i udvidet Omfang benyttes i Industrien i Stedet for det dyre importerede Brændsel. *Forholdet er jo nemlig i Øjeblikket dette, at vi for at opretholde den under Krigen stedfundne Import af ca. 2,400,000 Tons Kul pr. Aar med de nuværende Priser maa betale mellem 4—500 Millioner Kroner aarlig, medens vi for en Import af 3,600,000 Tons pr. Aar før Krigen betalte ca. 60—70 Millioner Kroner.* Det maa dog her erindres, at de til de danske Redere udbetalte Fragtbeløb i begge Tilfælde er inkluderede i de nævnte Tal, og disse Fragtbeløb er selvfølgelig nu steget meget i Forhold til, hvad de var før Krigen.

Nævnte Udvalg kom til at bestaa af Direktør Poul C. Poulsen som Formand, Direktør E. Hartmann og Professor Erik Schou med Cand. polit. Egebjerg som Sekretær.

Udvalget har siden sin Nedsættelse ført indgaaende Forhandlinger med nævnte Tørvefabrikantforening og Det danske Hedeselskab. Man har særlig haft sin Opmærksomhed henvendt paa Betydningen af, at der oprettes Salgskontorer for Tørvefabrikerne Landet over, idet man var klar over, at Betingelserne for, at Industrien i udvidet Omfang skal indrette sig paa Brugen af Tørv, maa være den, at der i vide Kredse skabes den fornødne Tillid til Torven som Brændselsmateriale. Man har da tænkt sig, at der gennem Oprettelsen af disse Salgskontorer i Forbindelse med en omfattende Udtagning af Kontrolprøver skulde kunne skabes betryggende Garantier for Forbrugerne af Tørv.

Desværre er disse Forhandlinger endnu ikke afsluttede med et positivt Resultat, idet Tørvefabrikanterne i første Række har været interesseret i en Konsulent-Institution for Tørvefabrikanterne, men det er vort Haab, at det ved fortsatte Bestræbelser herfra maa lykkes at gennemføre Tanken om Oprettelsen af de nævnte Salgskontorer, idet dette efter vor Opfattelse vil være nødvendigt, for at Industrien skal indlade sig paa de betydelige Forandringer i Dampanlægene m. v. som en Basering paa Anvendelse af Tørv som Brændselsmateriale vil nødvendiggøre. Vi er fra Industriens Side klare over, i hvor uhyggelig en Grad de kolossale Udgifter til Import af udenlandsk Brændsel er medvirkende til at skabe den for Tiden herskende ugunstige Handelsbalance, men maa paa den anden Side forlange af de danske Torvefabrikanter, at de selv effektivt medvirker til at organisere Tørvehandelen paa betryggende Maade.

Afviklingen af den af Industriraadet paa Grund af Krigssituationen oprettede Administration. Som tidligere omtalt indtraadte Lettelserne af Importen her til Landet allerede i April Maaned f. A., og vi kunde derfor i Maj Maaned i Forening med Grosserer-Societetets Komité skride til Ophævelse af saavel det af Organisationerne i Forening nedsatte Fordelingsudvalg som de ca. 100 Rationsudvalg, der var nedsatte til at gøre Indstillinger om Fordeling af de i Henhold til den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst rationerede Varer.

Omtrent samtidig kunde vi for vort Vedkommende skride til Ophævelse af Industriraadets Sekretariater for Import og Eksport, saaledes at Antallet af de i selve Industriraadet ansatte, der paa et vist Tidspunkt under Krigen naaede op mod 100 Personer, omkring 1. Oktober f. A. var ca. 15, hernnder indbefattet Dansk Industriberetnings og Eksportbureauets Personale. Siden da har det ikke været muligt yderligere at indskrænke Personalet.

Grosserer-Societetets og Industriraadets Dispensationsudvalg. Som det sikkert vil være en stor Del af Tilhørerne bekendt, nedsattes Dispensationsudvalget i sin Tid paa Foranledning af Justitsministeriet før at bistaa Ministeriet med Afgivelse af Indstillinger om, hvorvidt en Vare kunde eksporteres eller ikke, under Hensyn til de Klausuler, der paahvilede en stor Mængde Varer i Henhold til de af de to Erhvervsorganisationer afsluttede Handelsoverenskomster med de forskellige krigsførende Lande. Efterhaanden udviklede der sig imidlertid den Praksis, at Dispensationsudvalget ogsaa paa Grundlag af indgaaende Undersøgelser afgav Indstilling om, hvorvidt man af Forsyningshensyn kunde tilraade vedkommende Eksport. Der er derfor i Udvalgets Arkiv og Kartoteker opsamlet et værdifuldt Materiale om Varebeholdningerne her i Landet. Efter at de forskellige Klausuler var bortfaldne ifjor Foraar samtidig med de forskellige Handelsoverenskomster, fortsatte Dispensationsudvalget som hidtil efter Jusitsministeriets Ønske sin Virksomhed, idet Udvalgets Opgave herefter var indskrænket til Undersøgelse af, om det med Eksporten forbundne Forsyningshensyn tillod en eller anden Eksport. Denne Virksomhed fortsættes endnu om end i stærkt begrænset Omfang, idet man fra de 2 Erhvervsorganisationers Side stadig har bestræbt sig for med Ophævelse af de flest mulige Udforselsforbud at arbejde hen til Handelens Frigivelse. Det vil saaledes være bekendt, at det ved de seneste Forhandlinger med Justitsministeriet og Den overordentlige Kommission er lykkedes at faa ophævet en Række Udforselsforbud bl. a. for Tobaksfabrikata, ligesom det efter mange Besværligheder langt om længe er opnaaet, at Kjøbenhavns Frihavn fremtidig bliver betragtet som en Frihavn i egentlig Forstand, idet Varer, der herefter indføres til Frihavnen, kan genudføres, uden at det som hidtil er nødvendigt at indhente Udforselstilladelse.

Lands-Industrimødet den 12. November 1919. Efter at Industriraadet netop havde afsluttet Afviklingen af det paa Grund af Krigssituationen for den danske Industri og dansk Erhvervsliv saa nødvendige Arbejde, rejste der sig en hel Række social-politiske og økonomiske Spørgsmaal, hvortil Industriraadet maatte tage Stilling.

For at markere denne, indkaldte Industriraadet den 12. November f. A. til et Landsindustrimøde, der afholdtes paa Kjøbenhavns Raadhus. Ved denne Lejlighed afholdtes følgende Foredrag:

Ingeniør *Alex. Foss:* »Socialpolitiske Reformer«.
Redaktør *Povl Drachmann:* »Handelsbalance og økonomiske Problemer«.
Bogtrykker *H. Langkjær:* »Er den nuværende Ordning af Arbejdsløshedsunderstøttelsen og den dermed i Forbindelse staaende Arbejdsanvisning forsvarlig?«
Direktør *H. P. Prior:* »Prisstigning og Toldpolitik«.

Til at overvære Modet var indbudt et betydeligt Antal Gæster, saavel her fra Landet som fra vore Nabolande, Sverige og Norge. Alle fire Foredrag blev paahørte med den største Interesse af de indbudte Gæster og Industriens Mænd, der i et Antal mellem 6 à 700 havde givet Møde. Den Diskussion, der sluttede sig til flere af Foredragene, viste klart, hvilken Betydning man fra Industriens Side tillagde alle de rejste Spørgsmaal. Det er da ogsaa hævet over enhver Tvivl, at de ved nævnte Lejlighed fremsatte Tanker, har været ledende ved de senere stedfundne Drøftelser og trufne Afgørelser, ikke alene indenfor Industriraadet, men ogsaa udenfor vor Kreds. Jeg tænker her paa Oprettelsen af Arbejdsgiverforeningens og Industriraadets social-politiske Udvalg og Erhvervenes Pressesekretariat, Revisionen af Loven om Arbejdsløshedsunderstøttelse, Valutaspørgsmaalet m. v.

Statens Kontrol med Erhvervene. Ved Afslutningen af Verdenskrigen og de dermed forbundne Indskrænkninger i den frie Vareudveksling Landene imellem gjorde der sig navnlig indenfor Erhvervene et levende Ønske gældende om snarest at komme bort fra Statens Kontrol med vort Erhvervsliv og da særligt med Hensyn til den af Den overordentlige Kommission under Krigen i saa vidt Omfang udfoldede Virksomhed. Disse Ønsker gav sig endelig Udslag i Afviklingsloven af den 11. April 1919, hvori det fastsloges, at Indenrigsministeren ikke som hidtil efter Indstilling fra Den overordentlige Kommission var bemyndiget til at udstede Bekendtgørelser om Regulering af Pris paa Levnedsmidler og Varer med mindre det paagældende Skridt var godkendt af det af Rigsdagen i Henhold til nævnte Lov nedsatte Afviklingsudvalg.

For at muliggøre Gennemførelsen af Afviklingsloven viste det sig paa et givet Tidspunkt nødvendigt i denne at optage en Bestemmelse om, at der inden den 1. Septbr. 1919 for Rigsdagen skulde fremlægges et Forslag om Tilsyn med visse Virksomheder, det saakaldte Trustlovforslag.

Trustloven. I Henhold til nævnte Lovbestemmelse overdrog Indenrigsministeriet Den overordentlige Kommission at udarbejde Forslag til en saadan Lov.

Forhandlingerne mellem de forskellige Erhvervsorganisationer og Den overordentlige Kommission om Trustloven begyndte i Juni 1919 og blev fortsat ved to Møder henholdsvis i Indenrigsministeriet og i Den overordentlige Kommission. Det Standpunkt, man fra Industriens Side indtog under disse Forhandlinger, kan i Korthed angives saaledes:

Man var villig til at forhandle om en Trustlov indeholdende bestemte og klare Regler om, hvad der skulde være lovligt og ikke lovligt, idet man gik ud fra, at et Forslag til saadanne Regler maatte underbygges og motiveres med de Erfaringer, Den overordentlige Kommission havde indhøstet ved sit Arbejde under Krigen. Her overfor udtalte Overformynder Friis, at Kommissionen ikke havde gjort sig saadanne Erfaringer under Krigen, at der paa Basis heraf kunde skabes en materiel Trustlov.

Endvidere var Industrien villig til at forhandle om Nedsættelsen af en Kommission, der skulde nærmere undersøge Spørgsmaalet om Trusternes Tilstedeværelse og Virkningerne heraf i Danmark. Denne Kommission skulde være rent undersøgende og ikke adskille sig fra de øvrige Lovkommissioner, man nedsætter om forskellige Spørgsmaal. Fra Den overordentlige Kommissions Side mente man ikke at kunne blive staaende ved saadanne Forslag og Forhandlinger Parterne imellem blev derfor afbrudt.

Den 8. Oktober 1919 fremsatte Indenrigsministeren Forslag til en Trustlov i Folketinget, og dette Forslag gik derefter til Behandling i et Udvalg. I Februar Maaned fik det af Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet i Forening nedsatte social-politiske Udvalg Meddelelse om, at dette Folketingsudvalg, der indtil da endnu ikke har beskæftiget sig synderligt med Sagen, vilde behandle et fra konservativ Side stillet Ændringsforslag. Man rettede straks Henvendelse til det paagældende Udvalgs Formand, hvori man anmodede om at faa Lejlighed til overfor Udvalget nærmere at klarlægge de Betænkeligheder, som man fra de to Organisationers social-politiske Udvalgs Side maatte nære ved, at Lovforslaget i den foreliggende Form ophøjedes til Lov. Man modtog end ikke Svar paa sin Henvendelse, men Lovforslaget blev, efter at være vedtaget i Folketinget, oversendt til Landstinget, hvor det for Tiden gøres til Genstand for en Udvalgsbehandling. Der er nu fra en Række Erhvervsorganisationer, bl. a. fra Industriraadet rettet Henvendelse til Landstingsudvalget om, at Repræsentanter for Organisationerne mundtlig maa faa Lejlighed til at fremføre de afgørende Betænkeligheder, som Erhvervene nærer ved Lovforslagets Ophøjelse til Lov og det er vort Haab herved at opnaa at faa Loven ændret saaledes, at man ikke her i Landet gaar videre end f. Eks. i Norge, hvor man har oprettet et Kontor med et rent undersøgende Formaal for Øje.

Det social-politiske Udvalg. I Efteraaret 1919 blev man indenfor Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet enig om at nedsætte et social-politisk Udvalg paa 20 Medlemmer til Undersøgelse af de sociale Problemer, der var fremme i Tiden, og til at klarlægge og overfor Offentligheden begrunde den Stilling, man fra Arbejdsgivernes Side maatte indtage overfor disse Spørgsmaal, idet man indenfor de 2 Organisationer var klar over, at mange af de Spørgsmaal, som her krævede deres Løsning, for en stor Del var fælles for de nævnte Organisationer, og at et intimt Samarbejde derfor var nødvendigt. Det var Formaalet gennem en Række Diskussioner i Udvalget at søge afklaret den Opfattelse, man maatte have af de forskellige Problemer for derefter at fremkomme med Indlæg i den offentlige Debat enten som Artikler i Pressen eller Betænkninger i Form af selvstændige Pjecer, Foredrag o. l. Fra anden Side (Socialdemokraterne) havde man allerede længe offentlig debateret de mange social-po-

litiske Spørgsmaal, der nu var paa Tale, og det vilde derfor være nødvendigt, at Arbejdsgiverne rustede sig til at deltage i den offentlige Diskussion og fremlagde det Standpunkt, som de paa Grundlag af deres rent praktiske Erfaring og Indsigt maatte indtage til Spørgsmaalenes Løsning, saaledes at denne ikke blev gjort fuldkommen afhængig af de rent teoretiske Betragtninger, der fremsattes af Folk, som var uden Kendskab til Erhvervslivets virkelige Forhold.

For saaledes at komme i Kontakt med Offentligheden var det nødvendigt at etablere et intimt Samarbejde mellem Det social-politiske Udvalg og det af Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet oprettede Pressesekretariat, ligesom man ogsaa søgte at komme i Forbindelse med Arbejdsgiverne og deres Institutioner i de andre skandinaviske Lande. For Industriraadets Vedkommende valgtes følgende 10 Repræsentanter: Direktør *Max Ballin*, Direktør *Harald Bing*, Direktør *Dorph Broager*, Ingeniør *Alex. Foss*, Direktør *Gunnar Gregersen*, Direktør *Fr. Lausen*, Direktør *Chr. H. Olesen*, Dr. polit. *F. Pio*, Direktør *H. P. Prior*, Redaktør *Povl Drachmann*. Senere er Direktør *Poul C. Poulsen* under Ingeniør Foss' Sygdom indtraadt som Suppleant for denne. Det social-politiske Udvalg konstituerede sig med Ingeniør *Foss* som Formand og Bogtrykker *Langkjær* som Næstformand. Som Sekretær fungerer Kontorchef *G. E. Hartz*.

Af den Virksomhed Udvalget har udfoldet kan fremdrages, at man har paabegyndt Udsendelsen af en Række Smaaskrifter med social-politisk Indhold, og som det er Tanken at søge spredt i saa vide Kredse af Befolkningen, at man ogsaa udenfor Arbejdsgivernes snevrere Kreds kunde faa Lejlighed til at læse disse Pjecer.

Hidtil er der udsendt 2 Pjecer, een indeholdende Alex. Foss Foredrag paa Landsindustrimodet og een indeholdende Dr. Ussings Foredrag om de kollektive Arbejdsaftalers Fremtid, og der er blevet solgt op imod 20.000 Eksemplarer af hver af disse Pjecer.

Det social-politiske Udvalg har i sine Møder indgaaende drøftet de forskellige sociale Spørgsmaal, saaledes 8-Timers Arbejdsdagen, Spørgsmaalet om ulovlige Arbejdsstandsninger og eventuelle Forholdsregler herimod, Arbejdernes Andel i Ledelsen, hvor man har overdraget Ingeniør *Julius West* at udarbejde en kritisk Fremstilling af Forholdene i Tyskland, og Arbejdernes Andel i Udbyttet, hvor man har nedsat et Udvalg til at undersøge dette Spørgsmaal og udarbejde en Fremstilling af det Standpunkt, Arbejdsgiverne indtager hertil. Endvidere har man som tidligere anført behandlet Trustlovsspørgsmaalet.

Angaaende 8-Timers Arbejdsdagen blev der i April Maaned f. A. nedsat en Regeringskommission, hvori jeg repræsenterer Industriraadet. Med Hensyn til denne Kommissions Opgave og Arbejde kan oplyses, at den principielt skal undersøge Betimeligheden af at lovfæste Bestemmelsen om 8 Timers Normalarbejdsdagen og derefter stille Forslag. Kommissionen har endnu ikke sluttet sit Arbejde, men jeg gør mig næppe skyldig i nogen Indiskretion, naar jeg siger, at Meningerne er stærkt delte indenfor Kommissionen om Betimeligheden af at lovgive om et saa alvorligt, ja til sin Tid maaske skæbnesvangert Spørgsmaal, som en stærk Begrænsning af den Tid, hvori et Menneske maa arbejde; og navnlig efter at Livet selv, under Hensyn til de nuværende Forhold er kommet Lovgivningen i Forkøbet, og praktisk talt har gennemført 8 Timers Normalarbejdsdagen.

Endelig har Udvalget oprettet et social-politisk Sekretariat, som har Lokaler i Industribygningen, og hvis Opgave det er at indsamle og bearbejde Oplysninger om de sociale Forholds Udvikling i Ind- og Udland samt at tilrettelægge Materialet for Udvalget.

Erhvervenes Pressesekretariat. Den 1. December 1919 oprettede Industriraadet i Fællesskab med Arbejdsgiverforeningen et Erhvervenes Pressesekretariat, hvis Opgave er at indsamle Oplysninger om Arbejderforhold samt industrielle og sociale Spørgsmaal, og navnlig, ved at stille Materiale til Raadighed for Pressen, at oplyse den offentlige Mening om disse Forhold. Efter Planen skal Erhvervenes Pressesekretariat tillige være Konsulent i Presseanliggender for de to Organisationer og disses Medlemmer.

Sekretariatet, hvis daglige Ledelse varetages af Redaktørerne Victor Lemkow og Anders Vigen, har indrettet Kontorer paa Hjørnet af Kongens Nytorv og L. Kongensgade, og i de faa Maaneder det har bestaaet, har vi allerede haft god Nytte af det, saaledes ikke alene ved Omtalen i Pressen af de enkelte Industrigrenes Konkurrenceforhold og de forskellige Arbejderkonflikter, men ogsaa ved Det social-politiske Udvalgs Arbejde. Vi venter gennem dette nyoprettede Pressesekretariat til enhver Tid at kunne skaffe Offentligheden og Pressen hurtige og paalidelige Underretninger om Industriens Stilling og Forhold og henleder derfor Medlemmernes Opmærksomhed paa, at de i Anliggender, som de ønsker at forelægge Offentligheden, bør henvende sig til Pressesekretariatets Ledere, der altid vil være rede til at yde dem Bistand.

Valutaspørgsmaalet. Paa Grund af den i den sidste Del af 1919 indtrufne overvældende Stigning i Hovedvalutaernes Kurser, blev der den 15. December f. A. under Finansminister C. Hages Forsæde nedsat et Fællesraad, det saakaldte »Valutaraad«, der er sammensat af Repræsentanter for de 5 Hovedbanker, Repræsentanter for forskellige af Ministerierne og Den overordentlige Kommission, for en hel Række Erhvervsorganisationer samt De samvirkende Fagforbund. Industriraadets Repræsentant i Fællesraadet er Fabrikant C. F. Jarl med Direktør Max Ballin som Suppleant.

Fællesraadet nedsattes med den Opgave ad Frivillighedens Vej at søge indført en Valutarationering for om muligt ved Nægtelse af Tildeling af Valuta til saadanne Varer, hvis Import her til Landet maatte anses for unødvendig (i første Række Luksusvarer) at søge opnaaet en Forbedring af det omhandlede Forhold.

Valutaraadets Forretningsgang var til at begynde med den, at Repræsentanterne for de 5 Hovedbanker varetog de daglige, løbende Forretninger, medens selve Fællesraadet samledes til Møde en Gang om Ugen for at drøfte Hovedlinjerne for Raadets Arbejde.

Det viste sig imidlertid snart uoverkommeligt for Repræsentanterne for Hovedbankerne at behandle de i al Almindelighed i et Antal af 100 til 200 daglig fremsatte Begæringer om Tildeling af Valuta, hvorfor man efter Forhandlinger indenfor Fællesraadet nu har indført den Ordning, at Bankernes 5-Mandsraad ved Tiltrædelse af Repræsentanter for Erhvervsorganisationerne, Den overordentlige Kommission og De samvirkende Fagforbund, er udvidet til et 10-Mandsraad, der hver Dag samles et Par Timer for at træffe Afgørelser om de løbende Sager

Valutaraadets Arbejde gaar, som nævnt, ud paa at træffe Afgørelse om, hvorvidt en eller anden Vare, der ønskes importeret fra Udlandet, er af en saadan Beskaffenhed, at der bør gives vedkommende Importør Tilladelse til Køb af den nødvendige fremmede Valuta til Betaling af Varen. At denne Ordning paa forskellige Maader aabner Adgang for Omgaaelser er givet, og at saadanne har fundet Sted, er sikkert hævet over enhver Tvivl. Efter stedfundne Drøftelser indenfor Valutaraadet har Handelsministeren derfor fornylig i Rigsdagen fremsat Forslag gaaende ud paa, at Handelsministeren bemyndiges til med Tilslutning af det i Afviklingsloven af 11. April 1919 omhandlede Rigsdagsudvalg at fastsætte Regler for, hvorvidt Indførsel af Varer her til Landet og Varens Indklarering skal gøres afhængig af, at der fremlægges Bevis for, at Varernes Betaling er tilladt af det under 15. December nedsatte Raad. Industriraadet har gennem sin Repræsentant i Valutaraadet givet nævnte Lovforslag sin Tilslutning under den Forudsætning, at der oprettes et Sekretariat, der er i Stand til indgaaende at undersøge de fremkomne Begæringer om Valuta, saaledes at de forskellige Afgørelser kan træffes paa en mere betryggende Maade, end det hidtil har været Tilfældet. Fra Industriens Side har vi jo stadig næret det Haab, at vi, naar Krigen var forbi, skulde kunne komme til at arbejde under Udfoldelse af det frie Initiativ, og vi er jo meget klare over, at vi ved den eventuelle Gennemførelse af denne nye Valutaordning, saa langt fra gaar friere Forhold imøde — tvertimod. Naar vi imidlertid, som anført, har givet det af Handelsministeren fremsatte Lovforslag om Kontrol med Importen her til Landet vor Tilslutning, er det fordi vi har maattet erkende, at Valutaforholdene nødvendiggør en saadan Ordning som den foreliggende. Jeg henpeger her paa det tidligere i Aften omtalte Brændselsspørgsmaal, i Henhold til hvilket vi er henviste til i vidt Omfang i Udlandet at indkøbe Brændsel, og det er indlysende, at Kursen paa den nødvendige Valuta til Indkøb af de for hele vort Næringsliv nødvendige Kulmængder, kan blive drevet op i en uhyggelig Grad i Tilfælde af, at der i samme Omfang som hidtil kan disponeres over fremmed Valuta til Indkøb af Luksusvarer. Fra anden Side er der blevet hævdet, at man burde lade Ondet forløbe i sig selv med den Motivering, at de høje Valutakurser var den bedste Regulator for Importen, og jeg tror, at vi for vort Vedkommende vilde kunne have tiltraadt den Opfattelse i Tilfælde af, at vi ikke, som anført, var henviste til i Udlandet at købe Kul og andre absolut nødvendige Brændselsstoffer, hvis Priser i de respektive Eksportlande allerede i Forvejen holdes i en eksorbitant Højde, og vi kunde ikke løbe den Risiko en skønne Dag at se den hertil fornødne Valuta optaget til Fordel for Luksusvarer.

Industriens Fremtidsudsigter. Vi har for ret nylig indenfor Industriraadet, bl. a. ved Forespørgsel til Formændene for en stor Del af de under Industriraadet henhørende Organisationer, indhentet Oplysning om de paagældende Industrigrenes Konkurrenceevne. Besvarelserne har godtgjort, at Forholdene stiller sig vidt forskelligt indenfor de forskellige Industrier.

For en stor Dels Vedkommende har Forholdene paa Grund af den Verden over herskende Varemangel været tilfredsstillende, medens Konkurrenceevnen har været sviglende for andre Industriers Vedkommende paa Grund af de høje Arbejdslønninger, der udbetales her i Landet i Forhold til andre Lande, specielt i Tyskland, samt paa Grund af den lave tyske Valutakurs. Gennem Meddelelser i Dagspressen er der nærmere redegjort for de sidstnævnte Industrigrenes Forhold, f. Eks. for *Porcelænsindustrien, Tobaksindustrien* og *Konfektionsindustrien.*

Værst af alle Industrier er det dog gaaet ud over den danske *Saltindustri*, idet denne dels paa Grund af de høje Arbejdslønninger, dels paa Grund af de enorme Kulpriser i Løbet af Aaret 1919 fuldstændig har indstillet Driften.

Hvorledes Forholdene i Fremtiden vil stille sig for den danske Industri, er det vanskeligt at have nogen begrundet Mening om, men den første Betingelse for, at den skal vise sig i Stand til i Fremtiden at optage Konkurrencen i Ind- og Udland vil være den, at vi snart kommer ind i roligere Arbejderforhold, og jeg vil med Henblik paa den i disse Dage herskende spændte Situation i Arbejderspørgsmaalet udtale Haabet om, at det maa kunne lykkes Arbejderførerne ikke alene i Arbejdernes egen, men ogsaa i Samfundets Interesse at gøre Arbejderne begribeligt, at det ikke i Længden vil være den danske Industri muligt at optage Konkurrencen, naar der ikke i Arbejdslønningsspørgsmaalet kan bevares en vis Ligevægt i Forhold til de Lønninger, der betales i andre Lande.

Af andre Forhold, der betinger en heldig Udvikling af den danske Industri og af dansk Erhvervsliv i det hele, ønsker jeg til Slut at henpege paa Betydningen af, at Handelssamkvemmet med Tyskland snarest stabiliseres og at Handelssamkvemmet med Rusland kan genoptages, men først og sidst ønsker jeg at understrege Betydningen af

1) at de Kulpriser, som vi maa betale til Udlandet reduceres i en meget væsentlig Grad og
2) at den herskende Uro i Arbejderspørgsmaalet i hele Samfundets Interesse snarest bringes til Afslutning.

Industriforeningen 1919—20.

Tirsdag den 23. Marts Kl. 8 Aften afholdt Industriforeningen sin aarlige Generalforsamling under Ledelse af Borgmester *H. C. V. Møller*. Til Behandling forelaa følgende Dagsorden:

1. Beretning om Foreningens Virksomhed og Tilstand siden sidste ordentlige Generalforsamling.
2. Fremlæggelse til Efterretning af det reviderede og dechiderede Regnskab for det forløbne Regnskabsaar.
3. Valg af Repræsentanter for de egentlige Medlemmer.
4. Valg af Repræsentanter blandt de i Henhold til § 4 valgte Delegerede.

ad 1. Den fungerende Formand, Direktør *H. P. Prior*, aflagde Beretning og udtalte herunder:

Naar det iaften er faldet i min Lod at aflægge Beretning om Industriforeningens Virksomhed siden sidste ordentlige Generalforsamling den 25. April ifjor, finder jeg det naturligt ganske kort at omtale de Forhold, som har givet Anledning hertil. Som den højtærede Forsamling vil vide gennem de i Pressen fremkomne Meddelelser, blev Formanden for denne Forening, Ingenior Foss, ved et under den 24. Januar afholdt Møde i Industriraadets Staaende Udvalg pludselig syg og maatte føres til sit Hjem i Valby, hvor han siden har henligget alvorlig syg, men er dog nu i langsom Bedring. Jeg skal ikke her komme ind paa en nærmere Omtale af Ingenior Foss' Sygdom og de Aarsager, der fremkaldte denne, men ønsker dog at betone, at den sikkert staar i nøje Forbindelse med det, jeg kan godt sige, overmenneskelige Arbejde, som Ingenior Foss i de senere Aar har budt sig selv i Samfundets Tjeneste til Ære for vort Land, og jeg tænker da ikke mindst paa Ingenior Foss' store og opofrende Arbejde for den danske Industris Trivsel.

Jeg tror ikke, at der er nogen i denne Forsamling, som ikke har et Indtryk af, hvor meget vi skylder Ing. Foss, og jeg er vis paa, at De vil give mig Deres Tilslutning, naar jeg udtaler Ønsket om, at vi snart maa se Ing. Foss indtage Formandspladsen igen i denne Forening, som under hans geniale Forerskab har ledet vort industrielle Næringsliv saa vidt gennem den vanskeligste Periode, den har været inde i.

Forsamlingen, der staaende havde paahørt Direktør Priors Udtalelser, gav ved Haandklap det hjerteligste Bifald tilkende, og Direktør Prior fortsatte derefter:

Jeg udbeder mig Forsamlingens Bemyndigelse til at afsende følgende telegrafiske

Hilsen til Ingeniør Alex. Foss.

Deltagerne i Industriforeningens Generalforsamling den 23. Marts 1920 sender vor Formand og geniale Fører gennem Krigstidens Vanskeligheder en ærbødig og hjertelig Hilsen med Ønsket om, at De atter snart rask maa kunne færdes blandt os.

Paa Deltagernes Vegne
(sign.) Prior.

Rigtigheden af det gamle Ord, at en Ulykke sjeldent kommer alene, bekræftede sig ogsaa ved denne Lejlighed, idet vor Næstformand, Direktør Benny Dessau, omtrent paa samme Tid som Ingenior Foss blev syg, saa sig nødsaget til at tage en længere Ferie for ved en Rekreationsrejse til Syden at komme til Kræfter igen efter et opslidende Arbejde, ogsaa indenfor denne Organisation.

Industriforeningens Bestyrelse var herved pludselig stillet overfor den Kendsgerning, hverken at have Formand eller Næstformand, og besluttede sig derfor til midlertidig at konstituere sig med mig som Formand og Direktør Ballin som Næstformand.

Siden Generalforsamlingen ifjor er 3 Medlemmer af Industriforeningens Repræsentantskab afgaaet ved Døden, nemlig Direktør *S. C. Hauberg*, Stenhuggermester *R. Nielsen* og Direktør *C. V. Sloman*.

Direktør *Hauberg* afgik ret pludselig ved en stille og rolig Død i sit Hjem Lørdag den 6. ds. Som det vil være Tilhørerne bekendt, bl. a. gennem de forskellige i Dagspressen og faglige Tidsskrifter fremkomne Meddelelser, faldt Direktør Haubergs store Hovedarbejde i den danske Industris Tjeneste indenfor Industrifagene og Arbejdsgiverforeningen, hvis Formand han var i en Aarrække, men ogsaa indenfor Industriforeningens Repræsentantskab of Industriraadet var Direktør Hauberg i en lang Aarrække et interesseret og skattet Medlem, og vi skylder Dir. Hauberg megen Tak for det harmoniske Samarbejde, som altid har fundet Sted mellem vore Organisationer.

Stenhuggermester *R. Nielsen*, der døde den 9. Februar d. A., hørte til Veteranerne indenfor Industriforeningens Repræsentantskab, idet han havde haft Sæde deri fra 1890 og var Formand for Industriforeningens Legatudvalg fra 1909. Dette Hverv, der ofte var brydsomt og vanskeligt, omfattede han med den største Interesse og Omhu.

Direktør *C. V. Sloman*, der døde den 27. December ifjor, var Medlem saavel af Industriforeningens Repræsentantskab som af Industriraadet fra 1914 og udførte et betydeligt Arbejde indenfor mange af de af Industriraadet i Tidens Løb nedsatte Udvalg.

Industriforeningen og dens Medlemmer vil i taknemlig Erindring bevare Mindet om disse 3 Mænd, der hver for sig ydede en saa stor Indsats i den danske Industris Tjeneste.

Siden sidste Generalforsamling er Industriforeningens Repræsentantskab og Industriraadet yderligere blevet berøvet et afholdt og højagtet Medlem, idet Etatsraad *C. A. Olesen* for kort Tid siden meddelte, at han af Helbredshensyn ønskede at nedlægge disse Hverv.

Etatsraad Olesen har under Krigen i sin Egenskab af Medlem af Industriraadets Staaende Udvalg, trods sin fremrykkede Alder, paataget sig et stort og fortjenstfuldt Arbejde for den danske Industri og paatog sig bl. a. Hvervet som en af Industriraadets Repræsentanter i Grosserer-Societetets Komité's og Industriraadets Udvalg, der blev nedsat til Fordeling af de i Henhold til den danske-amerikanske Handelsoverenskomst rationerede Varer. Jeg har paa Industriraadets Vegne tidligere skriftligt udtalt vor Tak overfor Etatsraaden for den ydede Indsats i Organisationens Arbejde, men ønsker her at gentage denne Tak.

Jeg skal herefter tillade mig for det forlobne Aars Vedkommende at omtale *Industriforeningens* og dennes forskellige Udvalgs Virksomhed.

Industriforeningens Medlemsantal var den 1. Marts 1919 4866 og den 1. Marts 1920 4723, altsaa en Tilbagegang af 143 Medlemmer. Man vil heraf se, at den Kontingentforhojelse, som blev vedtaget for to Aar siden og som gav Anledning til forskellige Betænkeligheder, ikke i nogen væsentlig Grad kan siges at have formindsket Medlemstallet. Derimod har denne Kontingentforhøjelse naturligvis paa effektiv Maade været medvirkende til at dække de paa Grund af Dyrtiden fremkomne betydelige Merudgifter ved Foreningens Administration.

Om *Udstillingsudvalgets* Arbejde er der ikke meget at berette, idet Kjobenhavns Magistrat i det sidste Aar ligesom Aaret forud har disponeret over vor store Udstillingssal til Brug for et af Kommunens Folkekokkener. Der har i Aarets Løb været fort indgaaende Forhandlinger med Magistraten om Fraflytning af disse Lokaler, og skont Forudsætningen for Udlaanet af Lokalerne i sin Tid var den, at de kun skulde benyttes som Folkekokken i Vinterhalvaaret 1918, har Magistraten dog hidtil ikke ment at kunne skaffe andre Lokaler til Brug for Folkekøkkenet. Paa Grund af Huslejenævnets Mellemkomst er vi derfor i det forlobne Aar blevet forhindret i paany at komme i Besiddelse af disse Lokaler, men ved fortsatte direkte Forhandlinger med Magistraten har vi nu endelig opnaaet en Ordning, i Henhold til hvilken Magistraten fraflytter Lokalerne den 1. Maj d. A., og vi staar da overfor en gennemgribende Reparation af disse, forinden de paany kan tages i Brug til Udstillinger og lignende.

Forholdene indenfor Industrien har jo ikke i særlig Grad opfordret til Afholdelse af Udstillinger, men vi kunde desværre ikke i Efteraaret imodekomme de Henvendelser, som fra den sædvanlige Kreds af Udstillere rettedes til os om Udleje af Salene. Som Erstatning for Afsavnet af vore egne Lokaler kunde vi den 12. November f. A. glæde os over, at Raadhusets Festsal og Hallen afgav den smukke og festlige Ramme for det nævnte Dag afholdte Lands-Industrimøde.

Naar vi nu atter kommer i Besiddelse af vore Udstillingslokaler, er det vor Hensigt til fornyet Overvejelse at genoptage en af Udstillingsudvalget for nylig fremsat Plan om Muligheden af gennem en Række Udstillinger til Belysning af de forskellige Industriers Arbejdsmaade og Arbejdsforhold at skabe Forstaaelse af og Interesse for dansk Industri i videre Kredse. I denne Forbindelse kan jeg nævne, at der har været overvejet Planer om Afholdelsen af en Brændselsøkonomiudstilling.

Biblioteksudvalget har i det forlobne Aar været optaget af at gore Samlingen teknisk, idet man ikke blot har benyttet sig af de gunstige Kurser til Lejlighedskøb af manglende Standardværker, men tillige efter Evne har søgt at skaffe betydelige Værker indenfor amerikansk og engelsk Teknik. Desuden har det været magtpaaliggende ogsaa at supplere med Hovedværker indenfor den norske og svenske tekniske Literatur.

Ikke blot i sidste, men i de senere Aar er Udvidelsen foretaget med det for Øje, at Haandværkere, Industridrivende, Ingeniorer og Teknikere ikke skal gaa forgæves til Biblioteket efter noget betydende Værk indenfor de Fag, som der har været eller kan blive Tale om at faa praktisk Udbytte af herhjemme. At der endnu er Mangler skyldes de forholdsvis smaa Midler, Udvalget raader over; men ved nu efter Krigen at udvide Tidsskriftholdet soges det at gore Bogmanglerne saa lidet folelige som muligt.

At Fredsslutningen og de deraf folgende Forhold vilde faa Betydning for Bibliotekets Benyttelse maatte man vente. Besoget var ifjor saa højt oppe, at der maatte indtræde Nedgang, og denne Dalen indtraf da ogsaa iaar, men i Sommertiden, hvor ogsaa ellers Benyttelsen plejer at være mindst. Med Efteraaret steg Frekvensen atter, og derfor viser det samlede Aartal en Stigning paa godt 7 Procent, nemlig 28171 i Stedet for 26262 ifjor. Dette viser altsaa, at Nødvendigheden af at opretholde et teknisk Bibliotek virkelig er til Stede ogsaa paa en Tid, hvor Initiativet hemmes af mange Forhold.

I Betragtning heraf er der i det forløbne Aar gjort store Forarbejder til et samlet Katalog over den store Samling af godt og vel 25,000 Bind. De Rammer, hvorover Bogkataloget byggedes for en halv Snes Aar siden, har langtfra kunnet rumme den Tilvækst af praktisk Teknik, som Biblioteket har modtaget navnlig de sidste 6 Aar. Naar dette Katalogarbejde næste Aar afsluttes med en trykt Fortegnelse over Bibliotekets mangfoldige Indhold, vil der i Virkeligheden være givet den danske Industri det literære Materiale i Hænde, som det er Biblioteksudvalgets Opgave at fremskaffe, og da vil Biblioteket i nogen Grad være i Stand til at udfylde sin Opgave som vort eneste tekniske Bibliotek for Praktikere.

»*Tidsskrift for Industri*« har fortsat sin hidtidige Udvikling og i stigende Grad draget Nytte af den hyppigere Udgivelse, man er gaaet over til, hvorved Tidsskriftet er sat i Stand til at deltage i Droftelsen af de aktuelle Problemer. Baade paa det sociale og det handelspolitiske Omraade er jo Industriens Interesser atter skudt stærkt frem i Forgrunden, saaledes at der er et rigt Materiale at arbejde med.

Desværre vil det Overskud, som Tidsskriftet ifjor for forste Gang kunde mode med, næppe kunne holdes iaar, idet Papirpriserne og ovrige Fremstillingsomkostninger er i uafbrudt Stigning. Heldigvis har der dog ingen storre Indtægtsnedgang været for Annoncerne, som Tidsskriftet jo nu selv har overtaget, og Tidsskriftets financielle Status maa stadig siges at være tilfredsstillende.

I noje Forbindelse med det Arbejde, der iovrigt koncentrerer sig i Tidsskriftets Redaktion, hvorfra man altid har bestræbt sig for at sikre den bedst mulige Forbindelse med Dagspressen, maa nævnes Oprettelsen af »*Erhvervenes Pressesekretariat*«, som Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet i Fællesskab har oprettet. Jeg skal under Omtalen af Industriraadets Virksomhed i det sidst forlobne Aar nærmere berøre Pressesekretariatets Arbejde.

Medens »Tidsskrift for Industri« behandler de aktuelle industrielle Spørgsmaal i Ind- og Udland og

tjener til Offentliggørelse af Meddelelser fra Industriforeningen og Industriraadet, er den af Industriforeningen udgivne *Industriberetning* baseret paa en mere historisk Fremstilling af Industriens Forhold indenfor bestemte Tidsperioder.

Som meddelt ved sidste Aars Generalforsamling havde man til at være Redaktør af Industriberetningen engageret Dr. polit. Wieth-Knudsen, men det viste sig, at denne af Helbredshensyn ikke mente at kunne paatage sig Hvervet. Man indledede i Sommeren 1919 Forhandlinger med Cand. polit. O. Knudsen, der paa dette Tidspunkt var beskæftiget med Afviklingen af Kontoret i London, og Forhandlingerne resulterede i, at Cand. Knudsen i November ansattes som Redaktør. Det er nu Hensigten snarest muligt at udsende en Beretning om hele Krigsperioden under eet og forhaabentlig vil derefter Industriberetningen inden alfor længe kunne bringes à jour.

Foredragsudvalget. Da det i Løbet af sidste Sommer lykkedes at afvikle en stor Del af det Arbejde, som i saa stort et Omfang har optaget Industriraadet under Krigen, blev det muligt atter ved denne Vintersæson at stille Industriforeningens mindre Sal til Disposition ved Afholdelsen af Foredrag, og der er i den forløbne Del af Sæsonen under Foredragsudvalgets Ledelse afholdt Foredrag af følgende Foredragsholdere:

Professor Fr. Weis,
Professor Edv. Lehmann, Lund,
Professor Arthur Christensen,
Professor Østrup,
Professor Vald. Vedel,
Ingenior Hjalmar Lange,
Cand. jur. G. Olivarius,
Redaktør Povl Drachmann,
Forfatter R. Berg,
Dr. phil. Fr. Poulsen,
Journalist Holger Rosenberg,
Pastor Krüger,
Professor Roznіecki,
Professor J. L. Heiberg,
fhv. Kolonibestyrer C. F. Myhre.

Legatudvalget har i Beretningsaaret uddelt 2 Portioner af Kaptajn og Malermester C. A. Bruuns og Hustrus Rejselegat à 800 Kr. til Værkfører ved Teknologisk Institut, Christian Frederik Christiansen og Buntmagermester Fred. E. Halse. Af Læge Jacob Pinquez' Legat er der ligeledes uddelt 2 Portioner, hver paa 500 Kr., til Smedemester Joh. Chr. Larsen og Bogbindersvend Viggo Aage Nielsen.

Af H. C. Ørsteds Legat er uddelt en Portion af 200 Kr. til Justermester Axel A. Lerche, og af Handskefabrikant Danielsens Rejselegat er uddelt en Portion paa 160 Kr. til Handsketilskærer Karl Heger.

Vedrørende *Lejeforholdene* skal bemærkes følgende:

Siden 1. Januar 1919 har Direktør Jørgensen i Industricafeen overtaget de ved Brødrene Dahl's Flytning til Sidefløjen ledigblevne Lokaler mod Vesterbrogade for en aarlig Leje af 11,800 Kr., og Brødrene Dahl har fra 1. August 1919 overtaget de af Statens Kulfordelingsudvalg og Dansk Brændsels- og Kontrolforening benyttede Lokaler i Bagfløjens 2. Etage for en aarlig Leje af 7000 Kr.

Fabrikant E. A. Christensen og Officersforeningen er begge opsagte til Fraflytning til April Flyttedag 1921.

Af foretagne Ombygninger skal nævnes: Ombygning af de ovenfor nævnte Lokaler mod Vesterbrogade til Brug for Industricafeen, den saakaldte »Spejlsal« med tilhørende Køkkenlokaliteter; Bygningsforandringerne incl., fast Inventar og Udsmykning har beløbet sig til ca. 155,000 Kr. og er bekostet af Direktør Jørgensen.

Den store Sal i Bagfløjen bag ved Foredragssalen, der har været benyttet sidst som Spisestue for Industriraadets Personale, er siden Nytaar 1920 ombygget til Kontorlokaler til Brug for Industriraadet.

Til Indretning af Lejlighed til Industriforeningens fast ansatte Fyrbøder var projekteret en Lejlighed i Bagfløjens Tagetage, hvad der imidlertid paa Grund af Bekostningen, ca. 10,000 Kr., blev opgivet. I Stedet for indrettedes 2 Værelser med Køkken i 3 Lokaler, der er overladt os af Officersforeningen.

Som det gennem Meddelelser i Dagspressen vil være Tilhørerne bekendt, syslede vi paa et vist Tidspunkt f. A. med ret betydelige Byggeplaner, idet vi, ved Opførelsen af en 3-Etages Bygning paa langs gennem begge Industribygningens Gaarde, havde til Hensigt at tilvejebringe gode, tidssvarende Udstillings- og Kongreslokaler. Overslagssummen var paa det paagældende Tidspunkt opgjort til ca. 1,200,000 Kr.

Da Arbejdsforholdene i Slutningen af 1919 blev mere og mere urolige, medens saavel Arbejdslønningerne som Materialpriserne var i fortsat Stigning, fik vi imidlertid Betænkeligheder og har nu, om end med Beklagelse, stillet Sagen i Bero indtil bedre Tider.

Udvalget angaaende Præmieringen af den mindre Industri har i Beretningsaaret uddelt 17 Præmier, nemlig til:

Snedker Martin Andersen, Vorning,
Trælegetøj, 150 Kr.
Instrumentmager Alex. Billhage, Brønderslev,
Violin-Etuier, 150 Kr.
Fru K. M. Hansen, Silkeborg,
Hjemmepyntede Dukker, 150 Kr.
Bødker A. M. Jacobsen, Volundsgade 18.
Vaskebrædder, 100 Kr.
Klejnsmed Martin Jacobsen, Allersgade 6.
Ansatsvinkler, 150 Kr.
Snedker J. Chr. Jensen, Holbæk,
Sy- og Jettonæsker, 200 Kr.
Mekaniker J. J. Jensen, Godthaabsvej 103.
Koniske Stifter, 300 Kr.
Snedkere Martin Jensen & E. Jørgensen, Helgolandsgade 7,
Træ-Byggeklodser, 100 Kr.
Urmager H. P. Jensen, Sigerstedsgade 15,
Klapetuier for Briller, 300 Kr.
Mekaniker J. P. E. Olsen, Nykøbing Sj.,
Luftledningsklemmer, 250 Kr.
Dekorationsmaler N. Olesen, Odense,
Dekorations-Chabloner, 100 Kr.
Maler Jens Olsen, L. Colbjørnsensgade 5,
Mahogni-Fotografirammer, 100 Kr.
Mekaniker H. C. Svendsen, Halfdansgade 5,
Dupsko o. l., 300 Kr.

Herman Sonne, Ronne,
Sortbrændt Terracotta, 200 Kr.
Smed J. P. Sørensen, Tronninge,
Skrueskæremaskine, 100 Kr.
Dekoratører Sorensen & Egby, Vejle,
Juletræspynt, 200 Kr.
J. Chr. Vottrup, Badensgade 19,
Pudseskiver, 150 Kr.

Den fungerende Formand gav derefter en Oversigt over Industriraadets Arbejde i det forløbne Aar, suppleret med en Omtale af Industriraadets Forhold i al Almindelighed. Denne Redegørelse gengives andetsteds. I Tilslutning til selve Aarsberetningen udspandt der sig følgende

Diskussion.

Hr. *Johs. Hansen,* som i 35 Aar har været Medlem af Foreningen, onskede, at Biblioteket ikke blot omfattede teknisk Literatur, men ogsaa holdt sig à jour med, hvad der fremkom af ny Literatur om Kunst, Personalia og Rejser, han vilde ogsaa slaa til Lyd for, at man f. Eks. arrangerede en Fællesrejse med Motorskib til England.

Formanden for Biblioteksudvalget, Driftsbestyrer *Engholm,* oplyste, at Udvalget altid havde bestræbt sig for at gøre Biblioteket saa nyttigt som muligt. Rejseliteratur har man helt maattet opgive, Biografier anskaffes stadig og af Kunstliteratur købes de billigere Værker. De dyrere kan faas i Kunstindustrimuseet. Biblioteket ser naturligvis sin Opgave i særlig at være til Stotte for Industriens Mænd.

Direktør *H. P. Prior* kunde godt forstaa, at en Fællesrejse med Motorskib var tiltalende, men vilde dog betone, at Ledelsen var saa ophængt med Arbejde for store og alvorlige Opgaver, at man dog maaske kunde tilgive den, at den ikke ogsaa arrangerede Selskabsrejser.

Grosserer *S. Sørensen* foreslog, at Repræsentantskabet valgte et mindre Udvalg, som personligt kunde være tilstede i Foreningen f. Eks. en Gang om Maaneden, og gore sig bekendt med Medlemmernes Ønsker. Iovrigt ønskede han at gore sig til Tølk for en varm Tak til Bestyrelsen for det uhyre Arbejde, den havde udrettet under og efter Krigen, thi man var sandelig ikke færdig med Vanskelighederne endnu.

Inspektor *Victor Henriksen* oplyste, at han daglig var tilstede i Lokalerne og talte med Medlemmerne, der jevnlig forebragte ham deres Ønsker som han altid med Glæde imødekom. Tanken om et særligt Udvalg var maaske god, han skulde drage Omsorg for, at den blev optaget til Forhandling i Bestyrelsen.

Dirigenten sluttede sig til Takken til den fungerende Formand, der gennem sit Foredrag klart havde givet Vidne om, hvor Industrien staar, og om det intense Arbejde, der er ydet for dansk Industri og Erhverv:

»En Tak til Bestyrelsen for dens store fortjenstfulde Arbejde«.

Forsamlingen sluttede sig med Haandklap og Bravoraab til Dirigentens Udtalelser.

ad 2. Repræsentantskabets Formand, Oldermand *Kayser,* forelagde derefter det reviderede og desiderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. Juli 1918 til 30. Juli 1919. Regnskabet toges uden Diskussion til Efterretning.

ad 3. Derefter fulgte *Valg af Repræsentanter* for de egentlige Medlemmer. De i Henhold til Lovenes § 22 afgaaende var følgende:

Fabrikant John Jacobsen.
Tømrermester H. J. Kornerup Koch.
Professor Karl Meyer.
Hof-Pianofabrikant Axel R. Moller.
Borgmester H. C. V. Moller.
Direktør H. P. Prior.
Fhv. Generalkommissær Fr. Riise.
Fabrikant Holger Sebbelov.
Direktør J. C. Tuxen.
Samtlige disse Herrer genvalgtes.

I Stedet for afdode Repræsentanter, Stenhuggermester *Rudolph Nielsen* og Direktør *S. C. Hauberg,* valgtes efter Bestyrelsens Forslag Bogtrykker *Ivar Jantzen,* Kjøbenhavn, og Direktor *Fr. Lausen,* Aarhus.

ad 4. Til Efterretning forelaa Meddelelse om de stedfundne Valg til Repræsentanter blandt de i Henhold til Lovenes § 4 valgte Delegerede, nemlig for inindustrielle Organisationer og Virksomheder. Dette Valg havde i Henhold til Lovenes § 21 fundet Sted paa et Delegeretmode umiddelbart forinden Generalforsamlingen.

Resultatet havde været Genvalg af samtlige afgaaende Repræsentanter, nemlig:

Direktor A. Arentz,
Fabrikejer Alfred Benzon;
Direktør Harald Bing,
Konsul K. C. Bloch,
fhv. Statsbanedirektor O. Busse,
Ingeniør P. Dorph Broager,
Fabrikant Axel Engel,
Ingenior Alex. Foss,
Bankdirektør, Etatsraad Emil Glückstadt,
Direktor Valdemar Hansen,
Direktor M. Heineke,
Direktør R. Helweg,
Fabrikant C. M. Hess,
Konsul F. L. Hey,
Fabrikant E. F. Jacob,
Fabrikant C. F. Jarl,
Direktor F. A. Kjær,
Direktor A. Knudsen,
Fabrikant L. Larsen,
Teglværksejer L. Laursen,
Fabrikant Rudolph Nielsen,
Direktor Chr. H. Olesen,
Direktør C. A. Owen,
Direktør Allan Petersen,
Direktor Poul C. Poulsen,
Direktor F. Preisler,
Fabrikant H. Vestesen,
Direktor Torben Zahle.

Endvidere var i Stedet for afdøde Direktor *Slomann* valgt Direktør *M. Kragelund,* Aalborg, og i Stedet for Etatsraad *C. A. Olesen,* som ikke onskede Genvalg, Direktor *Blache,* Burmeister & Wain, Kjøbenhavn.

Med en Tak til Dirigenten sluttede Generalforsamlingen.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Dispensation fra hollandske Udførselsforbud.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det kgl. danske Konsulat i Rotterdam indberettet, at der indtil videre gives Dispensation fra de i Holland gældende Forbud mod Udførsel af:

1) Alle Læderartikler med Undtagelse af Fodtøj,
2) Kaffe, The og Kaffeekstrakt,
3) Byggryn, med visse Begrænsninger, idet det færdige Produkt skal være indført med udenlandsk Skib; er det indført i uforarbejdet Tilstand eller indkøbt hos Staten efter den 1. Febr., da kan kun 60 pCt. af det indførte eller indkobte Kvantum udføres,
4) kemiske Vægte samt fysiske og kemiske Instrumenter, dog ikke saadanne, der er forarbejdet af Platin,
5) metalholdig Aske og Slagger undtagen af ædle Metaller,
6) Piber af Horn og Kunsthorn,
7) alle Sorter Bælgfrugter og Mel af saadanne,
8) Vibeæg,
9) tomme Hove og Klove,
10) Vildt,
11) Kød og Affald af Tyre- og Spædekalve,
12) Fosforsurt Foderkalk,
13) alle Slags Nødder, tørrede Frugter, Kerner af Stenfrugter (herunder Mandler),
14) Automobiler, Underdele og Motoreykler.

Hermetik til Kanada.

Fra det britiske Konsulat har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der efter den 1. April d. A. af enhver Importør af Fisk, af Skaldyr i hermetiske Daaser til Kanada, vil blive forlangt en beediget Erklæring gaaende ud paa at sikre, at Varen er god og frisk, og at Emballagen giver Oplysning om, hvorfra Varen stammer samt Indhold og Vægt. Et Eksemplar af Erklæringen ligger til Gennemsyn i Industriraadet. Importoren er underkastet enhver Undersogelse, og hvis Varen ikke findes at være i Overensstemmelse med Erklæringen, vil den blive konfiskeret.

Tyske Udførselsforbud.

Fra det kgl. Gesandtskab i Berlin har Industriraadet gennem Handelsministeriet modtaget en i Henhold til Forordning af 20. Decbr. 1919 udstedt Bekendtgørelse angaaende Udførselsforbud, omfattende Maskiner, elektrotekniske Produkter og Transportmidler. Der gives dog visse Undtagelser derfra, saasom Reservedele til de fleste Slags Maskiner, elektriske Buelamper, elektriske Koge- og Varmeapparater og enkelte Transportmidler, nemlig Baade til Personbefordring.

Amerikansk Rapporter.

Industriraadet har modtaget en af den kgl. Gesandt i Washington indsendt kemisk Rapport fra Firmaet Beeh, Van Siclen & Co., Inc. samt fire Handelsrapporter fra »Guaranty Trust Company of New York«.

Disse Rapporter henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Handelstraktat mellem Polen og Ententen.

Fra den kgl. Gesandt i Paris har Industriraadet gennem Udenrigsministeriet modtaget et Eksemplar af »Journal officiel« for den 11. Januar d. A. indeholdende Teksten til en mellem Polen og Ententens Hovedmagter afsluttet handelstraktatmæssig Aftale.

Dette Eksemplar henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Kataloger til Argentina.

Industriraadets Eksportbureau, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B, modtager gerne til Videreforsendelse fra danske Firmaer, som er interesserede i det argentinske Marked, saadanne Kataloger, som kan fremlægges i Generalkonsulatet i Buenos Aires.

□□□□□□

Notitser.

Flytninger. For at undgaa Forstyrrelser i Forsendelsen af Tidsskriftet bedes Flytninger meddelt Bladets Ekspedition, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B, Telf. 8100, Lokal 20.

Tidsskrift for Industri udgaar den 1. og 15. i hver Maaned. Klager over Fejl ved Bladets Forsendelse bedes rettet til det stedlige Postvæsen — hvis dette ikke nytter eventuelt til Bladets Ekspedition, Telefon Central 8100.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annoneeafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoneebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 8 — 15. APRIL — 1920

Valutaraadets Arbejde efter Valutalovens Bortfald.

DEN spændte Valutasituation holder sig desværre trods en vis Nedgang i Importen, idet Kravet efter udenlandsk Valuta stadig i betydelig Grad overstiger de Fordringer paa Udlandet, som vor Eksport, Søfart, Handel og øvrige Virksomhed kan skabe. Nødvendigheden af en Regulering af Valutaforholdene er da stadig til Stede.

Til Støtte for en saadan Regulering var som bekendt i Rigsdagen forelagt et Lovforslag angaaende Importen, men saaledes som den politiske Situation udviklede sig i Dagene omkring Paaske, er Rigsdagens Stilling til Lovforslaget nu bleven en saadan, at det kan anses for givet, at dette Forslag ikke vil blive gennemført.

Som det vil erindres, afgav Fællesraadets (Valutaraadets) Arbejdsudvalg den 17. Februar iaar til Handelsministeriet en Indstilling, hvori Regeringen anmodedes om at tilvejebringe Bestemmelser om, at Indførslen af Varer til Landet gøres afhængig af, at Importørerne forelægger Bevisligheder for, at Fællesraadet ingen Indsigelser har gjort mod Varernes Adgang til Landet.

Denne Indstilling, der var afgivet med alle Stemmer mod Landbrugets Repræsentant, Hr. Th. Madsen-Mygdal, havde til Følge, at daværende Handelsminister Hage den 15. Marts i Folketinget fremsatte Forslag til midlertidig Lov om Vareindførsel. Lovforslaget vakte gennem 3 Moder den livligste Debat i Folketinget, og man nedsatte et 15-Mands Udvalg. Imidlertid har det nu vist sig, at man i dette Udvalg ikke kan opnaa Enighed om Loven, og den vil derfor bortfalde.

Industriens Syn paa Sagen, saaledes som den har udviklet sig, er dette, at Valutaraadets Arbejde, efter at Lovforslaget er bortfaldet, ikke kan blive fuldt tilfredsstillende, da der aabnes Muligheder for, at Valutaraadets Bestemmelser kan omgaas. Raadet stilles derfor nu ret uheldigt, men Industrien maa dog anbefale, at det tidligere omtalte 10-Mands Udvalg i hvert Fald foreløbig fortsætter sit Arbejde for, at fremmed Valuta kan blive retfærdig fordelt under Hensyn til de forskellige Vareposter, og saaledes at man ogsaa stadig sørger for, at Valuta stilles til Raadighed for den fornuftige Import.

Industriraadets Repræsentanter i Valutaraadet ser vedblivende saaledes paa Sagen, at en Fortsættelse af Valutaraadets Virksomhed vil være en Fordel og Betryggelse for Landet, og de vil derfor anbefale, at Udvalget — uanset at Lovforslaget ikke bliver til Virkelighed — foreløbig fortsætter sit Arbejde dels gennem de daglige Møder af 10-Mands Udvalget og dels gennem Plenarmoder, saa ofte det maa være paakrævet at afholde saadanne.

Denne foreløbige Fortsættelse kan ogsaa begrundes i, at det endnu ikke er udelukket, at Valutaloven i den kommende Rigsdagssamling kan faa en anden Behandling, end den har faaet i den nuværende, og i saa Fald vil det være meningsløst nu at ophøre med Arbejdet for atter senere at tage det op; men det utilfredsstillende i Arbejdet ligger ogsaa i, at dette ikke kan foretages saa systematisk som paakrævet, idet man ikke har ønsket at etablere et meget stort Apparat for en Tid, der muligvis blev meget begrænset.

I Stedet for den afgaaede Handelsminister *C. Hage,* som netop i sin Egenskab af Handelsminister var Formand for Valutaraadet, er den fungerende Formand for Industriraadet, Handelsminister *H. P. Prior,* blevet Fællesraadets Formand.

Muligheder og Vilkaar for dansk Industrieksport med særligt Henblik paa Maskinindustrien.

Foredrag holdt i Dansk Ingeniørforening af Direktør *A. B. C. Hansen.*

(Sluttet.)

Men vil der nu alligevel ikke være en Fare forbundet med at specialisere sig. Sæt nu, at Eftersporgslen paa den Specialitet, man har kastet sig over og baseret hele sin Virksomhed paa, aftager saaledes, at det kniber med at skaffe Belastning. Vilde det saa ikke med denne Fare for Øje alligevel have været bedre at blive ved det gamle System og have flere Strenge at spille paa i Form af Fabrikation af flere forskellige Slags Maskiner? Nej, tværtimod, vi kan roligt se bort fra den Fare, thi ogsaa den Fabrik, der indskrænker sin Fabrikation til at omfatte en enkelt Specialitet for Eksport, har flere og tilmed bedre Strenge at spille paa, thi den Fabrikant, der med sin Specialitet baserer sig paa Eksport, kan arbejde efter Devisen: »Die Welt ist mein Feld«; Verden er hans Marked, og skulde Efterspørgslen efter den Specialitet, han har valgt, aftage i ét Land, saa arbejder han saa meget mere intensivt i andre Lande og har paa denne Maade, selv under daarlige Konjunkturer, større Muligheder for at skaffe sig god Belastning, end den Fabrik, der har gjort sig afhængig af Hjemmemarkedet og dets Kobeevne.

Desværre er det jo endnu forholdsvis faa danske Maskinfabriker, der virkelig er indrettet paa Eksport, men overfor Firmaer, der paatænker at optage Eksport, vil jeg ikke undlade at fremføre, at det ikke alene er Fabrikationsevne og Kapitalkraft, der gør det muligt at eksportere, men at det i lige saa høj Grad kommer an paa, at den Specialitet, man har valgt, fremkommer i en saadan Fuldkommenhed baade med Hensyn til Konstruktion og Udførelse, at den i et og alt er konkurrencedygtig som Kvalitetsprodukt. At lave Eksportpropaganda eller Eksportorganisation for en Vare, der ikke i sig selv er en Reklame for vedkommende Fabrik, er spildt Arbejde, og i lige saa høj Grad som jeg vil animere danske Fabriker til at indrette sig paa Eksport, vil jeg advare Firmaer imod at forsoge paa Eksport, naar de ikke er baseret derpaa baade med Hensyn til Fabrikationsevne og med Hensyn til Produkt.

Til Belysning af, hvor mægtige Tal Maskinbehovet ude i Verden drejer sig om, og for derigennem at vise, at vi — hvis vi har de rette Evner og forstaar at udnytte Mulighederne — ikke behover at nære

Tabel 5. Ruslands Import af Maskiner i 1913.

	I alt:	deraf fra: Tyskland.	Stor Britanien.	U.-S.-A.	Sverige	Østrig Ungarn	Danmark.	Frankrig	Belgien.
Samlet Import af Maskiner og Redskaber.	Rubler 170.000 000	106.971.000.	27 114 000.	15.702 000	6.485.000.	5.880.000.	3.878.000	1. 119.000.	380.000
Deraf de vigtigste Poster:									
Maskiner til Tekstilindustri	1. 400.000.	244.000	1. 112.000			4.000		1.000	
Maskiner til Møller	1.000.000.	887.000.	30.000	7.000		146.000			
Forbrændingsmotorer.	10. 400.000	5 717.000.	3.004.000.	454.000.	808.000.	82 000	46.000	40.000	16.000.
Dampmaskiner	3.900.000.	2 967.000	455.000	81.000	83.000.	93 000	43.000	2.000	30.000.
Pumper og Brandsprøjter	7. 700 000.	6.733.000	484.000.	202.000	101 000	36.000	55.000	19 000.	11.000.
Symaskiner.	9.900.000.	5.297 000	1.768.000.	2.808 000	4.000	40.000.	1.000	8.000	
Værktøjsmaskiner til Bearbejdning af Metaller	12 800 000	10 658 000.	1.206.000	475.000	81.000	168.000	64.000	65 000	1.000
Elektriske Maskiner	9.700.000.	8.605.000.	449.000	28 000.	115 000	300.000	8 000	67.000	101.000
Landbrugsmaskiner enkle (Plove, Tærskeværker o lign)	24 800.000	9.925.000.	2.284.000	5 290 000	2 166 000.	3. 119.000.	1.600.000	326.000.	4 000.
Lokomobiler og kombinerede Landbrugsmaskiner (Slaamaskiner selvbindere o lign)	14.000.000.	3.025.000.	3.736.000	3.524.000	213.000.	193.000	1.327.000.		
Dele til Maskiner	19.000.000.	13.527.000.	2.250.000	1.167.000	319.000.	450.000	197.000.	132.000	21.000.

Ængstelse for ikke at skulle kunne finde Afsætning, skal jeg fremføre to Tabeller, af hvilke den første (Tabel 5) [1]) viser Ruslands Import af forskellige Maskiner og Redskaber i 1913, dels samlet, dels specificeret efter Lande. Som det vil ses, har Ruslands samlede Import af Maskiner og Redskaber i 1913 udgjort 170 Millioner Rubler, svarende til over 300 Millioner Kroner, eller ca. 30 Gange Danmarks Maskineksport i 1913, og flere Gange det Beløb, for hvilket samtlige Danmarks Maskinfabriker vilde kunne producere, om de alle var baseret paa Eksport. Tamarks samlede Maskineksport, hvilket har sin Aarsag i, at der over Danmark har fundet en Del Transithandel Sted med Maskiner til Rusland. Men bortset fra Transiten har Danmark dog haft en forholdsvis god Eksport af Maskiner til Rusland, og naar dette Marked atter aabnes, vil det sikkert byde ganske overskuelige Muligheder ogsaa for dansk Industri.

Medens Tabellen over Ruslands Maskinimport viser Mulighederne for et enkelt mægtigt Marked, tjener Tabel Nr. 6 til Belysning af de Muligheder, der findes

TABEL 6. TYSKLANDS EXPORT I 1913 FOR NOGLE MASKINER.

EXPORTEN ER KUN ANFØRT HVOR DEN OVERSTIGER ½ MILLION MARK

ART AF MASKINER.	FORBRÆNDINGS-MOTORER (STATIONÆRE.)	DAMPMASKINER I FORBINDELSE MED DYNAMOER, PUMPER E.T.C.	MASKINER TIL METALBEARBEJDNING.	MASKINER TIL TRÆBEARBEJDNING.	LANDBRUGS-MASKINER.	BRYGGERI-MASKINER	MASKINER FOR SUKKERFABRIKKER	MØLLERI-MASKINER	PUMPER.	BOGTRYKKERI-MASKINER	ENKELTDELE TIL ARBEJDSMASKINER	ELEKTRISKE MASKINER
SAMLET EXPORT 1000 MARK	32.332	14.911	81.837	12.863	11.883	10.585	12.229	15.589	13.965	22.052	43.859	56.525
DERAF TIL: BELGIEN.	1.345	1.130	6.600					888	902	619	3.088	4.040
DANMARK			1.062		1.060		1.012				850	669
FRANKRIG.	1.982	1.106	12.726	702	795	1.010		849	1.479	2544	5.303	2.587
STORBRITANIEN.	867	805	5.900			663				864	3.744	4.207
ITALIEN.	738	984	5.906	1.340	1.050		641	1.354	837	505	2210	3.199
HOLLAND.	834		3.582	813	834		1.201		663	905	2.368	3.021
NORGE			862								546	1.956
ØSTRIG-UNGARN.	2.458	1.899	12.440	2.391	1.113	1.671	604	1.374	1.565	2.607	7.324	4051
RUMÆNIEN.	1.535		561					862			545	1.056
RUSLAND.	10.200	3.559	15.496	2.711	3.774	922		4.820	3.011	3.724	4073	6.769
SVERIGE.			2.095								881	894
SCHWEIZ			3.062	525		710				1.465	2.429	1.232
SPANIEN.	1.420	552	1.825									4.914
ÆGYPTEN.	1.224											
BRITISK SYDAFRIKA.		1.919										1.241
U—S—A.			1.709								3.055	
ARGENTINA.	1.923		1.672						720		710	3.108
BRASILIEN.			1.719	1.261							589	2.638
CHILE.												1.263
MEKSIKO												810
CUBA.							1.199					
JAPAN			1.106									3.222
KINA		730										
HOLLANDSK INDIEN.	680						1.253				665	
AUSTRALIEN.												576

ger vi nu en enkelt Artikel som f. Eks. Forbrændingsmotorer, ser vi, at Importen heraf har været 10,4 Millioner Rubler eller ca. 20 Millioner Kroner, det vil sige det dobbelte af Danmarks samlede Maskineksport i 1913.

Tysklands Andel i Maskinimporten til Rusland var, som man ser, langt den betydeligste, idet den udgør over Halvdelen af, hvad samtlige andre Lande har eksporteret af Maskiner til Rusland. Ser vi paa Danmarks Andel i Importen, der udgør 3,8 Millioner Rubler, altsaa ca. $7^1/_2$ Million Kroner, saa vil det bemærkes, at den er stor i Sammenligning med Danfor Eksport af Maskiner over hele Jorden, idet den angiver Tysklands Eksport af Maskiner i Aaret 1913[1]). Tysklands totale Eksport af Maskiner i 1913 var ca. 750 Millioner Mark, og denne Eksport er fordelt paa praktisk talt alle Slags Maskiner og til alle Lande. En Tabel visende en Specifikation over den samlede Eksport vil blive altfor omfattende. Tabellen her viser kun Eksporten fra Tyskland for en Række Maskiner til saadanne Lande, hvor Eksporten af paagældende Maskiner har andraget mere end 500,000 Mark. Naar jeg fremfører denne Tabel, er det iøvrigt kun for at give en Idé om, hvilke Eksportmulighe-

[1]) Tabellen er udarbejdet efter den officielle russiske Handelsstatistik 1913.

[1]) Tabellen er udarbejdet efter »Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich«,

der, der ligger for Maskinindustrien. Danmark har selvfølgelig ikke blot i nogen Grad Muligheder for en Udnyttelse som Tysklands for Krigen, men vi har Muligheder for at tage vor Del af den. Selv om Danmarks Produktion er beskeden i Sammenligning med Tysklands før Krigen, turde Tallene i denne Tabel dog med al Tydelighed vise de Muligheder Maskineksport frembyder, og i hvilke ogsaa Danmark bør bestræbe sig for at faa sin Andel.

Efter at jeg nu i den foregaaende Del af mit Foredrag har slaaet til Lyd for en eksportmæssig Udnyttelse af vor Maskinindustri ved at fremore de Fordele, der er forbundet med en saadan, bliver det næste Spørgsmaal, hvilke Forudsætninger der skal være til Stede, og hvilke Fordringer, der maa stilles, for at en Maskinindustri skal kunne blive eksportdygtig, samt Undersøgelse af, hvorvidt disse Forudsætninger er til Stede for danske Maskinfabriker, eller hvilke Vilkaar disse har for Fremme af Eksport.

Besvarelsen heraf bliver for flere Punkters Vedkommende ikke alene gyldige for Maskinindustrien, idet de Forudsætninger, der bør være til Stede, og de Fordringer, der maa stilles, i det væsentlige falder sammen med de, der maa være gældende for Bedømmelse af enhver anden Industris Eksportvilkaar.

Fordringer og Forudsætninger er da følgende:

1) At der haves Adgang til Raastoffer og Halvfabrikata samt Drivkraft til Priser, der paa det nærmeste ligger i Niveau med de, hvorunder Udlandets Industri i samme Branche arbejder.
2) At der findes kvalificeret teknisk Assistance for den mest økonomiske og rationelle Indretning og Udnyttelse af Fabriksanlægget samt for Fremstilling af de mest hensigtsmæssige Konstruktioner.
3) At kvalificeret Arbejdskraft haves til Raadighed i tilstrækkelig Mængde, til Lønninger, der paa det nærmeste ligger i Niveau med de, hvorunder den konkurrerende udenlandske Industri arbejder.
4) At der findes tilstrækkelig Kapitalkraft saavel til Indretning af Fabriksanlæg, som til Oparbejdning af et for Eksport passende Lager til eventuel Kreditgivning.
5) At der indenfor de forskellige Industrigrene findes eksportkommercielle Ledere med den særlige Erfaring samt Evner og Indsigt, som Eksportforretning i den paagældende Branche kræver, for at kunne drage den størst mulige Nytte af Markedet i de forskellige Lande.
6) At der er Adgang til gode Forsendelsesmuligheder med Fragtsatser, der ikke væsentligt influerer paa Produktets Pris til Skade for dets Konkurrenceevne.
7) Sidst, men ikke mindst, at saavel Staten som Institutioner oprettede af Industrien selv baade i Hjemland og Udland paa effektiv Maade varetager Eksportørernes Interesser baade indadtil og udadtil.

Under Behandingen af Spørgsmaalet om Muligheder og Vilkaar for vor Industri i Almindelighed og vor Maskinindustri i Særdeleshed, og under Hensyn til de fornævnte Fordringer, vil det ikke kunne undgaas at komme ind paa Emner, der nærmest hører ind under Begrebet »Eksportteknik«, der imidlertid i sig selv er saa omfattende, at dets Behandling her nødvendigvis kun kan blive spredt og overfladisk.

Naar vi nu først skal se paa Spørgsmaalet Raastoffer og Drivkraft, maa vi jo desværre straks konstatere den beklagelige Kendsgerning, at Danmark praktisk talt helt mangler Raastoffer til sin Industri, og ganske særligt til Maskinindustrien, og kun i ringe Grad selv har Brændsel eller Naturkræfter, der kan udnyttes til Drivkraft, hvorfor vi paa disse Omraader i høj Grad er afhængig af Udlandet.

For Krigen følte dansk Maskinindustri imidlertid ikke dette som nogen større Ulempe, idet vi som Følge af Konkurrencen mellem de Lande, der fabrikerede og eksporterede Raavarer og Halvfabrikata samt Brændsel og som Følge af lave Fragtsatser havde alt, hvad vi ønskede af fornævnte Produkter til Priser, der i det væsentlige laa i Niveau med de, hvormed Industrien i de raavareproducerende Lande selv arbejdede. Krigen og dens Eftervirkninger har desværre paa dette som paa saa mange andre Omraader bragt Ændringer, der ikke er til Fordel for vore Eksportmuligheder. Forhaabentlig vil Forholdene med Hensyn til Raavarepriser og Brændsel atter rette sig til det bedre, men skulde dansk Industris Eksportmuligheder udelukkende bedømmes ud fra dette ene Spørgsmaal, var Udsigterne ikke lyse, men saaledes er Forholdet heldigvis ikke.

Thi mangler vi Raastoffer, og har vi smaat med Kilder til Drivkraft, saa opfylder vi til Gengæld i høj Grad den anden og meget vigtige af de Fordringer, jeg fremførte, nemlig Kravet til kvalificeret teknisk Assistance for økonomisk og rationel Indretning af Fabriksanlæg og Tilrettelæggelse af Fabrikationen samt for Udførelse af de mest hensigtsmæssige Konstruktioner.

At kvalificeret veluddannet teknisk Assistance, saaledes som vi takket være vore højstaaende tekniske og teknisk-videnskabelige Læreanstalter har til Raadighed, har den største Betydning for et Land, der maa importere sine Raastoffer og Halvfabrikata, og derfor paa Industriområdet i høj Grad maa optræde som Forædlingsland, turde være umiddelbart indlysende.

Det, vi har bedst Chancer for at slaa igennem med paa det udenlandske Marked, er ikke saadanne Maskiner og Redskaber, hvis tekniske Fuldkommenhed i Almindelighed maa betragtes som tilendebragt, og som er naaet til en over hele Jorden godkendt Standardform, og for hvilke Prisen næsten er det eneste bestemmende Moment i Konkurrencen. Vore bedste Eksportmuligheder er for saadanne Maskiner og Maskinanlæg, hvor der endnu er et vidt Felt for Forædlingsteknik, d. v. s. teknisk Snille og Ingeniørvidenskab, der gennem nye Opfindelser og mere hensigtsmæssige Konstruktioner end Konkurrenternes giver Salgsmuligheder, der ikke blot er baseret paa Pris, men ogsaa paa teknisk Overlegenhed og tekniske Fordele.

Imidlertid er der ogsaa Grænser for, hvor højt man kan faa betalt tekniske Fordele, og det er derfor nødvendigt for enhver Fabrik, der vil skabe sig Eksport,

at indrette sin Fabrikation saa økonomisk som muligt, dels ved Hjælp af moderne Fabriksanlæg og moderne Værktøjer og Arbejdsmetoder, dels ved Seriefabrikation, og dette stiller atter store Krav til Ingenioren og Teknikeren, Krav, for hvis Opfyldelse vore Ingeniorers og Teknikeres grundige Kundskaber

I Forbindelse med Kravet om kvalificeret teknisk Assistance staar det tredie af de opstillede Krav, nemlig Kravet om tilstrækkelig og kvalificeret Arbejdskraft, men ogsaa med Hensyn til dette er vi gunstigt stillede, idet Danmark har en i intellektuel Henseende højtstaaende, veloplært og veltrænet Stab af Fagar-

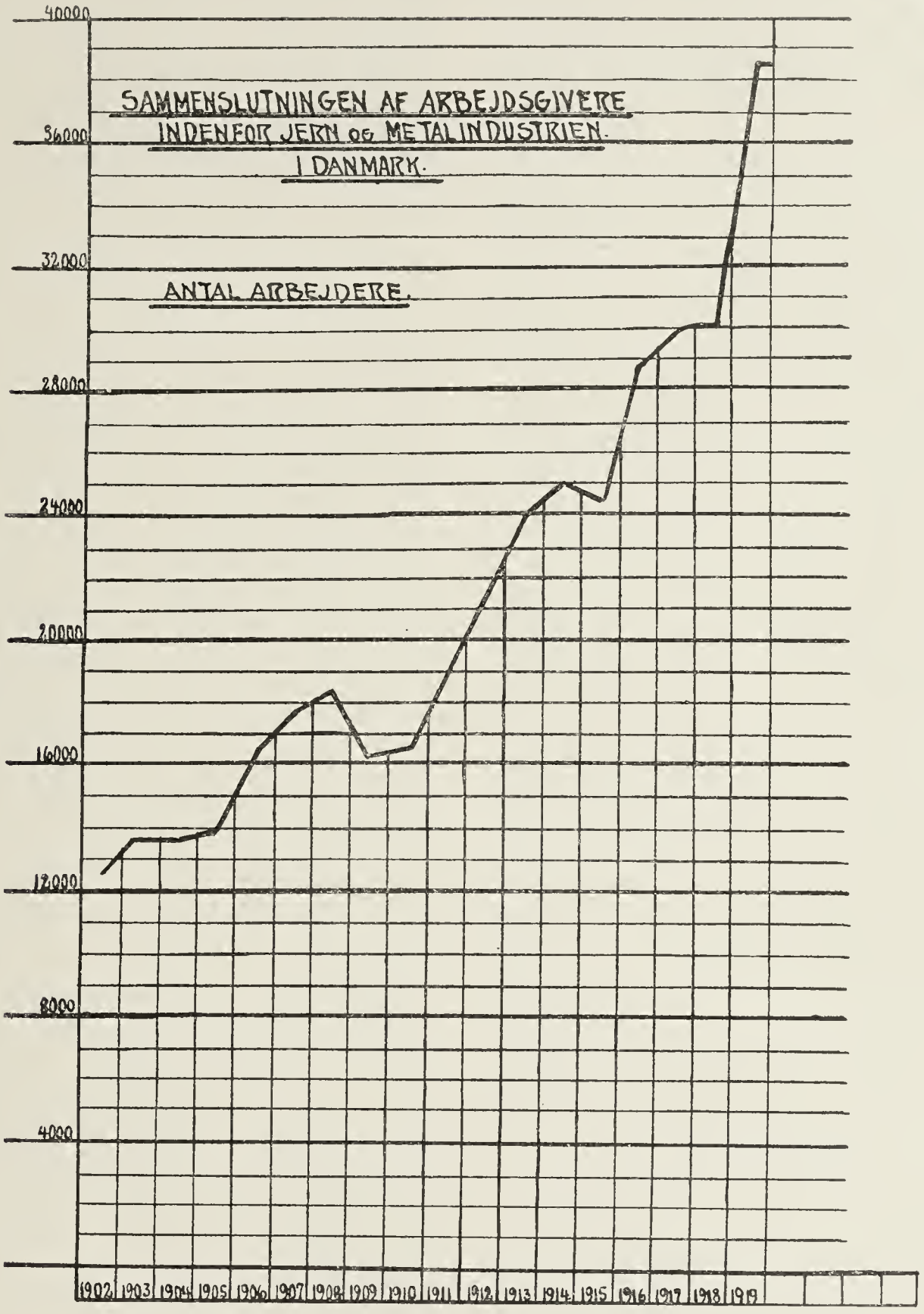

er en god Basis, men som selvfølgelig ogsaa stiller store Fordringer til praktisk Uddannelse og Erfaring, og jeg finder Anledning til at udtale, at vore unge Ingeniorer ikke alene burde tilskyndes, men ogsaa støttes til i Lande med højtudviklet Industri, som f. Eks. U. S. A., at søge praktisk Uddannelse og Erfaring for senere at kunne udnytte denne til Fordel for dansk Industri.

bejdere indenfor Maskinindustrien, og som i høj Grad opfylder de Fordringer, som en Forædlingsindustri stiller til sin Arbejderstab. Jeg har ikke Tal, der nøjagtigt belyser den Del af Jern- og Metalindustriens Arbejderstyrke, der specielt er beskæftiget indenfor Maskinindustrien; imidlertid viser vedføjede grafiske Fremstilling, hvorledes Tilgangen af Arbejdskraft indenfor Sammenslutningen af Arbejdsgivere i Jern-

og Metalindustrien har udviklet sig siden Begyndelsen af dette Aarhundrede, hvor Arbejderantallet i 1902 var ca. 12,000, og nu er op imod de 40,000. Ganske vist er en betydelig Del af denne Arbejdskraft beskæftiget paa danske Skibsbyggerier — hvilket ganske særligt gælder for de senere Aar — ligesom ogsaa en Del er beskæftiget paa jern- og metalindustrielle Virksomheder, som ikke kan betegnes som Maskinfabriker, men den storste Del af de i Jern- og Metalindustrien beskæftigede Arbejdere er dog saadanne, som maa betegnes som maskinindustrielle Arbejdere.

Medens det saaledes kan konstateres, at Dansk Maskinindustri er gunstigt stillet saavel med Hensyn til kvalificeret som med Hensyn til tiltagende Arbejdskraft, kan man ikke — i hvert Fald ikke for Tiden — sige det samme om Lonniveauet, idet dette indenfor Jern- og Metalindustrien — ligesom for de fleste andre Fag — ligger hojere i Danmark end i de Lande, med hvilke vi skal konkurrere. Hvis Forholdet paa dette Punkt vedblivende skulde være saadan, vil det selvfølgelig være en alvorlig Hemsko ikke alene for vor Eksportindustri, men ogsaa for Fabrikation til det hjemlige Marked.

Efter nu at have betragtet Muligheder og Vilkaar for vor Eksport udfra Kravet om Adgang til Raastoffer samt kvalificeret teknisk Assistance og Arbejdskraft, møder vi det fjerde Krav, nemlig Kapitalkravet, der er ligesaa vigtigt som hvert af de forud anførte, fordi Udnyttelsen af disse ufravigeligt er knyttet til Sporgsmaalet om tilstrækkelig Kapitalkraft.

For Etablering af en Industri fra Grunden af, er der jo kun én Maade at skaffe Kapital paa, nemlig ved Interesseindskud eller ved Laan enten fra Landets egen Kapitalkraft eller udefra. Paa tilsvarende Maade maa Kapital almindeligvis skaffes tilveje, naar den kræves til storre Udvidelser eller Omlægning af bestaaende Industrigrene, medmindre den paagældende Industri selv igennem Kapitalopsparing gennem Aarene er i Stand til at magte Opgaven.

Under Krigens for de fleste af vore hjemlige Erhverv gyldne Aar har vi jo set, hvorledes dansk Kapital ikke alene har formaaet at furnere en Del nyanlagte Virksomheder, men ogsaa at yde Kapital til Udvidelse og Drift af en Mængde bestaaende, hvilket ogsaa gælder for Maskinindustrien, og jeg skal til Belysning af Kapitaludvidelserne indenfor vore større Maskinfabriker, der drives som Aktieselskaber — herunder dog ikke saadanne, der drives i Forbindelse med Skibsværft — anfore, at Aktiekapitalen for disse i 1919 var 3 à 4 Gange storre end den, de samme Virksomheder arbejdede med i 1913. Selv om nu ogsaa en stor Del af disse Kapitalforogelser alt er medgaaet til Udvidelser og Forbedringer af Fabriksanlægene, hvilket jo — ogsaa set fra et Eksportstandpunkt — er den Maade, paa hvilken Kapitalforøgelsen turde være vel anvendt, tor man dog antage, at dansk Maskinindustri ogsaa paa det nuværende Tidspunkt kan betragtes som værende gunstigt stillet med Hensyn til Kapitalkraft.

Efter Behandingen af Kapitalsporgsmaalet kommer vi til Undersogelse af, hvorvidt vi tilfredsstiller de eksportkommercielle Krav, hvis Opfyldelse er saa nodvendig en Faktor for at skaffe Marked for en Eksportindustri.

En Fabrik kan opnaa Eksportforretning paa to Maader, *enten* ved at Fabriken overdrager Eksportsalget til et Eksporthandelshus, der saa pr. Kommission, eller hvad der er det almindeligste, for egen Regning varetager Fabrikens Eksportsalg, *eller* ved at Fabriken selv optræder som direkte Eksportor. Ved at benytte den forste af disse Fremgangsmaader fritages Fabriken for selv udadtil at varetage sine kommercielle Interesser, hvilket kan have sine Fordele, men hvormed der ogsaa er forbundet visse Ulemper.

Før Krigen havde vi herhjemme kun faa Eksporthuse, der beskæftigede sig med Industrieksport, saaledes som de kendes særlig fra Hamborg og London, men under Krigen har denne Gren af vore Handelsselskaber taget et stærkt Opsving, saaledes at der nu findes adskillige kapitalstærke danske Eksporthandelshuse med Eksperter i forskellige Brancher — ogsaa i Maskinbranchen — der kan tilbyde danske Fabriker at virke som det kommercielle Mellemled ved Eksportforretningen.

Den anden Maade, paa hvilken en Fabrik kan skabe sig et Eksportmarked, er som sagt ved selv at soge direkte Forbindelse med Udlandet, men dette stiller selvfølgelig til Fabrikens Ledelse blandt andet langt storre Krav til speciel kommerciel Evne, Indsigt og Erfaring, men for den Fabriksledelse, der opfylder disse Krav, vil det paa den anden Side give den storste Tilfredsstillelse at eksportere direkte.

Med Hensyn til den eksportkommercielle Ledelse skal jeg specielt med Hensyn til Maskinfabriker i denne Forbindelse bemærke, at en Kobmand, der ikke samtidig er Tekniker, som Regel ikke vil være den rette Leder, men at det vil være heldigt — for ikke at sige nødvendigt — at Eksportlederen af en maskinindustriel Virksomhed selv er Tekniker, og om dette end er et Krav, der kan have store Vanskeligheder at faa opfyldt, saa tror jeg dog at turde sige, at det er vanskeligere for Købmanden at erhverve sig et saadant Fond af teknisk Viden og Kundskaber, at han med Vægt vil kunne optræde som Tekniker, end det for Ingeniøren vil være at erhverve sig den kommercielle Indsigt, der gør ham skikket til at optræde som Kobmand, og Ingenioren vil dog altid have den uvurderlige Fordel, at han gennem sin særlige tekniske Uddannelse og Erfaring har Grundlag for hos Køberen at kunne fremkalde den Folelse af Tillid, som betyder saa stort et Plus i Chancen for Opnaaelse af Forretning.

Paa den anden Side finder jeg Anledning til at udtale, at Ingenioren alt for ofte viser sig at være blottet for de mest elementære kommercielle Begreber samt at han ofte mangler praktiske sproglige Kundskaber, og jeg vil derfor give alle unge Ingeniorer, som føler Evner og Lyst for kommerciel Virksomhed, det gode Raad, naar de har afsluttet deres tekniske Studium, da at studere Handelskundskab og skaffe sig Kendskab til Hovedsprogene paa et praktisk

Grundlag. Dette vil give et fortrinligt Supplement til Ingenioruddannelsen og vil kunne blive til uvurderlig Gavn. Vil unge danske Ingeniører følge dette Raad, saa vil praktisk Erfaring herhjemme eller i Udlandet gøre Resten, og dansk Maskinindustri vil ikke komme til at mangle kvalificerede teknisk-kommercielle Ledere.

I Forbindelse med Industrieksportens kommercielle Side kunde der siges mangt og meget med Hensyn til Spørgsmaalet, om hvorledes Eksportforretning opnaas, om Bankernes Betydning for Eksporten, om Tryksager, Prislister, Reklame, Reservedelsspørgsmaal, om hvorledes Emballering og Forsendelse foretages, Indregistrering af Varemærke, Afslutning af Kontrakter, Behandling af Tvistspørgsmaal etc. etc., som sikkert vilde kunne være til almindelig Gavn og Belæring, men disse eksport-tekniske Spørgsmaals Behandling vil kræve langt mere Tid end den, jeg paa én Aften tør lægge Beslag.

Vi kommer nu til det for et Lands Eksportmuligheder saa vigtige Spørgsmaal som Kravet til gunstige Forsendelsesmuligheder, men med Hensyn til dette kan heldigvis, uden at det vil være nødvendigt at bruge mange Ord derom, fastslaas, at, takket være det Storsyn og Fremsyn og den Handlekraft, som Mænd som Tietgen og H. N. Andersen har udfoldet, har vort Land gennem D. F. D. S. og Ø. K. foruden flere andre Selskaber nu direkte og hyppige Forbindelser med hurtiggaaende Baade til næsten alle saavel evropæiske som oversoiske Pladser, og vore industrielle Virksomheder har som Følge af vort Lands Beskaffenhed den Fordel, at vi har let Adgang til Havn fra næsten alle Pladser. Vort Landbrug har haft uvurderlige Fordele af vore direkte gode Forbindelser baade ved Udførsel af Landbrugsprodukter og ved Indførsel af Gødnings- og Foderstoffer, og saa sikkert som Handelen følger Flaget, vil dansk Eksportindustri ogsaa kunne drage Nytte af vore gode Forbindelseslinier og samtidig vel ogsaa kunne gavne disse gennem større Belastning af den udgaaende Trafik.

Selv om et Land nu ogsaa maatte have mange gunstige Vilkaar — naturlige eller opelskede — for Udvikling af en Eksportindustri, saa maa man derfor ikke glemme, at andre Lande kan have lige saa gode Betingelser, og at det i saa Fald kommer an paa, hvem der forstaar at udnytte sine Muligheder paa den bedste Maade, og i denne Forbindelse kommer vi til det sidstanførte, men ingenlunde mindst betydningsfulde Krav for Fremme af industriel Eksport, nemlig at Staten baade indadtil og udadtil paa effektiv Maade stotter Erhvervene i deres Eksportbestræbelser. Men for at underbygge dette Krav til Staten maa Industrien selv støtte sine Eksportinteresser ved Oprettelse af Institutioner, der ikke alene ved egen direkte Virksomhed kan virke fremmende for Eksporten, men som ogsaa skal have den vigtige Opgave at forebringe Staten, hvad der fra dennes Side kan gøres for Fremme af Eksport — thi dette maa selvfølgelig komme fra Industrien selv. *Ved Hjælp af en saadan Eksportinstitution — eller om man vil »Industri-Eksportkammer« — der forstaar at opfylde sine Opgaver paa rette Maade i Vekselvirkning med en for Fremme af Eksportinteresser lydhør Statsmagt, vil et Lands Eksportindustri have de bedste Betingelser for fuld Udnyttelse af sine Muligheder.*

Hvorledes er nu Vilkaarene for dansk Industri i denne Henseende?

Betragter vi nu først Spørgsmaalet ud fra Kravet til Industrien selv, det Krav, der gaar ud paa gennem Oprettelse af Eksportinstitutioner i Fællesskab at varetage sine Eksportinteresser, ser vi, at der i Danmark findes 2 Institutioner, der paa deres Program har Varetagelsen af industrielle Eksportinteresser, nemlig: Den ældste af disse »Dansk Eksportforening«, der har eksisteret i snart 25 Aar, har paa sit Program Formaalet at bringe Eksporten af danske Produkter og industrielle Frembringelser til størst mulig Udvikling og sideordnet med dette at tilstræbe en Forøgelse af Transithandelen ved at lede Handelen fra og til andre Lande over Danmark. Som man vil se, har denne Forening ikke alene Industriens Eksportinteresser at varetage, men tillige Transithandelens, som jeg formener ikke altid løber parallelt med Industriens. Imidlertid kan jeg ud fra personlig Erfaring udtale, at Dansk Eksportforening udadtil har været en Støtte for danske Industridrivende, der har forstaaet at benytte Foreningen paa rette Maade.

Den anden af de Institutioner, der varetager danske eksportindustrielle Interesser, er det af Industriraadet i 1915 oprettede Eksportbureau, hvis Arbejde udelukkende er helliget Industrien. Da Industriraadets Opgave jo netop er den at varetage Industriens Interesser, ikke mindst ved at være Industriens Talerør overfor Staten, vil et Eksportbureau, der er nøje knyttet til Industriens eget Raad, og som varetager Industriens Interesser udadtil og virker raadgivende indadtil, selvfølgelig have de bedst mulige Betingelser for at blive Industrien en vægtig Støtte i dens Eksportbestræbelser. Selve Eksportbureauet har som for nævnt begyndt sin Virksomhed under Krigen, og Bureauets Arbejde har saaledes været underkastet Krigens Virkninger, hvad der jo i ganske overordentlig Grad har vanskeliggjort Organisation af Arbejdet udadtil, saaledes at man i Virkeligheden maa betragte Industriraadets Eksportbureau som en Virksomhed, der først fornylig har kunnet begynde et planmæssigt effektivt Arbejde.

Saavel Dansk Eksportforening som Industriraadets Eksportbureau har saaledes begge til Opgave at undersøge Mulighederne for Afsætning af danske Produkter paa fremmede Pladser og at bringe Importørerne paa saadanne Pladser i Forbindelse med danske Leverandører, og til Trods for, at der iøvrigt er forskellige mindre Afvigelser i de fornævnte to Institutioners Maade at arbejde paa, saa tør man dog i det store og hele fastslaa, at deres Arbejde er parallelløbende, og jeg tror, at et Samarbejde mellem disse to Virksomheder vilde være til Gavn for alle og til Skade for ingen.

Naar Talen er om Institutioner i Danmark, der varetager Landets Interesser udadtil, kan jeg ikke undlade i denne Forbindelse at nævne en Forening, der, til Trods for, at den fornylig er traadt i Funk-

tion, har et gammelt Grundlag at staa paa, nemlig Foreningen Dansk Samvirke, der er opstaaet af Foreningen De danske Atlanterhavsøer. Denne Forenings Formaal er at tilvejebringe Samvirke og styrke Forbindelsen mellem Danske i Rigets forskellige Dele og mellem Danske i Ind- og Udland samt i Udlandet at sprede sand Oplysning om Danmark og danske Forhold.

Endskønt denne Forenings Formaal jo ikke direkte er at støtte Danmarks Eksportinteresser, vil den jo i høj Grad have Mulighed derfor ved blandt Danske i Udlandet at sprede Kendskab til og vække Interesse for dansk Industri, og hvis det Samvirke, som denne Forening har i sit Program, kunde udstrækkes til at samle alle Danske hjemme og ude til Fremme af vor Eksport, vilde Foreningen kunne føje en smuk Opgave til sit Program.

Sporges der nu, hvad Staten kan gøre for at fremme Eksporten, saa kan dette Spørgsmaal ikke besvares under ét, men maa deles i Spørgsmaal om, hvad Staten kan gøre indadtil for at hjælpe Eksportindustrien, og hvad Staten kan gøre for at støtte og fremme Afsætningen af danske Produkter i Udlandet.

Ved Statens Hjælp indadtil for Fremme af Eksport tænker jeg ikke netop paa, at den danske Stat — i Lighed med hvad f. Eks. Tyskland gjorde i sin Velmagtstid — skulde fremme Eksportindustrien ved at yde Eksportpræmier paa udførte Varer — hidtil har den danske Stat jo ikke just tænkt paa at præmiere de Folk og de Virksomheder, der ved Initiativ og Mulighedernes Udnyttelse tjente Penge til Landets Husholdning — tvertimod!

Men Staten kunde gøre danske fremadstræbende Industrivirksomheder — og dermed sig selv — en uhyre Tjeneste ved en lige saa enkelt som billig Foranstaltning, nemlig den at lægge Industrien de mindst mulige Hindringer i Vejen for dens frie Udvikling, og saa ved én Ting til, nemlig ved at undlade gennem uhyre direkte Skatter — som man ikke just kan paastaa udnyttes til Fremme af Industrien — at hemme den Kapitalopsparing, uden hvilken Industrien og dens Mænd vil savne Muligheden for Udvikling og Fornyelse.

Uden nærmere at komme ind paa, hvad Statsmagten iøvrigt kunde gøre indadtil for at fremme dansk Industris Eksportmuligheder, vil jeg udtale, at alene de to nævnte negative Foranstaltninger sikkert vilde give sig positivt Udslag til Fordel for vor Eksportindustri og til Fordel for vort Land.

Vil vi nu paa den anden Side se paa Statens Opgave udadtil, saa bliver denne saavel en handelspolitisk som en kommerciel. Den handelspolitiske Side bliver gennem Handelstraktater at skaffe Danmark de gunstigst mulige Betingelser for Afsætning til de forskellige Lande, dels ud fra det Synspunkt, at danske Varer mulig skal konkurrere med lignende Varer fabrikerede i det Land, hvor Afsætningen søges, dels set ud fra den Betragtning, at danske Varer som Regel skal konkurrere med andre eksporterende Landes Varer.

Det er jo ikke alle Lande, der som Danmark ligger næsten blottede for industriel Toldbeskyttelse. Mange Lande har en meget kraftig — enkelte endog en næsten prohibitiv — Toldbeskyttelse for deres Industri, dette gælder f. Eks. for Maskinindustrien i U. S. A. Andre Lande, der ikke selv har nogen Industri at beskytte, men som derimod har naturlige Produkter som Korn, Kvæg, Kød, Uld, Godningsstoffer og lignende at eksportere og gerne modtager Industriprodukter i Bytte, vil alligevel lægge Told paa disse sidste for derigennem at have en Modvægt overfor de Lande, som importerer Raastofferne, hvilke Lande som Regel er de samme, som eksporterer Industriprodukter. Saaledes bliver Toldspørgsmaalet mellem Landene indbyrdes ofte et Forhandlingsobjekt, der afvejes efter de Fordele, som to Lande gensidigt har at byde hinanden med Hensyn til Aftagelse af deres Produkter.

Saa længe Tolden paa et Produkt i et importerende Land er ens for alle Lande, spiller denne selvfølgelig kun en Rolle overfor Konkurrencen med det importerende Lands egen Industri, men derimod ikke i den indbyrdes Konkurrence mellem de eksporterende Lande.

Hidtil har dansk international Handel været baseret paa Mestbegunstigelses-Princippet, hvilket simpelt hen vil sige, at hvis et Land har forskellige Toldsatser for de forskellige Lande, saa vil Danmark til vedkommende Land kunne eksportere sine Varer under den lavestgældende Toldsats og saaledes under alle Omstændigheder være mindst lige saa gunstigt stillet i denne Henseende som noget andet Land.

Som Følge af de Forskydninger, der ved Krigens Virkninger og Eftervirkninger har fundet Sted, og som Følge af den Tendens, der i forskellige Lande nu synes at gøre sig gældende til at handle om Begunstigelser, alt efter de Fordele, man gensidig har at byde hinanden, maa det blive den danske Stats Opgave at søge at opretholde vor nuværende fordelagtige Stilling som mest begunstiget Nation.

Den anden Side af Statens Virksomhed til Støtte for Eksporten er som nævnt af mere kommerciel Art og paahviler Statens udenrigske Repræsentanter, det vil sige Konsulaterne, hvis Opgave blandt andet maa være den nøje at følge og undersøge Afsætningsmulighederne i deres Omraade og aflægge fyldige for danske Erhverv virkelig oplysende og vejledende Rapporter.

For paa effektiv Maade at kunne virke oplysende og raadgivende for Industrien, maa vore udenrigske Repræsentanter selvfølgelig have særlige Kvalifikationer, nemlig for det første indgaaende Kendskab til det Land, hvori de repræsenterer Danmark, for det andet Evnen til at følge alt, hvad der foregaar i det paagældende Land, baade kommercielt og produktivt, og for det tredie tilstrækkeligt Kendskab til Danmark og dets Produkter.

Saadanne Kvalifikationer kan ikke forventes forenede i én Person, særlig ikke, naar den paagældende — som det for mange Landes Vedkommende er Tilfældet, er en paa Pladsen bosiddende Næringsdrivende, for hvem Konsulatshvervet er ulønnet og nærmest et Æreshverv, og som foruden dette ofte har en omfattende privat Virksomhed at passe.

Paa enkelte Undtagelser nær har Danmarks udenrigske kommercielle Repræsentation været varetaget af ulønnede Konsuler, saakaldte Valgkonsuler, og ihvorvel vi skylder mange af disse stor Tak for et effektivt Oplysningsarbejde til Fordel for dansk Eksport, tør jeg dog i det store og hele sige, at skal vor Eksport fremmes gennem vor udenrigske Repræsentation, saa maa denne paa alle Pladser, der har nogen Betydning som Afsætningsmarked for danske Industriprodukter, foruden af Konsulen bestaa af en for Varetagelse af vore eksportindustrielle Interesser særlig kvalificeret Person, ansat og lønnet af den danske Stat.

Det er ikke Diplomater, vi har Brug for i saadanne Stillinger, og ganske særligt ikke af den Slags, hvis væsentligste Kvalifikationer, som Bismarck udtrykker sig i sine »Gedanken und Erinnerungen«, bestaar i »Sprachkentnisse wie sie auch Oberkellner besitzen«, eller af den Slags, om hvilke han udtaler, at Afstamning erstatter Begavelse. Nej, det vi har Brug for i vor udenrigske Repræsentation — og vi maa i denne Forbindelse sige, som den danske Stat ogsaa synes at have indset — er energiske og gennem det praktiske Livs Erfaringer skolede Folk med Forstaaelse af Opgaven og Evner til at udfylde den.

Som det maaske vil være bekendt, er Forandringer med Hensyn til vor udenrigske Repræsentation netop for Tiden under Overvejelse i vor Regering, og det maa haabes, at Regeringen vil være lydhor — ikke alene overfor de Krav, der fremsættes for Varetagelse af vort Landbrugs Eksportinteresser — men at vor Udenrigsrepræsentation og det Statsorgan, hvorigennem dennes Arbejde skal gøres frugtbringende indadtil, ogsaa maa virke til Gavn for vor Eksportindustri.

Mine Herrer, jeg har nu i store Træk søgt at belyse vore industrielle Eksportmuligheder i Almindelighed og Maskinindustriens i Særdeleshed, samt Vilkaarene for Mulighedernes Udnyttelse. Vanskeligheden ved dette Foredrags Udarbejdelse har ikke mindst ligget i at begrænse Stoffet indenfor de Rammer, som Tiden for et Foredrag tillader, idet Emnet Industrieksport i sig selv er saa omfattende og mangesidigt, at dets Behandling vel tør siges at egne sig bedre for et Værk end for et Foredrag.

Hensigten med mit Foredrag har imidlertid først og fremmest været den at vise, at dansk Maskinindustri i sig selv bærer Muligheder for fordelagtig eksportmæssig Udnyttelse, og at en yderligere Udvikling i eksportmæssig Retning vil være fordelagtig. Endvidere har jeg — om end i store Træk — søgt at belyse Vilkaarene for vor Eksportindustri og i denne Forbindelse specielt for vor Maskinindustri, og har jeg end ikke — desværre — været i Stand til at fastslaa, at alle de Krav, der maa stilles, for at en Industri skal have gode Eksportmuligheder, kan opfyldes for dansk Maskinindustris Vedkommende, men at den tvertimod har adskillige Vanskeligheder at kæmpe imod, saa vil jeg — endskønt vi naturligvis ikke skal lukke Øjnene for Vanskelighederne — advare imod at stirre os blinde paa dem, saaledes at de betager os Vilje og Handlekraft.

Ved Ængstelse og Tvivl om egne Evner kan Muligheder forspildes, men ved Dygtighed, Energi og maalbevidst Arbejde kan selv store Vanskeligheder overvindes.

Efter Foredragets Afslutning foreviste Direktør A. B. C. Hansen en Række interessante Lysbilleder, visende Maskiner fremstillet for Eksport af danske Maskinfabriker samt Anlæg i Udlandet forsynet med danske Maskiner.

□□□□□

Industriforeningen.

Valg af Bestyrelse, Industriraad og faste Udvalg.

Det paa Generalforsamlingen den 23. Marts nyvalgte Repræsentantskab afholdt Tirsdag den 30. Marts sit første Møde for at foretage Valg til Industriforeningens Bestyrelse, til Industriraad samt til de faste Udvalg og endvidere af Formand og Næstformand for Repræsentantskabet.

Mødet lededes af Forsamlingens Alderspræsident, Fabrikant *John Messerschmidt*. Man foretog først Valg af *Bestyrelsen*. Samtlige afgaaende Medlemmer genvalgtes. Bestyrelsen, der straks efter Repræsentantskabsmødet konstituerede sig, har følgende Sammensætning:

Bestyrelsen:

Ingenior Alex. Foss, Formand.
Direktør Benny Dessau, Næstformand.
Direktør Max Ballin.
Snedkermester Victor Henriksen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Møller.
Direktør H. P. Prior.

Derpaa fulgte Valg af Medlemmer til *Industriraadet*. Som nye Medlemmer valgtes Direktør H. Blache, Bogtrykker H. Langkjær, Direktør Fr. Lausen, Direktør Chr. H. Olesen og Direktør R. Helweg, der var blevet valgt til Formand for Repræsentantskabet og ifølge Lovenes § 23 som saadan skal have Sæde i Industriraadet. Afgaaet ved Døden er Direktør S. C. Hauberg og Direktør C. V. Slomann. Etatsraad C. A. Olesen udtraadte af Industriraadet paa Grund af Helbredshensyn og Tømrermester, cand. polyt. O. V. Kayser udtraadte ifølge sin Mandatnedlæggelse som Formand for Repræsentantskabet. Herefter har Industriraadet følgende Sammensætning:

Industriraadet:

Ingenior Alex. Foss, Formand.
Direktør Benny Dessau, Næstformand.
Ingenior M. A. Abrahamson.
Direktør Max Ballin.
Direktør Harald Bing.
Direktør H. Blache.
Direktør Allan Bock.
Fhv. Statsbanedirektør O. Busse.
Fabrikant Axel Engel.
Konferensraad C. Gammeltoft.
Bankdirektør, Etatsraad Emil Glückstadt.

Direktor Gunnar Gregersen.
Direktør Valdemar Hansen.
Direktor R. Helweg.
Direktør E. F. Jacob.
Fabrikant John Jacobsen.
Fabrikant C. F. Jarl.
Direktor F. A. Kjær.
Bogtrykker H. Langkjær.
Fabrikant L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Direktor Fr. Lausen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Professor Karl Meyer.
Direktor Ove Munck.
Hof-Pianofabrikant Knud Moller.
Fabrikant E. Nobel.
Direktor Chr. H. Olesen.
Direktor A. C. Owen.
Direktor Allan Petersen.
Dr. polit. Overretssagforer Frantz E. Pio.
Direktor Poul C. Poulsen.
Direktor F. Preisler.
Direktor H. P. Prior.
Direktor, Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Direktor Holger Schmidt.
Fabrikant Holger Sebbelov.
Direktor H. Vestesen.
Direktor Torben Zahle.

Til de faste Udvalg foretoges derefter Valg, hvorefter Udvalgene har følgende Sammensætning:

Udstillingsudvalget:
Direktor Benny Dessau.
Maskinfabrikant C. F. Danstrup.
Direktor Gunnar Gregersen.
Snedkermester Victor Henriksen.
Kgl. Hof-Pianofabrikant Knud Moller.
Fabrikant Rudolph Nielsen.
Hof-Metalstober Carl Rasmussen.

Biblioteksudvalget:
Driftsbestyrer O. Engholm.
Snedkermester Victor Henriksen.
Arkitekt Emil Jorgensen.

Legatudvalget:
Fabrikant John Messerschmidt.
Direktor H. Arentz.
Bogbindermester Anker Kyster.
Borgmester H. C. V. Moller.
Hof-Sadelmagermester Lauritz Petersen.

Foredrags- og Undervisningsudvalget:
Fabrikant John Messerschmidt.
Driftsbestyrer O. Engholm.
Direktor Gunnar Gregersen.
Snedkermester Victor Henriksen.
Tomrermester H. J. Kornerup Koch.
Bogbindermester Anker Kyster.
Bogtrykker H. Langkjær.

Bygningsudvalget:
Foreningens Formand.
Murermester, Raadmand P. Gram.
Tomrermester, cand. polyt. O. V. Kayser.

Endelig foretoges Valg af *Formand og Næstformand for Repræsentantskabet*. Da den hidtidige Formand, Oldermand O. V. Kayser, onskede at træde tilbage fra Formandspladsen, blev den hidtidige Næstformand, Direktor R. Helweg, valgt til Formand, medens Oldermand Kayser valgtes til Næstformand.

□□□□□□

Hjælp til Professorerne ved Den polytekniske Læreanstalt i Wien.

Den polytekniske Læreanstalts Direktør, Professor *H. I. Hannover*, har udsendt et Opraab om Hjælp til Professorerne ved Den polytekniske Læreanstalt i Wien.

Da Den polytekniske Læreanstalt i Wien har været af en saadan Betydning for Kulturen og specielt for Teknikens Udvikling, at det dybt maatte beklages, om dens Lærere nu skulde give op i Kampen for Tilværelsen, tillader Den polytekniske Læreanstalt sig at rette en indtrængende Opfordring til danske Industridrivende om i Betragtning af, hvad ogsaa de skylder Læreanstalten i Wien, at række en hjælpende Haand.

Idet Redaktionen paa det varmeste anbefaler Professor Hannovers Opraab, meddeler vi, at Bidrag kan sendes til Direktør H. I. Hannover under Adresse: Den polytekniske Læreanstalt, Solvtorvet, Kbhn. K.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Sveriges Industriforbund.

Den 20. April kan »Sveriges Industriforbund« fejre 10 Aarsdagen for sin Stiftelse. I den Anledning afholdes der nævnte Dag i Stockholm en stor Industri-Kongres i Tilslutning til Industriforbundets ordinære Generalforsamling, hvor adskillige af Tidens brændende industrielle og sociale Problemer vil blive behandlet.

»Sveriges Industriforbund«, der virker efter lignende Principer som det danske Industriraad, har i de forlobne Aar arbejdet sig frem til at yde en betydningsfuld Indsats i Sveriges okonomiske Liv. Saa godt som hele den svenske Storindustri og mellemstore Industri staar nu som Medlemmer af Industriforbundet, der i alt omfatter ca. 1400 industrielle Virksomheder, beskæftigende omkring $^1/_4$ Million Arbejdere.

Til at overvære Industriforbundets Festdag er fra Danmark indbudt Industriraadets fungerende Formand samt forskellige Medlemmer af Raadet og dets Embedsmænd.

Engelsk Finansekspert om Valutamisèren.

Den tidligere Finansminister, der nu er Direktør for »London Joint City and Midland Bank«, har ved Bankens Generalforsamling udtalt sig om Valutakrisen. Han var af den Opfattelse, at en foroget Produktion nok kunde bevirke et almindeligt Prisfald, men at Deflationen kom til at gaa meget langsomt, fordi Verdens Kobeevne, maalt i Penge, ikke kan mindskes i tilstrækkeligt Omfang. Ethvert Forsøg paa at

foraarsage et hastigt Prisfald maatte fore til Ruin for Fabrikanter og Handlende. Det eneste Middel var at bringe Udgifterne ned, saa de afpassedes efter Indtægterne. Der skulde lægges et ubarmhjærtigt Tryk paa Staten, saa dens Udgifter ikke kom til at overstige Skatteindtægterne, ellers var det umuligt at dæmme op for Prisstigningen og gennemføre en Ligevægtstilstand paa det udenlandske Valutamarked.

Produktionsnedgangen.

Efter en officiel engelsk Statistik offentliggør »Norges Utenrikshandel« nedenstaaende Tabeller over den gennemsnitlige maanedlige Produktion af Kul, Raajern, Staal og Uld i 1919 sammenlignet med Aarene 1913 og 1918.

Produktionen af Kul
i Storbritannien, U. S. A., Frankrig, Holland og Tyskland:

Maanedligt Gennemsnit	Tons	Forholdstal
1913	87 270 000	100
1918	86 903 000	99,6
1919 (forste Halvaar)	70 326 000	80,6
1919 (tredie Kvartal)	69 327 000	79,4

Produktionen af Raajern
i Storbritannien, U. S. A. og Tyskland:

Maanedligt Gennemsnit	Tons	Forholdstal
1913	4 565 000	100
1918	4 838 000	106
1919 (første Halvaar)	3 889 000	85,2
1919 (tredie Kvartal)	3 436 000	75,3

Produktionen af Staal
i Storbritannien, U. S. A. og Tyskland:

Maanedligt Gennemsnit	Tons	Forholdstal
1913	4 585 000	100
1918	4 924 000	107,4
1919 (forste Halvaar)	4 200 000	91,6
1919 (tredie Kvartal)	3 677 000	80,2

Verdensproduktionen af Uld

Aar	Mill. lbs.	Forholdstal
1913	2980	100
1919	2735	91,8

Fare ved Rensning af Dampkedler.

Efter at det er blevet almindeligt at benytte elektriske Haandlamper som Belysningsmiddel ved indvendig Rensning af Dampkedler, er det gentagne Gange, saavel her i Landet som i Udlandet, hændet, at paagældende Kedelrenser under sit Ophold i Kedlens Indre pludselig er død under Omstændigheder, der tyder paa, at Dødsaarsagen har været en vagabonderende Strøm fra Haandlampen eller dennes Ledninger. Faren synes særlig overhængende, naar Kedlens indvendige Flader endnu er fugtige.

Direktoratet for Arbejds- og Fabriktilsynet har derfor udsendt en Advarsel om at undgaa elektrisk Belysning til nævnte Øjemed, navnlig i saadanne Tilfælde, hvor der er mindste Tvivl om Paalideligheden af Lampens og Ledningernes Isolation. Ved Valget af Belysningsmiddel til Kedelrensninger bør iovrigt haves i Erindring, at Lysgas, Aeetylen o. l., ligesom forskellige flydende Brændstoffer frembyder alvorlig Fare for Eksplosioner.

Englands Vareomsætning i Januar.

Efter »Board of Trade«s sidste Statistik over Englands Vareomsætning i Januar Maaned giver »Svensk Handelstidning« en Oversigt over Bevægelserne i denne. Importen i Januar 1919 beløb sig til en Sum af 183,49 Mill. £ mod 134,52 Mill. £ i Januar 1918, hvilket giver en Stigning paa 36,4 pCt. Eksporten i de samme to Maaneder androg henholdsvis 105,88 Mill. £ og 47,34 Mill. £ saaledes at Stigningen her er 121,7 pCt. Af de 105,88 Mill. £, Eksporten beløb sig til, er de 83,04 Mill. £ Eksportværdien af Hel- og Halvfabrikata, et Tal hvis Størrelse egentlig ikke er beroligende for de importerende Landes Industri. I Januar optraadte Tyskland baade som Importør og Eksportør. England fik ret store Mængder Vin fra Tyskland og sendte til Gengæld særlig Kul og Metaller til sin gamle Fjende.

Kanada i 1919.

Ammunitionsfabrikationens Standsning har ikke kunnet ændre Kanadas Handelsomsætning i negativ Retning. De første syv Maaneder af sidste Aar importerede Landet for 544 Mill. $, men eksporterede for 689 Mill. $. Vel er Overskudet mindre end i de nærmest foregaaende Aar, men ingen uforholdsmæssig stor Import har kunnet faa Handelsbalancen til at skifte Fortegn. I de syv Maaneder af 1919 importeredes endda for et mindre Beløb end i de to foregaaende Aars tilsvarende Maaneder. Regering og Industri har begge en betydelig Andel i Eksportens Opretholdelse, Regeringen har opmuntret Udforslen ved Kredit paa ialt 175 Mill .$, og Industrien har nedlagt et dygtigt Arbejde i Eksporthandelens Organisation. Den Industri, der vokser kraftigst, er Træmasse- og Papirindustrien. I 1912 eksporterede denne Industri for knapt 15 Mill. $, i 1919 er dens Eksport steget til ca. 97 Mill. $. Til Gengæld viser Ontarios Metalproduktion, specielt Kobberproduktionen, et ret betydeligt Fald.

Amerikas Handelsomsætning.

Værdien af De Forenede Staters Import og Eksport i Deeember 1919 beløb sig til henholdsvis 381 Mill. $ og 681 Mill. $. De tilsvarende Tal for November 1919 var 439 Mill. $ og 741 Mill. $ og for Deeember 1918 henholdsvis 211 Mill. $ og 566 Mill. $. For hele Aaret 1919 overstiger Eksporten Importen med 4000 Mill. $. mod 3100 Mill. $ i 1918 og 691 Mill. $ i det bedste Aar før Krigen.

Sovjet-Ruslands Tekstilindustri.

Efter »Ekonomitsjeskaja Shisnj« fortæller »Norges Utenrikshandel« om den sovjet-russiske Tekstilindustris Stilling. Garnproduktionen er i Guvernementet Jaroslav siden 1918 sunket med $^1/_3$, i Guvernementet Kostrama er Tekstilfabrikernes Arbejdsmængde sunket med $^1/_4$ og i Sovjet-Regeringens Tid er alle Branchers Arbejdsmængde i hele Landet faldet med 80—95 pCt. i Sammenligning med Fredsproduktionen. Paa den anden Side er Driftsudgifterne og Arbejdslønnen steget med 3000 pCt. paa sine Steder endda 5000 pCt. Priserne paa f. Eks. Garn er steget med 1100 à 1500 pCt. og paa de færdige Varer med over 2000 pCt. Et godt Eksempel paa hele Udviklingen er Tojproduktionen i Væverierne, der er sunket betydelig, skont man beskæftiger 30 pCt. flere Arbejdere end før. Tojpriserne er steget op mod 4000 pCt. og Driftsomkostningerne (eksel. Raavarer) til over det 60-dobbelte.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Det social-politiske Udvalg.

Efter Indbydelse af Det social-politiske Udvalg har Norsk Arbejdsgiverforenings Formand, Direktør *C. Rasmussen*, den 16. Marts i Kjøbenhavn holdt et Foredrag om Arbejdernes Deltagelse i Ledelse og Andel i Udbytte.

Foredraget blev holdt i Industriforeningens Festsal for det af Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet nedsatte socialpolitiske Udvalgs Medlemmer og særlig Indbudte. Udvalgets fungerende Formand, Bogtrykker *Langkjær*, bød Foredragsholderen Velkommen, og Direktør *Rasmussen* gennemgik derefter de forskellige Landes Former for Bedriftsraad. Ikke blot hans indgaaende Udtalelser om hele Udviklingen i Rusland, men ogsaa hans Klarlæggelse af det norske Kommissionsforslag og Arbejdsgivernes Stilling til det paahortes med udelt Interesse af Forsamlingen, der takkede Foredragsholderen med hjerteligt Bifald.

Handel med den polske Armé.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en Verbalnote fra det herværende polske Gesandtskab, hvori meddeles, at kun visse Institutioner er bemyndigede til at indgaa Kontrakter om Salg af Krigsmateriel og Levnedsmiddelleverance til den polske Hær. Disse Institutioner er følgende:

1) Mission Militaire d'Achat pour l'Armée Polonaise, à Paris (Général Pomiankowski).

2) Mission Militaire d'Achat pour l'Armée Polonaise, à Rome (Général Katkowski).

3) Mission Militaire Polonaise, — Groupe Economique-Financier à Vienne (Colonel Poeschek).

4) Représentation du Bureau Principal de l'Approvisionnement de l'Armée à Berlin (Ingénieur Jakobsen).

Messen i Breslau.

Fra Handelsministeriet har man modtaget en fra det kgl. Gesandtskab i Berlin fremsendt Bekendtgørelse af 29. Febr. d. A., hvorefter de tyske Toldsteder er bemyndiget til at tillade Indførsel af Varer, der skal udstilles paa Foraarsmessen i Breslau, uden Indforselstilladelse paa Betingelse af, at Varerne bliver indregistreret under Toldkontrol i Hovedkontoret i Breslau/Süd, og at der overfor dette stilles Sikkerhed for, at Varerne bliver udført i Løbet af 3 Maaneder. Toldstederne er endvidere bemyndiget til at tillade Genudførsel af saadanne Varer uden særlig Udforselstilladelse.

Den paagældende Bekendtgørelse ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Østrigs Møbelindustri.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn en fra Udenrigsministeriet modtagen Genpart af en Indberetning fra den danske Generalkonsul i Wien vedrørende Møbelindustrien i Østrig. Det fremgaar af Indberetningen, at Møbelindustrien efter Freden er udvidet i ganske overordentlig høj Grad bl. a. derved, at man har omdannet Ammunitionskasse-, Ligkiste- og Flyvemaskinefabriker til Møbelfabriker, og at man regner med en stigende Eksport til lønnende Priser.

Tyske Udførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Udklip af »Deutsche Reichsanzeiger« af 10. Marts, indeholdende en Bekendtgørelse af 5. s. M. angaaende Udvidelse af det tidligere udstedte Udforselsforbud for visse Maskiner og Befordringsmidler, samt tillige en Bekendtgørelse af 4. s. M. vedrørende Forbud mod Udforsel uden Bevilling af Jern og Jernlegeringer.

Disse Udklip henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Eksporten fra Holland.

Ifølge Indberetning fra den danske Generalkonsul i Rotterdam kan der indtil videre gives Dispensation fra Forbudet mod Udforsel af:

1) Træsko,
2) Salt, Krydderier og Eddike, samt Kobber og Kobberlegeringer,
3) Spanskrør,
4) Gær,
5) Codium silicat og Potasium silicat.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 9 | 1. MAJ | 1920

Sveriges Industriförbunds Rigsindustrimøde.

Svensk Industris Stilling i Verdensproduktionen. — Økonomisk Demokratisering.

SVERIGES Industriförbund afholdt som tidligere meddelt Tirsdag den 20. April 10-Aars Møde i Grand Hotels Festsal i Stockholm. Som særlig indbudte mødte Repræsentanter for den svenske Regering og fra Danmark den fungerende Formand i Industriraadet, Handelsminister *H. P. Prior,* Kontorchef *G. E. Hartz* og Direktør *Gunnar Gregersen.*

Industriförbundets Formand, Direktør *Axel Vennersten,* indledede Forhandlingerne med en Redegørelse for Industriförbundets Virksomhed i de forløbne 10 Aar og med at trække Linierne op for den kommende Tids Arbejde. Forbundet omfatter nu den allerstorste Del af den svenske Industri, idet den repræsenterer 80 pCt., kun indenfor den mindre Industri er Tilslutningen endnu ikke blevet fuldstændig: Sikkert er det imidlertid, at hele Opfattelsen af Industrien og dens nationaløkonomiske Betydning er blevet en anden, hvilket hænger sammen med det oplysende Arbejde, som er udgaaet fra Forbundet, som har udgivet en righoldig Literatur og ansat særlige Konsulenter. For Industriens Vedkommende turde vel den mest nærliggende Opgave nu være, saa langt den formaar at virke for, at den indtraadte Fred ogsaa kan efterfølges af en social Fred. Det maa haabes, at netop nu tænkende Hjerner og arbejdende Hænder vil mødes i Arbejdet for Fremtiden.

Derefter holdt Direktør *Gunnar Andersson* et Foredrag om den svenske Industris Stilling i Verdensproduktionen. En særlig Omtale fik herunder det vanskelige Kulproblem, ligesom Taleren ogsaa belyste Eksportmulighederne, den svenske Industri sidder inde med, og her navnlig henviste til det sydamerikanske Marked, idet Taleren saa meget skeptisk paa den lyse Tro til, at Tyskland og Rusland i Lobet af nogle Aar skulde komme til at indtage deres gamle Pladser paa Verdensmarkedet.

Mødets tredie Taler var Statssekretær *Lars Rabenius,* der havde kaldt sit Foredrag »Nogle af de betydningsfuldeste Sporgsmaal indenfor den saakaldte økonomiske Demokratisering«, og i hvilket han — med den engelske Whitley Kommission som Udgangspunkt — gennemgik de forskellige Landes Former og Forslag for Bedriftsraad og Socialisering.

Rigsindustrimødet sluttede om Aftenen med en festlig Sammenkomst, som overværedes af Kronprinsregenten, der, efter en Tale af Direktør Vennersten, hyldede Industriförbundet og bl. a. udtalte:

»Jeg beder Dem, mine Herrer, være overtydede om, at jeg personlig altid paa det livligste skal interessere mig for Deres Arbejde for at udvikle Industrien efter gode og sunde Principer, saa at den kan staa stærk og selvstændig paa Højden af teknisk og organisatorisk Fuldendelse og skænke Arbejdsglæde til alle dem, som den beskæftiger«.

Endelig holdt Disponent *Sahlin* en Tale for de tilstedeværende Repræsentanter for Nabolandene, for hvilken Direktør *H. P. Prior* takkede.

Ruslands Bjergværksindustri.

Af Professor *Ivan Korsuchin.*[1])

Paa Bjergværksindustriens Omraade kan man karakterisere Ruslands økonomiske Stilling ved følgende Tal (i 1000 t):

	Produktion	Import	Eksport
Raajern	4600	—	—
Nafta	9500	—	450
Kobber	30	5500	—
Bly	2	60	—
Zink	3	15	—
Guld	35	—	
Manganerts	1000	—	1000
Asbest		17	11
Stenkul	30000		70000

Disse Tal gælder for Aaret 1913, som er det sidste Normalaar af Ruslands økonomiske Liv. Man maa dog ikke anse disse Tal for at være fuldstændig udtømmende, da Formlen: Produktion + Import + Eksport ikke i dette Tilfælde giver en Forestilling om Landets virkelige Forbrug. Man er nødt til at regne med en vis Koefficient, som repræsenterer Muligheden for Benyttelse af de ovennævnte Produkter, idet denne Koefficient i flere Tilfælde opnaar en betydelig Størrelse.

Eksempler paa denne Antagelse kan man ofte finde i Ruslands økonomiske Liv, f. Eks. hvad angaar mineralske Brændselsstoffer, som er blevet benyttet forholdsvis lidt paa Grund af Mangel paa gode Transportmidler. I Stedet for Stenkul har man i vid Udstrækning brugt Brænde, der i Form af Tømmer naturligvis kunde være brugt paa en mere rationel Maade. Man har regnet ud, at hvis man i Rusland havde anvendt mineralske Brændselsstoffer i Stedet for Brænde, vilde Forbruget heraf have været ikke mindre end 120—130 Mill. t. Det samme er Tilfældet i Naftaindustrien, hvis vigtigste Produkt Petroleum er særdeles lidt anvendt af den russiske Befolkning. Saaledes har Forbruget af Petroleum i de sidste 10 Aar for Krigen omtrent været uforandret, nemlig 1 300 000 t pr. Aar.

Del samme kan siges om Behovet af Jern, hvis Størrelse man endnu ikke har kunnet konstatere. Sagen er den, at lige til del sidste Aar har der ude paa Landet i Rusland været saa lidt Jern, at selv et Sum har repræsenteret en virkelig Værdi.

Forbruget af Jern i Rusland er aldrig kommet op til nogen nævneværdig Størrelse paa Grund af manglende Udbredelse af Landbrugsmaskiner, hvilket igen afhænger af manglende Transportmidler og Befolkningens lave Kulturstandpunkt og heraf følgende manglende Købeevne. Desuden virkede Manglen paa Jern hos den russiske Bonde paa den Maade, at det ikke var muligt at reparere Landbrugsmaskiner, selv om de var i Besiddelse af saadanne, idet selv den enkleste Reparation paa Grund af Jernmangel ikke kunde udføres. Der er til Rusland blevet indført store Mængder af Jern i Form af Maskiner, Redskaber, forskellige Fabrikata m. m., men selv om man kender disse Mængder, faar man derved ikke nogen Oversigt over, hvor meget Jern den russiske Befolkning selv har Brug for.

Del samme Forhold gør sig gældende med Kobber, idet man ogsaa her maa konstatere, at Landets egen Produktion + Import langt fra svarer til Befolkningens virkelige Behov af dette Raamateriale. Vanskelighederne ved at udvikle Forbruget af Bjergværksprodukter i Rusland laa foruden i de vanskelige Transportforhold ogsaa for en stor Del i den Eksportpolitik, som den russiske Regering førte under Indflydelse af nogle fanatiske Patrioter, som ikke ønskede, at der fra Rusland blev eksporteret Bjergværksprodukter til andre Lande. Herlil kommer, at Bygningen af Havne og Transportveje blev udført efter saa ringe Maalestok som vel muligt, idet den russiske Regering hermed vanskeliggjorde Eksporten, da man troede paa denne Maade at kunne udvide Forbruget af vedkommende Produkter i selve Landet. Det er klart, at en saadan økonomisk Politik maatte give negative Resultater. Saaledes formindskede man ved Trafikbestemmelser Eksporten af Petroleum til omtrent Halvdelen af, hvad den havde været, uden at derfor Ruslands egen Befolkning fik Lejlighed til at købe den derved frigivne Mængde. Den mindre Naftaindustri led herunder, idet den ved de nævnte Vanskeligheder mistede Stimulans til at udvide Produktionen.

Endnu mere belysende er Eksemplet med Udførslen af Manganerts fra Sydkaukasus fra de berømte Tjiaturilejer. Som Følge af de overordentlig høje Jernbanetarifer for Transporten af Ertz fra Tjiaturilejerne viste det sig, at der paa Verdensmarkedet opstod saadanne Priser for Manganertz, at der kunde opstaa en stor Eksport af Manganertz fra Indien og Brasilien til Europa til Trods for, at Betingelserne for Brydning af Ertser paa de sidstnævnte Steder var langt vanskeligere end i Kaukasus. Som Følge deraf blev der fra Tjiaturilejerne kun brudt ca. 30 pCt. af Verdensaarets Forbrug af Manganertz, skønt denne Ertz, baade hvad Kvalitet og den lave Brydningspris

[1]) Professor Ivan Korsuchin opholdt sig i 1918 i Danmark. De politiske Forhold i Rusland havde tvunget ham til at rejse til Udlandet, og i den Tid, han opholdt sig her, kom han i Forbindelse med Industriraadet, og paa dettes Opfordring holdt han et Foredrag om Ruslands Bjergværksindustri. Da Professor K. var en af sit Lands mest kendte Specialister paa dette Omraade, og da hans Egenskab af Professor ved Bjergværksinstitutet i Petrograd giver hans Ord stor Autoritet, vil Offentliggørelsen af hans Foredrag kunne paaregne stor Interesse. At Artiklen ikke er blevet offentliggjort for ligger i, at Ruslands Afspærring fra Omverdenen sikkert vilde bevirke, at Professorens interessante Meddelelser vilde forblive ulæste, da de manglede Aktualitetens Interesse. Nu da Handelen paa Rusland genoptages, og Rusland i det hele taget bliver aabnet for Omverdenen, har vi ment, at Professor K.s Artikel burde fremkomme.

Professor Korsuchin har i sin Artikel omtalt hele Ruslands Bjergværksindustri. Selv om store Dele af Rusland er blevet selvstændige Lande, f. Eks. Polen, de baltiske Lande og Kaukasus, bliver de af Professor K. fremsatte Oplysninger ikke derved omstødte, idet man sikkert kan gaa ud fra, at alle de Lande, der før dannede det store russiske Rige, hvad Handel og Industri angaar, kommer til at staa i samme Forbindelse med hinanden, som om de politisk var samlet i eet Rige. *Red.*

angaar, burde være enehersk ende ikke blot i Evropa, men over hele Verden.

I Henhold til det ovenstaaende kommer man til den Overbevisning, at Bjergværksindustrien i Rusland ikke staar paa det Udviklingstrin, som den egentlig burde, idet den ikke engang kan tilfredsstille Befolkningens løbende Behov, for ikke at tale om, at den slet ikke staar paa den Højde som man kunde forlange efter den Udvikling, som Landets hele økonomiske Liv i de sidste Aar har taget.

Bjergværksindustriens Udvikling afhænger først og fremmest af Jernbanenettes Udvikling.

Ruslands Jernbaner, hvis samlede Længde i 1914 var ca. 64 000 Kilometer, er paa langt nær ikke tilstrækkelig i Forhold til Ruslands vældige Udstrækning. Den tidligere russiske Regering havde ved fremragende Specialister regnet ud, at Rusland i de nærmeste 10 Aar vil være nødt til at anlægge ca. 8—10,000 km nye Jernbaner om Aaret, for at det russiske Jernbanenet i Forhold til Landets Udstrækning kan faa den samme Tæthed som i andre mere kultiverede Lande. Hvis man tager i Betragtning, at der til hver Kilometer Jernbanelinie behoves 125 t Jern og Staal, vil man let kunne forstaa, hvilke uhyre Mængder Jern Ruslands Industri maa kunne producere i Fremtiden. Foruden Bygning af nye Jernbaner er Rusland ogsaa nødt til at gøre noget for at udvikle Flodtransportvæsenet. Hvis man ser paa Ruslandskortet lægger man hurtigt Mærke til, at Kystliniens Længde i Forhold til selve Landets Storrelse er højst ubetydelig. Den Omstændighed bliver dog fuldstændig opvejet af det store Net af Flodtransportveje, som Rusland er i Besiddelse af, og som næppe er at finde i andre Lande.

De store sibiriske Floder Amur, Koljma, Lena, Jenisey og Ob er nogle af de største Floder paa Jorden og er sammen med deres Bifloder udmærkede Transportveje for alle Egne i det udstrakte Sibirien.

For Sibiriens Handel med Udlandet har Jenisey den største Betydning, idet der er blevet organiseret en regelret Trafik med Dampere lige til Nordishavet. Jenisey gennemskærer Sibirien omtrent paa Midten, og man kan alene heraf forstaa, hvilken Betydning denne Flod vil have for Eksporten af sibiriske Produkter paa Verdensmarkedet.

Naar man tænker paa, at saakaldte Specialister i sin Tid forkastede Idéen med Trafik paa Jenisey, fristes man til at tro, at ogsaa andre sibiriske Floder vil kunne blive store Transportveje for Eksport af sibiriske Produkter, hvorfor man ikke bør lade disse Floder ude af Betragtning. Man har allerede nu konstateret een af disse Muligheder. Jeg taler her om den nye, billige og lette Transportvej i det store Jakutsk-Distrikt. Hidtil var der kun een Transportvej fra dette paa rige Mineralier, Guld, Platina etc. og paa Pelsværk saa rige Distrikt ud til Havet, nemlig ad Karavanevejen fra Irkutsk til Lenas øvre Løb, og derfra paa Floden videre til denne Flod og dens Tillob. Dette til Trods for, at Jakutsk-Distriktet er let tilgængeligt fra selve Oceanet. I den Del af det stille Ocean, som hedder det ochotske Hav, findes der en gammel russisk By Ajan. Herfra behøver man kun at lave en Transportvej paa ca. 200 Kilometer over en Bjergryg for at komme til Floden Njelkan, hvorved man straks er kommet ind i et farbart Net af Floderne Njelkan, Maja, Aldan og Lena. Med andre Ord, Anlægget af en ubetydelig Vej, som f. Eks. kunde befærdes af Automobiler vil med et Slag sætte hele det rige Jakutsk-Distrikt i en let og hurtig Forbindelse med Verdensmarkedet.

Jeg vil ikke opholde mig længere ved Spørgsmaalet om Flodtransportvejene i Sibirien, men omtale de tilsvarende Forhold i det evropæiske Rusland. Her ser vi et Land af mægtig Udstrækning med et vidt forgrenet Net af store Floder, som kun venter paa Initiativ og Kapital, for at faa den Betydning, som Landets rige Naturskatte kræver. Alle kender Wolgas Betydning for Rusland. Det er Hovedtransportvejen for Varer, lige fra det kaspiske Hav til Østersøen, til Trods for at det Kanalsystem, der forbinder Wolgaens øvre Løb med den finske Bugt, ikke befinder sig i tilstrækkelig god Tilstand.

Mindre Betydning har Donfloden. Denne Flod løber paa et Sted ganske tæt ved Wolgafloden, og det vil ikke stode paa nogensomhelst tekniske Vanskeligheder at bygge en Kanal, der forbinder de to Floder. Peter den Store begyndte at forene Wolga og Don med en Kanal, men efter hans Død var der ingen, der fortsatte dette Arbejde, som altsaa den Dag i Dag venter paa sin Fuldendelse. Man behøver blot at se paa Kortet for at forstaa, hvilken stor økonomisk Betydning denne Kanal vil kunne faa.

Det øvre Løb af en anden stor betydelig Flod Dnjepr ligger ligeledes i Nærheden af en Biflod til Wolga, og en Kanal paa dette Sted vil ogsaa kunne faa en stor Betydning.

Desuden findes der ved Dnjepr store Kataraker, som kan udnyttes og give elektrisk Energi i videste Udstrækning.

Endelig maa man bemærke, at Bifloderne til Dnjepr ligger i Nærheden af Bifloderne til Weichselflodens øvre Løb, saaledes at hvis der bliver bygget en Kanal, der forbinder disse to Flodsystemer, kan der blive Skibsmulighed for Varetransport fra det sorte Hav til Østersøen.

Vi møder den samme Nærhed mellem vigtige Flodsystemer i Nordrusland i den mægtige Petjoraflod, hvis øvre Løb løber tæt ved Kamafloden, hvilket atter vil betyde, at en Kanal, der forbinder disse to Floder, vil muliggøre Trafiken over det kaspiske Hav og Wolga over til det nordlige Ishav. Desuden løber Floden Ob nær op til Floden Petjora, hvilket aabner Muligheden for at eksportere sibiriske Produkter til Rusland, enten Nord paa til det nordlige Ishav eller Syd paa til det indre af Landet. Petjoras Flodsystem kan ligeledes forenes med Wolgasystemet over Floden Tjusovaja, som er en Biflod til Kama.

Ved Regulering af Tjusovajafloden vil man kunne opnaa ca. 700,000 HK. Hvis de nævnte Flodsystemer skal forbindes med hinanden, og hvis man vil udnytte de derved fremkomne tekniske Muligheder, maa der anvendes en uhyre menneskelig Energi i Forening med store Kapitaler. Denne Opgave er alt for stor for et enkelt Land, ikke blot for Rusland, men selv om det havde været et hvilketsomhelst andet Land. Kun

en Strøm af udenlandsk Kapital, samt russisk og udenlandsk Initiativ og Skabeevne, vil kunne tage den store Opgave op, nemlig at skabe et moderne Net af Trafikveje i det store Land. Hvis Anstrengelserne bliver store, saa bliver Resultaterne ikke mindre, thi det er ikke en enkelt Del af Landets økonomiske Liv, der vil nyde godt af nogle Trafikveje, men alle Grene heraf vil kunne naa den største Udvikling.

Stenkulindustrien.

Inden Krigen fik Rusland sit Behov af Stenkul fra følgende Steder:

Dombrowa Bassinet i Polen.
Moskwa —
Ural —
Kaukasus —
Turkestan —
Vest-Sibirien
Øst — og
Sakalin.

De Stenkul, som bliver udvundet i de ovennævnte Kuldistrikter, var dog langt fra tilstrækkelige til at tilfredsstille Efterspørgslen. Som ovenfor nævnt var man nødt til at bruge store Mængder Brænde for at tilfredsstille Efterspørgslen efter Brændselsmaterialer. Desuden var man nødt til at indføre store Mængder Stenkul, dels over Østersøen, dels pr. Jernbane over den vestlige Grænse fra Tyskland og Østrig, samt endelig over de østsibiriske Have, navnlig Wladivistok. Den største Betydning havde Importen over Østersøhavnene, Petrograd, Reval, Riga og Libau. Importen over disse Havne udgjorde i 1913 over 5 Mill. Tons. I samme Aar var Importen fra Tyskland og Østrig ca. 1,600,000 Tons, medens der over østsibiriske Havne kun blev importeret 40,000 Tons.

Grunden til Importen af Brændselsmaterialer fra Udlandet maa søges i forskellige Omstændigheder. Den store Mængde Kul, som blev importeret over Østersøhavnene, havde sin Grund i, at de derværende Industridistrikter ikke kunde importere Kul fra de russiske Kuldistrikter paa Grund af den dyre Transport. Grunden til Importen af Kul fra Tyskland og Østrig laa i, at Dombrowa-Distriktets Kul er typiske Flammekul, som ikke duer til Forkoksning og som Følge deraf ikke kunde anvendes i de vestlige Distrikters Jernindustri. At der blev importeret Kul over Wladivostok og de andre Havne i Østsibirien maa tilskrives den Omstændighed, at der overhovedet *ikke fandtes nogen Bjergværksindustri i disse Egne.* De importerede Kul gik hovedsagelig til Befolkningens Forbrug og til Brug for den lokale russiske Skibsfart og Jernbanedrift.

For at komme tilbage til de russiske Stenkuldistrikter maa man først og fremmest fremhæve Donetzdistriktet, som producerer omtrent $^3/_4$ af alle de Kul, der bliver produceret i Landet. Donetzdistriktet har et Fladeindhold af ca. 20,000 km^2, og efter hvad den russiske Regerings geologiske Komité har udregnet, maa man betragte Kulforraadene i Donetz-Bassinet som næsten uudtømmelige. Hertil maa bemærkes, at $^2/_3$ af Kulmængderne i dette Distrikt er Magerkul og Antracit, medens $^1/_3$ bestaar af Kokskul og andre flammegivende Kulsorter. Til Trods herfor producerer Donetz-Bassinet 21 Mill. t Koks-Smedekul etc., medens der kun bliver produceret 4,800,000 t Antracit og Magerkul. Der hersker ingen Tvivl om, at den videre Udvikling af Produktionen i Donetz-Bassinet vil gaa i Retning af forøget Produktion af Antracit, hvilket hænger sammen med den moderne Tekniks forbedrede Metoder. Man maa forudse, at der vil kunne oparbejdes en meget stor Eksport af Antracitkul fra Donetz-Bassinet til Udlandet, idet Kulegnene ligger i Nærheden af det Azovske Hav, hvorfra der let kan udskibes Kul paa Verdensmarkedet, og da navnlig til Middelhavslandene. I England er Antracitkul det dyreste Brændsel og forekommer i forholdsvis smaa Mængder. I Rusland derimod er Antracitkul den mest udbredte Kulsort, medens der ikke findes Antracitkul andre Steder i Evropa. Man maa derfor kunne spaa den russiske Produktion af Antracitkul en stor Fremtid.

Et andet stort Kuldistrikt er den sydvestlige Del af Kaukasus, hvor der navnlig findes mægtige Lejer ved Tkwartscheli, men desværre er der endnu ikke sat nogen Produktion i Gang her.

Vi vil her ikke opholde os ved Dombrowa-Distriktet til Trods for den store Kulproduktion, idet dette Distrikt kun har haft lokal Betydning, da nemlig Polens Industri her har dækket sit Forbrug af Brændsel.

Stenkullene, der udvindes i Moskwa-Distriktet kunde have en ganske stor Betydning for Moskwaindustrien, men paa Grund af Kullenes forholdsvis daarlige Kvalitet anvendte man inden Krigen hovedsagelig Donetzkul i Moskwa.

Stor Interesse har Spørgsmaalet om uralske Kul. Man har udvundet betydelige Mængder Stenkul i Ural, men disse Kul duer ikke til Anvendelse i Højovne, hvorfor de uralske Højovne har maattet arbejde med Trækul. Det vilde ikke være umuligt at anvende Uralkul til den uralske Jernindustri, men her lægger Transportvanskeligheder store Hindringer i Vejen samtidig med, at de økonomiske Forudsætninger i Ural næsten umuliggør en saadan Omlægning af Produktionsmaaden. Alligevel gaar sikkert Udviklingen derhen, at de uralske Kul efterhaanden vil finde Anvendelse i Jernproduktionen. Foruden Jern findes der store mineralske Rigdomme i Ural, som fuldt ud retfærdiggør en intensiv Kulproduktion der. I denne Forbindelse maa vi nævne Kuldistriktet Tscheliabinsk, hvor Nærværelsen af Kul har opmuntret Fremkomsten af store Industrier, hvortil Kullene anvendes, nemlig: Melleindustri, Guldindustri og Cementfabrikation etc. Naar vi til Slut nævner de store Kuldistrikter i Syd- og Nordkaukasus har vi nævnt de vigtigste Steder i Rusland, hvor der for Tiden udvindes Kul. Hermed være ikke sagt, at vi har nævnt alle de Steder i Rusland, hvor der findes Kul, men Brændets Rigelighed og ringe Pris har bevirket, at man paa mange Steder i Rusland vel har vidst, at der fandtes Stenkul, men ikke ment, at en Produktion kunde betale sig. Saadan er Forholdene f. Eks. ved Reval, hvor man har fundet store Forekomster af Skiferkul, der krævedes ganske vist særlige Omstændigheder for, at man fæstede sin Opmærksomhed paa disse Forekomster, som imidlertid kun faar en større Betydning for Landene omkring Østersøen. De nævnte

Skiferlag er saa gennemtrængte af Kulstof, at Varmeevnen er mellem 4500—5500 Kalorier. Paa Grund heraf kan disse Skiferkul udmærket godt anvendes til stedsebrændende Fyrsteder som f. Eks. elektriske Kraftstationer, forskellige Fabriksanlæg m. m. Hertil kommer, at disse Kul ligger i Overfladen, saaledes at de kan udvindes ved Hjælp af Gravemaskiner, hvorfor Produktionsprisen bliver overordentlig ringe i Sammenligning med andre Kulsorter, som maa fremskaffes under Jorden. Forekomsterne har en meget stor Udstrækning af ca. 50 Kilometer, hvorfor en Kulproduktion her vil kunne faa Betydning ogsaa for de skandinaviske Lande. Desuden maa man gore Regning paa, at disse Skiferkul vil kunne give betydelige Mængder Skiferolie.

Et andet Eksempel paa, at man har konstateret Kulforekomster uden at udnytte dem, er Distriktet vest for Dnjeprfloden, hvor man har fundet mægtige Forekomster af Brunkul.

Hvis vi har konstateret store Rigdomme paa Kul i det evropæiske Rusland samtidig med en forholdsvis ringe Udnyttelse af disse Naturrigdomme, saa maa dette i endnu hojere Grad siges om Sibirien. Egentlig er Kendskabet til Sibirien temmelig begrænset. Man kender f. Eks. slet intet om Nordsibirien, og vi kan her kun behandle den Del af Sibirien, som ligger i Nærheden af den sibiriske Jernbane, *som næsten i hele sin Udstrækning gaar over Stenkuldistrikter.* I Begyndelsen af den sibiriske Bane finder vi de ovenfor nævnte Stenkuldistrikter ved Tscheliabinsk. Længere mod Øst i Distriktet Omsk finder vi udmærkede Stenkul, som for Tiden bliver udnyttede af to Foretagender, hvoraf det ene er et Regeringsforetagende. Den aarlige Produktion er nu allerede oppe paa ca. 500,000 t. Disse Kulforekomster er de nordlige Udløbere af det store Kuznetsk-Bassin, som efter alt at dømme er det betydeligste Kuldistrikt i hele Rusland. Dette Distrikt har faaet sit Navn af Byen Kuznetsk i Altai. Kuznetskullene er Kokskul og af meget høj Kvalitet. Distriktet har en Udstrækning af ca. 30,000 Kilometer og Kullagene en Tykkelse af 2 Meter. Paa dette store Distrikt arbejder foreløbig kun et Foretagende, som dog i Aaret 1916 udvandt 250,000 t Kul. Dette Foretagende har bygget et stort Koksværk, hvor man ogsaa har taget Sigte paa en rationel Udnyttelse af alle Biprodukterne. Den videre Udvikling af Industrien i Kuznetsk-Bassinet vil afhænge af folgende 3 Betingelser.

1) At Transporten bliver organiseret, d. v. s. at der bliver bygget en Jernbanelinie gennem Kuznetsk-Bassinet, og at den sydsibiriske Bane snart bliver til Virkelighed. Denne Bane skal forbinde Orenburg med Semipalatinsk.
2) At Jernproduktionen i Ural bliver organiseret, og at Jernværkerne som Følge heraf vil kunne anse det for muligt at gaa over til Koksfyring.
3) At der i Kuznetsk-Bassinet, hvor der foruden Kul findes mægtige Jernmalmforekomster, bliver skabt en Jernindustri paa Stedet.

Hvad den forste Betingelse angaar, er dette Spørgsmaal endnu ikke blevet løst, hvilket navnlig har sin Grund i Krigssituationen. Hvad den tredie Betingelse angaar, bemærker vi, at et stort Finanssyndikat allerede har bestemt at bygge et stort Jern- og Staalværk i Kuznetsk-Distriktet. Dette Værk skal være færdigt omtrent Aar 1920—1921. Det nævnte Staalværk skal fremstille Jernbaneskinner og andet Materiel til den nye sibiriske Jernbane, hvis Bygning allerede er definitivt besluttet. Af alle Ruslands Jernbanelinier anser man den sydsibiriske Bane, der nu skal bygges, for at blive en af de vigtigste. Ved den sydsibiriske Bane findes der ogsaa store Forekomster af Stenkul, som, naar Banen bliver færdig, kan faa stor Betydning.

De vigtigste Forekomster i dette Distrikt, nemlig Ekibaztus, befinder sig i Nærheden af Byen Paulodar ved Floden Irtisch, og her udvindes der for nærværende allerede Stenkul, men Produktionens videre Udvikling i disse Egne afhænger af den nye sydsibiriske Banelinie.

Vi vender tilbage til den sibiriske Bane og finder Syd for Byen Krasnojarsk store Kulforekomster. Man har endnu ikke begyndt nogen Kulproduktion her, men Betingelserne herfor er særdeles gode, ligesom Kullenes Kvalitet intet lader tilbage at onske. Disse Kuldistrikter ligger umiddelbart i Nærheden af Floden Jenisey, hvorved der gives Mulighed for Eksport af sibiriske Kul over det nordlige Ishav til Nord-Evropa. Denne Transportvej har vist sig at faa større og større Betydning. Længere mod Øst finder vi Kul ved Byen Irkutsk, hvor der udvindes 5—600,000 t om Aaret. Kullene er af god Kvalitet, men er dog ikke anvendelige som Kokskul. Irkutskkullene eller de saakaldte Tscheremchorvo-Kul har en stor Betydning for Trans-Baikal Distriktet, hvor der ogsaa blev produceret ca. 250,000 t Kul pr. Aar.

Langs med den nylig fuldendte Amur Jernbane findes der meget betydelige Kulforekomster, navnlig Brunkul. Nogle af Forekomsterne er meget store, men man har endnu ikke paabegyndt nogen Produktion. Hvad de østlige Dele af Sibirien angaar, samt Øen Sakalin finder man, at disse Distrikter bogstavelig talt er fulde af Stenkulforekomster af alle forskellige Slags. Til Trods herfor kan man ikke undvære importerede Stenkul, som er af betydelig ringere Kvalitet.

Hovedsædet for den ostsibiriske Stenkulindustri er Regeringens Gruber i Sutschan, som giver ca. 200,000 t fortrinlige Stenkul pr. Aar. Disse Kul gik hovedsagelig til den russiske-ostasiatiske Flaade. De bedste Kul findes paa Øen Sakalin, men det har endnu ikke været muligt at sætte en Produktion i Gang, da der endnu ikke findes nogen Udskibningshavn. Dette til Trods for, at Sakalin-Kullene er de bedste Kul paa hele Stillehavskysten.

(Fortsættes.)

□□□□□□

Boganmeldelse.

Chr. Thorsen: Forsikringsmonopol. Udgivet af Komitéen til Belysning af Statsmonopoler.

Som det vil erindres, blev der sidste Aar her i Kjobenhavn dannet en Komité til Belysning af Statsmo-

nopoler med Professor, Dr. polit. Harald Westergaard som Formand, Professor, Dr. jur. Fr. Vinding Kruse som Næstformand og iøvrigt bestaaende af Repræsentanter fra alle Lejre, Teoretikere og Praktikere, Forbrugere og Producenter (Landbrug, Industri, Handel, Transport osv), Arbejdsgivere og Arbejdere. Hensigten med Komitéen var at skabe Klarhed i det meget vigtige Spørgsmaal om, hvorledes Samfundets Forbrugs- og Produktionsforhold paavirkedes af, at et Statsmonopol sættes i Stedet for det frie, private Erhverv. Og det var ingenlunde tilfældigt, at Sagen blev taget op netop den Gang. Under Krigen havde man nemlig fra forskellige Sider i langt højere Grad end tidligere rettet Opmærksomheden mod Statsmonopolet: Statskassen trængte til Penge, Skattevejen var slidt til det yderste, og et Monopol forekom da mange at være en nærliggende og bekvem Udvej til at skabe de fornødne Indtægter. Og at et Statsmonopol kan skaffe Penge i Kassen, er der ikke den ringeste Tvivl om; herom haves der Erfaringer nok fra Udlandet, hvor det endda er store Penge, det har givet, naar det er blevet benyttet med den fornødne »Energi«. Men dette er blot ikke den eneste Virkning af Monopolet, og Statskassen er ikke den eneste, der har Krav paa Hensyn i denne Sag; det er hele Samfundets Interesser, der skal varetages, Forbrugernes saavel som Producenternes. Og det maa derfor bringes paa det rene, hvorledes Varepriserne vil stille sig under et Statsmonopol; om Omkostningerne bliver større eller mindre; hvorledes det gaar med Vareudvalget, med Varernes Kvalitet osv. Men i alle disse Spørgsmaal giver den foreliggende Literatur kun meget ringe Vejledning; saavel den danske som den udenlandske yder kun faa og knappe Bidrag til en virkelig Forstaaelse heraf. Det meste af, hvad der foreligger, er mere eller mindre ensidige Udtalelser, der netop trænger til en grundig Revision. Og herfor var det, at Monopolkomitéen tog det omtalte Arbejde op og satte sig det Maal at skabe en Række Værker af virkelig videnskabelig Værdi, hvori der upartisk og udførligt gjordes Rede for Statsmonopolets forskelligartede Virkninger i et moderne Samfund.

Det første Monopol, der paa denne Maade blev taget op til Behandling, var Forsikringsmonopolet, og første Afsnit heraf foreligger nu i Form af en Undersøgelse, foretaget af Redaktør, cand. polit. Chr. Thorsen. I dette Afsnit gøres der Rede for, hvad der i Almindelighed kan siges for og imod en Monopolisering af Forsikringsvæsenet; i de følgende Afsnit vil Spørgsmaalet blive undersøgt for hver enkelt Forsikringsbranche for sig, Livsforsikring, Brandforsikring, Transportforsikring osv.

Den foreliggende Afhandling falder i to Dele. I den første behandler Forfatteren de forskellige Grunde, der er fremført til Fordel for et Forsikringsmonopol, i den anden gør han Rede for, hvilke Erfaringer man har med Hensyn til Statsdrift paa Forsikringsvæsenets Omraade. Det paavises her, at Udviklingsgangen snarest har været den, at man er begyndt med Statsdrift, fordi Tiden ikke var moden til Privatdrift, men saa efterhaanden har maattet indrømme Privatforsikringen større og større Raaderum. For Tiden findes et Statsmonopol, der omfatter alle Forsikringsgrene, kun i Uruguay; men til Trods for, at Beslutningen om at indføre det blev taget allerede i 1911, er det dog til Dato ikke fuldt gennemført endnu. Resultaterne af dets Virksomhed synes heller ikke at opmuntre særlig til Efterfølgelse; navnlig viser det sig, at det for et lille Land er forbundet med store, internationale Vanskeligheder at etablere et saadant Monopol. Af Statsmonopoler, der er begrænsede til en enkelt Branche, er Livsforsikringsanstalten i Italien den mest kendte. Efter Forfatterens Dom falder en Sammenligning med de private Selskaber heller ikke ud til Fordel for den; dens Præmier er i alt Fald ingenlunde lavere end de private Selskabers, og dens øvrige Forsikringsbetingelser ikke saa lidt ugunstigere end disses. At den stærke Kritik, Monopolanstalten har været udsat for, i alt væsentligt har været berettiget, slutter Forfatteren ogsaa af den ejendommelige Omstændighed, at Anstalten endnu ikke har aflagt nogensomhelst offentlig Beretning, skønt den dog har virket siden 1913. Selv naar man tager i Betragtning, at dens Virksomhed væsentligst er faldet under Krigen, kan det dog fastslaas, at den hidtil ikke har haft nogen Sukces, og Forfatteren paapeger, at det samme er Tilfældet med de forskellige andre monopoliserede Statsforsikringsanstalter, der findes rundt omkring, særlig indenfor Brandforsikringen.

Disse for Statsforsikringen lidet gunstige Resultater stemmer godt med de teoretiske Betragtninger, Forfatteren fremsætter i det første Afsnit af sin Bog. Skønt han øjensynlig har den redeligste Vilje til at finde alt det frem, der kan tale til Gunst for Statsmonopolet, kommer han dog til det Resultat, at et Forsikringsmonopol ikke vil være heldigt. Et saadant vil nemlig efter hans Mening ikke opfylde de Forventninger om billigere Forsikring, som dets Talsmænd nærer til det, og det er mere end tvivlsomt, om det kan give noget væsentligt Overskud til de betrængte Finanser. Skal dette blive Tilfældet, maa der sikkert højere Præmier til; men det var ikke just en Fordyrelse, Publikum ventede sig af Statens Overtagelse af Virksomheden. Forhaabningerne om at opnaa baade billigere Forsikring og finansiel Hjælp til Staten maa man saaledes lade fare: *enten* det ene *eller* det andet; forliges kan de to Ting ikke.

I det hele taget er det et baade interessant og lærerigt Indblik i Statsmonopolets Væsen, man faar ved Læsningen af den omtalte Bog. Det viser sig, at Sagen ikke er saa ligetil, som Monopoltilhængerne gerne vil give det Udseende af; de allerfleste af de Grunde, de anfører til Fordel for Monopolet, taaler ikke en nærmere Granskning. Og er det saaledes for Forsikringsbranchen, hvor meget mere gælder det da ikke for Industrien. Man har hidtil anset Monopolisering af Forsikringsvirksomheden for langt mindre betænkelig end en Monopolisering af industrielle Virksomheder. Efter den Dom, Forfatteren fælder over Forsikringsmonopolet, burde enhver Tale om Statsmonopoler indenfor Industrien være udelukket paa Forhaand. Imidlertid maa man være forberedt paa, at Spørgsmaalet dukker op igen, og bl. a. derfor er det med betydelig Interesse, man imødeser Komitéens næ-

ste Publikationer. Af industrielle Monopoler er foreløbig Tobaks- og Spiritusmonopolet taget under Behandling; og bliver Redegørelserne for disse paa Højde med den foreliggende, er det vægtige Bidrag, Komitéen derigennem giver til Løsningen af et for hele Samfundet saare vigtigt Spørgsmaal, ligesom den økonomiske Literatur vil skylde den Tak for en haardt tiltrængt Forøgelse.

Hx.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Skibsværfternes Arbejde i 1919.

Lloyds Register over Skibsbygningsvirksomheden i 1919 behandles i en Artikel af »Svensk Handelstidning«. En Tabel over Antallet og Bruttotonnagen af Skibene, ordnet efter Størrelsen af de forskellige Landes Produktion, findes nedenstaaende. Ligesom i de nærmest foregaaende Aar er Rusland og Centralmagterne ikke medregnet.

	Antal Skibe	Bruttotonnage 1000 T.
De Forenede Stater	1051	4075
England	612	1620
Japan	133	611
Kanada og øvrige Dominions	263	359
Holland	100	137
Italien (incl. Triest)	32	82
Norge	82	58
Spanien	41	53
Sverige	53	51
Danmark	46	38
Frankrig	34	32
Kina	9	12
Portugal	20	10
Belgien	2	2
Andre Lande	5	1
Tilsammen...	2483	7144

Af Tankdampere er der bygget overordentlig mange, nemlig 82 paa ialt 496 192 Tons og af Turbine- og Dieselmotorskibe flere end noget tidligere Aar, nemlig af Turbineskibe 357 paa ialt 2,09 Mill. Tons og af Motorskibe 155 paa ialt 156 000 Tons. Træfartøjerne gaar det derimod tilbage for, idet den samlede Tonnage af de ifjor byggede var 721 046 Tons eller 425 000 Tons mindre end i 1918.

Japans Økonomi.

Den gunstige Handelsbalance, som Japan, der kun af Navn var krigsførende Stat og faktisk hørte til de faa begunstigede, der tjente paa Krigen, opnaaede i 1914—1918, for en stor Del ved Salg af Krigsmateriel, er faldet bort sammen med Efterspørgslen efter dette. Medens Aarene 1915—1918 viste Eksportoverskud paa henholdsvis 176, 371, 567 og 295 Mill. Yen, opviser de otte første Maaneder af 1919 et Importoverskud paa 179 Mill. Yen. At dette Omslag ikke skyldes samme Aarsager, som tilsvarende Omslag for evropæiske Stater, ses deraf, at det ikke er et Resultat af forøget Import (Importen er faldet med 281 Mill. Yen i Forhold til 1918), men et Resultat af stærkt formindsket Eksport (Formindskelsen i Forhold til 1918 er 755 Mill. Yen). Foruden Hærbestillingernes Ophør maa den kinesiske Boykotning dog ogsaa formodes at spille en Rolle.

Som Følge af, at tillige Betalingsmidlernes Mængde uafbrudt forøges, overstiger Prisstigningerne i Japan betydeligt De Forenede Staters Prisstigning. Levnedsmidler er i Forhold til 1913 steget med 960 pCt. mod 770 pCt. i U. S. A. og Klæder med 139 pCt. mod 12,7 pCt. Stærkest er Træ, Trækul, Bomuldstraad og Porcelæn steget i Pris.

Arbejdslønnens overordentlige Stigning og 8-Timers Dagens Indførelse i hvert Fald i Storindustrien er japanske Fænomener, der er ganske overensstemmende med de evropæiske.

❁ ❁ ❁

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Amerikanske Salgsbetingelser for Eksporthandel.

Fra Udenrigsministeriet har man modtaget et af »National Foreign Trade Council« udgivet Hefte, hvori der, efter Overenskomst med andre store Handelsorganisationer i De Forenede Stater, gøres et Forsøg paa at opstille visse ensartede Former for Salgsbetingelserne i Eksporthandelen, som alle Interesserede skulde følge og forstaa, saaledes som i Heftet defineret, derunder navnlig saadanne Former som fob, fas eller cif. Nogle Eksemplarer af nævnte Hefte ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat.

Amerikansk Kuleksport.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har den danske Gesandt i Washington indberettet, at Udsigterne for Eksport af Kul er forbedrede og yderligere kan ventes at ville bedres i den nærmeste Fremtid. Den danske Attaché i New York antager, at Kulembargoen kun vil vare 1 eller 2 Maaneder endnu og anbefaler, at de danske Importører under Hensyn til Transport- og Arbejdsvanskeligheder bør søge Kul afskibet fra Hampton Roads og ikke fra Baltimore og Philadelphia samt ikke søge Licens for »screened« Kul, men for »run of mine« Kul.

Amerikansk Toldtarif.

I Industriraadets Sekretariat ligger til Eftersyn en gennem Udenrigsministeriet modtaget Rapport fra »United States Tariff Commission« angaaende Toldtarifens Virkninger paa de forskellige kemiske Industrier.

Meddelelse fra Industriraadets Eksportbureau.

Et indisk Firma i Bombay ønsker at komme i Forbindelse med danske Firmaer, der kan levere forskellige Artikler saasom:

Vin, Spirituosa,
Farver,
Olier, Fernis,
Isenkramvarer,
Bolte og Mottriker,
Møller,
Elektriske Artikler,
Skrivemaskintilbehør,
Blyanter,
Penneskafte,
Lædervarer,
Legetoj m. m., m. m.

Firmaet har endvidere meddelt os, at det kan levere alle Slags indiske Raaprodukter,

Yderligere Oplysninger kan faas ved Henvendelse til Industriraadets Eksportsbureau, Vestre Boulevard 18, Værelse 6, mellem 1—4.

Tysk Indførsel.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn en fra Udenrigsministeriet modtaget Fortegnelse over de Varer, der kan indføres til Tyskland uden særlig Indførselstilladelse.

Udførsel fra Tyskland.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn et Eksemplar af »Deutsche Reichsanzeiger« indeholdende Fortegnelse over de Varer, der ikke kan eksporteres fra Tyskland uden Udførselstilladelse.

Endvidere ligger til Eftersyn Bekendtgørelse af 14. Marts d. A. indeholdende Bestemmelser for Udførsel fra Tyskland af dyriske og vegetabilske Spindestoffer og Varer fremstillet heraf.

Dispensation fra hollandsk Udførelselsforbud.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Generalkonsulat i Rotterdam indberettet, at der indtil videre vil blive givet Dispensation fra det i Holland gældende Forbud mod Udførsel af uforarbejdet og forarbejdet Aluminium og Aluminiumlegeringer.

Internationale Udstillinger i Antwerpen.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn nogle fra den danske Generalkonsul i Antwerpen til Udenrigsministeriet fremsendte Tryksager vedrørende forskellige internationale Udstillinger, der afholdes i Forbindelse med de Festligheder, der finder Sted i Antwerpen fra 1. Maj til 25. Sept. d. A. i Anledning af de olympiske Lege.

Udstillingerne omfatter Transportautomobiler, Tractorer, industrielle Motorer, Landbrugsmaskiner, Motorbaade, Flyvemotorer, samt internationalt Havevæsen.

Finske Love om Licens- og Eksportafgifter samt om Forhøjelse af Toldsatserne.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn et fra Udenrigsministeriet modtaget Eksemplar af Finsk Lov om Licens- og Eksportafgifter for Aaret 1920 samt Lov af 10. Marts d. A. vedrørende en Forhojelse af de finske Toldsatser, hvorefter Tolden forhøjes med 200 pCt undtagen for visse Varer, navnlig Fødevarer, der er helt fritagne, samt enkelte andre Varer, for hvilke der finder en noget mindre Forhojelse Sted. For Varer, der er belagt med Værditold, finder ingen Forhojelse Sted.

□□□□□□

Ledige Legater i Industriforeningen.

Af *H. C. Ørsteds Legat* vil den 12. Juli d. A. en Portion af 200 Kr. være at tildele en Industridrivende eller Haandværker, som i det forløbne Aar har frembragt noget nyt og godt i sit Fag.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden den 1. Juni d. A. indsende Andragende med fornødne Oplysninger til Industriforeningen, Kjøbenhavn B.

Særlige Skemaer til Udfærdigelse af Ansøgninger om dette Legat forefindes ikke.

Af *Handskefabrikant W. T. Danielsen og Hustrus Legat til Rejseunderstøttelse* for unge Handskemagersvende bliver 1 Portion paa 160 Kr. at uddele, ligeledes den 12. Juli d. A.

Blanket til Ansøgning udleveres ved Henvendelse til Industriforeningen, Kjobenhavn B., og skal i udfyldt Stand ligeledes indleveres inden 1. Juni d. A.

Af *Handskefabrikant W. T. Danielsen og Hustrus Etableringslegat* for dygtige og flittige Handskemagersvende, der ønsker at etablere sig, bliver et rentefrit Laan paa 300 Kr. ledigt.

Laanet bliver at tilbagebetale i Løbet af 6 Aar med $^1/_6$ aarlig.

Blanket til Ansøgning udleveres ved Henvendelse til Industriforeningen, Kjøbenhavn B., og skal i udfyldt Stand ogsaa indleveres sammesteds inden 1. Juni d. A.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 10 | 15. MAJ | 1920

Kulsituationen.

EFTER at de engelske Kulminearbejdere den 15. April ved Afstemning har akcepteret den engelske Regerings Tilbud om Lonforhøjelse, vil det sikkert være rigtigt paa nærværende Tidspunkt at bringe en Oversigt over saavel dette Lands som Amerikas Stilling til Kuleksporten, bl. a. for at ikke de Muligheder, der maatte være for Danmark, skal blive for lyst bedømte.

England.

Efter at det ovennævnte Forlig mellem Kulminearbejderne og den engelske Regering er blevet sluttet, tør man regne med en ugentlig Produktion i de engelske Miner paa ca. 4,8 Mill. Tons. Af de 240 Mill. Tons, som England saaledes vil kunne producere i et Aar regnet fra 1. Maj 1920, skal imidlertid først og fremmest det engelske Hjemmeforbrug dækkes, og dernæst de Alliereds Behov saa vidt muligt tilfredsstilles, først i tredie Række kommer de Neutrale, og det vil være forsigtigst at regne med, at der til Brug for de Allierede og de Neutrale kun kan stilles 10—20 Mill. Tons til Raadighed i et Aar. Dette Forhold virker naturligvis særlig ugunstigt for de Neutrale og herimellem Danmark, idet England i Henhold til den hjemlede Praksis først laster Tonnage i Eksporthavnene for allieret Destination, og dette endog i en saa rigorøs Grad, at selv om neutrale Skibe har paabegyndt Lastning af Kul, stoppes denne øjeblikkelig, naar britisk eller allieret Tonnage indkommer til paagældende Havn, hvorefter denne Tonnage først ekspederes. Det er næppe for meget sagt, at de britiske Myndigheder for Øjeblikket i høj Grad protegerer Afsendelsen for Hjemmeforbruget og de allierede Lande. Dette Forhold kan næppe forelobig ventes forandret, især da en Række engelske offentlige Institutioner, Gasværker o. s. v. højlydt har beklaget sig over, at de kun har Kul liggende for ganske faa Dage. Det er saaledes bl. a. opgivet, at 300 engelske Gasværker i Begyndelsen af Marts Maaned ikke havde Kul for mere end 2 Dage.

Efter at Minearbejdernes Lønspørgsmaal nu er ordnet, tør man dog maaske regne med nogen Eksport, idet det nu ikke længere i saa høj Grad bliver nødvendigt at sorge for Reservebeholdninger til det engelske Hjemmeforbrug, men man bør dog ogsaa have sin Opmærksomhed henvendt paa, at Englands Industri i væsentlig Grad har forøget sit Kulforbrug, dels fordi Kullenes Brændværdi nu gennemgaaende er mindre, dels fordi Brydningen ikke er saa omhyggelig som før, og sidst, men ikke mindst, fordi den britiske Industri har undergaaet en væsentlig Udvikling siden Krigens Begyndelse og favoriseres stærkt paa Udlandets Bekostning, netop gennem Forskellen i Kulprisen for Ind- og Udland. Denne Forskel er nu saa betydelig, at mens Hjemmeprisen udgør 30-40 sh, noteres Eksportprisen (fob) indtil 130 sh! Man skulde tro, at det var Englands Hensigt at ruinere sine Kunder — en Politik, der hverken er særlig tiltalende eller forretningsmæssig.

Amerika.

Den amerikanske Regering har nedsat en Kommission, The Tidewater Coal Exchange, New York, der skal varetage Landets Kulinteresser, og som udøver Kontrol med Eksporten. Til denne Kommission skal derfor Ansøgninger om Licens sendes for hver enkelt Afskibning med Angivelse af Skibsnavn. Disse Ansøgninger skal behandles indenfor et Tidsrum af 14 Dage, og saafremt Ud-

stedelse af Licens bliver anbefalet af Kommissionen, sendes der straks Eksportøren Meddelelse om, at Licens kan forventes.

Paa Basis af dette Tilsagn kan Eksportøren foretage det fornødne med Hensyn til Fremskaffelse af Tonnage. The Tidewater Coal Exchange er daglig i telefonisk Forbindelse med Afskibningshavnene, faar Meddelelse om de forskellige Skibes Ankomst og forvisser sig da samtidig om, at de for det paagældende Skib tiltænkte Kul er tilstede. Saafremt dette er Tilfældet udstedes Licensen, der er gyldig i 7 Dage, men som under visse Forhold kan forlænges.

Da der for Tiden er store Transportvanskeligheder paa Grund af Mangel paa Jernbanevogne, særlig i Maryland og Pennsylvania-Distrikterne, henleder Kommissionen Opmærksomheden paa det onskelige i, at Koberne i videst mulig Udstrækning aftager Kul fra Hampton Road.

Værd at notere er det ogsaa, at de amerikanske Jernbaner i Henhold til gældende Bestemmelser kan beslaglægge saadanne Kvantiteter Kul, som er nodvendig for Jernbanedriften, et Forhold, der hidtil i meget stor Udstrækning er bragt til Anvendelse til stor Gêne for Eksporten, idet det meget ofte kan hænde, at Skibe paa Basis af den udstedte Licens ankommer, og at Kullene i Mellemtiden er konfiskerede til Brug for den amerikanske Jernbanetrafik. Derfor er der ogsaa ved Chartering af amerikanske Skibe indsat Klausuler i Certepartierne vedrorende dette Forhold. Det kan dog forventes, at Danmark vil tage Spørgsmaalet om Sikring af Kul, paa hvilke Licens er tilsagt, op til Forhandling med den ovennævnte Kommission.

For Tiden er det yderst vanskeligt at fremskaffe de saakaldte »screens coal«, og det vil derfor være hensigtsmæssigt saa vidt muligt at akceptere »run of mine coal«, da disse kan afskibes direkte fra Minerne uden særlig Efterbearbejdning.

Udsigterne for den fremtidige Eksport af amerikanske Kul kan betragtes som forbedrede, efter at Regeringen omkring 1. April har ophævet den Kontrol, der fastsatte dels Arbejdernes Lønninger og dels Salgspriserne, idet man nu haaber paa en større Tilgang af Arbejdskraft til Minerne og dermed forøget Produktion. Paa den anden Side maa man naturligvis være forberedt paa en Forhøjelse af Kulpriserne.

Ophævelsen af Regeringens Kontrol vedrorer dog foreløbig ikke Eksporten, men det menes almindeligt, at denne Kontrol kun midlertidig vil blive opretholdt, og at den vedvarende Embargo paa Kul vil blive hævet i Lobet af Juni eller Juli Maaned.

Som det vil være bekendt, er Hr. *Robert Valentinus,* tidligere Danish Trade Office, blevet knyttet til den danske Legation som Handelsattaché med Sæde i New York for at varetage Danmarks Kulinteresser i U. S. A.

Tyskland.

Eksporten af tyske Kul er i Lobet af den sidste Tid saa at sige fuldstændig gaaet i Staa.

Den tidligere Eksport til Danmark af Støberi-Cinders er ophørt, og vi faar nu kun en Smule Gaskul.

Det vil af ovenstaaende fremgaa, at selv om Arbejdsforholdene i de engelske Miner nu er ved at fæstne sig, og Regeringens Kontrol af de amerikanske Miner er ophort, tegner Situationen for den danske Kulimport sig ingenlunde lys, idet vi foruden de mange andre Vanskeligheder i særlig Grad maa kæmpe mod de Krav, som Hjemmeforbruget — navnlig i England — stiller til Kulproduktionen, og man kan vist i al Almindelighed sætte et stort Spørgsmaalstegn ved de Muligheder for Merproduktion, der er fremskaffet ved de ovennævnte Lonforhøjelser, som er tilstaaet Minearbejderne. Alt ialt saare alvorlige Udsigter for vor Brændselsforsyning, med Opfordring til strengeste Økonomi i enhver Henseende.

* * *

Ruslands Bjergværksindustri.

Af Professor *Ivan Korsuchin.*

(Sluttet.)

Naftaindustrien.

Den russiske Naftaindustri begyndte sin Udvikling for ca. 60 Aar siden og naaede sit Kulminationspunkt i 1901, da der blev udvundet 12 Mill. t Raanafta. Siden den Tid har Naftaindustrien modt forskellige Vanskeligheder, hvilket har bevirket, at denne Industri i de sidste Aar har stagneret, saaledes at den ikke kan siges at have naaet en Udvikling, der svarer til Landets Rigdomme paa flydende Brændsel. Een af de vigtigste Hindringer for den russiske Naftaindustris

Udvikling har været tidligere russiske Regeringers Forhold til denne Industri. Den russiske Lovgivning paa dette Omraade lider af saa store Mangler, at det ikke er muligt, hverken for det private Initiativ eller for Regeringen, selv med den bedste Vilje, at kunne foretage noget praktisk i Retning af Udvinding af Nafta. Desuden fulgte Regeringen den Politik, saa saare der blev opdaget mindste Spor af Naftaforekomster, straks at lægge Beslag paa disse og erklærede dem lukkede for den private Naftaindustri, saaledes at der ikke blev Tale om nogen Udvikling. Samtidig gjorde Regeringen heller ikke selv noget Skridt for at undersøge Naftajorden, hvorfor den kom til at ligge hen som et fuldstændigt dødt Aktiv.

Selv om Regeringen med store Mellemrum fandt for godt at tillade, at noget af Jorden gik over til det private Initiativ, f. Eks. ved Avktioner, var Tekniken ved denne Proces saa indviklet, at der ikke kunde komme gode Resultater. Som Følge af denne Politik blev Arealet af naftaførende Jord ikke foroget, og da de forhaandenværende Arealer gradvis blev tomte for deres Naftamængder, maatte Regeringens Politik efterhaanden føre til Tilbagegang i Olieudvindingen.

Hertil kommer, at de private Firmaer, som fik Koncessioner paa naftaførende Jord uden for Bakudistriktet gik ud fra den Forudsætning, at disse Jorder maatte give det samme Udbytte som i Baku, hvilket ikke nogen Steder kunde blive Tilfældet. Disse højspændte Forhaabninger virkede saaledes, at der opstod saadanne Foretagender, hvis Fremkomst ikke kunde undlade at virke ødelæggende paa hele Naftaindustrien. Den ekstensive Maade at udvinde Nafta paa, som karakteriserer den amerikanske Naftaindustri, kunde ikke komme til Anvendelse i Rusland, hvor Naftaindustrien koncentrerede sig om enkelte smaa, men meget givende Arealer Naftajord. Det uheldige i denne Omstændighed gav sig navnlig til Kende i Aaret 1905, da der udbrød Uroligheder i Naftadistrikterne i Baku, Uroligheder, der standsede Produktionen ved Strejker og Brandstiftelse. Følgen af Standsningen i Produktionen var, at det vandførende Lag fik Overhaand over de naftaførende Lag, saaledes at Nafta paa visse Steder fuldstændig udeblev, medens den paa andre Steder var saa blandet med Vand, at Udbyttet led derunder. Den ovennævnte Omstændighed virkede saaledes paa Produktionen af Nafta, at den i 1905 kun gik op til 6,500,000 t mod 10 Mill. t i 1904.

Ved overordentlige Foranstaltninger lykkedes det i Aaret 1906 at bringe Produktionen op til 8 Mill. t, men efter denne Tid kan man konstatere en usædvanlig stærk Tilbagegang, saaledes at Produktionen før Krigen ikke oversteg 6 Mill. t pr. Aar.

Forholdene i Baku kunde have haft den beklageligste Følge for Ruslands Naftaindustri, hvis ikke de naftaindustrielle endelig havde faaet Øjnene op for Faren og begyndt at udvinde Nafta andre Steder.

Det første Naftadistrikt, man henvendte sin Opmærksomhed paa, var Distriktet ved Grosnij i Nord-Kaukasus. Man begyndte saa tidlig som i Aaret 1896 at udvinde Nafta ved Grosnij. Udviklingen foregik langsomt og gradvis, saaledes at Produktionen allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede gik op til ca. 700,000 t pr. Aar. Efter Ødelæggelsen i Baku kastede man sin Opmærksomhed paa Grosnij og i 1908 var Produktionen her 900,000 t pr. Aar og senere naaede man op paa en Produktion paa 1,200,000—1,400,000 t pr. Aar. Hvad Nafta fra Grosnij angaar, maa man bemærke, at den i Modsætning til Bakunaftaen indeholder en stor Del Benzin, hvilket gor den særlig værdifuld.

Ved Siden af Naftadistriktet ved Grosnij har man ogsaa begyndt Produktionen paa andre Steder. Af størst Interesse er her Naftaproduktionen i Surachani-Distriktet ikke langt fra Baku. Her havde man længe iagttaget mægtige Strømninger af Gas fra Jorden. Proveboringer gav ingen almindelig Nafta, men den saakaldte hvide Nafta, som nærmest maa karakteriseres som en naturlig Petroleum, der uden Raffinering kan anvendes til almindelige Petroleums- og Gasolin-Motorer.

Den russiske Geolog Golubjatnikoff har Æren for ved videnskabelige Undersøgelser at have forudsagt, at der paa dette Sted maatte findes Nafta i 800 Meters Dybde. Det første Borehul, som naaede denne Dybde, gav glimrende Resultater (Aar 1910), og hurtigt kom man i Surachani-Distriktet op paa 1 Mill. t pr. Aar.

Et andet interessant Distrikt er Emba-Distriktet ved det sydlige Ural. Dette Distrikt har faaet sit Navn efter Floden Emba, som løber ud i det kaspiske Hav noget Øst for Uralflodens Udløb. Man vidste allerede i 90erne, at der fandtes Nafta i Emba-Distriktet, og de Proveboringer, man efter den Tid har foretaget, viste altid gode Resultater, men man havde ikke begyndt paa nogen Produktion paa dette Sted. Først da der fremkom en Naftafontæne i Emba-Distriktet fik det store Publikum og de naftaindustrielle Opmærksomheden rettet hen paa dette Distrikt og Produktionen begyndte at tage Fart, navnlig fra Aar 1912, og kom op paa 250—300,000 t pr. Aar. Desværre er dette Distrikt kun ubetydeligt undersøgt i geologisk Henseende, men Omstændighederne tyder dog paa, at det har en overordentlig stor Udstrækning og maa udmærke sig ved store Rigdomme. Hertil maa bemærkes, at Distriktet ligger i en vandløs Steppe, hvorfor en Naftaproduktion paa dette Sted er forbundet med store Kulturarbejder. Desuden er Udskibningsforholdene daarlige, idet den Del af det kaspiske Hav, som ligger nærmest Emba kun har en meget lav Vandstand, hvorfor der kræves betydelige Arbejder for Anlæg af passende Udskibningsanordninger. Til Trods herfor maa man spaa Emba-Distriktet en Fremtid, navnlig paa Grund af Astrakan og Wolgadeltaets Nærhed.

I 1908—1910 fandt man Nafta i Distriktet ved Maykoph i det nordlige Kaukasus, og navnlig udenlandsk Kapital stillede store Forhaabninger til Naftaproduktionen paa dette Sted, Forhaabninger, som imidlertid ikke er blevet retfærdiggjorte, da de var baserede paa mangelfulde Forundersøgelser. Imidlertid er Produktionsforholdene nogenlunde stabile, og der kan produceres op til 100,000 t pr. Aar.

Af andre Naftadistrikter maa her nævnes Binagadi-Distriktet ved Baku, den hellige Ø i det kaspiske Hav, og Tscheleken ved Krasnowodsk samt Fergana-Di-

striktet ved Turkestan. Disse Distrikter giver ialt 500,000 t pr. Aar.

Med de ovennævnte Naftadistrikter er Ruslands Naftaforekomster ikke udtomte. Undersøgelser har godtgjort, at der i Egnene ved Tillis—Baku-Banen findes Nafta, samt paa flere Steder ved det kaspiske Havs Kyster. Man kan ogsaa paaregne Tilstedeværelsen af Nafta paa Øen Sakalin. Særlig interessant er Naftaforekomsterne ved Floden Uchta mellem Guvernementerne Arkangelsk og Wologda. Her har en tidligere Regering foretaget Undersøgelser og fundet, at Nafta forekommer i saa rigelige Mængder, at en Produktion kan betale sig. Imidlertid vil det være umuligt at organisere en Produktion paa dette Sted, dels paa Grund af fuldstændig Mangel paa Kultur, dels paa Grund af, at der ingen Transportmidler findes. Hertil kommer, at man maa tage Hensyn til, at Naftakilderne her sikkert ikke vil give det Udbytte som i Baku. Bygningen af den projekterede Jernbane fra Arkangelsk til Ural vil imidlertid kunne foranledige Paabegyndelsen af Naftaproduktion i disse Egne.

Vi gaar nu over til Spørgsmaalet om Naftaens Bearbejdning og Handelen med Naftaprodukter. Til Trods for, at Verdensnaftaindustriens Teknik for en stor Del er organiseret af russiske Videnskabsmænd og Teknikere, anvender man dog den Dag i Dag paa mange Steder i Rusland raa uforarbejdet Nafta i Fyrsteder, hvad der naturligvis fra økonomisk Synspunkt ikke kan anbefales. Uden at indlade os paa Enkeltheder maa vi konstatere, at Naftadestillations-Produkterne i Rusland ikke har vundet nogen vid Udbredelse. Den ubetydelige Anvendelse af Petroleum har vi gjort opmærksom paa i det foregaaende. Den russiske Naftaindustri staar overfor følgende praktiske Opgaver. Først og fremmest maa forøgede Arealer af Naftajord tages under Bearbejdelse. Dernæst maa Destillationsteknikken udvikles i en meget højere Grad end hidtil og endelig maa man sørge for Afsætning ikke blot i selve Rusland, men ogsaa paa udenlandske Markeder.

Naar Naftaindustrien er naaet til Fuldkommenhed hvad Destillation af Naftaprodukter angaar, vil Rusland til Udlandet kunne levere meget store Kvantiteter af disse.

Jernindustrien.

Ruslands Jernindustri er koncentreret navnlig i 2 Distrikter, Ural-Distriktet og Sydrusland, af hvilket Ural giver ca. 900,000 t Raajern om Aaret, medens Sydrusland giver ca. 3,100,000 t. Den store Forskel i Produktionen har sine historiske Aarsager.

Ural er den russiske Jernindustris Vugge og udmærker sig ved overordentlige Rigdomme paa Jernmalm. Det er tilstrækkeligt her at gøre opmærksom paa de tre bekendte Jernbjerge Blagodatj, Wysokaja og Magnitnaja.

Der har hidtil ikke været de tilstrækkelige Transportveje i selve Ural eller fra Ural til det evropæiske Rusland. Hertil kommer, at Ural har været nødt til at anvende Trækul i sine Højovne, og som Følge heraf var Produktionen af Raajern stadig afhængig af de nærliggende Skovarealers Størrelser.

I Sydrusland er Mængden af Jernmalm betydelig mindre end i Ural, men Nærheden af store Stenkullejer foranledigede den russiske Regering til at bygge flere Jernbaner. Denne Omstændighed samt Tilstrømning af udenlandsk Kapital bevirkede hurtigt en Opblomstring af Jernproduktionen. Karakteristisk er det, at medens Sydruslands Jernindustri stod i en blomstrende Udvikling, stod samtidig Produktionen af Jern i Ural ikke blot stille, men blev ogsaa formindsket. Grunden hertil var foruden de ovennævnte Omstændigheder, at det økonomiske Liv i Ural lige indtil Revolutionen umuliggjorde enhver Udvikling af Industrien og enhver Kapitalanbringelse. Den gamle Regering havde dog i den senere Tid, hvad dette Spørgsmaal angaar, brudt med Fortiden og udstedt flere Lovbestemmelser, der skulde give Industrien de samme Betingelser som i andre Egne af Landet. Hertil kommer, at nye Jernbaner ved Ural delvis allerede er fuldført eller staar sin Fuldendelse nær. Overordentlig vigtigt for Urals Jernindustri er den Omstændighed, som vi hidtil har gjort opmærksom paa, nemlig Muligheden af at faa Kul eller Koks fra Altai-Distriktet. Maaske vil Raajern, som er smeltet ved Altaikoks ikke opnaa den Kvalitet som Raajern smeltet ved Trækul, men man maa ikke glemme, at Urals Malmrigdomme er uudtømmelige. Som Følge heraf vil man kunne faa hvilkesomhelst Kvantiteter Koksjern samtidig med, at der til special Brug kan udsmeltes Trækulsjern efter Behov.

I Sydrusland kan man paaregne en forøget Produktion af Raajern, men man maa ikke glemme, at Mængderne af Jernmalm her er begrænset. Foruden i Ural og Sydrusland produceres der en Del Raajern i Moskwa-Distriktet, men denne Produktion har meget ringe Betydning og har ikke Muligheder for at kunne udvides, og hvad Malm angaar, findes der Lag af Myremalm, som kun kan udvindes i det smaa. Som Følge deraf kan man kun paaregne Raajernsproduktion i stor Skala i Ural og i Sydrusland, samt i Altai-Distriktet i Vestsibirien. Som vi har bemærket, projekteredes der her Bygning af et stort Højovnsanlæg, men Malmrigdommene er her saa store, at eet Anlæg langt fra vil være tilstrækkeligt for at udnytte disse.

Vi vil ikke opregne alle de Steder i Rusland, hvor der er konstateret Forekomster af Jernmalm, men kun nævne det første af disse Distrikter Kertsch (ved Byen Kertsch paa Krim). I umiddelbar Nærhed af denne By findes der meget store Jernmalmlejer, og Jernmalmen udmærker sig ved en udmærket Kvalitet og ligner meget den elsass-lothringske Minettemalm. Disse Malmlejer bliver udnyttede dog i ubetydelig Maalestok. En Hindring for Produktionen er Manglen paa Koks, som maa transporteres fra Donetz-Bassinet. Naar Transportforholdene fra Donetz-Bassinet bliver organiseret paa en mere tilfredsstillende Maade, eller naar det bliver muligt at fremskaffe tilstrækkelig Kul fra det i det foregaaende nævnte Kuldistrikt ved Tkvartscheli i Kaukasus, maa man ved Kertsch paaregne en ny Æra for den sydrussiske Jernproduktion, idet navnlig Jern og Staalfabrikata, som kan udvindes

af Kertschmalmen, vil kunne finde stor Anvendelse for Sydrnslands Skibsbygningsindustri.

Andre betydelige Jernmalmforekomster findes ved Stillehavskysten. Der er betydelige Lejer af Magnetjern ved Bugten St. Olga og Wladimir, som befinder sig ca. 500 Kilometer fra Wladivostok. Udskibningshavnene i disse Bugter er udmærkede. Kul og Koks kan faas fra Øen Sakalin. En Udvikling af Jernindustrien paa dette Sted vil uden Tvivl medføre Opkomsten af en betydelig Skibsbygningsindustri, som kan faa Betydning baade for Rusland og Japan samt for hele Stillehavet.

Vi vender tilbage til evropæisk Rusland, hvor man foruden de ovennævnte *Produktionssteder* for Raajern finder flere Distrikter, hvor dette Raajern bliver *forarbejdet* til Fabrikata af Jern og Staal. Disse Distrikter er Egnene ved Østersoen, Wolga og Moskwa.

Industrien i Egnene ved Østersoen kunde kun arbejde saa længe den kunde faa Kul tilført Vest fra, da den ikke kunde være afhængig af Tilførsler af Brændsels-Materialer fra det indre af Landet. Erfaringerne under Krigen viste tydeligt det umulige i, at Jernindustrien befandt sig i Egnene ved Østersoen, hvorfor man nu kun med Tilfredshed kan hilse den Evakuering af Petrograddistriktet, som allerede er paabegyndt.

Jernindustrien i Moskwa- og Wolga-Distrikterne arbejder under mere gunstige Forhold. Her kan man faa Raajern baade fra Ural og fra Sydrusland. Brændsel faas enten i Form af Kul fra Donetz-Bassinet eller som flydende Brændsel fra Kaukasus. Tilstedeværelsen af en tæt Befolkning med deraf følgende rigelig Tilgang af Arbejdskraft giver ogsaa gode Betingelser for gunstig Udvikling i disse Egne. En Ulempe ved Beliggenheden af denne Industri ligger i, at Raamaterialerne paa Grund af en forholdsvis lang Transport bliver for dyre. Alligevel finder man her den største Maskinindustri i Rusland, hvoriblandt særlig maa nævnes saadanne Foretagender som Sormowo, Brjansk, Kolomna m. m.

Rusland producerer ca. 4,600,000 t Raajern om Aaret. Ruslands Behov af Raajern er imidlertid større, saa at der i 1913 blev importeret ca. 30,000 t Raajern fra Udlandet samt ca. 30,000 t Profiljern. Den Omstændighed er særlig beklagelsesværdig, idet Ruslands Produktion af alle disse simple Fabrikata staar paa et ganske højt Standpunkt. Naturligvis kunde man i Rusland ogsaa fremstille mere forarbejdede Fabrikata, saasom Maskiner, Redskaber m. m. Men inden man tænker paa at udvikle en saadan Industri videre, maa man først og fremmest garantere sig en tilstrækkelig Fabrikation af Raamaterialerne og de nødvendige Halvfabrikata, navnlig Metaller til Bygning af Jernbanemateriel.

Inden Krigen var Ruslands Import af Helfabrikata af Jern og Staal overordentlig stor, saaledes blev der i 1913 importeret ca. 40,000 t Jern og Staalfabrikata, 35,000 t Fabrikata af Blik, samt 300,000 t færdige Maskiner og Apparater. I Fremtiden maa man forvente, at denne Import maa forøges betydeligt.

Her maa vi tilføje, at naar den russiske Industri beskæftiger sig med Produktion af Fabrikata, opnaas der i mange Tilfælde udmærkede Resultater, f. Eks. i Fabrikation af Forbrændingsmotorer (Dieselmotorer), pneumatiske Værktøjer, Lokomotiver af aller nyeste System m. m.

Udenlandsk Kapital og Initiativ vil sikkert kunne bidrage til at bringe russisk Maskinindustri i endnu større Udvikling.

Kobberindustrien.

Den russiske Kobberindustri begyndte i det 16. Aarhundrede i Nærheden af Floden Petjora, men holdt senere op paa dette Sted, for at udvikle sig videre i Ural. Teknikens lave Standpunkt, samt Manglen paa Transportmidler forhindrede dog i lang Tid denne Industris Udvikling. Kun fra 1906 bemærker man et stærkt Opsving. Grunden hertil maa først og fremmest søges i en effektiv Beskyttelsestold af 5 Rubler pr. Pud, samt i, at Kobberproducenterne sluttede sig sammen i et Syndikat under Navnet »Med« (Kobber). Som Følge heraf steg Kobberproduktionen fra 6—7000 t i 1906 til 34,000 t i 1912. Af disse 34,000 t var 18,000 t Elektrolyt-Kobber. Hovedproduktionsstederne før Kobber er Ural og Kaukasus. I Ural bliver der produceret ca. 17,000 t og i Kaukasus 11,000 t, de resterende 6000 t bliver produceret i Sibirien.

Som Følge af den forøgede Kobberproduktion i Rusland sank Importen udefra og var i det sidste Aar før Krigen kun ca. 6—7000 t.

Krigen standsede for en stor Del Produktionen af Kobber, men man maa gøre Regning paa, at den efter Krigen vil udvikle sig i en meget stor Maalestok.

Først og fremmest maa man forvente en Stigning af Kobberproduktionen i Ural, hvor der allerede nu findes flere store Kobberværker, som er under stadig Udvikling. Desuden har Kaukasus de bedste Muligheder for Udvikling af Kobberindustrien, hvortil kommer, at kaukasisk Kobber paa Grund af Minernes Beliggenhed vil kunne blive en stor Eksportartikel.

Endelig findes der meget store Kobberforekomster i Vest-Sibirien, hvor der dog hidtil kun bliver udvundet Kobber i meget ringe Maalestok.

I øvrigt er man i Rusland paa Grund af manglende Transportmidler henvist til at bearbejde Kobberforekomster med meget stort Kobberindhold, medens Kobbermalm, der anses for godt i Udlandet, i Rusland ikke bliver taget under Behandling. Denne Omstændighed har navnlig Betydning for Kobberindustrien i Vestsibirien. Man maa derfor med Interesse imødese Bygningen af den sydsibiriske Jernbane samt Jernbanenettet i Altai-Distriktet.

Angaaende Ruslands Metalindustri kan vi her ikke undgaa at komme ind paa det svage Punkt, nemlig Bly og Zink. Ganske vist bliver der udvundet betydelige Mængder Zink, nemlig ca. 2000 t i Polen, men disse Zinkmetallers Udbytte bliver mindre Aar for Aar, paa Grund af at Forekomsterne udtømmes. I det øvrige Rusland har man kun udvundet Zink i ubetydelige Mængder, nemlig ca. 3000 t i Nordkaukasus nær ved Byen Wladikaukaz.

Hvad Bly angaar, er der i hele Rusland kun udvundet 15,000 t om Aaret i Nordkaukasus. Ruslands Forbrug af disse Metaller var inden Krigen meget betydeligt, nemlig for Zinkens Vedkommende 40,000 t og

for Blyets Vedkommende 60,000 t. Dette Forhold var i Rusland saa meget mere sorgeligt, som der i Rusland findes tilstrækkelige Mængder af begge disse Metaller. Blandt andet findes der rigelige Zink- og Blylejer i Kaukasus, af hvilke enkelte, f. Eks. ved Elbrus, kunde have Verdensbetydning. Desuden findes der Bly og Zink paa mange Steder i Turkestan, men særdeles store Forekomster finder vi i Vestsibirien i den saakaldte Kirgisersteppe. Her kender man allerede nu mere end 1500 Forekomster. Desværre har man endnu ikke begyndt at bearbejde disse Forekomster til Trods for, at flere af dem udmærker sig ved en stor Righoldighed. Der er f. Eks. Steder, hvor Raaertsen indeholder over 40 pCt. metallisk Bly. Kirgisersteppen støder op til Altai-Distriktet, hvor vi finder overordentlig mange Metalforekomster. Det maa bemærkes, at disse Forekomster er af meget kombineret Natur, idet de i Reglen indeholder flere Metaller ved Siden af hinanden, som f. Eks. Bly, Zink, Kobber og Jern, Guld, Sølv m. m. Som Følge heraf maa man for at udvinde Metallerne anvende forskellige Udvindingsanordninger. Man har dog endnu ikke konstrueret Udvindingsmetoder for saa mange Metaller paa en Gang, uden hvilket man dog ikke kan paaregne en fuld Udnyttelse af disse Naturrigdomme.

Foruden de ovennævnte Steder findes der Bly- og Zinkforekomster i Distriktet Nerchtinsk i Transbaykalien. I Slutningen af det 18. Aarhundrede og i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede blev der udvundet betydelige Mængder Bly her, men efter den Tid horte Produktionen op og er siden ikke blevet gentaget. Det vil dog være muligt her at udvinde Bly paa en fuld økonomisk Maade, da disse Forekomster ikke ligger særlig langt fra det stille Ocean. Paa Østkysten af Sibirien findes der ogsaa rige Forekomster af Bly og Zink. Et derværende Foretagende i Te-tu-che eksporterede inden Krigen betydelige Mængder Bly og Zink til Evropa.

Af det ovenstaaende ser man, at den metallurgiske Industris Stilling i Rusland ikke har været synderlig god. Grunden hertil er som det allerede har været nævnt forst og fremmest Mangel paa Transportmidler, samt desuden en hel Række Omstændigheder af økonomisk Natur. Saaledes var f. Eks. Toldtarifsystemet ikke fuldstændigt, idet det f. Eks. i visse Tilfælde var fordelagtigere at importere færdige Maskiner eller færdige Fabrikata fra Udlandet, i Stedet for at fremstille dem af indenlandske Raamaterialer. Hertil kommer ogsaa en hel Del tekniske Betingelser, f. Eks. Vanskeligheden ved at anskaffe Maskiner og elektroteknisk Tilbehør. Et saa vigtigt Tilbehor til den elektro-metallurgiske Industri som Kulelektroder bliver ikke fremstillet i Rusland, men Tolden var saa hoj, at det ikke engang betalte sig at udvinde visse Metaller ad elektrolurgisk Vej, hvorfor man foretrak at anvende Kul til Udsmeltning af disse Metaller, hvis man da overhovedet kunde fremstille Metallerne paa denne Maade. Af denne Grund blev der i Rusland kun produceret ca. 500 t Ferrosilicium og Ferrokrom, medens Efterspørgslen efter disse Metaller var overordentlig stor.

Særlig vanskelig var i Rusland Spørgsmaalet om Udviklingen af Manganindustrien, da den elektrometallurgiske Industri saa godt som manglede. Vi har gjort opmærksom paa, at der i det sydlige Kaukasus fandtes overordentlig rige Lejer af Manganerts, samtidig med, at der her findes store Vandfald, og til Trod herfor er der paa dette Sted, hvor Betingelserne skul de synes saa gode, ikke blevet produceret saa mege som 1 kg Ferromangan.

Vi vil her ikke opholde os ved at paavise de forskellige Forekomster af andre Metaller, Nikkel, Antimon, Tin, Wismuth, Molybdæn, Vanadin m. m., men sige nogle Ord om Wolfram. Det er i den aller seneste Tid blevet paavist, at der i Transbaykalien findes meget store Forekomster af dette Metal. Interessant er den Omstændighed, at der Side om Side med disse Forekomster er konstateret store Lejer af Flusspat, hvis Kvalitet overgaar, hvad man har fundet i hele den ovrige Verden.

Hvad de ædle Metaller angaar, maa vi straks bemærke, at der ikke fremstilles Sølv i Rusland, da man ikke har begyndt paa Produktionen af Bly.

Ruslands og navnlig Sibiriens Rigdomme paa Guld er almindelig bekendt. Ganske vist findes der ingen Distrikter, som, hvad Guldrigdomme angaar, kan konkurrere med Transwaal, men man maa her erindre, at store Distrikter af Sibirien endnu ikke er betraadt af Menneskefodder. Derimod er der mange Steder, hvor man har konstateret Tilstedeværelsen af Guld, lige fra Ural til Stillehavskysten. Efter officielle Opgivelser blev der i Sibirien udvundet ca. 40 t Guld om Aaret, men man kan gaa ud fra, at 6 à 7 t Guld unddrager sig den officielle Statistik og bliver smuglet over Grænsen til Kina, idet store Distrikter i Transbaykalien og Amurdistriktet grænser op til Kina. Disse Egne er ubeboede, hvorfor en Kontrol her er vanskelig at gennemfore. I teknisk Henseende staar Guldminedriften højt i Ural. Her udvindes Guldet baade efter Dredgingssystemet og kemiske Metoder.

Der udvindes ogsaa betydelige Mængder Guld i Guvernementet Tomsk og Jenisey, hvor man ogsaa begynder at anvende Dredgingssystemet. Særlige, rige Guldlejer findes ved Lenafloden og navnlig ved dens Biflod Witim, her ligger de berømte Lenaminer, som giver 16 t Guld pr. Aar. Guldforekomsterne paa dette Sted har særlig Interesse. Det guldforende Sandlag ligger her ikke paa Overfladen, men i en Dybde af ca. 60 Meter. Paa Grund heraf og da disse Egne er blottede for Kultur, bliver Udvindingen af Guld her forholdsvis dyr. Som Folge heraf bearbejder man her ikke saadanne guldforende Lag, som paa andre Steder med en mere økonomisk Drift vilde anses for uhyre rige. Der er i Lenadistriktet mange Guldforekomster, men det har ikke været muligt at bearbejde dem paa Grund af de nævnte vanskelige økonomiske Forhold. Bygning af Jernbaner eller andre Transportveje i dette Distrikt vil derfor være af storste Betydning for Sibiriens Guldindustri.

Amurdistriktet har som nævnt ovenfor rige Guldforekomster, navnlig ved Floden Zeja og Bureja, og den ny anlagte Amurbane vil sikkert hurtigt bidrage til Guldindustriens stærke Opkomst paa disse Steder. Sibiriens Stillehavskyst er efter alt at domme ogsaa rig paa Guldforekomster, men man har dog kunnet sik-

kert konstatere Guld paa Halvøen Tschukotsk. Her har Forfatteren konstateret Guldforekomster og en geologisk Struktur, som viser sig at være en Fortsættelse af Halvoen Seward paa Alaska, hvor de beromte Guldminer ved Nome City befinder sig. Der blev her konstateret særlig rige Guldforekomster allerede i 1906, men paa Grund af en Række Omstændigheder, bl. a. Regeringens Politik, blev Udvindingen af Guld dengang ikke og er endnu ikke sat i Gang.

Et ægte russisk Metal er Platinaen, som bliver udvundet i Ural. I den senere Tid er Udvindingen af Platina naaet til et hojt teknisk Standpunkt. Man er her kommet saa vidt at udvinde Platin ved Dredgingsmetoden, og der er ligeledes bygget en Fabrik for Affinering af Platin, hvorfor Rusland er blevet uafhængig af udenlandske Affineringsanlæg. For kort Tid siden har man konstateret betydelige Platinforekomster i Jakutsk-Distriktet, men man savner endnu nojagtige Oplysninger herom.

Vi gaar nu over til Omtalen af ikke metalliske Mineralier. Produktionen af disse Mineralier staar endnu paa et lavt Standpunkt. En Undtagelse herfra danner dog Asbest, som bliver udvundet i saa store Mængder, at Rusland eksporterer Asbest. Bearbejdelsen af Asbest staar endnu paa et meget primitivt Standpunkt. Hovedproduktionen af Asbest har været i Ural, men man har fundet rigelige Asbestlejer Syd for Irkutsk og Vest for Baykalsoens Sydspids. Selv om de sidste Forekomster ligger i næsten ubefolket og svært tilgængelige Egne, har de dog stor Interesse, da de ligger i Nærheden af Floden Jenisey.

Udvindingen af Grafit har ogsaa en stor Betydning. Paa samme Sted, hvor de ovennævnte Asbestlejer ligger, findes de berømte og udmærkede Grafitlejer Aliebar. I de sidste 30—40 Aar er Produktionen her dog ophort. Man har endvidere fundet Grafit af udmærket Kvalitet paa Halvøen Tschukotsk samt ved Floden Timguska (en Biflod til Jenisey), men her er Produktionen endnu ikke sat i Gang. I det evropæiske Rusland udvindes der kun Grafit, nemlig ved Byen Mariupol ved det sorte Hav, hvor der findes en udmærket Fabrik, der bearbejder Grafit.

Rusland er meget rig paa Salt paa forskellige Former, men Manglen paa Transportmidler bevirker, at Rusland kun producerer Salt til eget Forbrug, man har endnu ikke begyndt nogen Eksport.

Stor Interesse har Skiferlagene ved den nordlige Del af Floden Dwina. Skiferen herfra er paa forskellige Dele afgjort blevet nævnt som den bedste, der findes. Mangel paa Initiativ og Kapital har dog hidtil hindret en rationel Produktion.

Af det ovenfor sagte har man forstaaet, at Ruslands Bjergværksindustri har en stor Fremtid for sig. Det maa dog bemærkes, at til denne Udvikling er Landets eget Initiativ og Ressource ikke tilstrækkelig. Hvis Vanskeligheden ved at hidkalde udenlandsk Kapital og Teknik for at udvikle Ruslands Bjergværksindustri under den gamle Regering ofte er blevet konstateret, er det givet, at dette Forhold under den nye Regering ikke har forandret sig til det bedre, d. v. s. man nu mere end før venter paa Udlandets Hjælp til at lose disse store Opgaver.

Mindre Meddelelser.

Et nyt Industricentrum.

I Pyrenæerne har der i de seneste Aar vist sig en betydelig, især elektrokemisk og metallurgisk Industri. Man raader der over betydelige Kræfter i Vandfald; i 1910 var udbygget ca. 20 000 HK, i Øjeblikket angives der at være taget i Brug 150 000 KW. Krigen og den dermed følgende stærke Kulmangel i Frankrig har Hovedandelen i denne stærke Udvikling; der findes nu en Snes storre Værker. De er især beliggende i Egnene omkring Garonnes og dens Biflod Arièges Udspring i Bjergene.

Det er især Fabrikationen af Kalkkvælstof, der er lagt Vægt paa, som rimeligt var under Krigen. En hel Række store Værker er allerede fuldt i Gang, det ældste begyndte 1908 i Anzat. Et stort Værk i Lannemezan er bygget af den franske Regering og hidtil især drevet som Forsogsfabrik; to andre Værker er ogsaa bygget af Staten og arbejder tilsammen med ca. 20 000 HK. Lannemezan-Værket arbejder med 20—30 Ovne (2000 KW) og fremstiller Kalkkvælstof efter Frank-Coro's Metode, Kvælstof efter Claude's nyere franske. Andre Værker har anlagt deres Arbejde efter en anden, kontinuerlig Fremgangsmaade; og i det hele er — især gennem disse pyrenæiske Fabriker — Frankrigs Produktion af Kalkkvælstof steget meget stærkt: i 1911 angives den til aarlig ca. 7000 Tons, i 1918 til 300 000 Tons. — En Del af Stoffet omdannes til Ammoniumsulfat.

Ogsaa Aluminium, Kalium- og Natriumklorat, Klor og Natron fremstilles i enkelte af disse Værker, særlig i Anzat, der allerede raader over ca. 20 000 HK., og staar for storre Udvidelser.

Fremstilling af Jern og Jernlegeringer er ogsaa optaget i de sidste Aar. Af delvis spanske Malme forarbejder Société Pyrénéenne d. Silico-Manganese med et Anlæg paa 5000 HK allerede en Del; og en Række andre Anlæg er i Gang, dels med Kiselmangan, dels med forskellige Jernsorter, ogsaa med Elektrostaal.

Slibemidler (Siliciumforbindelser og -blandinger, senere Navne som Aloxit, Borocarbon) fremstilles ogsaa.

Efter norsk Monster og med norsk Medhjælp er der ogsaa rejst en Fabrik for Fremstilling af Kalciumnitrat (det saakaldte Norgessalpeter) og Salpetersyre. Fabriken har 4 Birkeland-Egede-Ovne (paa 4000 KW).

Indisk Alkoholproduktion.

Fra gammel Tid har i Indien Mourahplanten afgivet et for Inderne ret vigtigt Næringsstof; et Træ giver op til 150—200 kg Blomster; saasnart disses Støvdragere har udført deres Tjeneste, svulmer Blomsterbladene stærkt op og naar et Indhold af Sukker paa op til 63 pCt. Disse Blomster samledes og torredes i Solen — nu bruges de for Storstedelen til Fabrikation af Alkohol. Af 4 Tons torrede Blomster angives en Fremstilling af 90 Gallons 95 pCt. Alkohol. Alene i Staten Hyderabad er der Mourah-Træer nok til en aarlig Alkoholproduktion af 700.000 Gallons. Særlig anvendes den vundne Sprit til Motorbrændsel, ganske som »Natalit«, der vindes af Melassesukker.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Ind- og Udførsel til Belgien.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nogle Bestemmelser angaaende Ind- og Udførsel til og fra Belgien. Disse Bestemmelser henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Transport af Brunkul.

Transportnævnet onsker, at Industriraadsorganisationens Medlemmer bliver gjort bekendt med, at Nævnet med de Krav, der i den kommende Sommer antagelig vil blive stillet til Statsbanerne, allerede nu anser det for tvivlsomt, om en tilstrækkelig regelmæssig Forsyning af Brunkul kan ske pr. Bane til industrielle Virksomheder *paa Øerne.*

Transportnævnet benytter samtidig Lejligheden til at henstille, at de industrielle Virksomheder *i Jylland,* saavidt muligt, anvender Brunkul.

Skærpelse af Indførselsforbud i Tyskland.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Deutscher Reichsanzeiger« af 26. og 29. Marts vedrørende Regulering af Indforsel af 22. s. M. Af disse fremgaar, at de væsentligste Ændringer er skærpet Straf for Overtrædelse af Indførselsforbud, idet Straffen under almindelige Omstændigheder fastsættes til Fængsels- og Bødestraf samtidig, tilligemed Konfiskation af Varerne. Ogsaa Forsøg paa Indforsel af forbudte Varer er strafbart. Desuden er foretaget Udvidelse af Konfiskationsbetingelserne, idet forbudte Varer, der allerede har passeret Toldgrænsen, kan konfiskeres.

Ovennævnte Udklip ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

□□□□□□

Præmieringen af den mindre Industri.

Det af Industriraadet nedsatte Udvalg meddeler følgende om Udfaldet af »Præmieringen af den mindre Industri« for Finansaaret 1919—20:

Der indgik 40 Anmeldelsesskemaer: heraf opfordredes de 17 Anmeldere til at indsende Prøver af deres respektive Fabrikata, og der tildeltes derefter 11 Præmier til et samlet Beløb af Kr. 2600. (Statsbidrag).

De 11 Præmietagere er:

Vognfjedersmed G. Hüche, Bronderslev. Udelukkende Vognfjedre. Elektromotor 7,5 HK.	250 Kr.
Smedemester J. Frandsen, Gærup pr. Korinth. Et Seletøjsbeslag: Rygbøjler, Spænder og Knastringe. Elektromotor 2 HK.	250 »
Mekaniker Henrik Hansen, Kiddesvej 24, Vejle. Diamantværktoj: Skære-Skive, Afdrejediamanter m. m. for Haand- og Fodkraft	350 »
Smedemester C. P. Jeppesen, Falsled pr. Steensgaard. Haveriver, Skuffejern, Roehakker m. m. Autogensvejseanlæg	100 »
Bogbinder J. M. Touborg, Norre Nissum. Marmorpapir til Bogbind o. l.	300 »
Karetmager Ejner Jensen, Viborggade 61, Kbhvn. Tøjruller. Elektromotor 4 HK...	200 »
Værktøjsfabrikant P. Thomsen, Frederiksberg, Randers. Snittapper, Snitbakker, Klupper, Rørskærerhjul, Lokkestempler og Matricer. Elektromotor 3 HK.	200 »
Smed og Maskinfabrikant Karl Klausen, Nymark St. Forskellige Typer Stopringskruer. Vindmotor og Elektromotor 4 HK	200 »
Snedkermester Uffe Bek, Fabriken »Intarsia«, Ringe. Tegnerekvisiter. 4 Elektromotorer, tilsammen $7^1/_2$ HK.	300 »
Klejnsmedemester Aage Scholler, Sindshvilevej 24, Kbhvn. Udstandsede Pensel-, Karskruppe- og Kalkkosteringe. Elektromotor $2^1/_2$ HK.	250 »
Smedemester H. Christensen, Lunde pr. Lunde St. Radrenserskær, Hakkelseknive, Sakseknive. Elektromotor 2 HK.	200 »
	2600 Kr.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 11 — 1. JUNI — 1920

Den tyske Eksport og Valutatillægene.

Til Belysning af den tyske Efter-Krigs-Handelspolitik.

AF egen bitter Erfaring vil talrige danske Industridrivende være vidende om den besynderlige Eksportpolitik, der har karakteriseret den tyske Handel efter Fredsslutningen. Det var jo et Haab, at Krigens Afslutning skulde betyde, at den internationale Handel kom ind i normalt Leje igen, og navnlig var der knyttet adskillige Forhaabninger til Handelsforbindelsen mellem Danmark og Tyskland. Vi skal her ikke komme dybere ind paa, hvad disse Forhaabninger umiddelbart efter Krigens Slutning førte til i Retning af Masseindkob fra Amerika og andre Steder med Geneksport til Tyskland — og ovrige baltiske Lande — for Øje. Vi tror blot at turde sige, at Amerikanerne, der solgte deres Varer og tog den særlig den Gang gode danske Valuta hjem og overlod det til Danmark at skulle søge ikke blot Dækning, men ogsaa Gevinst sydpaa, ikke blev dem, der tabte paa Handelen. Den tyske Valutas hastige deroute og senere næsten fuldkomne Sammenbrud skabte, foroget med lignende og endnu grellere Fænomener i de øvrige Østersolande, som man her havde haft for Øje, en saare alvorlig Situation for de stort anlagte Transitoperationer, hvortil en længe indestængt, nu frigjort Foretagsomhedsaand, og ikke mindst stor Pengerigelighed havde givet Stodet. De glimrende Konjunkturer for dansk Handel udeblev som Følge af disse bristende Forudsætninger i Aftagerlandene, og ganske overvejende fik vi den tvivlsomme Ære at faa overdraget de yderste og mest risikable Led i Verdenshandelens usikre Dispositioner i den mærkelige Periode, der fulgte efter Krigsafslutningen.

Naar man samtidig erindrer, hvor store Opkob af tyske Mark fra dansk Side, der foretoges i samme Periode, ingenlunde blot som Spekulation, men ogsaa til Dækning for den ventede stærke Vareudveksling med Tyskland, tør man i Sandhed sige, at den tyske Valutas Sammenbrud har været dansk Økonomi en dyr Historie.

Men den skulde blive det ikke blot direkte af de anforte Grunde, men ogsaa indirekte takket være den Indvirkning, Valutaproblemet meget snart fik paa den tyske Eksport og Handelspolitik.

Store Ordrer var fra dansk Side blevet placeret og bliver stadig placeret i Tyskland. Efter Blokaden havde jo ogsaa vi mange Huller at stoppe, og den forholdsvis lave tyske Valuta maatte ligefrem opfordre til her at vende Blikket mod Syd. En Overgang saa det endog ud til, at den valutabegunstigede tyske Import til Danmark skulde blive af hojst alvorlig Virkning for Landets egen Produktion, men efterhaanden som Valutaen sank, og Fordelene ved Kob i Tyskland blev storre, kom Tyskerne hurtigt ind paa selv at inkassere Gevinsten. Dette i Forbindelse med den store Oplosning i tysk Industri og Produktion, som Fredsslutningen afslørede saa ubarmhjertigt, satte en vis Stopper for Udviklingen i det hele.

Tilbage blev en bevidst Politik fra tysk Side, der udformedes mere og mere konsekvent og mindre og mindre tiltalende med Kontraktannulleringer, Prisforhojelser m. m. Snart traadte Staten til og ydede Bevægelsen sin direkte Støtte, idet en Forordning af 20. December 1919 bemyndigede Rigsokonomiministeriet at forbyde Udfør-

sel af alle Slags tyske Varer, medens det samtidig overlodes Rigskommissariatet for Ud- og Indførsel at udstede de fornødne Licenser. Udførslerne skulde være afhængige ikke blot af det indenlandske Forsyningsmoment, men ogsaa, hvad der unægtelig var noget nyt, af den Pris, til hvilken de var tilbudt den udenlandske Køber. Et saare uheldigt Sammenspil mellem private og offentlige Interesser var herved muliggjort til liden Ære for tysk Udenrigshandel.

Foranstaltninger foretoges selvfølgelig for at ophjælpe Valutaen, men man havde heller ikke glemt den betrængte Statskasse, thi det bestemtes, at en vis Del af det Valutatillæg, som den paagældende Udførselscentral dekreterede, skulde tilfalde den tyske Stat og anvendes til sociale Formaal. Hidtil har dog politisk Uenighed paa dette Punkt medført, at Eksporttillægene overvejende endnu gaar til Eksportøren selv, medens Staten nøjes med at inkassere de forskellige Licensafgifter. Imidlertid ventes, at Eksportafgifterne til Staten snart indføres, hvilket Industrien kraftigt har advaret mod. Overhovedet maa det indrømmes, at som Systemet har udviklet sig, er den tyske Industri ingenlunde altid glad for den Indgriben, som de officielle »Preisprüfungsstellen« udøver, hvilket ikke forhindrer, at der til andre Sider er en ikke ringe Begrebsforvirring med Hensyn til gængs Handelsmoral.

Følgerne af dette System blev nemlig meget hurtigt en fortsat Række Kontraktannulleringer med tilhørende nye Prisforhøjelser og en Usikkerhed i alle Forhold, som maatte virke overordentlig uheldigt.

Fra dansk Side blev Sagen i Begyndelsen af indeværende Aar taget op af Industriraadet ved en Henvendelse til Udenrigsministeriet om gennem Forhandlinger med de paagældende tyske Autoriteter at søge udvirket, at man ikke fra tysk Side gjorde Meddelelse af Udførselstilladelse afhængig af, at de danske Købere indgik paa at erlægge et ganske ulovligt fastsat Pristillæg. Saadanne Forhandlinger blev da ogsaa under Industriraadets Medvirkning taget op i Berlin, og visse Resultater opnaaedes, efter at det herværende tyske Gesandtskabs Handelsafdeling havde stillet sig fuldt forstaaende overfor Sagen. Imidlertid har Forholdene udviklet sig videre i ugunstig Retning, idet de ved de indledende Forhandlinger fra tysk Side givne Tilsagn endnu ikke er blevet opfyldt. Efter forskellige Anstrengelser er Sagen nylig taget op igen, og Forhandlinger føres for at hjælpe de talrige danske Firmaer, der er blevet Ofre for denne mærkelige Fremgangsmaade fra tysk Side.

Ogsaa i vore Nabolande har disse Forhold vakt Opmærksomhed, og i Norge har det norske Industriforbund anstillet tilsvarende Undersøgelser med Indsamling af Materiale som her i Landet. Fra Industriforbundet er de forskellige Sager videresendt til det norske Udenrigsministerium, som atter gennem Legationen i Berlin har forhandlet med de paagældende tyske Myndigheder. Det meddeles, at en Del af de behandlede Sager i Overensstemelse med, hvad der altsaa er Tilfældet for Danmarks Vedkommende, er bragt til Afslutning, men at man for den aller største Dels Vedkommende endnu ikke er kommet til en for de norske Klagere gunstig Løsning af Spørgsmaalene.

Det er forstaaeligt, hvis Tyskland vil søge at ophjælpe sin Valuta, men det vil sikkert vise sig lidet heldigt, ikke mindst for Tyskland selv, hvis Forholdsregler, som ellers maa anses for ulovlige og stridende mod almindelige Begreber om Ret og Moral i Handelsforhold, skal tages med i denne Sags Tjeneste.

* * *

Kul, Tørv og Olie.

Nogle Betragtninger over Brændselssituationen.

Et Tilbageblik paa den nys afsluttede Fyringsperiode hører ikke til det opmuntrende, og det er jo kun en daarlig Trøst, at Kuludsigterne for det kommende Aar er end sortere.

Det forløbne Aar begyndte egentlig ikke saa bedrøveligt, omkring Nytaar 1919 møder vi — naar Talen er om Kulspørgsmaalet — vedholdende Rygter og stadige Smaanotitser om »Stigning i Englands Kulproduktion«. Det synes nu, som disse i alt væsentligst vil være at se paa Baggrund af bl. a. Meddelelser, som det store amerikanske Kulindkøb, Sverige den Gang foretog, og

Resultaterne af danske Rederes Forhandlinger i England. Det var kun Rygter — lose Rygter, der ikke burde kunne give Anledning til Optimisme, naar der ses hen til, at selv England, Evropas Hovedleverandor, ogsaa savnede Brændsel og maatte spare. For at forstaa dette sidste maa det erindres, at den ugentlige Kulproduktion i August i England var sunket til 2 600 000 ts., et ret forfærdende Minimum, naar man ved, at den for 30. Maj samme Aar endnu var 4 800 000 ts. Siden steg Produktionen ganske vist, og det var jo glædeligt, men det maa stadig huskes, at den er langt nede i Øjeblikket, nemlig atter 4 800 000 ts. pr. Uge, og England er tilmed saa beslaglagt som Leverandor af privilegerede Fordringshavere paa Eksporten — Frankrig og Italien — at der stadigvæk er Grund til et ceterum censeo: *Hvad der kan spares af Brændsel, bor spares.*

Og der spares ogsaa! — Det vil da i denne Sammenhæng være af Interesse at fordybe sig en Smule i »Dansk Brændsels- og Kontrolforening«s Virksomhed, som den beskrives i den nys udsendte Beretning. Det er glædeligt at se denne nyttige Forening efterhaanden stedse bedre faa godt Tag i sin saare vanskelige Opgave. Den, der skriver disse Linier, kender af personlig Erfaring det store og nyttige Arbejde, der er udført i det forlobne Aar. — Med de Udsigter, Brændselsrationeringen synes at aabne for det kommende Aar, er det ubegribeligt, at Centralvarmeanlæg trindt om Landet over ikke i langt højere Grad har Øje for, hvad der vil kunne naas ad denne Vej.

Det vil i denne Sammenhæng have Interesse at erfare, at Teknologisk Institut, der er Abonnent, kalkulerer den iaar — ved nyttig Anvisning fra Kontrolforeningen — opnaaede Besparelse af Brændsel til ca. 10 000 Kr. (se iovrigt Kontrolforeningens Beretning).

Men Kulsparsommeligheden gor det sikkert ikke alene. Vore Udsigter for Kultilforsler i den nærmeste Fremtid er, saavel set fra et Kvantumsom et Valutasynspunkt, af den Art, at det atter og atter maa gentages: *Der maa Erstatning til for de formindskede Kultilforsler!* — Et Blik paa en Tilforselstabel for Aarene 1914—19 vil her være tilstrækkeligt oplysende:

I. Importen af udenlandsk Brændsel i Tidsrummet 1914—19.

Aar	Kul Tons	Koks, Cinders, Briketter, Tons	Ialt Tons	Prisen pr. Tons Kul frit paa Vogn ab Lager i Kjøbenhavn har været som følger:
1914.....	3 224 000	388 000	3 612 000	18— 24 Kr.
1915.....	3 230 000	460 000	3 890 000	26— 40 »
1916.....	2 812 000	893 000	3 705 000	40— 70 »
1917.....	1 473 000	653 000	2 126 000	75—267 »
1918.....	1 751 000	478 000	2 229 000	135—180 »
1919.....	1 964 000	352 000	2 316 000	125—175 »
1920.....	—	—	—	200—250 »

Og ser vi os saa om efter Erstatning, vil man fra adskillige Sider — maaske mere velment end egentlig overbevisende — se anfort, at det er *Torvene,* der skal redde os. Og det er jo rigtigt, at her er et nationalt Brændsel, som sikkert under de rigeligere Kulforsyningsforhold har været for lidet paaagtet — og som nu bor samle Interesse. Kun maa man, for at være retfærdig overfor Fortiden — der for lidet vurderede denne som andre nationale Kraftreserver — erindre sig, *at det forhen var disse Brændsler umuligt at konkurrere med Kul, der før Krigen kostede 16—20 Kr.(!) pr. Ton.*

Nu er Chancerne, paa Grund af de næsten 15-dobbelte Kulpriser, trods Stigningen i Torvepriserne, langt gunstigere. *Men disse Chancer udnyttes ogsaa ganske godt!* En lang Række jydske Industrier bruger *kun* Torv, eller overvejende dette Brændsel. Thybanen anvender fortrinsvis dette — ikke egentlig hastighedsbefordrende, men udmærket anvendelige Brændsel, ja, selv til Drift af Sugegasværker anvendes Torv, og som det synes med afgjort Held.

Hvad Rolle Torvene spiller i vor Brændselsbalance, fremgaar af nedenstaaende Tabel:

II. Oversigt over Totalforbruget af uden- og indenlandsk Brændsel omregnet til Kul.

Gennemsnitligt aarligt i	Totalimport af Kul, Koks, Cinders, Briketter Tons	Indført Brænde 4 m^3 = 1 t Kul	Dansk Brænde 4 m^3 = 1 t Kul	Brunkul 3 t = 1 t Kul	Torv 2,3 t = 1 t Kul	Totalforbrug omregnet til Kul
1913—1916.....	3 695 000	c. 18 000	c. 200 000	0	c. 120 000	c. 4 023 000
1917.....	2 126 000	» 9 600	» 400 000	6 000	» 565 000	» 3 106 600
1918.....	2 229 000	» 52 000	» 200 000	30 000	» 1 000 000	» 3 511 000
1919.....	2 316 000	» 21 000	» 150 000	30 000	» 650 000	» 3 167 000
1920 anslaaet	1 600 000	» 20 000	» 120 000	50 000	» 1 210 000	» 3 000 000

Det vil da ses, at medens Torvene i Tidsrummet 1913—16 dækkede 3 pCt. af Landets Brændselsbehov, vil vi iaar, om alt gaar vel, være oppe paa ca. 40 pCt.! Hvilket betegner et uhyre Fremskridt nationalokonomisk set — — selv om Anvendelse af Tørv som Brændsel har sine Skyggesider.

Til Fordel for Torvene kan i første Linie anføres, at det er *Indlandsbrændsel,* medens Kul og andre udenlandske Brændsler tilføres udefra og betales til Udlandet, og det vil derfor være rimeligt at gøre, hvad der kan gøres for at fremme Brugen af Torvene, hvor de bruges kan. Som bekendt har Industriraadet da ogsaa været i Forhandling med Organisationerne af saavel jydske som sjællandske Torvefabrikanter i Anledning af dette Spørgsmaal.

For at faa Tørvehandelen ført ind i et sundt Spor og skabe Tillid mellem Køber og Sælger har der været Bestræbelser fremme, der gik ud paa at oprette Salgskontorer, hvorigennem al Torvehandel skulde foregaa, saaledes at Køberen ved at henvende sig til et af disse Kontorer kunde faa gode Torv til billigste Pris

Der synes i det hele taget i den senere Tid at være en vaagnende Forstaaelse af at vurdere Tillidsforholdet mellem Køber og Sælger paa rette Maade, i hvert Fald hos en stor Part af de *jydske* Tørvefabrikanter, hvilket fremgaar af følgende Meddelelse fra Ritzaus Bureau udsendt den 7. April d. A.:

»Foreningen af jydske Torvefabrikanter har meddelt Brændselsnævnet, at de ved deres Generalforsamling i Aarhus den 3. April har godkendt Bestyrelsens Lofte overfor Lovgivningsmagten og vedtaget ikke at overskride følgende Priser for Torv i Sæsonen 1920: For Levering paa Plads 32,50 Kr. pr. Ton, for Levering i Banevogn 40,00 Kr. pr. Ton.

Disse Priser gælder for Torv med ikke over 40 pCt. Vand og Aske. For hver Procent Vand og Aske overstiger 40 pCt., fradrages 75 Øre pr. Ton, hvilket Tillæg ogsaa gives pr. Procent under 40.

For Stakning til Efteraars- og Vinterlevering beregnes 5,00 Kr. pr. Ton med Tillæg af Renter efter 1. Oktober.

Bestyrelsen bemyndiges til at ekskludere Medlemmer, der overskrider disse Priser.«

De sjællandske Torvefabrikanter har ogsaa fastsat Priser, men disse er langt mindre hensynsfulde og langt mindre effektive end de jydske.

Uagtet man i visse Tilfælde kan opnaa tilfredsstillende Resultater ved Forbrænding af ekstra gode Tørv paa almindelig Rist med naturlig Træk, bliver Forholdet et andet, hvor man har meget fugtige og askeholdige Torv, idet man her hverken kan opnaa tilfredsstillende Kedelbelastning eller god Nyttevirkning, uden at Fyret indrettes paa speciel Maade. Selv de Virksomheder, der har Adgang til gode Tørv, faar ofte leveret mindre gode Varer, og da Kulsituationen, som ovenfor nævnt, kan udvikle sig saaledes, at man til Tider er henvist til udelukkende hjemligt Brændsel, uden at man er Herre over Kvaliteten, kan det indtrængende tilraades i stor Udstrækning at indrette Kedelanlægene med særligt Henblik paa Torvefyring.

En af Hovedvanskelighederne ved Torveanvendelsen er imidlertid denne, at Tørvene ikke taaler dyr Forsendelse (de er for kaloriefattige), hvorfor Statsbanerne under de forhaandenværende Forhold kun nodigt transporterer Tørv, og ikke over Storebælt. Det er jo ikke svært at stille det Regnestykke op, hvor langt man skal forsende et Læs Tørv med Bane, for dertil at bruge omtrent lige saa mange Kulkalorier under Lokomotivkedlen, som der rummes i Torvefragten, der hænger bag. Torvenes Betydning bliver da i første Række for Produktionsstedet og nærmeste Omegn, hvor de altsaa ogsaa, som Forholdene antyder, maa være trængt godt ind, selv hvor man før ikke har kunnet tænke sig dette (som Lokomotivbrændsel f. Eks.). Dette skal dog ikke forstaas saaledes, at Tørv *ikke* bruges paa Sjælland, og ingen Rolle vil kunne komme til at spille der, — kun ikke *jydske* Torv, der vel er Hovedmassen og som Regel ogsaa de bedste. Det er langtfra! Torv som Drivkraft ved Torvegeneratorer og Sugegasmotorer (hvor Dieselmotorerne er ændrede til at arbejde ved Sugegas), der er et Fænomen, som træffes Landet over — kan netop paa Sjælland opvise nogle af de smukkeste Resultater. Stødet til disse Ombygninger gav som bekendt Krigsafspærringen. Man maatte jo se sig om efter andet Brændsel til Dieselmotorerne. At der kunde laves Gas af Torv var velkendt, det laa derfor nær, under den fortvivlede Brændselssituation, da vi endog var afskaaret fra Olie, at søge en Del Forbrændingsmotorer drevne med Torvegas, og det lykkedes ogsaa mere eller mindre godt. Vanskeligheden var, som det vil erindres, de fleste Steder Torvetjæren, der satte sig i Rørforbindelserne mellem Gasværk, Renseren og fra Renser til Motor og i denne. Ved at indføre en

meget intensiv Rensning, der har vist sig effektiv, har man nu imidlertid visse Steder naaet en ret betydelig Driftstid uden at behove at standse for at rense. Et Sugegasværk i Haslev skal saaledes ifjor have præsteret 4000 Timer uden en eneste, ved Forstoppelse eller Tjære foranlediget, Driftsstandsning[1]).

Selvfølgelig centrifugeres Gassen, men der foregaar desuden yderligere Rensning af den, hvorved de sidste Rester af Tjæren syntes fjernede — alt uden at Forbruget af Torv pr. præsteret HK. er steget saa særligt. Det opgives i Øjeblikket til ca. 2 à 3 kg pr. produceret HK. (efter Torvenes Godhed). Med en loco Torvepris af 40 Kr. pr. ts. vil dette sige 8—12 Øre pr. HK. T. Imidlertid maa det erkendes, at dette Forbrug, der i Øjeblikket meget vel konkurrerer med *Antracit,* vanskeligt klarer sig overfor *Brændselsolie* til 28—30 Øre og ca. $^1/_4$ kg pr. HK. Men det er jo her baade Valutahensynet og det nationalokonomiske Hensyn, der ikke bør lades helt ude af Betragtning.

Men bortset herfra — fra Konkurrencen som Brændsel for Forbrændingsmotorer — er det muligt for Torvene at konkurrere langt flere Steder, end det i Øjeblikket staar Forbrugerne klart. *Og det er vel, thi en Kulerstatning maa vi som sagt have* — i Kakkelovne kan vi jo ikke fyre med Dieselolie — — — endnu!

Men noget ideelt Brændsel er Torvene langtfra, det er kaloriefattigt, ca. 30—3800 Kalorier mod Stenkullenes 6000 eller derover, og det er da naturligt, at man fra forskellig Side er kommet ind paa at soge at koncentrere dette Brændsel. — Vi tænker her ikke alene paa Torvekoks, der i gamle Dage var den almindelige Erstatning for Smedekul, men paa de saakaldte *Bertzitkul,* der maaske vil faa Interesse. Disse forudsætter ordentlige Torv som Udgangsmateriale, og saadanne synes der jo forelobig her i Landet at være nok af, selv om Boniteten vel ikke altid er saa god, som den skulde og burde være (for stort Vandindhold). De fremstilles ved at ophede Torvene i Ovne og paa saadan Maade, at det i Torvene kemisk bundne Vand udskilles, uden at der egentlig sker nogen Afgasning, saaledes at Endeproduktet vedblivende er langflammet (altsaa ikke som Koks). Processen er populært udtrykt egentlig ganske tilsvarende den, hvorved Omdannelsen fra Torv til Stenkul foregaar i Naturen. *Torvenes Brændværdi kan paa denne Maade sættes op til omtrent 7000 Varmeenheder.* Der har været udfort Prover paa Teknologisk Institut, hvor Bertziten anvendtes til Smedebrug paa almindelig Esse, og med særdeles tilfredsstillende Resultat. Forelobig findes der dog kun eet Anlæg til Fremstilling af Bertzit, men efter alt at domme vil Fremstillingen være lønnende og, hvad der er af storste Betydning, yderligere Anlæg vil hurtigt kunne færdigbringes. Der er imidlertid meget, der taler for, at en Simplificering af denne Proces — Bertzitprocessen—der blandt andet ikke vil kræve storre Pengeanbringelse i indviklede Ovnanlæg, vil betegne Losningen af Brændselsspørgsmaalet — ved Siden af en noget rationellere ledet Torveforkoksning, end den tidligere her i Tidsskriftet omtalte. Herved vilde dels det Omraade, indenfor hvilket man med Fordel kunde forsende Torvene, øges til ca. den dobbelte Ration, dels vilde man gennem Anvendelsen af de mere koncentrerede Brændsler naa bedre at kunne udnytte Anlægene, hvori Forbrændingen skal foregaa (Banerne f. Eks. vilde kunne sætte Hastigheden op). — Men intensiv Produktion maa der til. — Der synes da ogsaa Tegn til, at Landets storste Moseejer — den danske Stat — vil træde til for at skaane Skovenes Træbestand ved at overveje Muligheden for en rationel Udnyttelse navnlig af Skovmoserne. Med det Klarsyn, der præger den danske forstlige Administration, og den Handlekraft, der nu har overste Styre i Landbrugsministeriet, vil der utvivlsomt blive gjort her, hvad der gores kan.

Medens Kullene i Danmark saaledes har sin naturlige Konkurrent i Torvene, er det Verden over *Olien*, der er den farligste. Der er vel næppe nogen enkelt Begivenhed, der i den Grad fastslaar dette som det, der i det forlobne Aar er sket i England, og som har vakt Opsigt Verden over, nemlig den fremragende engelske maritim Sagkyndige, Lord Fishers knusende Fordommelse over Englands Flaade, ene begrundet paa, at den ikke var indrettet paa *Oliefyring.* Uden at turde tage Parti i en eventuel Strid mellem den maritime Lord og den engelske Flaade bør det dog anses for et utvivlsomt Fingerpeg, at det er *Englands* — Kullandets — Flaade, det her gælder.

Utvivlsomt vil Olien i Fremtidens Brændsels-

[1]) Bestyreren for Sugegasværket meddeler, at Torvegasværket stadig fungerer tilfredsstillende. Driften begyndte den 20. Oktober 1918, og til Dato er der anvendt ca. 900 ts Torv, uden at der har været nogen Driftsstandsning og uden Rensning af Gasværket. En Del af Gasværket er konstrueret af Værket selv og skal være meget enkelt og lige til. I Sommer skal Motoren skilles og efterses, men Gasværket vil man ikke rore ved.

økonomi komme til at spille en endnu betydeligere Rolle end hidtil. Noget sikkert om, hvorledes — om ene i Forbrændingsmotorer eller ogsaa under Dampkedler — kan der dog stadig ikke siges. Og uden væsentlige Ændringer at erstatte en vilkaarlig Indfyringslaage paa en Dampkedel med Rist, med et Oliefyringsapparat, lader sig sikkert ikke gennemføre. Stor Udbredelse faar derfor Fremgangsmaaden næppe, før der — og det maa man jo haabe Brændsels- og Kontrolforeningen vil sørge for — kommer til at foreligge gennemkontrolerede Forsøg og derpaa støttede Beskrivelser af, hvorledes et almindeligt Kulfyr ombygges til Oliefyring, samt under hvilke Betingelser dette vil kunne svare Regning.

Saa sikkert som det vil være at ønske, at den nævnte Undersøgelsesopgave vil blive løst inden alt for længe, saa sikkert vil det tillige være det forsigtigste ikke at binde Penge i større Omlavninger, med ildfaste Materialer etc. etc., inden man nøje ved, hvad det er, man skal gøre.

Ikke altid lige langsomt, men sikkert foregaar Forskydningen i Brændselssituationen for vore Øjne. Og paa alle Omraader! Vil der end gaa Aar, inden Kullene og Kulanvendelsen er en »saga blott«, er det utvivlsomt, at Udviklingen indenfor de første Aars Brændselsanvendelser herhjemme, hvad enten det er til Kraft eller Opvarmning, kommer til at staa mere i de brune Tørvs, eventuelt den graagronne Olies, end i de blanksorte Kuls Tegn. Skulde Fremstillingsbetingelserne og Tilførselsforholdene for Olie stille sig gunstigt, kan vel risikeres den Tid, da ogsaa Centralvarmeanlæg, ja, maaske Kakkelovne — hvis man holder den Slags Ting til den Tid — vil være at fyre med den tykke Olie.

Men ét er jo sikkert, for det har vi selv, og det er Tørvene. *Her* maa der virkes og ikke ene *produceres,* men ogsaa koncentreres, om i Ovne eller Miler maa Undersøgelserne vise, maaske baade og.

— — — Men det maa ikke glemmes, at hvad enten det er det ene eller det andet, der fyres med, saa er Kalorierne blevet frygteligt fordyrede, og Sparsommelighed derfor en Nødvendighed. De Penge, der ofres paa at vejlede og orientere Industrien som Befolkningen, vil derfor være vel anvendte. *G. G.*

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Handelsbalancen og Valutaen.

Den yderst alvorlige Situation med Hensyn til vor Handelsbalance og Valuta fortsættes. De Forholdsregler, man har grebet til i Retning af Valutaregulering, har ganske vist bedret den maanedlige Balance, men langt fra tilstrækkeligt. Opgørelsen for Marts Maaned viser en Import til Værdi 295 Mill. Kr. mod en Eksport af ialt 167 Mill. Kr., hvoraf ca. 32 Mill. Kr. falder paa Varer af udenlandsk Oprindelse. Maaneden viser saaledes et handelsmæssigt Underskud af 128 Mill. Kr. For Maanederne Januar, Februar, Marts har Importen en Værdi af ialt 767 Mill. Kr. mod en Eksport af 385 Mill. Kr., hvoraf 74 Mill. Kr. for Varer af udenlandsk Oprindelse. For disse 3 Maaneder er Underskudet da ca. 382 Mill. Kr.

De Forhold, vort Lands Økonomi saaledes arbejder under, er yderst alvorlige, navnlig da de i ikke ringe Grad er en Følge af, at Udlandet afkræver os højere Priser for de Tilførsler, vi har fornødne, end det i tilsvarende Grad er os muligt at opnaa for vore Eksportvarer, ligesom vor hele Produktionsevne svækkes kendeligt, ikke mindst som Følge af Englands særdeles haardhændede Politik paa Kuleksportens Omraade. Saa længe vi er i den Grad truet, og efterhaanden som vi opbruger vore Reserver, maa det staa som særlig samfundsfjendtligt at etablere den Slags tilmed ulovlige Arbejdsstandsninger, som alt for længe har lammet vore Transport- og Skibsfartsforhold, og som afskærer os fra at faa en blot nogenlunde taalelig Livgevægt bragt i Stand.

Arbejdsydelsen i Tyskland.

Der forberedes (ifølge Meddelelse i det tyske Tidsskrift »Soziale Praxis«) en Forordning fra Regeringens Side, hvorefter det gøres muligt at forlænge Arbejdstiden — uden at dette i hvert Fald støder paa de formale Hindringer, der hidtil ligger deri, at der foreligger en Bestemmelse om, at enhver Forlængelse af Arbejdstiden udover de lovmæssige 8 Timer skal godkendes af Demobiliseringskommissionen. For Fremtiden skal man uden videre — hvor altsaa Arbejdsgiver og Arbejder kan enes derom — kunne gaa til en Forhøjelse af Arbejdstiden.

Iøvrigt er Arbejdsydelsen i Bedring: i Februar blev der — ved Indførelsen af to halve Overarbejdssæt i Kulgruberne — paa 24 Dage produceret til Forsendelse $4^1/_4$ Mill. Tons Kul imod $3^1/_3$ Mill. Tons paa 26 Arbejdsdage i Januar. Strejkerne i Marts formindskede ganske vist Lagrene noget, men dette er nu atter indvundet.

Benzinmangel.

Efter forskellige Meddelelser, dels fra Tyskland, dels fra U. S. A., synes det, som om den Benzinmangel, man under Krigen og efter den har mærket, vil være af ret varig Art. Selv i U. S. A., der blandt de benzinproducerende Lande har den første Plads, var Manglen følelig. Aarsagerne hertil er selvfølgelig det stærkt stegne Forbrug til Automobiler, Flyvemaskiner o. l. I England steg saaledes Forbruget fra

1911 til 1916 med mere end 100 pCt. (fra 203 700 Tons til 428 300 Tons). I Tyskland steg Forbruget ogsaa betydeligt, fra 1911 med 195 000 Tons til i forste Halvdel af 1914 130 000 Tons. Stærkest var Stigningen i U. S. A. (i Millioner Barrels, 1 Barrel = 42 Galloner à 3,78 L.):

	Produktion	Egetforbrug	Udforsel
1899	6,68	6,38	0,30
1904	6,92	6,32	0,60
1909	12,90	11,26	1,64
1914	34,92	29,92	5,00
1915	41,60	35,10	6,50

I Aaret 1918 skal Produktionen (der som bekendt sker gennem Destillation af Raaolie) være steget til over 60 Mill. Barrels.

Produktionen af Benzin er saaledes vokset overordentligt — men samtidig er Antallet af Automobiler steget uhyre, man regner i Amerika med en aarlig Tilvækst af 40 pCt. Efter en Tælling fra 1. Juli 1918 skal der i U. S. A. være i Brug 5 466 391 Automobiler og 192 000 Motorcykler; dertil over 30 000 Motorbaade, 45 000 Benzinmotorer i Industrien og ca. 30 000 i Landbruget.

Regner man det aarlige Forbrug af Benzin til et Automobil gennemsnitligt at være 10 Barrels = rundt 1600 L., saa vil en Betragtning af de her anforte Tal vise klart, at der kan, endda i en nær Fremtid, blive Tale om, at Amerikas egen Produktion ikke kan dække mere end Landets eget Forbrug, ja endda snart ikke engang det. Dermed rejses saa Problemet: hvor faar vi andre den fornodne Brændselsolie fra? Her er især disse to Udveje: i stigende Grad at finde sig i, at Benzin maa erstattes med Benzol, Stenkulstjærens Destillationsprodukt — eller at soge at omdanne de Mineralolier, som ogsaa findes i Raaolien, men som er af hojere Kogepunkt og langt mere tungtflydende, til den lettere kogende og lettere flydende Benzin. Men hidtil har disse Forsog ikke faaet praktisk Form.

* * *

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Sekretariatet.

For at lette Oversigten over de forskellige Aktstykker, der fra Tid til anden ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat, vil disse fremtidig blive forsynet med fortlobende Journal Numre, som vil blive opgivet i Tidsskriftets Meddelelser om den paagældende Sag. — Ved Henvendelse til Sekretariatet vedrorende de fremlagte Sager bedes man derefter opgive Sagens Nummer.

Tysk Udførselsforbud.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der i Tyskland fra den 10. Maj udstedt Udforselsforbud for Kautschukvarer.

Meddelelse fra Industriraadets Eksportbureau.

Fra den danske Legation i Peking er der modtaget en Meddelelse om, at man fra officiel kinesisk Side onsker at orientere sig angaaende dansk Industri. Den kinesiske High Industrial Commissioner onsker at komme i Besiddelse af danske Firmaers Kataloger, som beskriver de forskellige Maskiner og andre Varer, som kan finde Anvendelse paa det kinesiske Marked.

The Office of High Industrial Commissioner, Peking, er en kinesisk Regeringsinstitution, der er grundlagt for at fremme Landets Erhvervsliv, og Kontoret onsker at etablere Samarbejde med udenlandske Firmaer, som har Interesser i det kinesiske Marked, baade hvad Import og Eksport angaar.

Danske industrielle Firmaer, som onsker at fremsende deres Kataloger (som maa være affattede paa Engelsk, Fransk eller Tysk), kan indsende dem til *Industriraadets Eksportbureau, Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B,* som da vil sorge for videre Fremsendelse.

Handelen med Ungarn.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om de gældende Bestemmelser for Udenrigshandel i Ungarn. Det fremgaar heraf, at der ikke behoves nogen særlig Tilladelse ved Gennemforsel af Varer, kun er der Forbud mod Gennemforsel af Vaaben, Ammunition og Sprængstoffer, samt for Varer, hvor sanitære Hensyn spiller ind, og for Varer, hvor Handelen eller Fremstillingen er monopoliseret.

Indforsel er i al Almindelighed afhængig af Indforselstilladelse, dog kan en Række uundværlige Raastoffer, Halvfabrikata og færdige Varer indføres uden Indforselstilladelse. Disse er opforte paa en »Friliste«, hvor tillige er opfort saa godt som alle Næringsmidler med Undtagelse af Korn, Mel og Fedt.

Der er et almindeligt Udforselsforbud, som omfatter alle Varer, med Undtagelse af brugte Rejseeffekter.

Angaaende Indførselstilladelse paa de Næringsmidler, der ikke er omtalt i ovennævnte »Friliste«, maa man henvende sig til Ernæringsministeren.

Ind- og Udforselstilladelse for Avlsdyr, som Okser, Faar, Geder, Svin, Heste, Æsler og Muldyr, skal søges hos Landbrugsministeren, og om Udforselstilladelse

for Kunstgenstande skal man henvende sig hos Kultusministeren.

I alle andre end de foran nævnte Ind- og Udførselssager skal man henvende sig til Finansministeriet, der i denne Henseende er inddelt i fire Afdelinger. Den ene omfatter Sukker, Tobak, dyriske Produkter, Fedt og fede Olier (med Undtagelse af Spisefedt og Spiseolie), Drikkevarer, Lægemidler og Parfumestoffer, Farve- og Garvestoffer, Gummi og Harpiks, Mineralolie, Skifer, Kogsalt, kemiske Hjælpestoffer og Produkter, Fernis, Lys, Sæber, Voks, og ledes af Finanssekretær Dr. Staub. Den anden omfatter Træ, Kul, Drejer- og Udskærerartikler, Mineraler, Glas og Glasvarer, Stenvarer, Cement, Jern og Jernvarer, uædle Metaller og Produkter deraf, Maskiner og Maskindele, elektriske Maskiner og Maskindele, elektrotekniske Artikler, Fartojer, ædle Metaller, Ædelstene etc., og Artikler deraf, Monter, Instrumenter, Ure, literære Værker og Kunstgenstande etc. Leder af denne Afdeling er Ministersekretær Dr. Kiss. Den tredje omfatter alle Tekstilvarer, Borstenbinder- og Blikkenslagerartikler, Papir og Varer af Straa, Bast etc., Kautschuk, Guttapercha, Voksdug, Læder- og Bundtmagerartikler. Leder af denne Afdeling er Ministerialsekretær Dr. von Fergo. Den fjerde Afdeling omfatter alle Ind- og Udførselssager, uden Hensyn til Varens Art, for hvilke der er givet Kompensation, og er ledet af Ministerialsekretær Dr. Osvath.

For *Udførsel* gives undtagelsesvis Tilladelse, men det fordres, at den ved Eksport indvundne fremmede Valuta stilles til Disposition gennem den østrig-ungarske Bank, og den Omstændighed, at Varerne er betalt for Eksporten, vil i Reglen ikke fri for Forpligtelsen til at opfylde nævnte Fordring.

Udstillinger i London.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet afholdes der i London iaar nedennævnte Udstillinger:

»The Confectioners' & Bakers' Exhibition«, 4.—10. September,

»The Grocers' Exhibition«, 18.—24. September, og

»The Machine Tool and Engineering Exhibition«, 4.—25. September.

Forstnævnte Udstilling omfatter Bager- og Konditorbranchen, saavel som Fabrikation af Chocolade, Konfekture og forskellige Surrogater.

The Grocers' Exhibition vil formentlig være af Interesse for Firmaer, der onsker at afsætte Kodkonserves, henkogte Frugter og lignende Artikler paa det engelske Marked. The Machine Tool and Engineering Exhibition vil navnlig indeholde en Samling af det mest moderne Maskinværktoj.

Det danske Generalkonsulat i London vil være villig til at yde interesserede Firmaer Bistand med Hensyn til yderligere Oplysninger saavel som ved Opnaaelsen af Adgangskort til Udstillingerne.

Et Eksemplar af en Indberetning om disse Udstillinger fra nævnte Generalkonsulat, samt et Katalog for de to forstnævnte Udstillinger for sidste Aar, ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat mrkt. *Journal Nr. E. 4.*

Ophævede hollandske Udførselsforbud.

Industriraadet har gennem Udenrigsministeriet modtaget Meddelelse om, at Forbudene mod Udførsel af Glansguld og Magnesium fra Holland er ophævede fra henholdsvis den 3. og 4. April.

Endvidere er Forbudet mod Udførsel af Landbrugs- og Mejeriredskaber fra Holland ophævet fra d. 6. Maj.

Ifolge Indberetning fra det danske Konsulat i Rotterdam til Udenrigsministeriet er Forbudene mod Udførsel af:

1. Horn og Kunsthorn (Galalit, Balekit) i enhver Form,
2. Flyvemaskiner og Dele,
3. tyrkiskrød Olie og andre Præparater, bestaaende af svovlede Olier med eller uden Sæbeblanding,

ophævede indtil videre.

Udstilling i Warschau.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en fra den danske Konsul i Warschau fremsendt Indberetning vedrorende en Udstilling, der i Dagene fra den 15. August til 1. Oktober d. A. afholdes i Warschau.

I Udstillingen, der omfatter brandsikre Bygninger og Brandslukningsmateriale, kan ogsaa udenlandske Virksomheder deltage.

Ovennævnte Indberetning, der tillige indeholder Program for Udstillingen, ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, og er betegnet ved *Journal Nr. E 3.*

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 12 | 15. JUNI | 1920

Det tyske Staalsyndikats Endeligt.

Fra Selvstyre til Statstvang. — Den øjeblikkelige Situation i den tyske Jernindustri.

MANGE og store er de Ulykker, der er væltet ind over Tysklands fordums saa stolte økonomiske Liv som Følge af Krigen, dens Afslutning og Konsekvenser. Som et Offer for dette økonomiske Sammenbrud er nu ogsaa et af de mægtigste organisatoriske Storværker indenfor moderne tysk Industri, nemlig »Staalværksforbundet«, brudt sammen. Gennem en længere Artikelserie i Aargangene 1916—17 af nærværende Tidsskrift vil vore Læsere være kendt med den nyere tyske Kartel- og Syndikatudvikling, der just kulminerede i »Staalværksforbundet«. »Tidsskrift for Industri« er vistnok det eneste Sted i dansk økonomisk Literatur, hvor dette vigtige Problem er fremstillet i sine Enkeltheder, og vi var endvidere vistnok de første, der allerede dengang paaviste, hvorledes den sandsynlige Følge af den specifike Krigsøkonomi, der desværre fik saa lang Tid at indarbejde sig i, vilde blive just den Politik med Vanskeliggørelse og Fordyrelse af Raastof- og Halvfabrikattilførslerne samtidig med en skarp Færdigvarekonkurrence, som nu i saa høj Grad paavirker Danmarks Økonomi. Der er blot det at sige til Sagen, at det ikke i første Række blev Tysklands Industri- og Eksportpolitik, hvis Linier og Forudsætninger vi i nævnte Artikelserie satte os som Maal at klarlægge, der kom til at føre an i Bevægelsen, idet denne særlige og maalbevidste Politik i høj Grad synes at være bestemt af »den stærkeres Ret«. Netop fordi Tyskland gik ud af Krigen som den slagne Part, maatte dets Økonomi og ikke mindst dets økonomiske, mojsommeligt opbyggede Organisationer faa det allerfoleligste Knæk. Vi kan henvise til vor ledende Artikel i forrige Hefte med Henblik paa det hele Kaos, der er bleven Følgen. Men samtidig viser tysk Økonomis nuværende Stilling, hvorledes Statsmagten i et besejret og for sine Hjælpekilder udpint Land, kraftigt støttet af et socialistisk Regime, der er tænkt som »Fædrelandets Frelse«, i sine fortvivlede Bestræbelser for at etablere denne Frelse fristes til at lade Teorien erstatte Praksis, til gennem Tvangsforanstaltninger at soge hidført det, som selve det frie, naturlige, økonomiske Liv ikke har kunnet magte. Et Blik paa den øjeblikkelige Situation indenfor den tyske Staal- og Jernindustri vil da i adskillige Henseender være saare belærende.

Det store tyske Staalsyndikat, »Stahlwerksverband«, der den 1. Marts 1904 traadte i Virksomhed som det første og afgørende Skridt paa Vejen til en fuldkommen og frivillig Organisation af den tyske Staalindustri, samlende de største Forhaabninger om sig, ophører den 1. Juli d. A. at eksistere. Oprindelig omfattede Syndikatet baade de saakaldte A- og B-Produkter, nemlig henholdsvis Halvfabrikata, Jernbaneskinner, Profiljern samt Stangjern, Valsetraad, Plader, Rør, Støbegods m. m., dog saaledes at kun de førstnævnte var syndikerede, d. v. s. at alt Salg som Køb for de enkelte Virksomheder foregik gennem Syndikatselskabet, medens B-Produkterne derimod kun var kontingenterede, d. v. s. der var truffet Bestemmelse om, hvor stort Kvantum (Kontingent) hver Virksomhed maatte sælge eller videreforarbejde, hvorimod selve Salget og Priserne fuldstændig var overladt vedkommende Virksomhed. Som Følge af de stærke Brydninger paa Staalmarkedet udskiltes fra 1912 B-Produkterne fra »Staalværksforbundet«, men dette opfattedes al-

mindeligvis kun som noget forbigaaende, idet stærke Kræfter stadig var i Live for at hidføre den fuldkomne Organisering af Staalindustrien lige fra det groveste Halvprodukt til den mest komplicerede Færdigvare.

I Krigens første Aar, medens alt endnu løb nogenlunde rundt i tysk Økonomi, medens dog samtidig Nødvendigheden af øget rationel Økonomi indskærpedes, samledes Bestræbelserne mod Virkeliggørelsen af den Plan, der oprindelig havde ligget til Grund for »Staalværksforbundet«, nemlig Stiftelsen af et den hele tyske Staalindustri omfattende »Stahlbund«, altsaa et almindeligt Central-Staalsyndikat. Dette »Stahlbund« skulde aldrig blive til Virkelighed. Krigens Forløb og Følger satte paa skaanselsløs Maade Punktum for alle disse Idéer og Planer. I Stedet for en videre Udbygning af den frie og naturlige industrielle Organisationsform skulde man derimod opleve Dannelsen af et ved Statens Magtbud skabt Kunstprodukt, der vel nærmest vil vise sig at være en Parodi paa den frie Organisationsform, det skal erstatte og overflødiggøre.

»Staalværksforbundet«s Endeligt savner da ikke en vis Tragik. I første Række maa dets Sammenbrud føres tilbage til den for Tyskland uheldige Krigsafslutning, som ikke blot indirekte rystede den tyske Jernindustri, men ogsaa berøvede den de allerfleste Dele af dets Malme, nemlig i Lothringen og Luxemburg, hvortil kom den vanskelige Situation, der var skabt gennem Formindskelsen ogsaa af de tyske Kulfelter og gennem de traktatmæssige Leverancer til den sejrrige Entente. Hele den indre Opløsning i det tyske økonomiske Liv maatte virke forstærkende paa de Kræfter, der saaledes truede Staalsyndikatets fortsatte Bestaaen. Alligevel har det ikke i den siden Fredsslutningen forløbne Tid manglet paa Forsøg paa at hidføre en Forlængelse eller Reorganisation af Syndikatet, hvis Opløsning nødvendigvis maatte true Industrien med yderligere Sammenbrud. Den tyske Regering, som øjensynlig foreløbig var tilstrækkelig tilfreds med at skulle overføre de glimrende Socialiseringsfraser paa den tyske Kulindustri (hvor dens Indgriben er endt som et slet og ret Tvangssyndikat af den gamle Skole, blot noget ringere i organisatorisk Kvalitet!), forsøgte ikke mindre end 3 Gange at hidføre en tvangsmæssig Fornyelse af Staalsyndikatet i sin hidtidige Form! Imidlertid, Opløsningstendenserne indenfor Industrien var for stærke, og Syndikatet med sin gennem 16 Aar opsamlede umaadelige Rigdom af Erfaringer og Forretningskundskaber stod ikke til at redde.

En væsentlig Aarsag hertil var vel ogsaa netop den under den nye Regering kraftigt forcerede Statsindgriben, der jo allerede havde været tilstrækkelig fremherskende under selve Krigsaarene. Jo mindre Liv og jo mindre Indhold der rørte sig i den udpinte tyske Økonomi, des mere søgte man sin Tilflugt til at skabe Rammer og atter Rammer, indtil man til sidst naaede den Tilstand af »Overorganisering«, som Tyskerne selv døbte det, og under hvilken de saa deres Rige bukke hjælpeløst sammen, og som de sikkert alle haabede skulde være definitivt afsluttet med Krigen. Men Krigens Erfaringer skulde alligevel vise sig ikke at have gjort de Ledende, i al Fald ikke de nye Ledende, som Revolutionen bragte til Magten, klogere. Utallige Bind af Forordninger og Bekendtgørelser er udstedt, som alle sigtede til at bringe den fortvivlede Økonomi paa Fode, og som blot alle blev nye trykkende Baand. De væsentligste Følger af disse Statsindgreb blev som Regel, at baade Erhvervsliv og navnlig da Befolkningen blev rene Mestre i at smutte udenom de forskellige Forbud og Restriktioner, og hvis Statsdriftens og Statssocialiseringens Forkæmpere har beskyldt Privatøkonomien for at avle Egoisme og Umoral, saa turde disse Begreber med forfærdelig Styrke være bleven Følge netop af deres egen Politik. Det fremhæves heroverfor, at »Staalværksforbundet« under hele Krigen, hvor det dog havde en saa mægtig Betydning, har forstaaet at opfylde sin Mission paa en glimrende tilfredsstillende Maade og med fuld Disciplin indenfor sine Rækker.

Krigens Afslutning bragte da det tyske Folk Skuffelser i mere end en Henseende. Thi i Stedet for den raske Afvikling af Krigsorganisationen blev denne under det nye Regimente end yderligere forceret, og nye Departementer og Kommissioner og Centraler o. s. v. skod frem som Paddehatte. Erhvervslivets Folk blev bundet endnu fastere til den Gangkurv, de var spærret inde i, og i Stedet for at skabe Betingelse for en Reorganisation af Landets Økonomi under en fri Udfoldelse af dets økonomiske Kræfter søgte man Trost og Frelse i store Ord og Planer om »Fællesøkonomi« og »Planøkonomi« og »rationel økonomisk Kollektivisme«. Industrierne blev velsignet med saakaldte »Selvstyreorganisationer«, hvor Selvstyret nærmest var en maskeret Form for det Statsstyre, man ikke vovede aabent at tage Ansvaret for. En

saadan Selvstyreorganisation er det, der indenfor den tyske Jernindustri blev Afloseren for Staalsyndikatet, nemlig »Eisenwirtschaftsbund«.

For at klare sig Forudsætningerne for denne Nydannelse maa man se paa de Forhold, der har fort til den nuværende kaotiske Situation paa det tyske Jernmarked. Efter Afstaaelsen af Lothringen m. m. er den tyske Jernindustri siden Krigens Afslutning ganske overvejende henvist til Tilforsler af udenlandske Malme, for hvilke Betaling maa ske i udenlandsk Valuta. Samtidig med at disse udenlandske Tilforsler undergik stadige Prisforhøjelser, gik den tyske Valuta tilbage. Indadtil kom Arbejdsydelsernes stadige Tilbagegang. Den formindskede Produktion og den derved betingede Driftsindskrænkning foraarsagede stadig højere Produktionsomkostninger pr. Vareenhed. Livsvilkaarene forværredes stadig, og hermed meldte sig atter nye Lonkrav. Medens saaledes Fremstillingsomkostningerne i Staalindustrien uafbrudt gik i Vejret, søgte Regeringen at gribe ind i den naturlige Prisdannelse særlig for at holde Indlandspriserne paa et overkommeligt Niveau. Endvidere fremtvang man Afslutning af Kontrakter paa længere Tidsfrist med faste Priser. Staalværkerne maatte under Protest bøje sig for denne Tvang, men kom i Stedet ind paa at kræve, at deres Aftagere enten skulde levere tilsvarende Mængder Schrott tilbage, eller, hvis Leverancerne var bestemt til Udførsel, skulde erlægge Betaling i udenlandsk Valuta og til Eksportpriser. Af alle disse Forhold udviklede der sig en Situation, som bl. a. vil være belyst gennem den ledende Artikel i vort sidste Hefte, og som i sin Helhed betod, at Uklarhed blev den fremherskende Faktor paa det tyske Jernmarked, og at man kom ind paa Forretningsprincipper, hvis Konsekvenser ikke mindst paa Eksportens Omraade blev de, som man ogsaa fra dansk Side har maattet protestere mod. Maaske mindre de egentlige Producenter end Handelsfirmaerne satte deres Præg paa denne Udvikling.

Ikke blot fra Udlandet mødtes denne da med Klager, men ogsaa fra det tyske Forbrug selv blev Klagerne stadig stærkere, og efter maanedlange Forhandlinger angaaende en almindelig Regulering af den samlede Jernøkonomi greb Rigsøkonomiministeriet da tilsidst med den fornødne Lovhjemmel til Skabelsen af den nye Organisation, som fik Navnet »Eisenwirtschaftsbund«.

Samtidig med at »Staalværksforbundet« nærmede sig sin Oplosning, idet Syndikatkontrakten udlober 1. Juli d. A. og som nævnt ikke var blevet fornyet, skabtes da den nye Jernindustriorganisation med den Begrundelse fra Regeringens Side, at der i Stedet for »Staalværksforbundet« maatte træde en anden Organisation, »som kunde sikre Dækningen af det nodtørftigste indenlandske Behov af Staalprodukter«. Fra Regeringskontorernes grønne Borde skulde man nu gribe ind og »bessermachen«, hvad selve det praktiske Liv ikke kunde magte!

Hvad selve Rigsøkonomiministerens Forordning af 1. April 1920 vedrørende Dannelsen af »Eisenwirtschaftsbund« angaar, saa er det fra Regeringens Side i dette Forbunds første Plenarforsamling sagt, at Regeringen i den nu iværksatte Regulering af Jernindustrien ingenlunde saa en ideal Losning, men kun en Nødhjælp. Storre Begejstring fra Industriens Side kunde man da ikke vente, men efter at Forordningen havde faaet Lovkraft, tilbød dog Industrien sin loyale Medvikning ved Organisationens Dannelse, — saavidt det stod i dens Magt.

I Forordningen hedder det, at den nye Organisation for Jernindustrien skal være »et selvstyrende Organ«, men ser man nærmere til, er det daarligt bevendt med Selvstyret, idet Organisationen slet og ret har at udføre, hvad Rigsøkonomiministeren og hans Kommissærer beslutter. Det var da maaske nok saa ærligt ikke at optræde under falsk Flag, men at bekende, at dette er Tvangsøkonomi i Renkultur.

De Produktioner, der skal undergives Forbundets Kontrol, deles i to Grupper. I første: Raajern, Ferromangan, Ferrosilicium, Schrott, Støbeaffald og Spaaner, i anden Gruppe: Halvprodukter, Skinner, Profiljern, Stangjern, Valsetraad, Plader, Smedejernsrør, Hjulbandager m. m.

Hovedopgaverne for den nye Organisation er i Korthed folgende: at skaffe Dækning for det nodtørftigste indenlandske Behov, at fastsætte Priser og Salgsbetingelser, at regulere Ind- og Udførsel og at regulere Schrottmarkedet.

For at fremtvinge Opfyldelsen af sine Opgaver har Forbundet en vidtgaaende Kontrol- og Undersogelsesret overfor Virksomhederne. Det er Hensigten at sikre Indlandsbehovet ved Dannelsen af Leverancesammenslutninger indenfor Virksomhederne. Bøder og Ekspropriation er de Straffe, der skal fremme Opfyldelsen af Leveringspligterne.

Syndikatets Kongstanke er Produktionens automatiske Regulering efter Markedets Behov gen-

nem Syndikatets Overtagelse af Medlemmernes Salg. Den store nationalokonomiske Værdi i Syndikatet beror ikke mindst paa, at Syndikatet ved at normere og fastsætte Priserne overlader til den enkelte Virksomhed at soge sin særlige Gevinstmulighed indadtil og nedadtil, nemlig gennem oget Driftsokonomi, der atter kan sætte Omkostningerne ned og dermed give Virksomheden forøget Fortjeneste til Trods for, at Priserne ligger fast. Hvilken uendelig nationalokonomisk Betydning dette har i Modsætning til den gennem Statsindgriben skabte Avancenormering, der direkte præmierer dyr Produktion, vil enhver Forretningsmand forstaa at vurdere. Folkene og de demokratiske Vælgermasser vil først have at gøre deres Erfaringer, før de kommer lige saa vidt.

Ledelsen af »Eisenwirtschaftsbund« bestaar af et lige Antal Repræsentanter for Arbejdsgiverne og Arbejderne indenfor Grupperne Produktion, Handel og Forbrug. Plenarforsamlingen bestaar af 70 Medlemmer og 70 Suppleanter, desuden findes Arbejdsudvalg, en Tillidsmand, der er den egentlige Leder, og hans 2 Suppleanter. Hidtil er oprettet i alt 6 Arbejdsudvalg for de forskellige Omraader, saaledes for Raajern, Schrott, for Indlandsmarkedet, for Eksporthandelen m. m. Arbejdsudvalgene har indtil 36 Medlemmer med lige saa mange Suppleanter og er altsaa meget anselige Forsamlinger. Foruden Udvalgets Medlemmer kan særlige sagkyndige tilkaldes til Moderne. Det er en Forudsætning ved Valgene, at saavidt mulig alle Erhvervsgrene og alle Distrikter i Riget repræsenteres i Plenarforsamlingen og ligeledes i Arbejdsudvalgene. Der er altsaa ikke faa Hensyn, der skal varetages.

Dette er i korte Træk Indholdet af Forordningen om »Eisenwirtschaftsbund«. Det ansete tyske Fagblad, »Stahl und Eisen«; hvorfra vi i det væsentlige har hentet de ovenstaaende Oplysninger, knytter hertil nogle Kommentarer, som vi skal gengive i Hovedtræk. Naar man gennemlæser Forordningen, skriver Bladet, kan man ikke værge sig mod den Følelse, at her er skabt et stort tungtbevægeligt Apparat til Losning af en Opgave, som det aldrig vil være voksen. Det er en Kendsgerning, at den indenlandske Jernproduktion ikke slaar til for det indenlandske Forbrug, tilmed da en betydelig Del maa eksporteres for at kunne betale de til Jernproduktionen nødvendige udenlandske Raastoffer. Kun ved at give Produktion og Handel fri kunde man have Haab om at skaffe den fornodne Ligevægt. Nu vil man, da Jernproduktionen ikke slaar til, dele det indenlandske Forbrug efter paatrængende og ikke-paatrængende Behov. Den sikre Folge er, at der vil opstaa en vild Jagt efter at faa Attester for paatrængende Behov. Med saadanne Attester i Haanden har man da Anvisning paa hurtig Levering, men man har blot intet Materiale. Den tyske Økonomi er da atter kommet ind paa det fra Krigsaarene kendte Kortsystem. Man staar med Kortet og Retten i Haanden, men faar intet derfor.

Paa samme Maade viser Bladet, at den nye Organisation ej heller vil kunne løse Prisspørgsmaalet. Enten følger man den naturlige Prisdannelse, og dertil er »Eisenwirtschaftsbund« ganske overflodig, eller ogsaa griber man ind, og saa faar man de samme Forhold, som man nu har stiftet Bekendtskab med i saa mange Aar. Maksimalpriser, der jager Varerne væk eller omgaas, Avancebegrænsninger, der automatisk gør Varerne dyrere o. s. v. Og med ikke ringe Bitterhed konstaterer Bladet som Slutresultat, at Tyskland stadig ikke er bleven klogere efter Krigstidens Tvangsokonomi, og at man stadig ikke kan eller vil indse, at kun den frie Økonomi kan skabe den sunde og normale Samfundsokonomi.

P. Dr.

□□□□□□

Valutaraadet ophævet.

Siden Valutaraadets Oprettelse den 15. December 1919 har »Tidsskrift for Industri« udforligt gjort Rede for Raadets Virksomhed og Industriens Stilling til den i sin Tid foreslaaede Valutalov.

Vi understregede, at Industrien — som forovrigt ogsaa alle andre Repræsentanter i Valutaraadet med Undtagelse af Landbrugets — maatte hævde, at Valutaraadets Arbejde ikke kunde være tilfredsstillende, naar det ikke gennem Lovgivning omgærdedes med saadanne Kauteler, at Raadet var sikret imod, at dets Bestemmelser kunde omgaas.

Industrien maa principielt hævde Erhvervenes Frihed, men til Gavn for Landet og Almenheden og for at forhindre den danske Krones Depreciering maatte man dog fastholde Kravet om valutaregulerende Bestemmelser. Imidlertid meddelte Handelsminister *Thyge Rothe* i Raadets Mode den 4. Juni, at Regeringen ikke agtede at genoptage det af den tidligere Handelsminister Hage frem-

satte Lovforslag, og efter Forslag af Industriraadets Repræsentant, Fabrikant *C. F. Jarl,* vedtog Valutaraadet derfor at oplose sig. Derom udsendtes følgende officielle Meddelelse:

»Efter en af Handelsministeren given Meddelelse i Fællesraadet angaaende Valutareguleringen har Raadet ikke ment at have det nødvendige Grundlag til at fortsætte og derfor enstemmig besluttet at standse sin Virksomhed.«

Man maa derefter afvente, hvilke Forholdsregler Ministeriet mener at burde træffe for at sikre den danske Krone mod yderligere Fald.

□□□□□□

Evropas største Jernbetonskib.

Danmark har nu Æren af at have bygget Evropas største Jernbetonskib, nemlig S/S »Bartels«, der nylig er afleveret fra A/S Kjobenhavns Flydedok og Skibsværft. Selv om man maaske kan stille sig tvivlende overfor Betonskibenes videre Fremtid, er det dog en smuk teknisk Opgave, der fra dansk Side er løst med Konstruktionen og Bygningen af dette Skib, om hvilket vi derfor skal bringe nogle Oplysninger.

Skroget er bygget af Jernbeton og konstrueret efter afdode Ingenior Bartels' System, udfort af Firmaet A/S »Cyclone«, og bygget — iovrigt som den første Nybygning — paa Kjobenhavns Flydedoks nye Søndre Værft. Skibets Støbning foregik i en af dette Værfts Byggedokker, hvilken Byggemaade er særlig bekvem for Jernbetonskibe. Skibets Udrustning saavel som Maskineriet er ligeledes udfort af Kjobenhavns Flydedok. Til Trods for den noget stive Skibsarkitektur, der

S/S »Bartels« paa Prøvetur.

altid følger Betonskibe, er det dog lykkedes at give denne danske Betonskibstype en ganske smuk Form af et betydeligt mere »maritimt« Tilsnit, end det ellers kendes fra udenlandske Betonbaade.

Skibet har følgende Hoveddimensioner: Længde mellem Perp. 231 Fod 0 Tm., Bredde paa Spant 36 Fod 6 Tm., Dybde paa Spant 20 Fod 6 Tm., Dybgang lastet 17 Fod 6 Tm., Bæreevne 1800 Tons.

Skibet er bygget efter Norsk Veritas Regler til Klasse 1 A 1 Exp. og efter den danske Betonskibs-Kommissions Godkendelse.

Det er af Turretdæk Typen med Poop og Bak, Dobbeltbund under hele Skibet, rummende ialt ca. 700 Tons Vand, 3 store Luger til Lastrum paa 83,000 cubfeet, 2 Master og 3 Ladespil paa hver 3 Tons Løfte-

evne. Maskinen er anbragt agter og er en vertical Tregangsmaskine paa 550 I HK., Kedelanlægget bestaar af 2 Maskinkedler, og paa Proveturen opnaaedes en Fart af $8^3/_4$ Knob.

Aptering for Officerer findes agter i Poopen, medens Salon og Kaptajnskammer samt Bestiklukaf og Kommandobro er anbragt ved Forkant af Casingen.

Lukaf for Mandskab er anbragt i Bakken, med Sovekamre og separat Messe for Matroser og Fyrbødere.

Paa Bakken er anbragt et kraftigt Dampankerspil og paa Poopen Dampvarpespil og Dampstyremaskinen.

Skibet er bygget for Rederiet Dampskibsselskabet »Patria« — korresponderende Reder Torben Nielsen — og er nu paa sin første Rejse fra Aarhus til London.

Verdens Olieproduktion — og dens Forhold til Forbruget.

Dette Raastof, hvis Betydning stadig er stigende, blev i 1918 (udtrykt i 1000 Barrels à 159 L) produceret i følgende Mængder — de vedføjede Tal giver den procentvise Mængde for hvert Land af den samlede Produktion:

U. S. A.	355 928	69,15 pCt.
Mexiko	63 828	12,40 —
Rusland	40 456	7,86 —
Holl. Indien	13 285	2,58 —
Rumænien	8 730	1,70 —
Indien	8 000	1,50 —
Persien	7 200	1,40 —
Galicien	5 192	1,00 —
Peru	2 536	0,49 —
Japan	2 449	0,47 —
Trinidad	2 082	0,40 —
Ægypten	2 080	0,40 —
Argentina	1 321	0,26
Tyskland	711	0,14 —
Canada	305	0,06 —
Venezuela	190	0,04 —
Italien	36	0,01 —
latt...	514 729 Barrels.	

U. S. A.s Produktion, som jo er langt i Spidsen for alle andre Produktioner, er i 1919 steget yderligere, til 378 Mill. Barrels. Hovedegnene derovre er Oklahoma, Cansas og Californien. Ligeledes er Mexikos Betydning stigende, saa stærkt, at det allerede yder mere end Rusland, hvor nu i de sidste Aar særlige Forhold maaske ogsaa har hemmet Produktionens Forøgelse. Mexikos Stigning ses af følgende Tal (stadig i 1000 Barrels):

1910	3 333
1914	26 235
1916	40 440
1918	63 829
1919	84 000

Og endda maa hertil fojes, at man endnu kun arbejder i nogle af de mexikanske Oliefelter. Her ligger altsaa betydelige Fremtidsmuligheder.

Rumænien er nu naaet op til 80 pCt. af sin Produktionsevne for Krigen. — *Persien* er først for nylig traadt ind i Petroleumsproducenternes Række, og det under stærk *engelsk* Kontrol. Englands Flaade og dermed hele Englands økonomiske Politik er jo i stærkeste Grad interesseret i Olien som Brændsel; og det af den engelske Stat kontrolerede Selskab, Anglo-Persian Oil Co., har fra sine Kilder i Sydpersien, ved Karun-Floden allerede kunnet yde den engelske Flaade store Leveringer, endda paa overraskende kort Tid. I Mesopotamien ligger ogsaa, efter Sigende, endda meget betydelige Oliefelter, som endnu slet ikke er aabnede, og som efter al Sandsynlighed ogsaa vil blive Anglo-Persian Oil Co.'s Omraade. Det samme Selskab har ogsaa vist sit Initiativ overfor den beromte Bagdad-Bane, hvis Strækning Bagdad—Basra er i Drift — ved at stille sig i Spidsen for en Forlængelse af den fra Bagdad over Kermanschah til Teheran, Persiens Hovedstad, hvad der jo ogsaa vil bringe Selskabet et nyt stort Marked.

I 1919 blev der sat betydelige nye Kapitalmængder i Olieindustrien: i *U. S. A.* endda flere Hundrede Millioner Doll., i det andet forende Olieland, *England,* mere end 20 Mill. Pd. Sterl.

— Ogsaa *Japan* forstaar fuldtud Oliens voksende Betydning; og som sædvanlig i Japan, og karakteristisk for dette Land og Folk, er Regeringen stærkt og aktivt interesseret ogsaa i denne Gren af Erhvervslivet. Indenrigsministeriet har stottet en Sammensmeltning af de storste Petroleumsselskaber, der saa igen har opsuget i sig en Række mindre, saaledes at det nye Foretagende bæres af en Kapital paa 100—150 Mill. Yen. Derved er hele Japans Petroleumsforsyning monopoliseret; et andet Spørgsmaal er det imidlertid, om det, som Regeringen haaber, gennem intensiv og rationel Drift kan gøre sig uafhængig af fremmed Tilforsel.

— Endelig skal nævnes de rige, hidtil ikke brugte Oliefelter i *Kina,* som nu, da Olieforbruget er i stadig Stigning, trods Usikkerheden i Landet, for Alvor aabnes og bearbejdes. Man har fra dels kinesisk privat, dels fra kinesiske Myndigheders Side hidkaldt udenlandske Sagkyndige; det kinesiske Selskab Chung Hua Mining Co. planlægger at udnytte Kilderne i Provinserne Szechuan, Shensi og Sekiang. Regeringen har dog, under Henvisning til de urolige Forhold i de to første Provinser, henstillet til Selskabet forelobig at nojes med at begynde i den tredie Provins og afvente, at ordnede Tilstande vender tilbage til Szechuan og Shensi.

I hvilken Grad — trods de nævnte Anstrengelser for at øge Produktionen rundt i alle Verdensdele, og trods det, at disse Anstrengelse ogsaa delvis lykkes — dog alligevel Verdensmarkedet er vanskeligt paa Grund af den langt stærkere stigende Efterspørgsel, fortæller følgende Meddelelse fra Californien. Standard Oil Co. of California har meddelt sine Agenter, at de kun maa udfore de Mængder, som de allerede er ved Kontrakter forpligtet til. Aarsagen angives at være den simple: Eftersporgslen er langt storre end Tilbudet. Siden 1910 har Standard Oils Forraad aldrig været saa lave som nu, og Selskabet henviser til ikke alene at oge Produktionen paa den mest rationelle Vis, men ogsaa til at opfordre Forbrugerne til at anvende videst mulig Økonomi med denne Vare.

Som et Led i Arbejdet for Produktionens Forogelse skal endnu nævnes, at man i England er stærkt interesseret i Olieskiferlagenes Udnyttelse; der er dannet en særlig Studiekommission for at undersøge, hvor store Mængder Olie, der vil kunne vindes ved Destillation af særlig de skotske Olieskifre. Ogsaa fra Estland, hvor meget olierige, men ret spredte Skifre findes, har man paakaldt engelske Interesser.

r.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Handelsbalancen — og Strejkerne.

Vi gav i vort sidste Hefte en Oversigt over vor Handelsbalances Udvikling i de forlobne Maaneder af indeværende Aar. Siden da er Handelsstatistiken for April Maaned udsendt, og medens Marts Maaned viste en Import til 295 Mill. Kroners Værdi mod en Eksport af i alt 167 Mill. Kroner, viser April Maaned en Import af 184 Mill. Kroner mod en samlet Eksport af 74 Mill. Kroner. Selvfolgelig er det i forste Række Transport- og Havnestrejkerne, der her har gjort sig gældende og som det vil ses i særlig Disfavør af vor Eksport, der procentvis er gaaet betydelig stærkere tilbage end Importen. Med den Udvikling, Afskibningsforholdene siden har taget, maa det haabes, at de lige saa alvorlige som beskæmmende Tal for April Maaned maa blive en særlig Undtagelse. Landets Økonomi taaler ialfald ingen Gentagelse.

Fra Glasindustrien.

For Øjeblikket viser den bøhmiske Glasindustri et Billede af stærkt Opsving: Bestillingerne strømmer ind, stærkere end Produktionen kan tilfredsstille dem; alene Bestillingerne fra Leipziger og Lyoner Messerne var nok til fuldt at beskæftige samtlige Fabriker; der grundes derfor ogsaa nye Anlæg i ret stort Tal. — Fagmænd indenfor denne Industri gør imidlertid gældende, at om denne Produktion holdes oppe i blot et Par Aar endnu, er Overproduktionen uundgaaelig. Under Krigen er Japan blevet en farlig Konkurrent; der var i 1914 463 japanske Glasfabriker med ca. 9000 Arbejdere; i 1917 var Tallet paa Fabrikerne steget til 832 med ca. 17 000 Arbejdere. De japanske Glasvarer konkurrerer stærkt med de evropæiske paa de asiatiske Markeder, ikke blot i Indien, men ogsaa i Forasien; og man regner egentlig disse Markeder for tabte for Evropa. — Men ogsaa i denne Verdensdel opstaar nye Glasværker, især i Belgien, ogsaa i Rumænien og i Ukraine. Alene i Nordvest-Bohmen er der i den sidste Tid oprettet 19 store nye Anlæg.

❁ ❁ ❁

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Advarsel fra Direktoratet for Arbejds- og Fabrikstilsynet.

Under Igangsætningen af en Dieselmotor er der fornylig indtruffet en alvorlig Ulykke, idet Motorens Cylinder sprængtes. Aarsagen til Eksplosionen maa antages at have været den, at der til Hjælp ved Startningen blev benyttet komprimeret Ilt.

Skønt Faren ved en saadan Anvendelse af Ilt til Oliemotorer skulde synes saa iojnefaldende, at enhver Advarsel var overflødig, fremgaar det af de i Anledning af Ulykken optagne Forhør, at Tilfældet næppe er helt enestaaende. Der vil derfor for de sagkyndige Arbejdsledere være Grund til at holde Øje med, at lignende Uforsigtigheder ikke finder Sted i deres Virksomhed.

Engelske Udførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »The London Gazette« af 14. Maj d. A. vedrørende Ændringer i Udforselsforbudene fra England.

Dette Udklip henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 8.*

Ophævede Eksportforbud i Norge og Holland.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er det indtil videre tilladt fra Norge at udfore alle Slags Kraftfoder og Guano af Fisk og Havdyr med Undtagelse af Sildemel og Hvalkodmel.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er det hidtil i Holland gældende Forbud mod Udførsel af Melasse ophævet indtil videre.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er det i Holland hidtil gældende Forbud mod Udforsel af Terpinol, Terpinihydrat og Anæstenin ophævet fra den 20. Maj d. A.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om Ophævelse af Udforselsforbud fra Holland for følgende Varer:

Tin, Zink, Antimonium, Platin og Animalsk Lim.

Eksportafgifter m. m. i Finland.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af Forordning vedrorende Licens- og Eksportafgifter i Finland, i Henhold til hvilken der ved Opnaaelsen af Licensbevilling for udforselsforbudte Varer skal betales Handels- og Industri-

styrelsen en Afgift af 2 pCt. af Varens Værdi; dog skal der ved Udforsel af finske Skibe betales en Licensafgift af 15 pCt. af Salgsprisen. — Nævnte Bestemmelse gælder ikke for Transitgods, Reeksportgods, Flyttegods, Prøver uden Værdi, samt Forsendelser, hvis Værdi ikke er højere end 1000 Rmk.

En Tarif over Eksportafgiften henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E 7.*

Transit gennem Finland til Estland.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse gaaende ud paa, at Transitgods, destineret til Estland og passerende gennem Finland, kan indføres hertil og under lagttagelse af tilbørlige Forskrifter atter udføres, uden der herfor behøves Ind- og Udførselstilladelse.

Amerikanske Salgsbetingelser ved Eksport.

I Forbindelse med Meddelelse i Tidsskriftet af 1. Maj d. A. vedrørende amerikanske Salgsbetingelser for Eksporthandel, har man fra Udenrigsministeriet modtaget yderligere specificeret Fortolkning af Klausulen f. a. s. (free along side). Denne Meddelelse henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 5.*

Danmark — Californien.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Konsulat i St. Francisco indberettet, at der som Afdeling af St. Francisco's Handelskammer er oprettet en særlig Komité med det Formaal at udvikle Handelsforbindelsen mellem Evropa og St. Francisco (Californien).

Komitéens Adresse er: Foreign Trade Department, San Francisco Chamber of Commerce.

Franske Udførselsforbud.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn en fra Udenrigsministeriet modtagen Fortegnelse i dansk Oversættelse over de franske Udforselsforbud, ordnet efter de paagældende Dekreters Dato, samt en Fortegnelse, hvor disse Udførselsforbud er ordnede efter Varer. Fortegnelserne er mrkt. *Journal Nr. E. 13.*

□□□□□□

Fra Biblioteket.

I Sommermaanederne er Biblioteket aabent Hverdage Kl. 10—7 og Søndage Kl. 10—12.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

9a. Pauli, E.: Det tekniske Selskab 1843, 1893, 1918. 129 S.
30. Townsend, J. S.: Electricity in gases. Oxford 1915. 511 S.
34b. Zsigmondy, R.: Kolloidchemie 2. Aufl. Lpz. 1918. 418 S.
39. Luplau Janssen, C. og E. Buch Andersen: Fixstjernerne. Kortf. Fremstilling af Stellar-Astronomien. Kbh. 1918. 186 S.
42. Chatley, H.: The force of the wind. Lond. 1909. 91 S.
59. Funch, J.: Kloaktrykledninger i Øresund ud for Kløvermarksvej. Kbh. 1918. 14 S.
59. Harvey, G. P.: Moderne Fremgangsmaader ved Rensning af Drikkevand. Kbh. 1918. 12 S. (Tvl.).
64. Stich, C.: Bakteriologie und Sterilisation im Apothekenbetriebe. 3. Aufl. Berl. 1918. 334 S. (Tvl.).
65. Warming, J.: Boliglovgivning. Kbh. 1918. 70 S.
70. Hock, A.: Technisches Praktikum. I—II. Dresd. 1918. 2 Vol.
78. Wik, G.: Ersättningsmetaller. Stockh. 1918. 26 S.
79. Das Materialprüfungswesen herausg. v. F. W. Hinrichsen. Stuttg. 1912. 627 S.
79. Collstrupp, A. og Edv. Dülow: Imprægnering af Havnetømmer. Kbh. 1919. 8 S.
79. Poulsen, A.: Moler Cementstens kemiske Modstandsevne.
83. Gramberg, A.: Maschinenuntersuchungen und das Verhalten der Maschinen. Berl. 1918. 530 S.
85. Holde, D.: Untersuchung der Kohlenwasserstofföle und Fette. 5. Aufl. Berl. 1918. 797 S.
87. Haier, F.: Dampfkessel-Feuerungen zur Erzielung einer möglichst rauchfreien Verbrennung. 2. Aufl. Berl. 1910. 334 S. (Tvl.).
88. Ledertheil, H.: Die Zweitaktmotoren und ihr Anwendungsgebiet. 2. Aufl. Berl. 1918. 236 S.
88. Brewer, R. W. A.: Carburation in theory and practice. 2. Ed. Lond. 1918. 308 S. (Tvl.).
88. Schimek, E. G.: Die magnetelektrischen Zündapparate für Explosionsmotoren. 2. Aufl. 1918. 228 S.
88. Gerhards, M. W.: Ölmaschinen. Berl. 1918. 152 S.
90. Teiweis, K.: Kompressoren-Anlagen insbesondere in Grubenbetrieben. Berl. 1911. 213 S.
91. Forsberg, E. A.: Om bestämmande af hastigt roterande maskiners rörelsemotstånd. Stockh. 1918. 63 S.
98. Maier-Leibnitz, H.: Berechnung beliebig gestalteter einfachiger und mehrfachiger Rahmen. Stuttg. 1918. 140 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 13 | 1. JULI | 1920

C. A. Olesen.

27. Juni 1845—20. Juni 1920.

MIDT i Sommerens skønneste Tid er Etatsraad C. A. Olesen gaaet bort, kun faa Dage før sin 75 Aars Fødselsdag. Med ham har det danske Erhvervsliv, og da først og fremmest dansk Industri, ikke blot mistet en Fører og Foregangsmand, men tillige en Personlighed af en Støbning, der bliver stedse sjeldnere, og hvis Lødighed synes laant fra en snart glemt Tidsalders større Ro, Renlinethed og Rankhed. Med »den gamle Etatsraad« er da ikke blot en fremragende Forretningsmand gaaet i sin Grav, men dansk Kulturliv er bleven en Type fattigere, en Type, der har fremmet og højnet vort Borgerskabs Niveau, ryddet Vejen for det nye — og holdt det gamle højt i Ære.

C. A. Olesen var født i Hjørring som Søn af en anset Brænderiejer og fik saaledes allerede fra sit fædrene Hjem værdifulde Traditioner at føre videre. Han gik først den videnskabelige Vej, idet han tog farmaceutisk Embedseksamen,

og gik derefter over i det kommercielle Liv, i hvilket han skulde komme til at yde sin Indsats efter en sjelden regelmæssig Udviklingslinie, der var karakteristisk for hele hans Personlighed. Han blev Underdirektør i Aalborg Spritfabrik 1871—78, derpaa Medejer af Roskilde Spritfabrik indtil 1881. Det var just i disse Aar, at dansk Industri saavel som vort ovrige Erhvervsliv stod i Fornyelsens Tegn. Det følte stadig stærkere, at skulde dansk Produktion have Udsigt til at hævde sig i Konkurrencen med Udlandet, da maatte de mange spredte Kræfter samles i modstandsdygtigt og udviklingsrigt Fællesvirke. Med sin enestaaende Arbejdsevne, sin Fremsynethed og rolige Bedømmelse af alle Konjunkturer blev Olesen den selvskrevne Organisator indenfor den Industri, han tilhorte. Med sine Planer vakte han Tietgens Interesse, og inden længe var der mellem de to Mænd knyttet stærke Baand, der bestod lige til Tietgens Død. Med loyal Respekt for Industriens Selvstændighed og Særegenskaber lykkedes det den kun ca. 35 Aar gamle Spritfabrikant fra Roskilde at samle den overvejende Del af den danske Spiritusindustri i Aktieselskabet »De danske Spritfabriker«, der stiftedes Aar 1881. Indenfor dette Selskab faldt da hans Hovedvirksomhed gennem næsten 40 Aar, indtil først tiltagende Svagelighed og tilsidst Døden satte Punktum for Arbejdet. I stadig Udvikling og Fornyelse som selve Industriens Væsen saaledes blev da ogsaa dette lange og gode Arbejde, hvor Arbejdets Skaber og Arbejdet selv voksede frem i stadig gensidig Vekselvirkning.

For den Forening af Produktion og Handel, som er et Særkende for moderne Industri, havde C. A. Olesen ganske særlige Betingelser, og snart droges han i Kraft af sine almene Interesser ind i det erhvervspolitiske Livs mange og store Opgaver. Han valgtes til Medlem af Grosserer-Societetets Komité, hvis Formand han var 1907—12. I denne Egenskab gjorde han ikke blot et stort og sagligt Arbejde, men forstod ogsaa med lykkelig Haand at arbejde paa den Samling af Hovedstadens og Provinsens Interesser, der maaske ellers ikke har været saa overdrevent dyrket i vort Erhvervsliv. Han var desuden Medlem af et Utal af Kommissioner af kommerciel og økonomisk Karakter. Hans solide Kundskaber gjorde ham overalt til en værdifuld Kraft. Ikke blot indadtil i Erhvervslivet gik hans Interesser, han viste ogsaa gennem sit Arbejde for økonomisk nordisk Samvirken, for Danmarks Deltagelse i udenlandske Udstillinger, for Rødby-Femern Ruten m. m., at han var den sande Forretningsmand med det store Udsyn.

I 1914 valgtes han til Formand for Nationalbankens Repræsentantskab, allerede forinden var han indtraadt i Industriraadet. Indenfor dette kom han snart til at deltage i Krigsaarenes store Arbejde, idet han valgtes til Medlem af det staaende Udvalg. Da han i Begyndelsen af indeværende Aar af Helbredshensyn maatte trække sig tilbage fra dette Hverv, udtalte Industriraadet sin Tak i en Skrivelse, som fandtes offentliggjort i nærværende Tidsskrift.

Med alle disse Hverv tabte han dog aldrig Interessen for sin egen Virksomhed, der under hans dygtige Ledelse stadig gik fremad. Næppe mange Industrier har en saa vanskelig Position som Spiritusindustrien. Høj teknisk Udvikling, kommerciel Redelighed og personlig Nobelhed var de Midler, hvormed Etatsraad Olesen formaaede at konsolidere sin Virksomheds Udvikling trods alle vanskelige Forhold, der ikke mindst skulde tiltage i hans sidste Virkeaar som Følge af Krigstidens Restriktioner m. m., der bl. a. forte til den fuldkomne Koncentration indenfor vor Spiritusindustri, der forudsætter Tillid fra alle Sider. De karakteristiske Egenskaber hos Etatsraad Olesen, hvorpaa hele den Udvikling i saa fremragende Grad byggede, afspejlede sig ogsaa i Forholdet til Medarbejdere og Underordnede, som han i ægte patriarkalsk Aand forstod at drage personligt med ind i det fælles Arbejde, og som gengældte hans Tillid med en Hengivenhed, der lige til det sidste har givet sig de smukkeste Udslag.

C. A. Olsen har da selv sat sig det bedste og mest varige Minde, en Mand kan efterlade sig, nemlig det, der rummes i selve ens Navn. Med Taknemlighed og Hengivenhed vil dansk Industri stedse omfatte dette, med Vemod vil den se Pladsen blive tom efter dets Bærer. Thi ganske vist betegner Fornyelse og Erstatning Livets Gang ogsaa i Erhvervslivet og i dets Organisationer. Nye Kræfter rykker frem og Arbejdet gaar videre. Visse Pladser kan dog aldrig udfyldes igen. Personlighedens Særkende og Tidens Aand lader sig ikke reproducere. Etatsraad C. A. Olesen var i sjelden Grad et Præg af begge Dele, en Riddersmand, en Grand-seigneur, en sidste af en stor og stolt Generation.

● ● ●

De engelske Overpriser for Kul til Neutrale.

En Undersøgelse i den norske Industri.

»Norges Industriforbund« har foretaget en overordentlig interessant Undersogelse til Belysning af de engelske Kulprisers Betydning for den norske Industri. Undersøgelsens Resultater danner Dokumentation for en Henvendelse fra Industriforbundet til den norske Regering, hvori Forbundet henleder dennes Opmærksomhed paa, hvad der kan gores for at opnaa lempeligere Salgsvilkaar i England for Kul, Koks og Cinders. Da de engelske Kulprisers Betydning jo ogsaa er et særdeles brændende Problem for dansk Erhvervsliv, vil det være interessant at se de Slutninger, den norske Undersogelse kommer til.

Udredningen giver først et Overblik over den norske Kulimport fra 1913 til 1919, som udviser en lignende Bevægelse som kendt fra vore hjemlige Forhold. I 1913 importerede Norge i alt ca. $2^1/_2$ Mill. Tons, (Danmark ca. $3^1/_2$ Mill.), men i 1919 kun 1,7 Mill. Importen i 1913 hidrørte ganske overvejende fra England; fra Tyskland kom kun 10,000 Tons, fra Spitzbergen 30,000 og fra U.S.A. 5,000. Under Krigen er baade Tilforslerne fra Spitzbergen og U.S.A. gaaet betydeligt i Vejret, men England staar dog stadig som Hovedeksportor til Norge.

Udredningen opgør derefter Kulforbrugets Fordeling paa de forskellige norske Industrigrene, der for Tiden kræver i alt 1,4 Mill. Tons aarlig, hvoraf Papir- og Celluloseindustrien 250,000 Tons, Kemisk Industri 240,000 Tons, Elektroteknisk Storindustri 230,000 Tons, Jern- og Maskinindustrien 170,000 Tons o. s. v., altsaa meget anselige Tal til Trods for den udstrakte Anvendelse af Vandkraft, der jo er et Særkende for norsk Industri.

Derefter følger en Sammenstilling af de engelske Kulpriser for de sidste Aar opgjort efter cif-Værdien. De viser en Stigning fra 1913 med 18,30 Kr. pr. Ton til Kr. 200 pr. Ton. Det paavises, at Stigningen i fob-Priserne paa engelske Kul ikke skyldes en tilsvarende Forøgelse i Produktionsomkostningerne, men den særlige Overprispolitik, som man desværre lagde Grunden til i England, efter at Regeringen havde overtaget Kulhandelen. Det norske Industriforbunds Udredning giver gennem et interessant Talmateriale en klar Skildring af, hvorledes Prisen pr. Ton Kul ved Minens Rand er steget fra 1913 til 1919 fra ca. 10 sh. til ca. 26 sh. pr. Ton, medens Eksportprisen samtidig viser en Stigning fra ca. 14 sh. til 65 sh. i December 1919. De siden skete — som bekendt meget betydelige — Prisforhøjelser er ikke medregnet i Udredningen.

Disse Tal er dog kun de officielle Tal; overfor dem staar imidlertid de faktiske Priser, som norske Importorer maatte betale, og disse var i Slutningen af 1919 ca. 100 sh. pr. Ton fob. Sammenstillet med Produktionspriserne plus Omkostninger til Udskibningshavn og Priserne for det engelske Hjemmeforbrug andrager da den Overpris, som Norge lige saa vel som øvrige Neutrale maatte betale til England, ca. 60 sh. pr. Ton, hvilket Tal vistnok egentlig burde sættes væsentlig højere, men for at være paa den rette Side bygger den norske Udredning med de nævnte 60 sh. som den Overpris, Norge har at betale pr. Ton engelske Kul. Det bemærkes, at dette Tal altsaa gælder sidste Kvartal af 1919, saaledes at en Undersogelse pr. Dato vilde give et betydeligt højere Tal for Overprisen.

Den saaledes udregnede Overpris anvendes nu paa de forskellige Industrigrenes Forbrug, og for den samlede norske Industri viser det sig da, at den med sit nuværende Forbrug betaler en Overpris af ca. 4,2 Mill. £, altsaa godt op mod 100 Mill. Kr. pr. Aar.

Ansigt til Ansigt med disse Tal kan det ikke undre, at den norske Industri med Bekymring ser Udviklingen paa dette Omraade i Mode, og at den har henvendt sig til Landets Regering for at gore denne opmærksom paa dette alvorlige Forhold.

□□□□□□

„Svensk Export".

Det var i 1887, at »Sveriges Allmänna Exportförening« traadte ud i Livet. Hurtig viste det sig, at det var nødvendigt at finde en Publikationsform for Meddelelser til Medlemmerne. Man valgte Cirkulæret, og ganske kuriost kom det første, dateret 14. Juli 1887, til at angaa et fællesnordisk Anliggende, nemlig en eventuel svensk Deltagelse i den forestaaende store Landbrugs- og Industriudstilling i Kjobenhavn.

Adskillige andre Cirkulærer fulgte ovenpaa dette i de kommende Aar og det lige til 1895. Men da Muligheden dukkede op for at faa de egentlige Konsultetsindberetninger tilligemed pekuniær Statsstotte, hvis Eksportforeningen ligefrem besluttede sig til Udgivelsen af et Tidsskrift, var man ikke sen i Vendingen. Der handledes hurtigt og med Held. En Aftale med Statsmagten kom i Stand, og den 30. Marts 1895 udsendte »Svensk Export« sit forste Numer og kan dermed i indeværende Aars andet Kvartal se tilbage paa en 25aarig Virksomhed.

I denne Anledning har »Svensk Export« udsendt et stateligt Jubilæumsskrift, der ikke blot fortæller om Tidsskriftets Historie, men ogsaa indeholder interessante Bidrag til Belysning af de svenske Eksportnæringers Udvikling i det forløbne Tidsrum. Man faar gennem adskillige af Bidragene en levende Forstaaelse af den stærke Ekspansion, der har kendetegnet svensk Næringsliv i den sidste Menneskealder. Tag f. Eks. et Afsnit som Maskinindustrien. Forfatteren til dette Emne, Civilingenior *Amos Kruse*, fortæller, at i Firserne af forrige Aarhundrede var Specialisering et næsten ukendt Begreb i den svenske Maskinindustri. Hver Virksomhed tog sig saa at sige af alt forefaldende Arbejde og kunde iøvrigt i Forhold til tysk og amerikansk Maskinindustri karakteriseres som værende gammeldags. Arbejdsmetoderne var forældede, Maskinerne af gennemgaaende ringere Kvalitet, Værkstedslokalerne trange og ubekvemme. En Sammenligning med de tilsvarende Virksomheder i Dag giver et helt andet Billede. Nu er Sverige paa mangfoldige Omraader kommet fuldt paa Højde med de store Industrilande og har paa visse Omraader endog overflojet dem. Et

almindeligt Udtryk for denne glimrende Udvikling har man i hosstaaende Talkolonner, der angiver den svenske Maskinindustris Produktionsværdi, Import og Eksport i 20-Aars Perioden 1897—1917:

	Produktionsværdi Mill. Kr.	Import Mill. Kr.	Eksport Mill. Kr
1897.....	47	20	8
1900.....	76	23,3	11,6
1905.....	71	24,2	15,6
1910.....	115	28,6	35,0
1914.....	227	33,5	59,7
1915.....	270	27,2	86,6
1916.....	420	40,3	142,3
1917.....	579	36,4	171,5

I Arbejdet for at fremme Sveriges Udforsel har Tidsskriftet »Svensk Export« i de forlobne Aar ydet en kraftig Medvirkning ikke blot ved de mange positive Oplysninger, som det til forskellige Tidspunkter har bragt, men nok saa meget ved den Propaganda, det har udfort for Etableringen af Organer, som maa siges at have virket fremmende for den svenske Eksportindustris og Eksporthandels Udvikling. Vi tænker her paa Tidsskriftets kraftige Agitation for Konsulats- og Handelskammervæsenets Udbygning, Arbejdet for Frihavnssagen, som ganske vist først nu har sat sig Frugter, Arbejdet for Oprettelsen af et selvstændigt Departement for Handel, Industri og Sofart og ikke mindst Arbejdet for Udviklingen af den nationale Rutefart. Ihukommende det snart gamle Ord, at »Handelen følger Flaget« har Eksportforeningens Tidsskrift i mangfoldige Aar stottet og opmuntret svenske Bestræbelser for paa dette Omraade at gore sig uafhængige af Udlandet, og da i Særdeleshed af de store Lande England og Tyskland.

»Svensk Export«s første Redaktør var Hr. Wilhelm Tesch, som ledede Tidsskriftet til sin Død i 1902. Hans Efterfølger blev Direktoren John Hammer, som i 1915 er bleven afløst af Direktør *Erik Nylander*.

Hr. Nylander har vist sig som en overordentlig virksom Leder af Foretagendet. Han har ved sin energiske og sympatiske Fremtræden formaaet at knytte en udmærket Stab af Medarbejdere til sig baade fra Indland og Udland og har derved yderligere bidraget til »Svensk Export«s Udbredelse.

I Anledning af Jubilæet er der ogsaa Grund fra dansk Side til at sende Eksportforeningen og dens Tidsskrift en hjertelig Lykonskning, saa meget mere som Foreningens Ledelse altid med Interesse og Sympati har fulgt den økonomiske Udvikling i Danmark.

J. V.

Tørv.

I vort sidste Numer bragte vi en udførlig Oversigt over Brændselsproblemet. Saa hurtig gaar imidlertid Udviklingen, at en Del af det deri anforte allerede er forældet. De i Artiklen nævnte Forsøg i Haslev er tilendebragt og med ganske overraskende Resultater. Det viser sig, at Sugegasanlæget med Tørv som Brændsel muliggor at producere en KVT for 12—13 Øre, Beløb, der i Sammenligning med de ellers her i Landet kendte, maa siges at være forbløffende lave. Det er herefter klart, at det er mere end en blot Rensning, der foregaar ved de særlige Apparater, den overordentlig dygtige Elektricitetsbestyrer dernede anvender, og det vil være af storste Interesse at folge Sagen under dens videre Udvikling, der arbejdes nemlig intensivt med Problemet.

Men ogsaa andre Steder synes Tørvene at spille en afgørende Rolle i de økonomiske Samfunds Brændselsproblemer. Vi sigter her til Sverige: »Goteborgs-Posten« bragte forleden et Referat af et Foredrag, som den ogsaa hos os velbekendte Ingenior Hermansen fra Växjo nylig har holdt ved Chalmarska Institutet. Da vi tror, at disse Udtalelser ogsaa kan være af Interesse for Tidsskriftets Læsere, tillader vi os at gengive nævnte Referat i Oversættelse. (Vi forudskikker, at det ikke drejer sig om Kedel- men om Ovnbrændsel).

»Ingeniør Hermansen fra Växjo, der i de sidste Dage har holdt Forelæsninger ved Chalmarska Institutet om en ny Slags Rekuparativ-Ovn, holdt herunder bl. a. en Forelæsning om Tørv, Ved og andet vandholdigt Brændsel i Industriens Tjeneste. Fra mange forskellige Sider har der under de sidste Aars Brændselsvanskeligheder været fremsat Forslag om at erstatte Stenkul med indenlandsk Brændsel, og Foredragsholderen fremhævede, at det vilde være en Livsbetingelse for den svenske Industri at gøre sig uafhængig af udenlandsk Brændselsmateriale. Foredragsholderen havde sat sig til Opgave at paavise den Indflydelse, Brændslets Vandindhold havde paa dets effektive Brændselsværdi og redegjorde for Midlerne, hvorved Vandindholdets skadelige Indflydelse paa Brændselsøkonomien kunde nedsættes.

Forelæserens Erfaringer om Vandindhold og Brændselsværdi overførte han paa industrielle Ildsteder, som Dampkedler enkelte og dobbelte, rekuparative og regenerative Ovne m. m. Særlig indgaaende behandlede Foredragsholderen Tørreanlæg og de Fordringer, der stilles til disse, samt paaviste Spørgsmaalets nationaløkonomiske Betydning bl. a. ved at sammenligne Prisen paa det vandholdige Brændsel og Stenkul. Som Resumé af det højst interessante Foredrag fremsættes nedenstaaende Postulater:

Indenfor Industrien kan de importerede Stenkul erstattes med vandholdigt Brændsel ved Brug af Dampkedler og andre Ildsteder med *lav* Temperatur, og ved Anvendelse af Hel- og Halv-Gasgeneratorer kan dette gøres saa økonomisk, at det kun i Undtagelsestilfælde er nødvendigt at foretage videre Forholdsregler (hvilket jo unægtelig er af mindre Interesse). Hvad derimod angaar Ovne med *høj* Rogtemperatur, saa udøver Vandindholdet her som bekendt en skadelig Indflydelse paa Økonomien, der hurtig stiger med Arbejdstemperaturen, og de højst brugelige Arbejdstemperaturer kan ikke opnaas i enkelt rekuparativ Ovn ved Brug af vaadt Brændsel, i dobbelt rekuparativ Ovn kun ved en uforholdsmæssig stor Brændselstilforsel. Ved middelhøje Arbejdstemperaturer kan en væsentlig Forbedring opnaas ved Gasforvarmning, men den storste

Brændselsbesparelse opnaas ved at bortskaffe Vandet eventuelt i Forbindelse med Gasforvarmning. Naar Vandet er bortskaffet, er det teknisk muligt at opnaa hvilkensomhelst Temperatur med Ved og Tørv, som kan opnaas med Stenkul og det ved et Forbrug af Brændsel, som vel nok ligger noget over det tilsvarende Brug af tørt Materiale, men ikke er storre end at det kunstigt tørrede Brændsel kan konkurrere med Stenkul ikke alene nu, men ogsaa under normale Forhold. Fjernelsen af Vandet kan undtagelsesvis foregaa ved Afkøling af Generatorgassen, men i alle almindelige Tilfælde ved Tørring ved Hjælp af Varmeindholdet i Roggassen. Det rigtige Valg af Dimensioner for Tørveanlægene ligesom Valg af den rigtige Type er af stor Vigtighed for Tørveanlægenes Økonomi. Valget af Dimensioner er en særdeles vanskelig Opgave og kræver speciel faglig Indsigt. Paa Grund af de nuværende høje Kulpriser er Tidspunktet særlig gunstigt for Overgang til indenlandsk Brændsel, for selv om Omkostningerne ved Torveanlægene med de nuværende høje Priser bliver store, vil det lønne sig. Ogsaa ved Ovne, saavel enkelte som dobbelte regenerative, hvor vandholdigt Brændsel allerede anvendes, kan en betydelig Besparing opnaas ved Tørring af Brændslet, særlig ved Ovne med høj Arbejdstemperatur. Ved de fremsatte Metoder kan den svenske Industri spare en Kulimport, hvis Værdi kan sættes til 75 Mill. Kr. aarlig, og af det halve Beløb, som maa regnes til indenlandsk Brænde som Estatning for Stenkul, kan en anselig Del spares ved Tørring af det Ved, der for Tiden opbrændes i Ovne. Forelæseren fremholdt, at ganske vist spillede Ovnbrændsel kun en lille Rolle i Forhold til den Opgave, som man behandlede, nemlig: Sveriges Uafhængighed af Brændselsimport. Det ovenfor anforte turde imidlertid være det Felt, som hurtigst kan bære Frugt, da de Metoder, som her paapeges, er til økonomisk Fordel for alle interesserede Parter, og han haabede, at svenske Industridrivende vilde tage Brændselsspørgsmaalet op til alvorlig Drøftelse.«

Vi tilføjer, at der fra bestemt Hold her i Landet gøres lignende Anskuelser gældende, og at man har gennemfort Forsøg i det smaa, men rigtignok med den Opgave at soge et Kedelbrændsel tilvejebragt.

□□□□□□

Kul, Tørv, Olie.

Nogle Bemærkninger til G. G.'s Artikel i Nr. II.

Vi har modtaget folgende:

Allerede i mange Aar for Krigen kunde Tørv paa afsides Steder udmærket konkurrere med Kullene, hvilket næppe kan være ukendt, men det var først da Krigen havde hindret og fordyret Kultilførslerne, at Industrien og Autoriteterne fik Interesse for Sagen, men paa Grund af den upraktiske og ofte helt forkerte Maade, det hele blev lavet paa, kunde Tørvene kun give ringe Glæde for dem, der begyndte at fabrikere dem i større Stil.

Ingen anede egentlig, hvad dette at skulle lægge Landets Brændselsforbrug delvis om vilde sige, og ingen anede noget rigtigt om Tørvs købmandsmæssige Behandling. Tørv havde jo hidtil været et Hjemmebrændsel, og kun faa Fabriker naaede over en Produktion paa et Par Tusind Tons, hvoraf kun en Del forsendtes med Banevogn, og ingen tænkte alvorligt over Pladsforholdene, at en m^3 Tørv vejede 3—500 kg, medens en m^3 Kul vejede 900 kg, saaledes at det nye Brændsel fyldte 7—5 Gange saa meget o. s. v., eller at Asken kunde volde dem Ærgrelser og Fordyrelser. Det hele kom saa pludselig, skulde vel ogsaa pludselig forlades igen, og derfor toges det ikke alvorligt, men betragtedes som »Krigsvare« — saasom Kaffesurrogater, Humletobak o. l.

Det er glædeligt at se, at Sagen nu er ved at blive betragtet med mere Alvor, og at den Forstaaelse, som forgæves paakaldtes for et Par Aar siden, nu er ved at komme, nemlig at en stor indenlandsk Omsætning er bedre for vor Industri, for Statskassen og for os alle, end at sende vore Penge ud og intet opnaa.

Iøvrigt bemærkes til Tabel 2, at jeg ikke tror, at der faas saa mange Tørv i 1920 som anslaaet. Hele April til midt i Maj, de Maaneder, der sædvanlig er de bedste, har i Aar været meget daarlige, og mere end $^2/_3$ af det projekterede Kvantum faas næppe fremstillet.

Foranlediget ved Bemærkningen om, at man kan stille en Beregning op om, hvor langt man kan køre med Torv for at opnaa, at der bruges lige saa mange Varmeenheder til Transporten, som Tørvene indeholder, vil jeg her svare med at forsoge at opstille denne Beregning.

I Statsbanernes Godstog forbruges gennemsnitlig 55 kg Kul for hver 1000 t km, eller for at kore 1 t Tørv 1 km 0,55 kg. Skal en Vogn Tørv køres fra god Tørvemose i Jylland til Kjobenhavn, bliver dette ca. 300 km, hvortil altsaa medgaar 16,5 kg. pr. t. Koster Kullene 280 Kr. pr. t, bliver dette ca. 4,60 Kr., men anvendte Godstoget Tørv, vilde Udgifterne reduceres til 40 kg Tørv à 4 Øre eller 1,60 Kr. I alle Tilfælde kan det altsaa betale sig at slæbe Tørv lange Strækninger, selv om man skulde tro det modsatte.

Til Beregningen om Tørvegas i Sugegasanlæg bemærkes, at man ikke kan regne med Tørvepris af 40 Kr., da Fragt — som jo nu ovenikøbet skal forhøjes med 50 pCt. — og Kørsel vil foraarsage, at den nærmest bliver 60 Kr. for de fleste; men til Gengæld er Olieprisen nu 60—70 Øre, ikke som angivet 28—30 Øre pr. kg. Som rigtigt bemærket, er det ikke nationalokonomisk at anvende Olie.

Om det i en Tid, hvor man kan sige, at enhver Varmeenhed spiller en Rolle, er fornuftigt at tænke paa Forædling af Tørvene, er nu ikke ganske klart, idet mindst $^1/_3$ af Tørvenes Varmeenheder anvendes til at forædle med, og det har Landet næppe Raad til; saa rigeligt har vi ikke af Brændsel, at vi kan kaste en Trediedel bort for at faa de to Trediedele i smukkere Form.

For at faa et virkelig godt Forædlingsprodukt maa Tørven behandles mere rationelt end nu. Den maa presses og torres bedre end nu, ellers bliver de Koks,

man faar, før løse, men en saadan presset og stærk lufttørret Tørv er allerede en udmærket Vare.

Allerede det fordrer store Kapitaler og gode Anlæg, som private vanskeligt tør præstere, da der ingen Sikkerhed haves mod, at det hjemlige Brændsel atter svigtes, men som bør udføres for at kunne udnytte Banevognene fuldt ud og for at mindske Tørvenes Volumen for Byforsyning; men at forkulle dem, saaledes som Forholdene nu ligger, og for at faa en Kul eller Koks med 6000 V. E. anvende 3 Ts. Tørv à 3400 V. E. = 10200 bør formentlig derfor i Øjeblikket forbydes.

Iøvrigt har denne Sag interesseret mig meget, og jeg har i 2 Aar udført mange Forhandlinger og Undersøgelser, hvilket jeg i Korthed kan referere saaledes:

Først skal nævnes *Bertzitkul*, efter tyske Patenter.

En enkelt Mand i Kolding fik stor Interesse for Sagen og har som bekendt udsendt mange Beregninger og Cirkulærer derom; Tanken var god, og de Kul, han fremstillede paa sit Prøveværk, var ogsaa gode, men der er mig bekendt ikke foretaget rationelle Forsøg paa helt teknisk, forretningsmæssigt Grundlag, saaledes at man ikke har nogen Sikkerhed for at opnaa, hvad der lovedes.

Jeg besøgte Virksomheden flere Gange, bl. a. ogsaa medens et Par tyske Ingeniører demonstrerede Metoden, med det Resultat, *at* Metoden ikke havde været praktisk prøvet i Tyskland, *at* altsaa dette lille Kolding-Værk var det eneste, *at* saadan skulde det ikke laves igen, *at* den Sum, det var angivet at skulde koste, maatte fordobles, og *at* den eneste Garanti, Tyskerne vilde yde, var at lade en ringe Pengesum blive staaende i Foretagendet, ligesom det i det hele var umuligt at faa et bestemt Overslag frem, hvor alt var taget med.

Det grundlæggende, hvor mange t Tørv, der medgik til at fremstille en t Kul, var flydende og ubestemt, og da jeg fordrede noget faktisk, var det ikke til at opnaa.

Tørvs Varmeevne afhænger jo i høj Grad af Vandindholdet, og saa vidt jeg forstod, kunde der være Haab om, at man med 35 pCt. Vand kun mistede $^2/_5$ af Kalorierne ved Forkulningen, men var den vaadere, maatte en Fortørring finde Sted, der formentlig vilde tage en Del mere Varme.

Endelig maatte man, for at faa en god Koks, bruge en haardt presset, askefattig Tørv. Med 35 pCt. Vand er der i 1 t Tørv 650 kg Torstof, og af 3 t Torv = 1950 kg Torstof à 5000 V. E. fik man altsaa 1 t Kul à 7000 V. E.

Var der 40 pCt. Vand, er der kun 600 kg Tørstof, og under Forudsætning af, at Vandet fordamper uden Udgift, vilde der derfor medgaa 3,5 t.

I alle Tilfælde en haard Formindskelse af vore Varmeenheder.

Det bedste System, jeg har set paa Papiret, var det *Franche-Ternske*, der vilde forædle Torven i roterende Retorter, idet Firmaet lovede af 22000 t Tørv ved 30 pCt. Vand at yde 5250 t Koks (7000 V. E.), og 1140 t »let Benzin, tung Benzin, Brændselsolie, Paraffin og Elektrokul«, altsaa altsammen noget, vi ellers maatte indføre. Men ogsaa her resulterede Forhandlingerne, skønt der tilsyneladende ydedes store Garantier, i vage, ubestemte Udtalelser, saa man ønskede at afvente, at nogle Fabriker, som paastodes opførte i Tyskland, kom i Drift; men dette maa ikke være sket endnu, da der snart er gaaet et Aar, uden at Firmaet har givet Livstegn fra sig.

Opnaaedes der endda ved disse Forædlinger, at Koksene eller Kullene blev tungere end Tørvene, men desværre faar de kun en Vægtfylde lidt over Trækuls, og derfor vil man næppe ved Banevognsforsendelser kunne paaregne fuld Last.

Det eneste rationelle var, om vore Gasværker gik over til at anvende gode pressede Tørv, hvoraf vilde faas udmærket Gas, gode Koks og en Del værdifulde Biprodukter.

Odense, 15. Juni 1920.

P. Sletting,
Ingeniør, M. Ing. F.

Vi har endvidere modtaget følgende:

I Anledning af en højst interessant Artikel i »Tidsskrift for Industri« Nr. 11, undertegnet G. G., skal jeg tillade mig følgende: Der omtales Omdannelse af Tørven, dels til Tørvekoks, dels til saakaldte Bertzitkul, der fremstilles ved at ophede Tørven i Ovne. Om end dette, som der menes, vil kunne svare Regning, gaar der dog Brændsel til — hvor meget eller hvor lidt, vides vel næppe endnu, og der er vel endnu kun faa Erfaringer derfor. — Jeg kan i denne Forbindelse ikke lade være at henlede Opmærksomheden paa et Tørveprodukt, der i et Par Aars Tid er fremstillet af en Tørvefabrik her paa Sjælland, hvor der fremstilles en meget lille briketlignende Tørv, fast og haard som Kul. Dette Produkt blev revet bort af Købere, men Fabrikationen blev desværre standset, fordi hele Anlægget var anlagt altfor uforholdsmæssigt kostbart, og Planen i Anlægget var uheldig, saa det krævede alt for megen Arbejdskraft. Disse Tørv tørres ved Lufttørring, men ved den anvendte Metode kunde dog frembringes et meget fint og godt Brændsel. Og Arbejdssaisonen kan forlænges meget, da Vejrliget ikke har saa stor Indflydelse paa Fabrikationen som ved den almindelige Tørvefabrikation.

Jeg har ikke kunnet undlade at gøre opmærksom paa dette, da der stadig, og med Rette, ønskes og forlanges *gode* Tørv, og det omtalte Torveprodukt er sikkert det bedste, der har været her i Landet. I hvert Fald blev det af Kobere foretrukket for al anden Tørv, især da det solgtes til omtrent samme Pris pr. Ton som al anden Tørv. Og den kan fremdeles fabrikeres til omtrent samme Pris pr. Ton som almindelig Tørv. Det er blot trist, at denne Fabrik blev nedlagt. Imidlertid er Princippet blevet bekendt her i Landet og bliver jo sikkert taget op af andre. Dog er der i den senere Tid en Del Tale om en Metode med Udsprøjtning af Torvemassen direkte fra Mosen til Læggepladsen, og denne Metode vil sikkert have Betydning, naar der ønskes en stor Mængde Tørvebrændsel produceret til billigste Pris, og det ikke har saa stor Betydning, hvorledes Kvaliteten bliver — der kan være Virksomheder og Anvendelser for Tørvebrændsel, hvor

Forarbejdningen ikke spiller saa stor en Rolle. — Det maa jo med denne Fabrikationsmaade blive Tørv af samme Slags som almindelige Æltetørv, løsere i Massen, af forskellig Størrelse og lettere gaaende i Smuld end Pressetørven. Men hvor der ønskes en fin Kvalitet, et renligt og behageligt Brændsel, uden Smuld og Støv og af stærkere Varmeevne for samme Rummaal, da maa den lille Pressetørv foretrækkes. Og der er heller intet til Hinder for Storproduktion af denne Tørv, f. Eks. 2—400 Tons tør Tørv pr. Dag.

Disse to Produktionsmaader har saaledes begge deres Berettigelse efter den forskellige Brug, der gøres af Tørven. Men med Henblik paa Hr. G. G.'s Artikel vilde jeg gerne henlede Opmærksomheden paa den ovenomtalte lille Tørvebriket.

Gl. Mosegaard pr. Lyngby, 23. Juni 1920.

J. Chr. Funder.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Sveriges Brændselsolieforsyning.

I en Udtalelse fra Handelskollegiets Side til Regeringen har man taget Spørgsmaalet dels om Erstatning for udenlandske Brændselsolier op, dels om en bedre Fremskaffelse heraf. Af Kollegiets Beretning fremgaar, at der hersker vanskelige Forhold saavel med Hensyn til Tilførslen af flydende Brændsel udefra, som med Hensyn til Fordelingen deraf; og ligeledes, at man ikke tør regne med, at de indenlandske Oliekilder (Olie fra Alunskifer og Sulfitsprit) vil kunne dække en væsentlig Del af Indførsel og Forbrug. For nu at gøre det svenske Marked uafhængigt af de faa udenlandske Olie-Truster, der behersker saavel dette begrænsede Marked som hele Verdensmarkedet, anbefaler Kollegiet følgende kraftige Fremgangsmaade: Sverige skal selv erhverve Oliekilder i Udlandet; anskaffe sig fornoden Tank-Tonnage; oprette svenske Olieraffinerier; og endelig oprette selvstændige svenske Handelsvirksomheder til Fordeling og Salg af Olien og de forskellige Olieprodukter (Benzin o. a.). Til Anskaffelse af Tank-Tonnage maa man have Statens Hjælp — derimod skal Erhvervelsen af de udenlandske Oliekilder overlades til det private Initiativ, eventuelt dog ogsaa med Statens Støtte. Man regner med, at man fuldstændig kan regulere det svenske Oliemarked, om man raader over en Indførsel af ca. 50 000 Tons aarlig; til Transportkraft skal der bruges 12 000 t Tonnage; Bygningen heraf vurderes til 10,8 Mill. Kr., som der altsaa eventuelt skal skaffes Statsunderstøttelse til. Og Kollegiet slutter derfor sin Henvendelse med en Opfordring til Staten om at yde en foreløbig Sum — før indeværende Finansaar — af 8 Mill. Kr.

Tysklands Tab af Raastoffer.

Ved et Møde i Gesellschaft Deutscher Metallhütten- u. Bergleute gav Geh. Bergrat, Prof. Dr. Krusch en Række Meddelelser om, hvorledes Versailles-Freden virker paa Tysklands Forraad af Malme og Kul. De event. Tab vil være (event., forsaavidt de skyldes, som særlig i Øvre-Schlesien, Afstemningsresultater, der endnu ikke er givne):

1. *Øvre-Schlesien:* Tab af *Jern:* 0,4 pCt. af Bjergværkernes Jernproduktion, 0,17 pCt. af de praktisk tilgængelige Jernmalme; af *Bly-Zinkmalme:* 76,3 pCt. af Zinkproduktionen, 54,4 pCt. af Blyproduktionen; af *Stenkul:* 22,8 pCt. af Stenkulsproduktionen, 40 pCt. af Forraadene i det hele af Stenkul.
2. *Saaromraadet:* Tab af *Stenkul:* 6 pCt. af aarlig Produktion, ca. 3 pCt. af det samlede Forraad.
3. *Elsass-Lothringen (Alsace-Lorraine):* Tab af *Jern:* 71,7 pCt. af Jernproduktionen, 77,4 pCt. af Jernforraadene; af *Stenkul*: ca. 3 pCt. af Produktionen, ca. 1 pCt. af Forraadet; af *Kali:* ca. 10 pCt. af Produktionen og i det hele Tysklands Monopol paa Kali for hele Verden, af *Raaolie:* 2 pCt. af det samlede Forbrug.
4. *Kredsene Eupen og Malmedy:* af *Bly-Zinkmalme:* 1,6 pCt. af Zink, 0,4 pCt. af Blyproduktionen.
5. *Posen og Westpreussens* Afstemnings- og Afstaaelsesomraader har smaa Brunkulsforraad, der imidlertid væsentlig kun har lokal Betydning.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Eksporten af Ris og Rismel fra England.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriet modtaget Udklip af Board of Trade Journal af 27. Maj d. A., ifølge hvilket Ris og Rismel den 26. Maj d. A. er overflyttet til Liste C over udførselsforbudte Varer; derefter vil ingen Licens for Udførsel behøves.

Tyske Udførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har man modtaget Meddelelse om, at der i Tyskland er udstedt en Bekendtgørelse angaaende Forbud mod Udførsel uden særlig Bevilling af Landbrugs- og Skovprodukter samt Nærings- og Nydelsesmidler m. m. Endvidere er der udstedt en Tillægsbekendtgørelse til Udførselsforbudet for Stenvarer og andre mineralske og fossile Stoffer.

De paagældende Bekendtgørelser ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, mærket *Journal Nr. E. 11.*

Tyske Udførselsafgifter.

Fra Udenrigsministeriet har man modtaget et Eksemplar af en i Tyskland udstedt Bekendtgørelse

vedrorende Beregningen af Udførselsafgiften for de Varer, der sælges i udenlandsk Mont.

Nævnte Bekendtgørelse henligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat, mærket *Journal Nr. E. 14.*

Finlands Import og Eksport.

Efter hvad »Hufvudstadsbladet« af 1. Juni meddeler, har det finske Statsraad besluttet, at Eksport af alle Slags Varer uden særlig Tilladelse fra Handels- og Industristyrelsen ligesom Import af alle Slags Varer uden særlig Tilladelse af Valutaraadet er forbudt. Statsraadets Beslutning gælder indtil videre, dog ikke længere end til 1. April 1921.

Samtidig har Handels- og Industriministeriet forlænget Gyldigheden for de hidtil offentliggjorte Eksportfrilister.

Frankrigs Industri.

Fra Handelsministeriet har Industriraadet modtaget 3die Bind af den paa det franske Handelsministeriums Foranstaltning udarbejdede Oversigt over den franske Industris Stilling før Krigen, dens nuværende og dens fremtidige Stilling. Bilaget henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 12.*

Pengeomsætningen med Letland.

Ifølge Meddelelse fra Handelsministeriet har den danske Konsul i Riga indberettet, at medens Indførsel af Penge til Letland er tilladt, er Udførsel derfra forbudt, saaledes at Rejsende, der har medtaget Penge til Letland, ikke kan udføre disse ved deres Afrejse fra Landet, undtagen de ved deres Indrejse lader optage en Fortegnelse over de Pengebeløb, de har med sig.

Forbudet gælder Penge og alle Arter af Pengerepræsentativer, herunder Checks, Tratter, Veksler og Pengebreve, der er udstedt i udenlandsk Valuta, saafremt den samlede Sum efter den til enhver Tid gældende Kurs overstiger 3000 lettiske Rubler.

Hævede hollandske Udførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Udførselsforbudet fra Holland for: Nikkel i forarbejdet og uforarbejdet Tilstand, Søm, Nagler, Bolte og Spiger (henhørende under Udførselsforbudet for Jern og Staal) er ophævede.

Indførsel af Beholdere til Australien.

Fra Udenrigsministeriet har man modtaget Meddelelse om, at der i Australien er udstedt Forbud mod Indførsel af Beholdere eller andre Indretninger, der er beregnet til at indeholde fugtige og flydende Fødemidler, forsaavidt Beholdernes Overflade indeholder Emaille, Glasering, Kautschuk eller Guttaperka, som ved Kogning i 30 Minutter ved Eddike, indeholdende 4 pCt. eddikesur Syre, afgiver Bly eller Antimon.

Endvidere er der udstedt Udførselsforbud for Calcium-Carbid og for Lucerne-Frø, forsaavidt denne ikke er farvet med Safranin i et nærmere angivet Forhold.

For de to sidstnævnte Forbud kan der opnaas Dispensation ved Henvendelse til The Minister for Trade & Customs.

□□□□□□

Alex. Foss' Industrifond.

I Aaret 1920—21 vil der af Alex. Foss' Industrifond blive uddelt et Belob paa ialt Kr. 16,000. Fondets Opgave er at fremme dansk Industri og Haandværk ved:

1. Uddannelse, Undervisning og Biblioteker,
2. Propaganda, derunder Films og Literatur,
3. Studier i Udlandet,
4. Understottelse til bestemte Opgavers Løsning, f. Eks. i Form af Præmier, Bevillinger til Forarbejder og Forsog,
5. Understottelse til at begynde eller fortsætte en Virksomhed af industriel eller haandværksmæssig Karakter.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden 15. Juli d. A. indsende Andragende med fornodne Oplysninger til Fondets Bestyrelse: Adr. Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

C. F. Jarl's Industrifond.

I Aaret 1920—21 vil der af C. F. Jarl's Industrifond blive uddelt et Beløb af ialt ca. 2,500 Kr. Dette Belob, hvis Uddeling forestaas af den samme Bestyrelse som for Alex. Foss' Industrifond, vil blive anvendt som et Supplement til det ovenomhandlede Beløb af Kr. 16,000, der for Aaret 1920—21 uddeles af Alex. Foss' Industrifond.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 14 — 15. JULI — 1920

Industriraadet og Tørvesagen.

En Indstilling fra Tørveudvalget.

I Efteraaret 1919 henvendte Foreningen af jydske Tørvefabrikanter sig til Industriraadet og foreslog dette, at der skulde nedsættes et Fællesudvalg, bestaaende af tre Medlemmer fra Industriraadet og tre Medlemmer fra Jydsk Tørvefabrikantforening, til at udarbejde Normer for Salgsbetingelser for Tørv. Industriraadet nedsatte i den Anledning undertegnede Udvalg, bestaaende af Direktør *Poul C. Poulsen*, Formand, Direktor *Hartmann* og Professor *Schou*. Efter at dette Udvalg havde holdt nogle forberedende Moder, var man indenfor Udvalget naaet til den Overbevisning, at man ikke kunde indskrænke sig til kun at have Udarbejdelsen af et Kontraktgrundlag til Formaal. Efter de Erfaringer, Udvalgets Medlemmer havde gjort med Hensyn til Køb af Tørv i de foregaaende Aar, var man klar over, at Torvehandelen maatte omskabes, for at den igen kunde komme til at hvile paa et Tillidsgrundlag. Det havde vist sig i de forløbne Aar, at der var opstaaet en Masse nye Tørveproducenter, som ikke havde det rette Kendskab til Fremstillingen af Tørv. Som Følge heraf stod man i mange Tilfælde overfor den Situation, at en Mose overhovedet ikke kunde fremstille det Kvantum Tørv, hvorom der var kontraheret, ligesom Tørvene i stor Udstrækning blev leveret med betydelig højere Vand- og Askeindhold end det, der var garanteret, og ved Udtagelsen af Prøver paa Modtagelsesstedet naaede man ofte til en ganske anden Analyse end den, der var fremkommet fra Afsendelsesstedet. Selvom den uregelmæssige Levering i mange Tilfælde kunde føres tilbage til Mangel paa Jernbanevogne, saa skyldtes de ovennævnte Forhold utvivlsomt tit, at der indenfor Tørvefabrikanterne fandtes en Del uheldige Elementer, saaledes at man ikke med Tryghed eller med nogen Garanti for, at Kontrakten virkelig blev opfyldt, kunde slutte om en Leverance af Tørv. Under Hensyn til de vanskelige Tilførselsforhold for udenlandske Brændselsstoffer og til de betydelige Beløb, man vilde kunne spare ved at erstatte udenlandske Brændselsmaterialer med indenlandske, var Udvalgets Medlemmer af den Formening, at de baade som Industridrivende og som Statsborgere maatte finde det absolut nødvendigt, at man lagde al Vægt paa at forøge Forbruget af indenlandske Brændselsmaterialer saa stærkt, som det lod sig gøre, men man var paa den anden Side klar over, at dette ikke vilde være muligt, hvis ikke de hidtidige Ulemper ved Tørvehandelen blev fjernede. Udvalget fandt det derfor som sin Opgave at arbejde herfor, idet Spørgsmaalet om en Kontrakt maatte være mindre væsentlig, allerede af den Grund, at der i de da gældende Regeringsbestemmelser i Virkeligheden fandtes et udmærket Kontraktgrundlag.

Den 27. November afholdtes det første Møde med Den jydske Tørvefabrikantforening, der som sine Repræsentanter havde valgt Proprietær *Jensen*, Rugholm, Direktør *la Cour*, Pindstrup, og Ingenior *P. Sletting*, Odense. Disse delte til en vis Grad undertegnede Udvalgs Synspunkt og erklærede sig villige til at overveje den fra vor Side fremsatte Plan om at organisere Torvehandelen, saaledes at Salget skete gennem Torvemæglere, idet det var Hensigten, at denne Organisation skulde arbejde i nær Tilknytning til Hedeselskabet og støttes af dettes Autoritet. Modet slut-

tede med, at de jydske Torvefabrikanter lovede nærmere at overveje dette Forslag.

Den 24. December modtog man derefter fra Jydsk Tørvefabrikantforening en Anmodning om at ville støtte et Andragende til Landbrugsministeriet om at faa ansat en Kontrolør eller Konsulent, der væsentligt skulde have til Opgave at fremme Soliditeten ved Produktion og Handel med Torv. Der var indenfor Torveudvalget Enighed om, at dette Forslag ikke vilde føre til noget Resultat, idet man for det første ikke ønskede en statsansat Embedsmand, og dernæst en enkelt Kontrolør eller Konsulent aldeles ikke kunde overkomme det Arbejde, der maatte gøres for at reformere Torvehandelen. —

Man søgte derefter en Forhandling med Hedeselskabet for at erfare dettes Stilling til den ovenfor omtalte Plan, og den 16. Januar afholdtes der derefter et Møde, hvor Det danske Hedeselskab var repræsenteret af Kammerherre *Lüttichau*, Skovrider *C. Dalgas* og Dr. *Mentz*. Hedeselskabet sluttede sig ganske til det af Udvalget indtagne Standpunkt med Hensyn til Betydningen af at faa Tørvehandelen bragt ind under en anden Form, saaledes at Tilliden mellem Køber og Sælger kunde genskabes, og tilsagde sin Støtte til Gennemførelsen af Foranstaltninger i denne Henseende, forsaavidt de ellers maatte falde ind under Hedeselskabets Arbejdsområde. Den af undertegnede Udvalg hidtil kun rent skitsemæssig behandlede Plan blev derefter nøjere udformet i en Skrivelse til Hedeselskabet. I denne Skrivelse, der efter at have været forelagt for Industriraadets staaende Udvalg blev afsendt den 5. Februar, foreslog man Oprettelsen af Oplysnings- og Salgskontorer, foreløbig i de tre Byer, hvor Hedeselskabet har Kontorer, og desuden Ansættelsen rundt omkring i de forskellige Byer af Tørvemæglere, som skulde arbejde i Forbindelse med disse Oplysningskontorer. Organisationen skulde iscenesættes af de respektive Tørvefabrikantforeninger og Udgifterne dækkes ved en Provision.

Den 26. Januar klarlagde undertegnede Udvalg sit Standpunkt for Industriraadet, og dette sluttede sig til, at Udvalget optog som sin Opgave at arbejde for en Omlæggelse af hele Tørvehandelen. Der afholdtes derefter i Februar paany Møde med de jydske Tørvefabrikanter og med Hedeselskabet til Drøftelse af ovenfor omhandlede Plan. Herpaa svarede Tørvefabrikanterne og Hedeselskabet ved den 9. Marts at fremsende Forslag, der kun omhandlede Oprettelsen af Oplysningskontorer, og derfor ikke forekom undertegnede Udvalg at frembyde nogen virkelig Løsning. Endvidere var Udvalget klar over, at hvis der virkelig skulde opnaas Resultater, maatte man have en Ordning, der gjaldt for hele Landet og ikke for Jylland alene, og da Hedeselskabet ikke — saaledes som lovet — havde skaffet Forbindelse med Øernes Tørvefabrikanter, indledede man direkte Forhandling med Formanden for Den sjællandske Torvefabrikantforening, Hr. Overretssagfører *Edgar Post*, og ved Skrivelse af 23. Marts sendte man nævnte Hr. Post et Forslag til Omorganisering af Tørvehandelen. — Man tillader sig at citere et Afsnit af denne Skrivelse:

»Industriraadet vil foreslaa Oprettelsen af en Salgsinstitution, der kunde optræde som Mellemled mellem Køber og Sælger. Det er Tanken, at en saadan Salgsinstitution eller et saadant Salgskontor skulde virke som en Slags Tørvemægler og med de samme Rettigheder og Pligter, som en Mægler ellers har.

De Hovedopgaver, saadanne Salgskontorer vilde faa, vil derefter i første Række blive:

1. Salgskontoret modtager Oplysninger fra Fabrikanterne om Mængder af disponible Tørv og Kvaliteterne.
2. Salgskontoret modtager Anmodninger om at faa Tilbud paa Levering af Tørv.
3. Salgskontoret vælger i hvert Tilfælde den Tørvefabrikant, som er bedst skikket til at sælge det omspurgte Kvantum Tørv.
4. Salgskontoret skal skaffe sig Oplysning om Sælgerens Evne til at levere den tilbudte Tørv.
5. Salgskontoret indhenter Oplysning om Køberens Soliditet.

For at fremskaffe Oplysning om Askeindholdet i de forskellige Moser og til at udtage Mænd, der kan skønne over en Moses Produktionsevne m. v., vil man foreslaa, at Salgskontoret søger Samarbejde med en uafhængig Institution, som er i Besiddelse af teknisk Indsigt paa det heromhandlede Omraade, f. Eks. Hedeselskabet. Man vil herved opnaa, at det personelle Kendskab til Distriktets Tørvefabrikanter, som et Salgskontor maatte forudsættes at sidde inde med, bliver knyttet sammen med den teoretiske Viden, en saadan Institution sad inde med vedrørende de forskellige Mosers Forhold. Hos denne Institution kunde da Salgskontoret, naar der var Tale om at afslutte Kontrakt om Tørvelevering, faa Oplysning om,

hvorvidt den paagældende Mose kunde antages efter hele sin Produktionsevne at være i Stand til virkelig at præstere det kontraherede Kvantum Torv, og om de angivne Procentindhold stod i Forhold til de Torv, vedkommende Mose ellers plejede at levere.

Forsaavidt en saadan Ordning blev tiltraadt af Torvefabrikantforeningerne, og disse virkelig vilde sætte noget ind paa at fremskaffe de fornodne Oplysninger fra deres Medlemmer, navnlig om deres Salg og deres Produktion, vilde Salgskontorernes Mellemkomst blive af stor Værdi. Naar man derpaa henledte det store Publikums Opmærksomhed paa, at disse Kontorer fandtes, vilde man formentlig opnaa, at det tørveforbrugende Publikum fik Følelsen af, at der virkelig derved blev ydet en Garanti for, at de indgaaede Handeler kunde overholdes og vilde blive overholdte.

Udgifterne ved Ordningen kunde formentlig afholdes af den tilladte Mellemhandlerprovision.«

Imidlertid indtraadte den Ændring i Situationen, at Maksimalprisen paa Tørv blev ophævet, uagtet den af Industriraadet overfor Afviklingsudvalget fremforte Protest, og da samtidig hermed de i Forordningen indeholdte Bestemmelser om Kontrakt med videre bortfaldt, genoptog Udvalget Arbejdet for at skabe et Kontraktgrundlag.

Den jydske Fabrikantforening udsendte, efter at Maksimalprisen var blevet ophævet, nedenstaaende Erklæring:

»Foreningen af jydske Tørvefabrikanter har meddelt Brændselsnævnet, at de ved deres Generalforsamling i Aarhus den 3. April har godkendt Bestyrelsens Lofte overfor Lovgivningsmagten og vedtaget ikke at overskride folgende Priser for Torv i Sæsonen 1920: For Levering paa Plads 32,50 Kr. pr. Ton, for Levering i Banevogn 40,00 Kr. pr. Ton.

Disse Priser gælder for Tørv med ikke over 40 pCt. Vand og Aske. For hver pCt., Vand og Aske overstiger 40 pCt., fradrages 75 Øre pr. Ton, hvilket Tillæg ogsaa gives pr. pCt. under 40.

For Stakning til Efteraars- og Vinterlevering beregnes 5 Kr. pr. Ton med Tillæg af Renter efter 1. Oktober.

Bestyrelsen bemyndiges til at ekskludere Medlemmer, der overskrider disse Priser.«

Efter nogen Forhandling blev man derefter enig med Jydsk Torvefabrikantforening om, at vedlagte Betingelser skulde gælde for Torvehandelen.

De sjællandske Torvefabrikanter udsendte nogen Tid derefter nedenstaaende Vedtagelse:

»Sjællands Torvefabrikantforening vedtog paa en i Kjobenhavn den 10. ds. afholdt ekstraordinær Generalforsamling følgende Resolution vedrorende Priserne paa Torv i den kommende Saison:

»Generalforsamlingen vedtager at paalægge sine Medlemmer ikke at overskride folgende Priser for Torv i Saisonen 1920:

For Levering paa Mosen .... 40 Kr. pr. Ton.
For Levering paa Station ... 46 Kr. pr. Ton.

Disse Priser gælder for Tørv med 45 pCt. Vand og Aske. For hver Procent Vand og Aske, Tørven overstiger eller er under 45 pCt., fradrages eller tillægges 75 Øre pr. Ton.

For Stakning eller Korsel i Hus og for Svind beregnes et Tillæg, som fornuftmæssigt maa være afhængig af, naar Torven leveres. Dette Tillæg maa dog ikke overstige de virkelige Omkostninger. For Kørsel til Station udover 2 km gives et Tillæg af 1 Kr. pr. Ton pr. hver paabegyndt Kilometer.«

Samtidig vedtog Generalforsamlingen, efter derom modtagen Opfordring fra Industriraadet i Kjobenhavn, at oprette et Anvisnings- og Mæglerkontor for Salg af Tørv.«

Ifolge Meddelelse gennem Ritzaus Bureau har Lolland-Falsters Torvefabrikantforening vedtaget at fastsætte en hojeste Pris paa Tørv af 36 Kr. pr. Ton aftaget paa Mosen i Saisonen, og saaledes at Prisen beregnes efter den for Torvehandel i 1919 af Brændselsnævnet fastsatte Vand- og Askebestemmelse, idet Fradragene og Tillægene dog fastsættes til 75 Øre pr. pCt.

Ifølge Meddelelse i Bladet »Mosen« har Fyens Torvefabrikantforening fastsat en Pris af 36 Kr. pr. Ton paa Mosen og 42 Kr. pr. Ton frit i Jernbanevogn paa nærmeste Station, idet det endvidere bestemmes, at Foreningens Forhandlere maa tage 2 Kr. herudover.

Som det vil fremgaa af ovenstaaende Vedtagelser, er Prisen paa sjællandske Tørv langt hojere end Prisen paa Torv fra Fyen, Lolland-Falster og Jylland. For de førstnævnte Landsdeles Vedkommende er Forskellen, bortset fra Bestemmelsen af Tillæg til Korsel, 4 Kr., og i Forhold til de jydske Torv er Prisen paa de sjællandske 10 Kr. hojere, idet Tillæg for de sjællandske Tørvs Vedkommende begynder ved et Vand- og Askeindhold af under 45 pCt., medens det for de jydske Torv forst begynder, naar Vand- og Askeindholdet er under 40 pCt. Hertil kommer yderligere, at de sjællandske Torvefabrikanter vilde beregne sig Tillæg for Korsel til Station for en Distance af udover 2 km. (Dette vil formentlig betyde, at der skal gives

Køretillæg til de allerfleste Moser). Endelig aabner Bestemmelsen om, at Omkostningerne ved Stakning og Lagring maa betales efter de dertil medgaaede Omkostninger, en Ventil for ganske uberegnelige Tilfæld. Den Omstændighed, at de sjællandske Fabrikanter ønsker en saa meget højere Pris for deres Tørv end de jydske, har naturligvis bevirket, at Udvalget har stillet sig noget tilbageholdende overfor de sjællandske Tørvefabrikanter. Man har fra disse modtaget en Skrivelse, hvori de erklærer sig villige til at oprette et Anvisnings- og Oplysningskontor, som midlertidigt skulde fungere for det første Aar, for derefter at skride til Oprettelsen af et egentligt Salgskontor. Heroverfor har Udvalget indtaget den Stilling, at det først vil kunne anbefale, at Industriraadet opfordrer sine Medlemmer til at henvende sig til dette Kontor, naar Udvalget er blevet enig med Tørvefabrikanterne om Normer for Slutseddel og Salgsbetingelser. Paa dette Standpunkt staar Forhandlingerne med de sjællandske Fabrikanter. Med de jydske Fabrikanter er man, som sagt, naaet til Enighed om en Slutseddel og om almindelige Salgsbetingelser. Derimod har det ikke vist sig muligt at gennemføre Salgskontoret i al Almindelighed, idet Tørvefabrikanterne kun vil sælge deres overskydende Produktion, eller de Torv, de ikke kan faa solgt paa anden Maade, gennem Salgskontoret, hvorved denne Institution formentlig vil tabe sin Betydning. Et Sted i Jylland, nemlig i Grindsted, vil der imidlertid blive gjort Forsog paa at faa oprettet et Salgskontor.

Fra Fyenske Torvefabrikantforening har man modtaget Meddelelse om, at Foreningen har oprettet et Salgskontor i Odense i Overensstemmelse med det Salgskontor, Industriraadets Tørveudvalg — i Skrivelse af 23. Marts til Sjællands Torvefabrikantforening — har foreslaaet, hvilken Skrivelse er blevet offentliggjort i Tidsskriftet »Mosen«.

Under Hensyn til, at Tørvesaisonen nu er inde, vil undertegnede Udvalg tillade sig at foreslaa Industriraadet, at man udsender vedlagte Cirkulære, bilagt med et Exemplar af den Slutseddel og de almindelige Salgsbetingelser, hvorom man er naaet til Enighed med Jydsk Tørvefabrikantforening, til Industriraadsorganisationens Medlemmer.

Ærbodigst

sign. *Erik Schou.* sign. *Poul C. Poulsen.*

sign. *E. Hartmann.*

Ivar Egebjerg.

Cirkulære til Industriraadsorganisationens Medlemmer.

Ved Ophævelsen af Maksimalprisen paa Tørv bortfaldt samtidig de af Brændselsnævnet fastsatte Bestemmelser vedrørende Forholdet mellem Prisen paa Tørv og Tørvenes Vand- og Askeindhold m. v. Under Hensyn til den Betydning det vil have for mange Tørveforbrugere og særlig da for de Virksomheder, der ikke tidligere har købt Tørv, at der findes ensartede Normer for Tørvehandelen, har Industriraadets Torveudvalg paa Foranledning af en Henvendelse fra Jydsk Tørvefabrikantforening sammen med et Udvalg derfra udarbejdet vedlagte Normer for en Slutseddel og almindelige Salgsbetingelser til Brug ved Køb og Salg af Tørv.

Industriraadet vil anbefale Industriraadsorganisationens Medlemmer at benytte disse Normer ved Køb af Tørv, da man mener, at de er vel egnede til at skabe et sundt Grundlag for Tørvehandel. Det tilføjes, at Jydsk Tørvefabrikantforening ligeledes har anbefalet sine Medlemmer at gøre Brug heraf, og at man underhandler med Sjællands Tørvefabrikantforening for ogsaa at faa denne til at tiltræde disse Normer.

Iøvrigt skal man i Forbindelse med Raadets Cirkulære af d. 11. April meddele, at de forskellige Tørvefabrikantforeninger efter Maksimalprisens Ophævelse har paalagt deres Medlemmer ikke at overskride nedenstaaende Priser pr. Ton for Produktionen i 1920.

	ab Mose Kr.	pr. Station Kr.	Stakning eller Lagring i Lade Kr.	Vand- og Askeindh. Grænse for Tillæg pCt.	Grænse for Fradrag pCt.
Jydsk Tørvefabrikantforening	32,50	40	5	40	40
Sjællands Tørvefabrikantforening	40.00	46	de dertil medg. Udgifter	45	45
Loll.-Falster Tørvefabrikantforening	36,00			40	45
Fyenske Tørvefabrikantforening....	36,00	42		40	45

For hver fulde Procent Vand og Aske, Tørvene indeholder over eller under disse Grænser, formindskes eller forhøjes Prisen med 75 Øre.

Ved at lade Fradrag og Tillæg begynde ved 45 pCt. i Stedet for ved 40 pCt. fremkommer saaledes et Tillæg til Prisen af 3.75 Kr. pr. Ton. Udgifterne til Stakning eller Lagring i Lade er af Jydsk Tørvefabrikantforening fikseret til 5 Kr. pr. Ton, medens Sjællands Tørvefabrikantforening i den gennem Ritzau udsendte Vedtagelse fastsætter Udgiften hertil saaledes: »For Stakning eller Kørsel i Hus og for Svind beregnes et Tillæg, som fornuftmæssigt maa være afhængig af, naar Tørvene leveres. Dette Tillæg maa dog ikke overstige de virkelige Omkostninger«. Da det paa Grund af de vanskelige Transportforhold antagelig vil blive ret almindeligt, at Tørven ikke kan afsendes, naar den er tjenlig hertil, men maa oplagres eller

stakkes en Tid, vil Beregningen af Udgifterne hertil komme til at spille en Rolle for mange Kontrakter. Man har derfor ordret aftrykt den af Sjællands Tørvefabrikantforening herom trufne Vedtagelse, idet det herved hjemlede *ikke fikserede* Tillæg saaledes vil faa en væsentlig Betydning for Tørvenes virkelige Pris.

For Sjællands Vedkommende er der endvidere fastsat et Korselstillæg for Kørsel til Station udover 2 Kilometer af 1 Kr. pr. Kilometer.

Der har mellem Industriraadet og den jydske og den sjællandske Tørvefabrikantforening været ført forskellige Forhandlinger vedrørende Oprettelsen af Salgskontorer for Torv, hvilke Forhandlinger endnu ikke er endeligt afsluttede. Efter de modtagne Meddelelser kan man paaregne, at der bliver oprettet et Salgskontor i Grindsted. Sjællands Tørvefabrikantforening vil oprette et Anvisningskontor i Kjobenhavn og Fyenske Tørvefabrikantforening har dannet et Salgskontor i Odense i Overensstemmelse med et Forslag, Industriraadets Tørveudvalg har tilstillet Sjællands Tørvefabrikantforening, og som derefter er blevet offentliggjort i Tidsskriftet »Mosen«.

Naar Forhandlingerne om Salgskontorerne er afsluttede, vil der fremkomme en nærmere Redegørelse i »Tidsskrift for Industri«.

P. R. V.
E. B.
G. E. Hartz.

Bilag til Industriraadets Skrivelse af 14. Juni 1920.

SLUTSEDDEL

mellem . . . . og . . . .

Undertegnede . . . erkender herved at have købt af . . . . Tons skriver . . . . Tons Ælte/Skære-Torv at levere i Tidsrummet . . . . fra . . . . Mose ved . . . .

Købet finder Sted i Henhold til omstaaende Betingelser til en Pris af Kr. . . . . pr. Ton frit i Banevogn eller frit ombord.

Saafremt Banevogne ikke kan skaffes eller Koberen onsker det, naar Tørven er tjenlig til Afsendelse, skal den stakkes omhyggeligt, og Stakken skal betryggende dækkes, eller den skal oplagres i Lader mod en Tillægsbetaling for Stakning eller Lagring i Lade af Kr. 5,00 pr. Ton med Tillæg af Renter efter 1. Oktober.

Betalingen af Tørv sker saaledes . . . .

Som Sælger: . . . . Som Kober: . . . .

Ved Agent . . . .

Almindelige Betingelser for Tørvehandel.

En Normaltørv indeholder 40 pCt. Vand og Aske tilsammen.

For hver fulde Procent, Vand- og Askeindholdet ligger over 40, fradrages 75 Øre af Prisen. — Hvis det godtgøres, at Vand- og Askeindholdet er under 40 pCt., forhojes Prisen med 75 Øre for hver fulde Procent, Vand- og Askeindholdet ligger under 40.

Til Bestemmelse af Vand- og Askeindholdet udtages Torveprøver paa Afsendelsesstationerne af Kober og Sælger i Forening, eller af den, som Kober og Sælger maatte udpege hertil, og disse Prover indsendes til et anerkendt Laboratorium til Analysering.

Tørv, der efter en saadan Analyse indeholder mere end 20 pCt. Aske, beregnet ved en Fugtighedsprocent af 25, samt Torv, der indeholder mere end tilsammen 55 pCt. Vand og Aske, er Koberen ikke pligtig at modtage.

Tørvene sælges efter Vægt, og Vejningen skal ske paa Afsendelsesstationerne, saafremt der er autoriseret Vejer, ellers paa Stats- eller Privatbanernes Overgangsvægte eller paa Modtagerstationen. Sælgeren betaler hertil Banernes Vognvægtsgebyr.

Saafremt det ikke er muligt at faa Torvene vejet som ovenfor anfort, findes Tørvens Vægt ved Udmaaling af Vognens Indhold og Bestemmelse af Tørvens Vægt pr. Hektoliter.

Tørv, paa hvilke der er givet à conto Udbetaling, skal for Sælgerens Regning holdes brandforsikrede.

Ved sukcessiv Levering forstaas Levering saavidt muligt af samme Kvantum pr. Uge.

I Tilfælde af Krig, Blokade, Strejke, Lockout, Trafikforstyrrelse, Brand eller anden force majeure, derunder vedvarende Regnvejr, der gor det umuligt at fremstille en god tør Handelsvare, skal Sælgeren uopholdelig underrette Køberen derom, og naar den opstaaede Forstyrrelse er tilendebragt, er Sælgeren pligtig straks at meddele Køberen, hvor stor Procentdel af det kontraherede Kvantum, han er i Stand til at levere, og dette Kvantum er Koberen pligtig at modtage til den fastsatte Pris.

Saafremt Køberen ikke betaler Tørvene rettidig, fritages Sælgeren for Leveringen af Restpartiet, men har dog stadig Krav paa Koberen for det eventuelle Tab, der kan opstaa ved, at Tørvene maa sælges andet Steds.

* * *

Forslag om en Brændselskommission.

En Henvendelse fra Industriraadet til Indenrigsministeriet.

Til Indenrigsministeriet.

Ingensinde under de af Verdenskrigen skabte Situationer har Spørgsmaalet om Landets Forsyning med de nodvendige Brændselsmidler ligget vanskeligere end nu. Det vil være unodvendigt at trække Linierne op for, hvor fortvivlede Udsigterne er til at faa tilført Landet det nodtørftigste Brændsel udefra; selvom de storre Forbrugergrupper — derunder Industrien — naturligvis vil bestræbe sig for i videste Udstrækning at efterkomme Statens Kulfordelingsudvalgs Henstilling om at foretage betydelige oversøiske Indkob af Kul, tor man dog ikke — bl. a. som Følge af Tonnageknaphed — regne med at faa alle indkobte Partier

frem, og i hvert Fald er det givet, at disse Tilførsler vil paabyrde Landet saa store økonomiske Ofre, som den i Forvejen særdeles svækkede Handelsbalance kun med Vanskelighed vil kunne bære.

Under disse Forhold anser Industriraadet det for sin Pligt overfor det høje Indenrigsministerium at rejse Spørgsmaalet om Nedsættelsen af en hurtigt arbejdende sagligt sammensat Kommission til igennem særlige Udvalg og i Samarbejde med allerede bestaaende Udvalg og Kommissioner at undersøge, hvilke Betingelser Landet har for i stærkere Grad end hidtil at gøre sig uafhængigt af Brændselstilførslerne udefra.

Man skal da først henlede Opmærksomheden paa Mulighederne af en mere intensiv Udnyttelse af Landets Tørvemoser og Brunkulslejer, der uden Tvivl maa kunne bringes under en mere rationel Drift end hidtil. I denne Forbindelse vil det formentlig ogsaa være særdeles formaalstjenligt at faa Spørgsmaalet om Fordelingen og Transporten af det indenlandske Brændsel taget op til en grundigere Prøvelse. Det er en Selvfølge, at Industriraadet agter at stille alle de af Raadets Tørveudvalg herom indhøstede Erfaringer til Disposition for den foreslaaede Kommission.

Tillige skal man pege paa de Bestræbelser, der igennem en Aarrække har været iværksat for at søge udnyttet Landets naturlige Hjælpekilder til Fremstilling af Kraft: Vinden og Vandet. Tiden turde nu være inde til at søge Paastanden om disse Elementers Udnyttelsesmuligheder bekræftet eller afkræftet, og de forskellige Projekter, som den ekstraordinære Situation har fremkaldt, bør have Krav paa en nøje saglig Prøvelse.

Under Hensyn til de mange Opgaver, der hver især vil kræve den bedste Sagkundskab repræsenteret i de særlige Udvalg, maa Hovedkommissionen formentlig blive ret omfangsrig.

Den her skitserede Opgave er saa vidtrækkende, ikke mindst i økonomisk Henseende, at den kun vil kunne løses paa rette Vis ved Statsmagtens Hjælp. Raadet har da heller ikke ment at turde tage Sagen op paa egen Haand, men henstiller, at Forslaget om Kommissionens Nedsættelse fremmes saa meget, som de alvorlige Tilstande gør det muligt.

P. R. V.

H. P. Prior.

□□□□□□

Brændselsøkonomi og Kedelsten.

Som bekendt har den Kedelsten, der samler sig i de fleste Kedelanlæg og navnlig alle dem, der ikke er forsynet med specielle Vandrensningsanlæg, en ugunstig Indflydelse paa Anlægets Varmeøkonomi. I en fornylig udkommet Oversigt over Spørgsmaalet »Kedelsten« af «Regierungsbaumeister C. Clausen: Entstehung und Verhütung des Kesselsteins«, Verlag Siemens, Berlin 1920, findes anført flere Forsøg over Indflydelsen heraf. Nedenstaaende gengives nogle Resultater over Formindskelsen af Nyttevirkningen, fundet af forskellige Undersøgere:

Wilson.

ved 1,5 mm Kedelstenstykkelse = 15 pCt.
— 6,0 — — = 40—50 pCt.

Lewes.

ved 1,2 mm Kedelstenstykkelse = 16 pCt.
— 6,4 — — = 60 —

Güldener.

ved 1,8 mm Kedelstenstykkelse = 13 pCt.
— 6,0 — — = 35 —

Tallene afviger noget fra hinanden paa Grund af Kedelstenens afvigende Sammensætning og Porøsitet, hvorved naturligt Varmeledningsevnen bliver forskellig. Af Tallene fremgaar, at Indvirkning af Kedelsten selv i tynde Lag er ret betydelig. Selv om dette i og for sig ikke er ukendt, giver Tallene en Basis for Beregningen over, hvor hyppigt Kedler bør renses. Mange vil sikkert finde, at Kedelrensningen med de nuværende Brændselspriser bør foretages langt hyppigere, end det for har været økonomisk og nødvendigt.

En ny Maade at forhindre Kedelsten (og Korrosion) er iøvrigt en under Navnet Cumberlands elektrolytiske Proces udarbejdet Metode, der bl. a. under Krigen har faaet Anvendelse i en Del af de engelske Marineskibe. Princippet i denne er, at der i Dampkedlens vædskefyldte Del indbygges isolerede, elektriske Anoder, der forbindes med den positive Pol af en lille elektrisk Omformer, der leverer en Spænding paa ca. 10 Volt, medens Kedelpladerne samtidig forbindes med den negative. Metoden skal, efter hvad der foreløbig kan oplyses om den, være ganske virkningsfuld ikke blot til Forebyggelse af Korrosion, som det den naturligt i første Linie tager Sigte paa, men ogsaa til at hindre, at Kedelstenen sætter sig fast paa Pladerne, og den herved indvundne Varmebesparelse skal være ret betydelig i Forhold til Udgifterne til Anlægget og den fornødne Strøm. En fuldstændig Rentabilitet lader sig dog foreløbig ikke opstille, da Opfindelsen jo er forholdsvis ny.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Handelsbalancen — En glædelig Bedring.

Medens April Maaned, som tidligere omtalt, udviste en Import til Værdi 184 Mill. Kr. og en samlet Eksport af kun 74 Mill. Kr. (hvilket lave Tal hovedsagelig skyldtes Strejkerne), udviser Handelsstatistikens Tal for Maj Maaned for første Gang, siden denne Statistik efter Krigen atter blev offentliggjort fra og

med Januar 1919, en afgjort Bedring i Situationen med et Importtal af 181 Mill. Kr. mod en Eksport af 164 Mill. Kr., hvoraf 144 Mill. Kr. for indenlandske Varer og 20 Mill. Kr. for Varer af udenlansk Oprindelse. Desværre er der vel Anledning til at tro, at dette store Fremskridt delvis skyldes ekstraordinære Forhold, idet Eksportvarer har ligget ophobet til Afskibning, men i al Fald giver Tallene Lov til at haabe paa en videre gunstig Udvikling, der ogsaa vil være ganske nodvendig for vor finansielle Situation. Alt maa nu sættes ind paa en Frigorelse og Forøgelse af vore produktive Kræfter med tilhørende Sparsommelighed paa alle uproduktive Omraader.

Den svenske Industris Stilling i Verdensproduktionen.

Professor *Gunnar Andersson* har som Nr. 17 i de af Sveriges Industriförbund udgivne Publikationer (A/B Nordiska bokhandeln, Stockholm) offentliggjort det Foredrag »Den svenska industriens ställning i världsproduktionen«, som han holdt ved Sveriges Industriförbunds Rigsmøde den 20. April 1920, og som vi kortelig omtalte i nærværende Tidsskrift for 1. Maj.

Professor Andersson hævder med stor Styrke, at den svenske Industri med alle sine Kræfter bor vende sig mod de sydamerikanske Stater — Argentina og Brasilien — der besidder baade Penge og Varer, som Sverige behøver, og hvor den svenske Industris Produkter paa mange Omraader er velsete og efterspurgte.

Danske industrielle Virksomheder, der har Interesse for det sydamerikanske Marked, bør gore sig bekendt med det omhandlede Foredrag.

Engelsk og amerikansk Kapital i Tyskland.

Delmenhorst Margarinefabrik (Herm. Petersen) er for 15 Aar forpagtet af Firmaet van den Bergh i Rotterdam-Cleve, hvori engelske Interesser er i Majoritet. I Berlin er fornylig, under Navnet Amstea (American Steel, Engineering and Automotier Products), oprettet et Aktieselskab, som er en Filial af det store Staalværk i U. S. A. American Steel Export Co. i New York. Med amerikansk Kapital skal man fremskaffe Raastoffer til Forædling, særlig Raastaal, og dels særlig til indenlandsk Brug, dels til Eksport til Osten.

Rumæniens Petroleumsindustri

er i stærk Fremvækst, efter at man har faaet istandsat de fleste af Anlægene efter den frivillige og ufrivillige Odelæggelse under Krigsaarene. Navnlig er der grundet flere nye Foretagender, delvis med betydelige Kapitaler bagved: Colombia med 50 Mill. Lei, som skal senere forhojes til 100 Mill. (1 Lei = 1 frc.), det overtager og udvider et Par ældre Selskaber, Colombia og Alpha. Dernæst Generala Petrolifera (med 60 Mill. at udvide til 120), og et helt nyt Selskab Pacura Romaneasca (15 Mill., at udvide til 50 Mill.).

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Alex. Foss' Industrifond.

Industriraadet har til Bestyrelsen for Alex. Foss' Industrifond valgt Ingeniør *Alex. Foss*, Direktør *H. P. Prior* og Fabrikant *C. F. Jarl.*

Svenske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der fra 1. Juli d. A. er udstedt Udforselsforbud fra Sverige for følgende, i Varefortegnelsen under nedenstaaende Numre optagne Varer:

41 E. Torv.
41 I. Briketter af Torv.
230 AB. Uforarbejdet Fyr og Gran, Tommer, Mastetræ og Spir.
250 F. Andre uforarbejdede Produkter af samme Træsorter.
230 H. Andre hjemlandske Træsorter.

Ophævede norske Udførselsforbud.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er Forbudet mod Udforsel fra Norge af Ho ophævet.

Endvidere meddeler Udenrigsministeriet, at Udførsel fra Norge af Sildemel og Hvalkodmel samt Kraftfoder og Guano, blandet med nævnte Varesorter, indtil videre kan ske uden særskilt Tilladelse.

Meddelelse fra Industriraadets Eksportbureau.

Et Importfirma i New York ønsker at komme i Forbindelse med danske Fabrikanter af Varer, der egner sig til Import i Nord- og Sydamerika. Firmaet har god Lagerplads og gode Udstillingslokaler.

Nærmere Oplysninger kan faas paa Industriraadets Eksportbureau, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn.

Fransk Indførselsforbud mod Avispapir og Træmasse.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er det ved Bekendtgorelse af 16. Juni forbudt til Frankrig og Algier at indfore Avispapir og Træmasse til Fremstilling af Avispapir.

Franske Udførselsforbud.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er Udforsel og Genudforsel fra Frankrig af Uld og Klude samt Pilevidier blevet forbudt ved Dekreter af henholdsvis 1, 2. og 16. Juni.

Udførsel fra Frankrig af Kunstgenstande m. m.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Journal Officiel de la republique francaise« af hvilket det fremgaar, at der fra 1. Maj d. A. kun vil blive givet Udførselstilladelse for Kunstgenstande, antike Møblementer fra før 1830, Malerier, Skulpturer, Tegninger etc. mod en Afgift af 50—100 pCt. af Værdien.

Udstilling i London.

»British Institute of Industrial Art« har aabnet sin første Udstilling i London, 217 Knightsbridge, London S. W. 7, d. 1. Juli.

Udstillingen er aaben til d. 16. September og indeholder følgende Afdelinger:

Tekstilindustri,
Tapeter,
Møbler,
Fajance,
Glas,
Metalarbejder samt
Bygninger m. m.

Udførsel af Tobak, Hør og Hamp fra Belgien.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der d. 7. Juni d. A. i Belgien udstedt en Bekendtgørelse, hvorefter der foreløbig ikke kræves Licens for Udførsel af fabrikeret Tobak samt Hør og Hamp.

Ophævelse og Genindførelse af hollandske Udførselsforbud.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Konsulat i Rotterdam indberettet, at Udførselsforbudene for nedenstaaende Varer er ophævet indtil videre:

Linned- og Værkgarn, Bomuld, Uld og Plantefibre, Jern og Staal samt disses Legeringer i enhver Form, med Undtagelse af Lokomotiver, Skibsmaskiner og Dele deraf, Metaller med Undtagelse af Guld og Sølv; Sko, Tofler, Skaller og Sod.

Fra d. 14. Juni er Forbudet mod Udførsel af Tørv fra Nederlandene genindført. Ansøgninger om Dispensation skal indsendes til Eksportcentralen i Haag ledsaget af Erklæring fra Rigskuldistributionen.

Den 5te nederlanske Aarsmesse.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at »Foreningen til Afholdelse af Messer i Nederlandene« har vedtaget at give udenlandske Udstillere Adgang til den femte nederlanske Aarsmesse, der afholdes i Utrecht i 1921, antagelig i Februar Maaned.

Forskellige tyske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Deutscher Reichsanzeiger« af 29. Maj og 3. Juni d. A., af hvilke det fremgaar, at Udforselsforbudet er hævet for nogle Varer henhorende under Toldtarifens Afsnit 10, Punkt A og D.

Af de vigtigste kan nævnes: ægte Perler, Films, Kulstifter, Elektrodekul, Kultraade, Karborundum, Retortgrafit.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af »Deutscher Reichsanzeiger« af 8. Juni, i hvilket der er offentliggjort en Liste over de Varer, hvis Udførsel fra Tyskland er tilladt uden særlig Udførselsbevilling. Dette Eksemplar henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 16.*

Regulering af Jernindustrien i Tyskland.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Deutscher Reichsanzeiger« af 7. Juni, indeholdende nogle Udførselsbestemmelser til Forordningen af 1. April d. A. om Regulering af Jernindustrien i Tyskland.

Udklippet henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 18.*

Udstilling i Peking.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der er bevilget 3 Millioner Dollars til Afholdelse af en stor Udstilling i Peking i Aaret 1922.

Udstillingen, der sandsynligvis vil blive international, bliver afholdt paa det store Terræn, som omgiver det berømte Himmelens Tempel, og er et Led i det store Arbejde, som den kinesiske Regering har sat i Gang for at fremme Landets Industri.

Ophævet Indførselstold i Polen.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget en af den kgl. Gesandt i Warschau fremsendt Oversættelse af en den 6. Maj d. A. offentliggjort Lov af 20. Marts d. A. vedrørende midlertidig Ophævelse af Indførselstold paa forskellige Varer.

Oversættelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 17.*

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annonceburcau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelklær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 15 — 1. AUGUST — 1920

Danmarks økonomiske Stilling.

Kravet om en Analyse og Klarlæggelse af vore økonomiske Forhold.

Om hundrede Aar er alting glemt«, siger et gammelt Mundheld, men at ikke alting er *forandret* — og da navnlig ikke i økonomisk Henseende —, viser tilfulde det bemærkelsesværdige Dokument om de økonomiske Tilstande i Danmark omkring 1835, som vi gengiver andet Steds, og som Hr. Premierløjtnant Otto Smith har Æren af at have fremdraget. Der er vel næppe nogen, der ved Læsningen af dette paa een Gang naive og tankevækkende Dokument kan lade være uvilkaarligt at anstille Sammenligninger med vore nuværende Forhold. Nu som den Gang er vi ramt af en sikkert langvarig Konjunkturnedgang, der begynder med Pengeknaphed, og som senere næppe vil undgaa at fremvise andre af Krisens alvorlige Symptomer, hvis ikke nye Muligheder skulde aabne sig f. Eks. i vore Afsætningsforhold. Men medens man gennem Skildringen af Tilstandene for ca. 100 Aar siden ikke kan undlade at forbauses over, hvorledes Fejlgreb og Forsyndelser gentager sig med minutios Nojagtighed, vil der dog være den Forskel, at man fra vore Dages Industri næppe hverken vil kræve endsige sætte sin Tillid til kunstige Beskyttelsesmidler eller Foreninger »til Industriens Opkomst«. Det er ganske andre Tanker, der melder sig, Tanker, der bunder i den ojeblikkelige Situation og samtidig har været levende allerede i længere Tid.

Disse Tanker samler sig om Nodvendigheden af en indgaaende Klarlæggelse og Analyse af Danmarks samlede Økonomi, dels til almindelig Orientering baade for Samfundet i sin Helhed og for Erhvervslivet i Særdeleshed, dels som det højst fornodne Grundlag for vor Handelspolitik udadtil og vor sociale og finansielle Politik indadtil.

Endnu medens vort hele økonomiske Liv stod i fuld Blomstring i de forste gunstige Aar under Krigen, rejstes der fra Industriens Side ikke blot Krav om en saadan Orientering, men der fremsattes endvidere Gang paa Gang de alvorligste Advarsler baade mod Statens og Kommunernes halslose Finanspolitik saavel som mod Borsspillet, den saakaldte Gullasch-Politik og hele »Lad rulle«-Systemet. Kun alt for hurtigt har det vist sig, at disse Advarsler, der i sin Tid var som en Rost i Ørkenen, har været mere end berettigede. Nedslaaende er det at konstatere, at saa overordentlig meget af det længe tiltrængte økonomiske Forspring, vi havde vundet, og som det burde have været vor Opgave at konsolidere, allerede er sat over Styr. Imidlertid gaar det næppe an at give en letsindig Finanspolitik al Skylden. Utvivlsomt er der i den Tid, der er gaaet siden Verdenskrigens Udbrud, og som vel kun tælles i et Faatal af Aar, men som dog betyder et uhyre Svælg i hele Verdensokonomiens Udvikling, sket Forskydninger i økonomisk Henseende, som nu mærkes paa det foleligste for vort Lands Vedkommende. Den Omstændighed, at vi savner fuld Klarhed netop over, *hvorledes* og *hvorfor* dette er Tilfældet, gør, at vore nationaløkonomiske Dispositioner — og disse er jo Summen af vore samlede privatøkonomiske — i Øjeblikket faktisk træffes i det blinde.

Hvis man ikke ønskede at lytte til de Roster, der saaledes hævede sig om en nøgtern Udredning af vore økonomiske Forhold og Vilkaar,

burde man i al Fald af Begivenhederne ved Krigens og dermed Blokadetidens Afslutning være bleven belært om, at Tiden nu var inde til Studier af anden og alvorligere Slags end den Syndflod af forvirrede og ufordøjede Teorier og Problemer, der udefra kastedes ind i vort økonomiske og sociale Liv. Hvad Landets Økonomi faktisk evnede at bære og honorere af disse Krav interesserede jo saa at sige ikke og kunde maaske heller ikke gøre Krav derpaa, naar intet Materiale forefandtes, og Parolen fra oven jo ikke netop indskærpede at tage det alt for nøje med Hensyn til Regnskabets Dag. Ubegribeligt er det i al Fald, at den Handelsstatistik, der nu i $1^1/_2$ Aar har været offentliggjort siden Blokadens Hemmeligholdelsesperiode, Maaned for Maaned har kunnet udvise sine alvorlige Tal med stadig stigende Underskud, uden at dette har ført til en indgaaende Analyse af, hvad det er for Forhold, der her har virket og medført denne skæbnesvangre Forskydning i vor hele Situation.

Forholdene fik Lov at gaa deres skæve Gang, uden at nogen følte Lyst til at give sig i Lag med selve Problemets Kerne. Først da Valutaproblemet omsider blev saa haandgribeligt, at den almindelige Opmærksomhed maatte vækkes deraf, kom Diskussionen igang, men rigtignok kun drejende sig om Overfladem omenterne. Det turde derfor nok være paa sin Plads, selv om det nu er sent, — i adskillige Henseender sikkert *for* sent, — at faa den ønskede Udredning af Danmarks økonomiske Forhold som det faste Grundlag for alle videre Dispositioner. I stigende Grad trænger jo Erkendelsen igennem af, at Danmark med sin særegne nationaløkonomiske Struktur som Forædlingsland i stor Stil, og det baade paa Landbrugets og Industriens Omraader, indtager en Stilling, der kræver den største Agtpaagivenhed og først og fremmest, at man ikke i den nu saa omfattende økonomiske og sociale Lovgivning blindt efterligner Udlandets Foranstaltninger uden at tænke paa, at netop slige Foranstaltninger maa hvile i Landets egen Økonomi, hvis det ikke skal blive Sæbebobler, der en skønne Dag brister.

I sidste Hefte af nærværende Tidsskrift er gengivet en Henvendelse fra Industriraadet til Indenrigsministeriet om en Udredning af vor samlede Brændselssituation. Intet Menneske kan vel længere være uvidende om, hvad dette Problem betyder for Landet. At faa de nøjagtige Data og et samlet Overblik frem er da af overordentlig Betydning baade med Hensyn til at give Direktiver for Udnyttelsen af mulige indenlandske Resourcer og som Holdepunkter for den Handelspolitik udadtil, hvis Veje vi før eller senere maa betræde, og hvis Sukces vil aflænge af, om vi kommer med antageligt Materiale i Hænde eller kun med almindelige Talemaader og Beklagelser. Den Undersøgelse, der ligeledes nylig har været omtalt i Tidsskriftet, og hvor den norske Industris Overpris til den af den engelske Stat overtagne Kulhandel alene for 1919 anslaas til 100 Millioner Kroner, taler jo sit eget Sprog i saa Henseende. Men hvad der saaledes gælder for Brændselssituationen, gælder i ikke mindre Grad hele vor Økonomi, og skal vi kunne modstaa de Modgangstider, vi nu ser trække op, med andre og vægtigere Midler end dem, man for et Aarhundrede siden paakaldte, da maa det første Krav blive Nedsættelsen just af den Kommission til Udredning og Studium af Danmarks samlede Økonomi, som man ogsaa fra politisk Side i Rigsdagen gentagne Gange i den senere Tid har efterlyst.

Hermed er det ingenlunde Meningen efter tysk Mønster at ville tilstræbe eller tro paa Frelse gennem »Planøkonomi« og »rationel Kollektivøkonomi«, eller hvad det nu alt er blevet kaldt, end mindre paa at en »samlende Statsledelse« skulde kunne erstatte de frie økonomiske Kræfters Selvafbalancering. Statsindgrebenes Velsignelser har vi saa sandt haft nok af! Der skulde blot vindes det ene, som nu i saa høj Grad mangler, nemlig: *Klarhed.*

Povl Drachmann.

* * *

Et Par Ord om Industriens Tilstand i Danmark ca. 1835.

Ved Premierløjtnant *Otto Smith.*

Ved at gennemgaa en Del løse Dokumenter tilhørende Kjøbenhavns Dugmager- og Overskærerlaug fandt jeg fornylig Manuskriptet til en Pjece, som det har været mig umuligt at finde Forfatteren til, lige saa lidt som jeg har kunnet konstatere, om den overhovedet er blevet trykt.

Dette næsten hundredaarige Manuskript, der fremtræder som en sirlig Renskrift med den Titel,

som jeg har sat over nærværende Indlæg, synes mig ved sit Indhold at være af ikke ringe Interesse, ikke mindst ved sine mange Lighedspunkter med vor nuværende Situation — lige til Valutaproblemet og Luksusimporten!

Dels giver den et ypperligt historisk Tidsbillede, hvis Midtpunkt er de ulykkelige Klædefabrikanter, der efter Englands Overfald paa Danmark i 1807 maatte bære den af baade Regering og Private kunstigt forcerede Industri, og som i de daarlige Tider blev ladt i Stikken. Det i 1808 stiftede »Selskab for indenlandsk Kunstflid« kunde ikke dæmme op for Ulykkerne og gik i Stykker i 1821, hvorefter Industrien gled ud i det fuldkommen haablose.

Men dels mener jeg ogsaa at kunne spore, at dette lille Skrift — vel sagtens tillige med andre lignende — maaske er en af de forste Spirer til selve Industriforeningen.

Som det vil ses, omtales i den forovrigt udaterede Pjece Tidsrummet 1814—31 i Modsætning til Tidsrummet 1807—14 og paa en saadan Maade, at man maa gaa ud fra, at Pjecen er skrevet ret hurtigt efter 1831. Endvidere indeholder Slutningen en kraftig Appel til Dannelsen af *et Selskab til Industriens Opkomst i Danmark,* under den lidt naive Henvisning til, at der dog gøres saa meget for Enker og Faderløse, ja selv for moralsk fordærvede Menneskers Forbedring(!). — Som bekendt stiftedes Industriforeningen i Kjobenhavn i 1838 netop med ovennævnte Formaal, og dette foreliggende Resultat af en eller flere Klædefabrikanters Hovedbrud kan — hvad enten det nu blev trykt eller maaske anvendt som en Art Petition — have sin Andel i Foreningens Oprettelse.

Jeg har i hvert Fald ment, at det kunde interessere Læserne at se Ordlyden af den i vore Øjne nogel naive, og dog saa tankevækkende Fremstilling af de ulykkelige Tilstande for 90 Aar siden, og den gengives derfor her ordret:

— —

»I en Tiid, da det meste af Evropa hiemsoges med Ødelæggelser, især frembragte ved Anarki; hvortil endnu kommer den skrækkelige Choleras Følger, er det unegteligt, at Danmark befinder sig i en lykkelig Tilstand, og ethvert godt moralsk tænkende Menneske ønsker vist, at denne maae vedblive.

Kunsten og Videnskaber understøttes kraftig, Handel og Søefart gaaer saa temmelig, naaer blot Industrien denne for et saa herlige Naturprodukter frembringende Land som Danmark tilsyneladende Stedbarn ikke forglemtes og aldeles gik til Grunde, og desformedelst mange Tusinde Mennesker ere og blive brodlose; og styrter i Elendighed mere og mere.

At Industrien for et Land er den storste Ziir, og at den især befordrer Velstand, afværger Lediggang og Laster, befordrer Virksomhed, samt forhindrer Penges Udbringelse af Landet, til dets eget bedre Subsistence kan vel ingen nægte!

Det er vist for Menneskevennen et sørgeligt Syn at see saa mange Mennesker tildeels i den bedste Alder lig Skygger, kempende med Hunger og Elendighed; mange Familier lide Nød, og tilsidst maa kaste sig i Armene paa Fattigvæsenet; gifte Haandværkssvende, Arbeidsmænd befinde sig i en trykkende Stilling især om Vinteren, da der af deres liden Fortieneste den Trediepart gaaer til Huusleye, som naaer der var lidt at fortiene for Koner og tilvoxende Ungdom meget vilde lette.

At ovenanforte for Enkelte, som ikke kiende Tingenes sande Stilling, vil finde Modsigelse er muelig; især af en beromt, agtet og lærd Mand, hvis Paastand skal være denne: »Der er intet Menneske, som kan og vil arbeide, som ei kan erholde saadant og ernære sig«; men Bevies for slig Paastand vil neppe kunne fremføres uden i Tilfælde at udtænke Midlerne, og derefter udstede en Bekiendtgiørelse af omtrent følgende Indhold:

»Enhver, ung og gammel, som intet Arbeide har, kan og vil arbeide og foretage sig noget, kan blive saadant anviest, naaer man melder sig o. s. v.« —

Dette vilde vist blive en vanskelig Opgave, ikke alene for Hovedstaden, men ogsaa for Provindsstæderne, thi de sig meldende vilde blive legio. —

At Danmark kan ernære og beskieftige sine Indbyggere er uden Tvivl: naaer ingen fremmed Klæde og anden Manufakturvahre som i Landet kunne forfærdiges forbrugtes her. —

Til Bevies herfor kan man anfore Epoken under Krigen med Engelland, Aarene 1807 til 14, thi dersom ikke mere Klæde var bleven indført fra 1814 til 31, end forholdsmæssig fra 7 til 14, da havde Danmarks Klæde-Fabrikker endnu været i Flor og mange Tønder Guld, ja Millioner bleven i Landet.

Foruden at der i bemeldte 7 Aar blev anlagt mange Klædefabrikker, saavel i Hovedstaden som i Provindserne, hvortil Regieringen kraftig understøttede — saavelsom til ethvert nyttigt Foretagende — vare Bomulds- og Linned-Manufakturerne i god Drift, uldne Toier og alt til Toimageriet henføres da beskieftigede mange Mennesker; Bomulds-spinderier vare anlagte: endog Huusfliden — som nu slet ikke kan komme i Betragtning formedelst fremmede Vahre — betalte sig godt og bragte Liv og Virksomhed overalt. — Kattuntrykkerierne vare i Virksomhed og underholdt mange Mennesker, tilligemed mange andre Industrigrene. —

Vel var i denne Tiid Handelen med dens Erhvervskilder stoppede, men hvem der desformedelst var uden Emploi, kunde førtiene sig med Fabrikkerne og andet; knn Skade, at Guld og Solv peu a peu vandrede ud af Landet for Kolonialvahre, Overflodigheds- og Luxus-Artikler.

Og hvortil virkedes alt dette? Alle, unge og gamle,

vare i disse faa Aar i Virksomhed, man saa ingen paa den lade Side; selv mange Udlændinge fandt Underhold her — blot til Landets egen Subsistence og Fornødenheder. —

Disse faa Aar har vist: at naaer Landets Born skulle spise Landets Brød, da kom kun faa til at lide Nød. —

Men med Freden, denne Himmelens bedste Gave, forsvandt efterhaanden alt igen, endog ned under den Grad af Virksomhed, der for Krigens Begyndelse havde existeret; Landet oversvømmedes af fremmed Klæde og andre Manufakturvahrer, Fabrik-Entreprenørerne vedblev at virke i nogen Tiid i Haab om, at Indførsel af fremmed Klæde vilde blive forbudet, men da dette ikke skede, maatte de næsten alle fallere; de store Summer, der vare anvendte paa disse Anlæg, saavel fra Regieringens Side som fra Private, vare for det meste spildte, og mange Mennesker brødløse; de faa Aar, disse Manufakturer havde existeret, vare ikke istand til at erstatte noget Tab.

Som det gik med Klæde-Manufakturerne, saaledes gik det ogsaa med Bomuldsfabrikkerne; de Bomuldsspinderier, der vare anlagte og beskieftigede mange Mennesker bleve nedlagte; endnu en Lykke er det for Bomuldsvæverne, at Tolden paa fremmed Bomuldsgarn er dem eftergivet, saae havde de dog erholdet lidet, ellers blev der vist heller ikke mange Alen Bomuldstøi vævet i Landet.

Med Linned-Manufakturerne er det gaaet ligesaadan; fremmede Linneder af alle Slags opfylde Boutiqverne, saa at denne Industrigren som er saa vigtig for Landet, er aldeles intet, endog Huusflid af denne Art bringer Tab.

I Tøimageriet forseer ogsaa fremmede Landet, kun enkelte uldne Toier blive forfærdigede her, men det er kun lidet eller intet.

Kattuntrykkerierne have havt samme Skiebne; de have i en skion Række af Aar for Krigen floreret, men nu hviler næsten alt.

Disse ere blot de allervigtigste Deele, der ere mange andre Ting som med Industrieflid kunne ernære mange Mennesker; — naaer nu hertil kommer, at næsten alt af Kunstsager, Luxus-Artikler, Galanterie- og Isenkramvahrer bringes af Fremmede, hvad bliver der da tilovers for Landets Indbyggere?

Der bliver intet af sligt udført fra Danmark, som kunde indbringe noget, hvad der udføres til Fremmede er: Hæste, Qvæg, Fedevahrer og Korn; men for disse Artikler kan vel ikke regnes stort mere end hvad der indføres af Jern, Staal, andre Metaller, Tømmer, Steenkul, Salt, Viine o. s. v.

Af dette seer man letteligen, at der hersker stor Mangel, ikke allene i de arbeidende Klasser — som nok udgor Pluraliteten — men der ere mange andre som blive ruinerede.

Maatte der dog findes Menneskevenner af Indflydelse som vilde antage sig Industrien: især ved at bevirke Forbud af fremmed Klædes Indforsel m. m., da vilde mange Tusinde Mennesker velsigne dem som deres Velgiørere.

At Danmark har store ædle Mænd, der tænke paa de simple Stænders Kaaer, og som vist ønske: at Industrien maatte florere, istedet for at aldeles forfalde, til Held for Landet og Menneskeheden er vist, da der skeer saa meget til bedste for Enker, Faderløse og andre; endog til moralsk fordærvede Menneskers Forbedring bliver der virket. — Hvo vilde ikke ønske at et Selskab vilde forene sig til Industriens Opkomst i Danmark?«

(Angaaende de Tanker, der uvilkaarligt maa melde sig ved Læsningen af dette Dokument, henviser vi iøvrigt til vor ledende Artikel. *Red.)*

□□□□□□

Den lovfæstede 8-Timers Arbejdsdag i Frankrig.

Regeringen nedsætter en Kommission til at undersøge dens Virkninger.

Den franske Lov om 8-Timers Arbejdsdagen har nu bestaaet i et Aar, og Presseattachéen ved den danske Legation i Paris har derfor sendt en Indberetning om Lovens Virkninger. Af hans Udtalelser, som er offentliggjorte i Udenrigsministeriets Tidsskrift for 15. Juli, skal vi gengive følgende:

»Der er ingen Tvivl om, at 8-Timers Dagens Indførelse har betydet stærk Nedgang i Produktionen. Saasnart dette viste sig, begyndte Arbejdsgiverne og Handelskamrene at protestere imod dens Indførelse, i hvert Fald i alle Fag.

Af særlig Vægt har de Protester været, som er fremkommet fra »La chambre syndicale des Industries Métallurgiques du Rhône«, som omfatter over 500 Arbejdsgivere i Metalindustrien, og fra Handelskamret i Lille. I denne sidste hedder det: »Ottetimersarbejdsdagens Indforelse har bevirket, at alle Sider af Produktionen er kommet ud af Ligevægt, at Udbyttet af Miner, Industri og Transport er blevet formindsket, medens Prisen er steget paa alle forarbejdede Produkter, og Varemanglen og Dyrtiden er blevet foroget. Hos vore Naboer og Konkurrenter er der sket talrige Fravigelser, og i mange Industrigrene har man vel vogtet sig for at indskrænke Tallet af Overarbejdstimer«. Kamret lægger særlig Vægt paa Nedgangen i Kulproduktionen, siden Ottetimerarsbejdsdagen er traadt i Kraft. Som Følge heraf anmoder det Parlamentet om at indføre i Lovens Tekst Bestemmelser om forbigaaende Fravigelser og Lettelser, som tillader at tilfredsstille Industriens Behov og tage Hensyn til Nodvendigheden af at øge Produktionen.

Paa samme Maade henstillede »L'Assoeiation Nationale d'Expansion Éeonomique« til Regeringen, at der maatte blive foretaget »fornyet Overvejelse af de Betingelser, under hvilke Loven fastsætter, at Ottetimersarbejdsdagen skal træde i Kraft, for at dens Virkninger ikke skal indtræde, forend Frankrigs produktive Kraft er stillet paa lige Fod med vore Alliereres — for ikke at tale om med vore Fjenders — det vil sige, naar vore ødelagte Fabriker er blevet genopbyggede og vor Transport genoprettet, og naar

alle Nationer har ført en tilsvarende Lov ud i Praksis«.

Under Valgene i Efteraaret 1919 blev Spørgsmaalet om Ottetimersarbejdsdagen stadig draget frem i Forhandlingerne. »Union des Intérêts Économiques« omsendte til Kandidater og Vælgere ved Valgene til Senatet et Cirkulære, hvori det hedder: »Erfaringen har allerede vist, at Indskrænkningen i Arbejdsdagen, saadan som den er blevet indført, har haft de mest ødelæggende Virkninger paa den nationale Produktion. Af disse Grunde udtaler Unionen følgende Ønske: at Loven, uden at angribe selve Princippet om Ottetimersarbejdsdagen, fuldstændiggøres ved, at der indføres forbigaaende Fravigelser, saaledes at Indskrænkningerne i Arbejdsdagen kun bliver udført trinvis, og idet der tages Hensyn baade til de forskellige Industrier og til de forskellige Egne«.

Flere store Arbejdsgiverforeninger, f. Eks. »Comité Republicain du Commerce et de l'Industrie«, har foreslaaet Regeringen at aabne Fællesforhandlinger med Arbejdsgivere og Arbejdere for midlertidigt at opsætte Ottetimerslovens Ikrafttræden.

Det store Spørgsmaal, der maa besvares efter alvorlige og indgaaende Undersøgelser, er da dette: »Har Ottetimersarbejdsdagen virkelig bevirket en saa stor Formindskelse i Produktionen, som Arbejdsgiverne paastaar«?

Arbejderførerne paa deres Side har naturligvis søgt at gendrive Handelskamrenes og Arbejdsgiverforeningernes Standpunkter. De hævder, at i de Bedrifter, hvor Driftsmaaden er moderne, maa 8-Timersdagens Produktion overgaa den gamle Arbejdsdags. De henviser saaledes bl. a. til, at visse Miner har haft en Forøgelse af Produktionen.

I Artiklen hedder det videre: »Overfor disse Paastande fra henholdsvis Arbejdsgivernes og Arbejdernes Side har Regeringen besluttet at nedsætte en Kommission under den franske Arbejdsminister til i Enkeltheder at undersøge Virkningerne af Ottetimersloven. Selv om Nedgangen imidlertid skulde vise sig at være stor, tør det anses for tvivlsomt, om Parlamentet vil foretage i hvert Fald indgribende Forandringer i en Lov, som Arbejderklassen betragter som et helligt og urørligt Gode«.

Presseattachéen slutter sin Beretning med at udtale Formodning om, at den nedsatte Kommissions Undersøgelser næppe kan ventes at ville foreligge i den nærmeste Fremtid.

□□□□□□

Et nordisk H. C. Ørsted Møde i Kjøbenhavn.

For at fejre 100 Aarsdagen for H. C. Ørsteds Opdagelse af Elektromagnetismen, vil der i Kjøbenhavn i Dagene fra 31. August til 3. September 1920 blive afholdt et nordisk H. C. Ørsted Møde, for hvilket Hs. Majestæt *Kongen* har overtaget Protektoratet, medens Industriraadets fungerende Formand, Direktør *H. P. Prior*, er Mødets Præsident.

Mødet vil forme sig dels som en Mindefest for H. C. Ørsted, og dels som et tredelt Arbejdsmøde, nemlig:

1) 1ste nordiske Elektroteknikermøde,
2) 1ste nordiske Fysikermøde,
3) 1ste nordiske Kemikermøde,

idet man mener, at saadan begrænsede Fagmøder ogsaa i Fremtiden vil faa deres Betydning ved Siden af de mere omfattende Naturforskermøder og Ingeniørkongresser.

Til Forberedelse af H. C. Ørsted Mødet har Dansk elektroteknisk Komité, Elektroteknisk Forening, Dansk Ingeniørforening, Den tekniske Forening, Selskabet for Naturlærens Udbredelse, Fysisk Forening og Kemisk Forening nedsat et Organisationsudvalg med følgende Sammensætning:

For Elektroteknikermødet: Fabrikant *Aage Hassel*, Professor *P. O. Pedersen*, Formand, Ingeniør *Povl Vinding*. Under Professor P. O. Pedersens Fraværelse paa Studierejse i Amerika er Direktør *H. Pade* indtraadt i Udvalget.

For Fysikermødet: Professor, Dr. *Martin Knudsen*, Formand, Fru Dr. *Kirstine Meyer*, f. Bjerrum, Professor *K. Prytz*.

For Kemikermødet: Ingeniør *Paul Bergsøe*, Professor, Dr. *Einar Biilmann*, Professor, Dr. *S. P. L. Sørensen*, Formand.

Professor *Martin Knudsen* er det samlede Organisationsudvalgs Formand.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Arbejdsforholdene i Tyskland.

Om den Bedring, der stadig spores rundt om i det tyske Riges Arbejds- og Produktionsforhold, bringes nye Meddelelser. Allerede tidligt i Foraaret har den kemiske Storindustri meldt at være stærkt beskæftiget, selv om Mangel paa Kul og Raastoffer selvfølgelig indskrænker Driften noget. Fra et stort Værk i Fabrikationen af kunstige Gødningsstoffer meldes ligefrem, at den enkelte Arbejders Ydelse er steget i mærkbar Grad.

Regeringspræsidiet i Magdeburg har — efter Anmodning af Distriktets Handelskammer — udstedt en Anordning, der paabyder Indførelsen af 10 Timers Arbejdsdag i Maanederne fra Marts til November i Reparaturværksteder og Fabriker for Landbrugsmaskiner og -redskaber, og i Værksteder for Smede og Sadelmagere.

I Kulrevieret Lugau-Oelsnitz, hvor Kulproduktionen tidligt paa Aaret var meget lav og sunket stærkt, har — efter Regeringens Henstilling — Grubebedriftsraadene med stort Flertal besluttet at vende tilbage til en Forhøjelse af Arbejdsdagen i Gruberne til 8 Timer for at øge Produktionen.

Tysklands Kulproduktion.

Den tyske Kulproduktion viser en ret betydelig Opgang, som maa ses for en Del i hvert Fald ud fra Synspunktet: den langsomme Bedring i Arbejds-

forholdene. I de fire forste Maaneder iaar produceredes i hele Tyskland, undtagen Saar- og Pfalzdistrikterne, 40,738,181 Tons; i de samme fire Maaneder ifjor var Produktionen, indbefattet den i Saar- og Pfalzdistrikterne, 34,784,339 Tons. Brunkulsmængden steg ogsaa fra 1919 (de samme fire Maaneder) 28,506,543 til i 1920: 33,927,600 Tons; Koksene ligesaa, 1919: 6,386,878, 1920: 7,450,588 Tons.

Frankrigs Kulforsyning.

Spa-Konferencen stod, som alle vil erindre, i Kullenes Tegn. Hvor betydningsfuldt det var for fransk Erhvervsliv, fransk Industri især, at faa en god Losning her, vil bl. a. ogsaa fremgaa af folgende Tal (Mill. Tons):

	Frankrigs Behov	Egen Produktion	Indforsel
For Krigen . . .	64	41	23
1918		26,3	18,2
1919		21,9	19,9

Indforslen var fra England (75 pCt.), Belgien (9 pCt.) og U. S. A. (2 pCt.). Desuden blev fra Tyskland (indbefattet Saar) indfort 3,2 Mill. Tons. For 1920 regner man med en Egenproduktion af 24, Indforsel fra andre Lande end Tyskland af 16, Saar 10. Grunden til den egne Produktions lave Mængde er dels endnu odelagte Gruber, dels 8-Timers Dagen og Strejker, dels Savnet af Krigsfanger til Arbejde i Gruberne.

Englands Kamp paa Oliemarkedet.

I Spanien er nylig dannet et Selskab, Sociedad Petrolifera Espanola, med dels spanske, dels engelske Penge og med det kendte engelske Petroleumsselskab Royal Dutch Shell i Ryggen eller rettere dettes Datterselskab Asiatic Petroleum Co. Ltd. Selskabet skal — med en forelobig Kapital af 25 Mill. Pesetas — have Eneforhandling af Petroleum og Petroleumsderivater i Spanien, paa Balearerne og de kanadiske Oer. Det begynder sin Virksomhed i Sommer og anlægger Depoter i Bilbao, Barcelona og Cadiz.

I denne Sammenhæng kan anfores om de persiske Oliefelters Ydeevne — som bekendt tilstræber den engelske Politik det okonomiske Herredomme (d. v. s. Koncessioner) over saavel Mesopotamiens som Persiens Olieforraad —: I Tankskibe udfortes i Aarene fra 1913—19 folgende Mængder (i kg):

	Ikke raffineret Olie	Raffineret Olie
1913—14	18 891 209	
1914—15	183 053 282	3 441 425
1915—16	99 608 259	22 110
1916—17	217 723 230	98 002 440
1917—18	423 631 635	148 580 523
1918—19	734 502 219	195 688 473

Hertil desuden i Tonder o. a. Emballage en ikke uvæsentlig Mængde.

Brasilien som et Jernets Fremtidsland.

Almindeligt regnes der paa Jorden med et tilgængeligt Forraad af Jernmalme paa 22—24 Milliarder Tons, svarende til ca. 10 Milliarder Tons Raajern; da det aarlige Forbrug er paa ca. 80 Millioner Tons, er det af stadig stor Interesse at finde nye, forholdsvis tilgængelige Malmlejer. Saadanne er i de sidste Aar fundne og delvis udforskede i Brasilien, ganske vist kun delvis udforskede, men dog saa vidt, at Geologerne tor angive saa store Forraad som ca. 8 Milliarder Tons Malm. Delvis er disse fortrinlige. I Staten Minas Gerals er en Strækning paa ca. 250 km Længde af Malme, der skal i Værdi staa ved Siden af de svenske og spanske. Selvfolgelig er der allerede begyndt en stærk Tilstromning af Kapital, forst amerikansk (dels brasiliansk, dels fra U. S. A.), og engelsk, men i den senere Tid har ogsaa tysk Kapital gjort sig gældende.

Arbejdets Teori.

Som et Led i den Bevægelse, der gaar Verden over, for at oge Arbejdsydelsen, sætte Produktionen op ogsaa gennem en mere rationel Arbejdsydelse, en mere videnskabelig gennemtrængt og begrundet Ledelse og Tilrettelægning af Arbejdet — i videre Forstand den Bevægelse, Taylor har sat i Gang — fremkommer nu fra England Planerne om Oprettelsen af et nationalt Institut for Arbejdets Fysiologi og Psykologi. Det skal rumme dels Undersogelseslaboratorier, hvor man vil søge at tilvejebringe, at samle og ordne forskellige Arbejdsresultater fra forskellige Faggrupper, dels ogsaa Ovelseskursus for især de ledende Arbejdere (Formænd, Værkforere), dels i Arbejdets Udforelse, dels i et bedre Kendskab til den praktiske Anvendelse af Psykologiens og Fysiologiens Love, Arbejdslovene i det hele.

Horproduktionen Verden over.

Efter engelsk Opfattelse regner man med en Hormangel ikke blot i Øjeblikket, men med en sandsynlig Varighed i nogle Aar endnu. Man arbejder derfor ogsaa fra engelsk Side stærkt med Udvidelse af Horfelterne i Indien, hvor alle væsentlige Betingelser for Horavl er til Stede, saavel for Tekstil- som for Linolieindustriens Vedkommende: egnet Klima, rigelig og billig Arbejdskraft, frugtbar Jord til forholdsvis billig Pris. For kanadisk Hor (Gennemsnitsvare) betaltes $^{17}/_{4}$ 1920 600 £ pr. Ton; og man regner med endnu iaar og næste Aar at kunne holde lignende Priser, og med at der vil gaa mange Aar, inden Prisen er nede paa det halve. For faa Aar siden lønnede indisk Horavl sig tilstrækkeligt, om Planterne fik 50 £ pr. Ton. Man vil heraf forstaa, at der er Baggrund nok for det, der dér er ved at rejse sig: en storre kooperativ Bevægelse for oget Horavl, for Indretningen af en Række Centralfabriker for Horrens og Oliens Indvinding.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Ophævede hollandske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Udforselsforbudene fra Holland er hævet for folgende Varer: Bælgfrugter og Produkter deraf, Bomulds- og linnede Klude, Grafit, Staalcylindre til komprimerede Gasarter, med og uden Indhold, Svovl, Ammoniumfosfat, henhorende under fosforsurholdige Godningsstoffer. (Hermed forstaas ikke den i Kunstgødningshandelen forekommende Blanding af svovlsur Ammoniak og Superfosfat). Roe- og Bomuldsfroolie, Kokosolie og Kokosfedt, Sesamolie, Soyaolie, Jordnødolie, Olivenolie, alle spiselige Fedtstoffer og fedtsure Stoffer, Parafin, Borneotalg, Kinatalg, Japantalg, Jordvoks, Karosin samt vegetabilisk Voks. (Herunder er ikke indbefattet Margarine eller lign. Olier og Fedtstoffer, der tilberedes med Mælk eller Vand for at tjene til Menneskeføde).

Den internationale Handelskonference i Atlantic City.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en Rapport fra den internationale Handelskonference i Atlantic City, Oktober 1919. Rapporten henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat under *Journal Nr. E. 18.*

Engelsk Udførselstilladelse for Sprængstoffer.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Board of Trade Journal« af 24. Juni, af hvilken det fremgaar, at »Rex Powder« er blevet fojet til Listen over de industrielle Sprængstoffer, for hvilke Udforselstilladelse ikke behoves.

Franske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nogle Udklip af »Journal Officiel«, efter hvilke Udforsel og Genudforsel fra Frankrig af Cikorierodder, Celluloid, Affald af Celluloid, Traad, Rundtræ, Stænger, Trækul, Petroleum og andre Mineralolier egnede til Belysning er forbudt.

Køb af Arealer i Polen.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af Lov af 24. Marts d. A. angaaende Udlændinges Erhvervelse af Arealer i Polen.

Efter denne er ethvert Kob af Arealer i Polen afhængig af Ministerraadets Samtykke.

Et Eksemplar af Loven henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat under *Journal Nr. E. 22.*

Finsk Checklov.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af finsk Checklov, udstedt 11. Juni d. A. Denne, der i det væsentligste er overensstemmende med den danske, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat under *Journal Nr. E. 19.*

Udførsel af Flasker fra Belgien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af Bekendtgorelse af 30. Juni d. A., ifolge hvilken der atter kræves særlig Tilladelse til at udfore Flasker fra Belgien.

Indførsel til Australien.

Industriraadet har gennem Udenrigsministeriet modtaget en Fortegnelse over de Artikler, der, ifølge Bekendtgorelse i »Commonwealth of Australia Gazette« d. 20. Maj d. A., atter maa indfores til Australien. Af de vigtigste Artikler kan nævnes:

Ol af enhver Sort, Bronce, Kobber, Nikkel o. a. Metaller, Batterier, Ledninger o. l., bakteriologiske Produkter og Sera, Garn og Produkter deraf.

Nævnte Fortegnelse henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat under *Journal Nr. E. 20.*

Britiske Udførselsforbud.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriet modtaget et Eksemplar af en Liste over de d. 1. Juli gældende britiske Udforselsforbud. Nævnte Liste henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat under *Journal Nr. E. 21.*

Spiritusmonopol og Advarsel mod Køb af Jern i Letland.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der fra 16. April d. A. er indfort Spiritusmonopol i Letland.

I den Anledning advarer det lettiske Finansministerium alle Private mod at handle med eller afskibe Spiritus til Letland, idet kun det respektive Regeringsdepartement vil kunne importere Spiritus.

End ikke for Spiritus kobt forinden Monopolets Ikrafttræden vil der blive givet Indforselstilladelse.

Det meddeles samtidig, at »The Indirect Taxes Department of the Ministry of Finances« i Tilfælde af, at den indenlandske Spiritusproduktion ikke er tilstrækkelig, selv vil indkobe og importere udenlandsk Spiritus.

Endvidere har man modtaget en fra det lettiske Handelsindustriministerium udsendt Advarsel mod at

kobe Jern o. lign. i Letland, hvis Sælgeren ikke er i Besiddelse af Bevis for, at Varen lovmæssigt tilhører ham. Grunden til denne Advarsel er, at de Materialer, som de tyske Autoriteter efterlod i Letland fra Besættelsesperioden, kun maa overtages af Private mod en særlig Tilladelse i hver enkelt Tilfælde.

Hvis dette ikke er sket, bliver de paagældende Varer betragtet som erhvervet paa ulovlig Maade og vil blive konfiskeret uden Hensyn til hvem, der er Ihændehaveren.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

I Sommermaanederne er Biblioteket aabent Hverdage Kl. 10—7 og Søndage Kl. 10—12.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

98. Geusen, L.: Die Eisenkonstruktion. 2. Aufl. Berl. 1918. 306 S.
106. Henrichsen, H.: Ny dansk Varmemaaler for Centralvarmeanlæg. Kbh. 1918. 4 S.
113. Herzog, S.: Erklärendes Wörterbuch der Elektrotechnik. 2. Aufl. Lpz. 1919. 48 S.
115. Westergaard, O.: Danske Provins-Elektricitetsværker under Verdenskrigen 1914—18. Randers. 108 S.
116. Schulz, E.: Die Krankheiten elektrischer Maschinen. 4. Aufl. 1917. 106 S.
116. Larsen, A.: Nogle nye, direkte visende Fasemaalere til Maaling af en vilkaarlig Faseforskydningsvinkel og til Anvendelse som Synkronoskoper. Kbh. 1918. 8 S.
118. Wernicke, K.: Die Isoliermittel der Elektrotechnik. Braunschw. 1908. 193 S. (Tvl.).
119. Martin, M. J.: Wireless transmission of photographs. Lond. 1916. 128 S.
119. Erskine Murray: A handbook of wireless telegraphy. 6. Ed. Lond. 1918. 458 S.
126. Jaeger, W.: Elektrische Messtechnik. Theorie und Praxis. Lpz. 1917. 559 S.
129a. Charnock, G. F.: Mechanical technology. Lond. 1916. 645 S. (Tvl.).
130b. A dictionary of applied chemistry by E. Thorpe. Revised and enlarged Edition. [1913—14]. I—V. Lond. 1917—18. 5 Vol.
129b. Smith, E. A.: The Zinc industry. Lond. 1919. 231 S.
129b. Edwards, C. A.: The physico-chemical properties of Steel. Lond. 1916. 239 S. (Tvl.).
129b. Schoppmann, R.: Eisen und Stahl ihr Wesen, ihre Erzeugung und ihre Behandlung. 3. Aufl. Lpz. 1918. 104 S.
129c. Handbuch der gesamten Textilindustrie. I—IX. Lpz. 1913. (3 Vol.).
129c. Rohn, G.: Die Spinnerei in technologischer Darstellung. Berl. 1910. 198 S.
129c. Rohn, G.: Die Ausrüstung der textilen Waren mit einem Anhange Die Filz- und Watten-Herstellung. Berl. 1918. 250 S.
129c. Jolles, A.: Einiges über die chemische Technologie der Bekleidung. Berl. 1918. 36 S.
129c. Carter, H. R.: Modern flax, hemp and jute spinning and twisting. Lond. 1908. 219 S.
129c. Weiss, A.: Textiltechnik u. Textilhandel. 3. Aufl. Lpz. 1913. 331 S.
130c. Ost, H.: Lehrbuch der chemischen Technologie. 9. Aufl. Lpz. 1918. 798 S. (Tvl.).
130c. Martin, G.: Industrial and manufacturing chemistry II. Inorganic I. 2. ed. Lond. 1918. 516 S.
130f. Martin, G., St. Smith and F. Melsom: The Salt and Alkali industry. Lond. 1916. 108 S.
130f. Höfbling, V.: Die Fabrikation der Bleichmaterialien. Berl. 1902. 290 S.
130h. Bolliter, J.: Die elektrochemischen Verfahren der chemischen Grossindustrie. Ihre Prinzipien und ihre Ausführung. I—II. Halle 1909—11. 2 Vol.
134. Ibsen, A.: Brændselsokonomien i Kupolovne. [Kbh. 1918]. 16 S.
134. Bergström, H. & G. Wesslén: Om träkolning. 2. Uppl. Stockh. 1918. 333 S.
135. Meyer, H.: Leitfaden der Werkzeugmaschinenkunde. Berl. 1913. 213 S.
135. Benjamin, C. H.: Moderne amerikanische Werkzeugmaschinen. Deutsche Ausg. v. C. Heine. Lpz. 1908. 331 S.
135. Kurrein, M.: Die Werkzeuge und Arbeitsverfahren der Pressen. Berl. 1914. 601 S.
143. Wedding, W.: Das Eisenhüttenwesen. 5. Aufl. Lpz. 1918. 130 S.
147. Maretsch, O.: Moderne Gewehrfabrikation. Lpz. 1913. 62 S.
154. Árvay, F.: Handb. des Seemannswesens. Wien 1918. 1038 S.
157. Vogelsang, C. W.: Der Flugmotor und seine Bestandteile. 2. Aufl. Berl. 1918. 184 S.
157. Immler, W.: Flugzeug-Kompaswesen und Flugsteuerkunde. Berl. 1918. 146 S. (Tvl.).
159b. v. d. Burg, P.: Die Holz- und Marmormalerei. 5. Aufl. Lpz. 1906. M. Atlas. (2 Vol.).
161. Bücheler, R.: Das praktische Polstern. Stuttg. [u. A.]. 259 S. Tvl.
166. Cockerell, D.: Bookbinding and the care of books. 4. Ed. Lond. 1916. 342 S.
168. Bucherer, M. u. F. Ehlatzky: Der Original-Holzschnitt. Münch. 1914. 122 S.
169h. (Martin: Wireless transmission of photographs. 1916). Grp. 119.
170c. (A. Weiss: Textiltechnik u. Textilhandel. 1913). Grp. 129c.
187. Thiele, L.: Leim und Gelatine. Lpz. 1907. 158 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 16 — 15. AUGUST — 1920

Købestævnet efter Reorganisationen.

Der kaldes til Samling om det nationale Arbejde.

MED al Anerkendelse af det dygtige Arbejde, der fra Fredericias Side er nedlagt i vort hjemlige Købestævne, har nærværende Tidsskrift som Udtryk for den overvejende Mening indenfor vor Industri gentagende Gange gjort sig til Talsmand for en Udvidelse og Omændring saavel af selve Stævnet som af dets Ledelse, sigtende til at skabe den Karakter af Landsforetagende og Systematik, der hidtil i for høj Grad savnedes. Det i Dagene 31. Juli—8. August afholdte 9. almindelige Købestævne var det første efter den fornødne Reorganisation, det i Overensstemmelse med disse Ønsker omsider lykkedes at faa gennemført. Det vil være kendt, hvorledes Købestævnets Ledelse nu ligger hos et Repræsentantskab og et Forretningsudvalg, hvori Handelsministeriet, de store Erhvervsorganisationer og de lokale Interesser supplerer hinanden, medens ogsaa den daglige Ledelse er udvidet og befæstet gennem Oprettelsen af et nyt Direktørembede. Endelig er Stævnets officielle Karakter markeret ved et Præsidium, bestaaende af Handelsminister *Thyge Rothe*, Stiftamtmand *Bardenfleth* og Departementschef i Handelsministeriet *G. Busck-Nielsen*.

Under denne Ledelse var det da lykkedes i store Træk at faa gennemført de længe krævede Reformer, der navnlig koncentrerede sig om den branchemæssige Gruppeinddeling af Varerne med samt dermed i Forbindelse staaende Indvirkninger paa hele Stævnets Karakter ligetil Affattelsen af Kataloget. Det var da ogsaa straks ved første Øjekast indlysende, hvad der herved var vundet i Retning af større Overskuelighed og Plan. Men ikke blot selve Rammerne for Købestævnet — inklusive Indretningen af særlige Konferenceværelser m. m. — ogsaa selve Indholdet var denne Gang præget af større »Alvor«, om vi tør bruge det Udtryk. Det Skær af »Forlystelse«, som man ved tidligere Stævner ikke helt havde undgaaet, var bortelimineret, overhovedet mærkedes det paa mange Omraader, at nu kom egentlig først Messekarakteren rigtig til sin Ret, nu var det ikke længere Eftersporgerne, der søgte Varerne, nu var det Producenterne, der i indbyrdes Konkurrence søgte Forhandlere, søgte Afsætning. Vel har den nye Ordning kun virket saa kort, ligesom de øjeblikkelige Vanskeligheder har gjort sig gældende, saaledes at Deltagelsen i Købestævnet endnu lader noget tilbage at ønske, men alt ialt tør man nok fastslaa, at den rigtige Linie nu er fundet. Med dette og de hidtil opnaaede gode Resultater in mente, maa man da kun ønske, at dansk Industri maa faa Øjnene op for Købestævnets Betydning og selv være med til at forøge denne. Selv hvor egentlige kommercielle Resultater kan betvivles af den enkelte, vil Købestævnet i sin Helhed være — og navnlig kunne blive — en saare betydningsfuld Faktor i Arbejdet for at vække Interessen for den nationale Produktion, som enhver Industridrivende maa gøre sit for at medvirke i.

Selve Karakteren af Købestævnets Aabningshøjtidelighed bar Vidne om denne videre Mission. For første Gang siden Købestævnets første Aabning var Landets Handelsminister tilstede, og den Tale, Ministeren holdt ved den officielle Frokost var præget af en Opfattelse af Erhvervslivets Betydning, der virkede ny og forfriskende.

Efter en Omtale af Arbejdets Betydning over-

hovedet som baade moralsk og materiel Værdi udtalte Ministeren følgende:

»Men som det gælder for hele Verden, at det menneskelige Arbejde, Produktionen af økonomiske Goder, er det Middel, der alene kan bringe den lidende Menneskehed Lægedom for de Saar, den selv har slaaet sig, saa gælder det selvfølgelig ogsaa for de enkelte Statssamfund hver for sig og ikke mindre de smaa, økonomisk svage, for end ikke de, hvem Krigen skaanede, er gaaet uskadt ud af Krigens Tid.

Verdenskrigen viste os herhjemme, i hvor høj Grad vi under den moderne Tids økonomiske Udvikling var bleven afhængige af Udlandet, men den lærte os ogsaa eller burde have gjort det, at vi ikke alene, naar det gælder, kan sætte vore Fordringer ned, men at vi ogsaa indenfor vore egne Grænser har langt større Muligheder for selv at klare os, end vi for havde været tilbøjelige til at tro, og det er disse Muligheder, disse under Krigen indhøstede Erfaringer, som det nu gælder om at udnytte.

Vel er det sandt, at vort Land er et udpræget Landbrugsland, og at vi mangler alt det til en stor Industri nødvendige af Raa- og Hjælpestoffer, navnlig Kul og Jern, og vel er det derfor ogsaa vigtigt, at Landbruget er og vil vedblive med at være vort bærende Erhverv, for saa vidt som det er det eneste Erhverv, der i Nødsfald kan hvile i sig selv, men paa den anden Side kan og bør man ikke lukke Øjnene for den Kendsgerning, at Landbruget ikke kan beskæftige hele Befolkningen, og at det derfor alene af den Grund aldrig kan blive det eneste Erhverv, der har Eksistensberettigelse her i Landet.

Med den moderne Tids højt udviklede Kommunikationsmidler er det et falsk Dogme at tro, at der slet ikke kan trives nogen Industri i et Land, hvor de vigtigste Raastoffer savnes og derfor maa indføres udefra.

Der er herhjemme Plads for en sund og god Industri, som ikke holdes oppe ved kunstige Midler, og som ikke gaar ud over sin naturlige Begrænsning, der er Plads for et veludviklet Haandværk, der søger sin Styrke i Kvaliteten, i Genstandenes kunstneriske eller smagfulde Udførelse, og jeg kan ikke se rettere, end at det netop nu i en Tid, da det altsaa mere end nogensinde gælder om at samle alle Landets værdiskabende Kræfter i maalbevidst Arbejde, er af den allerstørste Betydning for vor økonomiske Fremtid, at alle vore producerende Erhverv finder hinanden i loyalt og frugtbringende Samarbejde.«

Efter at have omtalt Regeringens gode Vilje til at støtte dette Samarbejde, til at sikre Arbejdsfreden og Betingelserne for at det indenlandske Arbejde »frit og uhindret kunde udfolde sig uden unødvendige Indgreb fra Statens Side«, fremhævede Ministeren det som en Livsbetingelse for vort hele Samfund, at den indenlandske Produktion nu støttes og fremmes paa enhver Maade. Hertil var Regeringen beredt til at yde sin Medvirkning, men Hovedsagen maatte dog ligge hos Erhvervene selv og hos hele Befolkningen; som et vigtigt Led i Bestræbelserne for at skabe større Forstaaelse og Afsætning for det nationale Arbejde, vilde Taleren da ønske Købestævnet en lykkelig Fremtid.

Paa denne Tale svarede Formanden for Landsforeningen »Dansk Arbejde«, Direktør *Chr. H. Olesen*, idet han fremhævede det glædelige i at høre Udtalelser som disse fra Regeringens Side, men ogsaa betonede, at Ministerens Appel om Arbejde og Samarbejde var i høj Grad paakrævet. Regeringen vilde imidlertid sikkert finde Erhvervene beredt til at yde deres bedste i det store Sikrings- og Genopbygningsarbejde, der laa for, og som han forstod var et af Regeringens første Maal. Idet Taleren fremhævede »Dansk Arbejde«s Villighed til at medvirke i disse Opgaver, sluttede han med Ønsket om at vor Industri nu vilde samle sig om vort hjemlige Købestævne som en betydningsfuld Loftestang for vor nationale Økonomi.

— Vi er ikke i Tvivl om, at de anførte Udtalelser vil finde Genklang overalt i dansk Industri, hvor man kun altfor længe har lyttet efter den Appel, der efter de seneste Aars Uro og Usikkerhed skal kalde vort nyfødte Fædreland til Arbejde — baade hjemme og ude.

Interessekontoret.

En Oversigt over de svenske Erfaringer.

Sveriges Industriförbund udsendte for nylig en lille Bog med Titlen: »Interessekontorets Organisation«, hvortil Initiativet var taget af den Kongres, der blev holdt i Göteborg i 1918 i Anledning

af, at det da var ti Aar, siden det forste svenske Interessekontor blev oprettet. At der skrives Boger om Interessekontoret, er alene nok til at vække Opmærksomhed her i Landet; men at der desuden holdes Kongresser til Droftelse af dem og de Erfaringer, der allerede er indvundet, lyder næsten utroligt i danske Øren. Ikke desto mindre er det et Faktum, lige saavel som at de svenske Interessekontorer stadig vokser i Antal og Betydning og er godt paa Vej til at blive et selvfolgeligt Led i Erhvervslivet.

Det fremgaar tydeligt af den omtalte Bog, hvor stærk en Udvikling disse Kontorer er undergaaet endog under Krigen, hvor man dog kunde have ventet, at Bevægelsen var blevet standset. Men dette skete saa langt fra; det modsatte blev tværtimod Tilfældet. I 1914 var Antallet af Interessekontorer f. Eks. kun ca. 20, i 1918 derimod over 60. Alene dette viser, hvorledes man i Sverige er trængt til Bunds i Tanken og har forstaaet den og derefter ikke været bange for at kaste de mange Forhaandsbekymringer over Bord, men ganske frejdigt har givet sig til at prove Idéen i Praksis med ærlig Vilje til at faa det bedst mulige ud af den.

Af ikke ringe Betydning for de svenske Interessekontorers Vækst og Trivsel har den derværende Presses Stilling været. Til at begynde med gik det ganske som her; den borgerlige Presse var interesseret og forstaaende, medens Arbejderpressen stillede sig aldeles uforsonligt overfor Tanken. Men dette forandredes lidt efter lidt. De talrige Forsøg, der blev gjort og som vistnok alle fulgtes af Heldet, brod Modstanden og fik de mange teoretiske Betænkeligheder til at vige for Kendsgerningernes klare Sprog. Arbejderne forstod, at de intet havde at frygte af Interessekontorerne, men tværtimod Udsigt til at vinde ikke saa lidt derved.

Selvfolgelig er Interessekontoret stødt paa adskillig Kritik under denne Sejrsgang, og Kritiken har saavel rettet sig mod de egentlige Interessekontors-Funktioner som mod forskellige andre Opgaver, Kontorerne efterhaanden havde paataget sig, saasom at skaffe Bolig til Medlemmerne, at forestaa Salget til dem af Firmaets egne Produkter, at oprette Marketenderi, Syge- og Begravelseskasser, Pensionskasser m. m. Man har bl. a. hævdet, at alt dette var et nyt og utaaleligt Overformynderi, et slet skjult Forsøg paa at genindfore det forhadte Truck-System, og meget mere af samme Slags. Alt dette er imidlertid blevet kraftigt imodegaaet i Tale og Skrift, men allermest dog ved Interessekontorernes egen Virksomhed, der har omstemt mangfoldige Arbejdere og Funktionærer og faaet dem til at opgive deres tidligere Skepsis.

Der er desuden et andet Forhold, der har bidraget meget til at fremme den svenske Interessekontor-Bevægelse, og som rimeligvis vil gore det endnu mere i Fremtiden, og det er den Ændring, der er foregaaet i Driftsherrernes Stilling til sociale Velfærdsforanstaltninger indenfor deres Bedrifter. Det fremhæves kraftigt i den omtalte Pjece, at den gamle Opfattelse, hvorefter Velfærdsforanstaltninger fra Industriens Side var at betragte som en Slags filantropiske Eksperimenter, som enkelte særlig humane Driftsherrer iværksatte, er i Færd med at blive aflost af en mere moderne Tankegang, der gaar ud paa, at de forskellige Velfærdsforanstaltninger ikke bor være afhængige af den enkelte Driftsherres Sympati og Interesse, men være et fast Led i Bedrifterne med den klare Opgave at skabe en Erstatning for det personlige Forhold mellem Arbejdsgiver og Arbejder, der — til Skade for begge Parter — er forsvundet ved Storindustriens Udvikling, der begravede de gamle haandværksmæssige Former. Paa visse Omraader, hvor det har været aabenlyst nodvendigt, er der ganske vist raadet Bod paa denne Mangel af personlig Kontakt, men i mange og vigtige Tilfælde er der ikke gjort noget for at skabe Erstatning for det, der gik tabt. Og prover man at finde Aarsagen hertil, vil det hyppigt vise sig, at det ikke saa meget har været manglende Forstaaelse som praktiske Vanskeligheder. De Foranstaltninger, der skulde træffes, var »hjemlose«, d. v. s. de manglede en »Central« indenfor Bedrifterne, igennem hvilken de kunde fores ud i Livet. Bedrifterne kunde være nok saa godt organiserede; der var blot intet af de eksisterende Organer, der var indrettet paa at varetage disse Velfærdsforanstaltninger. Og at oprette et helt nyt Organ i denne specielle Anledning tænkte man kun i de færreste Tilfælde paa. Hvor der overhovedet blev gjort noget, var det gerne Driftsherren selv, der maatte tage sig af det; og hvor betryggende det iovrigt paa mange Maader kunde være, kom Sagerne dog let til at lide under, at hans Tid var optaget af saa meget andet, der *maatte* gaa forud.

Ganske anderledes naar der findes et Interessekontor. Saa har man netop et upartisk Organ, der kan paatage sig de allerfleste, for ikke at sige

alle de Velfærdsforanstaltninger, Bedriften kræver; upartisk i den Forstand, at det tager Hensyn baade til, hvad Arbejderne onsker, og hvad Bedriften kan bære. De Kvalifikationer, der kræves af den, der skal lede et Interessekontor, er netop af den Art, at vedkommende vil være særlig skikket til at forestaa hele Velfærdsarbejdet indenfor Bedriften; og sikkert kunde megen Misfornojelse og Utilfredshed hos de underordnede hindres, naar der fandtes en saadan Institution, som de trygt kunde henvende sig til med deres forskellige Klager og Ønsker uden at frygte at blive misforstaaet, endsige at faa Ubehageligheder deraf. Selvfolgelig udsletter man ikke den sociale Uro ved at oprette en saadan Velfærdscentral, men det er et Skridt henad Vejen, og for hvert Skridt, der bliver gjort — det være sig nok saa ubetydeligt —, nærmer man sig dog Maalet.

At dette er blevet erkendt i Sverige, viser sig bl. a. ved, at der rundt om i svenske Firmaer findes noget tilsyneladende saa selvmodsigende som Interessekontorer, der aldeles mangler saadanne Kontorers egentlige og typiske Funktioner, d. v. s. de okonomiske. Dette er fremkommet paa den Maade, at man har identificeret Begrebet Interessekontor og Velfærdscentral og udstyret sidstnævnte med det forstes populære Navn. (I Sverige er Ordet: Interessekontor nemlig populært og klinger godt i Almenhedens Øre. Desværre kan man ikke med den mindste Ret sige det samme for Danmarks Vedkommende).

Naar man har læst den omtalte Bog og derigennem set, hvorledes Interessekontor-Idéen er slaaet an i Sverige, og at der som sagt nu er tre Gange saa mange Kontorer som for Krigen, sporger man uvilkaarlig sig selv, om Danmark virkelig kan forsvare stadig at holde sig udenfor denne Bevægelse. Desværre giver Bogen ikke nogen samlet Statistik vedrorende de bestaaende Kontorer, men det er givet, at det er Tusinder og atter Tusinder af Arbejdere og Funktionærer, som nyder godt af deres Virksomhed. I al Fald er det ikke Smaa-Firmaer, der er Tale om. For at tage nogle Eksempler kan det nævnes, at folgende kendte Firmaer har deres Interessekontor: A/B. J. A. Wettergren & Co., A/B. Svenska Kullagerfabriken, A/B. Separator, A/B. Nordiska Kompagniet, A/B. Tobaksmonopolet, A/B. Papyrus, A/B. Gasaccumulator, A/B. Götaverken, P. A. Norstedt Sonner, Scania Vabis; og at det ikke er helt ringe Belob, der passerer Interessekontorerne, fremgaar af folgende Statistik fra Wettergrens Kontor:

I de forste ti Aar, Kontoret bestod, blev der af Medlemmernes Penge indsat i Banken i alt c. 1,443,000 Kr., altsaa gennemsnitlig c. 144,000 Kr. aarligt. Og dette Gennemsnitstal præges endda meget af de forste, vanskelige Begynderaar, hvor Pengene kun kom trægt fra Medlemmerne. Siden gik det rask fremad; i hvert af Aarene 1915 og 1916 blev der indsat i Banken c. 190,000 Kr., i 1917 endog c. 245,000 Kr.

Overfor disse Kendsgerninger har man svært ved at frigore sig for den Opfattelse, at der dog vist i al Fald ikke var meget at risikere for vort eget Land ved at gøre et Forsog i samme Retning. Og man spørger sig selv, hvorledes der paa saadan et enkelt Omraade kan være saa stor Forskel paa Udviklingen i Danmark og Sverige, naar Forholdene dog ellers paa alle afgorende Punkter maa siges at være ens. Her bor nemlig kun sporges om en Ting: Forstaar den store Stab af underordnede at administrere deres Indtægt saaledes, at de ikke kommer i unodvendige Ubehageligheder? Og maa dette besvares med et kategorisk *Nej* — hvad alle indsigtsfulde sikkert vil bevidne —, ja, saa er der altsaa noget galt, og saa bor der gøres noget for at ændre det, og hidtil har man ikke kunnet paavise noget bedre Middel dertil end Interessekontoret.

Mon det, der trænges til, ikke blot er nogle kraftige Forsog, der frejdigt skærer igennem alt Vrovlet og lader Resultaterne tale? Det skulde da gaa underligt til, om ikke Modstanderne snart blev overbeviste og selv de mest vantro omvendt. De Arbejdere, der i Lobet af kort Tid fik deres okonomiske Forhold ordnede og smagte Sodmen ved at være paa den rigtige Side i Stedet for stadig at trykkes af Gæld og have Lommen fuld af Laanesedler og have taget altfor mange Forskud paa Lonnen osv. osv., — de skulde i al Fald nok i deres inderste blive varme Tilhængere af Interessekontoret.

Og hvilke Fordele vilde et saadant ikke ogsaa medfore for Principalerne! Hvem faar nemlig Skylden, naar Arbejdernes Indtægt ikke kan slaa til? Arbejdsgiverne naturligvis. Hvad er nemlig mere nærliggende end at undskylde sig med, at Lonnen er for lav; og hvad er det næste Skridt: at forlange mere i Lon. Men Grunden behover ikke at være den nævnte. Erfaringen viser til fulde, at det lige saa hyppigt er de mere vellonnede, der ikke kan faa Pengene til at slaa til; hvorvidt dette skal lykkes, er forst og fremmest et Sporgsmaal om Opdragelse og okonomisk Kul-

tur og kun i ringere Grad om Indtægtens Storrelse.

Men hvorvidt dette Opdragelsesarbejde bliver gjort eller ej, kan aldrig være Arbejdsgiverne ligegyldigt. Man indvende ikke, at det er en lang Vej at gaa; saa meget desto vigtigere er det da blot at faa begyndt snarest muligt. Og selv om Principalerne ikke skulde føle sig befojet til at gore noget i den Retning for Arbejdernes Skyld, kan de fuldt saa vel gøre det for deres egen Skyld, da et Interessekontor medforer lige saa megen Fordel for dem selv som for den anden Part. Hvor meget lettere er det ikke at have at gore med en Stab af velstillede og tilfredse Arbejdere end med Folk, der altid er i økonomiske Vanskeligheder. Det er netop det gode ved et Interessekontor, at det i lige Grad gavner begge Parter og derfor ikke paa nogen Maade har Skær af et Velgorenhedsværk, som de underordnede foler sig nedværdigede ved at tage imod. At indrette et Interessekontor er en i usædvanlig Grad baade praktisk og smuk Opgave, der forhaabentlig snart vil blive taget op ogsaa i Danmark. For eller senere vil det nemlig ske. Thi Interessekontor-Bevægelsen lader sig hverken tie eller tvivle ihjel.

Henning Kiorboe.

(P. S. Til ovenstaaende Artikel af Kontorchef Kiorboe skal vi tilfoje, at Det socialpolitiske Udvalg nylig har nedsat en særlig Undersogelseskomité med den Opgave at udrede Forudsætningerne for Interessekontorets Praktisering under vore Forhold og gore Forslag i saa Henseende. — Red.).

Tørv.

Et Indlæg og nogle Kommentarer.

Vi har modtaget folgende:

I »Tidsskrift for Industri« Nr. 11 fremsatte G. G. nogle Betragtninger over Torv, bl. a. anfortes at medens de jydske Tørvefabrikanter havde stillet sig velvillige overfor Industriens Krav ogsaa hvad Prisen angik, saa havde dette ikke været Tilfældet med de sjællandske Tørvefabrikanter.

I den Anledning anmoder jeg om Tilladelse til ogsaa i dette Blad at maatte henlede Opmærksomheden paa de langt storre Vanskeligheder, de sjællandske Tørvefabrikanter har at kæmpe med i Sammenligning med de jydske.

Saa godt som alle sjællandske Torvefabriker er Nyanlæg, fremstaaede som Følge af den af Krigen skabte Brændselssituation, og folgelig særdeles kostbare i Sammenligning med de ældre jydske Anlæg.

Konsekvensen er, at Afskrivningerne bliver store, saa meget mere som den hjemlige Brændselspolitik ikke synes at regne Torv som andet eller mere end Nodhjælp og Virksomhederne maa derfor kalkulere med kort Levetid og folgelig hurtig Afskrivning.

Dertil kommer, at Produktionsvilkaarene er paa en Gang vanskeligere, uroligere og langt dyrere her paa Sjælland end i Jylland. Arbejdslon, Fourage, Korsel, Reparation etc. etc., alt er dyrere. Mosearealerne er kostbarere herovre og Læggepladserne opdyrkede Arealer i Modsætning til Heden, ligesom den sjællandske Tørv i sig selv er dyrere at arbejde med paa Grund af dens storre Sandholdighed (Sandflugtperioderne), der gor Tørven losere og forvolder storre Spild.

Det vil sikkert være i begge Parters Interesse at tage disse Forhold i alvorlig Betragtning.

Prisen for Fremstilling i Aar stiller sig saaledes:

Gravning, Æltning og Udkorsel pr. 2500 Tørv = 1 Ton	Kr. 11,00
Kantning og Skruning pr. Ton	- 3,15
Hestehold	- 3,30
Elektrisk Strom	- 0,75
Reparation	- 2,00
Administration	- 3,30
Leje af Lagerrum	- 1,75
	Kr. 25,25
Svind 20 pCt.	- 5,05
	Kr. 30,30

Hertil kommer folgende Omkostninger:

Assurance	Kr. 1000
Skatter	- 2000
5 pCt. Rente af Kapitalen 500,000 Kr.	- 16000
Gennemsnit i 5 Aar:	
Afskrivninger paa Jord, Bygninger, Maskiner etc.	- 70000
	Kr. 89000

eller ved en Produktion af kun 6000 Tons som i Aar ca. 15 Kr. pr. Ton tillagt ovennævnte Kr. 30,30 altsaa ialt Kr. 45,30 pr. Ton, hvortil kommer Avancen 20 pCt., saaledes at *Prisen bliver 55 Kr.* pr. Ton Tørv afhentet paa Mosen.

Saaledes ser Kalkulationen ud, naar der arbejdes efter »Kjobenhavnsk Arbejdsmands Priskurant«, og enhver vil forstaa, at den tidligere Maksimalpris hurtig bragte alle storre Nyanlæg paa Sjælland til Fallitens Rand og lod dem forsvinde.

Disse større Tørvefabriksanlæg er ret kostbare med Nutidens Priser paa Materiel og Arbejde. De ganske nodvendige store Lader og Hække med Tag til Torvenes Beskyttelse mod Regn og Sne og til Opbevaring, indtil Banevogne kan skaffes, skal afskrives. Undlader man disse tagdækkede Torvemagasiner, som en Artikel i Deres ærede Blad i sin Tid anbefalede, odelægges hvad der ikke straks kan afsendes. Arbejdsmetoden, at lægge Torvemassen til Tørring paa Jorden, er endnu ikke overtruffen af nogen anden Fremgangsmaade, endsige ved at lægge Lilleputtorv (2 □ Tommer) paa Brædderhylder, hvilken Metode forst og fremmest er saa kostbar, at Rentabiliteten er udelukket,

men ogsaa den forventede Efteraarstorring vil udeblive samtidig med at Sommerens Sol og Vind forsvinder.

Til Kampagnen i Aar modtes der op med fornyet Haab om Held, og dog var Generalforsamlingen af Sjællands Tørvefabrikanter her i Kjøbenhavn i Foraaret besjælet af den storste Nojsomhed i Retning af Prisforlangende.

Jeg udtalte ved den Lejlighed den store Sandsynlighed for meget ustadigt Vejr, stigende Lonninger og Transportvanskeligheder. Yderligere henledte jeg Opmærksomheden paa, at medens andre Fabriker, Skibsfart og Handel havde tjent store Penge i Krigsaarene og nu stod rustede med store Reserver etc. til de kommende maaske vanskelige Tider, saa havde Tørveindustrien, tvungen af en tidligere uhort og mod al sund Fornuft stridende Maksimalprisbestemmelse, maattet arbejde med stigende Tab Aar for Aar. Ingen havde kunnet konsolidere sin Tørvefabrik. Der var intet at tage af til nye Tab. Paa den anden Side havde den ovrige Industri nu haardt Brug for Tørv, og derfor kunde vi forlange vort Ardejde betalt. Jeg anbefalede derfor indtrængende Forsamlingen, at vi for iaar ansatte Prisen for Tørv afhentet i Mosen til 52 Kr. pr. Ton, hvilken Pris jeg nærmere havde motiveret i et til Ministeriet efter Ønske indsendt Forslag om Prisbestemmelser for Torv i 1920. Dette Forslag havde været refereret i sin Helhed i Medlemsbladet »Mosen«, ligesom jeg i Dagspressen havde slaaet til Lyd for denne Pris.

Men saa velvillige var de sjællandske Torvefabrikanter, at de vendte det dove Øre til af Frygt for at stode Industriens Mænd. Om Industrien forer en klog Politik ved at presse Prisen paa Tørv ned er tvivlsomt. Resultatet vil sikkert vise sig i Form af en lille Produktion, der saa sælges til den Højstbydende. Torv er nu engang en meget risikant Artikel at fremstille, da man foruden særlig Afhængighed af Arbejdsfolk paa Grund af den korte Arbejdsperiode tillige er prisgivet Vind og Vejr og Tilførsel af andet Brændsel.

Thi det ved vi Tørvefabrikanter jo alle nu, at bare Industrien kan faa Kul, lige meget hvad de koster, saa sendes Pengene ud af Landet dertil, endskont en Kalorie er en Kalorie, hvad enten den udvindes af Tørv, Brænde, Kul eller hvad som helst.

Der er den Forskel, at det er lidt besværligere at fyre med Tørv, men til Gengæld koster Tørvekalorien kun ca. Halvdelen, og *hver en Øre til Tørveindustrien bliver her i Landet*, hvilket turde rigeligt opveje det lidt storre Besvær; ja selv om det var dyrere at fyre med Torv, saa burde dette dog gores af Hensyn til den ynkelige Kurs paa vor gode danske Krone.

Det vil snart vise sig, at reducerer vi kraftigt den aareladende Kulimport, da vil vor Kronekurs gaa rask i Vejret, og medens vor Eksport derigennem bliver bedre betalt, bliver Importen af samme Aarsag billigere. Som den ene Haand vasker den anden, saaledes vil det ogsaa gaa her. Ved at støtte og ophjælpe den saa kortsynet behandlede Torveindustri vil den ovrige Industri hjælpe sig selv.

Holte, den 15. Juli 1920.

Jernholm.

E. S.

Efter at have læst den i »Tidsskrift for Industri« Nr. 14 optagne Artikel »*Indstilling fra Torveudvalget*« onsker jeg gerne at tilføje nedenstaaende:

Det er forkert, at vor Generalforsamling vedtog at oprette et »Anvisnings- og Mæglerkontor for Salg af Torv«.

Bestyrelsens Forslag herom mødtes med Afvisning. Det faldt Forsamlingen for Brystet, at Industrien samtidig med at forlange Prisen i laveste Niveau forlangte Tørven leveret under en hel Del Bestemmelser, hvis Udfald saa godt som altid afhænger af Tilfældigheder, og som vil berede Torvefabrikanten en hel Bunke ekstra Risiko og Bryderi. Forholdet er det, at den Del af Produktionen, det lykkes at bringe i Havn, maa bære Tabet af den Del der gaar tabt. Hvor stor denne bliver afhænger af Vejret. Som Følge heraf paakræves det, at Salgsprisen rummer en vis Elasticitet, ellers bliver Tørvefabrikationen ren og skær Va banque, og det er jo ikke Meningen. Ligesom Fisken er billig i Magsvejr og dyr i Storm, naar Fangsten er ringe, saaledes vil Tørven som al anden Markens Afgrøde falde eller stige med gunstige eller ugunstige Vejrforhold. De nuværende Priser er Minimumspriser, med hvilke de sjællandske Tørvefabriker bevæger sig som paa Randen af en Afgrund. Med et Vejr som iaar vil mangen Tørvefabrikant simpelthen blive liggende paa Valen, dersom han ikke kan erholde mere end 40 Kr. pr. Ton.

Det taler ejheller for denne Forretnings glimrende Perspektiver, at ingen Finansmand endsige nogen Bank er at formaa til at stikke saa meget som en rod Øre i Tørvefabrikationen. *J.*

— — —

Vi har forelagt dette Indlæg for Tørveudvalgets Formand, Direktor Poul C. Poulsen, der udtaler følgende:

Til Hr. Grosserer Jernholms ovenstaaende Indlæg, som Tidsskriftet har været saa venlig at forelægge mig, skal jeg bemærke:

Indlægget indbyder i og for sig paa alle Punkter til Imødegaaelse, men dets Overdrivelser er af en saadan Art, at jeg mener at kunne indskrænke mig til nedenstaaende Udtalelser.

Hr. Jernholm regner med en Pris af 55 Kr. ab Mose. Urimeligheden af en saadan Pris er paa Forhaand fastslaaet derigennem, at Jysk Tørvefabrikantforening i Foraaret har opgivet en Pris af Kr. 32.50 ab Mose som passende, medens Lolland-Falsters og Fyns Tørvefabrikantforening anser en Pris af 36 Kr. og Sjællands Tørvefabrikantforening en Pris af 40 Kr. som passende.

Ser man nærmere paa den Beregningsmaade, der ligger til Grund for Hr. Jernholms Prisansættelse, er der meget, der falder for Brystet (f. Eks. at Svindet ansættes til 20 pCt., at der regnes med Kr. 70,000 aarlig til Afskrivning, og at Fortjenesten ansættes til 20 pCt. ikke alene af alle tænkelige Udgifter, men ogsaa af det altfor højt ansatte Svind og den ganske urimelig store Afskrivning. Herr Jernholm anser en Kapital af Kr. 500,000 for nodvendig, hvor det drejer

sig om en Produktion af 6000 tons Torv eller efter Prisen 55 Kr. om en Omsætning af 330,000 (maa jeg i Parentes bemærke, at jyske Torvefabrikanter sælger det samme Kvantum Torv i bedre Kvalitet til 195,000 Kr.) og efter at have solgt disse Torv vil Herr Jernholm saa, endda alle Udgifter sikkert er for højt beregnede (Udgiften til Administration alene 20,000 Kr.), i sin Kasse have, foruden 16,000 Kr. som Rente af Kapitalen, 130,000 Kr. til Afskrivning og Udbytte af en Driftskapital, som Herr Jernholm ganske vist har ansat til 500,000 Kr., hvilket dog i forstandig Praksis sikkert vil vise sig at være langt større end paakrævet.

Herr Jernholms Paastand om, at en Torvekalorie kun koster det halve af en Kulkalorie, er, hvad enhver Praktiker ved, fuldstændig forkert, og regner man med den Pris, som Herr Jernholm anser for nødvendig for sjællandske Torv, nemlig 55 Kr. ab Mose og hertil lægger Udgifterne, der løber paa til Forbrugsstedet, vil Prisen pr. anvendt Tørvekalorie paa en Fabrik i Kjøbenhavn stille sig endda meget dyrere end en Kulkalorie, ogsaa naar man regner med højst betalte Pris for Kul.

Naar Forholdet stiller sig saaledes for en Fabriksvirksomhed, hvorledes vil det saa ikke se ud, naar det drejer sig om Brændselsforbruget i et privat Hjem!

I en Efterskrift tilføjer Hr. Jernholm: »Det er forkert, at vor Generalforsamling vedtog at oprette et »Anvisnings- og Mæglerkontor for Salg af Tørv««. Heroverfor skal jeg blot henvise til den Meddelelse, der tilgik Offentligheden gennem Ritzaus Bureau den 13. April 1920, samt til det Referat af Generalforsamlingen, der findes i Bladet »Mosen« for Maj 1920. Og endelig er Meddelelsen tilgaaet Industriraadet officielt ved Skrivelse fra Sjællands Torvefabrikant-Forening af 13. April d. A.

Maa jeg til Slut gentage, hvad jeg ofte har udtalt, at det er nødvendigt, hvis Torvefabrikationen skal have en Fremtid for sig, at der skabes et Tillidsforhold mellem Sælger og Køber, men en Betragtningsmaade som den, der har ført Hr. Jernholm til en Prisansættelse af 55 *Kr. pr. ton ab Mose* vil saa sandt ikke skabe noget Tillidsforhold.

Underskriveren heraf har modtaget adskillige Tilbud paa Tørv til en Pris, der har ligget *over* den af Sjællands Torvefabrikantforening som rimelig Maksimum ansatte, dog intet Tilbud i Højde med Hr. Jernholms Pris, men jeg har ogsaa haft mange Tilbud og købt mange Tusinde Tons Torv *under* den af Sjællands Torvefabrikantforening ansatte højeste Pris.

Kjøbenhavn, den 28. Juli 1920.

Poul C. Poulsen.

Mindre Meddelelser.

Tyske Arbejdsforhold.

Ifølge Meddelelser i »Reichsarbeitsblatt« har Indførelsen af Akkordarbejdet i Jernbaneværkstederne virket meget gunstigt med Hensyn til den enkelte Arbejders Ydelse. I Jernbaneværkstederne i Berlin har Arbejderne gennemsnitlig ved sidste Lønningsudbetaling faaet udbetalt 10 pCt. mere end hidtil; og det angives, at Antallet af de fra Værkstederne udgaaede Reparaturer er væsentlig forhøjet; men det anføres ikke nøjagtig hvor meget. Derimod angives fra de store Værksteder i Nied am Main, at Arbejdsydelsen ved Akkordsystemets Genindførelse er steget med 20 pCt.

I Bjergværksdriften finder Løntillæg efter Familiens Størrelse i stigende Grad Indpas. I Ruhr blev der allerede under Krigen udbetalt p. Schicht 20 Pf. for hvert Barn under 14 Aar. Siden Januar iaar er det forhøjet først til 1 M., senere til 2 M. for hvert Barn. Og saavel de kristelige som de socialistiske Bjergarbejderforbund har stadig paa deres Program Kravet om en Lønningsform, der saa stærkt som muligt tager Hensyn til Familiens Størrelse, til gift eller ugift Arbejder.

Det indiske Marked.

Det indiske Marked er i Løbet af Krigen i stort Omfang blevet erobret af Japanerne. De evropæiske Industrilande og Amerika har paa Grund af Transportvanskelighederne og Ammunitionsproduktionen ikke kunnet forsyne Indien med de nødvendige Varer. Den japanske Indførsel til Britisk-Indien havde i Aaret 1913—1914 en Værdi af 3,2 Mill. Yen, og er efter hvad »Board of Trade« meddeler steget til 12,2 Mill. Yen i Aaret 1917—1918, og til 22,3 Mill. Yen i Aaret 1918—1919.

Samtidig er Indførselen fra Storbritannien sunket fra 78 Mill. Yen i Aaret 1913—1914 til 51 Mill. Yen i Aaret 1918—1919.

De japanske Importvarer bestod for største Delen af billige Basarartikler i tiltalende Ydre, saadanne Varer, som for Krigen hovedsagelig kom fra Tyskland og Østerrig.

De sidste Maaneders Udvikling har dog vist, at den japanske Industri ikke kan staa sig i Konkurrencen med de evropæiske Varer, der nu begynder at komme frem, dette gælder særlig Jern- og Staalvarer, Maskiner og kemiske Produkter. Det er dog et Spørgsmaal, om man i Længden vil kunne basere en Eksportindustri i enklere Varer til Indien, da den indiske Industri selv begynder at producere saadanne »evropæiske« Varer. Den korte Transport, de forholdsvis billige Priser for indiske Kul, samt den billige Arbejdskraft lader formode, at den indiske Industri med Tiden vil blive en haard Konkurrent til den udenlandske Import.

Kataloger, Udstillinger o. l.

A/S Thomas Ths. Sabroe & Co., Aarhus, har udsendt et nyt, rigt illustreret Katalog over de verdenskendte Kølemaskiner og Køleanlæg, der er Firmaets Speciale, og hvis Sukces i ikke ringe Grad er et Resultat af det nøje Samarbejde, der bestaar mellem Firmaet og dets talrige Repræsentanter i Udlandet. Ved denne Vekselvirkning har Firmaets Maskiner og Konstruktioner erhvervet deres Tilpasningsevne og gode Position paa stadig voksende Eksportmarkeder.

Armstrong, Whitworth & Co. Paa den store Sejrsudstilling, der i Sommer afholdes i Krystalpaladset i London har Firmaet Armstrong, Whitworth & Co. en sjelden repræsentativ Udstilling af sine forskelligartede Frembringelser lige fra Krigsskibe, Lokomotiver, Værktojsmaskiner og Værktojer m. m. A/S Dansk-Russisk Ingenior-Kompagni, Kjobenhavn, der er Firmaets danske Repræsentant, meddeler, at Firmaet i London med Glæde vil vise eventuelle danske Besogende tilrette paa Udstillingen, der slutter 2. Oktober.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Handelen paa U. S. A.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af Indberetninger fra den danske Gesandt i Washington angaaende Regler for Eksport fra De Forenede Stater samt en Oversigt over de i De Forenede Stater gældende Ind- og Udforselsforbud. Nævnte Indberetninger henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal E Nr.* 25.

Engelske Eksportforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nogle Udklip af »The London Gazette« indeholdende forskellige Ændringer i den gældende britiske Eksportforbudliste. Udklippet henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal E Nr. 26.*

Hollandske Eksportforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Kopi af Indberetningen fra det danske Konsulat i Rotterdam. Det meddeles heri, at Udforselsforbudet for Jute og Hamp og alle deraf forarbejdede Artikler er ophævet indtil videre.

Derimod er Forbudene mod Udforsel af Hvede, Rug, Rug- og Sigtemel samt Brod forarbejdet deraf paany sat i Kraft.

Ny belgisk Toldlov.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn under *Journal Nr. E 24* en engelsk Oversættelse af den belgiske Toldlov af 12. Juni, hvoraf fremgaar, hvorledes de forskellige Toldsatser er blevet forhojede.

Varemesse i Barcelona.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet afholdes der i Dagene fra den 24. til den 31. Oktober d. A. i Barcelona en officiel Varemesseprove. Messen er egentlig beregnet for nationale Varer, men der vil ogsaa kunne udstilles udenlandske Raamaterialer, samt Industrivarer, som enten ikke fabrikeres i Spanien eller hvis Fabrikanter ikke onsker at deltage i Messen, deriblandt f. Eks. Papir og Træmasse.

Anmeldelsesfristen udlob officielt den 31. Juli, men paa Grund af den knappe Frist vil Anmeldelser, der indkommer efter denne Dato, ogsaa blive taget i Betragtning.

Det tilraades danske Virksomheder, der maatte onske at deltage i Messen, telegrafisk at anmelde dette til det danske Konsulat i Barcelona. Det tilfojes, at Anmeldelsesblanketter med vedhæftede Regler for Deltagelse i Messen ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat, mrk. *Journal E Nr. 23.*

Importforbud i Tunis.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der fra 10. Maj d. A. er udstedt Forbud mod Indforsel af følgende Varer til Regentskabet Tunis: Bonbons, Chocolade, Parfumerier, Skosværte, Glas og Glasvarer af Krystal, Glasperler, Tojer af Lin og Hamp, Kniplinger, Possementeri, Tojer af Uld og Silke, Broderier, færdige Klæder, Slips, Flipper, Manchetter, tomme Sække af Lin, Flag, Tapeter, Fotografiapparater og Fotografipapir, Arbejder af Pap og Cellulose, Lædervarer, saasom Handsker, Sadelmagerarbejder, Kufferter etc., Mobler, Rammer, Musikinstrumenter, Vogne og Automobiler, Lystbaade, Gummi og Kautchoukvarer, Borster, Pensler m. m., Knapper etc. etc.

Udforselsforbud i Frankrig.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er Udforsel og Genudforsel fra Frankrig af Støbejern og Jern- og Staalaffald forbudt.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der er udstedt Forbud mod Udforsel og Genudforsel af tomme Fade (»futailles vides, en etat de seroir, montées ou demontées, cerclées, en bois ou en métal«) fra Frankrig.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 17 — 1. SEPTEMBER — 1920

Det tyske Reichswirtschaftsrat.

Et Forsøg paa at skabe et sagligt Korrektiv til det politiske Parlament.

DEN nye tyske Rigsforfatning bærer umiskendeligt Mærke af at være skabt under Paavirkning af Bolschevismens Raadssystem. Hvorledes det staar til med dette System i selve Sovjet-Rusland, foreligger der vel næppe noget bestemt om. Talrige samstemmende Oplysninger gaar imidlertid ud paa, at det skal være saa som saa med Raadenes Sejrsgang i Systemets Fodeland. Virkeligheden har i Reglen Brug for andre Virkemidler end de teoretiske Programmers — saaledes ogsaa Revolutionsregeringerne! Naar hertil kommer, at den tyske Revolution jo egentlig foreløbig ikke har sat sig mange positive Spor, kan det maaske betegnes som noget *post festum,* at Raadstanken i den tyske Rigsforfatning i denne Sommer har fundet sit egentlige Udtryk ved Skabelsen af det store Rigsøkonomiraad, Reichswirtschaftsrat, som er tænkt paa een Gang som en Indrømmelse til Raadssystemet — der skulde pynte lidt paa Nationalforsamlingens henholdsvis Rigsdagens yderst borgerlige og strengt parlamentariske Tilsnit — og som en Udvej til at faa de unægtelig vanskelige økonomiske og sociale Problemer, den nye tyske Republik faar at trækkes med, løst ud fra en ensidig politisk Behandling. Til dette Formaal udstyredes Reichswirtschaftsrat ifolge Rigsforfatningens Artikel 165 med ret vidtgaaende Myndighed og er paa en vis Maade sidestillet Rigsdagen, idet Raadet faar raadgivende og forslagstillende Ret med Hensyn til alle erhvervspolitiske og sociale Lovforslag, ligesom alle Regeringsforslag af saadan Art skal behandles i Raadet inden Forelæggelsen i Rigsdagen. Nogen Vetoret overfor Rigsdagens Beslutninger, saaledes som det fra visse Sider var onsket, er Raadet dog ikke udstyret med. Den 19. April d. A. blev Forordningen om et Reichswirtschaftsrat endelig vedtaget. Umiddelbart efter Spa-Konferencen er det forste forelobige Raad traadt ud i Livet.

Hvis der er noget sundt i Tanken om at skabe et saadant sagligt Forum som Supplement til det nutildags lige saa overbebyrdede som forjagede parlamentariske Maskineri, saa synes dette til Gengæld at opvejes stærkt derved, at man ved Skabelsen af et saadant økonomisk Parlament ikke undgaar de samme Svagheder, som et almindeligt Parlament maa frembyde. Det viser sig da atter her, at det ikke er nok at skabe nye Rammer, eftersom det baade i disse Forhold som i alle andre Livets dog er Indholdet, der er det afgorende, og naar ikke de nye Organisationer vokser naturligt frem af dette Indhold, risikerer man blot at overfore Fejlene fra et gammelt System til et nyt. Man flytter, men Nissen flytter med.

Man kan i al Fald ikke helt frigore sig for disse Tanker, naar man ser hen til Omfanget og Sammensætningen af Reichswirtschaftsrat, det nye Rigsorgan, som Tyskerne med deres Forkærlighed — som hverken Krig, Nederlag eller Revolution synes at kunne rokke ved — til Organisationsformer, overhovedet til det skematiske, har set hen til med de storste Forhaabninger. Dette økonomiske Parlament tæller nemlig ikke mindre end 326 Medlemmer, der fordeler sig paa følgende Maade:

68 Repræsentanter for *Landbrug og Skovbrug,* der atter vælges med 22 Repræsentanter for Landbrugets Arbejdsgivere, 22 for dets Arbejdere, 14 for Smaabrugere (nærmest Husmænd), 4 for An-

delsbevægelsen, 3 Arbejdsgivere og 3 Arbejdere for Skovbruget.

6 Repræsentanter for *Gartneri og Fiskeri,* valgt ligelig mellem Arbejdsgivere og Arbejdere.

68 Repræsentanter for *Industrien,* valgt dels i en faglig Gruppe, dels i en lokal Gruppe (hvorved skal sikres, at samtlige Dele af Landet kommer i Betragtning). Den faglige Gruppe tæller 21 Arbejdsgivere og 21 Arbejdere; desuden vælger Rigskulraadet og Rigskaliraadet henholdsvis 4 og 2 Repræsentanter, Halvdelen Arbejdsgivere, Halvdelen Arbejdere. Den lokale Gruppe tæller 10 Arbejdsgivere og 10 Arbejdere. Blandt de sidste skal der være mindst 2 Repræsentanter for tekniske Funktionærer og Medarbejdere.

44 Repræsentanter for *Handel, Bank- og Forsikringsvæsen,* ogsaa delt i en større faglig og en mindre lokal valgt Gruppe. I den faglige vælges for Handelen 10 Arbejdsgivere og 10 Arbejdere, for Bankerne 2 og 2, samt Repræsentanter for de ko-operative Banker, Kreditorganisationer samt for Forsikringsvæsenet. Efter lokale Inddelinger vælges 8 Arbejdsgivere og 8 Arbejdere (henholdsvis Funktionærer).

34 Repræsentanter for *Samfærdsel, Transport- og offentlige Foretagender,* nemlig for Skibsfarten henholdsvis 3 og 3 fra udenrigs Fart, 2 og 2 fra indenlandsk. For Transportvæsenet henholdsvis 1 og 1, for Postvæsenet 1 højere Embedsmand og 1 Funktionær. For Jernbanevæsenet 1 Repræsentant for de prøjsiske Baner, 1 for øvrige tyske Baner, 1 for Smaabaner og Sporvogne og 3 Funktionærer; bykommunale Virksomheder henholdsvis 2 og 2, for landkommunale ligeledes 2 og 2, endvidere for offentlige Sparekasser m. m. ogsaa 2 og 2.

36 Repræsentanter for *Haandværket,* fordelt med 16 selvstændige Næringsdrivende, 16 Svende og Arbejdere og 4 Organisationsrepræsentanter.

30 Repræsentanter for *Forbrugerne.* I denne Gruppe, der vel turde have været den vanskeligste at sammensætte, er de forskellige alt eksisterende Institutioner repræsenteret paa følgende Maade: 6 fra »Deutscher Städtetag«, 2 fra »Reichsstädtebund«, 2 fra Forbundet af større tyske Landkommuner, 8 fra de tyske Forbrugsforeningers Centralforbund, 3 fra andre Forbrugsforeninger samt endelig forskellige enkelte Repræsentanter, deriblandt 2 for Husmødre, 2 for kvindeligt Tyende.

16 Repræsentanter for *Embedsstanden og de liberale Erhverv,* fordelt med 5 Embedsmænd, 3 Teknikere, 1 Kunsthaandværker, 1 Pressemand, 1 Sagfører, 1 Læge, 2 for bildende Kunst, 1 Tonekunstner, 1 Forfatter.

12 Repræsentanter vælges endelig direkte *af Rigsraadet* blandt saadanne Personligheder, der maatte have særligt Kendskab til Erhvervslivet i de enkelte Landsdele.

12 Repræsentanter vælges *af Rigsregeringen* efter frit Skøn blandt saadanne Personer, der i særlig Grad har indlagt sig Fortjeneste for de nationale Erhvervsmuligheder.

Som man vil se, er denne Forsamling mere imponerende med Hensyn til Omfang end just i Kraft af sin homogene saglige Sammensætning. Hvorledes man ud af en saa uensartet Masse af modstridende, hinanden delvis fuldkommen fremmede Elementer skal kunne skabe Droftelser og Resultater, der ikke lige saa godt — og betydelig nemmere og vel ogsaa billigere — kunde opnaas i et hvilketsomhelst Rigsdagsudvalg med den fornødne sagkyndige Assistance, er ikke godt at se. Tiden maa vise det øvrige!

Foruden den førnævnte raadgivende og forslagstillende Ret har Reichswirtschaftsrat imidlertid ogsaa en anden Opgave, som forfatningsmæssig set næppe er tænkt som den mindst vigtige, uagtet man maa have Lov til at forudsige, at Tidens Udvikling maaske næppe vil blive saa gunstig for denne Side af Sagen. Den nye tyske republikanske Forfatning er nemlig som Resultat af den allerede nævnte russiske Indflydelse til Overflod rig paa forskellige »Raad«: Erhvervsraad, Arbejdsgiver- og Arbejderraad, sagligt bestemte Raad, geografisk bestemte Raad o. s. v. — som alle forudsættes i Forfatningen. Alle disse Raad havde de nye Grundlovgivere at tumle med, og som en velkommen Udvej har man sikkert hilst det, at man kunde henskyde deres endelige Organisering til Reichswirtschaftsrat, der nu altsaa skal til at føre Systemet ud i Livet.

Vi har adskillige Gange fremdraget, hvorledes Tysklands Økonomi, der i sin Tid stod som et Monster paa, hvad frivilligt og naturligt opbyggede Organisationskræfter kan udrette, under Krigens Tvangsstyre brod aldeles sammen i en Tilstand af Overorganisering. I Tyskland erkendes dette, men under Trykket af de frygtelige økonomiske Forhold synes man dog ikke at have frigjort sig for, at man gennem et nyt Organisationssystem, gennem nye Trylleformler kan søge at erstatte Arbejde og Handling med nye Papirsforanstaltninger. I al Fald er Løsenet nu, at

Tvangsøkonomien ganske vist skal afvikles, men i Stedet skal sættes el System af »selbstverwaltende organisierte Wirtschaft« (altsaa selvstyrende Organisationer), hvorved den rationelle Økonomi, den haarfint gennemforte Økonomisering med Nationens Materiale, Kraft og Kapital, som jo ogsaa var Tvangssystemets Program, skulde virkeliggores. Det er dette System af selvstyrende Organisationer, det nye Reichswirtschaftsrat skal udforme, og som det i sig selv danner det overste Led af. Hvorledes man skal forene Begrebet »Selvstyre« med den Form, Udviklingen hidtil har faaet, er ganske vist lidet indlysende, men ogsaa her maa man jo afvente Begivenhedernes Gang. Det skal blot fremhæves, at hvad der hidtil er naaet f. Eks. paa Kullenes, for ikke at tale om Staalets Omraade (jfr. vor tidligere Meddelelse om det nye »Eisenwirtschaftsbund«, der har afløst Staalsyndikatet), ikke synes at tale til Gunst for, at det er muligt, — saaledes som man altsaa tror det efter tysk Tankegang, — at overføre Resultater, der andet Steds er opnaaet ved frivillig og naturlig Udvikling, pr. Love og Forordninger til sine egne Forhold, selv om vedkommende Love og Forordningers første Paragraf højtidelig betegner det nye System som — Selvstyre.

P. D.

□□□□□□

Danmarks Betalingsbalance.

Efter Valuta-Fællesraadets Opfordring har Det statistiske Departement foretaget en Opgørelse over Danmarks Gæld til og Tilgodehavender hos Udlandet pr. 31. Marts d. A., der nu i Hovedtræk meddeles i Departementets Efterretninger, og som maa siges at have den største Interesse nu under Drøftelserne af vor hele Valutasituation.

Medens man ved tidligere tilsvarende Opgørelser væsentligst søgte Oplysning om Værdien af danske Værdipapirer paa Udlandets Hænder og udenlandske Værdipapirer paa danske Hænder, suppleret med Opgivelser fra Hovedbanker, Vekselllerere m. fl. om den losere Gæld (Veksler, Rembourskrediter og lign.), har det denne Gang paa Grund af de forskudte Vekselkurser ikke været gorligt at erholde Oplysninger om Værdipapirerne, idet Kilden hertil, nemlig Kuponernes Indlosningssted, ikke mere giver Oplysning om, hvor de paagældende Papirer befinder sig. Imidlertid kan man maaske ogsaa gaa ud fra, at danske Værdipapirer ikke mere i noget storre Omfang befinder sig udenfor Landets Grænser, ligesom de Oplysninger, man har indsamlet vedrorende Bankers m. fl. Beholdninger af udenlandske Fonds, viser relativt smaa Tal.

Den nuværende Opgørelse omfatter det mere forretningsmæssige finansielle Mellemværende mellem Danmark og Udlandet, og Kredsen, man har henvendt sig til for at skaffe de herhenhørende Oplysninger, har da ogsaa været en væsentlig anden og storre end ved tidligere Lejligheder. Man har saaledes udsendt Skema til nedennævnte 7 Grupper af Forretningsvirksomheder og modtaget det ligeledes nedenfor anforte Antal Besvarelser tilbage. Departementet benytter Lejligheden til at takke samtlige de Institutioner og Firmaer, der ved at paatage sig det ikke ringe Arbejde ved Udfyldningen af Sporge-Skemaet muliggjorde, at Opgorelsen kunde komme i Stand.

De Institutioner og Firmaer, man har henvendt sig til, har man udvalgt efter Samraad med Grosserer-Societetets Komité, Industriraadet, Dansk Dampskibs-Rederiforening, Foreningerne af Assuranceselskaber m. v., og det menes, at man har faaet med i Opgørelsen noget nær alle de Firmaer, der har Betydning i denne Sammenhæng.

	Udsendt	Modtaget
Banker	175	161
Vekselllerere	150	118
Sparekasser	25	20
Forsikringsselskaber	250	225
Rederier	100	70
Industrifirmaer	1000	884
Handelsfirmaer	1500	1356
Tilsammen	3200	2834

En Sammentælling af samtlige disse Firmaers Tilgodehavender hos og Gæld til Udlandet giver som Resultat et Tilgodehavende paa 803 Mill. Kr. og en Gæld paa 839 Mill. Kr., hvortil kommer et Gældsbelob af 399 Mill. Kr. for Varer kobt i lobende Ordre. En Del af disse 399 Mill. Kr. er dog formentlig indbefattet i de 839 Mill. Kr. (Rembourser m. v.), saaledes at en umiddelbar Sammentælling af Tallene ikke kan foretages. Paa den anden Side kan man maaske anslaa et Belob af ca. 1200 Mill. Kr. som Maksimumstal for vor samlede Gæld paa det angivne Tidspunkt, saaledes at Netto-Gælden andrager ca. 400 Mill. Kr.

En nærmere Fordeling af Belobene paa de enkelte Lande, fremgaar af Tabel I, hvor første Kolonne angiver Tallene i de anforte Landes Mont, altsaa f. Eks. 7,4 Mill. £ Tilgodehavender i England, 13,2 Mill. norske Kr. Gæld til Norge o. s. v. De fremmede Montsorter er i Tabellen omregnet til dansk Mønt efter Kursen pr. ultimo Marts 1920.

Som det vil ses af Tabellen, var England og Tyskland de Lande, hvor vore Tilgodehavender var storst, medens vi skyldte de største Belob til England og Amerika, derefter til Sverige.

I Tabel II er givet en Oversigt over Tilgodehavenders og Gælds Fordeling paa de enkelte Poster, idet der her — ligesom i den følgende Tabel — for hver enkelt Post er skelnet imellem Summen af de Belob, der er opgivet i danske Kroner, og det samlede Kronebelob for de i udenlandsk Mont opgivne Valutabelob. Det fremgaar heraf, at Tilgodehavender, betalbare paa Anfordring, udgør næsten Halvdelen af Tilgodehavendernes samlede Belob, og at Boggælden udgor nær op imod $^3/_4$ af den samlede Gæld. — Af de 379 Mill. Kr., der udgør Tilgodehavender, betalbare paa Anfordring, faldt 98 Mill. Kr. paa Tyskland, 77 Mill.

Tabel I. *Danmarks Tilgodehavender hos og Gæld til Udlandet pr. ultimo Marts 1920.*

	Tilgodehavender:				*Gæld:*				
	Udenlandsk Mønt		Dansk Mønt	Ialt	Udenlandsk Mønt		Dansk Mønt	Ialt	Desuden: Værdien af Varer i løbende Ordre
	Paalydende Værdi Mill.	Omregnet til dansk Mønt Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Paalydende Værdi Mill.	Omregnet til dansk Mønt Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Norge	25,5	27,1	17,9	45,0	13,2	14,0	99,5	113,5	2,2
Sverige	31,2	36,7	43,8	80,5	30,2	35,6	116,5	152,1	24,9
Finland	127,8	39,0	20,5	59,5	7,1	2,2	6,9	9,1	4.8
Rusland	49,2	3,9	17,4	21,3	52,3	4,2	21,5	25,7	0,3
England	7,4	158,0	3,7	161,7	8,7	184,6	44,5	229,1	202,9
Frankrig	68,3	25,1	14,4	39,5	16,3	6,0	12,5	18,5	10,2
Holland	4,1	8,4	1,2	9,6	13,2	26,9	17,3	44,2	5,4
Belgien	7,0	2,8	1,1	3,9	3,4	1,3	2,1	3,4	5,2
Tyskland	851,4	72.3	159,5	231,8	161,9	13,8	50,2	64,0	45,6
Ostrig	19,0	0,6	3,0	3,6	5,2	0,2	7,8	8,0	1,5
Schweiz	3,8	3,7	1,2	4,9	7,9	7,7	14,1	21,8	10,2
Italien	6,5	1,8	0,2	2,0	0,4	0,1	0,7	0,8	0,3
Spanien	1,7	1,6	0,2	1,8	0,2	0,2	0,7	0,9	1,6
U. S. A.	22,4	124.7	3.8	128,5	16,9	94,1	43,5	137,6	76,4
Argentina	0,7	1,7	1,8	3,5	2,1	4,9	4.5	9,4	3,0
Andre Lande	—	4,6	1,5	6,1	—	0,1	0,6	0,7	4,4
Tils.	—	512.0	291,2	803.2	—	395,9	442,9	838,8	398,9

Kr. paa De Forenede Stater, 69 Mill. Kr. paa England, 34 Mill. Kr. paa Finland, 28 Mill. Kr. paa Sverige, 26 Mill. Kr. paa Frankrig og 16 Mill. Kr. paa Norge, medens Resten fordeler sig paa andre Lande. — Af Tilgodehavender bundet paa Tid var det største Beløb for et enkelt Land 60 Mill. Kr., der faldt paa England; derefter kom Nordamerikas Forenede Stater med 33 Mill. Kr., Tyskland med 32 Mill. Kr., Sverige med 28 Mill. Kr., Norge med 11 Mill. Kr. og Finland med 10 Mill. Kr.

Tabel II. *Fordeling af Tilgodehavender og Gæld efter Art.*

Tilgodehavender:	Udenl. Mønt Mill. Kr.	Dansk Mønt Mill. Kr.	Tilsammen Mill. Kr.
Tilgodeh., betalbare paa Anfordr.	278,6	100,1	378.7
Tilg., bundet paa Tid; midlert. Udl.	139,6	47,8	187,4
Beholdning af Veksler og Checks	14,5	94,3	108,8
Andre Tilgodehavender	79,3	49,0	128,3
Ialt	512,0	291,2	803,2
Gæld:			
Aabn. à vista Rembourser, ikke hon.	35,2	2,5	37,7
Aabn. lange Rembourser (uforf.)	30,0	—	30,0
Acceptер, betalbare i Udlandet	105,6	2,7	108,3
Egne Finanstrasseringer	4,9	—	4,9
Boggæld, midlertidige Indlaan	172,2	432,5	604,7
Anden Slags Gæld	48,0	5,2	53,2
Ialt	395,9	442,9	838,8
Desuden:			
Varer i løbende Ordre	356,7	42,2	398,9

Hvad dernæst angaar de enkelte Gældsposter, faldt for à vista Rembursernes Vedkommende det største Beløb paa De Forenede Stater, nemlig 22 Mill. Kr., derefter kom England med næsten 9 Mill. Kr., Tyskland med henved 4 Mill. Kr. og Frankrig med godt 1 Mill. Kr., medens Beløbene for de øvrige Lande alle var under 1 Mill. Kr. For de lange Rembourser faldt ligeledes det største Beløb paa De Forenede Stater, nemlig over 12 Mill. Kr., derefter kom England med knap 12 Mill. Kr. og Holland med $5^1/_2$ Mill. Kr. For de øvrige Lande er i denne Rubrik kun anført ganske ubetydelige Beløb eller i en Række Tilfælde overhovedet ingen. — Af de 108 Mill. Kr., der udgør Totalbeløbet for Accepter, betalbare i Udlandet, faldt over Halvdelen, nemlig 60 Mill. Kr., paa England, 19 Mill. Kr. faldt paa De Forenede Stater, 16 Mill. Kr. paa Sverige, knap 5 Mill. Kr. paa Argentina, $3^1/_2$ Mill. Kr. paa Holland, medens Schweiz og Norge hver opførtes med ca. 2 Mill. Kr. Hvad endelig angaar de 605 Mill. Kr., der udgør det samlede Beløb for Boggælden, faldt heraf det største Beløb paa Sverige med 126 Mill. Kr., derefter kom England med 117 Mill. Kr., Norge med 110 Mill. Kr., De Forenede Stater med 78 Mill. Kr., Tyskland med 54 Mill. Kr. og Holland med 34 Mill. Kr.

Tabel III. *Fordeling af Tilgodehavender og Gæld efter Hovedgrupper af Erhvervsvirksomheder.*

Tilgodehavender:	Udenl. Mønt Mill. Kr.	Dansk Mønt Mill. Kr.	Tilsammen Mill. Kr.
Banker	171,3	160,1	331,4
Sparekasser	0,4	—	0,4
Vekselлerere	20,8	2,2	23,0
Forsikringsselskaber	144,8	11,6	156,4
Industriforetagender	52,4	35,5	87,9
Handelsforetagender	58,4	63,5	121,9
Rederier	63,9	18,3	82,2
Ialt	512,0	291,2	803,2
Gæld:			
Banker	82,9	398,5	481,4
Sparekasser	—	—	—
Vekselerere	6,3	9,4	15,7
Forsikringsselskaber	30,8	10,1	40,9
Industriforetagender	104,7	9,6	114,3
Handelsforetagender	127,1	14,0	141,1
Rederier	44,1	1,3	45,4
Ialt	395,9	442,9	838,8
Desuden:			
Varer i løbende Ordre	356,7	42,2	398,9

Endelig er i Tabel III anført Tilgodehavender og Gæld for de 7 Grupper af Erhvervsvirksomheder, til hvilke Spørge-Skemaerne blev udsendt. Det vil ses, at Grupperne: Vekselerere, Forsikringsselskaber og Rederier havde Overskuds-Tilgodehavende, medens Banker og Industriforetagender havde et storre Gældsend Tilgodehavende-Belob. For Handelsforetagender var Forholdet omtrent lige. Det maa dog herved erindres, at de betydelige Tilgodehavender for Forsikringsselskaberne i mange Tilfælde stammer fra lovmæssige Depoter i Udlandet for Ret til at drive Virksomhed der og saaledes ikke er likvide, ligesom Rederierne til Brug ved Betaling af egne Udgifter i Udlandet maa have Belob staaende der, der heller ikke kan frigores. Tilsvarende Betragtninger gælder naturligvis for en Række af Virksomheder under de andre Grupper, ligesom man formentlig ogsaa ved en Betragtning af Tallene i Tabel I maa regne med, at Tilgodehavender i de Lande, hvis okonomiske Tilstande i Øjeblikket er mer eller mindre odelagt, muligvis ikke har den samme reelle Værdi som f. Eks. Tilgodehavenderne i vore nordlige Nabolande.

□□□□□□

De norske Importforbud.

I sine Bestræbelser for at sikre den norske Valuta har den norske Regering i Henhold til en den 22. Marts 1918 vedtaget Lov ved kgl. Resolution af 17. August d. A. udstedt en omfattende Række af Importforbud. Norge har hermed betraadt en Vej, som ellers kun krigsforende Lande har været inde paa. Hvorvidt saadanne Foranstaltninger, hvis Ulemper for Erhvervslivet saavel som Forbruget turde være det sikreste ved hele Sagen, vil svare til Forventningerne, faar staa hen. Det vil i al Fald blive interessant ogsaa for andre Lande, hvor Valutaproblemet for Tiden er brændende, at se hvilke Erfaringer, der indhøstes i Norge. Vi skal i nærværende Tidsskrift have vor Interesse henvendt paa denne Sag.

Baade af denne Grund og ikke mindst fordi selve de norske Importforbud kommer til at ramme adskillige danske Eksportinteresser, skal vi gengive de nærmere Forhold vedrorende de udstedte Forbud. Samtlige Varer, der rammes af disse, er det forbudt at indfore eller søge indfort i Norge med mindre Importtilladelse paa Forhaand er opnaaet i det norske Handelsdepartement, Kristiania. Ansogninger om Importtilladelse maa formentlig ske fra Importørernes Side. Det betones dog officielt, at saadanne Ansogninger kun undtagelsesvis vil blive imodekommet.

Importforbudene er traadt i Kraft fra og med den 18. August d. A. Kl. 12 Nat. Forbudene gælder saavel nye som brugte Genstande og Varer. Herfra undtages dog personlig Garderobe i Haandbagage samt alle Tilfælde, hvor det godtgores, at der foreligger Reimport.

De Genstande og Varer, som Forbudet foreløbig omfatter, er følgende:

Blonder, Kniplinger, Mellemværk o. l. af Bomuld, Lin, Uld eller Silke.

Bobinet og Tyll af Silke eller Uld eller af Silke i Forbindelse med andre Spindestoffer.

Fjer til Pynt.

Færdige Dragter og andre Luksusgenstande af Hel- eller Halvsilke, Silketyll eller Silkebobinet, syede, broderede eller forsynede med andet Udstyr.

Gulvtæpper og Gulvtæppestof.

Hatte, Huer og Kyser, pyntede med Blomster, Fjer, Kniplinger eller Silketoj, eller af Silke eller Halvsilke (herunder Cylinderhatte og Klaphatte).

Silkestoffer i Hel- eller Halvsilke.

Perler, Diamanter og andre ædle Stene (alle ægte) i eller uden Forbindelse med andre Materialer.

Smykker og andre Genstande, færdige eller ufærdige, af Guld, Solv eller Platina med hvad deri er indbefattet (f. Eks. Perler, Diamanter etc.).

Glasvarer (finere), slebne, ætsede, sandblæste osv.

Keramik.

Lysekroner, Lysestager, Lamper, Lampetter, Kandelabre o. l. af finere Kvalitet samt Dele deraf.

Porcelæn (finere).

Malerier, Akvareller og Pasteller i eller uden Ramme.

Møbler, polstrede eller betrukne eller Dele dertil, samt udpolstrede eller finerede af finere Træsorter.

Kunst- og Dekorationsgenstande af Sten, Alabast, Kalipasta o. l.

Flygler og Fortepianoer.

Grammofoner, Fonografer o. l. med Valser, Plader og andet Tilbehor.

Pelsvarer og Bundtmagerarbejde, finere saasom af Pensylvanskind, Zobel, Maar, Sortræv, Solvræv, Blaaræv, Bæver, Ilder, Chincilla, Nertz og Skunks m. v.

Skotøj, Luksusartikler, saasom af Silke, Lak, samt bronceret, hvidgarvet og »semsket« Skind.

Personvogne med og uden Lakering, Stop- eller Skindarbejde.

Slæder med Stopning, Lakering eller Skindarbejde.

Cyklebiler.

Motorcykler med eller uden Sidevogn.

Personautomobiler.

Legetoj.

Ure, saasom Taffelure, finere Lomme- og Dameure.

Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes med Boder eller Fængsel indtil 6 Maaneder. Genstande og Varer, som er indført eller søgt indfort i Strid med disse Bestemmelser, kan beslaglægges selv om de ikke tilhører nogen, som er skyldig i den strafbare Handling. Er der ikke Anledning til at beslaglægge vedkommende Genstand eller Vare, kan Værdien helt eller delvis inddrives hos den skyldige.

□□□□□□

Den japanske Krise.

Det af det norske Utenriksdepartement og Norges Oplysningskontor for Næringsvejene udgivne Tidsskrift »Norges Utenrikshandel« bringer i et af sine sidste Numre en Artikel om Krisen i Japan, hvori det bl. a. hedder:

I Løbet af April indtraadte der i Japan en finansiel og økonomisk Krise af ikke ringe Betydning. Omkring den 20. April blev Krisen akut, idet de vigtigste Fonds- og Vareborser paa dette Tidspunkt maatte lukkes efter en Periode med feberagtig Spekulation og et enestaaende Prisfald.

Den amerikanske Legation i Tokio indberettede samme Dag til sin Regering, at den umiddelbare Anledning til Børsernes Lukning var manglende Evne hos Børsdeltagerne til at stille yderligere Sikkerhed. Der havde allerede i nogen Tid hersket Knaphed paa Pengemarkedet, idet der i det foregaaende Kvartal var stillet usædvanlig stærke Krav til dette.

En af Hovedaarsagerne til Krisen finder man uden Tvivl i den senere Tids Udvikling paa Udenrigshandelens Omraade. De fire Aar, som gik forud for Verdenskrigen, viser et Overskud i Japans Eksport af tilsammen 1408 Mill. Yen. Under Krigen havde Japan som bekendt særdeles gode Tider. I 1919 overgik derimod Importen den samlede Udførsel med 184 Mill. Yen. Dette Forhold har yderligere forværret sig i indeværende Aar. I første Kvartal laa Importen næsten 50 pCt. over den samlede Eksport. Samtidig var man kommet op paa enorme Omkostninger i Landets egen Produktion.

Aarsagerne til dette Omslag i Udenrigshandelens Forløb er af forskellig Natur. Flere af de Lande, som led under Krigen, har igen faaet deres Industri i Orden. Prisniveauet i Japan ligger særdeles højt. Samtidig har Tonnagevanskelighederne medvirket. Yderligere har der vist sig Misfornøjelse med de japanske Varers Kvalitet i de Lande, som under Krigen har maattet basere sig paa Tilførsler fra Japan. Den kinesiske Boycotning har ogsaa bidraget til at begrænse Japans Udførsel. Paa den anden Side blev der i 1919 til De Forenede Stater eksporteret langt mere end i noget tidligere Aar.

Overgangen til Fredsforhold var forudset at ville føre til Nedgang i Japans Handel. Indtil Begyndelsen af indeværende Aar meldte der sig dog ingen foruroligende Tegn paa Omslag i Konjunkturerne uden for saa vidt som Levefoden, der allerede var steget til mere end det tredobbelte under Krigen, vedblev at gaa op.

Udadtil har Krisen først og fremmest ytret sig i Annullering af en Række japanske Kontrakter, særlig i Amerika, fordi Nedgangen i Priserne i Japan vilde bringe Importørerne store Tab, hvis Kontrakterne opretholdtes. I hvilken Udstrækning, det vil blive muligt for Importørerne at betale for modtagne Varer, foreligger der ikke udtømmende Oplysninger om. I Amerika imødeser man ogsaa, at der vil ske Realisation af amerikanske Statsobligationer paa japanske Hænder, saaledes at Krisen ogsaa derved kan faa Indflydelse paa det amerikanske Pengemarked.

Amerikanske Aviser resumerer Aarsagerne til Krisen saaledes:

— Kreditinflationen har bragt Varelagrene og Varepriser op i en urimelig Højde.

Spekulationsvirksomhed har gjort sig stærkt gældende paa Fondsborsen og andre Steder.

De japanske Banker har gjort Skridt til at reducere Krediten, hvorved Pengemarkedet strammes. Derved er Rentefoden steget, og Vanskeligheder har rejst sig ved at vedligeholde Laan til Spekulation.

Importen har været for stor i Forhold til Eksporten. —

Den japanske Krise er saaledes bleven en ualmindelig typisk »Fredskrise« — det maa blot haabes, at den ikke faar for mange Sidestykker ogsaa i Evropa.

□□□□□□

Englands Elektricitetsforsyning.

Den samme Bevægelse henimod Centralisering af Landets Elektricitetsforsyning, som vi ogsaa her i Danmark er inde i — Bevægelsen bort fra de smaa Værker og til de megen store — har i de senere Aar ogsaa vundet sig megen Tilslutning i England og givet Anledning til, at man er ved at samles om en meget storstilet Plan. Den væsentlige Grund dertil er naturligt Kulsituationen. Det af Regeringen under Krigen nedsatte Kuludvalg gjorde Begyndelsen, idet det henstillede til Regeringen at tilskynde til en mere rationel Elektricitetsforsyning end hidtil; de engelske Kullejer vil, naar der tages Hensyn til Industriens stigende Forbrug, i hvert Fald sandsynlige stigende Forbrug, være udtømt i Løbet af ca. 300 Aar. Planen, som Kuludvalget o. a. Kredse har udarbejdet, gaar da ud paa at aflose de mange smaa og spredte Værker Landet over med 16 store Kraftanlæg, hvorfra Strømmen sendes ud; og man beregner, at medens der hidtil til Elektricitetsproduktionen medgaar 80 Mill. Tons Kul aarlig, vil de 16 Værker kun komme til at bruge — til samme Produktion — ca. 25 Mill. Tons. Og samtidig vil man ved de store Anlæg kunne opnaa en ganske anderledes rationel Udnytning af Biprodukterne ved Kullenes Forbrænding. De 16 Værker tænkes lagt udenfor Byerne, ved gode Vandveje; de skal rumme Maskinenheder paa mindst 20 000 HK. Kullene skal først omdannes til Koks og Gas, og begge Dele bruges til Stromfrembringelsen, medens samtidig de forskellige Biprodukter (Tjære, Ammoniakvand, Rensemasse) udnyttes i særlige Anlæg. Yderligere foreslaar Planen at knytte særlige elektrokemiske Anlæg til de store Værker, saaledes at man altid vil kunne opnaa en saa vidtgaaende Udnyttelse af Strømmen som muligt.

Allerede er der i den nordostlige Del af Landet sket en tilsvarende Sammenslutning, og med den Virkning, at Priserne for elektrisk Strøm der kun er ½—¼ af hvad de er f. Eks. i Industricentret i Lancashire. De 16 Hovedværker, der er paatænkt, og hvoraf nogle allerede er byggede og tagne i Brug, skal være private Foretagender, men staa under Opsyn af en statslig Elektricitetskommission; og i Fællesskab skal de og Kommissionen ogsaa drage Omsorg for, at overalt i Landet, hvor der findes Jordgas eller andre naturlige Kraftkilder eller Kraftkilder i det hele, disse da bliver taget i Brug til Fremstilling af Elektricitet, der ledes ind i Hovednettet.

De samme Koncentrationsbevægelser findes iøvrigt ogsaa i Tyskland, hvor f. Eks. i det sidste Aarstid en

Række sydtyske Værker (Mannheim, Darmstadt, Offenbach, Detlingen o. a.) er sammensluttede, og hvor man ligeledes ved Anlæg af Kraftstationer i Brunkuls- og Torvedistrikter har sogt at udnytte ogsaa det Anden-Klasses Brændsel paa bedste Maade — noget som maaske var egnet til Overvejelse ogsaa i vort hjemlige Torveproblem?

□□□□□□

Arbejdsløsheden i Maj 1920.

Nedenstaaende tabellariske Oversigt over Arbejdsloshedens Omfang i Maj Maaned, der er en Fortsættelse af de for tidligere Maaneder meddelte Oplysninger, er ligesom disse beregnet paa Grundlag af Oplysninger, der dels er tilvejebragt gennem Fagforbundene, dels meddelte af Arbejdsanvisningsdirektoratet.

	Antal Arbejdere	Arbejdsløse i pCt. af Arbejdertallet			
		7. Maj	14. Maj	21. Maj	28. Maj
Hovedstaden:		pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Bygningsindustri....	12964	6,6	5,5	5,1	6,4
Anden Industri	62925	2,6	2,9	2,7	2,7
Handel	13678	0,9	0,8	0,8	0,7
Arbejdsmænd	31510	3,5	3,5	3,1	2,9
Ialt...	121077	3,0	3,1	2,9	2,9
Provinserne:					
Bygningsindustri....	21485	4,7	4,0	3,8	3,3
Anden Industri	51881	3,9	3,7	3,6	3,6
Handel	14556	0,9	1,0	1,0	1,1
Arbejdsmænd	95420	3,7	2,9	2,6	2,3
Ialt...	183342	3,6	3,2	2,9	2,7
Hele Landet...	304419	3,4	3,1	2,9	2,8

Arbejdsloshedeu har siden Januar Maaned været aftagende, og denne Bevægelse er fortsat fra Uge til Uge gennem Maj Maaned saavel i Hovedstaden som i Provinserne og ligeledes indenfor de enkelte Faggrupper. Dog synes Bevægelsen at gaa i modsat Retning for Handelsfagene i Provinserne, ligesom Hovedstadens Byggefag i den sidste Uge har haft en forøget Arbejdsloshed.

For hele Landet under eet udgjorde Arbejdsløshedsprocenten i Januar Maaned ca. 14, ved Udgangen af Februar Maaned ca. 10, ved Udgangen af Marts ca. 7, ved Udgangen af April 3 à 4 og ved Udgangen af Maj knap 3.

Sammenlignes Procenten for hele Landet ved Maj Maaneds Slutning med tilsvarende Opgorelser for samme Maaned i tidligere Aar, ses det, at Arbejdsløsheden nu er paa et væsentligt lavere Niveau end for Krigsaarene.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Skatteopkrævning hos Arbejdsgiverne.

I Tyskland har man kunnet konstatere, at samtidig med de rask stigende Arbejdslønninger viste der sig en stadig storre Mængde Skatterestaneer i Arbejderkredse. Forholdene blev tilsidst saa uholdbare, at Rigsdagen nylig har maattet vedtage en Lov, ifolge hvilken Skattebeløbene opkræves paa Arbejdsstedet og fradrages i den paagældendes Lonning.

Zinkvalseværk i Norge.

Norsk Elektrisk Metalindustri ved Sarpsborg har begyndt at bygge et Zinkvalseværk, som endnu i Aar skal begynde sin Virksomhed, og som bliver det forste i sin Art i Norge. Hidtil blev den norske Zink sendt til Udlandet for der at blive valset.

Fabrikens aarlige Produktion skal være 3000 Tons udvalset Zink.

Sukkerproduktionen i Evropa.

Sukkerproduktionen vurderes for 1920—21 omtrent saaledes:

	Dyrket Areal (ha)	Produktion i Raffinade (Tusind Tons)	Produktion i Raasukker (Tusind Tons)
Danmark	38 600	150 000	170 000
Sverige	45 000	160 000	180 000
Holland	66 865	300 000	335 000
Tyskland	280 247	950 000	1 090 000
Belgien	50 000	175 000	200 000
Frankrig	100 000	250 000	280 000
Spanien	69 416	180 000	202 500
Italien	51 000	150 000	170 000
Schweiz	800	e. 4 000	4 500
Rumænien	6 900	15 000	17 000
Czeko-Slovakiet .	190 800	920 000	810 000

I de evropæiske Hovedlande for Sukkerproduktion vurderes Forraadene til at være 20,95 Mill. Centner mod i 1918 22,3, i 1919 19,9. Hele Verdensproduktionen i dette Aar, sammenregnet baade Roe- og Rorsukker, anslaas af et New-Yorker Hus (Willett and Gray) til e. 304,33 Mill. Centner — mod i de to sidste Aar 328,77 og 345,67 Mill. Centner. — I denne Sammenhæng kan endnu nævnes, at Prisfaldet i Japan ogsaa har naaet Sukkermarkedet, hvor det ret stærkt, ja næsten panisk har gjort sig gældende, og været medvirkende til at — i hvert Fald efter hvad den tyske officiose »Industrie- u. Handelszeitung« meddeler — Juniterminen blev udskudt til den 15. Juli.

Olieproduktionen i Sydafrika.

Sydafrikas Klima frembyder i visse Egne gunstige Forhold for Dyrkning af Planter til Produktion af fede Olier, særlig i Distrikterne Waterberg og Rustenburg, i Zululandet og i Natal. Tre store Foretagender har for deres Oliefelter rejst Oliemøller, Lever Brothers (som iovrigt nylig har udvidet det engelske Storfirmas Kapital fra 100 Mill. £ til 130 Mill.) — og dermed er blevet Englands største industrielle Virksomhed — i Congella, South Africa Oil and Fat Industries i Jacobs og Mayville Oil Mills i Durban.

Congella-Møllen presser hidtil kun Palmeolie, men er i Stand til ogsaa at arbejde med Kokosnødder og Jordnødder, de andre Anlæg kan arbejde ogsaa med Jordnødder og Sesam. Alt ialt et Tidens Tegn og et alvorligt Memento til de evropæiske Lande om at tage Vare paa deres egne Olieindustrier.

* * *

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Økonomisk Oversigt.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en af det britiske »Department of Oversea Trade« udarbejdet »Økonomisk Oversigt over visse Lande, som særlig er berørt af Krigen«.

Den omhandler følgende Landes Stilling ved Slutningen af Aaret 1919: Belgien, Frankrig, Italien, Tyskland, Østrig, Serbien, Kroatien, Slavonien, Tyrkiet, Palestina, Mesopotamien, Bulgarien, Rumænien, Ungarn, Czeko-Slovakiet, Polen, Rusland, Finland og de baltiske Stater, og er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 28.*

Bomulds Konferencen.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Eftersyn et fra den danske Legation i Washington modtaget Eksemplar af the World Cotton Conference Book *Journal Nr. E. 27.*

Engelsk Statsstøtte til Eksporthandelen.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en officiel britisk Bekendtgørelse vedrørende Forskud, der af Regeringen, for at opmuntre til Genoptagelse af Eksporthandelen, ydes til britiske Firmaer, der eksporterer til visse af Krigen berørte Lande, for Tiden: Finland, Letland, Estland, Lithauen, Polen, Czeko-Slovakiet, Serbien, Kroatien, Slavonien, Rumænien, Grækenland, Armenien.

Forskud gives for indtil 80 pCt. af Eksportvarens Værdi og Omkostningerne forbundne med Eksporten; det gives for indtil 3 Aar og skal forrentes med 1 pCt. over Bank of England's Rentesats paa det Tidspunkt, Forskudet bliver udbetalt, dog ikke mindre end 6 pCt. p. A.

Som Sikkerhedsstillelse modtages Bankgaranti, Statspapirer, Handelsværdier og lign.

Til Dækning af Omkostningerne og for at skabe et Fond til Imødegaaelse af eventuelle Tab vil der blive forlangt en Provision af 3 pCt. for det første, 4 pCt. for det andet og 5 pCt. for det tredie Aar. Denne Provision skal betales ved Forskudets Modtagelse, men kan medregnes som Omkostning forhanden med Eksporten.

Frankfurter Messen.

Paa Industriraadets Eksportbureau, Vestre Boulevard 18, Værelse 6, ligger forskellige Tryksager fra Frankfurter Messen til Gennemsyn hver Dag fra Kl. 9—12 og 1—4.

Eksporten fra Finland.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af et af det finske Handels- og Industriministerium udstedt Dekret af 17. Juni d. A. angaaende Ophævelse af en Række finske Udforselsforbud. Det hemærkes, at det for de Varers Vedkommende, der er opførte paa »Frilisten«, stadig paahviler Eksportøren at forelægge Toldmyndighederne en Attest for, at der er truffet Aftale med Finlands Bank om Overladelse til denne af den ved Eksporten indvundne fremmede Valuta.

En Fortegnelse over de Varer, der er berørte af dette Dekret, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat *Journal Nr. E. 30.*

Østrigske Krigslaan.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en fra det kgl. Generalkonsulat i Wien indgaaet Skrivelse af 20. f. M. omhandlende østrigske Krigslaan i dansk Besiddelse.

Det meddeles heri, at Kursen paa forskellige Emissioner af Krigslaanene i den sidste Tid er steget grundet paa, at de østrigske Krigslaan skal modtages som delvis Betaling af den projekterede østrigske Formueafgift; det tilraades derfor danske Købmænd, der endnu er i Besiddelse af kontrolbetegnede Krigslaan, jevnlig at indhente Oplysninger hos deres Bankforbindelser, saaledes at gunstige Kursforhold saavidt muligt kan udnyttes.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 18 | 15. SEPTEMBER | 1920

H. C. Ørsted.

I Foraaret 1914 dannedes paa Initiativ af Gehejmekonferensraad G. A. Hagemann en Ørsted-Komité, bl. a. med den Opgave at forberede Afholdelsen af en international Fysiker- og Elektrotekniker Kongres i Kjøbenhavn i 1920 til Minde om, at der i dette Aar var hengaaet 100 Aar, siden Ørsteds berømte Skrift »Experimenta circa effectum conflictus electrici in acum magneticam«

(Forsøg over den elektriske Vekselkamps Indvirkning paa Magnetnaalen) spredtes ud over Verden.

Paa Grund af Verdenskrigen afbrodes imidlertid Komitéens Arbejde, men Komitéen konstituerede sig senere paany, denne Gang med Ingenior Alex. Foss som Præsident, og man besluttede sig til i Mindeaaret at søge afholdt et nordisk H. C. Ørsted-Møde, som skulde forme sig dels som en Mindefest for Ørsted, dels som et 3delt Arbejdsmøde, nemlig: et 1ste nordiske Elektroteknikermøde, 1ste nordiske Fysikermøde og 1ste nordiske Kemikermøde, idet man mente, at saadanne begrænsede Fagmøder ogsaa i Fremtiden vilde faa deres Betydning ved Siden af de mere omfattende Naturforskermøder og Ingeniørkongresser.

Til Forberedelse af de 3 Fagmøder nedsattes af Komitéens Forretningsudvalg særlige Organisationsudvalg med henholdsvis Professor P. O. Pedersen, Professor, Dr. Martin Knudsen og Professor, Dr. S. P. L. Sørensen som Formænd, medens Inspektør C. M. Harding overtog Hvervet som Mødets Generalsekretær.

Efter at Ingenior Foss's Sygdom var indtraadt, rettede Komitéens Forretningsudvalg Henvendelse til Direktør H. P. Prior om at overtage det paa samme Tid ærefulde og vanskelige Hverv som Mødets Præsident, hvilken Henvendelse Direktøren imødekom.

Det er nu efter et energisk og maalbevidst Arbejde paa ærefuld Maade lykkedes Ørsted-Komitéen og dens Præsident at gennemføre denne Sag, idet nordiske Videnskabsmænd og Teknikere i Dagene fra den 31. August til 3. September ved storstilede Festligheder i Kjøbenhavn har fejret Mindet om H. C. Ørsteds epokegørende Opdagelse af Elektromagnetismen, den Opdagelse, der er blevet af saa grundlæggende Betydning for hele Udviklingen af den moderne Elektroteknik og dermed for hele Samfundslivet Jorden over. Betydningen af denne Opdagelse ser man først ret, naar man erindrer, at den danner Grundlaget for Telefoni og Telegrafi, for al Produktion af Elektricitet til Lys og Kraft, før den elektrotekniske Industri m. m. m. Hvad Opdagelsen for Eks. har betydet for et Land som Norge fremgaar med al Tydelighed af den af den berømte norske Professor Bjerknes ved Ørsted-Mødets Aabning fremsatte Udtalelse, »at Norges Fremtid var knyttet til Udviklingen af H. C. Ørsteds Opdagelse«. Professor Bjerknes har jo sikkert her i første Række tænkt paa Udviklingen af den store norske elektrokemiske Industri.

Men ogsaa den danske Industris hidtidige Udvikling og Fremtid er paa afgørende Maade knyttet til denne Opdagelse, hvorfor der turde være god Anledning til her at give en Oversigt over Ørsteds Liv og Gerning.

Hans Christian Ørsted, hvis Fader var Apoteker i Rudkøbing, fødtes i nævnte By den 14. August 1777, et Aar før Broderen Anders Sandoe Ørsted. De to Brødre modtog i Hjemmet den første Undervisning af en tysk Parykmager, hvis Undervisning senere blev suppleret af en norsk Student samt med et omfattende Selvstudium, saaledes at de efter et Ophold i Kjøbenhavn begge blev Studenter i 1794.

I sin Faders Apotek fattede H. C. Ørsted allerede som ganske ungt Menneske Interesse for Kemi og Fysik, hvorfor han efter at være blevet Student kastede sig over Farmacien, idet dette Studium dengang var det eneste, der omfattede de to nævnte Videnskaber.

I 1797 absolverede Ørsted farmaceutisk Eksamen og skrev allerede to Aar senere, i en Alder af kun 22 Aar, sin filosofiske Doktorafhandling over et kemisk Emne. Nogle Aars Studierejse i Udlandet vakte imidlertid hans senere saa levende Interesse for Elektriciteten, navnlig har sikkert hans Bekendtskab med den tyske Professor Ritter været af Betydning for denne Udvikling.

Efter sin Hjemkomst fra Udlandet i Januar 1804 blev Ørsted udnævnt til ekstraordinær Professor i Fysik, og hans Forelæsninger blev snart meget søgte, da han gerne gjorde dem saa underholdende som muligt ved at ledsage dem med Eksperimenter.

Den Antagelse, at Ørsteds store Opdagelse beroede paa en Tilfældighed, har af og til været hævdet. At dette ikke har sin Rigtighed fremgaar alene af den Omstændighed, at Ørsted allerede i adskillige Aar, for Opdagelsen blev gjort, havde beskæftiget sig med Spørgsmaalet om Sammenhængen mellem Elektricitet og Magnetisme, blandt andet i et Skrift, som han i 1812 udarbejdede under et Ophold i Berlin. Denne Tanke blev særlig levende hos Ørsted under en Række Forelæsninger, som han holdt i Foraaret 1820, og ved en af disse gjorde han en tynd Platintraad glødende ved Hjælp af en elektrisk Strøm fra et Batteri, førte den glødende Traad hen i Nærheden af en Magnetnaal og bemærkede derved et Udslag af denne. Det maa nu sikkert tilskri-

ves Forsigtighed fra Ørsteds Side, at han ikke straks efter en nærmere Undersøgelse offentliggjorde sin Opdagelse, men først fremkom med sit ovenfor omtalte berømte Skrift i Juli Maaned 1820, da han havde haft Lejlighed til at gentage Forsøgene ved Hjælp af et kraftigt galvanisk Batteri, som han i Sommerens Løb havde forskaffet sig.

Betydningen af Ørsteds Opdagelse stod straks klart for alle sagkyndige, og den blev Udgangspunktet for en lang Række revolutionerende Opdagelser paa Elektricitetens Omraade, hvortil blandt andet knytter sig saa berømte Navne som Ampère og Faraday. I det store og hele var det andre, der kom til at drage Konsekvensen af Ørsteds Opdagelse, men det bør dog fremhæves, at Ørsted paaviste, at Loven om Aktion og Reaktion finder Anvendelse paa Elektromagnetismen.

Ikke alene paa Elektricitetens Omraade kom Ørsteds videnskabelige Forskning til at spille en fremtrædende Rolle, men ogsaa for Kemien blev hans Arbejder af banebrydende Betydning. Det skal saaledes anføres, at det i 1825 lykkedes Ørsted at fremstille Aluminium. —

I de sidste 20 Aar af Ørsteds Liv beslaglagdes hans Tid og Kræfter af hans nedenfor omtalte, store, praktiske Gerning, hvorfor der fra den Tid ikke foreligger videnskabelige Arbejder fra hans Haand, men paa mange Maader viste han fremdeles den største Interesse for Videnskabens Fremgang.

Allerede som ganske ung Professor fattede Ørsted en varm Interesse for Udbredelsen af Kendskabet til Naturlæren, en Interesse som han bevarede hele sit Liv og som i 1824 gav sig Udslag i Stiftelsen af Selskabet til Naturlærens Udbredelse, hvis Direktør han blev. Det var oprindelig Ørsteds Tanke, at dette Selskab skulde have den omfattende Opgave at fremme industrielle Foretagender og Undersøgelser samt støtte de unge, der søgte teknisk Uddannelse, men af Mangel paa de fornødne økonomiske Midler og dermed den nødvendige Assistance lykkedes det ikke at gennemføre denne Plan.

Ørsted blev derimod den ledende Kraft, da man i 1827 optog Planen om Oprettelsen af en polyteknisk Skole, og han blev dens første Direktør, da det i 1829 efter mange, navnlig økonomiske Vanskeligheder lykkedes at gennemføre denne Plan, og det skyldes i høj Grad hans personlige Indsats, at vor polytekniske Læreanstalt har vundet den Anseelse, som den nu nyder i Ind- og Udland.

Ørsted hører til de Videnskabsmænd, som det er lykkedes allerede i levende Live at vinde almindelig Anerkendelse, blandt andet gav denne sig Udslag deri, at han udnævntes til Gehejmekonferensraad samt fik overladt Fasangaarden som Æresbolig. Ogsaa i Udlandet kom Ørsted straks til at nyde stor Anseelse indenfor *videnskabelige* Kredse, og — i Modsætning til adskillige andre af vore fremragende danske Opdagere — har man sikkert aldrig ude omkring i Verden knyttet andre Navne til Opdagelsen af Elektromagnetisme end vor berømte Landsmands.

Medens Kendskabet til saadanne Navne som f. Eks. Volta, Ohm og Ampère er sikret i den *almene Bevidsthed* Jorden over derved, at disse Navne er knyttede til de mest kendte elektriske Enheder, er det desværre endnu ikke lykkedes at gennemføre de fra dansk Side udfoldede Bestræbelser for paa tilsvarende Maade at udbrede Kendskabet til Ørsteds Navn.

Saa sent som ved det nu afsluttede nordiske Ørsted-Møde var denne Sag paany fremdraget til Drøftelse, og Plenarmødet vedtog at udtale sin Tilslutning til et af den elektrotekniske Sektion fremsat Forslag om at søge opnaaet international Anerkendelse af, at Ørsteds Navn knyttes til en almindelig anvendt elektrisk Enhed. Hvilken Enhed man vilde stille Forslag om, opnaaedes der imidlertid ikke Enighed om, men man vil nu ved indbyrdes Forhandling mellem elektrotekniske Komitéer i de respektive Lande søge udarbejdet et Forslag i saa Henseende, hvilket da ved førstkommende Lejlighed vil blive fremsat overfor en kompetent international Forsamling. — Det er vort Haab, at det maa kunne lykkes at gennemføre denne Sag, som nu er genoptaget 100 Aar efter Ørsteds store Opdagelse, idet man næppe paa en smukkere Maade kunde fejre Mindet om den Mand, der ved sit geniale Livsværk, udført i den dybeste Kærlighed til sit Land, maaske mere end nogen anden fortjener at nævnes som en af Danmarks bedste Sønner.

G. E. Hartz.

Dansk elektroteknisk Industri.

Af Direktør *H. W. Pade.*

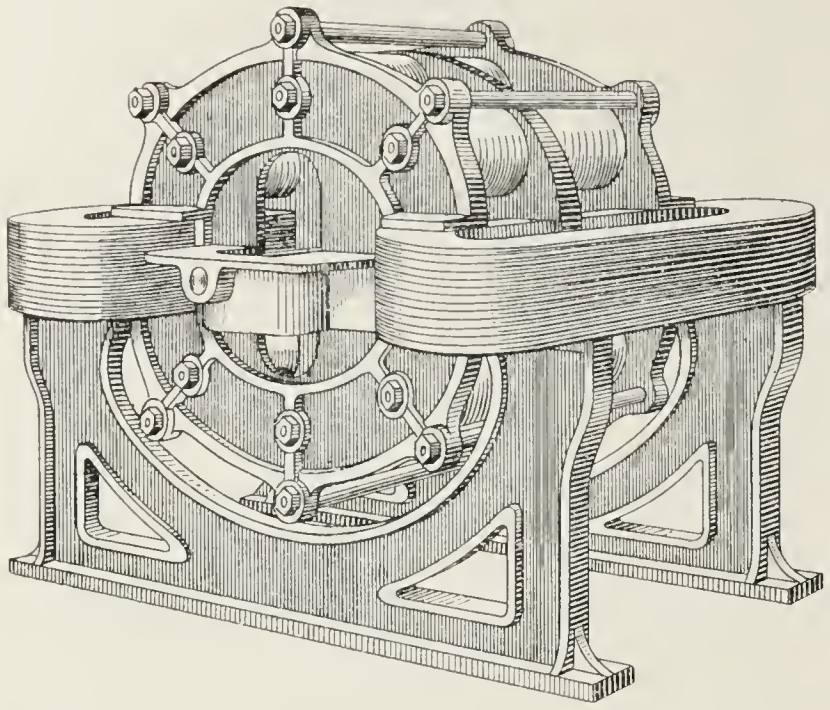

Soren Hjorths (Dynamoprincipets Opfinder) Maskine.

Blandt de talrige Eksempler, som Kulturhistorien frembyder paa, hvorledes naturvidenskabelige Opdagelser kan danne Grundlaget for Skabelsen af helt nye Industrigrene, er der næppe noget, der kan sammenlignes med *Hans Christian Ørsteds* epokegorende Opdagelse af Elektromagnetismen.

Naar vi betragter den enestaaende verdensomspændende Udvikling, som den elektrotekniske Industri i de 100 Aar, der er forlobne siden Ørsteds Opdagelse, har taget, fristes man til at se paa, hvilken Andel Ørsteds eget Fædreland har ydet hertil, og det skal derfor som et ringe Bidrag til den Mindekrans, som skandinaviske Videnskabsmænd og Teknikere i disse Dage flette til Ære for Elektromagnetismens geniale Opdager, forsoges at give en lille Oversigt over den elektrotekniske Industris Udviklings Historie i Danmark.

De første 20—30 Aar efter Elektromagnetismens Opdagelse var ganske naturligt forbeholdt den videre Udvikling af det naturvidenskabelige Forskerarbejde præget ved Navne som Ampère, Faraday, Lenz, Maxwell, Henry, Hemholtz m. fl., og først efter disse Forskeres Udredning af Elektromagnetismens Væsen og Love var Vejen banet for de egentlige elektrotekniske Opfindelser, repræsenterede af Navne som Wheatstone, Søren Hjorth, Morse, Siemens, Wm. Thomson (Lord Kelvin), Gramme, Bell, Edison m. fl., som i de derpaa følgende 30 Aar danner Grundvolden for den elektrotekniske Verdensindustri.

Fra Begyndelsen af 80erne har Elektroteknikken allerede antaget saa faste Former, at man kan skelne mellem en Svagstrømsteknik, repræsenteret ved Telegraf-, Telefon- og Signalvæsen, og en Stærkstrømsteknik, omfattende Belysning og Kraftoverføring.

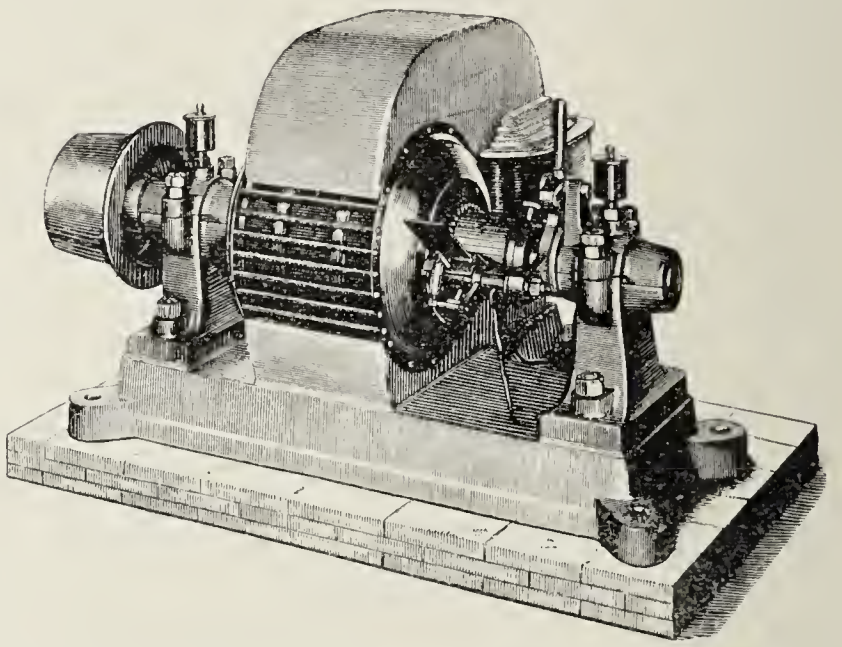

S. C. Haubergs ældste Dynamotype fra Aaret 1886. (Afgav Strøm til 30 Stkr. 16 Lys Lamper ved 100 Volts Spænding.)

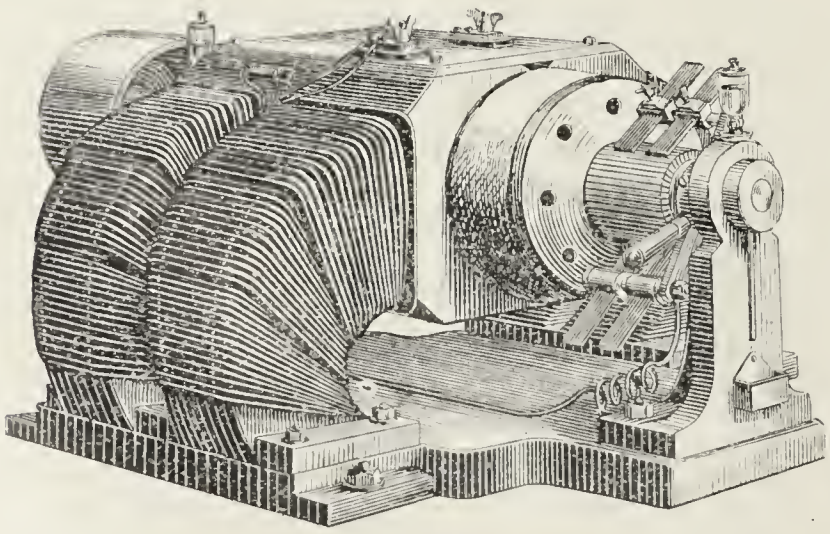

Jürgensen & Lorenz Dynamo (Pariser-Udstillingen 1881).

Paa begge disse Omraader har Danmark allerede paa det daværende Tidspunkt ydet sit Bidrag, idet dansk elektroteknisk Stærkstrømsindustri var repræsenteret paa det første, store elektrotekniske Verdensstævne, Verdensudstillingen i Paris 1881 (hvor bl. a. Edison publicerede sin Kultraadslampe) ved C. P. Jürgensens og Prof. Lorenz originale Dynamomaskine, som ved sin særegne under Hensyntagen til det magnetiske Kraftlinieforløb byggede Form, sin Ankerventi-

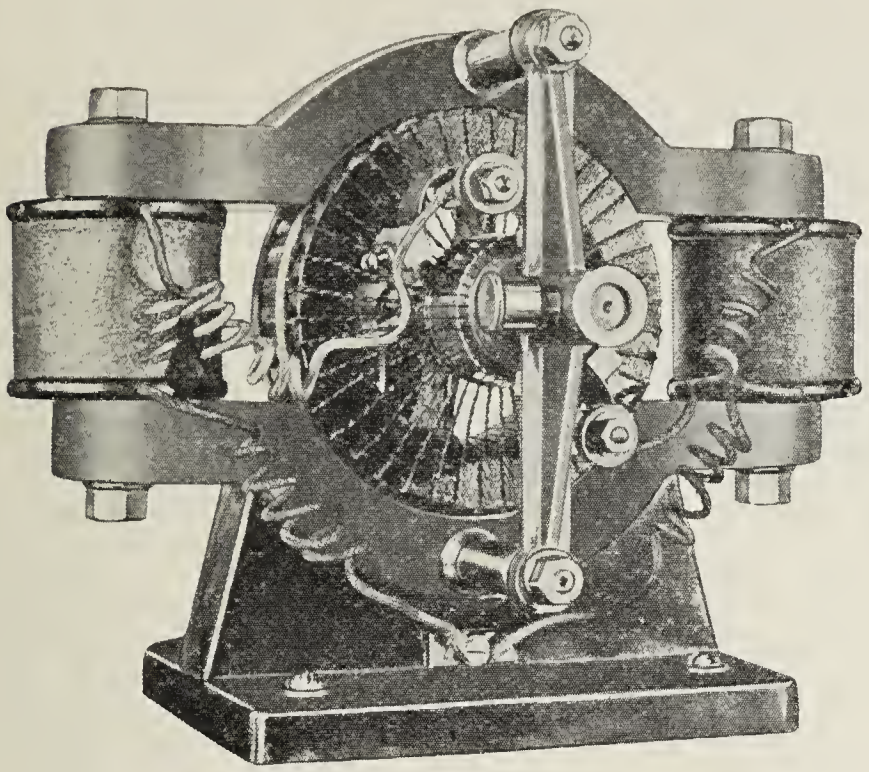

Thrige-Motor af ældste Model.

lationsanordning og en *indvendig* i Ringankeret anbragt Magnet vakte berettiget Opmærksomhed.

Konstruktionen af denne Maskine saavel som forskellige andre af Prof. C. P. Jürgensens Opfindelser og Særkonstruktioner, hvoriblandt en Differentialbuelampe, Telegrafapparater o. fl., gav Stødet til Dannelsen af A/S C. P. Jürgensens mek. Etablissement, som i 80- og 90erne var det førende elektrotekniske Firma her i Landet, hvis Navn ikke blot vil blive mindet gennem det dygtige og af virkelig Præcisionsmekanik prægede Arbejde, som det udførte i Elektroteknikens første Ungdomsperiode, men ogsaa gennem de mange danske Elektroteknikere, der som Elever fik deres første mekaniske og elektrotekniske Uddannelse paa dette Firmas Værksteder.

Som en anden original dansk Dynamokonstruktion fra Slutningen af 80erne fortjener at nævnes og erindres S. C. Haubergs Dynamomaskine, patenteret 1886, som byggedes af Firmaet Koefoed og Hauberg, der senere gennem Sammenslutning med Firmaet Marstrand og Helweg omdannedes til A/S Titan, et Firma, der trods skarp Konkurrence med det sydlige Udland under en dygtig og vidtskuende Ledelse bl. a. gennem Kombination af den elektriske Maskinindustri med Bygningen af Kraner og Elevatorer har forstaaet baade at bevare og udvikle Tilvirkningen af store Dynamomaskiner for Centralstationer og at iværksætte Seriefabrikation af Elektromotorer.

Som Danmarks andet store elektrotekniske Firma paa Dynamo- og Elektromotorfabrikationens Omraade staar ubestridt Firmaet Ths. B. Thrige, Odense, hvis Stifter og stadige Eneindehaver, Ths. B. Thrige, begyndte sin Virksomhed under beskedne Forhold i 1894, og hvis Virksomhed med en Aarsproduktion af ialt ca. 15000 Maskiner staar som et typisk Eksempel paa en paa rationelle og originale Arbejdsmetoder i Forbindelse med fremragende teknisk og merkantil Ledelse baseret moderne elektroteknisk Virksomhed, som under Elektroteknikens raske Udvikling i særlig Grad har bidraget til at bevare elektroteknisk Maskinbygning for dansk Industri.

De her nævnte 3 Firmaer repæsenterede i Hovedsagen den elektriske Maskinindustri i den Periode indtil omkring 1905, i hvilken den elektriske Belysning domineredes af Kultraadslampen. Arbejdsomraadet for Elektricitetsindustrien omfatter i denne Periode Bygningen af kommunale og enkelte private Elektricitetsværker i Kjøbenhavn og de større Provinsbyer, i Landets storre industrielle Etablissementer samt i Skibsbygningsindustrien.

Først efter at Metaltraadslampen i 1905 havde afløst Kultraadslampen, og den elektriske Belysning gennem dennes ringe Strømforbrug ikke blot var bleven det bekvemmeste, men ogsaa det billigste Belysningsmiddel, tog Udviklingen for Alvor fat gennem Udvidelser af bestaaende og Bygning af nye Elektricitetsværker baade i Byerne og til Forsyning af tætbefolkede Landdistrikter. Man blev herunder hurtig klar over, at det kunde betale sig for Værkerne i større

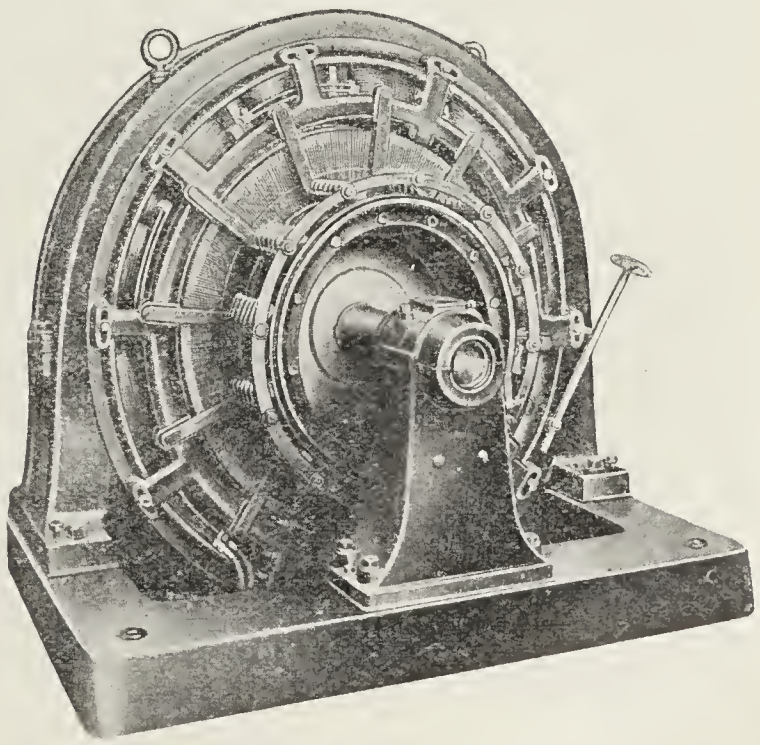

Moderne Dynamo fra Thomas B. Thrige.

Udstrækning end hidtil at levere Elektricitet til Motordrift til lavere Priser end til Belysning, hvilket medførte, at Elektromotoren ikke blot hurtigt konkurrerede Eksplosionsmotorerne ud indenfor Elektricitetsværkernes Forsyningsomraader, men ogsaa skulde blive Haandværket et vigtigt Hjælpemiddel i dets Eksistenskamp mod Storindustrien og den udenlandske Import, en Udvikling, som efterhaanden som ogsaa Landboerne fik Øjet op for Elektromotorens Anvendelighed har medfort en fremadskridende Industrialisering af dansk Haandværk og Landbrug med Elektromotoren som Hovedhjørnesten.

Det saaledes forøgede Behov af Elektromotorer saavel til Byernes Jevnstrømsværker som til de efterhaanden opstaaende paa højspændt Vekselstrøm baserede Oplands-Elektricitetsværker gav Plads for en Række nye Dynamo- og Elektromotorfabriker, af hvilke skal nævnes Ludvig Lund (nu Dansk A/S Siemens-Schuckert), Fisker & Nielsen, Kjøbenhavns Elektromotorfabrik, Viggo Jensens mek. Etbl., alle i Kjøbenhavn, samt Hermansens Sonner (nu De forenede Jernstoberier), Næstved, Bruun & Nielsen, Nykobing F., Dansk Akkumulator- & Elektromotorfabrik, Odense, samt Aarhus Dynamofabrik og Jydsk Elektro, Aarhus.

Til Trods for haard udenlansk Konkurrence har alle disse Firmaer bidraget til at hævde og bevare Bygningen af elektriske Maskiner for dansk Industri og i flere Tilfælde frembragt fremragende Særkonstruktioner, som tillige har vundet et ikke ringe Indpas paa Verdensmarkedet.

Jevnsides med den egentlige elektriske Maskinindustri har Tilvirkningen af elektriske Instrumenter og Apparater stedse fulgt med i Elektricitetsindustriens Udvikling her i Landet.

Medens C. P. Jürgensens mek. Etbl. i Elektroteknikens Barndomsdage selv tilvirkede saa godt som alle Dele til elektriske Anlæg baade Fordelingstavler, Kniv- og Drejeafbrydere, Celleskiftere, Regulatorer, Igangsættere, Buelamper, Volt- og Ampèremetre, ja end ikke gik af Vejen for Fabrikation af Akkumulatorer, saa har den rivende Udvikling ganske naturligt specialiseret Tilvirkningen af alle disse lige nodvendige og

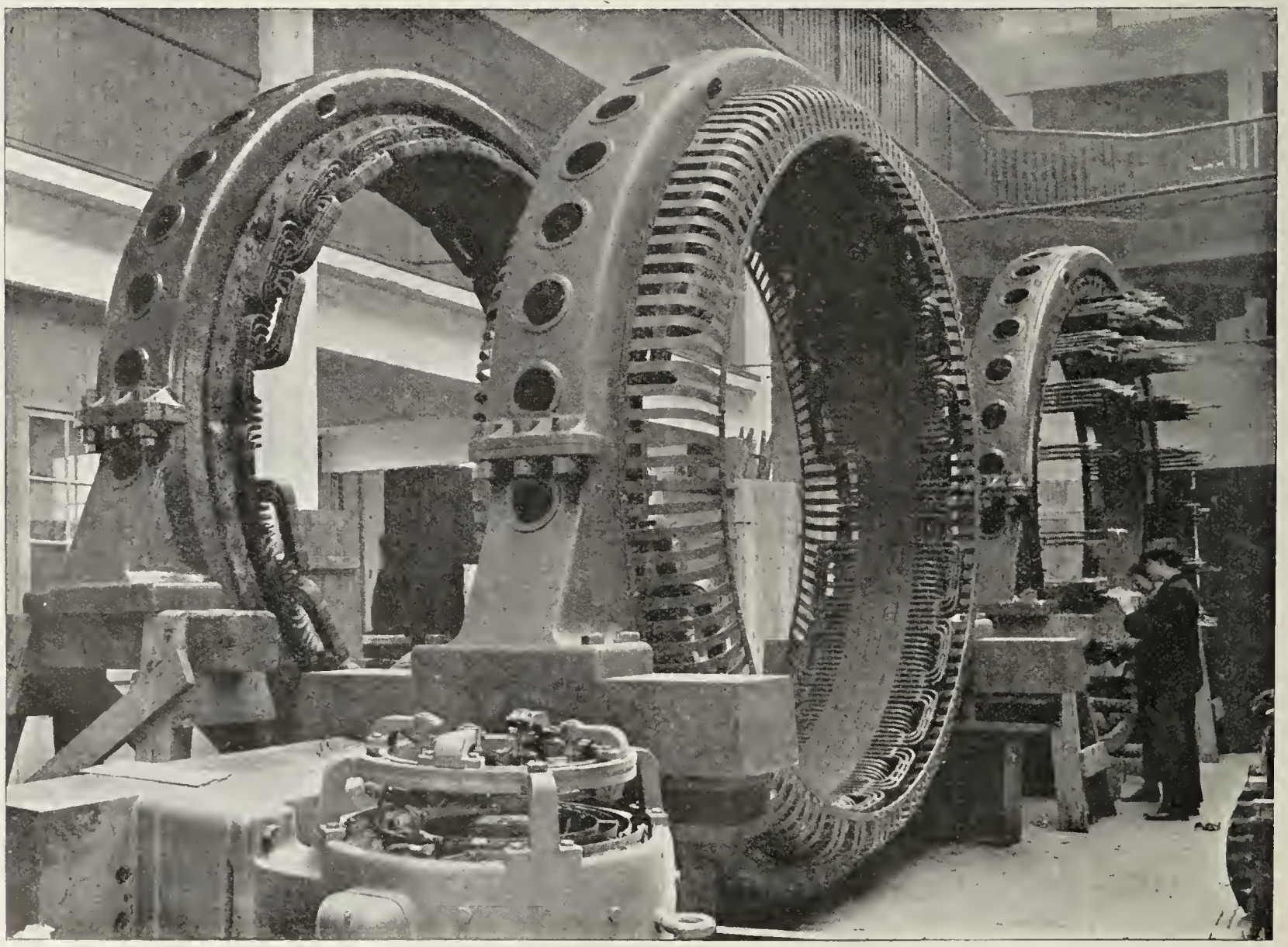

Statorer for Generatorerne til Gudenaaeentralen. (Udført af A/S Titan 1919—20. Hver Generator kobles til en Vandturbine paa 1650 HK og skal afgive 1100 KW som højspændt trefaset Vekselstrøm 11 000 Volt.)

betydningsfulde Dele af elektriske Anlæg.

Af Firmaer, som i særlig Grad har været førende paa disse Omraader, fortjener bl.a. at nævnes: Kemp & Lauritzen, Laur. Knudsens mek. Etablissement, Cornelius Knudsen, Otzen & Thorstenson, Andersen & Meyer, Hassel & Teudt, Nordisk Elektrisk Apparatfabrik, Nordisk Elektricitets Selskab, Skandinavisk Elektricitets A/S, Perfection m. fl., alle Firmaer, hvis Historie hver for sig danner et Blad af den danske Elektricitetsindustris Historie, og som hver paa sit eller sine Omraader ikke mindst gennem en ret betydelig Eksport af elektriske Fabrikata har bevist og hævdet deres Betydning for Landets industrielle Udvikling.

Kabelfabrik (Nordiske Kabel- og Traadfabriker).

Medens alle de ovennævnte Firmaers Virksomhed i Hovedsagen falder inden Stærkstrømsteknikken (Belysning og Kraftoverføring), er der paa Svagstrømsteknikens Omraade Grund til at nævne en Virksomhed som Store Nordiske Telegrafselskabs Instrumentværksteder, som lige siden dette Selskabs Stiftelse har tilvirket Telegrafapparater og elektriske Maaleinstrumenter for en stor Del af egne originale Konstruktioner, som navnlig udmærker sig ved en traditionsmæssig udviklet mekanisk Præcisionsudførelse, hvis Lige næppe findes andetsteds i den moderne elektriske Industri.

En anden betydelig elektrisk Industri paa Svagstrømsomraadet danner Fabrikationen af galvaniske Elementer, paa hvilket Omraade Førstepladsen tilkommer Firmaet Hellesens Enke & V. Ludvigsen, hvis Fabrikata er kendte og efterspurgte overalt i Verden og Genstand for en betydelig Eksport. Et yngre Firma i samme Branche er Elementfabriken »Toga« tilhørende A/S Tvermoes & Abrahamson, hvilket Firma iøvrigt sammen med Virksomheder som Ernst Voss i Fredericia, Grubert & Sonner, Nordiske Metalvarefabriker, Dansk Lampe- & Lysekronefabrik, Lund & Lawerentz, Fog & Mørup m. fl. kan nævnes som førende i den danske Tilvirkning af Belysningslegemer og som sammen med en Række Virksomheder af mere haandværksmæssig Karakter ved at tage Kunsten i Industriens Tjeneste har hævet den indenlandske Tilvirkning paa disse Omraader op til et Niveau, der ligger ikke saa lidt højere end det, der repræsenteres af de tilsvarende importerede Genstande.

Endelig skal paa Svagstrømsomraadet nævnes Telefonfabrikerne, nemlig Firmaet Emil Moller, Horsens, og Telefonfabriken Automatic, Kjøbenhavn, begge Firmaer, hvis Fabrikata er paa fuld Højde med Udviklingen paa Telefonteknikens Omraade og i Stand til at tage Konkurrencen op med de første udenlandske Telefonfabriker.

Under den elektrotekniske Industri maa ogsaa henregnes de tekniske Porcellænsfabriker, nemlig Porcellænsfabriken Norden, Valby, og Dansk Porcellænsfabrik i Kastrup, som begge i Kraft af dansk Porcellænstekniks gode Traditioner ogsaa har forstaaet at inddrage denne Fabrikationsgren under den danske Elektricitetsindustri.

Foruden alle de ovennævnte elektrotekniske Industrigrene findes endnu en særdeles vigtig og egenartet Elektricitetsindustri, nemlig Kabelindustrien, som omfatter Fabrikationen af blanke og isolerede Ledninger og Kabler, som ikke blot fungerer som uundværlige Dele af ethvert elektrisk Anlæg, men tillige repræsenterer et Hjælpefabrikata for saa godt som hele den øvrige Elektricitetsindustri.

Paa dette Omraade er dansk Industri repræsenteret ved A/S Nordiske Kabel og Traadfabriker og A/S Den danske Kabelfabrik, af hvilke den sidstnævnte først blev grundlagt i Efteraaret 1916, medens den første allerede blev grundlagt af sin nuværende Førstedirektør, Industriraadets fung. Formand, H. P. Prior i Aaret 1891, og saaledes fra en ringe Begyndelse i Elektroteknikens Ungdomsaar har gennemgaaet og paa hele Kabelteknikens Omraade fulgt med under den mægtige Udvikling, som Elektricitetens Anvendelse i Løbet af disse Aar har taget.

Naar dette Selskabs moderne Kabelfabrik paa

Frederiksberg tillige med dets Traadtrækkerier i Middelfart og dets Metalværk paa Amager for Tiden staar som langt det største Foretagende indenfor dansk elektroteknisk Industri, skyldes dette i første Række hele den øvrige ovennævnte danske Elektricitetsindustri i Forbindelse med det energiske og dygtige Arbejde, hvormed danske Elektroingeniører i Samarbejde med Installatørstanden har forstaaet at hævde H. C. Ørsteds Fædreland som et Foregangsland med Hensyn til Elektromagnetismens Udnyttelse i Kulturens Tjeneste.

□□□□□□

De engelske Kul.

Produktionsomkostninger og Priser.

I et aabent Brev til et Parlamentsmedlem, gengivet i »Times«, giver Præsidenten for *Board of Trade*, Sir Robert Horne, en nærmere Forklaring paa de 31 s. 3 d., som ifolge en Udtalelse i Underhuset skulde være Prisen pr. Ton Kul ved Grubemundingen:

	s.	d.
Lønninger	19	$10^3/_4$
Tommer m. v.	4	1
Andre Omkostninger (heri iberegnet Administration, Salærer, Ulykkeserstatning til Arbejderne og andre Forsikringer, Reparationer, Kontorhold, Salgs- og almindelige Udgifter etc.)	1	7
Afgifter	0	7
Kapitalnedskrivninger i Henhold til Finansloven	0	$3^3/_4$
	26	6
Produktionsomkostningerne for Kul, der bruges under Grubekedlerne eller leveres Arbejderne gratis eller til billige Priser, vil, beregnet efter den disponible Salgsmængde, betegne et Tillæg af	2	8
hvorved Udgifterne bliver	29	2
hertil kommer Ejernes Standardudbytte	2	1
Totaludgift...	31	3

Sir Robert Horne fortsætter: Kul, der sælges til indenlandsk Forbrug, koster lidt mindre end de ovenfor anforte Tal, fordi Omkostningerne i enkelte Tilfælde er storre i de Grubedistrikter, hvorfra *Eksportkullene* kommer. I Stedet for de ovenanførte Tal paa 31 s. 3 d. pr. disponibel Ton kan Prisen for Kul til indenlandsk Forbrug anslaas til 30 s. 5 d. pr. disponibel Ton, hertil kommer Udgifterne ved de forhøjede Lonninger, som blev fastsat i Marts 1920, nemlig 2 s. 10 d., hvorved Kul til Hjemmeforbrug vil betinge 33 s. 3 d. pr. disponibel Ton.

Produktionsprisen ved Gruben paa den bedste Derby Standard Huskul er 33 s. 5 d. pr. Ton, og hvis vi tager denne Kulsort som Udgangspunkt, vil folgende Tal vise Sammenhængen mellem Grubeprisen og den nuværende Maksimaldetaillepris i London:

	Maj 1920 s.	d.
Grubepris	33	5
Jernbanefragt	8	2
Kommissionsgebyr	0	4
At overføre...	41	11

	s.	d.
Overført...	41	11
Vognleje	1	6
Salgsomkostninger, Jernbanevogne, Lasteapparater og Arbejdsfolk	4	9
Andre Transportomkostninger inkl. Sække	3	7
Tab ved Spild	0	7
Lageromkostninger inkl. Leje af Tomt	3	4
Administration og Renter	0	3
Provision til Kulhandlerne	1	3
	57	2

Sir Robert meddeler, at i disse Tal er ikke indbefattet Kontroludgifter, heller intet for »overskydende« Eksportfortjeneste, *hvoraf* $^9/_{10}$ *tilfalder Staten* i Henhold til Lov om Kulgruber af 1920. Kontrolomkostninger pr. Ton anslaas til 1 d. og »certain contingencies« til $1^1/_4$ d.

Om den overskydende Eksportfortjeneste kan bl. a. den danske Industri tale med. Følgende Oplysninger om denne Del af Kulprisspørgsmaalet vil derfor sikkert have Interesse.

Tidligere bidrog det Overskud, der indvandtes ved de høje Eksportpriser, altsaa udover de statsfastsatte Salgspriser, til at holde Kulpriserne for Hjemmeforbruget i England nede. Da Kulproduktionen til det hjemlige Forbrug efter den sidste Prisforhøjelse imidlertid kan bære sig selv, betaler Regeringen nu Overskudet af Kuleksporten *direkte til Statskassen.* Det heri indgaaende Beløb udgor altsaa $^9/_{10}$ af den samlede indvundne Eksportfortjeneste.

Det er saaledes overordentlig fejlagtigt at mene, saaledes som det har været fremsat i den senere Tid, at den engelske Stat ikke mere direkte var interesseret i Kuleksportpriserne. Vel er Kuleksportens Bidrag til den engelske Prisregulering bortfaldet, men altsaa ingenlunde til den engelske Statskasse.

Karakteren af dette Forhold belyses da ogsaa klart af nogle Udtalelser af Præsidenten for Board of Trade, der lyder saaledes: »Dette Overskud (d. v. s. Eksportfortjenesten) skyldes hverken Grubearbejdere eller Grubeejere, men maa tilskrives Omstændigheder, der er Folger af Krigen. Det er kun af de udførte Kul, Landet har nogen Gevinst. Derfor tilhorer det Overskud, som skyldes de abnorme Forhold paa Kuleksportmarkedet, Samfundet og maa komme Statskassen til Gode.«

Med al Ærbødighed for det taktiske i disse Bemærkninger, der antagelig er montet paa Grubearbejdernes Krav, kan man dog ikke frigøre sig for, at det er en særdeles farlig Betragtning, den engelske Fagminister her gør sig til Talsmand for — og det i lige Grad saavel for det engelske Erhvervssamfund, som for de neutrale Aftagere, der betaler Gildet.

□□□□□□

Principaler og Funktionærer.

Dansk Arbejdsgiverforening og Dansk Principalforening meddeler: Den i disse Dage stedfundne Sammenslutning af de to store Organisationer, Dansk Principalforening og Sammenslutningen af danske Arbejdsgivere, der beskæftiger Handels- og Kontormedhjælpere, til een samlet Organisation, der af praktiske

Grunde fortsættes under Navnet *Dansk Principalforening*, har til Formaal at varetage Principalernes Interesser i Tilvejebringelsen af en tilfredsstillende Ordning af Forholdet til deres Handels- og Kontorfunktionærer, og vil derfor bl. a. virke for Gennemforelsen af gode og sunde Arbejdsforhold, søge oprettet Mæglings- og Voldgiftsinstitutioner til Afgørelse af Tvistigheder mellem Principal og Funktionærer o. s. v. samt endelig varetage Medlemmernes Interesser ved Forhandlinger med Funktionærorganisationer, hvor Oprettelse af kollektive Overenskomster kræves.

Gennem Dansk Principalforenings nye Love og de Aftaler, der iøvrigt er trufne mellem Arbejdsgiverforeningen og Principalforeningen, tilstræber man, i saa vidt Omfang som Funktionærernes fremtidige Stilling til Spørgsmaalet overhovedet kan gøre det muligt, *at fastholde en principiel Adskillelse mellem Funktionærspørgsmaalet og Arbejdersporgsmaalet.* Dansk Principalforening vil da, som hidtil, staa som en absolut selvstændig Forening til Behandling af Funktionærspørgsmaalet i Almindelighed.

Da der imidlertid fra en enkelt stor Gruppe af Handels- og Kontormedhjælpere er gennemført Krav om saadanne *kollektive* Overenskomster om Løn- og Arbejdsforhold, som indtil de seneste Aar udelukkende har været gældende for Arbejderne og fra Arbejdsgiverside udelukkende har været behandlet gennem Dansk Arbejdsgiverforening, er man enig om, at den Del af Dansk Principalforenings Virksomhed, der i Fremtiden maatte komme til at angaa Forvaltningen af saadanne *kollektive* Arbejdskontrakter, skal sortere som en Organisation indenfor Dansk Arbejdsgiverforening.

Idet vi formener, at der nu foreligger en Ordning af Dansk Principalforenings Virksomhed, der maa være tilfredsstillende for alle Opfattelser af, hvorledes Funktionærspørgsmaalet skal behandles, og som sikkert ogsaa i sin Indretning giver Plads for Varetagelse af de forskelligartede Interesser, skal Dansk Arbejdsgiverforening og Dansk Principalforening herved indtrængende henstille til Erhvervenes Principaler, at de, for saa vidt de ikke allerede er Medlem, ufortøvet tilstiller Dansk Principalforening Anmodning om Optagelse, saaledes at denne hurtigt som en alt omfattende Landsorganisation kan staa rustet til at varetage den Foreningen paahvilende Opgave paa en for Erhvervenes videre Udvikling heldig og tidssvarende Maade.

Kjøbenhavn i September 1920.

Dansk Arbejdsgiverforening: *H. Langkjær.*

Dansk Principalforening: *Wilh. Petersen.*

Udstilling af Landbrugsmaskiner og Arbejdsredskaber paa Island.

Islandske Landbrugsselskab (Bunatarfjeling Islands) har vedtaget at afholde en Udstilling og foretage Prøver med forskellige Maskiner og Redskaber for derigennem at faa opklaret, hvilke Landbrugsredskaber der er bedst egnet til Brug ved det islandske Landbrug.

Udstillingen skal afholdes i Reykjavik tidlig i Foraaret 1921.

Adskillige Forhold har hindret det islandske Landbrug i at hævde sin Stilling over for Nabolandene, og den væsentligste Grund dertil har været Manglen paa nutidssvarende, moderne Landbrugsredskaber, men disse Mangler søges nu afhjulpet ved den nævnte Udstilling.

Det islandske Landbrug har gennem sidste Aartier vist, at det har store Fremtidsmuligheder, og dette i Forbindelse med, at det islandske, saavel som alle andre Landes Landbrug, staar over for en Brydningstid, har bidraget til, at Bestyrelsen for Islandsk Landbrugsselskab har taget Initiativet til Foranstaltning af Udstillingen for derigennem at komme i Besiddelse af Redskaber, som staar paa Højde med andre Landes, og som, forudsat de bliver brugt paa rette Maade, vil bidrage til at give Island Betingelser for at klare sig i Konkurrencen i Fremtidens Landbrug.

Selskabet giver herved alle Fabrikanter og Forhandlere Lejlighed til at præsentere deres Varer, som iøvrigt maa omfatte adskilligt andet end Landbrugsredskaber, hvad der fremgaar af, at Udstillingen kommer til at omfatte følgende 11 Afdelinger:

1. Jordbrugsredskaber: Tractorer, Plove, Harver og andre tilsvarende Redskaber. Endvidere alle Haandredskaber Jordbruget vedrørende.
2. Gartneriredskaber: alle Slags vedrørende Gartneriet.
3. Høstredskaber: Selvbindere, Slaamaskiner, Hejseapparater, Tørreapparater o. s. v.
4. Befordringsmidler: Automobiler, Vogne og dsl.
5. Seletøj.
6. Alle Slags Hegnsmateriale.
7. Alle Mejeriredskaber.
8. Alle Køkkenredskaber.
9. Hestebeslag til normale og syge Hestehove, Redskaber til Hestebeslag. Koklaver, Tøjer og Grimer, Klippemaskiner til Dyr, Vægte, Slagteriinventar og Redskaber.
10. Elektriske Artikler.
11. Forskellige Redskaber og Materialer: Vandingsanlæg til Huse, Kværne, Møller og Motorer, Vand- og Ailepumper, Dræningsredskaber, Sprængstoffer.

Det er i korte Træk Oversigt over, hvad der kan være Tale om at fremstille, dog kan der være adskillige andre Redskaber, men alle nærmere Oplysninger kan faas hos Det Islandske Landbrugsselskabs Direktor Sigurder Sigurdson, Reykjavik.

Lige saavel som Landbruget kommer til at staa overfor en Brydningstid, vil det samme uden Tvivl blive Tilfældet med Industrien, og da gælder det om at gribe Chancen, naar den er der, og her bliver god Lejlighed til for danske Fabrikanter ved en fyldig Repræsentation af deres Varer ved nævnte Udstilling at erobre det islandske Marked med Hensyn til Afsætning af Landbrugsredskaber o. lign. Chancen her er god for en stor Afsætning, og det staar nu til danske Fabrikanter, om de vil benytte Lejligheden, da den ellers uden al Tvivl vil blive udnyttet af norske og svenske Kolleger.

p. t. Korinth Landbrugsskole, 8. Juni 1920.

Palmi Einarsson.

Industriforeningens Oprindelse.

Vi har modtaget folgende:

I Nr. 15 læses et interessant Stykke: »Et Par Ord om Industriens Tilstand i Danmark ca. 1835«, ledsaget af en Betragtning af Meddeleren, Premierlojtnant Otto Smith. Heri mener han »at kunne spore, at dette lille Skrift — vel sagtens tillige med andre lignende — maaske er en af de forste Spirer til selve Industriforeningen«, særlig fordi Slutningen indeholder en kraftig Appel til Dannelsen af »et Selskab til Industriens Opkomst i Danmark«.

I Nyrops Skrifter eller maaske endnu bestemtere i den af mig udgivne Biografi »Jørgen Balthasar Dalhoff, et Liv i Arbejde« er der (Side 201) giort Rede for, at denne Mand stiftede Industriforeningen efter paa en Rejse i 1837 hos en kølnsk Barber at have hort en Samtale om en dér oprettet Industriforening. Det kan godt være, at han har kendt dette Ord for, da flere andre Byer allerede havde en saadan, men her, efter en rigtig Industrirejse gennem England, Frankrig, Belgien og Tyskland, greb Tanken ham som en Beslutning, der blev udført straks efter hans Tilbagekomst. Og Tanken slog igennem, fordi den laa i Luften. I Kjobenhavnsposten for 10. August 1837 har R. S. (Lærer Rasmus Sorensen?) et »Forslag til Oprettelsen af et Selskab til Industriens yderligere Fremme hos os«, og saaledes er der sikkert blevet tænkt, talt og skrevet i hine Aar ud fra en Nod og Trang, der paatvang sig alle interesserede og tænkende Mennesker, deriblandt ogsaa Forfatteren til hint Manuskript — det er sikkert aldrig blevet trykt, ellers havde det næppe undgaaet Camillus Nyrops skarpe Øje! — uden at vi derfor behover at formode en umiddelbar Aarsagsforbindelse med Industriforeningens Tilblivelse. Hverken i det først dannede Udvalg eller de senere underskrevne paa det i Fællesskab udarbejdede Opraab findes der nogen Tekstilfabrikant — det skulde da være Voksdugsfabrikant Meyer —, medens Fabrikanter i Træ og flere Slags Metaller var de fremherskende. Men det nu offentliggjorte Manuskript er et udmærket Vidnesbyrd om, i hvor hoj Grad en saadan Forening behovedes, og hvor stor Gavn den da ogsaa kunde komme til at gøre og endnu gor.

Med Tak for Optagelsen.

N. Dalhoff.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Socialiseringsfrasen.

Da Statens Overtagelse af Produktionen, som jo hidtil har været Socialdemokratiets Slagord, turde have tabt en Del af sin Tiltrækning som Folge af de Erfaringer, der rundt om er gjort med Hensyn til Statsdrift, har man som bekendt sogt at lede Udviklingen eller rettere Onskerne i en anden mere nærliggende Retning, nemlig mod den saakaldte Socialisering. Det skal dog siges, at Interessen for dette nye Programpunkt aldrig har været synderlig stor i danske Arbejderkredse. Herom vidner et lille Skrift, der i disse Dage er udkommet paa Milos Boghandel af en Arbejdsmand, Carl Hoyer, under Titlen »Socialiseringsfrasen«. Uden at være enig med Forfatteren, der selvfolgelig ser Problemerne ud fra et afgjort Arbejdersynspunkt, i alle hans Betragtninger, kan man dog med Udbytte læse disse som Udtryk for en Modenhed i sociale Anskuelser, som ikke er helt almindelig, men ikke des mindre særdeles velgorende.

Hr. Hoyers Grundtanke er, at Arbejderne mere bor rette deres Bestræbelser mod Opnaaelse af *reelle* Fordele i Stedet for at lobe efter Fraser og indrulleres i en autoriseret Fagforeningspolitik, en Slags social Militarisme. »Vi kan ikke endnu styre vore egne Sager, lad os saa holde vore Fingre væk fra de andre«, siger Hr. Hoyer. Man vil ikke være utilbøjelig til at give ham Ret heri.

De dyre Kul.

I hvor uhyre Grad det dyre Brændsel, der jo væsentlig er en Folge af Englands Kulpolitik, belaster den danske Industri, faar man en Forestilling om af den Aarsberetning, som Tekstilfabrikantforeningen nylig har udsendt, og hvori anføres, at Udgifterne til Kul i England i Bomuldsspinderiet er 3—4 Øre pr. Pund produceret Vare, medens den herhjemme er 16—20 Øre. Naar hertil kommer vore hoje Arbejdslonninger, vil man forstaa, at det er med Ængstelse, dansk Industri ser Fremtiden i Møde.

Farlig Tale.

Selvfølgelig er Agtpaagivenhed paa sin Plads overfor vor økonomiske Situation, men man kan dog ogsaa drive det for vidt. I »Finanstidende« for 1. September fremstiller Redaktør Thalbitzer saaledes vor Situation i Vendinger, der sikkert burde være mere overlagte, hvis de da vil adskille sig fra den rene Døgnjournalistik. Hr. Thalbitzer foreslaar, at vi »for at undgaa et nyt 1813, den store uoprettelige Ulykke, maa vove et mindre Offer«. »Uden Stagnation og Arbejdsløshed faar vi ikke sund Fornuft i det hele, uden Tvang bojes ikke Forholdene i Lave. Midlet, som Nationalbanken raader over, er *at indskrænke Krediten* overfor de andre Banker, overfor Stat, Kommuner og overfor Private *i en saadan Udstrækning, at det føles gennem Marv og Ben hele Samfundet over.*« (Udhævelserne er »Finanstidende«s.)

Disse Synsmaader forekommer os at være et beklageligt Udslag af den Tendens, man nu kan se fremkomme her og der, og som gaar ud paa intet mindre end, at førend det hele bliver »slaaet i Smadder«, bliver det ikke godt igen, og derfor maa man hellere springe i det end krybe i det. Mon det dog al Drabelighed til Trods ikke var nok saa nyttigt at forsoge i Stedet at ruste sig det mest mulige og værne sin Stilling og da først og fremmest øge al Produktion? Naar nu vor Samfundsøkonomi under almindelig Ligegyldighed fra alle Sider gennem de sidste Aar har kunnet gaa gradvis tilbage i Styrke, synes der ingen Anledning til nu, da man endelig er bleven opmærksom paa Problemet, og der dog altsaa er Haab om, at man vil tage sig sammen til Fordel for Forholdenes Bedring, at løbe fuldstændig grassat i modsat Retning.

Liberalitet.

I Antwerpen har nylig været afholdt en international Landarbejderkongres, hvor man drøftede Landarbejdernes Stilling og Ønsker. Formanden for dansk Landarbejderforbund har efter sin Hjemkomst fra Kongressen udtalt sig baade om Kravet om Landbrugets Socialisering samt om 8-Timers-Dagens Indforelse i Landbruget. Herom hedder det, »at der giorde sig stærke Roster gældende for 8-Timers-Arbejdsdagens Indførelse, dog med en fornoden Hensyntagen til Landbrugets Interesser, hvilket skal forstaas derhen, at man i den travle Tid ikke er uvillig til at arbejde mere end de 8 Timer mod til Gengæld den øvrige Del af Aaret at arbejde mindre end de forlangte 8 Timer«.

Mon ikke Erfaringerne fra Rusland og Tyskland, hvor Arbejderne jo selv har haft Magten, snart kunde faa taget Livet af denne ulyksalige Frase om 8-Timers-Dagen? Naa, en vis Liberalitet er der jo altid i de internationale Landarbejderes Synsmaade. Det er jo allerede meget, at man ikke ønsker 8-Timers-Dagen med tilbagevirkende Kraft i saa og saa lang Tid!

Træfarveeksporten fra U. S. A.

I 1919 havde Eksporten fra Staterne af egne Farvestoffer en Værdi af c. 16 Mill. Dollars. Hovedaftagerne var først og fremmest Japan (med ialt for c. 3,2 Mill.), dernæst Kina (for c. 2,1 Mill.), Britisk Indien og Canada.

Med stor Interesse følger man fra Staternes Side Tysklands Forsøg paa Generobring af sine gamle Markeder og noterer sig som Middel dertil bl. a. ogsaa det, at der i Dresden (og Chemnitz) er oprettet et Institut for Farvestofforskning (og Farvning), under Ledelse af Prof. Ostwald og med frivillig Stotte og Bidrag fra tysk saavel Farvestof- som Tekstilindustris Side.

Raaolie (Petroleum) og Benzin i U. S. A.

Til Trods for at Produktionen af Raaolie i U. S. A. i de fire første Maaneder iaar er steget, endda over 15 pCt., kan den dog ikke nær dække det indenlandske Forbrug; i April produceredes 36,34 Mill. Fade, i Marts 36,46 Mill. Fade, medens Forbruget i de samme to Maaneder var henholdsvis 37,07 og 37,20 Mill. Fade.

Med Hensyn til Benzin stiller Forholdene sig tilsyneladende noget gunstigere. Efter en Beretning fra U. S. Bureau of Mines var Produktionerne i det første Fjerdingaar af 1920, sammenlignet med eget Forbrug og Udforsel (udtrykt i Millioner Gallons):

	Produktion	Eget Forbrug	Eksport
1. Kvartal 1918	746,6	505,6	126,9
1. — 1919	898,5	550,1	99,7
1. — 1920	1026,5	734,0	112,7

Benzinbeholdningerne var d. $^{31}/_{3}$ d. A. 626 Mill. Gall., medens de i 1918 ($^{31}/_{3}$) kun var 526 og i 1919 546 Mill. Men betragtes disse Tal nojere, vil det dog ses, at Forbruget er steget forholdsvis stærkere end Produktionen: i 1919 var der næsten ved Kvartalets Udløb fuld Dækning for et Kvartalsforbrug (546—550), medens ved Kvartalets Udlob i 1920 Beholdningerne var c. 17 pCt. under Kvartalsforbruget (626—734). — Det vil med andre Ord sige, at selv de tilsyneladende gunstige Tal alligevel tyder paa stadig stigende Benzinknaphed i U. S. A. — og andetsteds.

Argentinas Eksport.

Et af de faa Lande, hvis Valuta er i Stigning paa New Yorks Bors og saadan, at den er over Pari i Forhold til Dollaren, er Argentina. Og at dette ikke er underligt, vil tydeligt ses bl. a. ogsaa af disse Tal, der viser Eksportcifrene (i Tons) for de *to* første Maaneder i de tre sidste Aar:

	1918	1919	1920
Hvede	135 358	141 677	1 005 410
Majs	97 820	210 448	640 229
Hørfro	83 202	13 224	147 447
Havre		47 851	76 619

Det er selvfolgelig væsentlig Blokadens Ophævelse, der har gjort sig gældende til Gunst for Argentinas Hovedeksportvarer, men ogsaa paa anden Maade er Landets Eksport i rig Udvikling.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Tobak fra Algier.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Forbudet mod Udførsel af Tobak fra Algier er blevet ophævet ved et i »Journal officiel« af 12. f. M. offentliggjort Dekret af 7. s. M.

Vareprøver i U. S. A.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af Indberetning fra den danske Gesandt i Washington vedrørende Toldpligt for Vareprøver indfort af Handelsrejsende til De Forenede Stater. Det fremgaar heraf, at Vareprøver kan indføres toldfrit, hvis der stilles Sikkerhed for deres Genudførsel inden 6 Maaneder, men at de i modsat Fald skal fortoldes efter de almindelige Regler.

Videresalg af Brændsel.

Paa dertil given Foranledning henleder Industriraadets Kulfordelingskontor Opmærksomheden paa, at et industrielt Foretagende ikke har Ret til at videreleverе udenlansk Brændsel, hverken til andre Virksomheder eller til private Forbrugere, med mindre særlig Tilladelse paa Forhaand er opnaaet af Statens Kulfordelingsudvalg, Adresse: Vestre Boulevard 18.

Ophævede engelske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »The Board of Trade Journal« af 12. f. M. efter hvilket Udførselsforbudet fra England er hævet for følgende Produkter:

Klid.

Følgende Kornaffald, der kan benyttes som Foder: Avner (bran), Rugmel blandet med Klid (middlings), Støvmel og Affaldskorn (Mill dust and screenings), Grubbemel (Pollard), Skarpe Kærner (Sharpe).

Varemesse i Triest.

Tryksager og Oplysninger vedrørende den internationale Varemesse i Triest, aaben i Oktober Maaned, ligger til Gennemsyn i Industriraadets Eksportbureau hver Dag mellem 9—12 og 1—4.

Betalinger i Polen.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af polsk Lov af 29. April d. A. angaaende Forbud mod Betaling i russisk Rubelvaluta og Omregning af Rubelforpligtelser til polske Mark efter en Kurs af 216 Mark — 100 Rubler.

Loven henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 31.*

Belgiske Krigsskadeserstatninger.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af belgisk Bekendtgørelse af 16. Marts d. A., hvorved Fristen for Indlevering af Krav for Krigsskadeserstatninger fastsættes til 1. Oktober d. A.

En Oversættelse af Bekendtgørelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 32.*

Kataloger, Bøger o. l.

C. M. Hess Fabriker, Vejle, har udsendt et overordentlig smukt udstyret Katalog over emaillerede Ovne, en Specialitet, som Firmaet nylig har taget op efter de fornødne Nyanlæg i dets Fabriker. Den danske Tilvirkning af støbte Jernovne indtager som bekendt et særdeles højt Standpunkt, og det nye Omraade, der her er taget op, synes kun at bestyrke dette. Ovnene er udstyret med Majolikaemaille i smukke Farver og tegnet af danske Kunstnere.

Byggematerialer. Fra Bluhmes Boghandel er tilsendt »Byggematerialer« af Professor E. Suenson, 1. Bind, 2. Udgave.

Fra Biblioteket.

I Sommermaanederne er Biblioteket aabent Hverdage Kl. 10—7 og Søndage Kl. 10—12.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

170c. (Handbuch der gesamten Textilindustrie. 1913). Grp. 129c.
173. Dralle, R.: Die Glasfabrikation. I—II. Münch. 1911. 2 Vol.
200. [Hannover, H. J.]. Beretning om Prøve med Petroleumslokomobiler. Kbh. 1893. 38 S.
200. Sherwood, G.: The farm tractor Handbook. Lond. U. A. 172 S.
208. Gartenstadt-Siedelung der mitteldeutschen Reichswerk. Berl. 1918. 37 S. (Tvl.).
226c. Danmarks Bygningens Fremmedbog. San Francisco 1915. (2 Vol.).
226c. Danmarks Bygnings Komiteen. San Francisco 1915. Fotografier. (2 Vol.).
246. Meyer, F. S.: Handbuch der Ornamentik. 9. Aufl. Lpz. 1918. 623 S.
253a. Hartmann, K. O.: Die Baukunst in ihrer Entwicklung von der Urzeit bis zur Gegenwart. I—III. Lpz. 1910. 3 Vol.
255. Bebyggelsesplaner for Landkommuner. Betænkning udarbejdet af Landsforeningens Udvalg for Bebyggelsesplaner. Kbh. 1918. 110 S.
255. Muthesius, H.: Kleinhaus und Kleinsiedlung. Münch. 1918. 391 S.
284. Hages Haandbog i Handelsvidenskab. 4. Udg. Ved K. Riis Hansen. Kbh. 1918. 1336 S.
286. Meyer, K.: Almindeligt, illustreret Vareleksikon. 3. Udg. 1918. 1064 S.
287. Lilienthal, J.: Fabrikorganisation, Fabrikbuchführung und Selbstkostenberechnung der Firma L. Loewe. 2. Aufl. Berl. 1918. 256 S.
287. Spange, J. C.: Haandbog i Fabriksbogholderi og Kalkulation. Kbh. 1915. 63 S.
289. Aktstykker vedrørende Frederiksberg Sporvejs- og Elektricitets Aktieselskab. Frdberg 1917. 68 S.
289. Horsens—Juelsminde Jernbane 1884—1909. [u. A. og St.]. 10 S. (Tvl.).
289. Erslev, R.: Jernbanenettet i Stor-Kobenhavn. Kbh. 1918. 12 S. (Tvl.).
303. Brauchbar, R.: Über Unfälle durch hochgespannte elektrische Ströme und die erste Hilfsleistung. 2. Aufl. Lpz. 1919. 15 S.
304. Eilertsen, Th.: Industriel Kalkulation efter videnskabelige Principper. [Kbh. 1917]. 6 S.
304. Carlsen, C. E.: Teknisk-økonomisk Fabriksorganition for Jernindustriens Virksomhed. [Kbh.]. 1918. 725 S. (Autogr.). Folio.
345. Technischer Literaturkalender 1918. München 1918. 329 S.
348b. Larsen, K.: Tre Mænd. (Siemens, Zeppelin, Abbe). Kbh. 1918. 83 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 19 | 1. OKTOBER | 1920

En Hyldest til Kongen fra Erhvervene.

PAA H. M. Kongens 50-Aars Fødselsdag den 26. September overrakte Repræsentanter for en Række Erhvervsorganisationer Kongen en Adresse af følgende Ordlyd:

»Paa denne Deres Majestæts Højtidsdag har dansk Fiskeri, Handel, Haandværk, Industri, Landbrug og Søfart ønsket allerunderdanigst at bringe Landets Konge deres Hyldest.

Den forstaaende Interesse for Erhvervslivet, som Deres Majestæts kongelige Forgængere har givet Dem i Arv, og hvis Betydning for vort Fædrelands økonomiske Udvikling Historien

bringer saa rige Vidnesbyrd om, har stedse været en Spore for Erhvervenes Mænd i Arbejdet for at naa de Maal, de skiftende Tider har sat dem, og naar nu efter Krigsaarenes farefulde Stunder dansk Erhvervsliv staar overfor Løsningen af nye Opgaver, baade store og alvorlige, ser det med Fortrøstning hen til Deres Majestæt som Næringslivets høje Velynder og Beskytter.

Sjældent har en Konge formaaet i den Grad at rejse og samle den Folkeaand, hvis villende Kraft maa være alt Arbejdes Grundlag og Drivfjeder, som da det forundtes Deres Majestæt i det danske Folks Navn at tage den genvundne Del af Sønderjylland i Besiddelse — sjældent har Kongeord tændt i Folkets Sind som de, der lod fra Deres Majestæt i hine historiske Dage. Blandt disse Ord dannede Appellen til Arbejdet for det nye og større Danmark den virkningsfulde Afslutning paa Festen, og atter hermed stillede Deres Majestæt Dem i Spidsen for vort Folk og pegede fremad.

Ved Begyndelsen af Danmarks nye Arbejdsdag til Sikring af Fædrelandets økonomiske Selvstændighed og Trivsel er det da naturligt, at Erhvervene samler sig om Deres Majestæt som Nationens Samlingsmærke, og i denne Stund, der samtidig er et Mærkeaar i Deres Majestæts Liv og Jubelaaret i det danske Folks, beder vi Deres Majestæt modtage de danske Erhvervs oprigtige Hyldest med Ønsket om en lang og velsignelsesrig Regeringstid til Gavn og Glæde for Land og Folk.

Kjøbenhavn, den 26. September 1920.

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:
Carl Lillienschiold.

Dansk Fiskeriforening:
M. C. Jensen.

Landbrugsraadet:
P. P. Pinstrup.

Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk:
Johs. Pitzner.

Fællesrepræsentationen for dansk Skibsfart:
Carl Will.

Industriforeningen i Kjøbenhavn og Industriraadet:
H. P. Prior.«

Adressen, hvis Tekst er skrevet paa Pergamentpapir og indrammet af kunstnerisk udforte Symboler for de forskellige Erhverv, er indfattet i et smukt Bind af rødt Chagrin med Ornamentik trykt i Guld. Adressen er udgaaet fra Anker Kysters Etablissement.

* * *

Sociale Problemer.

Foredrag holdt paa det nordiske Sygeplejerskemøde i Kjøbenhavn af Redaktør *Povl Drachmann.*

Alene den Omstændighed, at De er samlet her, Sygeplejersker fra alle fire nordiske Lande, til Drøftelse af fælles Vilkaar vedrørende Lon, Arbejdstid m. m. — i dette »m. m.« er heldigvis ogsaa indbefattet *ideelle* Krav i Sygeplejen — viser, i hvor høj Grad de sociale Problemer er paa Dagsordenen i vore Dage — men samtidig ogsaa, hvor uendelig forskelligartede disse Problemer er. Thi hvis man med sociale Drøftelser kan være tilbojelig til at forestille sig noget mere eller mindre revolutionært, ja blot Standsegoisme eller indædt Misfornøjelse som Forsamlingens Hovedpræg, saa vil jo blot et Blik udover denne Sal virke behagelig beroligende.

At man ikke til daglig er tilstrækkelig opmærksom paa denne Forskelligartethed, der repræsenteres af Benævnelsen »sociale Problemer«, er efter min Mening ganske overordentlig skæbnesvangert.

Begreberne forvanskes i en uhyggelig Grad ved, at alt muligt slaas i samme Hartkorn. De ved alle, hvor uendelig syg en Patient begynder at føle sig, saa snart man selv antyder, at det jo ikke er helt godt. Paa samme Maade gaar det efterhaanden med de forskellige og talrige faglige Grupper, der har dannet sig i det moderne Samfund. Faar de først at vide, at deres Sorger og Ønsker er et »socialt Problem«, saa er der ingen Ende paa, hvor ondt man pludselig faar af sig selv, navnlig naar man henviser til disse meningsløse, men desværre uundgaaelige demokratiske Sammenligninger med, »hvordan andre har det«. Som om det ikke var det afgørende, hvordan *man selv* har det! Overhovedet, mine Damer, Jevnforelser og Sammenligninger, som Tiden er lige saa rig paa som den er fattig paa selvstændig Tænken og Handlen, har saaet mere Gift og Bitterhed, end Alverdens sociale Sygeplejersker ved den nænsomste Pleje vil kunne faa Bugt med.

Men Tiden har nu engang ikke Raad til indgaaende Detailler. For at faa det hele med — og hvor meget er der ikke, et Nutidsmenneske daglig skal vide Besked om, lige fra Aalens Vandringer til General Wrangel paa Krim — bliver alt taget i de groveste Træk. Saadan er det da sket, at man har blandet en Mængde, hinanden vildfremmede, ja oftest direkte modstridende Spørgsmaal sammen under Fællesetiketten »Det soci-

ale Problem«. Og Følgen er bleven, at det for Menigmand staar saaledes, at der til dette »Problem« svarer en bestemt Losning, dette »Sesam, luk dig op« som mere eller mindre samvittighedsfulde soeiale Profeter giver Løfte om — og tager Forskud paa.

Vil man imidlertid gaa ind paa Tanken om det sociale Problem som en Sygdom, mod hvilken man soger Helsebod, da behøver jeg næppe i denne Forsamling nærmere at paapege, at ligesom det er meningslost at tale om nogen Generalsygdom, saaledes er det endnu uforsvarligere at give det Udseende af, at der findes en Universalmediein mod denne. Og dog er det til Fordel for en saadan Trylleformel, en saadan soeial Patentmediein, at man styrter Samfund i Revolutioner, Nød og Elendighed!

Derfor skulde mit Raad til Dem være, naar De gaar til de følgende Dages Forhandlinger: husk, at vel er De samlet her for at drøfte den nordiske Sygeplejerskestands soeiale Interesser, men lad Dem aldrig under disse Droftelser saa lidt som under Deres daglige Arbejde forvirre af Tidens falske Etiketter. Lad Deres faglige Emblem med dets skønne Symbol være Deres Adelsskjold, hvormed De værner, hvad der er Deres, men ogsaa hævder Deres Eneret dertil, Deres Selvstændighed.

— — —

Det er et Tidens Tegn, at Verdenskrigen afsluttedes med en Fredstraktat, der satte Optagelsen af internationalt soeialt Samarbejde paa Dagsordenen. Naar man i de gode, gamle Dage forte Krig og bagefter sluttede Fred, tænkte man jo egentlig ikke paa Bestemmelser om 8-Timers-Arbejdsdag og Forbud mod Børnearbejde m. m., navnlig var man ret ligeglad med, hvorledes den besejrede Part ordnede sig i saa Henseende. Efter disse 5 Aars Massemord gjaldt det om at vise sin moderne Kultur! Naa, det var jo ogsaa en Professor, der havde Ansvaret for Hovedpunkterne i de første Fredsbetingelser. Samtidig var disse Bestemmelser vel ogsaa en Indrømmelse til den indre Uro, der var opstaaet overalt under den langvarige Krig, og til Revolutionssmitten fra Øst.

Det var derfor ikke blot nye Landegrænser og Krigsskadeserstatninger og alt deslige, Fredskonferenceen i Paris beskæftigede sig med, men den store Traktat, der skulde være en ny Verdens og en ny Tids Evangelium, kom til at indeholde en lang Række Bestemmelser af soeial Karakter.

Fredstraktaten indleder disse Bestemmelser i sine Paragrafer 387—427 med følgende: »Da Folkenes Forbund har Verdensfredens Sikring til Formaal, og en saadan Fred kun kan opbygges paa soeial Retfærdighed, og da der bestaar Arbejdsbetingelser, som for et stort Antal Personer medfører Uretfærdighed, Elendighed og Savn, hvoraf følger en saadan Utilfredshed, at Verdensfreden og Verdensharmonien kommer i Fare o. s. v., o. s. v., er de høje kontraherende Magter, bevæget af Retfærdigheds- og humane Følelser, enedes om følgende«.

Dette »folgende« var Bestemmelser sigtende til Forbedring af alle de uheldige Tilstande, og her nævnes baade Regulering af Arbejdstiden, Bekæmpelse af Arbejdsløshed, en Løn, som sikrer passende Levevilkaar, Beskyttelse mod Sygdomme og Ulykkestilfælde, Beskyttelse af Born, unge Arbejdere og Kvinder, Alderdoms- og Invalideunderstottelse, Anerkendelse af Foreningsfrihed o. s. v. Noget af det vigtigste var imidlertid, at man slog fast, at »hvis en enkelt Stat ikke vil antage Arbejdsbetingelser, der svarer til Menneskets Værd, vil dette være en Hindring for andre Stater, som ønsker at forbedre deres Arbejderes Kaar«.

De vil se, at der er vel megen Filosofi i alt dette, men samtidig unægtelig en stor Idé, maaske for stor til denne Verden — som jo et og andet siden har baaret Vidne om. Som det indadtil, saaledes som jeg fremhævede det, er uhyre vanskeligt at slaa alle det moderne Samfundslivs Interessekonflikter sammen under en fælles Betegnelse, er det klart, at det i Forholdet mellem Landene indbyrdes, mellem forskellige Nationer, Raeer og Verdensdele maa frembyde endnu større Vanskeligheder for i Fredstraktatens Aand at skære alt over een Kam — selv om det nok saa meget maa erkendes, at hele Systemet faktisk kommer i Fare, hvis blot en Stat ikke vil deltage deri, navnlig hvis det er en stor og mægtig Stat, der kan drage Fordel af sin Særstilling. Thi allerede her vil jeg gerne paapege, at de soeiale Spørgsmaal jo bunder urokkeligt i de økonomiske, og det Land, der da slipper med at paalægge sig selv færre sociale Pligter, vil da kunne konkurrere de andre mere ideelle sonder og sammen.

Efter Filosofien følger de nærmere Bestemmelser for Reformernes Udførelse og Sikringen af det verdensomspændende Samarbejde, der skal organiseres under en permanent Verdensinstitution, noje tilknyttet selve Folkenes Forbund.

Som nærmeste Fremtidsprogram opstilles en Række Punkter, sigtende til at sikre følgende Goder: en ideel Betragtning af enhver Arbejdsydelse — kontra det rene Slavesynspunkt — den frie Organisationsret, en Arbejdsløn, der sikrer »passende Levevilkaar« — der forsigtigt er defineret derhen, at de skal svare »til Tiden og Landet« — Antagelse af 8-Timers-Arbejdsdagen — der dog ligeledes forsigtigt fremstilles som »et Formaal, der bor tilstræbes overalt« — endvidere Afskaffelse af Børnearbejde og Beskyttelse af unge Arbejdere, lige Lon uden Hensyn til Køn for Arbejde af lige Værdi, endelig Sikring af Foranstaltninger til Arbejdernes Beskyttelse o. s. v.

Selv om jeg ikke tør formode, at De alle er bevandret i den danske Soeiallovgivning, saa vil det dog vist være Dem paafaldende, og dette gælder ogsaa Repræsentanterne for de øvrige nordiske Lande, at de Grundlinier, der her er trukket op som Fremtidsmaal for en verdensomspændende Politik, jo alle, de fleste endda forlængst, er gennemført i Danmark og ogsaa i de øvrige nordiske Lande. For ikke at blive misforstaaet vil jeg dog betone, at Fredstraktens Bestemmelser kun sigter til de egentlige Lønarbejderes Vilkaar, og uden at blande mig i den Diskussion, jeg ved, der paa dette Møde skal finde Sted om Sygeplejerskernes Arbejdstid, vil jeg derfor blot have Lov at sige, at hvis der er nogle af Dem, der af den ene eller anden Grund maatte nære Betænkelighed ved 8-Timers-Dagens Indførelse i Sygeplejegerningen, saa

behøver De i al Fald ikke at være bange for, at De skal støde an mod de høje kontraherende Magter!

Selvfølgelig er det med en vis Stolthed, at de nordiske Lande ved denne første internationale Mønstring af vigtige sociale Bestemmelser saaledes kan godtgøre, at de allerede har opfyldt Tidens Krav, som den faar Udtryk i Fredstraktatens Bud, men samtidig giver det dog ogsaa et Fingerpeg i Retning af det svage i hele denne Trang til Internationalisering paa Omraader, hvor der nodvendigvis *maa* være den storste Forskellighed, dikteret baade af Folkenes Karakter, klimatiske, geografiske og andre Kendsgerninger.

Sporgsmaal som Beskyttelsesforanstaltninger, social Forsorg o. l. kan man maaske nok tænke sig løst ensartet i alle Lande, selv om jeg kunde tænke mig, at det varer noget, før f. Eks. Jugoslovakiet eller den frie kurdiske Folkerepublik for ikke at tale om Negerstaten Liberia indfører en tilsvarende Alderdoms- og Sygeforsorg, som den kendes i de nordiske Lande. Men lad dette være, hvad det vil, saa er dog det afgorende, at saa vigtige Omraader som Arbejdslon og Arbejdstid — og jeg beder Dem aldrig glemme, at Arbejdstiden jo indirekte ogsaa er et Spørgsmaal om Lon — kun med den storste Varsomhed kan behandles efter ensartede internationale Principer. Bevares man kan sagtens paa Papiret gennemfore slige Ting, men at faa de virkelige Forhold til at honorere disse Krav bliver det kildne ved Sagen. Eet Land er rigere udrustet fra Naturens Side end et andet, og dets Beboere kan da uvilkaarligt nojes med færre Anstrengelser. Eet Folk er fodt med et andet Arbeidstempo end et andet og kan derfor i samme Tid præstere storre Arbejdsydelse og saa fremdeles. Saa længe Nationerne paa Verdensmarkedet konkurrerer med hinanden og er henvist til hinanden, vil imidlertid disse Forhold automatisk regulere sig selv, og hvert enkelt Land vil paa Basis af sine samlede Forhold finde sit naturlige Ligevægtspunkt mellem de sociale Goder, der maa tilstræbes, og de okonomiske Krav, der maa opfyldes.

Fredstraktaten sætter sig noget vel flot udover dette. Man forsøger at bringe to Begreber til at dække hinanden, som man i Virkeligheden ikke har mindste Garanti for ikke staar i direkte Modsætning til hinanden. Man anviser enhver Nation en Arbejdsløn, »der sikrer passende Levevilkaar, som svarer til Tiden og Landet«, uagtet man maa vide, at denne bliver højst forskellig, eftersom det er en Japaner, der efter Sigende kan leve for 12 Øre om Dagen, eller en Dansker, om hvem man i al Fald tor sige, at han *ikke* kan det. Samtidig vil man have, at de begge skal have samme Arbejdstid, og at de i et og alt paa det sociale Omraade skal følge Trop. Kommer man derimod til Sporgsmaalet om, hvorvidt man paa det Verdensmarked, hvor Nationerne konkurrerer med hinanden, ogsaa vil tage Konsekvenserne heraf og give den højere Pris for det Lands Produkter, der, som Følge af de paabudte Foranstaltninger arbejder med de dyreste Omkostninger, saa tror jeg nok, at Enigheden mellem de høje kontraherende Magter vilde høre op!

Sagen er jo, at ikke Alverdens Paragrafer kan ophæve den Forskel fra Naturens Side, der nu en Gang er Landene imellem, og som maa diktere ethvert Land sine naturlige Forhold baade i Arbejdet som i Kultur og Psykologi. De vil have hørt om de engelske Kulminearbejderes 7-Timers-Arbejdsdag og Krav om 6-Timers. Det er jo et fristende Forbillede — men tænker man paa den reelle Baggrund? Saa længe England sidder med sit Kulmonopol, saa længe det kan forlange 100 Kr. pr. Ton mere af de neutrale Kobere end af sine egne Borgere, er det forstaaeligt, at den engelske Kulproduktion kan være i Stand til at opfylde disse Krav. Jeg sætter heroverfor, at dansk Industri eller dansk Landbrug vilde slaa ind paa samme Vej! Man vilde sikkert hurtigt blive belært om, at her var man de smaa, der enten maatte lege med, d. v. s. anstrenge sig efter Forholdene, som Verdenskonkurrencen nu en Gang bestemmer, eller ogsaa give op.

Vi er tilmed i det heldige Tilfælde — vi kan sige heldige, fordi det ikke er *os*, der har betalt Erfaringerne — at vi faktisk har saadanne Erfaringer de Steder fra, hvor man har forsøgt efter et teoretisk Skema at gennemføre sociale Reformer. Vi har set Proletariatet tage Magten i Rusland for at virkeliggøre sine Idéer, hvoriblandt selvfolgelig først og fremmest 8-Timers-Dagen, og vi har set det samme Rusland nødsaget til at skride til baade 10 og 12 Timers tvunget Arbejde og endda ikke undgaa en Elendighed, som Verden sjælden har set Mage til. Vi har under mere nærliggende Forhold set noget tilsvarende i Tyskland, hvor Arbejderne, til Trods for den store politiske Magt de har siddet inde med, frivilligt er gaaet med til at forlade 8-Timers-Dagen, som baade bragte Virksomhederne og dem selv Ruin. Virkeligheden er nu en Gang stærkere end Teorien, og den er en streng Herre!

Ikke mindre afgørende er det dog, at adskillige af de store Magter, og netop de, som nu dikterer hele Verden dens økonomiske Vilkaar, har været de første til, da det gjaldt nærmere at udforme Fredskonferencens internationale System, at tage Afstand fra dette Systems vigtigste Hovedpunkter.

Ved den internationale social-politiske Konference i Washington, der fandt Sted for et Aars Tid siden, og som var et af de første Resultater af Fredstraktaten (men rigtignok ogsaa et, hvor det væsentligst kom an paa Ord, Blæk og Papir), enedes man med rorende Lethed om det formaalstjenlige i ensartede Lovbestemmelser til Beskyttelse af Kvinder før og efter Fødsel, Beskyttelse af Born mod al Slags sundhedsfarligt Arbejde, saavel som Forbud mod Anvendelse af hvidt Fosfor i Tændstikindustrien. 8-Timers-Dagen, der var sat paa Programmet som Formaal for Lovgivning i alle Lande, tog derimod Lande som Japan og delvis Belgien Afstand fra, medens Amerika og Tyskland ikke var med og England endnu tøver — altsammen under Hensyn til deres særlige Forhold, som det hedder. Det er samme Moral, som nylig kom frem paa den internationale Konference i Genua, der atter var Washington Mødets Efterfølger, og hvor man drøftede 8-Timers-Dagens Indførelse paa Soen. Der sagde man nemlig fra engelsk Side, at

8-Timers-Dagen til Sos sikkert kunde være fortrinlig for alle andre, blot ikke for England, der havde saa stor en Handelsflaade, og hvis maritime Interesser var af en helt og holden forskellig Natur fra alle andre Landes. England kunde ikke lade sine i Forbindelse med Havet staaende Problemer blive betragtet under samme Synsvinkel som Venezuelas eller Siams. For England var Stillingen paa Havet et Sporgsmaal om Liv og Død, og med al Ærbødighed for Konferencer og internationale Hensyn vilde man derfor forbeholde sig at ordne sig, som det stemte med *ens egne* Interesser.

Det er den Slags, man kalder rene Ord for Pengene. Maaske det slet ikke var saa galt, hvis der var nogle flere baade rene Ord og rene Linier i alle disse Forhold, saa at man ikke af lutter internationale Hensyn byggede Teorier og Systemer op, som kun er Blændværk og kun kan forvirre Begreberne.

Hvor meget al denne humane Filosofi er værd, som jo netop er indsat i Fredstraktaten fra amerikansk Side, vil De ogsaa se af, at samtidig med at den internationale Konference fandt Sted i Washington, hvor man altsaa holdt de sociale Idealer op for Nationerne, sprængtes en stor Forhandling mellem amerikanske Arbejdsgivere og Arbejdere paa den Kendsgerning, at de amerikanske Arbejdsgivere ikke vilde anerkende de saakaldte kollektive Overenskomster, altsaa Fagforeningernes Forhandlingsret, noget vi her til Lands har kendt som en Selvfølge i snart en Menneskealder, ja endog betragter som et stort Gode, som kun Syndikalister og fæle Bolcheviker vil til Livs. Det er da temmelig komisk, at det skal være fra Amerika, man skal foreholde os, hvad vi skal gøre for at være paa Højde med Tiden!

Jeg har dvælet saa udførligt ved disse Forhold for at vise Dem, hvor let det er, ogsaa hvor smukt det ser ud, at sætte moderne Socialpolitik op paa Papiret, og hvor ubarmhjertigt det ved Udførelse i Praksis viser sig, at hver enkelt Sag kun kan udvikles ad sine egne Veje, Veje, der maa hvile i sig selv, og hvortil Materialerne ikke kan laanes — vise Dem, hvorledes Tiden netop paa disse Omraader har en ulykkelig Trang til at lægge Vægten paa Rammerne, skønt det dog er Indholdet, det kommer an paa. Maaske dette skyldes, at man her staar overfor saa vanskelige Spørgsmaal, hvorved man falder for den gamle menneskelige Svaghed at ville søge Frelsen i ydre Forhold, hvor den mest er at finde i ens eget Indre.

— — —

Samtidig vil De have faaet en Oversigt over de vigtigste sociale Problemer, der er paa Dagsordenen. Hovedkernen heri vil vel altsaa være *Arbejdstid og -løn.* Som et nyt Krav i den egentlige Arbejderpolitik er tilkommet den saakaldte Socialisering. De vil ofte høre Benævnelserne Nationalisering og Socialisering brugt i Flæng. Yderst betegnende for hvor flydende Begreberne er, idet disse Betegnelser betyder noget højst forskelligt! *Nationalisering,* som De nu hører, de engelske Kularbejdere forlanger, er Statens Overtagelse af Virksomheden, altsaa slet og ret Overgang til Statsdrift, medens Socialisering dækker den Tilstand, hvor de ansatte, altsaa Arbejderne, i højere eller mindre Grad faar Del i Virksomhedens Ledelse, som yderste Maal overtager den helt. Vejen er her Arbejderraad, Bedriftsraad og lignende. De danske Statsbaner er f. Eks. nationaliserede, men jo ingenlunde socialiserede. Til hvor stor Glæde for Arbejderne Nationaliseringen virker, skal jeg lade være usagt. Man haaber vel her gennem sin politiske Magt at kunne fremtvinge en Forbedring i sine Forhold, som man maaske ellers ikke kunde paaregne. Om Forbrugerne og det øvrige Samfund bliver lykkeligere turde være afgjort tvivlsomt. At det endelig kun vil være paa meget faa Omraader, en saadan Statsdrift overhovedet lader sig tænke, burde være indlysende.

Socialiseringstanken hviler paa det rigtige i, at Nutidens Arbejder i for ringe Grad er knyttet personligt til sit Arbejde. Om man kan naa til bedre Tilstande ad Socialiseringsvejen maa staa hen. At Interessen for Arbejdet dræbes er et saa uhyre socialt, ja kulturelt og menneskeligt Onde, at Reformer *bør* forsøges — blot ikke kritikløst. Thi er der noget Omraade, hvor det er let at bryde ned og svært at genrejse, da er det just det økonomiske. Jeg læste forleden nogle Betragtninger, som en dansk Arbejder just har anstillet overfor Socialiseringstanken. De mundede ud i følgende: »Vi kan ikke endnu styre vore egne Sager, lad os saa holde vore Fingre væk fra de andre.«

Heri ligger en Sandhed, man ikke kommer udenom, nemlig den, at til alle Reformer kræves Modenhed. Det er denne Modenhed eller rettere Mangel paa Modenhed, man vil strande paa, hvis man gaar for hurtigt frem.

Med Hensyn til Fastsættelsen af Arbejdstid og -lon er det selvfolgelig umuligt at sige noget generelt. I den private Produktions Tjeneste vil de almindelige Konkurrencevilkaar være bestemmende. Man kan i kortere eller længere Tid maaske tilslore det, udenom det kommer man ikke. I Samfundets Tjeneste vil den hele Samfundsokonomi være afgørende. Ogsaa her kan kan man ad kunstig Vej forskyde Udviklingen, for eller senere vil Bagslaget komme. Intet Steds kan man klare sig alene med at udstede Veksler, de maa ogsaa kunne honoreres.

Ogsaa her har vi Eksempler i Overflod. Indskrænkes Arbejdstiden, gaar Produktionen ned, og alle Varer og Tjenester bliver saa meget dyrere. Det har været hævdet, at en forkortet Arbejdstid kunde tænkes endog at forøge Produktionen. De hidtidige Erfaringer har desværre ikke godtgjort disse Forhaabninger. Ogsaa Lønninger kan tvinges op paa kunstig Maade, men vokser ikke Vareproduktionen i tilsvarende Grad, vil blot den storre Pengemængde, der kræves hver Lønningsdag og som skaffes i Sedler, automatisk bevirke, at alle Priser stiger, hvorfor man med sin forøgede Lonning er lige vidt — og Svikmøllen kan begynde forfra.

Det er slige Sandheder, der ikke er behagelige at anerkende, og som dog ikke kan bortelimineres. Det er derfor noget af en Verdenstragedie, at den uhyre sociale Brydning med sine Krav paa alle Omraader, Verden nu oplever, kommer efter en Aarrække med den største Værdiødelæggelse, Historien endnu har

set. Før eller senere maa Konflikten da komme, og enten maa den civiliserede Verden gaa tilbage i Levefod, til enkle Livsvaner og ringere Forbrug — og det er jo ikke netop den Vej, man er inde paa — eller ogsaa vil man enten gennem Katastrofer og Kriser eller i al Stilhed med en eller anden Frase for at dække Tilbagetoget komme samme Vej som de tyske Arbejdere, der frivilligt arbejder over deres lovfæstede 8 Timer, eller de russiske, der efter Sigende mindre frivilligt slider det halve Døgn til Bolschevismens Forherligelse.

Som et nyt og særegent socialt Problem er i det moderne Samfund opstaaet den Klassedeling, det nye Kastevæsen, der spores baade i den egentlige Arbejderstand og i den store Funktionær- og Embedsstand. Her viser det sig allerbedst, hvor meget Ordet *socialt* misbruges, thi socialt betyder jo netop samfundsmæssigt, burde altsaa betyde en Solidaritet, der tog ligelige Hensyn til alle og først og fremmest til det heles Vel. Hvor ganske modsat ser ikke Forholdene ud! Enhver Klasse vil være sig selv nok, forfægter ensidigt *sine* Interesser. Under den falske Etikette »sociale Krav« trives den snævreste Stands- og Klasseegoisme, der er lige det modsatte af *social.* Og alt imedens stiger alle Udgiftsposter, Skatter og Underskud, som alle er med til at skabe — og alle mener sig berettiget at slippe for.

— — —

Jeg har med disse Betragtninger ikke sigtet paa at give Dem en udtømmende Oversigt over alle Tidens sociale Problemer — jeg kunde hertil bruge alle tre Mødedage, og jeg kunde tænke mig, at De ogsaa gerne selv vilde til Orde — jeg har blot i et Udsnit sogt at vise Dem, hvor varsomt man maa fare i disse store Spørgsmaal. Maaske De vil finde mit Syn pessimistisk. Det maa De i al Fald hellere end at finde det koldt og kynisk. Thi ogsaa jeg ved jo, at der alt dette til Trods i det moderne Samfund findes baade Nød og Elendighed, himmelraabende Misforhold og Mangler, som ethvert Samfund maa søge at modarbejde, enhver Samfundsborger føle sit Ansvar overfor. Det er blot ikke Lovgivningsmagten, Tilliden til ydre Forholdsregler, man skal kalde paa som Hovedhjælpen i disse Sager, det er hele Samfundets Aand, der atter er og bliver Summen af alle Borgeres Aand, Tanke og Sind, det kommer an paa. Og her tror jeg, at man kun kan svække det sidste ved at bygge for meget paa det første.

Det er mig derfor en saa stor Glæde baade som Politiker, Økonom og Menneske at have faaet Lov at tale ved dette Møde. Jeg ved, at Sygeplejen er et af de Felter, hvor man trygt tør sige, at den nuværende Arbejdstid er for lang, og dog har jeg endnu aldrig mødt en Sygeplejerske, der ved Drøftelsen af dette Emne ikke straks har ført Hensynet til sit Arbejde, nemlig selve Plejen, frem som det afgørende.

Hvad der saa end maatte blive Resultatet af Deres Forhandlinger, afgiver De alene ved de Forudsætninger, hvormed De saaledes møder til disse Drøftelser, et Mønster paa det, man nu ellers saa haardt savner i tilsvarende sociale Spørgsmaal, nemlig Hensynet til Deres Gerning og derigennem Hensynet til Samfundet. Maaske det er, fordi De til daglig har det store Spørgsmaal om Liv og Død for Øje, at De instinktivt har forstaaet, at man ikke ved Krav om Rettigheder kan skyde Pligterne fra sig, at man ikke under den bekvemme Fællesetikette »Sociale Problemer« kan unddrage sig, hvad der nok saa meget er menneskelige Problemer, som ene den enkelte ved Afvejning af Ret, Pligt og Moral kan klare i sig selv og for sig selv.

De Veje, De maatte ønske at gaa i Deres faglige Udvikling, kender jeg ikke, men jeg ser for mig i Aanden store Felter, store Opgaver at tage op for en Samfundsklasse som Deres, hvis De stadig vil holde Idealerne højt, som De hidtil har gjort, thi jeg ser da den Dag komme, da det ikke blot var til syge, men ogsaa til sunde, i al Fald legemlig sunde, at De udstrakte Deres Gerning og dermed den Aand, De repræsenterer. Jeg tror med mine Betragtninger at have vist Dem, at en saadan social Sygepleje ikke vilde være upaakrævet.

Naar derfor Sygeplejersker fra de fire nordiske Lande for første Gang samles til et Møde som dette ogsaa for at opbygge et Samarbejde, der under Hensyn til den ensartede Kultur, den ensartede Opfattelse af Mennesker og Menneskers Forhold, som disse Lande udviser, maa siges at være baade ønskeligt og naturligt — mere naturligt end de internationale Edikter fra Washington — da vil jeg slutte med Ønsket om et godt og lykkeligt Resultat af dette Møde baade for Dem og Deres Gerning. Og jeg vil slutte som jeg begyndte med at advare Dem mod at lytte til noget andet, end hvad Deres egne Interesser og Deres egne Hjerter dikterer Dem.

De, som bærer den smukkeste Uniform af alle, lad Dem ikke indrullere i Tidens graa Hær af socialsure Korps — De, som har den smukkeste Gerning af alle, lad ikke Smilet i Deres Arbejde dræbes af Tidens Gift — thi *Deres* Smil, det er Sygdommens værste Fjende.

□□□□□□

Møbelindustriens Købestævne.

I Begyndelsen af September Maaned afholdtes i Købestævnets Bygninger i Fredericia et Special-Købestævne for Møbelindustrien, arrangeret af Fællesforeningen af Danmarks Snedkermestre, der havde Ære af dette nye Foretagende. De udstillede Møbler afgav Beviser paa udmærket Samarbejde mellem Arkitekten, Mesteren og Svenden, der i Fællesskab havde udført et Arbejde, som viste, hvor højt den danske Møbelindustri staar saavel i smuk Tegning som i fortrinlig Udførelse.

Ca. 80 Snedkermestre deltog i Stævnet, og de tre store Haller i Købestævnets Hovedbygning var helt optaget af Møbler. I den ene af Sidehallerne var udstillet danske Træbearbejdningsmaskiner, samt Træ og Finér og andre af Møbelindustriens Materialer samt beslægtede Varer.

Det var kun Møbelfabrikanter, der fremstiller Møbler til Videreforhandling, som deltog i Stævnet, og

Formaalet var særlig at skabe Marked for danske Mobler i Udlandet. Det er jo først i Løbet af den sidste halve Snes Aar, at mange danske Snedkermestre har omlagt deres Virksomheder. Fra ad ren haandværksmæssig Vej at fremstille Møbler har de nu taget Maskinerne til Hjælp, og i Stedet for efter Bestilling at lave et enkelt Møblement efter en bestemt Tegning fremstiller de nu paa en Gang indtil et halvthundrede Sæt Møbler efter samme Tegning, som saa sælges til Snedkermestre og Møbelhandlere til Videreforhandling. Dette Omslag i det danske Snedkerfag — fra Haandværk til Industri — har haft til Følge, at medens Butiks-Snedkermestrene i Danmark for ti til femten Aar siden gennemsnitlig beskæftigede omkring ved en halv Snes Svende, saa har de fleste nu — særlig i Provinsen — kun en eller to Mand. Resten arbejder paa Møbelfabrikerne, af hvilke flere beskæftiger over et halvthundrede Svende. Samtidig tør man sige, at hele Faget er bleven konsolideret. Navnlig har dette jo været Tilfældet under Krigen.

Foruden den forøgede Afsætning hjemme blev der ogsaa i disse Aar eksporteret en Mængde Møbler. Til Norge solgtes saaledes store Partier danske Møbler til gode Priser. Men nu er denne Eksport i det store og hele hørt op. Baade herhjemme og i Norge er de gode Tider forbi, og de danske Snedkere, der er indrettet paa at fremstille Møbler til Videreforhandling, vil nu foruden at forsyne Hjemmemarkedet søge at finde nye Afsætningsmarkeder i andre Lande.

For at støtte og udvide denne Eksport og for paa en overbevisende Maade at godtgøre, at Kvaliteten og Skønheden af danske Møbelfrembringelser staar paa et absolut konkurrencedygtigt Standpunkt, og endelig for at dokumentere, hvad den danske Møbelindustri forstaar ved en god Handelsvare, havde man da besluttet at afholde et Møbeleksportstævne og indbyde udenlandske Importører hertil. Og de udenlandske Fagmænd, der besøgte Stævnet, og Fagmænd overhovedet havde Glæde af Besoget paa Stævnet. En Del blev solgt baade til Eksport og til indenlandske Forhandlere. De fleste af Udstillerne var sikkert paa det rene med, at der ved denne Lejlighed ikke kunde ventes større Resultater. De vidste paa Forhaand, at det ikke vilde gaa saa rask med at faa en Møbeleksport i Gang, som nogle maaske ønsker. Det vil koste baade Tid og Penge at skabe et Marked for danske Møbler i Udlandet.

Selv om Møbelindustrien ikke følger de samme Love som f. Eks. Beklædningsindustrien — Møbelmoderne er nemlig ikke internationale — bliver det sikkert nødvendigt, hvis man vil have et større Salg til Udlandet, i nogen Grad at rette sig efter Smagen i det Land, man vil træde i Forbindelse med. Nogle danske Fabrikanter er da ogsaa allerede rejst til Udlandet for at gøre sig bekendt med, hvilke Møbler der forlanges i de forskellige Lande, og undersøge, hvor det i det hele taget er muligt at faa Møbler ind.

Det er muligt, at Forholdene fører med sig, at der maa fremstilles helt andre Møbeltyper end dem, vi er vant til at se, og som maaske ikke tidligere har været kendt herhjemme, men da danske Snedkere altid har haft en udmærket Tilpasningsevne til at indrette sig efter de til enhver Tid givne Forhold, vil der sikkert ikke indtræffe uoverstigelige Vanskeligheder i den Retning. Ialfald har det nu afsluttede Møbelindustristævne i Fredericia afgivet Beviset for, at den faglige Konkurrencedygtighed er tilstede.

J. N.

* * *

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Ophævet fransk Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det siden 28. Aug. f. A. bestaaende Udførselsforbud for Ris fra Frankrig er blevet ophævet ved et i »Journal officiel« offentliggjort Dekret af 25. August.

De norske Importforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nærmere Meddelelser vedrørende det i Norge udstedte Forbud mod Import af visse Varer.

For de Varer, som er købt og betalt forinden Importforbudets Ikrafttræden, vil der blive udstedt Indførselstilladelse; dog maa en Ansøgning, bilagt med Dokumentation for Betalingens Erlæggelse, indsendes til Handelsdepartementet, Industriforsyningen II, Schwensensgate 6, Kristiania, af vedkommende Importør eller Varemodtager i hvert enkelt Tilfælde.

For bestilte, men endnu ikke betalte Varers Vedkommende, maa der ligeledes i hvert enkelt Tilfælde indsendes Ansøgning, indeholdende Redegørelse for Kontraktforholdet, eventuelt Oplysninger om, hvor langt Arbejdet med Ordrens Effektuering er fremskredet, og om hvorvidt Varen er specielt beregnet for det norske Marked o. s. v.

I saadanne Tilfælde vil Handelsdepartementet strække sig saa langt som muligt for ikke at gaa vedkommende Kontrahents Interesser for nær, uden at der dog paa Forhaand kan gives noget almindeligt Tilsagn om Dispensation fra Forbudet.

Engelske Eksportforbud.

I Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 36*, henligger til Eftersyn en gennem Udenrigsministeriet modtaget Liste over de i England den 1. Sept. d. A. gældende Eksportforbud.

Londoner-Messen 1921.

Ifølge Indberetning fra det danske Generalkonsulat i London vil den 3die aarlige »London Fair and Market« blive afholdt i Tiden fra 4. til 15. Juli 1921.

Udstillingen er international og omhandler Varer som:

Luksuslæderartikler.

Legetoj, Spil og Sportsvarer.

Skrivematerialer.

Smykker, Sølvartikler, Elektro-Pletartikler, etc.

Isenkramvarer, Kunstmetalvarer, elektriske Artikler, etc.

Anmeldelse om Deltagelse i Udstillingen maa rettes til: The Secretary, The International Trade Exhibitions Ltd., Broad Street House, New Broad Street, London, E. C. 2.

En af Udstillingens Sekretariat udsendt Indbydelse til at deltage i Udstillingen ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E. 37.*

Spanske Toldafgifter.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har Gesandtskabet i Madrid indberettet, at de spanske Toldafgifter fra den 16. f. M. skal erlægges i Guld.

Som Betaling af Toldafgifter modtages:

1) Spanske Guldmønter.
2) Guldmønter fra de Lande, som omfattes af den latinske Møntunion (Belgien, Frankrig, Schweiz, Italien og Grækenland) samt nordamerikanske og engelske Guldmønter.
3) Spanske Sølvmønter og spanske Seddelpenge til en Værdi, der udregnes i Overensstemmelse med den gennemsnitlige Pris paa fint Guld i London, i Forbindelse med Gennemsnitskursen paa Børsen i Madrid for Checks à la vista paa London.

Den latinske Montunions Guld modtages til pari Kurs, og engelske og nordamerikanske Guldmønter til en fast Kurs af henholdsvis Ptas. 25,20 pr. Pund St. og Ptas. 5,18 pr. Dollar.

Den officielle Kurs for spanske Solv- og Seddelpenge vil for Fremtiden blive bekendtgjort den sidste i hver Maaned efter Beregning foretaget af Generaltolddirektionen i Overensstemmelse med de ovenfor under 3) nævnte Grundsætninger. For Tiden fra den 16.—31. August er Kursen fastsat til: 100 Pesetas Guld lig Ptas. 122,42 i Sedler og Sølv.

For Varer, som bevisligt er afsendte før den 13. August, kan Tolden dog endnu betales i Sølv eller Sedler uden Opgæld, hvad enten det drejer sig om Indførsels- eller Udførselstold.

Ved Bekendtgørelse af 28. Aug. d. A. er det bestemt, at Toldafgifterne i Spanien i September Maaned d. A. skal opkræves efter følgende Kurs: 100 Pesetas Guld lig Ptas. 126,71 i Sølv- eller Seddelpenge.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10 F. til 10 Aft. Søndage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

8. Fra Ny Carlsberg Glyptoteks Samlinger I. Kbh. 1920. 194 S.
10b. Bratli, C.: Norsk-Dansk-Spansk Ordbog. Kbh. 1916. 531 S.
17. Lohse, O.: Tafeln für numerisches Rechnen mit Maschinen. Lpz. 1909. 129 S.
34b. Fischer, F.: Praktikum der Elektrochemie. Berl. 1912. 140 S.
34c. Henrick, F.: Chemie u. chemische Technologie radioaktiver Stoffe. Berl. 1918. 359 S.
57. Obst- und Gemüseverwertung 1. Trocknung, Einsäuerung, Marmelade von J. Koch u. A. Knauth. Berl. 1919. 288 S.
70. Hektor, D. S.: Kemisk teknisk Reseptbok. 6. Uppl. Malmo 1919. 602 S.
73. Nielsen, N. J.: Spændinger i Plader ved Anvendelse af Differensligninger. Kbh. 1920. 232 S.
86d. Blom, P. M.: Skitsel af båtmotorer. Helsingfors 1914. 87 S.
87. Wade, C. F., Efficient boiler management. Lond. 1919. 280 S.
87. Herberg, G.: Handb. der Feuerungstechnik und des Dampfkesselbetriebes. 2. Aufl. Berl. 1919. 366 S.
87. Schlippe, K. E. T.: Die Dampfkessel und ihr Betrieb. 4. Aufl. Berl. 1913. 277 S.
87. Seufert, F.: Bau u. Berechnung der Dampfturbinen. Berl. 1919. 93 S.
88. Balog, A., u. S. Sygall: Betrieb und Bedienung von ortsfesten Viertakt-Dieselmaschinen. Berl. 1920. 129 S.
90. Jallings, J. H.: Elevators. Chicago 1916. 224 S.
98. Hansen, O.: Ausgeführte Eisenbetonkonstruktionen. Berl. 1919. 127 S.
106. Reyscher, K.: Die Lehre vom Trocknen. Berl. 1914. 71 S.
124. Freyberg, M.: Die verschiedenen Antriebssysteme elektrischer Fördermaschinen. 2. Aufl. 1919. 100 S. Tvl.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 20 — 15. OKTOBER — 1920

Den internationale Finanssituation.

Danmarks Stilling og den engelske Kulpolitik.

SOM bekendt har der nylig været afholdt en international Finanskonference i Bryssel med det Formaal at belyse den efter Krigen skabte internationale økonomiske Situation og mulig finde Midler til de ojeblikkelige Vanskeligheders Afhjælpning. Fra de deltagende Landes Side blev der fremlagt Oversigter over de respektive Landes okonomiske Stilling, der tilsammen har afgivet et saare værdifuldt Materiale til Forstaaelse af den samlede Stilling, hvor hvert enkelt Lands Forhold ganske vist er i hoj Grad afhængig af indre Momenter, men dog samtidig knyttet til internationale og ydre Forhold.

Fra dansk Side gav Etatsraad Glückstadt en god og klar Oversigt over vort Lands finansielle og økonomiske Forhold. Han paaviste, hvorledes de danske Finanser trods Statsgældens Stigning fra 257 Millioner Kroner i Marts 1914 til 772 Millioner Kroner i 1919, foruden Genforeningslaanet paa 145 Millioner Kroner, samt Stigningen i Seddel-Cirkulationen fra 150 Millioner Kroner til 540 Millioner Kroner, der dog stadig er dækket med forholdsmæssig samme Gulddækning, i det hele og store maa siges at være sunde. Dette gælder ogsaa vort okonomiske Liv, hvor ligeledes de indre Forhold maa siges at være nogenlunde normale. Naar desuagtet Danmark befinder sig i en vanskelig okonomisk Situation, skyldes dette i første Række Betalingsforholdet udadtil, der atter er præget af, at vi efter Blokadens Ophævelse maa betale uforholdsmæssigt hojere Priser for vore Importvarer og da navnlig for alle de Produktions- og Hjælpemidler, vi tiltrænger i vor okonomiske Husholdning, end vi kan opnaa for vore Eksportvarer. Denne for os skæbnesvangre Forskydning er i første Række en Følge af en bevidst Regeringspolitik, der adopteredes i de store Lande under Krigens Tryk, og som nu dikterer os baade vore Importpriser og vore Eksportpriser i stort Omfang. Saaledes er jo baade vor Smør- og Flæskeeksport afhængig af den engelske Regering, ligesom vi paa Kullenes Omraade deler Skæbne med andre Lande, idet vi til den engelske Statssocialisme maa betale en klækkelig Overpris for denne uundværlige Vare.

Hvad dette vil sige for vor Handelsbalance, kan man forstaa deraf, at medens vore Eksportvarers Pris i 1919 kun udgjorde det dobbelte eller tredobbelte af deres Pris før Krigen, var Prisen for de Varer, vi er henvist til at importere, steget til det fire- og femdobbelte taget i Gennemsnit. Resultatet viser sig da i det Deficit i vor Handelsbalance for 1919 paa over 1½ Milliard, der fulgte efter Krigsaarenes relativt gode Tid, samt indeværende Aars Underskud, der næppe bliver stort mindre. For at kunne præstere disse Beløb, der jo langt fra dækkes af Indtægterne ved Fragtfart m. m., har Danmark da brugt Storstedelen af den ene à halvanden Milliard Kroner, vi under Krigsaarene havde oparbejdet som Tilgodehavender i Udlandet, ganske vist nodtvungent som simpel Følge af, at Blokaden hindrede os i at faa Varer hjem for Pengene. Den øjeblikkelige Situation er da, at vi staar med en uforandret Skævhed i Handelsomsætningen, medens vore Betalingsmidler er ved at ebbe ud, hvilket nødvendigvis maa fremkalde en snarlig Ændring i den ene eller anden Retning.

For nærværende Tidsskrifts Læsere vil disse Forhold ikke være fremmede, thi fra den danske Industris Side har man i Kraft af det Overblik, Industrien gennem sin Deltagelse i Landets Handelspolitik under Krigen nødvendigvis maatte faa, allerede i længere Tid henholdsvis forudsagt og paapeget disse Forhold, der nu melder sig med Aktualitetens Styrke og har skabt vor vanskelige Valutasituation. Vi kan derfor saa fuldt ud slutte os til den danske Repræsentant paa Brysselkonferencen, naar han til Slut resumerede, at Aarsagen til den danske Krones nuværende lave Stade altsaa kun i mindre Grad kan søges i Forhold vedrorende Landets indre Økonomi og finansielle Status, men væsentlig er et Resultat af den Afvikling af Krigsperiodens økonomiske Foreteelser, hvoraf vort Land har været afhængigt.

Disse Afviklingsfænomener blev iøvrigt belyst paa overordentlig interessant Maade af Konferencen, og hvorledes man end vil stille sig til dennes praktiske Resultater, turde dog allerede meget være vundet ved den Oversigt, der saaledes er naaet. Det vilde føre for vidt at komme dybere ind paa disse Forhold, men det er sikkert værd at fremhæve, at det fra saa at sige alle Lande udenfor Storbritannien blev paavist, hvilke skæbnesvangre Følger den engelske statssolialistiske Kulpolitik har. De Forhold, vi kender herhjemmefra og fra vore skandinaviske Nabolande, ser man gore sig gældende paa nojagtig samme Maade i Lande som Italien, Holland, ja selv Frankrig og Spanien. Storbritannien er i Øjeblikket i Stand til at diktere Monopolpriser paa Kul med det Resultat, at der herved kommer en Forskydning i alle Aftagerlandenes Økonomi, der truer med at undergrave deres okonomiske Sundhed, hvilket meget hurtigt vil slaa tilbage paa Storbritannien selv. Det turde betegnes som noget af en Skæbnens Ironi, at det saaledes er det gamle Frihandelsland og de liberale økonomiske Idealers Land, som er slaaet ind paa en rent statssocialistisk Politik, der er saa stærkt medvirkende til at forrykke Grundlaget for vor hele Verdensdels samlede Økonomi. Vi har adskillige Gange belyst den engelske Kulpolitik nærmere, senest i vort Hefte for 15. September, hvori vi viste, hvorledes den engelske Stat stryger om ikke hele saa dog ni Tiendedele af Eksportprofiten i sin Lomme og gør det under Forhold, der repræsenterer en fuld Udnyttelse af en dominerende Monopolstilling. Ogsaa paa andre Omraader er tilsvarende Principer raadende.

At en saadan Politik er et tveægget Sværd for den samlede engelske Økonomi maa være klart og at den er i høj Grad undergravende for det frie engelske Erhvervsliv i lige Maade. I første Henseende turde da Konferencen i Bryssel have givet den engelske Regering et alvorligt Memento. I anden Henseende er det samtidig glædeligt at konstatere, at der i England selv er en voksende Erkendelse af denne Politiks Uholdbarhed. Saaledes afholdtes nylig en international Frihandels-Kongres i London, hvor der ligesom i Bryssel var modt Repræsentanter for de forskellige Lande, selvfølgelig væsentligst Tilhængere af Frihandelens Teorier. Her omtalte den engelske Nationalokonom Hirst den Virkning, som Storbritanniens Udnyttelsespolitik med Hensyn til Eksportkullene havde i Udlandet. Han udtalte bl. a.: Denne Politik hindrer Lande som Italien og Østrig i at komme til Kræfter og hemmer hele vor udenrigske Eksporthandel og vækker Uvilje imod os i vort Forhold til Frankrig, Skandinavien, Holland og andre Lande.

I Tilslutning hertil beklagede den italienske Delegerede Liza Scopoli sig stærkt over de engelske Kuls Dyrhed, idet Industrien i Italien derved lammedes, medens Sir Hugo Bell, som var Konferencens Præsident, og som selv er engelsk Mineejer, erklærede, at Mineejerne ikke havde Ansvaret for den nuværende Situation. De havde ingen Fortjeneste af Eksportkullene. Han hævdede, at al Regeringskontrol skulde ophæves, saa at Udlandet kunde forsynes som tidligere.

— — —

Paa denne Basis maa man da maaske have Lov at haabe, at det snart maa være definitivt forbi med Krigsaarenes statssocialistiske Foranstaltninger ogsaa paa den internationale Handelsomsætnings Omraade. Danmarks Situation er ialtfald saadan, at alt Haab maa sættes hertil, hvis vi skal undgaa alvorlige Katastrofer i vor Økonomi.

• • •

Kullene og Valutasituationen.

Naar man søger Aarsagerne til den Misère, i hvilken den danske Valuta for Tiden befinder sig, og har gjort sig klart, at en Hovedgrund er *Importen,* vil man under en Gennemgang af Landets Import ikke kunne undgaa at lægge Mærke til den ganske overvældende Rolle, *Kulimporten* spiller. Medens en Række andre indforte Varer vil kunne tænkes afbalanceret eller delvis afbalanceret ved Genudforsel, er dette jo som bekendt *ikke* Tilfældet med Kullene, det er Forbrug.

Til ganske foreløbig Orientering skal her kort anføres, at medens Landets Kulforbrug for Krigen kan anslaas til ca. 3,600,000 ts., der vel gennemsnitlig kostede ca. 11 Kr. pr. Ton — i alt vel en ca. 40,000,000 Kr. — ligger Priserne paa Kul paa Verdensmarkedet i Øjeblikket saaledes, at Tonprisen cif Kobenhavn næppe tor regnes mindre end 170—200 Kr., ja, i Øjeblikket endda væsentlig hojere, hvilket betyder en *Merudgift* af ca. 180 Kr. pr. Ton, altsaa *med samme Forbrug i alt nær* $^3/_4$ *Milliard pr. Aar.* — Vi skynder os med allerede her at tilfoje, at Forbruget heldigvis har vist sig væsentlig faldende (nærmere herom nedenfor), men dog ikke mere end til ca. 2,000,000 Tons. — Det er altsaa stadigvæk uhyre Summer, der gaar ud af Landet til Kul — saa store, at Kulproblemets Forbindelse med Valutaproblemet tør siges at være det nøjest mulige.

Til Belysning af Spørgsmaalet kan vi nedenstaaende give en Række bemærkelsesværdige Oplysninger.

Importen.

I de første 7 Maaneder af 1920 (Januar—Juli) har Importen her til Landet af udenlandsk Brændsel fra alle Lande gennemsnitlig pr. Maaned udgjort c. 175,000 Tons. Storbritannien har af denne Import præsteret c. de 100,000 Tons, Amerika c. 60,000 Tons og Tyskland c. 15,000 Tons. I samme Tidsrum er Landets Kulbeholdninger reduceret med ialt c. 180,000 Tons eller c. 26,000 Tons pr. Maaned.

Maanedsforbruget af udenlandsk Brændsel har herefter været:

Den gennemsnitlige Maanedsimport	c. 175,000 Tons
Reduktion i Reservebeholdningerne	- 26,000 —
	Ialt: c. 201,000 Tons

I August Maaned 1920 har Importen stillet sig væsentlig gunstigere. Der foreligger for denne Maaneds Vedkommende endnu ikke officiel Statistik over Importen, men det maa antages, at denne totalt har været mellem 300 og 350,000 Tons. Medens Storbritannien har ydet de c. 120—130,000 Tons og Tyskland praktisk talt helt er gaaet ud af Markedet, har De Forenede Stater leveret hele Resten, nemlig 180,220,000 Tons (heri indbefattet Import af Kul fra Holland, som i det væsentligste bestaar af amerikanske Kul i Transit).

Brændværdien og Forbruget.

Det er værd at lægge Mærke til, at Kvaliteterne af de i August Maaned importerede Kul, baade de britiske og de amerikanske, er en Del ringere end ved tidligere Leverancer. Medens amerikanske Kul for har holdt mellem 7800 og 8100 Kalorier, er Brændværdien nu i flere Tilfælde kun c. 7000 Kalorier. De britiske Kul har nu gennemgaaende kun c. 6000 Kalorier.

Importen har saaledes i Aarets første 7 Maaneder været utilstrækkelig til at dække Landets Forbrug. Der er tæret paa Beholdningerne. Og først fra August Maaned er Landet begyndt at genopspare de ganske nødvendige Reserver, der ved Vinterens Begyndelse altid bor forefindes; Reserver, der fra mange Sider er blevet betragtet som en for Landet skæbnesvanger Overfyldning med Kul. Den rent ojeblikkelige Situation tyder paa, at Landet har dækket sit Forbrug til Udgangen af Aaret.

Den sidste Tids store Import skyldes i første Række Tilførsler af amerikanske Kul, der er indkøbt paa ret tidlige Tidspunkter i indeværende Aar, da Situationen i Storbritannien absolut krævede en mere aktiv Handelsforbindelse med de amerikanske Kulkobmænd.

Naar disse Kul først ankommer nu, skyldes det Vanskelighederne ved at formaa amerikanske Eksportorer til at opfylde deres Kontrakter i Perioder, hvor Priserne er opadgaaende. Blandt Hovedforbrugerne af Kul er der i Løbet af de sidste 2 Maaneder etableret et vist Samarbejde, der hidtil — langtfra at omfatte Fællesindkob af Kul — er resulteret i Aftaler om, at Indkob af amerikanske Kul i det væsentlige bor standses foreløbig paa Grund af Valutamisèren.

Priser:

fob Priserne paa britisk Brændsel er for Tiden:
for Newcastle Kul..... 120—160 sh. pr. Ton
» Skotske Kul..... 115—140 » » »
» Kokes (Newcastle og Beckton) ..... 240—250 » » »

Amerikanske Kul, der for det meste sælges cif dansk Havn, koster for Tiden c. 30 Doll. cif pr. Ton (med Fragt yderligere 14—15 Doll.).

Til yderligere Belysning af de stadig dyrere Kul, som Danmark paa Grund af for ringe Produktion af hjemligt Brændsel bliver nødt til at tilføre, kan vi fremsætte følgende Tabel:

Aar	cif-Værdi 1000 Kr.	Mængde (Tons)	Gennemsnitlige cif-Pris pr. Ton
1914	68 023	3 612 481	c. 11,0
1915	113 080	3 889 982	c. 29,0
1916	193 667	3 704 806	c. 52,0
1917	243 398	2 125 812	c. 114,0
1918	288 805	2 228 882	c. 129,0
1919	265 732	2 315 576	c. 115,0
1/1-1/8 1920	190 095	1 147 379	c. 164,0

Ovenstaaende Tabel viser dels den samlede importerede Brændselsmængde i Ton i Aarene 1914—1. August 1920, dels Værdien af dette indførte Brændsel angivet i 1000 Kr., samt den gennemsnitlige Pris pr. Ton.

De angivne Værdier og Priser er opgjorte cif dansk Havn (altsaa hvad vi har maattet købe af udenlandsk Valuta for at faa Kullene leveret til Landets Grænse; at hertil yderligere kommer Betaling for Losning, Transport og Mellemhandel kan ikke medtages i denne Forbindelse, da vi kun vil undersøge Kulspørgsmaalets Indflydelse paa Valutasituationen). *I store Træk kan det altsaa siges, at de angivne Summer repræsenterer, hvad vi har maattet betale til Udlandet for det importerede Brændsel.* Vel er en Del af de i Tabellen opgivne Pengesummer kommet til danske Rederier, som i første Række har importeret Brændsel fra Storbritannien i Krigsaarene, men det maa i denne Forbindelse erindres, at de danske Redere (Fragtnævnet) foretog denne Import til Maksimalrater, der laa langt *under* det frie Markeds Rater. Med andre Ord har da ogsaa disse Transporter betydet et Tab for Danmark derved, at de danske Redere maatte nøjes med de reducerede Kulfragter fremfor ude i det aabne Verdensmarked at indsejle de meget store Fragtbeløb, som kunde have ophjulpet den danske Valuta.

Tabellen viser, at cif Priserne er steget fra c. 11 Kr. pr. Ton i 1914 til 164 Kr. pr. Ton i 1920. Vi gav i 1914 68 Mill. Kr. til udenlandsk Brændsel, og i de første 7 Maaneder af 1920 190 Mill. Kr., og vel at mærke fik vi for disse Beløb i 1914 3,6 Mill. Tons og i 1920 kun 1,1 Mill. Tons.

Det er selvfølgelig ugørligt med absolut Nøjagtighed at opgive, hvor stort et Beløb Danmark kommer til at benytte fra 1. August til 30. December 1920 til sit udenlandske Brændsel, men det skal næppe slaa meget fejl, naar man siger, at det vil blive c. 110—160 Mill. Kr., *eller med andre Ord, at Danmark i Aaret 1920 maa betale Udlandet 300—350 Mill. Kr. for at faa udenlandsk Brændsel til danske Havne.*

Hvad bør der gøres?

Man tør sikkert gaa ud fra, at den af Regeringen nedsatte Valutakommission kommer til at beskæftige sig med Brændselsspørgsmaalet og vil kunne erkende dettes vigtige og vanskelige Problemer, thi Spørgsmaalet om en Forøgelse af den indenlandske Produktion af Brændsel har nu faaet forøget Betydning, idet det ikke længere drejer sig om at forsyne Landet med Brændsel i en Situation, hvor Tilførslerne ude fra svigter, *men om at ophjælpe Landets Handelsbalance ved forceret Produktion af hjemligt Brændsel, fordi vi ikke har Raad til at importere de store Kvanta Kul, vi plejer at bruge.*

Industriraadet, der flere Gange i de senere Aar har vist, at man ansaa Brændselsproblemet for et af Landets vanskeligste og farligste, har allerede paa et tidligere Tidspunkt i Aar atter sogt Opmærksomhed henvendt paa dette Spørgsmaal ved sin Skrivelse af 1. Juli til Indenrigsministeriet med Forslag om, at der maatte blive nedsat en Kommission til at undersøge Mulighederne for, at man i højere Grad end hidtil kunde gøre Landet uafhængigt af Brændselstilførslerne ude fra. Det var Raadets Mening, at en saadan Kommission ikke blot skulde undersøge Mulighederne af en mere intensiv Udnyttelse af Landets Torvemoser og Brunkulslejer og faa Spørgsmaalet om Fordeling og Transport af det indenlandske Brændsel taget op til en grundigere Prøvelse, men det var tillige Tanken, at man skulde undersøge Mulighederne for at udnytte Landets naturlige Hjælpekilder til Fremstilling af Kraft — Vinden og Vandet.

Det vil selvfolgelig være ganske umuligt for Valutakommissionen at undersoge og bedomme disse store Spørgsmaal, man tor vel derfor ogsaa vente, at den vil anbefale Nedsættelsen af den af Industriraadet foreslaaede Kommission, for at Brændselsproblemet hurtigst muligt kan blive taget op til alsidig Droftelse. En Kommission med grundig teknisk og praktisk Viden saavel med Hensyn til Fremstilling som Anvendelse af indenlandsk Brændsel, vil nu være af uvurdelig Betydning til Ophjælpning af Danmarks Valutamisère.

Saa vidt Oplysninger om Importen, Forbruget, Priser og Udveje. Givet er det imidlertid, at det ikke saa meget er de *Kvantiteter* Kul, der kommer ind, som dem, der kunde *spares,* der maa interessere os. Og Besparelse paa dette Omraade vil være dels at opnaa ved Erstatning med Hjemmebrændsel, til hvilket vi oprigtig talt *ikke* knytter vore største Forventninger. Langt mere til Sparsommeligheden med det importerede.

Medens som ovenfor antydet alle de i Forbindelse med Nationens Forbrug af Brændsel og Kraft staaende Spørgsmaal, paa hvilke der arbejdes ivrigt fra en Række forskellige Sider, men hvor der ikke samarbejdes, trænger til en Centralisering, der vil muliggøre en endelig Opgørelse af Veje ud af Uføret og disses Farbarhed, var det jo Meningen enten gennem Staten eller ad mere privat Vej at soge Overblik tilvejebragt. Vi vader i Forslag og Antydninger. Men det, der maa forlanges, er Resultater. Saa længe ikke de enkelte Udveje, Vindkraft, Vandkraft, Torvemoser o. l. Spørgsmaal er behandlet tilbunds samvittighedsfuldt og fra ansvarlig Side, saa at en afrundet kort Oversigt kan forelægges Nationen, gaaende ud paa: saa og saa meget vil kunne naas paa dette Omraade og ad disse og disse Veje — saa vil endnu i lang Tid uansvarlige, meget ofte velmenende, men mindre vel funderede »Vejledere« optræde ukaldet og profetere hele Spørgsmaalets Løsning ved Vindmøller, Vandmoller, Bolgeslag, Flod og Ebbe, Solstraaler — ja, hvad der nu kan findes paa. Allerede engang for nylig har en »Tidende« erklæret Problemet for lost. Men det var paa Papiret. Der trænges nu til Realiteter, ikke til Fantasier.

□□□□□□

Billigt Byggesæt.

En Udstilling i Industriforeningen.

Boligspørgsmaalet har i den senere Tid affødt Dannelsen af to omfattende Organisationer med det Formaal hver paa sin Vis at yde Bidrag til det sunde Boligbyggeris Fremme. *Centralforeningen for Parcelforeninger* fik ved den stiftende Generalforsamling den 5. August d. A. Tilslutning af ca. 80 Foreninger med ialt ca. 10,000 Medlemmer, og nye Indmeldelser sker saa at sige daglig; den varetager Parcelejernes Interesser overfor Myndighederne navnlig i Henseende til Vej- og Kloakforhold, billigere Byggemetoder etc. *Kjøbenhavns almindelige Boligselskab* er grundlagt med en Garantikapital paa 350,000 Kr. og hjælper Boligselskaber og private med at igangsætte Byggeri samt med at søge offentlige Tilskud, med Financiering etc. og optager Sparemedlemmer gennem sin Forbindelse med Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, som foreløbig har sikret Boligselskabet 3 Millioner Kroner i Udlaan.

De tvende Organisationer har nu taget Skridt til at afholde en *Udstilling for billigt Byggesæt* i sidste Halvdel af November Maaned d. A. En Henvendelse til *Industriraadet i Kjøbenhavn* er resulteret i, at Raadet har tilsagt Organisationerne sin Deltagelse som *Medindbyder* i Udstillingen.

Udstillingens Formaal omfatter Boligbyggeri og Anlæg i Forbindelse med dette, men er for saa vidt begrænset, som man i første Række vil rette Opmærksomheden paa *Smaahusene.* I de senere Aar har Kasernebyggeriet været dominerende, men Resultatet af dette har egentlig ikke været særlig opmuntrende. Byggeriet har *varet for længe,* ofte over 2 Aar, for en Bygnings Vedkommende, og er *dyrt* samt har medført forskellige andre uheldige Forhold. Smaabyggeriet, enten i Boligselskaber for Smaahuse eller paa de Tusinder af Parceller, der som et milevidt Bælte strækker sig rundt om Kjøbenhavn, foregaar *hurtigere,* ofte paa ganske faa Maaneder, er ofte forholdsvis billigere end Etagebyggeriet, navnlig naar Husets Ejer selv tager en Haand i med, og frembyder i hvert Fald Boligformer, der for den enkelte Familie og for Samfundet som Helhed er sundere end Sammenstuvning i Byens Centrum. Rundt om paa Pareellerne har man i Sommerens Aftentimer set travle Arbejdshænder i Gang med at mure og tomre Huse op som fremtidige Boliger, nogle efter Lovens Forskrifter, de fleste uden Hensyn hertil, kun med det prisværdige Formaal ved Arbejde og Fritidsflid at skaffe en Familie Tag over Hovedet; undertiden ses nye Materialer og Konstruktioner anvendt, idet Nødvendigheden her som andetsteds fremkalder Opfindsomhed.

Udstillingens Formaal er herefter i forste Række at give de Pareelejere, som ønsker at bygge eget Hus, Lejlighed til at gøre sig bekendt med forskellige Typer paa billige Smaahuse og med Bekostningen ved Opførelsen, ogsaa særlige Materialer hertil og særlige Konstruktioner samt andre herhen hørende Forhold saasom praktisk Indretning af de sanitære Anlæg, Opvarmning, Afvanding og lign., og man forventer, at

Udstillingen vil bringe forskellige Forslag af nævnte Art frem.

En nylig vedtagen Lov (af $^{10}/_{9}$ 1920) har aabnet Adgang til indtil 40 pCt. Tilskud fra Stat og Kommune og dernæst fordelagtige Andenprioriteter for Boligbyggeriet. Det er af Vigtighed, at disse Midler finder god Anvendelse, og Egnehjem-Byggeriet er formentlig det tjenligste Middel hertil.

Udstillingen vil omfatte:

1. Typer af billige Smaahuse, opførte af Mursten.
2. Etagebygninger med særlige Formaal, f. Eks. Fælleshuse for Familier og enligtstillede.
3. Særlige Materialer og Konstruktioner, derunder Standardbyggeri.
4. Maskiner til Fremstilling af Byggematerialer.
5. Typer af Vej- og Afvandingssystemer under og udenfor de lovmæssige Krav.
6. Udparcelleringsplaner.
7. Selvbyggerhuse.
8. Sanitære Anlæg for mindre Boliger.
9. Typer af Støbegods og Opvarmningsanlæg for mindre Boliger.
10. Typer af Køkkenindretninger i mindre Boliger.

Udstillingsgenstandene vil dels fremkomme som Planer og Tegninger med tilhørende Beskrivelse og detailleret Prisangivelse, dels som Brudstykker af den paagældende Udstillingsgenstand i praktisk Udførelse.

Der er sendt Indbydelse til Sveriges Industriförbund og Norsk Industriforbund om Deltagelse i Udstillingen med enkelte Boligtyper.

Under Udstillingen vil der blive afholdt forskellige Foredrag, evt. med Lysbilleder, om Emner, der naturligt knytter sig til Udstillingen og dens Formaal, f. Eks. Lovgivning vedrørende Boligbyggeri, Boligtyper og Financiering af Boligbyggeri.

Udstillingskomitéen dannes af følgende:
af Industriraadet:
Direktør Gunnar Gregersen, *Formand*,
Kontorchef Victor Henriksen,
Fabrikant Axel R. Møller og
Hof-Metalstøber Carl Rasmussen;
af Centralforeningen:
Møbelarkitekt Vald. Hvass,
Ingeniør, cand. polyt. M. Frandsen,
Arkitekt J. Therchilsen og
Murermester S. Jørgensen;
af Kjøbenhavns almindelige Boligselskab:
Direktør F. C. Boldsen, *Næstformand*,
Overretssagfører Konrad Levysohn,
Maskinmester Bouet,
Tømrermester Grumstrup og
Intendant A. Hjorth-Hansen.

Endelig har Fru Carla Meyer tiltraadt Komitéen i sin Egenskab som Formand for Husmoderforeningen.

Udstillingens Kontor er i Industriforeningen, Kjøbenhavn B, Telefon Byen 4085, daglig fra 10—1, hvor Anmeldelsesblanketter og Reglement for Udstillingen kan rekvireres, og hvor Oplysninger vedrørende Udstillingen gives.

□□□□□□

Arbejde haardt, sulte meget og undvære alle Behageligheder.

Om Herlighederne i Sovjet-Rusland er der jo delte Meninger. Skulde man tro de Lenin-Trotzky'ske Proklamationer, skulde alt jo være idel Idyl — i al Fald for det statsautoriserede Proletariat, Borgerskabets Skæbne spiller jo ingen Rolle. Nylig har en engelsk Arbejderkommission, der har været paa Studierejse i Rusland med karakteristisk engelsk Nøgternhed afgivet en Beretning, der ikke just var særlig rosenrød, men hvis officiøse Karakter dog søgte at finde visse formildende Omstændigheder. I den om Sporgsmaalet: Tilslutning til tredie Internationale opstaaede Broderstrid blandt de tyske Syndikalister er derimod fremkommet anderledes ubarmhjertige Afsløringer af hele den russiske Elendighed, for hvilken det kun kan synes at være en fattig Erstatning for Arbejderklassen, at den bærer Etiketten »Proletariat«. Nu har ogsaa en Delegation fra de svenske Metalindustriarbejdere været inviteret til Rusland for at undersøge Mulighederne for en Udvandring af svenske Industriarbejdere til Rusland. Nogen officiel Betænkning fra Delegationen er endnu ikke fremkommet. Til Gengæld har det svenske Arbejderblad »Syndikalisten« nylig bragt et Indlæg fra en svensk Arbejder i Moskwa, der turde have nok saa megen Interesse som de mere eller mindre retoucherede Betænkninger — ogsaa herhjemme fordi man her for en Gangs Skyld har Forholdene set med skandinaviske Øjne.

Indlæget fremtræder som et Opraab til svenske Arbejdere, som tænker paa at rejse til Rusland, og lyder saaledes: »Kammerater! Som bekendt rejste nylig en særlig Kommision fra Sverige herover for at undersøge de russiske Forhold og om det lod sig gøre at sende et større Antal svenske Arbejdere hertil. Jeg har talt med denne Kommission baade i Petrograd og her i Moskwa. Vi ved alle, at en saadan Kommission ikke lever Arbejdernes Liv, medens den er her. Den er overhovedet ikke i Berøring med Arbejdere, men udelukkende med Topfigurerne, og af saadanne findes der mange her i Rusland.

Vi ved, at de Venstre-socialistiske Ledere fra Sverige, som har besøgt Rusland, vil gøre gældende, at Rusland er et sandt Eldorado. Men ingen af dem lever en Arbejders Liv. De bor paa fine Hoteller, lever godt og har Automobiler og Betjening i Overflod. De paavirkes paa alle Maader for at kunne reklamere, naar de kommer hjem. Dette har ogsaa bevirket, at Sveriges Arbejdere lever i stor Uvidenhed om de virkelige Forhold i Rusland. Her er det meget vanskeligt for Arbejderne. Der er uhørt Knaphed paa Mad og Klæder, der er Knaphed paa alt, og Vanskelighederne er meget større end f. Eks. i Sverige under den værste Krigstid. Der er Krig paa 6 Fronter, og disse kræver alle Hjælpemidler. Den, der rejser herover, maa være beredt paa at arbejde haardt, sulte meget og undvære alle Behageligheder....«

I Sandhed, naar man betænker den store Rolle Ruslands Forbillede spiller i den revolutionære Bevægelse rundt om i alle Lande, har man intet andet at sige end: Verden vil bedrages!

Mindre Meddelelser.

Overflødig Velvilje.

I en Notits »Farlig Tale« paatalte vi nylig »Finanstidende«s mærkelige Forslag om gennem en voldsom Kreditindskrænkning kunstigt at fremkalde en Krise, der kunde føles »gennem Marv og Ben«. Bladet svarer os nu, idet vor Kritik betegnes som »et vredt Angreb«. Medens det er en Skønssag, hvad man vil forstaa herved, maa vi protestere, naar F. T. lægger os i Munden, at vi skulde ønske, »at vort industrielle Tilbagetog skal fortsættes som hidtil gradvis o. s. v.«. Dette har vi aldrig skrevet, derimod opfordret til i Stedet for efter F. T.s Recept at slaa hele Systemet overende hellere at træffe Foranstaltninger til Værn for den hjemlige Produktion og for Fremme af Eksporten, altsaa kort og godt til at bygge videre paa de sunde Kræfter i vort økonomiske Liv med Udskillelse af det usunde og overflødige, hvoraf der jo — man kunde næsten sige heldigvis — er mere end nok.

F. T. slutter sine Bemærkninger til os saaledes: »Hovedspørgsmaalet er og bliver imidlertid den danske Valutas Fald, der om det ikke i Tide bremses, vil føre os ud i en Katastrofe. At Tidsskrift for Industri ikke endnu har faaet Øjet op for dette, men foretrækker at lade staa til med den Kreditpolitik, Prisstigning og Lonstigning, vi hidtil har haft, vil vi dog ikke bebrejde det. Enhver er jo sig selv nærmest.«

Efter at vi nu snart i Aarevis — i Overensstemmelse med de alvorlige Advarsler, der har lydt fra Industriens Ledere — har advaret mod den Udvikling, vi nu er inde i, virker det noget overraskende at blive beskyldt for »at lade staa til«, men dog endnu mere at se det fremstillet som om dansk Industri af Grunde, der saa smukt karakteriseres af Udtrykket »sig selv nærmest«, selv havde valgt den Vej, man er kommet ind paa, inklusive Lønstigningerne! Med fornøden Taknemlighed over at F. T. alligevel ikke vil bebrejde os — og vel dermed ogsaa Industrien — dette, maa vi dog afvise denne Hojsindethed som inderlig overflødig. Dansk Industri behøver den ikke.

Handelsbalancen.

Det har vakt Opmærksomhed, at Vareomsætningens Tal for August Maaned stiller sig væsentlig daarligere end for Juli Maaned, nemlig med en Import af 282 Mill. Kr. og en Eksport af 154 Mill. Kr. mod de tilsvarende Tal i Juli af 259 Mill. Kr. og 158 Mill. Kr. Forhaabningerne om, at vort Deficit skulde være kulmineret, og at de høje Kurser paa fremmed Valuta efterhaanden skulde virke til en Begrænsning af Importen, synes saaledes at være gjort til Skamme. Ser man imidlertid Tallene nærmere efter, viser Forholdene sig heldigvis ikke saa mørke. Til Trods for at den samlede Eksport er gaaet ned, er nemlig Eksporten af nationale Produkter steget, nemlig fra 135 Mill. i Juli til 140 Mill. i August, medens Genudforslen af fremmede Varer viser en Tilbagegang fra 23 Mill. til 14 Mill., hvorved det samlede Eksporttal er forskudt nedad. Genudførsel og Transitforretninger vil imidlertid altid være svingende, og det vigtigste er da at kunne konstatere, at den jevne Tilvækst i Eksporten af vore egne Frembringelser stadig fortsættes. Paa den anden Side viser Importtilvæksten af 23 Mill. Kr. sig at være mere end dækket ved Kulimportens Tilvækst, der udgor ikke mindre end 26 Mill. Kr., nemlig fra 42 Mill. Kr. i Juli til 68 Mill. Kr. i August, hvilken Importforøgelse som bekendt er rent ekstraordinær, idet der for Tiden samles store Forraad til Imodegaaelse af den eventuelle engelske Kulstrejke m. v. Tager man disse Forhold i Betragtning, stiller altsaa de tilsyneladende saa alvorlige Tal for August Maaned sig væsentlig bedre. Paa den anden Side er det unægtelig ogsaa paa Tide, at den skæbnesvangre Udvikling i vor Handelsbalance har kulmineret.

Norsk Sparsommelighed.

Til Forbedring af den norske Krones synkende Værdi er der i Norge paa Opfordring af en Række kendte Mænd og Kvinder blevet dannet en Landsforening under Navn af »Mindsket Forbrug«. Medlemmerne, der faar udleveret et særligt Emblem, maa for de næste 12 Maaneder forpligte sig til følgende: at indskrænke Nyanskaffelser til det strengt nødvendige, at udsætte Arbejder, som uden Skade kan vente, at leve saa enkelt som muligt, saavel i den daglige Husholdning som ved selskabelige Lejligheder, at spare paa importerede Varer, paa Kul, Koks, Benzin, samt paa Vine, Cigarer og Cigaretter, at undlade Brug af fremmed Valuta til Rejser, som ikke er nødvendige, og til Indkøb i Udlandet.

* * *

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Finlands Finanser

Industriraadet har fra den herværende finske Legation modtaget et paa engelsk affattet Eksemplar af en af det finske Finansministerium udgivet Pjece angaaende Finlands Pengevæsen efter Krigen.

Af denne Pjece fremgaar bl. a., at den cirkulerende Seddelmasse d. 30. Juni d. A. udgjorde 1,2 Milliarder f. Mk. og at Metalbeholdningerne udgjorde ialt 43,1 Millioner f. Mk. i Guld og Sølv.

Angaaende Handelsbalancen oplyses det, at medens der i 1919 var et Importoverskud paa 1,6 Milliarder f. Mk., er man i Juli og August Md. d. A. naaet til at have et Eksportoverskud af henholdsvis 16,1 og 126,3 Millioner f. Mk.

Pjecen, der iovrigt indeholder forskellige statistiske Oplysninger vedrørende Bankforhold, er fremlagt til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat under *Journal Nr. E 40.*

De norske Importforbud.

Ifolge Meddelelse fra Udenrigsministeriet har det danske Gesandtskab i Kristiania indberettet, at der for Varer, der falder ind under de i Norge gældende Importforbud, kræves Indførselstilladelse ogsaa i Tilfælde, hvor Varerne er bestemt til Genudførsel. Det samme gælder for Varer, der ønskes indlagt paa Frilager eller Transitlager. Kun for Varer, der gaar i direkte Transit gennem Norge, er Indforselstilladelse unødvendig.

Eksport fra Spanien.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget forskellige Lister, der i alfabetisk Orden indeholder Fortegnelse over:

1. Varer, hvis Udførsel fra Spanien er forbudt.
2. Varer, ved hvis Udførsel der er at erlægge Told, men som kan udfores i ubegrænsede Mængder.
3. Varer, ved hvis Udførsel der skal erlægges Told, og som kun kan udføres i begrænsede Mængder.
4. Varer, ved hvis Udførsel der ikke skal erlægges Told, men som kun kan udfores i begrænsede Mængder.
5. Varer, for hvis Udførsel særlig Tilladelse maa indhentes i hvert enkelt Tilfælde, og for hvilke særlige Betingelser maa opfyldes, for at Udførselstilladelse kan gives.
6. Varer, som er erklæret toldfri.
7. Toldnedsættelser.

Bilagene ligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E 39.*

Østrigs Genopbygning.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om Oprettelsen af en nederlandsk Rekonstruktionsbank for Østrig med en Kapital af 10 Mill. Gylden, hvoraf 4 Mill. er tegnet underhaanden.

Den østrigske Regering har stottet Sagen kraftigt og tager Del i Tegningen, og dens diplomatiske Repræsentant i Haag vil som Statskommissær indtræde i Bankens Bestyrelsesraad.

Bankens Formaal er i første Linie at yde Kredit for Raastoffer og for at fremme den østrigske Industri.

I dette Øjemed vil Banken samarbejde med Truga A. G. für Veredlungsverkehr und für treuhändige Güterverwertung i Wien, der vil fungere som dens østrigske Repræsentant.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10 F. til 10 Aft. Sondage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

106. Paron, E.: Handbueh der Kartoffeltrocknerei. 2. Aufl. Berl. 1916. 532 S.
117. Parveek, H.: Vorlesungen über elektr. Akkumulatoren. Wien 1919. 105 S.
129b. Burgess, C. F., and G. W. Gravens: Applied Electroehemistry and welding. Chieago 1920. 145 S.
129c. Heinke, W., & E. O. Rasser: Handbueh der Papier-Textil-Industrie. Dresden 1919. 376 S.
130e. Thorne, P. C. L.: Chemistry from the industrial standpoint. Lond. 1919. 260 S.
134. Authäuser. Brennstoffkunde. Hamb. 1910. 84 S.
135. Robson, A. G., Engineering machine tools and proeesses. Lond. 1915. 317 S.
142c. Gamle kobenhavnske Skilte og Bomærker. Tegninger af Aage Jørgensen (indl. af H. Matthiessen, biogr. Noter af V. Christensen). Kbh. 1920. 46 S. + 60 Tvl.
142c. Kunst-Schmiede- und Schlosser-Arbeiten. Nürnberg 1897. Folio.
152d. Bilder- und Spiegelrahmen vorzugsweise in Schnitzarbeit. Heraus V. A. Roeper. 30 Tvl. Lpz. 1897. Folio.
153e. Kunsthandw. Details I + III. Folio. Grp. 257.
154. Engström, J. A.: Lärobok i skeppsbyggeri. 2. Uppl. 1904 med tillägshäfte 1917. Stockh. 254 S.
165. Smith, S.: Heltøjshollænderen. En teoretisk Undersøgelse. Kbh. 1919. 135 S.
165. Sehubert-Müller: Praxis der Papierfabrikation. 2. Aufl. Berl. 1919. 608 S.
176b. Hannover, E.: Keramisk Haandbog I. 585 S. Kbh. 1919.
208. Abelin, R.: Herregårdsträdgården. Stockh. 1915. 200 S.
255. Issel, H.: Sparsame Sehneelbauwesen und prakt. Typen. 36 Tafeln. Lpz. 1919. 52 S. Folio.
255. Siedle, E.: Moderne Holzhäuser. 30 Tafeln. Lpz. 1919. Folio.
257. Kunsthandwerkliche Details von Bauten und deren Einrichtungen 1750—1850 von F. Hugensehmidt. Lpz. 1911. I—III. 3 Vol. Folio.
260. Rieei, C.: Baukunst und dekorative Skulptur der Barockzeit in Italien. Stuttg. 1912. 293 S.
261. Kochs Handb. neuzeitlicher Wohnungskultur. Sehlafzimmer. N. Folge. Darmst. 1919. 192 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 21 — 1. NOVEMBER — 1920

Vor Brændselsforsyning.

I hvilken Udstrækning og paa hvilken Maade kan og bør dansk Brændsel erstatte Kul?

Af Ingeniør, cand. polyt. *M. Ib Nyeboe.*

BLANDT de mange store Opgaver, som vort Land under Krigen har maattet løse, og som ogsaa nu efter Krigen trænger sig paa, er Spørgsmaalet om Landets Brændselsforsyning ikke alene en af de vigtigste, men ogsaa en af de vanskeligste at løse, thi dels er Brændsel ganske uundværlig for Samfundet, og dels er Tilførslen af Hovedbrændslet (Kullene) begrænset vestfra og saa godt som lukket sydfra. Det abnorme Forhold, at der er indført Kul fra Amerika, ja endog Kina, kan man vel se bort fra, thi skal Danmark fremdeles have Brændsel fra Udlandet, kan man nok gaa ud fra, at det ikke er saa langt bortliggende Lande, der kommer til at levere det.

Landets Totalforbrug af udenlandsk og indenlandsk Brændsel omregnet til Kul er i Aarene før og under Krigen ifølge »Dansk Brændsels- og Kontrolforening«s Beretning af April 1919—20 — for 1920 dog revideret af mig — saaledes:

Aar	Totalimport af Kul, Koks, Cinders, Briketter Tons	Indført Brænde 4 m³ = 1 t Kul	Dansk Brænde 4 m³ = 1 t Kul	Brunkul 3 t = 1 t Kul	Torv 2,3 t = 1 t Kul	Procent dansk Brændsel af hele Forbruget	Omregnet til Kul		
							Importeret Brændsel	Dansk Brændsel	Total-forbrug
1913—1916....	3 695 000	c. 18 000	c. 200 000	0	c. 120 000	8 pCt.	3 713 000	320 000	c. 4 023 000
1917.....	2 126 000	» 9 600	» 400 000	6 000	» 565 000	31 »	2 135 600	971 000	» 3 106 600
1918.....	2 229 000	» 52 000	» 200 000	30 000	» 1 000 000	35 »	2 281 000	1 230 000	» 3 511 000
1919.....	2 316 000	» 21 000	» 150 000	30 000	» 650 000	26 »	2 337 000	830 000	» 3 167 000
1920 anslaaet..	c. 2 100 000	» 20 000	» 120 000	80 000	» 1 200 000	40 »	2 120 000	1 400 000	» 3 520 000

Det ses heraf, at vi fra før Krigen at producere 8 pCt. af vort Brændselsforbrug efterhaanden er naaet til en Produktion af 40 pCt. af Totalforbruget. Da dette er gaaet ned, maa man dog for at faa et nøjagtigt Billede regne Produktionen af det indenlandske Brændsel i Forhold til det samme Totalforbrug som før Krigen, men selv regnet paa denne Maade vil vort hjemlige Brændsel dække 35 pCt. af vort normale Forbrug.

Det ses, at vore Skove efter at have ydet det dobbelte af det normale i 1917 atter er nede paa, ja endog under det sædvanlige, og det er derfor navnlig af Tørveproduktionen det afhænger, hvor meget udenlandsk Brændsel der kan erstattes med dansk.

I denne Forbindelse er det af Interesse at gøre opmærksom paa, at næppe noget andet Land i saa høj Grad som Danmark har kunnet erstatte fremmed Brændsel med hjemligt.

Der mangler paalidelige statistiske Oplysninger om Fordelingen af Kulforbruget før Krigen. De nedenfor nævnte Tal, der er opgivet af »Statens Kulfordelingsudvalg«, gælder for 1918.

Af indforte Kul, Koks, Cinders og Briketter medgik til:

Industrien	37	pCt.
Statsbanerne	12	»
Privatbanerne	4	»
Gasværkerne	21	»
Elektricitetsværkerne	3	»
Privatforbrug	23	»
Ialt	100	pCt.

I hvor høj Grad hjemligt Brændsel yderligere kan bruges til Erstatning i de forskellige Grupper kan kun antydes og afhænger især for Industriens Vedkommende af, i hvilken Form den hjemlige Energi tilbydes.

I 1918 anvendte Industrien ikke mange Torv, Banerne heller ikke bortset fra Ventesalsopvarmningen; heller ikke Gasværkerne lagde Beslag paa Torvene, derimod anvendte de forskellige landlige Elektricitetsværker, der havde Dieselmotorer, en Del, og det er af Hensyn til Fremtiden af stor Betydning at erindre dette. Ved et udmærket Arbejde fra mange Elektricitetsbestyreres Side blev det muligt at erstatte Olien til Dieselmotoren med Torvegas fra Sugegasværker, og da denne Maade at udnytte Brændslet paa er mere okonomisk end at brænde Tørven under Dampkedler, er det af Betydning, at man har Erfaringen. Desværre er vist alle Dieselmotorerne nu igen gaaet over til at bruge Olie til Trods for, at det er mange Gange saa dyrt som Torvegas; nu staar man formentlig atter for at *skulle* bruge Torvene, og saa er Sugegasværkerne fjernede.

Hvad nu Fremtiden angaar, maa man forudsætte, at der i Forbindelse med vore Moser bygges Kraftcentraler, og at Industrien i Provinsen i endnu hojere Grad benytter Torv, og man kan derfor formentlig antage, at Halvdelen af Industriens Forbrug i 1918 kan erstattes med Tørv eller andet hjemligt Brændsel.

De gode Resultater, som Privatbanerne har naaet ved Brugen af Torv, vil maaske resultere i, at Statsbanerne ogsaa vil soge at bruge dette Brændsel paa de sekundære Baner.

Anderledes stiller det sig derimod for Gasværkernes Vedkommende, thi her gor man vist rettest i ogsaa i Fremtiden at se bort fra Torv, alene af den Grund, at Biproduktet Tørvekoks er saa godt som uanvendeligt.

Hvad endelig de private Forbrugere angaar, tor man nu gaa ud fra, at Kendskabet til Anvendelsen af vort hjemlige Brændsel ikke blot paa Landet, men ogsaa i Byerne nu er saa udbredt, at man, naar Landets okonomiske Status kræver det, kan forsvare at paalægge Husholdningerne i Byerne at anvende dansk Brændsel, naar Kulpriserne er uforholdsmæssig store, men dog kun hvis dette bliver tilbudt til Priser, som ikke medfører Tab for Forbrugerne i Forhold til Kul. Om man kan erstatte Halvdelen eller en Trediedel af de i Tabellen angivne 23 pCt., er det umuligt at sige. Det maa i denne Forbindelse ikke glemmes, at allerede en stor Del af Opvarmningsbrændslet er erstattet med Brænde og Torv, men hvis man antager, at endnu en Fjerdedel af Husholdningsbrændslet, der anvendtes i 1918, kan erstattes med andet Brændsel, kommer man til det Resultat, at formentlig endnu $^1/_4$ af indfort Brændsel kan erstattes med hjemligt Brændsel; det vil sige, at vi i Stedet for som i 1918 at indfore c. 223 000 Tons Kul, Koks, Cinders og Briketter skulde kunne nojes med at indfore 167 000 Tons. For 1920 vil Forholdet blive, at vi i Stedet for, som anslaaet, at importere 2,1 Mill. Tons Kul kun skulde importere 1,6 Mill. og altsaa skulde producere hjemligt Brændsel svarende til c. 2 Mill. Tons Kul, og heraf skulde Torven erstatte $^3/_4$ Mill. Tons Kul, Brænde og Brunkul Resten, og vi er hermed oppe paa det maksimale Forlangende, der vil blive stillet til vore Mosers Ydeevne, idet Resten af vort Brændsel, selv under vanskelige Forhold, bor være Kul til Banerne, Gasværkerne og Industrien. Skal vi erstatte mere, maa det næste Skridt være Elektrificering af Banerne.

Der er foran gaaet ud fra, at Industrien for at kunne undvære Kul maa have hjemligt Brændsel tilbudt i Form af Elektricitet. I 1900 rejste afdode Professor Steenberg Sporgsmaalet om Elektricitetsværker ved Mosen, og skønt der i de mange Aar siden har været talt og skrevet meget om det naturlige i at bruge Mosernes Energi paa denne Maade, er vi dog ikke naaet et Skridt videre. Moserne har aldrig kunnet smigre sig med vor Industris Bevaagenhed; at der nu maa ske en Forandring, anser jeg for givet, og det kan hurtigst ske og bor derfor kun ske paa den Maade, at Staten selv eller maaske bedre en stor Kommune i Forbindelse med Staten bygger en passende stor elektrisk Central ved en Mose og derved fremskaffer Beviser for, om Sagen er rentabel eller ikke. Hvorvidt en elektrisk Mosecentral skal baseres paa Gas eller Damp, kan der maaske være Sporgsmaal om, men den forste Central bør sikkert have Maskiner af

begge Arter, og denne første Central maa ikke sættes i Forbindelse med en Udnyttelse af Biprodukter; dette Spørgsmaal, som beskæftiger saa mange Mennesker i mange Lande, er saa vidt jeg ved endnu ikke naaet saa langt frem, at det vil være forsvarligt at forsinke og fordyre et første Anlæg dermed. Det er i denne Forbindelse af Interesse at vide, at vi her i Landet har over 50 Moser paa over 100 ha, et Moseareal, der i Almindelighed vil kunne afgive 1000 HK i 30 Aar.

Hvad Brunkullene angaar, er det selvsagt uøkonomisk at transportere et Brændsel med mindst 50 pCt. Vand, selvom Brændslet til Trods for det store Vandindhold er fuldt anvendeligt. Ogsaa for Brunkullenes Vedkommende maa der stilles Krav om, at der hurtigst muligt bygges en Central i Forbindelse med Lejerne. Den behøver ikke at være særlig stor, men samtidig med at levere Elektricitet, skal den kunne afgive Varme og Kraft til Torring og Brikettering af Brunkullene; paa denne Maade vil vi faa et Brændsel, som bedre end noget andet hjemligt Brændsel kan erstatte Kullene i Byerne.

Til Trods for den store nationaløkonomiske Betydning, Spørgsmaalet om Mosernes Udnyttelse rummer, maa det med Skam siges, at ingen ved, hvor store Mosearealer der findes i Landet; men anslaar man dem til 80 000 ha eller c. 145 000 Tdr. Land, er der vist overvejende Sandsynlighed for, at man er paa den sikre Side. Beregner man Gennemsnitsdybden til 2 m, vil 1 ha afgive 8 Mill. Stk. eller c. 3000 Tons Tørv, og Totalbeholdningen af Tørv i vore Moser skulde derefter være 240 Mill. Tons, som svarer til 100 Mill. Tons Kul. Hver ha afgiver herved Raamateriale til en Salgsværdi af 120 000 Kr. (eller 70 000 Kr. pr. Td. Land), og Mosearealet faar, efter at Torven er fjernet, ofte større Værdi end før. Jeg tager Forbehold mod, at disse Tal anvendes overfor Vildmoserne!

Det vil herefter ses, at Landets Tørvemoser alene i 50 Aar og sammen med Brænde og Brunkul i 60 Aar kan afgive Brændsel svarende til de ovenfor kalkulerede 2 Mill. Tons Kul, som vi skal erstatte om Aaret.

Jeg skal senere komme tilbage til Mosernes rationelle og systematiske Udnyttelse. Paa dette Sted skal jeg kun angaaende det forsvarlige i at afdrive Moserne i Løbet af 60 Aar pege paa, at Englands Kul med en Produktion som for Krigen vil være opbrugt i mindre end 200 Aar. Under Hensyn hertil og i Betragtning af de Fremskridt paa Energiudvindingens Omraade, som man er berettiget til at vente, er det endog muligt, at man bør gaa ud fra en kortere Udnyttelsestid end 60 Aar; saa meget mere som det vel maa anses for sandsynligt, at Fremtiden vil medføre mere stabile Forhold i Kulproduktionen, og da turde man vel, saalænge Forholdene er saa abnorme som nu, tære stærkere paa vort hjemlige Brændsel. Det er derfor langtfra usandsynligt, at det vil være forsvarligt at elektrificere vore Baner med vore Torvemoser som Kraftcentrer. At erstatte stort mere end forudsat af Industriens Brændsel med Torv vilde medføre, at Fabrikerne i tilsvarende Udstrækning maatte søge ud til Moserne; dette vilde ganske vist være en naturlig Ting for adskillige nye Fabriker, men næppe naturligt for de allerede eksisterende.

Disse Antydninger aabner i Virkeligheden store Perspektiver for den danske Torveindustri. Vi har allerede i det foregaaende gjort opmærksom paa, at det helt afhænger af Torveproduktionen, hvor meget udenlandsk Brændsel der kan erstattes med dansk, nu da Skovene atter er nede paa deres sædvanlige Ydelser. Det kan derfor være af Interesse ganske kort at kaste et Blik paa de Kaar, hvorunder vor Torvemoseindustri har arbejdet. Det maa straks siges, at vor hjemlige Tørvemoseindustri i de c. 50 Aar, i hvilke den har eksisteret, ikke har arbejdet under gunstige Forhold. Mange og ofte ret dyre Eksperimenter har Sagen været Genstand for, og man kan vist trygt sige, at de alle er resulteret i Tab og Skuffelser, naar Maalet for Eksperimentet har været at lave andet end en ganske almindelig god Brændetørv; stadig har man glemt eller ikke forstaaet, at et Produkt, der skulde bringes paa Markedet til en Pris af mindre end $^1/_2$ Øre pr. Pund, ikke taaler nogen omstændelig eller unødvendig Behandling. De Fabrikanter, som har holdt sig til Fremstillingen af en almindelig god Tørv, har kunnet klare sig, men heller ikke mere. De mange nye Fabrikanter, som kom til under Krigen, og som ofte var ganske ukendt med de mange og vanskelige Spørgsmaal, som Torvefabrikationen frembyder, maatte snart erkende, at Torvefabrikationen krævede større Forudsætninger end at have Brugsret over en Mose.

En af de store Vanskeligheder ved Torvefabrikationen er den forholdsvis store Driftskapital,

som udkræves i de 3—4 Driftsmaaneder, og som ofte medfører, at Fabrikanten, der lober Risikoen, maa afstaa uforholdsmæssig meget til dem, der financierer Foretagendet. Det er derfor sikkert nødvendigt, at hvis Staten onsker Moserne udnyttet ved privat Drift, maa den hjælpe anerkendt dygtige Producenter, der arbejder i gode Moser, til Driftslaan, og dette kan vistnok ske uden Risiko for Staten, naar det bliver muligt for Producenterne at stille den producerede Tørv som Sikkerhed for Driftslaanet. Dette lader sig ikke gore for Tiden af Hensyn til Lov af 25. Marts 1872, §§ 152 og153. Denne Lov bor derfor vistnok ændres, hvis Storproduktionen af Torv skal muliggores. Det skal i denne Forbindelse nævnes, at f. Eks. den svenske Stat stiller meget store Summer til Raadighed som Driftslaan.

Ovenfor er der regnet skønsmæssigt med den Tørvemasse, som kan antages at staa til Landets Raadighed. Det er klart, at dette Skon maa erstattes med virkelig Kundskab.

Spørgsmaalet om en systematisk Undersogelse af Landets Moser blev allerede rejst for c. 15 Aar siden af det daværende Moseselskab; da dette Selskab for c. 10 Aar siden gik op i Hedeselskabet, blev Spørgsmaalet optaget paa dette Selskabs Program uden dog i den forlobne Tid at være kommet sin Losning væsentlig nærmere. Da Forholdene imidlertid har udviklet sig saaledes, at dette Spørgsmaal nu maa besvares hurtigt, maa man kræve, at en særlig Statsinstitution tager Sagen op. Men Statens Grundforbedringsvæsen, som ogsaa har Spørgsmaalet paa sit Program, vil lige saa lidt som Hedeselskabet kunne løse Opgaven paa en fyldestgørende Maade. Det, der kræves, er en Institution, der *kun* beskæftiger sig med denne Sag, og under vor nuværende Brændselssituation er hver Dag der gaar det samme som Tab[1]). Hvert Aar udnyttes visse Moser altfor stærkt, saaledes at Oplandet i de følgende Aar maa have sit Forbrug af Brændsel transporteret pr. Bane andetsteds fra, hvilket betyder direkte Tab i Penge for Mosens Opland og indirekte Tab for andre Moser derved, at der lægges mere Beslag paa det i Forvejen knappe Banemateriel.

Den foreslaaede statslige Moseinstitution vilde blive en selvfølgelig og uundværlig Parallel til, hvad Skovtilsynet er for Landets Skove; det er i denne Forbindelse bemærkelsesværdigt, at medens man skærmer og beskytter Skovene, som dog har det frem for Moserne, at de kan erstattes ved nye Skove, er der i dette Land absolut intet gjort for at beskytte Moserne, som ikke kan erstattes, og som brændselsmæssigt set i et Par Menneskealdre kan og maaske vil komme til at yde 10 Gange saa meget som Skovene.

Man vil kunne sammenfatte de Opgaver, der hurtigst muligt bor tages op, i følgende fem programmæssige Punkter:

1) En systematisk Undersogelse af alle de danske Torvemoser, saaledes at man saasnart som muligt kan blive klar over, hvad de med fuld Udnyttelse vil kunne udbringe,
2) En Klassificering af de forskellige Arealer, hvor der med Fremtiden for Øje træffes passende Bestemmelse med Hensyn til Udnyttelsen,
3) de ovenfor omtalte Driftslaan, der for mange Mosers Vedkommende vil være en Forudsætning for privat Drift,
4) Krav om at der hurtigst muligt anlægges et Elektricitetsværk ved en Mose, og
5) at der bygges et Kraftværk, eventuelt et Elektricitetsværk i Forbindelse med Brunkullejerne til Torring og Brikettering af Brunkullene.

Det er selvsagt, at Forudsætningen for, at vore Moser og Brunkullejer skal kunne yde bedst muligt, er, at man har noje Kendskab til hvert enkelt Areal. Dette stiller sig for Mosernes Vedkommende saaledes, at man udsondrer Arealerne i

a) dem, der absolut ikke kan eller bør bruges til Tørveindustri,
b) dem, der bor udnyttes til Tørveindustri med senere landøkonomisk Udnyttelse for Øje,
c) og endelig dem, der ikke senere kan udnyttes til Landbrug og derfor i fuld Dybde bør udnyttes til Tørveproduktion.

Saasnart man gennem en saadan Undersøgelse er blevet klar over Mosearealernes Udstrækning, Indhold og Kvalitet, bor man tage det næste programmæssige Punkt op, dog ikke saaledes at forstaa, at alle Moserne først skal undersoges for de klassificeres — dertil er der ikke Tid, de to

[1]) Som en Mønsterafhandling i denne Retning skal jeg anføre det Arbejde, som Albertusuniversitetets geografiske Institut i Konigsberg har udgivet om Kurlands Moser ved Dr. Joh. Dreyer, og dette Værk, der til de mindste Enkeltheder beskriver alle Moserne i Kurland saavel i geografisk, topografisk og agrikulturel Henseende som med Hensyn til Mosernes Udnyttelse, er fuldført paa et Aars Tid under Krigen, medens Tyskerne besatte Kurland.

Arbejder bør for samme Mose følge rask efter hinanden. Her er det Hensynet til Fremtiden, som kræver, at ethvert enkelt Moseareal klassificeres med Hensyn til Udnyttelsen, hvorved menes, at dets Udnyttelse gøres afhængig af dets Beliggenhed. En Mose bør saaledes forbeholdes dens naturlige Opland og indenfor dette udnyttes under særligt Hensyn til Husholdningsforbruget og kun kunne stilles til Industriens Raadighed, hvis den er rigelig stor til dette Brug. Paa den anden Side skal en stor Mose, saaledes beliggende, at Industrien kan udnytte den, uden at der derved tages noget fra de private Husholdninger, kunne udnyttes af Industrien. I alle Tilfælde bor det dog være en Selvfolge, at der er faste Regler at gaa efter, saaledes at de ovenfor nævnte Bestemmelser for eventuel landokonomisk Udnyttelse noje følges; at der hermed følger Indskrænkninger i den private Ret til at udnytte Moserne og eventuelt tillige Ekspropriationsmuligheder, er Forhold, som længe har været kendt i andre Lande.

Ved Brændselslovens Ophor den 31. Oktober 1920 bliver Forholdet, at Skovhugsten og Fordelingen af Brændet stadig reguleres, medens Moserne staar uden noget Tilsyn. Da de siden 1917 eksisterende Brændselslove kun havde til Hensigt at fremskaffe mest muligt hjemligt Brændsel og at fordele dette til Befolkningen, kunde Lovene, som overfor Moserne maatte bygge paa bar Bund, kun lose deres Opgave ved at byde Tørveproducenterne en Maksimalpris, der i hvert Tilfælde til at begynde med var høj; det var ikke Brændselsnævnets Opgave at organisere Mosernes rationelle og programmæssige Udnyttelse. Det er derfor ogsaa naturligt, at den nye Lov kun omfatter Skovene, om hvilke man har den nødvendige Viden, og ikke Moserne, til hvilke man kender for lidt til at kunne administrere paa langt Sigt, uden at der forud anstilles store og omfattende Undersogelser saaledes som omtalt. Det, der for Mosernes Vedkommende nu skal tilvejebringes, er et systematisk Program, der tager langt Sigt, og enhver, der har virkeligt Kendskab til dansk Mosedrift, vil indromme, at det vil være uforsvarligt, hvis Opgaven ikke *straks* tages op til grundig Behandling.

Til Beroligelse for dem, der mener i mit Krav at skimte en vidt forgrenet Produktions- og Fordelingsinstitution, skal jeg anfore, at efter min Mening vil Opgaven blot udkræve et Kontor, der foruden Lederen kun behover en halv Snes Mennesker og saa naturligvis en Lov, der giver Indenrigsministeriet Bemyndigelse til at beskytte Moserne og kontrolere deres Udnyttelse.

Det er muligt, at et saadant Kontor, der har en Del Assistenter rejsende i Landet i Aarets 6 Maaneder, vil koste 100 000 Kr. eller mere om Aaret. Dette Tal kan dog næppe afskrække nogen, naar man ved, at vi for Tiden importerer for en Million Kroner Kul pr. Dag.

Til Slut et Par Tal vedrorende vor Tørveproduktion. Danmarks Produktion af Maskintørv var i 1902 c. 50 000 Tons. Dette Tal er gradvis steget, indtil det i 1913 var fordoblet, og man kan vist anslaa Skæretørvsfabrikationen til noget lignende, saaledes at den totale Produktion Aaret før Krigen højt regnet var 200 000 Tons. I 1918 steg Produktionen til $2^1/_4$ Mill. Tons for i det folgende Aar at gaa ned til $1^1/_2$ Mill. Tons. I 1920 ligger Tallet sandsynligvis mellem 2 og $2^1/_2$ Mill. Værdien af Produktionen iaar paa 2 Mill. Tons vil svare til c. 100 Millioner Kroner, og disse Torv erstatter Kul svarende til et Belob af 160 Millioner Kr., hvilket altsaa er det Belob, med hvilket dansk Torveindustri i 1920 har forbedret vor økonomiske Status. Den nævnte Tørveproduktion har givet henved 40 000 Mennesker Beskæftigelse ved Fabrikation, Transport o. s. v. i c. 5 à 6 Maaneder af Aaret og har desuden givet saavel Statsbaner som Privatbaner store Indtægter.

Industriraadet har foreslaaet Indenrigsministeriet at nedsætte en Kommission, der skal overveje de Muligheder, Landets forskellige Kraftkilder byder. Da vi staar paa bar Bund med Hensyn til Kendskab til Kildernes kvantitative Værdier — Skovene undtagne — synes det mig, at Kommissionens fornemste Opgave vil blive at skaffe Mulighed for at opstille Forsogsværker, hvad enten det angaar Moser eller Vindkraft. Skal der gaas i Detailler, vil Tiden forspildes.

Tørvehandel.

Vi har modtaget følgende:

Som bekendt indførtes af Brændselsnævnet Tørvehandel med Analyse, idet der fastsattes en Norm for en Normal-Tørv. En saadan Tørv skulde have 40 pCt. Vand og Aske med højst 6 pCt. Aske, men indeholdt den mere (som oftest Lavmosetørv), var den alligevel Normaltørv, selv om den indeholdt 45 pCt. Vand og Aske med 11 pCt. Aske.

Aarsagen var formentlig at fremme Tørveproduktionen, ogsaa i de daarlige Moser, men det var og blev forkert. Det er og bliver det rigtige at betale efter Kvaliteten.

Derfor burde det være en Opgave for Industriraadet eller for Dansk Brændsels- og Kontrolforening at udgive en Tabel over de forskellige betydende Mosers Brændværdi ved de forskellige Vand- og Askeprocenter.

Jeg har liggende en Udregning, foretaget af Quists Laboratorium, over en god Højmosetørv fra Sydjylland, den ser saaledes ud:

50 pCt. V. og A.	2883	total	og	2466	nyttige	Kalorier	
40 — —	3458	—	-	3077	—	—	Normaltørv.
30 — —	4036	—	-	3691	—	—	
20 — —	4611	—	-	4303	—	—	
Vandfri	5496	—	-	5243	—	—	

Med de af Jydsk Tørvefabrikantforening fastsatte Priser, 42 Kr. pr. t for en Normaltørv, stigende med Bankrente c. 30 Øre fra 1. Oktober og formentlig nu med Skur- eller Stakpenge 5 Kr., samt en Agent eller Mellemhandler 2 Kr., bliver Prisen for en Normaltørv c. 50 Kr. pr. t.

Lægges hertil for Jernbanefragt og Hjemkørsel 10, 20 eller 30 Kr. pr. t faas følgende Priser pr. 100 Kalorier:

	Pris		Pris	
	pr. t i Banevogn	pr. 100 nyttige V. E.	pr. t inkl 10 Kr. til Fragt m. m.	pr. 100 nyttige V. E.
50 pCt. V. og A.	42,5	172 Ø.	52,5	213 Ø.
40 — —	50,0	162 —	60,0	194 —
30 — —	57,5	156 —	67,5	183 —
20 — —	65,0	152 —	75,0	174 —

	Pris		Pris	
	pr. t inkl. 20 Kr. til Fragt m. m.	pr. 100 nyttige V. E.	pr. t inkl. 30 Kr. til Fragt m. m.	pr 100 nyttige V. E.
50 pCt. V. og A.	62,5	253 Ø.	72,5	294 Ø.
40 — —	70,0	225 —	80,0	260 —
30 — —	77,5	210 —	87,5	237 —
20 — —	85 0	197 —	95,0	221 Ø.

Man vil heraf se, at der er *absolut Fordel* ved at købe *efter Analyse*, idet *Varmeenhederne betales lavere, jo mindre Vand der findes i Tørven.*

Hertil kommer de indirekte Fordele som haves ved at anvende saa tørt Brændsel som muligt.

Til Sammenligning kan anføres, at for Kul med 7000 V. E. er Prisen pr. 100 V. E.

ved en	Kulpris af	200	Kr. pr. t	287 Ø.
—	—	220	—	315 —
—	—	240	—	334 —
—	—	260	—	373 —
—	—	280	—	400 —

og saa forsvinder Pengene i Røg, medens de ellers forbliver i indenlandsk Omsætning og fylder Statskassen med Penge.

Jo mere Tørveindustrien knæsættes som en aldeles nødvendige Faktor for at undgaa Landets Ruin, des mere nødvendigt er det at faa Tørvehandelen fastlagt i saa rigtige Folder som muligt og dertil hører:

1. Kontrol med Afsendelsen af Tørv, saa Køberens Interesse varetages.
2. Kontrol med Prøveudtagningen.
3. Lukkede Banevogne eller Vogne med Presenninger til Tørvs forsendelse, idet det fornødne Antal Vogne for Transporten stilles til Raadighed og indrettes for Tørvenes gode Forsendelse.
4. Kontrol med Produktionens Størrelse, saa der ikke indføres mere Brændsel end Landet virkelig har behov.
5. Kontrol med Moserne, saa disse ikke ødelægges ved Rovdrift.

Naar disse 5 Punkter udføres betryggende for alle Parter, vil vor Tørveindustri kunne vokse sig stor og god.

For daarlige Moser bliver Betalingen pr. 100 V. E. ab Mose noget større, men haves den foreslaaede Tabel, kan enhver selv undersøge, naar det betaler sig at bruge dens Torv, idet de daarlige Moser ofte ligger bekvemt, saa Transportomkostningerne bliver smaa.

Industriraadet har foreslaaet Nedsættelse af en Kommission for at undersøge Mulighederne for en bedre Udnyttelse af det hjemlige Brændsel, og dette maa absolut siges at være opportunt, men denne Kommission maa have stillet de nødvendige Midler til Raadighed, saaledes at Forsøg kan gøres effektivt.

Ligesom Landbruget har Forsøgsgaarde rundt i Landet, bør Mosebruget støttes ved, at der oprettes Forsøgsvirksomheder, hvor de forskellige Metoder kan prøves praktisk, og hvor Kursus i Mosedrift og Kendskab til Tørv gives, ligesom der rundt i Landet maa gives Kursus i Fyring med de forskellige Slags Tørv.

Dette er nødvendigt, for endnu i Aar er det aldeles forbløffende at mærke den Uforstand, som Købere lægger for Dagen. Personlig har jeg fornylig set, at en Mejeribestyrer, der havde reklameret over en knastor Højmosetørv, der havde c. 3500 V. E., fordi han ikke kunde holde Spænding med den, fremviste en Engtørv, knitrende af Sand og hvid af Svolv som prima og langt at foretrække. Den kunde han nemlig holde Dampen oppe med, uagtet den næppe havde over 2000 V. E., men den var tung, fast og sort under Svovlet.

Med de Transportvanskeligheder, der haves, og med de Priser, der efterhaanden er nødvendige, maa og bør Tørveindustrien forbedres ved nye Metoder, ligesom nye Veje bør betrædes.

I »Mitteilungen des Vereins zur Förderung der Moorkultur im Deutschen Reiche« har Prof. *Keppeler* undersøgt, om der er Sammenhæng mellem Fortørvningsgraden og Brændværdien, og han kommer til, at disse to følges ad i samme Mose, men det er forbavsende, saa lidt Brændværdien tiltager.

Udregnet for 25 pCt. Vandindhold har Mosetørven med 9 pCt. Fortørvningsgrad 2980 V. E., ung Sfagnumstorv 44 pCt. Fortørvningsgrad og 3285 V. E., og de ældste Lag med en Fortørvningsgrad paa $75^1/_2$ pCt. har kun 3790 V. E.

Derfor bør *hele Mosen udnyttes*, vi har ikke Raad til at kaste noget bort, der er anvendeligt, da Danmark ikke hører til de brændselsrige Lande.

Her skal *atter* fremhæves *Tørvs Anvendelse i Gasværker*. Der er ingen Tvivl om, at med de rette Tørvs Anvendelse hertil kan opnaas gode Resultater, og

mange Gasværker har allerede haft Glæde af at anvende Torv. Alene Horsens Gasværk har fra 1. Juni 1918 til 1. Juni 1919 anvendt 13764 ts udenlandsk Brændsel, 7823 ts Tørv og 6189 ts Brænde til Forgasning og undgik derved Rationering af Gasforbruget.

P. Sletting,
M.I.F.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Arbejdstempo.

Kommissioner og Kommissioner er som bekendt to Ting, og at ikke alt er gjort blot med en Kommissions Nedsættelse, herom vidner folgende lille muntre Historie fra Norge.

For at undersoge Produktionsforholdene i Bygningsindustrien i Kristiania nedsatte det norske Socialdepartement i December 1919 en Kommission paa 3 Medlemmer, hvoriblandt Statens Boligdirektør, for at skaffe Klarhed over de nuværende Produktionsforhold indenfor Bygningsindustrien. Et af de Forhold, man særlig skulde undersoge, var det langsomme Arbejdstempo just i dette Fag — et Tempo som ogsaa er kendt andet Steds! Kommissionen, der selvfolgelig skulde træde i Forbindelse baade med Arbejdsgivere og Arbejdere i de forskellige Byggefag m. m., fik derfor populært Navnet »Arbejdstempokommissionen«.

Det lykkedes Kommissionen at faa afholdt tre Moder i Begyndelsen af Aaret 1920. Efter at Boligdirektøren var fratraadt sit Embede, meddelte han, at han ikke kunde fortsætte som Kommissionens Formand, idet han forudsatte, at den nye Boligdirektor overtog dette Hverv. Men medens den oprindelige Formand saaledes betragtede sig som fratraadt fra Maj 1920, skete der ingen Afgorelse med Hensyn til hans Efterfølger. Siden har man overhovedet intet hort fra Kommissionen; der har ikke været afholdt Møder, og Kommissionen synes at være baade gemt og glemt af sine egne Medlemmer. Tidsskriftet »Norge Industri« har henvendt sig til et af disse, der erklærede, at han ikke vidste, hvem der var Formand, og om der overhovedet var nogen. Forst i de sidste Dage har Socialdepartementet gjort samme Opdagelse og henvendt sig til den oprindelige Formand med Anmodning om at fungere videre.

Det nævnte norske Tidsskrift bemærker hertil spogefuldt, at det maaske var paa sin Plads at faa nedsat en ny Kommission til at undersoge Arbejdstempoet indenfor »Arbejdstempokommissionen« og for den Sags Skyld ogsaa indenfor Statsdepartementerne overhovedet.

Regulering af svenske Toldsatser.

Det svenske Kommerskollegium har nu iflg. svensk »Socialdemokraten« afgivet Betænkning vedrørende det af den svenske Uldindustri rejste Spørgsmaal om Udstedelse af Importforbud for Uldvarer for at beskytte den svenske Industri mod den overhaandtagende udenlandske Konkurrence.

Kommerskollegiet udtaler, at det maa give Uldfabrikanterne Ret i, at den paagældende Industri for Tiden er stedt i store Vanskeligheder fremkaldt ved den stærkt stigende Import og de høje indenlandske Produktionsomkostninger. Kollegiet mener dog ikke, at et Importforbud vil være at anbefale. Derimod udtaler Kommerskollegiet sig for, at man tager fat paa en særlig Undersøgelse med det Formaal at foretage en provisorisk Regulering af visse Toldsatser for derigennem at kunne gengive Uldindustrien den samme Stilling i Forhold til den udenlandske Konkurrence, som Industrien havde inden Verdenskrigen.

Regulering af belgiske Toldsatser.

Som bekendt har Frankrig allerede ifjor i Overensstemmelse med Prisforskydningerne multipliceret sine Vægttoldsatser med 3, og nu er Belgien fulgt efter, idet en Lov har givet Regeringen Bemyndigelse til foreløbig for et Aar paa nærmere Betingelser at multiplicere Vægttoldsatserne med en Koefficient, som ikke maa overstige 5.

Den afgørende Forskel.

Virkningerne af Loven om Bedriftsraad kan nu efterhaanden gores op i den tyske Industri. De synes ikke at være særlig opmuntrende for alle dem, der nu tror, at Slagordet »Socialisering« skal lose alle Knuder. Dog synes Resultaterne at være forskellige. Fra de store Daimler-Fabriker i Stuttgart foreligger en Beretning, der er et graverende Anklageskrift mod Bedriftsraadsloven. Det oplyses, at Bedriftsraadene i den Grad har nedbrudt hele Ledelsens Autoritet, og at Produktionen gaar mod fuldstændig Ruin. Samtidig med at Lonningerne ved Bedriftsraadenes Hjælp er forceret yderligere frem, er Arbejdsydelsen gaaet ned til et Minimum, Tyverier tiltaget i en hidtil ukendt Maalestok, og Ligegyldighed og Sloseri under Arbejdet er vokset. Da det netop var paa alle disse Omraader, at Bedriftsraadene med deres Paakaldelse af Arbejdernes Medansvar og Medarbejde skulde vise deres velsignelsesrige Virkninger, tor Beretningen jo ikke netop kaldes opmuntrende. Den minder stærkt om russiske Tilstande.

Samtidig med denne Beretning foreligger imidlertid en Meddelelse af ganske anden Art fra de ikke mindre kendte »Draeger-Werke« i Lübeck, hvori omtales denne Virksomheds socialt og moderne udbyggede Organisation, der stammer fra Aar tilbage før Krigens Udbrud. Ad frivillig Vej og organiseret efter Ledelsens Initiativ er her udviklet et System af kombineret Akkord-Præmie-Lon (der iovrigt ogsaa vides at være forsogt med Held i en stor dansk Virksomhed) samt Arbejderudvalg, der indgaar naturligt i hele Fabrikens Organisation. Herigennem er det lykkedes baade at bevare en sund Arbejdsudvikling indenfor Virksomheden saavel som at holde Produktionsomkostningerne nede ved at gøre Arbejderne aktivt interesserede i Virksomhedens Økonomi.

De to Beretninger synes at afgive det bedst mulige Vidnesbyrd om, hvilken Vej man skal gaa og hvilken ikke for at naa virkelige Reformer indenfor Industrien.

□□□□□□

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Oversigt over engelske Udstillinger og Messer.

Industriraadet har fra Federation of British Industries modtaget følgende Liste over de Udstillinger og Markeder, der agtes afholdt i England i den kommende Tid.

Det bemærkes, at Industriraadets Sekretariat er villigt til at fremskaffe nærmere Oplysninger om disse.

International Motor Exhibition.

November 4th—13th at Olympia, and the White City, organized by the Society of Motor Manufacturers and Traders, Ltd. 83 Pall Mall, S. W. 1.

Laundry Trades Exhibition.

November 7th—24th at Royal Agricultural Hall, Islington.

The Cycle and Motor Cycle Show.

November 29th—December 4th at Olympia. Organized by the Cycle and Motor Cycle Manufacturers and Traders Union, Ltd. The Towers, Coventry.

Glasgow Shipbuilding, Engineering and Electrial Exhibition.

Kelwin Hall, Nov. 8th—Dec. 4th. Apply J. M. Freer, Kelwin Hall, Glasgow.

International Advertising Exhibition.

White City, November—December. Apply to S. G. Houghton. 167 Strand. W. C.

Toy and Fancy Goods Exhibition.

King's Hall, Manchester, January 3rd—14th 1921.

British Industries Fair.

February 21st to March 4th 1921.

International Building Trades Exhibition.

Olympia, April. Apply Directors, 43. Essex Street. Strand. W. C. 26.

International Rubber Exhibition.

London, June, 1921.

Fremmede Ud- og Indførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Deutscher Reichsanzeiger« af 4. og 6. Sept. d. A. indeholdende Bekendtgørelser angaaende Udførselsforbud fra *Tyskland* for Varer af Sten og andre mineralske Stoffer.

Disse Bekendtgorelser henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat *Journal Nr. E 38.*

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Deutscher Reichsanzeiger« Nr. 196 af 1. Okt. d. A. indeholdende Bekendtgørelse af 28. Aug. d. A., hvorefter der er udstedt Forbud mod Indførsel af Agavefibre og -trævler og Kokostrævler til *Tyskland* fra 5. Sept. d. A.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »Deutscher Reichsanzeiger« af 17. Sept. d. A., hvoraf det fremgaar, at Indførsel af bleget og kartet Bomuld til *Tyskland* er forbudt fra 16. Sept. d. A.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Udklip af »Board of Trade Journal« af 10. Sept. 1920, hvoraf det fremgaar, at Udførselsforbudet for Linoliefrø fra *England* er ophævet fra 9. Sept. d. A.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en *belgisk* Bekendtgørelse af 10. Sept. d. A., gaaende ud paa, at Fabrikanterne af Kurvemagerarbejde fra 20. Sept. d. A. kan opnaa Udførselstilladelse for Vidier af over 2 m Længde. Udførselstilladelse gives for Partier paa 300 Bundter af en Meters Omkreds i Bunden og gives kun, indtil et Antal af 20 000 Bundter er naaet.

For at opnaa Udførselstilladelse maa man henvende sig i Ministère des Affaires Économiques, Place Madou 8.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en *belgisk* Bekendtgørelse af 14. Sept. d. A. indeholdende en Liste over Varer, for hvis Ind- eller Udførsel der behøves License. Nævnte Liste henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E 42.*

I Industriraadets Sekretariat henligger under *Journal Nr. E 43* nogle gennem Udenrigsministeriet modtagne Udklip af »The London Gazette« indeholdende Ændringer i de gældende *britiske* Udførselsbestemmelser.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der den 15. Oktober er udstedt Importforbud for Kartoffelmel til *Norge.*

License fra dette Forbud kan undtagelsesvis opnaas hos Provianteringsdepartementet, Kontoret for Importforbud, Schwensensgt. 6, Kristiania.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Underretning om, at det *norske* Udførselsforbud for Tran og Olier af Fisk og andre Havdyr er ophævet.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 22 — 15. NOVEMBER — 1920

Den overordentlige Kommission og vor hjemlige Produktion.

Den danske Sæbeindustris Stilling.

SOM et slaaende Eksempel paa den Undergravning af den hjemlige Produktion, som Krigstidens Statsformynderskab over Erhvervslivet betyder, foreligger en Sag fra vor Sæbeindustri, til Belysning af hvilken vi gengiver følgende Skrivelse fra Industriraadet til Indenrigsministeriet:

»I en Tid, hvor det, med Henblik paa Forbedringen af den danske Valuta, er af den allerstørste Betydning, at de forskellige Erhverv stilles saa frit som muligt derved, at de frigøres for de forskellige Restriktioner, der var foranlediget ved Verdenskrigen, har Industriraadet med stedse stigende Uro bemærket, at man indenfor Den overordentlige Kommission i høj Grad synes at savne Forstaaelsen heraf. Som et Eksempel herpaa tillader Industriraadet sig at fremsætte nedenstaaende Redegørelse vedrørende Kommissionens Stilling til en Ophævelse af de gældende indskrænkende Bestemmelser for den danske Sæbeindustri.

Under Krigen, da der herhjemme herskede Mangel paa Fedtstoffer og de øvrige Raastoffer til Sæbefabrikation, blev der af Indenrigsministeriet udstedt regulerende Bestemmelser for Handelen med og Fremstillingen af Sæber og andre Vaskemidler. Disse Bestemmelser var kun udstedte med den indenlandske Fabrikation for Øje, idet Tilførsler fra Udlandet af Sæbe paa daværende Tidspunkt var udelukket, og Bestemmelserne gjaldt saaledes ikke for Sæbe fremstillet i Udlandet.

Da Forholdene med Hensyn til Forsyning med Raastoffer og Indførslen af udenlandske Sæber ved Krigens Afslutning igen blev nogenlunde normale, var det at forudse, at den danske Sæbeindustri vilde komme til at ligge under i Konkurrencen med Udlandet, hvis den indenlandske Industri stadig var hemmet i sin Bevægelsesfrihed af regulerende Bestemmelser samtidig med, at Udlandet kunde indføre hvilkesomhelst Kvaliteter.

Saa tidligt som i Marts Maaned 1919 (altsaa for $1^1/_2$ Aar siden) henvendte Industriraadet sig derfor til Den overordentlige Kommission med Anmodning om, at de danske Sæbefabriker maatte blive fritaget for de regulerende Bestemmelser, særlig under Hensyn til den udenlandske Konkurrence, for hvilken ingen regulerende Bestemmelser forelaa. Den overordentlige Kommission vilde ikke gaa med hertil og ophævede kun en Del af Bekendtgørelserne, medens Resten stadig var gældende. I August Maaned 1919 anmodede Industriraadet igen Kommissionen om, at de nævnte Bekendtgørelser maatte bortfalde, men ogsaa denne Gang uden at opnaa det ønskede Resultat.

Følgen blev, hvad man havde forudset og forudsagt. Den udenlandske Industris Afsætning i Danmark voksede enormt. Indførslen af Toiletsæbe og Sæbe til Vaskebrug steg fra 205 Tons i 1913 til 1823 Tons i 1919. Ogsaa i den forløbne Del af 1920 har der været en betydelig Import. For den danske Sæbeindustri var det en saare alvorlig Sag at se det danske Marked glide over til den udenlandske Industri, og i September Maaned i Aar henvendte man sig paany til Den overordentlige Kommission for at faa Bekendtgørelserne hævet, saaledes at man paa lige Fod kunde optage Konkurrencen med Udlandet. Den overordentlige Kommission var imidlertid,

uagtet Industriraadet i de forløbne Aar Gang paa Gang har paavist, at der ligesaa lidt nu som før Krigen er nogen Trang til en saadan Lov, optaget af at lave et Forslag til Lov om regulerende Bestemmelser for Handelen med og Fremstillingen af Sæbe m. v., og meddeler i en Skrivelse af 1. November, at den ikke, trods Raadets Paavisning af, hvilken Skade der daglig sker, kan foreslaa, at de gældende hemmende Bestemmelser ophæves fuldt ud, men kun dispensere fra Bestemmelserne om Fedtsyreindhold, medens Stemplingspligten stadig opretholdes ensidigt for den danske Sæbe.

Ved denne Indrømmelse kommer man imidlertid ikke uden om Sagens Kernepunkt: at der stadig gælder særlige Regler for den danske Industri, medens Udlandet er fuldkommen frit stillet. Dette Misforhold maa Industriraadet kræve ophævet fuldtud, og da man ikke ad anden Vej har kunnet bevæge Kommissionen hertil, mener man nu at maatte forelægge denne Sag for det høje Ministerium, idet man udtaler Haabet om, at Ministeriet vil indse det beretigede i Industriens her fremsatte Krav og foranledige en Ophævelse af de nævnte Bestemmelser, hvis Opretholdelse indtil nu, efter Raadets Opfattelse, kun kan skyldes Ligegyldighed indenfor Den overordentlige Kommissions Forretningsgang eller Mangel paa Indsigt.

Kjøbenhavn, 3. Novbr. 1920.

P. R. V.

H. P. Prior.«

* * *

En supplerende Skrivelse fra Sæbefabrikanterne.

I Tilslutning til Industriraadets Skrivelse til Indenrigsministeriet, har Sæbefabrikantforeningens Bestyrelse yderligere indsendt en Redegørelse i Anledning af den uforstaaelige Holdning, Den overordentlige Kommission har indtaget overfor Sæbeindustriens berettigede Krav om at faa samme Ret her i Landet som den udenlandske Industri. I denne Redegørelse hedder det:

»Paa Grund af den under Krigen herskende Fedtmangel var vi dengang i fuld Forstaaelse med Den overordentlige Kommission nødt til at fremstille Sæber, der kun indeholdt meget lidt Fedtsyre (de saakaldte Maksimalsæber). Saavel det forbrugende Publikum som Industrien selv var selvfølgelig yderst interesseret i atter at komme tilbage til de normale gode Varer, men da Krigen hørte op, og Forholdene atter tillod os at fremstille de sædvanlige gode Kvaliteter, stodte vi paa den Hindring, at vore Sæber ligesom de gamle Maksimalsæber skulde stemples med Fedtsyreindhold. Det købende Publikum blev paa Grundlag af dette Forhold desorienteret, idet man nu engang var vant til disse Stempler fra de daarlige Maksimalsæber og derfor var tilbøjelig til stadig at betragte Sæber, der var stemplet paa den sædvanlige Maade, som værende en Slags Maksimalsæbe. Derimod var man straks klar over, at de udenlandske Sæber, der ikke var underkastet nogensomhelst Pligt til at være stemplede, ikke var Maksimalsæber, hvorfor Forbruget i stor Udstrækning vendte sig til de udenlandske Fabrikata.

Gennem Industriraadet har vi Gang paa Gang forsogt at faa dette Forhold ændret saaledes, at vore Sæber kunde forhandles paa lige Fod med de udenlandske Sæber, idet man maa erindre, at det ovenanførte Forhold ikke alene har Betydning for det øjeblikkelige Salg, men at det ogsaa spiller en stor Rolle med Hensyn til det fremtidige Forbrug. Forbruget af Sæbe er jo nemlig i høj Grad en Vanesag, og man kunde derfor forudse, at naar de udenlandske Sæber paa Grund af de ovennævnte Begunstigelser var blevet indarbejdet i Publikums Bevisthed, saa vilde det være yderst vanskeligt for vor egen Industri at generobre Markedet, tiltrods for at vore Varer er mindst ligesaa gode, simpelthen fordi Publikum nu engang var blevet vant til bestemte udenlandske Mærker. Hertil kommer endvidere det Forhold, at Fremstillingen af forskellige Slags Sæber var forbudt herhjemme. Det drejer sig ikke her om Sæbe af en ringere Kvalitet, men om Sæber, der fremstilles af de førende udenlandske Fabriker og som sælges i umaadelige Mængder hele Verden over.

Paa dette Omraade var vi — tvungne af Den overordentlige Kommission — nødt til at lægge Hænderne i Skødet, medens de store udenlandske Fabriker frit kunde indarbejde deres Mærker, saaledes at Markedet for en lang Fremtid er gaaet tabt for os.

Vi mener, at dette er en Sag, der ikke alene berører Sæbeindustrien derved, at den undergraver denne Industris Eksistens, men at det ogsaa er en Sag, der i allerhøjeste Grad angaar hele Samfundet, idet det jo er til Skade for os alle, naar vi tvinges til at købe udenlandske Varer samtidig med, at den paagældende Industri herhjemme bliver tvunget til at standse og dens Arbejdere bliver uden Beskæftigelse.

Efter at det nu i over $1^1/_2$ Aar, saaledes som Industriraadet oplyser, har været forsøgt at faa Den overordentlige Kommission til at ophæve disse Bekendtgørelser, der iøvrigt ikke har noget Sidestykke i Verden, har Kommissionen i disse Dage endelig strakt sig saa vidt, at den indtil videre giver de danske Sæbefabriker Lov til at fremstille samme Slags Sæbe som den, Udlandet hele Tiden frit har kunnet indføre her til Landet. Denne Tilladelse fremkommer kun som en Dispensation fra de gældende Bekendtgørelser om Fedtsyreindhold, men ophæver ikke Bestemmelsen om, at de danske Sæber skal være stemplede. Paa dette Punkt kan Kommissionen ikke engang »indtil videre« tænke sig at stille vor Industri paa lige Fod med Udlandet.

Vi synes, at vort Forlangende herom kun er ret og billigt, og vi vil som danske Borgere kræve som vor

Ret, at de danske Statsmyndigheder ikke begunstiger den udenlandske Industri paa vor Bekostning. Vi kan derfor fuldt ud billige den Beslutning, Industriraadet har taget om at forelægge denne Sag for Indenrigsministeriet, og vi er af den Overbevisning, at alle vil indrømme, at vore her fremførte Krav er berettigede, og at Indenrigsministeriet vil betære Den overordentlige Kommission om, at den er nedsat for at varetage det danske Samfunds Interesser og ikke for af doktrinære Hensyn at fremme Udlandets Industri paa de danske Erhvervs Bekostning.«

Kjøbenhavn, den 3. November 1920.

C. A. Aggerbeck. I. Bloch. E. Ferlov. E. Fisker. K. Holten. L. Schou. Th. Wendelboe.

• • •

Vor Brændselsforsyning.

Af Ingeniør, Driftsbestyrer, cand. polyt. *O. Engholm.*

Ingenior M. Ib Nyeboe er i »Tidsskrift for Industri« af 1. ds. fremkommet med en Artikel, der er et Ord i rette Tid eller maaske nærmere i yderste Øjeblik, til Belysning af de Muligheder, som en mere rationel Udnyttelse af vore hjemlige Brændselssorter rummer. Ingeniør Nyeboe har i en lang Aarrække og længe for Krigens Udbrud virket for at fremme vor hjemlige Torveindustri, og der er derfor ingen Tvivl om, at naar han nu efter alt for længe at have tøvet offentlig drager i Leding for Sagen, da er det vel overvejet og vel begrundet ved hans mangeaarige Erfaringer. Ovennævnte Artikel giver da ogsaa i en klar og koncis Form de Retningslinier, hvorefter der bør arbejdes, og man maa ønske, at denne Sag derved maa være bragt ind i et Spor, der kan føre til dens praktiske Realisation, idet det utvivlsomt har vital Interesse for Landet, at Sagen tages op efter maalbevidste nationaløkonomiske Retningslinier.

Foranlediget ved Ingeniør Nyeboes Indlæg kunde jeg ønske i Tilslutning dertil at komme med et Par Bemærkninger om visse rent tekniske Enkeltheder for at uddybe den Del af Planen, der omfatter Elektrificering ved Kraftcentraler i Tørvemoserne.

Som bekendt er der i Aarenes Lob fremkommet mange Projekter i ovennævnte Retning, saavel her hjemme som i Udlandet, og medens der i Udlandet virkelig er realiseret ret storstilede Planer i denne Retning, er vi her hjemme aldrig kommet ud over Projekterne. — I og for sig har dette maaske ikke været nogen Skade til, thi der er ingen Tvivl om, at Lærepengene har været dyre; men nu staar Sagen paa Dagsordenen i en saadan Form, at vi ikke mere har noget Valg, da Landets hele nationalokonomiske Stilling i Virkeligheden kræver den.

Aarsagen til, at man tidligere ikke har formaaet at realisere de i teknisk Henseende fuldt ud forsvarlige Projekter, har jo først og fremmest været, at de økonomiske Fordele, som de frembod, ikke var indlysende og meget let kunde blive negative, dersom uforudsete Forhold indtraadte, for Eks. faldende Kulpriser eller stigende Arbejdsløn ved Tørveproduktionen, hvilket sidste Forhold var saa meget mindre overskueligt og var underkastet mange Tilfældigheder paa Grund af den ret kortvarige Sæsondrift, i hvilken der skulde bruges et stort Personale, hvortil der yderligere skulde skaffes Bolig og Forplejning. Naar hertil føjedes, at Kraftværker af den her omhandlede Art næppe kunde komme til at ligge fordelagtigt for Afsætningen af den producerede Energi, vil det ses, at der altid var nok Forbehold at tage, forinden en saadan Sag kunde blive realiseret.

Endelig og ikke mindst voldte Lagringsproblemet Bryderier og Bekostning, dels fordi selve Lagerbygningsværkerne var bekostelige, men ogsaa fordi en sikker Lagring for Vinteren oftest fordrede Transporter til højtliggende Arealer, der gjorde Tørveproduktionen dyrere og omstændeligere, thi det drejede sig jo praktisk taget om at lagre mindst de $^3/_4$ af Produktionen. Krigen har forandret meget paa Energiproduktionens Omraade; de hoje Kulpriser, der vel næppe er af helt forelobig Art, og som i alle Tilfælde for en Aarrække forholdsmæssigt vil holde sig over det ovrige Prisniveau, har sammen med Landets hele økonomiske Stilling gjort det til en nationaløkonomisk Nødvendighed, at vi gør alt, hvad gores kan, for at udnytte de hjemlige Brændstoffer, og her er Tøven, saaledes som Ingeniør Nyeboe har paavist, det eneste, der kan faa nogen virkelig Betydning som Energikilde.

Medens altsaa Elektrificering ved Kraftanlæg i vore Tørvemoser tidligere var tvivlsomt i økonomisk Henseende, saa er der, som Forholdene i Øjeblikket staar, og sikkert i en Aarrække, ingen Tvivl om, at det nu er fuldt ud rentabelt; men Problemet er ikke alene rentabelt, det er blevet nationalokonomisk nodvendigt som den

mest effektive Maade at udnytte vort hjemlige Brændsel, og dobbelt ønskeligt, fordi det muliggør en Udnyttelse, hvor man ikke alene sparer Transportudgifterne, der er en meget stor Procent af Omkostningerne, men hvorved man aflaster vore Baner, der langt fra vil kunne overkomme de Transporter, som en intensiv Torveudnyttelse ellers vilde kræve.

Er man først kommen saa vidt, at man er bleven klar over, at det er driftsøkonomisk forsvarligt og nationalokonomisk ønskeligt at udnytte Torven paa Stedet ved at bygge elektriske Kraftstationer i Tilslutning til saadanne Tørvemoser, der i Storrelse og i Kvalitet er bedst egnede dertil, saa staar tilbage kun den rent tekniske Side af Sagen, som jeg i det efterfølgende i al Korthed skal søge at belyse.

For selve Driftsformernes Vedkommende er der praktisk taget kun to Muligheder, nemlig Dampturbineanlæg og Gasmaskinanlæg. Forstnævnte er i og for sig lige ud ad Landevejen, idet et saadant Anlæg kun kommer til at afvige fra de almindelig kendte Turbinekraftværker ved selve Fyrapparaternes Art, og paa dette Omraade har man allerede saa mange praktiske Erfaringer, at Problemet teknisk set ikke frembyder nogen Vanskeligheder.

Den eneste Gêne, der folger med at bruge Torven til Fyring under Dampkedler, ligger i Torrings- og Lagrings-Problemet, der er omtalt i det foregaaende — et Spørgsmaal, der staar i nøje Sammenhæng med selve Tørveproduktionens alt for korte Sæsondrift.

Gasmaskiner til Drift af Kraftanlæg i Tørvemoser er ikke saa let overskueligt som ovenstaaende, dels har Problemet ikke det praktiske Rygstød som Dampturbinedriften, hvoraf der i Udlandet findes flere, der i alle Maader svarer til Forventningerne, dels er de enkelte Forsøg, der er gjort, nærmest mislykkede. Det vil her føre for vidt at komme ind paa Enkelthederne; det maa være nok at sige, at selv om Problemet ikke er løst, er det næppe hverken teknisk eller praktisk uloseligt, og der knytter sig saa store Fordele dertil, at det maa og skal løses.

Vanskelighederne ved Gasmaskinanlæg fremfor Dampturbineanlæg er i og for sig ikke til Stede, naar de stilles paa lige Fod med Hensyn til Brændslet; thi tager man, saaledes som man er tvungen til ved Dampturbineanlæg, de med en god Tørring og Lagring forbundne Omkostninger, da er Gasmaskinanlægene teknisk og driftsøkonomisk set lige saa fordelagtige som Dampturbineanlægene, ja vil med Hensyn til Brændselsøkonomi staa højere; men man har ikke ønsket at nøjes med dette: Gasmaskindriften byder nemlig paa saa store økonomiske Muligheder, at man ikke har kunnet forsvare at lade sig nøje med Halvdelen.

Medens Tørvens Kvalitet og Fugtighedsgrad har den aller største Betydning, naar den skal bruges til at fyre under en Kedel, saa er Forholdene anderledes, naar der skal produceres Kraftgas af den. Til dette Brug er et vist Vandindhold ikke alene ikke skadeligt, men er nødvendigt, og det er et Spørgsmaal, der har beskæftiget Tekniken i flere Aar, til hvilken Grænse, baade med Hensyn til Konsistens som med Hensyn til Fugtighedsgrad, Tørv lader sig udnytte i en Gasgenerator, idet der teoretisk ikke er noget i Vejen for med Fordel at lave Gas af Tørv med baade 60 og 70 pCt. Vand.

Det vil kunne indses, at den praktiske Løsning af ovennævnte Problem er af en saa stor Betydning, at den ikke uden videre kan skydes til Side med den Bemærkning, at det hidtil ikke er løst tilfredsstillende under praktiske Forhold. — Sæsondriftsgênerne og de dertil knyttede Tørringsvanskeligheder og bekostelige Lagringsanlæg, der ikke alene er af stor økonomisk Betydning, men som med Hensyn til den egnede Arbejdskraft og Boligspørgsmaalet kan volde uovervindelige sekundære Vanskeligheder, vil kunne reduceres ganske betydeligt, dersom det blev muligt at udnytte Tørv i en mere primitiv Form end nu, og her rummer Torvens Udnyttelse i Form af Kraftgas Muligheder, der ikke er til Stede, dersom disse skal anvendes til direkte Fyring under Dampkedler.

Tørvegassens Anvendelse til Drift af Gasmaskiner er vel ikke af nyeste Dato, men den tekniske Side af Sagen har dog først i de aller sidste Aar faaet sin foreløbige tilfredsstillende Løsning, og vi er saa heldige her i Landet at have høstet en Række praktiske Erfaringer paa dette Omraade, der ikke maa undervurderes.

Krigen medførte som bekendt, at vore Tilførsler af Dieselmotorolier og af Petroleum for en Tid praktisk taget udeblev, og de Fabriker og Elektricitetsværker, der var henvist til Dieselmotordrift, kom derved i en Stilling, der nødvendiggjorde en Omlægning af Driften; medens enkelte saaledes gik over til at benytte Kultjære i Stedet for Olie, blev et større Antal Dieselmotor-

anlæg ombyggede til Sugegasanlæg med Tørvegasgeneratorer. Disse Anlæg, der i Begyndelsen havde en Del Børnesygdomme at overvinde, fungerede senere ganske upaaklageligt, til Trods for at Dieselmotorerne jo ikke var dimensionerede som Gasmaskiner, og ganske særligt paa Vandkølingens Omraade havde sine store Mangler. — Selve Gasproduktionen voldte ingen Vanskeligheder, og efter at den nødvendige Rensning og Centrifugering af Gassen var indført, svarede Anlægene saavel praktisk som driftsøkonomisk til de bedste Forventninger. Systemet har altsaa her hjemme fuldt ud staaet sin Prøve, ganske særligt til Elektricitetsproduktion, og ofte med Tørvemateriale, der ikke var af den bedste Beskaffenhed.

Det er efter ovenstaaende et teknisk set fuldt ud løst Problem at udnytte Torven i Gasmaskiner, og det ligger indenfor de rimelige Mulighеders Grænse yderligere at kunne vinde store Fordele ved denne Driftsform i Retning af at kunne bearbejde Moserne i en større Del af Aaret, hvorved, foruden Personel- og Boligspørgsmaalet, tillige Lagringsspørgsmaalet vil faa en økonomisk mere tilfredsstillende Løsning.

Det Spørgsmaal, der derefter kræver sin Besvarelse, er, hvilken Storrelse saadanne Anlæg vil kunne bygges til i Forhold til Mosens Storrelse. Spørgsmaalet lader sig selvfølgelig ikke besvare indgaaende her, men Retningslinien kan gives.

Regnes med ca. 2 m Middeldybde for det anvendelige Tørvelag, og regnes der med, at Kraftværket skal have Brændsel til en intensiv Drift (f. Eks. netto 4000 Benyttelsestimer aarlig pr. KW. Maskinkraft) i 25 Aar, faar man, at der for hver ha kan udnyttes 5 KW. Maskinkraft, naar der regnes med, at der afgives 20,000 KWT. aarlig i 25 Aar.

Hvor mange Torvemoser her i Landet, der er store nok til Anlæg af passende store Kraftværker, kan ikke overses i Øjeblikket. Det er jo indlysende, at et saadant Værk ikke bør komme under en vis Storrelse. Lad os for et Eksempels Skyld sige, at man ikke vil gaa under Anlæg paa 2000 KW. Maskinkraft fordelt paa 4 Stkr. 500 KW. Maskiner, faar man, at et saadant Værk vil kræve en Mose paa mindst 400 ha, d. v. s. ca. 700 Td. Land.

Ingenior Nyeboe meddeler, at der findes 50 Tørvemoser her i Landet paa over 100 ha; og blandt de 50 findes altsaa ogsaa en Del, der er over de her stipulerede 400 ha, men, som det vil ses, bliver det næppe noget stort Antal Torvemoser, der egner sig til Kraftcentraler, dersom Anlægene bør holdes over den nævnte Minimumsstørrelse; dette udelukker jo dog ikke, at lokale Forhold paa sine Steder kan muliggøre selv ret smaa Anlæg.

Naar jeg i ovenstaaende i korte Træk har fremført de tekniske Muligheder, som en Elektrificering ved Kraftcentraler i Torvemoserne byder, da er det for, saaledes som det jo ogsaa har været Ingenior Nyeboes Mening, at søge at befordre, at Sagen tages systematisk op, og hertil kræves sikkert Regeringens Stotte og Autoritet. Hvor stor en Del deraf, der da vil kunne løses ad det private Initiativs Vej, er ikke godt at sige, men Sagen bør formentlig snarest muligt undersøges og tilrettelægges i sine Hovedlinier.

□□□□□□

Englands Kvælstofindustri.

Som et Led i Englands hele industrielle Udvikling, men ogsaa som et Led i Landets Arbejde for Selvforsyning med Levnedsmidler, for Udvikling og Selvstændiggørelse af sit eget Landbrug, betragtes Kvælstofproblemet stadig med stor, ja man kan for Tiden endda sige med stigende Interesse.

En Række Meddelelser i Krigsaarene fortalte om, hvorledes den engelske Regering med Iver forsøgte at skabe en engelsk Kvælstoffabrik, væsentlig byggende i samme Retning som den tyske velkendte Haber'ske Metode. Nu, efter Krigen, har det vist sig her som med adskillige andre Statsforetagender — at Heldet, de havde, just ikke var det største. Man havde anlagt et Værk i Billingham-on-Tees (i Durham); dets Historie er endnu ikke helt klar for Offentligheden, men ud over et Forsøgsanlæg naaede det aldrig; det berettes, at en stor Plads er dækket af Forberedelser til Bygninger til et ret stort Anlæg, der blot endnu, da Krigen var endt, langt fra var færdig. I Tiden, der gik efter Vaabenstilstandens Underskrift, vidste man saaledes aabenbart heller ikke i Regeringskredse, hvad man egentlig skulde stille op med Forsøgsanlægget; Bevillingerne til det mindskedes og inddroges — men nu er for kort Tid siden hele Sagen traadt ind i en ny Fase, idet stort, privat Initiativ har taget sig af Spørgsmaalet og af »Fabriken« i Billingham; og den Løsning, man har naaet, vækker foreløbig i hvert Fald udelt Tilfredshed i alle Kredse.

Det store Firma Brunner, Mond & Co. har dannet et nyt Selskab, Synthelic Ammonia & Nitrates Co., med en Kapital paa 5 Mill. £; det har afkøbt — eller er i Færd med at afkøbe — Regeringen Billingham-Anlægget og Erfaringerne af de der foretagne Forsøg; om Prisen ved man endnu intet, men naar Sagen er helt ordnet, er Englands Kvælstofindustri lagt ind under det nye Selskab, som staar under Kontrol af den britiske Regering, og for hvilket det ogsaa gælder,

at Direktorerne maa være fødte Briter og godkendte af Regeringen.

Selskabet overtager ogsaa de Kemikere og Ingeniører, der var knyttet til Billingham, og det har allerede foruden dem organiseret en stor Stab af Videnskabsmænd og Teknikere til Fortsættelse af Arbejdet. Denne nye Stab har udsendt et Udvalg, der har besøgt og studeret de tyske *Haber*-Værker i Oppau ved Ludwigshafen (der ejes af den mægtige Badische Anilin- u. Soda-Fabrik, og som iøvrigt i deres korte Levetid *før* Krigen var meget utilgængelige!); ligeledes har Udsendinge fra det nye engelske Værk været i Amerika og der studeret de Anlæg, ogsaa U. S. A. under Krigen har udført, dels Regeringsanlægene i Sheffield (Alabama), dels Anlægene, som det store General Chemical Co. har i Laurel Hill, New York. Endelig har man ogsaa været i Frankrig og der beset *George Claudes* Forsøgsfabrik i La Grand Paroisse (hvor Claude, som man iøvrigt jo ogsaa gør det i U. S. A., arbejder videre ud fra Haber'ske Synspunkter; Claude opnaar bl. a. ved højere Tryk et større Udbytte af Kvælstof bundet til Brint).

Det skal endnu nævnes, at en engelsk Privatmand, Dr. Maxter, der i egne Laboratorier og eget Forsøgsanlæg var naaet, efter Formening, videre i sine Resultater end nogen anden i England, ogsaa er knyttet til det nye Foretagende og hans Anlæg overtagne af det. — Det staar saaledes rustet med den størst mulige Sagkundskab og Erfaring, der kunde vindes og samles i det britiske Rige og udenfor dets Grænser.

Der paatænkes straks at sætte Anlægene i Billingham i Stand til at yde en daglig Produktion af 100 Tons 100 pCt. Ammoniak, svarende til en aarlig Ydelse af 150 000 Tons Ammoniumsulfat, og saa paabegynde Udvidelser, der skal kunne sætte Produktionen op til 450 000 Tons. Imidlertid regner man med at gaa over til Fremstilling af Ammoniumklorid i Stedet for det tilsvarende og hidtil mere almindelig brugte Sulfat; det vil svare bedre til Firmaet Brunner, Mond & Co.'s øvrige Storindustri, og man haaber, at Landmændene vil finde Kloridet lige saa brugbart.

Som bekendt er Problemet: Kvælstof fra Luften ikke blot af største Interesse ud fra et Landbrugs- og Ernæringssynspunkt, men ogsaa af stor Betydning ud fra et militært, idet alle hidtidige praktisk anvendte Sprængstoffer bygger paa Kvælstof, bundet som Salpetersyre. Ogsaa i denne Retning skal Fabriken, i hvert Fald under mulige Krigssituationer, kunne tilfredsstille de engelske Krav: dels er der sluttet Overenskomst med et Selskab, Explosives-Trades Ltd., om Levering fra de nye Værker af al den Ammoniak, Selskabet skal bruge, dels er dette Selskab i Gang med Anlæg til Iltning (d. v. s. Salpetersyre-Fabrikation) af Ammoniaken og i det til en Krigs Ammunitionsforbrug fornødne Omfang.

Det skal endnu nævnes, at et andet engelsk Selskab paatænker Udnyttelsen særlig af *Claudes* Metode. Det er Cumberland Coal Power & Chemicals, Ltd., der har købt Claudes Patenter (der som nævnt ogsaa bygger videre paa Haber-Metoden, men anvender et større Tryk, ca. 1000 Atm., i Reaktionskamrene). Det angives, dels fra en af Ledernes Side, dels fra fransk Side, at de franske Forsøg falder meget tilfredsstillende ud, og at, saasnart de franske Fabriksanlæg er helt færdige og prøvede, man i England vil paabegynde Bygningen af en Fabrik, hvis aarlige Produktion foreløbig anslaas til 50 000 T. Ammoniumsulfat; men ogsaa her vil man forsøge med Fremstilling af Ammoniumklorid, som man regner med vil faa en Fremtid som Gødningsstof.

Det synes saaledes, at Kvælstofproblemet stadig og stærkt gaar sin fulde Løsning i Møde.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Lønstigninger og Prisniveau.

Under Finanslovbehandlingen fremsatte Folketingsmand, Redaktør Povl Drachmann i en Omtale af de sociale Spørgsmaal følgende Betragtninger vedrørende Lønstigningernes Forhold til Prisniveauet:

Jeg tror, man nu maa gøre sig Forholdet klart, hvorledes de stadige og store Lønkrav og de efterfølgende Lønstigninger i Virkeligheden virker. Thi hvad er det, der sker, hver Gang en stor Befolkningsklasse faar højere Lønninger? Der sker det, at der sættes saa og saa mange flere Sedler i Omløb, og Socialdemokraterne, der saa haardt har fordømt Udvandingsprocessen i vore Aktieselskaber, staar nu som de første til at gennemtrumfe en Udvanding af hele Samfundskapitalen, nemlig hele vor Pengemasse. Til denne Pengemasse svarer en given Varemængde og en given Sum af økonomiske Ydelser. Hvis disse to Størrelser ikke stiger i Forhold til Pengemassen, kommer Skævheden. Men jeg vil spørge, om den Side af Sagen, som er Varemassen og de økonomiske Ydelser, er steget i Forhold til den anden Side af Sagen, nemlig Lønningerne, altsaa Pengemassen, siden 1914? Jeg tror, man maa sige, at snarere det modsatte har været Tilfældet. Men saa er det klart, at naar man alligevel forhøjer Landets Seddelcirkulation, dets Seddelmasse, saa maa til Gengæld enhver Vareenhed tage saa og saa mange flere Penge paa sin Kappe, og man kommer da ganske automatisk til den Prisstigning, vi alle nu lider under. Det er da ingenlunde saaledes, at det blot er de direkte Omkostningsforøgelser i Produktionen som Følge af de stigende Lønninger, der præger Forholdet. Nej, det er ikke blot den enkelte Forbruger af den paagældende Vare, det er alle Borgere, der rammes uden Hensyn, thi for os alle stiger Niveauet automatisk og sikkert hver eneste Gang, Pengemassen stiger. Naar man ser hen til, at Seddelmængden er steget fra 1914 til nu fra et 150 til 540 Mill. Kr., vil man forstaa Betydningen af dette Forhold. Selvfølgelig, det skal jeg indrømme, er der ogsaa andre Aarsager i dette Forhold end Lønstigningerne, navnlig Valutaen. Men jeg tror, Lønstigningerne snart er de vigtigste, og jeg tror, ikke, det bliver godt, inden der bliver sagt Stop paa dette Omraade — hvis man da ikke kan forøge Varemængden. Det er ikke uden Grund, at Lloyd George i disse Dage, idet han risikerer saa mangt og meget for sit Land, har stillet det som et ubetinget Krav overfor Grubearbejderne, at vil de have deres

Lønninger foroget, saa maa de ogsaa garantere en Forøgelse af Produktionen.

Handelsbalancen — Kullenes Indflydelse.

Vi gengav nylig Vareomsætningens Tal for August Maaned og paapegede, hvorledes den tilsyneladende Forværring i vor Handelsbalance forklaredes ved en stærk forøget Kulimport i Forhold til den foregaaende Maaned. De nu offentliggjorte Tal for September viser et tilsyneladende meget trøstesløst Billede, idet Importen, der i August udgjorde 282 Mill. Kr., er steget til 338 Mill. Kr., medens den samlede Eksport kun er gaaet frem fra 154 Mill. Kr., til 178 Mill. Kr. Ser man imidlertid de enkelte Vareposter igennem for September, da vil man hurtigt opdage, hvor skæbnesvangert Kullene tynger paa vor Økonomi, idet denne Maaned møder med en Kulimport til Værdi af 118 Mill. Kr., medens den i August var 68 Mill. Kr. og i Juli »kun« 42 Mill. Kr. Det er overflødigt nærmere at redegore for Grundene til denne ekstraordinært forøgede Kulimport; men foruden det forogede Kvantum turde Indkøbspriserne være Rekordpriser, som forhaabentlig aldrig kommer tilbage.

Kunde man blot gaa ud fra Aarets foregaaende Maaneders Gennemsnitstal for Kulindforslen som Standard, vilde Septembers Import betyde en direkte Nedgang i Forhold til de foregaaende Maaneder, medens samtidig Eksporten udviser absolut lysere Tal.

Af indenlandske Varer er nemlig udfort i Juli Maaned 135 Mill. Kr., i August 140 Mill. Kr. og i September 160 Mill. Kr., altsaa en gradvis Stigning, der sammen med den modsatte Bevægelse i Importtallene tyder paa, at Valutasituationen nu er i Færd med at regulere sig selv ad naturlig Vej. Indbefattet Genudførslen møder September med et Eksporttal af ialt 178 Mill. Kr. Sætter man heroverfor Importtallet for September med Kulindførslen omregnet som omtalt, vil man faa en Sum af ca. 250 Mill. Kr., altsaa en Difference mellem Ud- og Indforsel paa et Belob, der for et Aar kun vilde være faa Hundrede Millioner lavere end, hvad der kan dækkes gennem Eksport, Fragtbelob og andre saakaldte usynlige Indtægter. Forsaavidt er da Septembertallene, der kommer midt i Diskussionen om Valutaproblemet, særdeles lærerige og heldigvis ingenlunde nedslaaende. Kunde vi blot faa vort Kulspørgsmaal eller rettere vort Brændselsspørgsmaal ind i en bedre Gænge, først og fremmest selvfølgelig præget af lavere Kulpriser, der faktisk synes at skimtes, vil vi være naaet saa vidt, at vi atter har fast Grund under Fødderne. En fornuftig à jour-Foring af vore Toldsatser vilde sikkert automatisk bringe Resten med sig, men rigtignok ogsaa staa som en bydende Nødvendighed af andre Grunde.

Hollandsk Initiativ i Tyskland.

Nylig har den hollandske Sukkerindustri erhvervet et Antal tyske Sukkerfabriker og er nu i Færd med at overtage ogsaa Maskinfabriker i Tyskland, som arbejder med Maskineri for Sukkerfabrikationen. Samtidig har Hollænderne forstaaet at faa en stor Indflydelse, man mener endog overvejende, i den tyske Olie- og Margarineindustri. Overhovedet har hollandsk Industri og Foretagsomhed haft en mægtig Ekspansion baade under og efter Krigen, men det hollandske Erhversliv har rigtignok heller ikke været bundet paa Hænder og Fødder af en sneversynet Regeringspolitik, saaledes som Forholdet har været i visse andre Lande.

Den tyske „Nødhjælp".

I indeværende Efteraar fejrede den tyske Organisation for teknisk Nodhjælp sin etaarige Fodselsdag. Efter de af Rigs-Indenrigsministeriet d. 4 Febr. 1920 givne Retningslinier er den »et Arbejdsfællesskab, især af teknisk foruddannede Arbejdskræfter, der erklærer sig rede til at udrette saadant Nødhjælpsarbejde, der tjener til Sikring af den indre Ro og Orden og til Genopbyggelse af det tyske okonomiske Liv.« I Organisationens Tjeneste staar nu rundt om i Tyskland over 100 000 Mænd og Kvinder af alle Stænder og Klasser, af alle politiske Partier undtagen det uafhængige socialistiske. Ved Generalstrejken i Berlin i Marts 1920 var af Nodhjælpens Folk. 42 pCt. af forsk. teknisk Uddannelse, 23 pCt. Studenter o. l., 22 pCt. Arbejdere, 4 pCt. Lærlinge, $2^1/_2$ pCt. Funktionærer, 2 pCt Arbejdslose, 1 pCt. Officerer, 3 pCt. var Kvinder. Ledelsen oves af en af Regeringen udnævnt Kommissær, i Fællesskab med Mænd, udpegede fra de forskellige Ministerier; der er rundt i Riget 17 Landskredse; i hver nogenlunde middelstor By er der en særlig Underafdeling.

Særlig ved Vand-, Gas-, Elektricitetsstrejker har Nodhjælpen gjort stor Gavn, ikke blot i Berlin, men rundt i mange andre Byer. I Berlin var i Martsstrejkedagene traadt til Hjælp i Gasværkerne 5145, i Elektricitetsværkerne 2647, i Vandværkerne 1019 Personer. Ved Havnearbejder- og Landarbejderstrejker, ved Strejker paa Sygehuse o. m. a. Lejligheder har Organisationen vist sin store Nytte; ogsaa i en Række andre Tilfælde end Strejker, f. Eks. ved Højvande o. l., har man traadt hjælpende til. Værdien af Virksomheden regnes i mange Hundrede Millioner Mark. Det fortjener at nævnes, at ikke blot er talrige Arbejdere med i Nodhjælpen; men ogsaa enkelte af det socialdemokratiske Partis betydeligste Mænd udtaler sig *for* Berettigelsen, under Nutidens Nodsforhold, af et saadant Hjælpearbejde for Samfundets Livsinteresser.

Gummi-Industrien i Sovjet-Rusland.

Som et talende Bevis for Industriens Stilling i Sovjet-Rusland gengiver vi følgende Oplysninger efter »Golos Rossij«:

Indtil Oktober 1917 var der i Rusland 7 store Fabriker i Gummi-Industri samlet under 4 Selskaber. Nu under Sovjets Regime arbejder kun 4 Fabriker, »Treugolnik«, »Bogatyr«, »Kautschuk« og »Prowodnik«, som er nationaliserede.

For Krigen beskæftigedes i denne Industri 30 000 Arbejdere, nu omtrent 6000, altsaa 20 pCt. Produktionen er kun 5 pCt. af Normalydelsen. Arbejdernes Ydeevne svarer altsaa kun til $^1/_4$ af den normale under den tidligere Ledelse.

Galoscher bliver for Tiden overhovedet ikke fremstillet. Som Grund til den overordentlige Nedgang i

Produktionen opgiver de officielle Kilder Kulmangel og Mangel paa elektrisk Kraft, men naturligvis mangler desuden Raastoffer og Hjælpestoffer som Benzin og andre Naftaprodukter — foruden noget af det vigtigste: Driftsledelse og »Arbejdsmod«.

Amerikas Jernindustri.

Denne har i den senere Tid vist en kendelig Fasthed og Optimisme, der bl. a. hviler i, at en Reorganisation af de amerikanske Jernbanelinier, som under Statsdriften i Krigsaarene har været saare ilde medhandlede, forestaar nu og vil give Jernindustrien adskilligt at bestille; dette var ogsaa fornodent, da dens hele Basis og Udvikling er stærkt foroget. Karakteristisk er her allerede *Fords* sædvanlige Hurtighed; da der har vist sig en følelig Tilbagegang i Konjunkturerne for hans Arbejdsfelt, Automobilfremstillingen, lægger han nu resolut en Del af sine Virksomheder om paa Fremstilling af forskelligt Jernbanemateriel. — Prisfaldet i Automobilindustrien gjorde sig følelig i selve Jernindustrien, idet alle de Produkter, Blik og Plader o. l., der særlig brugtes til Automobilerne, faldt ret betydeligt i den senere Tid.

Japans Silkemarked.

Saare karakteristisk for hele det japanske Erhvervslivs Udvikling, præget af Statens Initiativ, til samtidig Stotte og Kontrol for Erhvervslivet, ikke mindst for Industrien, er dette Forhold nødvendiggjort af de faldende Verdenspriser. Den japanske Regering har ydet Syndikatet af Japans Silkeproducenter og Eksportfirmaer for Silke en Understøttelse af 50 Mill. Yen, for at Syndikatet kan sørge for to Ting, modvirkende Prisfaldet: at Silkeprisen ikke falder under 1500 Yen pr. Balle à 60 kg, og samtidig, at Udførslen indskrænkes til Halvdelen af den tidligere eksporterede Mængde. Folgerne har allerede vist sig; Priserne er steget igen, op til 1550 Yen, og Eftersporgslen fra Evropa ligesaa; Amerika holder sig endnu tilbage. — Regeringen hjælper ikke blot Syndikatet som Hele; er et enkelt Firma i særlige og begrundede Vanskeligheder, afkober Regeringen det de Forraad, det har Vanskeligheder med at faa afsat. — Silkeindustrien er jo som bekendt ogsaa for Japan meget betydningsfuld, og Prisfaldet har baade været stort og afstedkommet mange Vanskeligheder; ja, det tor roligt siges, at netop Prisfaldet paa dette Felt har været en Hovedaarsag i hele den okonomiske Krise, Japan har gennemgaaet i de sidste Maaneder. I de forste Maaneder af dette Aar stod Japan endnu paa de økonomiske Konjunkturers Højdepunkt; da var Prisen paa Silke steget op til 4000 Yen, men sank saa i Lobet af nogle faa Uger ned til ca. Trediedelen. Meget store Summer tabtes selvfolgelig for japansk Handel herved, og Industrien kom under saa vanskelige Forhold, at 700 Væverier i det vigtige Handels- og Industricentrum Osaka maatte indstille deres Virksomheder, og lod 50,000 Arbejdere blive arbejdslose.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10 F. til 10 Aft. Sondage Kl. 10—4.

Folgende Boger er indgaaede i Biblioteket:

261. Roeper, A.: Möbel aller Stilarten. 2. Aufl. Lpz. u. A. 50 Tvl. Folio.
261. Lux, J. A.: Von der Empire- zur Biedermeierzeit. 4. Aufl. Stuttg. u. A. 64 S. Folio.
261. Ellwood, G. M.: Möbel- und Raumkunst in England 1680—1800. 3. Aufl. Stuttg. 1913. 213 S.
261. Folnesies, J., Innenräume und Hausrat der Empire- und Biedermeierzeit in Österreieh-Ungarn. Wien 1918. 57 Tvl. Folio.
264. Thorsoe, A.: Den danske Rigsdags Historie 1866—1915. Kbh. 1919. 354 S.
273. Russel, B.: Veje til Frihed. Overs. Kbh. 1919. 138 S.
273. International Samling (Essays af forskellige Forf.). Kbh. 1919. 127 S.
279. Bisgaard, H. L.: Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn 1820—1920. Kbh. 1920. 286 S.
287. Dybwad, Th. J.: Revision. Kria. 1920. 280 S.
287. Calmes, A.: Der Fabrikbetrieb. 5. Aufl. Lpz. 1919. 254 S.
304. Nicholson, J. L., & J. F. D. Rohrbach: Coit accounting. N. Y. 1919. 597 S.
345. Dolleris, A.: Danmarks Boghandlere 1906—18. Vejle 1919. 406 S.
345. Topsøe Jensen, Th. A.: Det danske Soofficerskorps 1801—1919. Kbh. 1919. 468 S,
345. Hennig, R.: Bueh berühmter Ingenieure. Lpz. 1911. 314 S.
346. Kejserens Breve til Czaren udg. af R. Besthorn. Kbh. 1920. 219 S.
348. Broch, J.: James Watt. Kria. 1919. 190 S.

□□□□□□

Notitser.

Rettelse. I den interessante Afhandling om vor Brændselsforsyning af Ingeniør *M. Ib Nyeboe*, som vi bragte i vort sidste Numer, og som har været livligt kommenteret i Dagspressen, er der beklageligvis indlobet en meningsforstyrrende Trykfejl, idet der Pag. 194, 2. Spalte midt paa Siden, for det Kvantum Kul, som Torven skulde erstatte, er kommet til at staa $^3/_4$ i Stedet for $1^3/_4$ Million Tons Kul.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 23 — 1. DECEMBER — 1920

Vor industrielle Situation.

Den danske Industri under Presset fra Vest og Syd.

HVAD man længe har ventet og frygtet er nu i Færd med at fuldbyrdes. Hele den Situation, der for vor Industri er opstaaet dels som direkte Følge af Krigsaarenes Blokade, dels af de handelspolitiske Fænomener, der er skabt under Krigen eller fulgt i dens Kølvand, har naturligt maattet vinde i Alvor gennem den samtidig indtræffende Krise i vor Handelsbalance og de internationale Valutaforhold. Om Handelsbalancen behoves her næppe mange Ord. Efter Krigsaarenes Overskudsperiode har vi nu to Aar i Træk, lige siden Ophævelsen af den Blokade, hvis frygtelige Virkninger for vort Lands Økonomi vi først nu fuldt kan overse—og hvormed vi sandelig har betalt vor Del af Krigsbyrderne i saa fuld Grad, at yderligere Krav absolut ikke er berettigede — haft aarlige Deficit i vor Handelsbalance af ca. 1½ Milliard Kroner. Virkningerne kender vi alle, og Aarsagerne, der væsentligst og heldigvis er at søge i ydre kunstige eller i al Fald abnorme handelspolitiske Fænomener og ikke i en indre Usundhed i selve vor nationale Økonomi, turde ligeledes nu være tilstrækkelig belyste.

Naar da alligevel først nu de kriseagtige Virkninger af alle disse sammenstødende ugunstige Forhold begynder at vise sig i den danske Industri, skal det fremhæves, at dette taler i allerhøjeste Grad til Gunst for vor Industris Modstandskraft og Eksistensberettigelse — en Eksistensberettigelse, som jo tilstrækkelig ofte har været draget i Tvivl, ganske vist altid uden at man samtidig har faaet blot den mindste Anvisning paa, hvoraf og hvordan den Million Mennesker, som nu i Danmark beskæftiges ved industrielle Sysler, skulde leve uden disse Syslers Opretholdelse og videre Udvikling. Trods alle Vanskeligheder, trods abnorme Valutaforhold, der for os væsentligst har betydet en Fordyrelse af alle Raavarer og Materialer, nemlig gennem Importen vestfra, og en fuldkommen Fantasi-Konkurrence paa Færdigvarers Omraade, nemlig gennem Importen sydfra, trods Englands statssocialistiske Udbytningspolitik paa Kuleksportens Omraade, der maa blive dobbelt følelig for vort Land, som er saa fattigt paa indenlandske Brændselsmaterialer og naturlig Drivkraft, trods det, at den moderate Beskyttelse, vor Industri normalt skulde nyde, gennem Forholdenes Udvikling er gjort næsten illusorisk, trods en mægtig foroget Omkostningskonto for alle Lønninger og lignende, har dansk Industri med visse Undtagelser formaaet at holde Stillingen Maaned efter Maaned, indtil Brudgrænsen nu endelig synes naaet. Man kan ikke i Længden betale ca. 100 Kr. mere pr. Ton Kul end ens engelske Konkurrent, og man kan ikke yde en Arbejdslon, der, ikke blot omregnet direkte i Penge, men ogsaa sat i Forhold til den respektive Levefod, giver den danske Arbejder det 5—6 dobbelte af, hvad hans tyske Kollega tjener; man kan heller ikke i Længden svare Skatter m. m., der belaster baade Kapital og Drift abnormt tungt, medens Udlandets Konkurrence er anlagt efter en Preference-Politik, der fordyrer ens Raavarer og undergraver ens Konkurrenceevne baade hjemme og ude; ej heller kan man i Længden selv ligge som frit Marked, mens andre Lande ved Statsreguleringer, Importforbud o. l. spærrer vor Afsætning Vejen.

Selvfølgelig har den danske Industris hidtidige Modstandsevne haft sine reelle Aarsager, ogsaa

udover de rent almindelige, der stempler den som en dygtig og for vort Land naturlig Erhvervsgren. Foruden den oparbejdede Konsolidering og foruden at staa rustet og være i fuldt Sving har det navnlig været afgørende, at Udlandet dels, nemlig vestpaa, selv arbejdede med meget høje Produktionsomkostninger og endnu havde sit eget Marked at mætte, dels at det, navnlig sydpaa, endnu kun var mangelfuldt leveringsdygtigt. Naar da Omslaget i vor Industri saa forholdsvis brat er indtraadt, og naar man nu maa frygte for, at Nedgangen, efter at Skredet først har taget Fart, vil gøre sig gældende i hastig stigende Grad, hænger dette sammen med, at de nævnte Forhold i Udlandet ikke længere er til Stede. Vestpaa, hvor Sterling og Dollar raader, har »den gode Valuta« vist sig at være et tveægget Sværd. Den delvise Importbegrænsning særlig overfor de færdige Varer, som de høje Valutakurser her hidtil har frembudt, er nu ophævet ved store Realisationssalg fra disse Landes Side. Den høje Valuta har dæmmet op for Eksporten. Overalt har mægtige Lagre ophobet sig, Finanskriser fremskynder Realiseringen særlig i U. S. A., og samtidig med, at vi stadig maa købe de store Raavare- og Monopolartikler dobbelt fordyret, mærkes den indbrydende Strøm af Færdigvarer, der skal sælges à tout prix. At enhver Mulighed for Konkurrencedygtighed heroverfor tilsidst maa forsvinde, siger sig selv. Men samtidig er der al Elendighed i Tyskland til Trods sket en saa afgørende Vending med Hensyn til dette Lands Leveringsdygtighed, at vi saavel som de fleste øvrige Lande nu faar at føle i fuldt Omfang, hvad det vil sige, at den tyske Valuta staar, som den staar, uden at de tyske Arbejdslønninger og øvrige Omkostninger har indpasset sig efter Verdensmarkedets Niveau. At dette en Gang maa ske, og at Tyskland er halvinsolvent, at den kunstige Preference-Politik fra de store Lande en Gang maa høre op, fordi den bærer Spiren til sin egen Undergang i sig, at de store Lagerrealisationer ogsaa en Gang vil tage Ende, alt dette kan man forudse — men netop derfor turde det være nødvendigt, at vi træffer de midlertidige Foranstaltninger, som Situationen kræver — selv om de maatte blive af ekstraordinær Karakter og gaa paa tvers af visse gamle Dogmer og Teorier. Thi netop fordi man kan forudse, at de Forhold, der nu truer den danske Industri med sine 2—300 000 Arbejdere med omfattende Lammelse, er tidsbegrænsede, bør der ingen Tvivl være om, at aktive Forholdsregler er nødvendige. Kunde det forudses, at den nuværende Tingenes Tilstand var blivende, ja, saa maatte man tage under Overvejelse, om ikke vor Industri faktisk var »unaturlig« — og henvise den paagældende Million Medborgere til Udvandring, Understøttelse el. l. Men saaledes er det jo som sagt ikke — vi er ud for rent abnorme Forhold og saadanne er erfaringsmæssigt aldrig af længere Varighed. Men desværre — og det maa fastholdes — i Mellemtiden kan der anrettes saa store Ulykker baade økonomisk og socialt, at store Dele af vor Industri kan faa et Knæk, der ikke forvindes, og det er dette Forhold, der nu opfordrer til ikke at sidde Industriens Krav om ekstraordinær Støtte i en ekstraordinær Situation overhørig. Bagefter er det for sent!

Fra den danske Industris Side kan man kun beklage, at Resultatet af den nedsatte Valutakommission, som Forholdene kom til at ligge, ikke fik nogensomhelst positiv Betydning for den *industrielle* Krise, der dog er saa afgørende et Moment i hele Valutaproblemet. Den sædvanlige Kræftskade i vore offentlige Dispositioner, der kendes under Diagnosen »der er gaaet Politik i Sagen«, har ogsaa her gjort sig gældende og paa Forhaand virket lammende. Alligevel er der opnaaet det, at disse Problemer er blevet sat under Debat, og naar de først staar klare i deres fulde Rækkevidde for Lovgivningsmagt og Offentlighed, vil Resultatet forhaabentlig blive et andet. Fra Industriraadets Side vil der i al Fald blive gjort, hvad der kan gøres, for at bidrage til Situationens Klarlæggelse, og det udmærkede og højst alvorlige Materiale, der er indsamlet af Industriraadets Valutaudvalg, vil her danne en god Basis. At Kravene i første Række vil gaa i Retning af den Told-à-jour-Føring, som allerede krævedes ved det store Industrimøde paa Kjøbenhavns Raadhus for nøjagtig et Aar siden, kan vist allerede nu siges. Men iøvrigt vil den ekstraordinære Situation sikkert selv vise Vej.

* * *

Arbejdsløshedens Bekæmpelse.

Af Direktør *K. Christensen*, Aalborg.

Et af Øjeblikkets store brændende Spørgsmaal, hvorledes man bedst skal bekæmpe den stigende Arbejdsloshed, har i den sidste Tid ofte været behandlet i Skrift og Tale. Mange Hjerner har beskæftiget sig med Problemets Losning, mange forskelligartede Forslag til Ondets Begrænsning har været fremsat, og man kan vist med Sikkerhed sige, at selv om man ikke har kunnet samle sig om en bestemt Plan for Afhjælpning af Arbejdsløsheden, et er man i al Fald enige om i alle Lejre, at det gamle System med Udbetaling af Understøttelse har spillet fallit og kun virket demoraliserende paa Modtagerne.

Man er altsaa naaet til det Resultat, at Arbejde maa der til for at komme Arbejdsløsheden til Livs, noget, der jo skulde synes selvfølgeligt, men som man først er naaet til gennem dyrekøbte Erfaringer.

Under en saadan Periode af Arbejdsløshed er det jo forsvarligt for Stat og Kommune at sætte Arbejder i Gang, selv om disse ikke er strengt paakrævede eller egentlig produktive. Men det ideelle vilde dog være, om man kunde henvise de arbejdslose til saadanne Beskæftigelser, som virkelig afhjælper følelige Mangler, og særlig tiltalende vil det naturligvis være, hvis Arbejdet kunde indskrænkes til at finde Sted den Del af Aaret, hvor Arbejdsløsheden er stærkest følelig, saaledes at Arbejderne efter denne Periode kunde vende tilbage til deres mere naturlige og tilvante Beskæftigelse.

Et saadant Arbejde har vi netop i Udbedringen af vore Landeveje, et Forslag, som muligvis ogsaa er fremsat fra anden Side, men som jeg gerne vil slaa til Lyd for og koble sammen med Omtale af en hensygnende dansk Industrigren.

For nogle Maaneder siden gik en Bølge af Indignation over Landet i Anledning af vore Landevejes daarlige Forfatning. Der holdtes Møder rundt omkring, og der opagiteredes en stærk, men vistnok noget uretfærdig Stemning mod Automobilerne, som udpegedes som Landevejenes Ødelæggere. Vejene gik deres Undergang i Møde med rivende Hast, og Summerne, der behøvedes til at bringe dem paa Fode igen, beregnedes til mange Hundrede Millioner.

Selv om nu alt dette er overdrevent, og selv om nu Automobilerne ikke alene bærer Skylden for Misèren, bliver det Faktum dog tilbage, at der skal anvendes mægtige Summer for at sætte vore Veje i tidssvarende Stand, særlig hvis man, hvad der sikkert bliver nødvendigt, tvinges til i stor Udstrækning at gaa over til Chaussébrolægning.

Arbejdet paa vore Landevejes Udbedring maa kaldes i høj Grad produktivt, naar de virkelig er i en saa ynkelig Forfatning, som alle Fagmænd er enige om. Altsaa Udbedring maa og skal der til, og Vejarbejdet har netop den for Afhjælpning af Arbejdsloshed gavnlige Side, at det kan udføres af alle, hvad enten faglært eller ej, samt navnlig den for Arbejdets Fordeling store Fordel, at Vejene strækker sig over hele Landet fra Nord til Syd og Øst til Vest; overalt hvor der findes arbejdsløse, er der Veje at tage fat paa.

Hvad betyder dette ikke til Besvarelse af det stadig tilbagevendende Spørgsmaal, hvorledes skal vi faa de arbejdsløse anbragt, transporteret og bosat netop paa de Steder, hvor der midlertidig kan skaffes Arbejde?

Altsaa vil det baade være naturligst og økonomisk set i højeste Grad tilraadeligt at lade de arbejdsløse gaa i Gang med at istandsætte vort Landevejsnet.

Men til Vejarbejdet skal bruges Materialer, der skal bruges Grus, Skærver og Chaussébrosten, altsammen Varer, der kan skaffes i vort eget Land, og hvis Fremstilling ogsaa kan give Brødet til mange Munde.

Grus findes næsten overalt, langs med Vejene. Det samme er i nogen Grad Tilfældet med Skærver, men disse skal slaas, og hvorfor ikke ligesaa godt lade dette udføre nu i Vintertiden.

Imidlertid vil der foruden det mere lokale Materiale blive Anvendelse for store Mængder Chaussébrosten og Granitskærver, der maa skaffes langvejs fra, og her kommer jeg til det Spørgsmaal, som jeg synes ganske naturligt knytter sig til den foreliggende Sag, nemlig Spørgsmaalet, om vi ikke kan kan skaffe det nødvendige Vejmateriale her fra Landet og give de arbejdsløse Arbejde ved dets Fremstilling.

Hertil maa absolut svares jo. Hvorfor skulde vi gaa til Sverige for at hente Granit, naar vi paa Bornholm har saa uudtømmelige Mængder af en udmærket Kvalitet[1]). Vi har et stort Granitværk

[1]) Vore store Stenlejer, f. Eks. paa Sjællands Odde, bør ogsaa komme i Betragtning her. *Red.*

liggende ved Hammeren, men det kæmper for Tilværelsen, ligger vistnok i Øjeblikket ganske stille. Vilde det ikke være muligt ved en praktisk Fagmands Hjælp at finde ud af, hvor Skavanken ligger. Jeg har ladet mig fortælle, at Grunden skulde være, dels at Svenskerne arbejder billigere, dels at den bornholmske Granit er haard og vanskelig at bearbejde. At Arbejdskraften skulde være væsentlig billigere i Sverige end her, er dog vist næppe Tilfældet, snarere er de svenske Arbejdere mere tilvante til Granitarbejdet og kan faa mere ud af en Akkord. Med Hensyn til Granitens Haardhed skulde man synes, at netop den haarde Granit maatte egne sig til Vejarbejder og maatte kunne betales med forholdsvis højere Priser end den mere skøre Granit.

Men hvor nu Skylden for Værkets Urentabilitet ligger, enten i ovennævnte Forhold eller muligvis i forældede eller uøkonomiske Kraft- eller Maskinanlæg, skulde man dog tro, at en praktisk Fagmand nok maatte kunne bringe Værket paa Fode, særlig naar Staten ligesom tidligere vil række Foretagendet en hjælpende Haand.

Og hvor tiltalende vilde den Tanke ikke være at se Vejarbejdet og Fremstillingen af Vejmaterialer gaa Haand i Haand, de to Faktorer, som saa naturligt supplerer hinanden, baade teknisk set og set som Objekt til Afhjælpning af Arbejdsløsheden.

Imidlertid er det en nødvendig Betingelse for at løse Arbejdsløshedsspørgsmaalet, at Arbejderne i første Linie stiller sig forstaaende overfor Bestræbelserne i denne Retning. Det siger jo sig selv, at der ikke kan stilles noget op, hvis Arbejderne ikke viser sig villige til at tage fat paa det Arbejde, der kan skaffes; det nytter ikke, hvis den udemokratiske Klasseforskel mellem »faglærte« og »ikke faglærte« skal opretholdes efter Bogstaven, alt er ganske omsonst, hvis en arbejdsløs Murer holder sig for god til at slaa Skærver eller en Maskinsmed til at gaa paa Vejarbejde. Nej, man maa reformere den Opfattelse, at et eller andet Arbejde skulde være nedværdigende, selv om ens Uddannelse gaar i anden Retning.

Endvidere er det ganske nødvendigt for at naa til et godt Resultat, at de tre Autoriteter, Landets Veje sorterer under, Stat, Amt og Kommune, arbejder i Samdrægtighed paa Losningen af Spørgsmaalet om Bekæmpelse af Arbejdsløsheden, og her maa ogsaa vises Forstaaelse fra alle Sider.

Der finder jo allerede nu en Slags Samarbejde Sted paa Vejomraadet mellem disse Autoriteter, idet Automobilskatterne, der som bekendt kommer Landevejene tilgode, fordeles af Staten mellem Amter og Kommuner efter nærmere i Loven foreskrevne Regler.

Vejbidragene ydes paa denne Maade alene i Form af Penge. Men vilde det ikke være ganske rimeligt og forsvarligt, om Staten havde Ret til under indtrædende, alvorlige Arbejdsloshedsperioder at yde en Part af Automobilskattens Vejbidrag i Naturalier, det være sig Arbejde eller Materialer? Hertil vil naturligvis en Ændring i Loven om Fordeling af Automobilskatten være nødvendig, gaaende ud paa, at Amter og Kommuner skal være forpligtede til at modtage en større eller mindre Del af Vejbidraget, alt efter Statens Skon, i Arbejde, Chaussébrosten, Skærver eller lignende.

Det vilde sikkert ikke volde uovervindelige Vanskeligheder at faa den paagældende Skattelov ændret i antydede Retning, og det er jo ganske klart, at Staten herigennem vilde faa et betydningsfuldt Middel til Bekæmpelse af Arbejdsloshеden paa den Maade, jeg i det foregaaende har slaaet til Lyd for.

Jeg haaber, at rette vedkommende, der har med Arbejdsløshedsspørgsmaalet at gøre, vil tage mit ovenstaaende Forslag op til Prøvelse. Det skulde glæde mig, om det fandtes realisabelt og kunde yde et Bidrag til det store Samfundsproblems Losning.

□□□□□□

Sveriges Industri og Krisen.

Industriförbundet dokumenterer Kravet om en Toldregulering.

Den voldsomme udenlandske Konkurrence, som ogsaa dansk Produktionsliv nu lider under, har gjort sig stærkt gældende i Sverige. Ganske vist ligger Sveriges Valuta noget bedre end vor, men for Hjemmemarkedindustrien spiller dette øjensynlig ingen Rolle overfor de fuldkommen fantastiske Konkurrencevilkaar, man nu er ude for, og for Eksportindustrierne er den relativt høje svenske Valuta en absolut Hemsko. Følgen er da ogsaa blevet en begyndende industriel Krise af meget alvorlig Karakter. Paa Basis af disse Forhold har det svenske Industriraad, Sveriges Industriförbund, under 25. Oktober d. A. rettet en indtrængende Henvendelse til Regeringen om at foretage de Foranstaltninger, som de ekstraordinære Forhold maatte kræve og da navnlig en Toldregulering, hvorved Beskyttelsen bringes paa Højde med Forholdene før Krigen, idet ogsaa de svenske Toldafgifter hovedsagelig er baseret paa Vægt, og Prisstigningerne jo ganske har forrykket Forudsætningerne herfor.

Betænkningen gennemgaar i Korthed Situationen i de forskellige Industrier. Det viser sig, at samtlige Hovedindustrier er særdeles følelig ramt af den ekstraordinære udenlandske Konkurrence, saaledes baade Metal- og Maskinindustrien, den kemiske Industri og Tekstilindustrien. Medens for de førstnævntes Vedkommende Faren hovedsagelig stammer fra Tyskland, bundende i dette Lands abnormt lave Valuta, er det for Tekstilindustriens Vedkommende særlig den engelske monopoliserede Konkurrence, der virker lammende. I Konfektionsindustrien og andre Brancher, hvor Arbejdslønnen spiller en afgorende Rolle, er det dog ligeledes den tyske Konkurrence, der gør Udslaget. Overhovedet mærkes det i Sverige — ligesom i Danmark — at Tyskland i stadig storre Omfang bliver leveringsdygtigt, saaledes at man forst nu fuldt ud faar at mærke Konsekvenserne af den abnorme Markvaluta.

Hvad Jernværkerne angaar, er disse selvfolgelig ganske særlig ramt gennem de hoje Kulpriser, og den svenske Jernproduktion arbejder nu med saa høje Produktionsomkostninger, at dens Konkurrenceevne er stærkt undergravet. De hoje Produktionsomkostninger har jo altid været et saarbart Punkt i den iøvrigt saa fortrinlige svenske Jernindustri, og man frygter for vidtrækkende Følger af den øjeblikkelige Krise. Selvfølgelig er forskellige Specialindustrier undtagne fra den almindelige Stagnation. Møbel-, Glas- og Kunstindustrierne lider ogsaa under den valutabegunstigede Import, og som et samlet Resultat opgor Industriförbundets Memorandum, »at man uden Overdrivelse kan sige, at hele Sveriges Industri — med Undtagelse af nogle af de mest typiske Eksportindustrier, for hvilke Konjunkturerne stadig er gode — allerede kæmper eller i nær Fremtid vil faa at kæmpe med skæbnesvangre Vanskeligheder som Følge af den udenlandske Konkurrence. Driftsindskrænkninger og fuldstændig Standsning i Driften staar da ogsaa paa Dagsordenen rundt om.«

Aarsagerne til denne Krise er selvfølgelig forst og fremmest at søge i de nævnte abnorme Valutaforhold, der overfylder Markedet paa et Tidspunkt, hvor det iforvejen er utilbøjeligt til at optage en større Produktion. I Sverige som i Danmark har man først i den allerseneste Tid i fuld Udstrækning faaet at føle Virkningerne af disse Forhold, idet nu ikke blot Importen af Raavarer og Materialer er ekstraordinært fordyrede, men Realiseringen af de store Landes Lagre kommer til som et nyt Moment.

De Foranstaltninger, som Sveriges Industriförbund foreslaar truffet til Værn mod en fuldkommen Katastrofe, gaar som nævnt ud paa en procentvis Forhøjelse af Toldsatserne for at føre dem paa samme Højde som før Krigen. Dog er man klar over, at selv en saadan à jour-Føring af Beskyttelsen, der maa staa som en simpel Retfærdighedshandling, ikke alene vil være tilstrækkelig til at afbøde alle Ulykker. Den svenske Industri forbeholder sig derfor Krav om yderligere Beskyttelsesforanstaltninger, selvfølgelig kun af midlertidig Karakter. Man peger paa, at en betydelig Nedsættelse af Arbejdslønningerne staar som en uundgaaelig Nodvendighed, hvis ikke Hovedparten af den svenske Industri skal bryde sammen, og man henviser ligesom i Danmark til de tyske Arbejdslønninger, der paa Grund af den svenske Valuta jo stiller sig endnu uheldigere i Forhold til Sveriges Produktion. Efter den nuværende Kurs tjener den tyske Arbejder 1000 à 1200 Kr. pr. Aar, medens hans svenske Fagfælle har nojagtig 4 à 5 Gange saa høj Løn. Industriförbundets Memorandum konkluderer derfor derhen, at enten maa man lade Forholdene gaa deres Gang og da tage Industriens Sammenbrud med tilhorende kæmpemæssige Arbejdsløshed, eller ogsaa maa man søge gradvis at skabe en Overgangsperiode, og hertil er saadanne Statsforanstaltninger som netop en Toldregulering og andet paakrævet.

Industriförbundet peger sluttelig paa, at de forskellige Forhold fra de forskellige Lande kan nodvendiggore en uensartet Politik fra Sveriges Side, og ender med kraftigt at understrege Kravet om, at Handelsministeriet (Kommerskollegiet) ojeblikkelig sættes i Gang med en indgaaende Undersogelse af disse Forhold sigtende til en provisorisk almindelig Forhojelse af Beskyttelsen, saaledes at Forslag herover kan fremlægges for Rigsdagen, der som bekendt sammentræder i Begyndelsen af Januar Maaned.

□□□□□□

„Billigt Byggesæt".

Den Udstilling, hvormed Industriforeningens Udstillingssal den 20. November genaabnedes efter en længere Hvileperiode i Folkekokkenets Tegn, har i mere end en Henseende Krav paa almindelig Opmærksomhed: Boligspørgsmaalet staar jo paa Dagsordenen, billigt Byggesæt er Løsenet, og Udstillingens Hensigt at orientere paa dette Omraade. Det er altsaa en Oversigtsudstilling, en Revy over Problemets forskellige Sider: tekniske, æstetiske og økonomiske, og det skal siges straks, at den ingenlunde skuffer paa dette Punkt.

Som det vil være bekendt, er de Hovedorganisationer, der staar bag Udstillingen, Kjøbenhavns almindelige Boligselskab, Centralforeningen af Pareelforeninger samt Industriraadet, støttet af Akademisk Architektforening m. m. Medens nu de to første Organisationers Interesse i Spørgsmaalet er en ganske direkte, saa er det navnlig to speeielle Sider af Spørgsmaalet, der interesserer Industriraadet, nemlig dels Arbejderboliger, dels de rent tekniske Veje, ad hvilke det vil være muligt, uden at krænke rimeligt Hensyn til Konstruktionernes Sikkerhed og Driftsøkonomi, at skabe billige Huse.

Med særlig Interesse vil Teknikeren derfor hefte sig ved tre af Udstillingerne i Foredragssalen, der alle falder under Kategorien: Indbudte Udstillere. Den første hidrører fra Ingeniør Frandsen og Arkitekt Gundlach-Petersen og forestiller Planerne til et Hus med alle fornodne sanitære Installationer, fornoden Kloakering o. s. v., dels projekteret og kalkuleret i Henhold til de gældende Byggevedtægter, dels efter de Vedtægter, man efter Indenrigsministerens Udtalelser ved Aabningsmodet tor vente som Resultat af en

energisk Revision af den gældende Byggevedtægt med den Opgave at nedbringe Omkostningerne. Om de to Tegninger til Huset udtaler Arkitekten:

»Den fremkomne Prisdifference paa de to Huse fremkommer som følger:

Besparelser paa Murerarbejdet.

Ydermure opført af 12″ (31,4 cm) hul Mur med galv. Z-Bindere (Byggevedtægten forlanger fuld Mur $1^1/_2$ Sten). *Hovedskillerummet* opført af $^1/_2$ Sten (iflg. Byggevedtægt 1 Sten). *Fundamenterne* udføres murede (støbte). *Gulvunderlag* udføres af sterilt Sand og Tagpap (støbt). *Loftet* over Vaskerum uden Puds (pudses). *Taget* dækkes med Tagpap; Tagsten (der kan dog ogsaa fra den gamle Byggelov gives Dispensationer).

Besparelser paa Tømrerarbejdet.

Planketræ til Tagværk $2 \times 4''$ ($5 \times 5''$). Planketræ til Bjælkelag $2^1/_2 \times 7''$ ($7 \times 7''$). Træbjælkelag under W. C. og Bad (Beton). Intet Indskud i Bjælkelag (Indskud). Arbejdslønninger betydelig mindre ved Afbinding af Tag og Bjælkelag med Planketræ (sammensømmes) fremfor Bjælker (tappes — blades — kæmmes o. s. v.).

Besparelser ved Blikkenslagerarbejdet.

Vandliste i Taget fremfor Tagrender.

Støbegods.

Der er i 1ste Tilfælde regnet med Varmtvandsopvarmning paa 1ste Sal og i 2det Tilfælde ikke, dette er dog ikke paa Grund af Dispensationer, men ligesom Bad og W. C. udeladt, fordi der i dette Tilfælde ikke findes indlagt Vandforsyning fra det Offentlige.«

Hertil føjer Ingenior Frandsen for Ingeniørarbejdets Vedkommende:

»Hus efter Byggeloven.

Alle Installationer af Køkken, Bad, W. C. og Haandvask forefindes med de dertil nødvendige Faldrør, Kloaken er lagt efter Regulativet med 1 Meters Gennemløbsbrønd i Knækkene. Dimensionen er 15 cm fra Gadekloaken og til Køkkenafløbet, derefter 10 cm.

Dybden af Gadekloaken er tænkt 2 m, hvorfor Ledningen begynder med denne Dybde og ender med 1 Meters Dybde ved Huset.

Vejanlægget er som foreskrevet ved almindelige 10 Meters Veje med chausseret Kørebane, to Skifter Rendesten af 2den Sort Brosten. Kantsten af 2den Sort og Makadamisering paa Fortovet.

Hus efter Dispensationsregler.

Installationen indskrænker sig til en Køkkenvask, Haandvask og Bad bortfalder, der bruges almindelig Tørvekloset i Stedet for W. C.

Spildevandsledningen lægges af 10 cm Rør ca. 1 m i Jorden og ender i Vejgrøften, Gennemløbsbrøndene og Gadestikket bortfalder.

Vejen laves med Grøfter ved Siden som almindelig Jordvej med et 4 à 5 m bredt Slaggelag. Kantsten, Rendesten samt Gadekloak bortfalder.«

De andre to Udstillinger, der vil tage den interesserede Teknikers Opmærksomhed, er henholdsvis fra Chokoladefabriken »Freja«, Kristiania, og fra den til Industriförbundet i Stockholm knyttede Virksomhed: A/B Industribostäderne.

Medens den første viser en Række gode Arbejderboliger, der viser den iøvrigt ogsaa paa saa mange andre Punkter høje Standard af social Forstaaelse, denne udmærkede norske Fabrik arbejder med — saa knytter Interessen ved den sidste sig navnlig til den fortrinlige Løsning af Opgaven: Standardisering af Smaaboliger og den derved muliggjorte Industrialisering af Husbyggeriet. Man er paa dette Punkt naaet vidt i Sverige. Den lille beskedne Udstilling, der ligesom den norske er fremskaffet ved Industriraadets direkte Initiativ, bør derfor nøje studeres. — Tallene taler. — Ved gennemført Standardisering af Døre og Vinduer (vi henviser til de ved Udstillingen fremlagte Tryksager) har Industribostäderne ved at bygge om Kap med Stockholms Kommune naaet helt ned til 60 pCt. af de af Kommunen ved Opførelsen af en almindelig Arbejderbolig anvendte Beløb, uden at Huset kvantitativt eller kvalitativt har lidt ved Forringelsen. Den industrimæssige Tilrettelæggelse af Opførelsen har med andre Ord muliggjort saa betydelige Besparelser, baade i Materiale og Arbejdsløn, at de sammenlagt naar 40 pCt.

Er det end ikke det mest interessante, Udstillingen indeholder, saa er de nævnte Afdelinger blandt de værdifuldeste Indlæg. Hovedsalen, Galleriet og Udstillingsbagsalen er iøvrigt fyldt til Trængsel med Udstillinger, gode og mindre gode imellem hinanden. Der er Lerstampning til Huse, Isolationer, Installationer, Projekter, Kunststen og Plader af alle mulige Arter. Der er dog saa mange udmærkede Ting, at det sikkert tør siges, at Stævnet opfylder alle berettigede Forventninger om et Overblik over Boligspørgsmaalets nuværende Standpunkt. Men mellem det altsammen er der næppe noget, der har saa dybtgaaende Interesse i Boligspørgsmaalet og aabner saa vide Perspektiver som den lille nydelige svenske Udstilling i Foredragssalen, anden Køje til højre.

Vej frem.

Det er sjeldent — alt for sjeldent — at Industriens Mænd her til Lands griber Pennen og tager Del i den offentlige Debat om industrielle Problemer, der paa denne Maade i alt for stort Omfang overlades til Behandling af Parter, der, hvor velmenende de end kan være, maa siges at staa fremmede overfor Sagernes egentlige Kernepunkter. Dette Forhold har da heller ikke undladt at præge den offentlige Mening og er derfor vel værd at agte paa. Som en af de faa glædelige Undtagelser kan anføres en Række Indlæg fra den unge Direktør for Frederiksberg Metalvarefabrik, Hr. Erik Dessau, offentliggjort oprindelig i Dagspressen, væsentlig »Berlingske Tidende«, og nu samlet i en lille Pjece under den Titel, der staar over disse Linier. Hr. Dessau beskæftiger sig i sine Indlæg med de fleste af de aktuelle industrielle Problemer, og foruden i det rent saglige, som disse jo indeholder i rigt Omfang, har han haft et kun alt for inspirerende Materiale i de forskellige Uhyrligheder, som fra anden Side har været fremført. Han beskæftiger sig saaledes med Forholdet mellem Lønforhøjelserne og Produktionen, og

midt i det Utal af Eksempler paa social Uro m. m., man daglig faar serveret som en Slags Bevis for, at den nuværende Tingenes skæve Gang er noget uundgaaeligt, noget »man skal igennem«, henviser han til Belgiens lysende Eksempel og viser, hvorledes dette Land opfyldt af Flid og solidarisk økonomisk Tænkemaade, som dets Befolkning, skønt ingenlunde hverken nationalt eller socialt synderlig ensartet, har lagt for Dagen, staar saa udmærket kun saa kort efter Krigens voldsomme Hærgninger. Ogsaa Pristallet og hele den Maade, hvorpaa Lonforhojelserne er knyttet til det statistiske Departements Udregningers heraf, tages op til Behandling, populært og livligt skildret og netop derfor overordentlig forstaaeligt. Det var ingen Skade til, om sligt Læsestof udbredtes blandt vore Arbejdere og for den Sags Skyld ogsaa blandt vore Tjenestemænd.

I en Række sammenhængende Indlæg gør Forfatteren op med det ogsaa i nærværende Tidsskrift paatalte sensationelle Forslag fra »Finanstidende«s Side om gennem en »voldsom« Kreditindskrænkning kunstigt at fremkalde en Krise efter det gamle Ordsprog om, at man hellere maa springe end krybe i det. Det er kun et Par Maaneder siden, at »Finanstidende« overraskede Verden med disse Forslag, men den Tid, der siden er gaaet, maa vel have aabnet Øjnene ogsaa paa Forslagsstilleren selv for det mildest talt tragikomiske i Tanken.

Den forsætlige voldsomme Indgriben i vort Erhvervsliv fra Nationalbankens Side, som »Finanstidende« opfordrer til som eneste Middel til Højnelse af vor Valuta, tager Hr. Dessau under en indgaaende Behandling og paapeger med vægtige Eksempler og Udtalelser fra Udlandet, hvor forfejlet disse Tanker er, al den Stund det jo dog egentlig ikke drejer sig om at bygge en ny og straalende Fremtid op, naar først Nutiden er ruineret, men dog først og fremmest at undgaa denne Ruin og navnlig de voldsomme Sammenbrud i Erhvervslivet, der netop nu har Krav paa en forstaaende Kapital- og Kreditpolitik paa langt Sigt. Herom skriver Forfatteren klogt og kraftigt. Maatte hans Anskuelser vinde Udbredelse.

P. D.

Mindre Meddelelser.

Hvorfor?

I Statsbanernes Beretning om Driften i Finansaaret April 1918 — Marts 1919 gives følgende Meddelelse under Arbejdsforhold og Lønninger: Arbejdstiden paa Statsbanernes Maskinværksteder er i Driftsaarets Løb blevet nedsat fra 56 til $49^1/_2$ effektive Arbejdstimer pr. Uge, hvilket naturligt har medført en Nedgang i Værkstedernes Ydeevne, men Nedgangen har vist sig større, end man paa Forhaand skulde vente.

Norges Industri og de engelske Kulpriser.

Vi har tidligere meddelt, at Norges Industriforhund har foretaget Beregninger, som belyste den Merudgift, som den norske Industri blev belastet med gennem den engelske Preferenee-Kulpolitik. Paa Basis af det indsamlede Materiale henvendte man sig til Regeringen med Foresporgsel, om der med Udgangspunkt i gældende Traktater kunde gøres noget for at opnaa lempeligere Salgsvilkaar i England for Kul, Koks og Cinders. Samtidig paapegedes det, at et eventuelt Samarbejde med de nordiske Nabolande maaske kunde være formaalstjenligt.

Denne Henvendelse skete i Maj Maaned, og siden er Forholdene som bekendt blevet betydelig forværrede, indtil det nu i Norge som ogsaa hos os er kommet dertil, at Næringslivet simpelthen ikke kan bære de umaadelige Kulbyrder længere. I Industriforbundets Organ, »Norges Industri«, meddeles det nu, at Industriforbundet paa Basis af de saaledes indtraadte alvorlige Forhold har rettet en ny indtrængende Henstilling til Regeringen om at foretage aktive Skridt i denne vigtige Sag.

Industrien og Nationernes Forbund.

I god Overensstemmelse med Brüsseler Konferencens Vedtagelser har det svenske Industriförbund henvendt sig til den svenske Regering med Opfordring til denne om at tage Initiativet til en Henvendelse til Nationernes Forbund om Ophævelse af den internationale Pris-Preference-Politik, der jo særlig har ramt de mindre Stater ualmindelig haardt.

* * *

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Et Lands-Industrimøde.

Under Hensyn til den foreliggende alvorlige Situation i vor Industri har Industriraadet besluttet at indbyde til et Lands-Industrimøde i Lighed med de i tidligere Aar afholdte. Industrimødet vil antagelig finde Sted i sidste Halvdel af Januar Maaned og blive afholdt i Industriforeningens Lokaler i Kjobenhavn. Programmet for Modet er endnu ikke definitivt fastlagt, men et Hovedformaal vil i al Fald være at belyse den indtraadte Krisetilstand, ikke mindst den af abnorme Valutaforhold skabte Konkurrence, der sammen med Brændselsspørgsmaalet nu truer store Dele af vor Industri.

Industriraadets Valutaudvalg.

Til Stotte for Industriraadets Repræsentation i den af Regeringen nedsatte Valutakommission har Industriraadet som bekendt nedsat et særligt Valutaudvalg, der har indsamlet et stort og værdifuldt Materiale. Som Forholdene har udviklet sig, har Valutaudvalget faaet den Opgave at fortsætte sit Arbejde uafhængigt

af Valutakommissionens Skæbne, idet den foretagne Undersøgelse af vor industrielle Situation tilfulde har godtgjort, at Kravet om ekstraordinære Foranstaltninger i den indtraadte Krise i dansk Industri ikke kan afvises. Udvalget har nu afgivet en Indberetning til Industriraadet, og det tor forventes, at Spørgsmaalet om et Kriseværn for Industrien vil blive rejst paa et nyt Grundlag.

Norges Varemesse.

I Industriraadets Sekretariat, *Journal Nr. E 45*, henligger til Eftersyn et Eksemplar af Kataloget for Norges Varemesse i Kristiania.

Dispensationer for fransk Eksport.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af et i Frankrig d. 23. Oktb. offentliggjort Dekret, hvorved Udførsel af visse Varer forbydes, idet der dog samtidig aabnes Adgang til Dispensation fra Forbudet mod Erlæggelse af en vis Afgift. Af Varer, der falder ind under Forbudet, kan nævnes: Terpentinolie, almindelig Trælast; Minestolper; Bauxit; Jernaffald, gammelt Jern, Støbejernsaffald, Staalaffald, som ikke kan bruges til Omstøbning.

Nævnte Dekret ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat *Journal Nr. E 48.*

Udførselsafgifter for Jern.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er Udførselsafgifterne i Luxembourg for Jern m. m. fastsat saaledes:

a) 10 Frcs. pr. Ton Stobejern.

b) 20 Frcs. pr. Ton Blandinger, bestaaende af Jern og Staal i Blokke, Stænger, Plader, Form- og Stangjern, Jerntraad, Blik o. s. v.

c) 10 Frcs. pr. Ton Jern-Stobejern og Staalaffald samt »Schrott«.

d) 0,30 Frcs. pr. Ton Jernerts, »Minette«, Flammeovnsslagger og Valseslagger.

Hollandsk-indisk Messe.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet vil den anden hollandsk-indiske Messe blive afholdt i Bandoeng, Java, i Tiden 19. September—9. Oktober 1921.

Messen organiseres af Foreningen »Nederlandsch-Indische Jaarbeurs« i Bandoeng, og omfatter ligesom foregaaende Aar javanesiske Industriprodukter, samt saadanne Raastoffer, Halvfabrikata, Maskiner og andre Hjælpemidler for Industrien og Landbruget paa Java, som ikke kan fremskaffes gennem Javas egen Produktion.

□□□□□□

Udstillinger.

Varme, Lys og Kraft. Under denne fængende Benævnelse er der i Teknologisk Instituts Udstillingslokaler aabnet en saakaldt Spareudstilling, anlagt paa at give Offentligheden Besked om de vigtigste herhenhørende Spørgsmaal. Vi skal senere vende tilbage til denne interessante Udstilling.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10 F. til 10 Aft. Søndage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

10b. Stenfelt, G. Svenskt nautisk lexikon. Stockh. 1920. 646 S.
14. Schrøder, P. Differential- og Integralregning. Kbh. 1919. 52 S.
17. Pirani, M. Graphische Darstellung in Wissenschaft und Technik. Berl. 1919. 126 S.
26. Holst, Helge. Vort fysiske Verdensbillede i ny Belysning. [Kbh. 1919]. 41 S.
33. Lippmann, E. O. Entstehung und Ausbreitung der Allchemie. Berl. 1919. 758 S.
57. Leuwmark, Tyra. Köttkonservering. 2. Uppl. Stockh. 1918. 118 S.
68. Teknisk Rundskue. I. 1918 ff.
69. Neuburger, A. Die Technik des Altertums. Lpz. 1919. 587 S.
70. Neudeck, G. Das kleine Buch der Technik. 25. Aufl. Stuttg. (1919). 610 S.
70. Frisk, Hj. Handbok för verkmästare, förmän, montörer och maskinarbetare. 2. Uppl. Stockh. 1913. 217 S.
72. Keck, W. Vorträge über Mechanik. 5. Aufl. I—II. Hann. 1920. (2 Vol.).
78. Krieger, B. Der Sand. Berl. 1919. 36 S.
78. Krieger, B. Kalksandsteinbetriebserfahrungen. Berl. 1919. 46 S.
80. Werkstattstechnik. Zeitschr. für Fabrikbetrieb u. Herstellungsverfahren. Ingenieur Ausg. 11. J. Betriebs Ausg. 5. J. 1917 ff.
82. Morgner. Maschinistenschule. Berl. 1920. 155 S.
83. Haeder, H. Kalkulieren der Maschinen. 2. Aufl. Wiesb. (u. A.). 288 S.
83. Haeder, H. Konstruiren und Rechnen. III. Wiesb. 1919.
83. Freytag, F. Hilfsbuch für den Maschinenbau. 5. Aufl. Berl. 1919. 1178 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 24 — 15. DECEMBER — 1920

Produktionens Forøgelse.

Nogle tyske Tanker herom.

IBLANDT de mange Spørgsmaal, som er knyttet til Øjeblikkets overalt brændende Problem: Produktionens Forogelse, er ogsaa Spørgsmaalet om en produktiv Beskæftigelse af Arbejds- og Erhvervslose. Det nylig oprettede tyske »Reichswirtschaftsrat« har ogsaa som en af sine første, væsentlige Opgaver arbejdet hermed, gennem Nedsættelse af Udvalg, Afhoring af Sagkyndige o. s. v. Det var den socialistiske, tidligere Rigsokonomiminister *Wissell,* der rejste Sagen; Udvalgets Slutningsbetænkning er forfattet af den bekendte og dygtige Socialokonom *Herkner.*

Det synes imidlertid — efter nogle Betragtninger herover i Tidsskriftet »Soziale Praxis« — som om Udvalget ikke stærkt nok har lagt Vægten paa den finansielle eller finanspolitiske Side af Sagen. Det er ikke nok med, at de Arbejder, man vil fremme ved at beskæftige Arbejdsløse dermed, i og for sig er produktive; man maa ogsaa regne med de Tilbagevirkninger, Kapitalanbringelser i saadanne Foretagender vil have, især overfor et saa kapitalfattigt og gældstynget Land som Tyskland. Der gores saaledes Rede for de store Arbejder, der allerede er i Gang eller skal sættes i Gang: Kanalveje, Mosekulturer, forbedrede Samfærdselsveje o. a.; efter Meddelelse fra Rigsarbejdsministeriet er der alene fra Riget selv i 1919 til saadanne Nodhjælpsarbejder, der i og for sig jo er produktive, bevilget 470 Mill. M.; ved disse Arbejder var beskæftiget 330,000 Mand. Fornylig blev fra Rigets Side givet en Bevilling paa 300 Mill. M. til Boligsporgsmaalet i Ruhrdistriktet. Den lyse Side ved alle disse Arbejder er iøjnefaldende nok: flere og bedre Boliger f. Eks. i Ruhr vil drage flere Arbejdere til, og Kulproduktionen dermed oges, til Gavn baade for tysk Valuta og tysk Industri; men der er ogsaa — og navnlig netop i Øjeblikket — morke Sider nok, om man især fra finanspolitisk Side betragter disse Arbejder: man har ikke Kapitalen til dem; den maa derfor rejses paa sædvanlig Vis: ved Laan, ved Papirpenges Udstedelse, der atter forer med sig som sædvanlig dels nye Skatter, dels storre Inflation — i hvert Fald højere Priser, idet Pengenes Værdi synker.

Det vil vist ikke være nogen let Opgave helt og nojagtigt at belyse disse Spørgsmaal, at soge Balancen mellem deres gode Virkninger i det lange Løb, deres slette Virkninger i Nuet. Men en saadan Belysning er nødvendig, og ogsaa overfor selve de Forslag, som det tyske Udvalg fremsætter, og hvoraf nogle enkelte og mere væsentlige Punkter her skal anfores.

Man vil foreslaa Vedtagelse af en Lov, hvorefter Nedlæggelse af Bedrift eller Salg af en Bedrift, der vil have Nedlæggelse til Følge, kun maa foretages efter derom indgivet Anmeldelse og paafølgende Bevilling. Nedlæggelse af eller endda Stilstand i en Virksomhed skal saa proves af et Udvalg, sammensat af Repræsentanter for saavel Arbejdsgivere som Arbejdere. Dette Udvalg skal eventuelt have Ret og Midler til at fortsætte Driften, og skal hjælpes hertil bl. a. ved, at Raastofvirksomheder, under offentlig Drift eller Tilsyn, kan levere den truede Bedrift billigere Raastoffer, eller ved at der fastsættes bestemte Lonsatser for Arbejderne, begrænset Kapitalrente o. a. for Driften i det hele. Endvidere skal dette Udvalg, saafremt det anses for raadeligt at bevare Bedriften

derigennem, ogsaa kunne hjælpe med til Rejsning af ny Kapital.

Andre Foranstaltninger, som saadanne Udvalg skal træffe, er bl. a. denne: Saasnart for Raastoffer den indenlandske Varepris i Forhold til den sidste Fredspris er steget hojere, end det nuværende Gennemsnitsforhold er imellem Papirmarken og Guldmarken, maa der gives Forbud mod Udforsel af vedkommende Raastof.

Med andre Ord: man vil søge at modvirke Arbejdsløsheden og den dermed synkende Produktion gennem i første Linie at undgaa Nedlæggelse af arbejdende Virksomheder, idet man baade med Pengehjælp og Raastofhjælp vil komme de truede Virksomheder i Mode; en af Vanskelighederne herved er selvfolgelig den, at man derved — til Oprettelsen af de kontrolerende Udvalg — tyer til den Slags bureaukratiske Hjælpemidler, Tyskland i Førvejen er rig nok paa; og samtidig trækker man Veksler paa Statens og Samfundets finansielle Forraad, som det i hvert Fald vil være vanskeligt at overse, hvorledes Fremtiden vil kunne indløse.

Og overfor disse i og for sig stærkt begrundede Bestræbelser for at holde Tysklands Produktivkraft oppe, maa man ogsaa holde sig for Øje hele den Nødstilstand og Fattigdom, det nutidige og de kommende Aars Tyskland lider under.

Den tidligere Statssekretær, Prof. *Aug. Müller,* har nylig i korte og klare Træk vist, dels hvor afhængigt allerede det gamle Tyskland var af Omverdenen, dels hvor vanskeligt det nye Tyskland vil staa.

For *det gamle Tyskland* gjaldt det, at $^1/_5$ af den tyske Befolkning, d. v. s. næsten 14 Millioner Mennesker, fik deres Næringsmidler tilført ude fra, var afhængig af Verdensproduktionen; dem kunde den tyske Jord ikke selv, direkte eller indirekte, brodfode. For Haandværkets og Industriens Produktion gjaldt noget lignende. Mellem $^1/_5$ og $^1/_6$ af dets Raavarer og Halvfabrikata maatte indføres, og imellem $^1/_5$ og $^1/_6$ af dets Halvfabrikata og Færdigvarer maatte udføres — saa afhængig, saa nøje forbunden var det tyske Arbejde med Omverdenen, med hele Verdensproduktionen; og det var kun muligt for det tyske Arbejde at skaffe sig saavel Levnedsmidlerne, som Raastofferne, de manglede, gennem Eksporten og dennes Betaling — Forhold, vi for vort Lands Vedkommende ogsaa i disse Tider faar en grundig Belæring om.

For *det nye Tyskland* stiger andre Kaar frem, og vanskeligere: Ved Freden i Versailles mister Tyskland (om Øvre-Schlesien foreløbig regnes som tabt for Tyskland) $8^1/_2$ pCt. af sin Befolkning, $18^1/_2$ pCt. af sit Omraade; rundt taget mister det af sine industrielle Raastoffer ca. 40 pCt., af sine Levnedsmidler ca. 18 pCt., af sit Træ og sine Skove ca. 14 pCt. Hertil det Tab, som det tyske Arbejde kommer til at bære, der følger med Afstaaelsen af den tyske Handelsflaade. En Fagmand har vurderet det til ca. 6 Milliarders Værdi, et Tab, som den tyske Økonomi maa bære, idet man maa betale fremmede Rederier for den Transport af Varer ud og Varer ind, som før de tyske Skibe udførte.

Dertil kommer, at Landbrugsproduktionen, under Indflydelse først af Krigstiden, sidst af Revolutionen, er sunket i Ydeevne, gennemsnitlig 30 pCt.

Müller kommer derfor til den Betragtning, at selv om der regnes med det formindskede Tyskland, saa er den Del af det tyske Folk, der egentlig er henvist til at opretholde Livet paa Basis af de udenrigske Tilforsler af Stoffer og Penge, saa stærkt forøget, at den nu udgør en Trediedel af det tilbageblevne tyske Folk. — Han slutter sit Indlæg med en Opfordring til at søge tilvejebragt et samlet og gennemarbejdet Udsyn over det tyske Samfunds *Finans-, Social- og Erhvervsforhold;* men samtidig betoner han, at selv om man faar dette Overblik, og selv om man faar tilvejebragt en virkelig Arbejdsform, en virkelig Politik paa Grundlag heraf — saa er dog Sagen ikke dermed klaret og Nøden dermed ikke afhjulpet; thi, som han med Styrke gør gældende: bag den materielle Nød er der en anden og større Nødstilstand: den aandelige, den etiske Nød, og kun af dens Helbredelse vil Folkets Sundhed kunne ventes.

Men i sin Redegørelse gør Prof. Müller en Bemærkning, som, selv i et Tidsskrift for Industri, fortjener at fremdrages, dels fordi den bekræftes af Erfaringer, som vi ogsaa gør, baade i eget Samfund og i andres Samfund, og ikke mindst fordi den viser bag Tidens materielle og sjælelige Nødstilstand og bag den Taage, der skjuler Fremtiden for os — Lyspunkter, og Lyspunkter, der vidner om Livets stærke regenerative Kræfter, selv midt i Nedgangs- og Opløsningstider.

Prof. Müller siger, og vistnok med Rette, at alle Formodninger taler derfor, at Fremtidens Tyskland vil faa *et langt stærkere agrarisk Præg*

end Tyskland for Krigen. For bag de industrielle Vanskeligheder, bag Byernes haarde Livskaar, gaar Strommen mod Landets Arbejde; selv den mest socialistiske Politik tør ikke vove sig for langt ud i sine Fordringer til Bondestanden, og dens Trivselskaar bedres ojensynligt stadig. — Ganske det samme i *Rusland*, hvorledes saa end den russiske Revolution vil ende: eet er sikkert, den egentlige Sejrvinder er den russiske Bonde; han har — midt i det storste kommunistiske Eksperiment, Jorden vel endnu har set, opnaaet, hvad han aldrig før besad, virkelig Selveje til sin Jord, og Lenin, der ved, at hans sidste Skanse falder, om han faar Bønderne imod sig, tør ikke røre ved dette Selveje, saa man ser derovre denne mærkelige Ironi: at det kommunistiske og socialistiske Parti styrker sin Magt og holder sig ved den, samtidig med at de udvikler den Magt, der efter sin inderste Natur er mest fjendtlig stemt mod al Socialisme: den Bondestand, der ejer og bearbejder sin egen Jord. — Og vi her i Danmark behøver ikke at gaa langt for at finde Udslag af den samme Bevægelse. Og er den ikke med sin Bevægelse ind imod Midten et Udslag netop af Livets regulerende Evne, bevarende og nydannende Evne?

J. R.

□□□□□□

En ny Vindmotor.

Udnyttelsen af Vindkraften har af naturlige Grunde altid været særlig stærk i vort Land, og i Arbejdet for at udnytte vore naturlige Hjælpekilder i Retning af Drivkraft har Bestræbelserne i den senere Tid sat sig et Resultat i Konstruktionen af en ny Vindmotor, konstrueret af Ingeniorerne R. Johs. Jensen og Povl Vinding. Gennem Dagspressen vaktes der i sin Tid en vis Opmærksomhed om dette nye Fremstød for dansk Teknik. Siden er der i Stilhed arbejdet videre og allerede bygget en halv Snes Anlæg efter det nye Princip rundt om i Landet, efter at A/S Hans L. Larsens Fabriker i Frederikssund, der tidligere har skabt sig et Navn ved Fabrikation bl. a. af Vindmotorer, har erhvervet Fabrikationsretten. Samtidig er nye Forsogsanlæg blevet bygget, og i den nærmeste Fremtid vil et stort Forsøgsanlæg blive udført i Kjøbenhavns Nærhed, for at man her kan gaa videre med de nye Opfindelser, som navnlig paa det elektriske Omraade knytter sig til den nye Vindmotor.

For at give en Idé om Storrelsen af de Kræfter, der gennem denne nye Konstruktion vil kunne gøres virksomme, gengiver vi her en Tabel over Vindhastigheden, udarbejdet paa Grundlag af Meteorologisk Instituts gennem 27 Aar foretagne Maalinger, idet der her kun medtages de almindelige Arbejds-Vindhastigheder:

Vindhastighed	4	m/sec.	1550 Timer aarlig
—	5	—	1550 — —
—	6	—	1240 — —
—	7	—	870 — —
—	8	—	680 — —
—	9	—	440 — —
—	10	—	330 — —

Den Hestekraft, Vindmotoren vil afgive, stiger med 3die Potens af Vindhastigheden og er proportional med Vingearealet, saaledes at den afgivne Kraft vil kunne udtrykkes saaledes:

$$\text{HK.} = \frac{A \times V^3 \times K}{75 \times 1000}.$$

hvor Koefficienten K gennem Forsog med forskellige Modeller er fastslaaet til ca. 156 Gram/cm² pr. sec. pr. m² og m/sec. For at være paa den sikre Side er K dog i Praksis kun sat til 125, hvorved Formlen bliver:

$$\text{HK.} = \frac{A \times V^3}{600}.$$

hvor A er Vingearealet og V. Vindhastigheden. Dette betyder, at Ydeevnen af den nye Vindmotor er ca. 2½ Gang saa stor som den hidtil bedste Vindmotor. Alle statiske Beregninger er udførte af Professor Dr. phil. Erik Schou.

Paa Basis af ovennævnte Formel er nedenstaaende Tabel over Hestekraften ved de forskellige Vindhastigheder af de for Tiden konstruerede Modeller udarbejdet:

Model	Diam.	Ydelse ved en Vindhastighed i m/sec. af: 4	5	6	7	8	9	10
		HK.	HK.	HK.	HK.	HK.	HK.	HK.
A.1	5,0							
A.2	6,5	1,1	2,1	3,6	5,7	8,5	12,1	16,7
A.3	7,7	1,5	2,8	5,0	8,0	11,9	17,0	23,4
A.4	10,0	2,1	4,2	7,2	11,4	17,0	24,3	33,3
A.5	11,0	3,2	6,3	10,8	17,1	25,6	36,5	50,0
A.6	12,5	4,9	9,6	16,6	26,3	39.3	55,8	76,7

Multipliceres for hver Model Hestekraften ved de forskellige Vindstyrker med de tilsvarende Antal Timer, kommer man til følgende Tal for det Antal HK.-Timer, der aarligt ydes af hver Model:

Model	A.2	A.3	A.4	A.5	A.5
Diam. m.	6,5	7,7	10,0	11,0	12,5
HK.-T.	31000	43100	61850	92960	142530

Det er, som man ser, ikke smaa Arbejdsmængder, der her er Tale om, og skønt Vindkraften jo har den Mangel ikke at være konstant, vil denne praktiske Løsning af Spørgsmaalet om dens rationelle Udnyttelse dog betyde en stor nationaløkonomisk Gevinst for vort Land.

Vi bringer omstaaende et Billede af en af de nye Vindmotorer af den største Type. Den er bygget ovenpaa en gammel hollandsk Mølle og erstatter to Vindmotorer af gammel Model, nemlig saakaldte Klapsejls-Vindmotorer. Disse to Motorer havde en Diameter af 48 Fod, medens den nye Motor er 12,5 m i Diameter.

Grunden til den nye Types saa overlegne Kraft er i første Række Vingeformen, idet denne er analog med Aeroplanpropellen, som under Krigen vel nok er kommen saa nær, som det er muligt, til den ideelle Form. Herved er tillige opnaaet, at Vingeakslen skjules i selve Vingen, saaledes af Luftmodstanden forringes til et ubetydeligt Minimum.

Paa Spareudstillingen i Teknologisk Institut har iøvrigt været udstillet en af de store Modeller, saaledes at man her har haft Lejlighed til at bedomme selve den mekaniske Udforelse af Konstruktionen. —

Det vigtigste Felt for Udnyttelsen af Vindens Energi er sikkert gennem Omsætning af denne til elektrisk Kraft. La Cour gjorde dette ved Hjælp af almindelige Shuntmaskiner i Forbindelse med Vippeforlag, la Cour-Nøgle og Accumulatorbatteri.

Vindmotor af ny Model monteret paa en gammel »hollandsk« Molle.

Senere er man kommen ind paa at anvende modcompounderede Maskiner ogsaa i Forbindelse med Accumulatorbatterier, men de kan ikke bringes til helt at følge Vindmotoren i Energilevering.

Skal man undgaa den dyre og uøkonomiske Anordning med Vippeforlag og Accumulering, maa man, som først foreslaaet af Ingeniorerne Jensen og Vinding, sende Energien fra alle Vindmotorerne ind i et bestaaende lav-eller højspændt Ledningsnet, saaledes at de kan arbejde parallelt.

En elektrisk Anordning, der tillader dette, er imidtid ikke helt simpel, idet den skal give konstant Spænding trods variabelt Omdrejningstal og give en Ydelse, der nøje følger den, Vindmotoren kan tage fra Vindstrømmen.

Er det Vekselstrøm, skal endvidere Periodetallet være konstant.

Ingeniorerne R. Johs. Jensen og Povl Vinding har løst dette Spørgsmaal saavel for Jevnstrøm som for Vekselstrom, og Professor Absalon Larsen arbejder i den senere Tid ligeledes med dette ret sindrige tekniske Problem.

□□□□□□

Vor Brændselsforsyning.

Vi har modtaget følgende:

Under denne Overskrift har Hr. Ingeniør Nyeboe i Tidsskriftets Nr. 21 fremsat en Del højst interessante Meddelelser. Jeg er fuldstændig enig i alle de Betragtninger, der opstilles, navnlig forekommer det mig, at Forsøget med en elektrisk Kraftstation i en Mose i Nærheden af en By bør indføres hurtigst muligt for derigennem nøjagtigt at faa at vide, hvad 1 HK., leveret f. Eks. 2 Kilometer fra Kraftstationen, vil komme til at koste. Bliver et saadant Anlæg bygget i denne Vinter, vil det kunne være i Gang, saa snart den første Udlægning af Tørv er tjenlig til at benyttes i et Sugegasværk, altsaa i Maj—Juni 1921.

Idet jeg iøvrigt fuldt ud kan slutte mig til, hvad der er fremsat, skal jeg bemærke, at det omtalte Tilsyn med Moserne bør have Myndighed til at kunne ekspropriere Læggeplads for Tørv, hvor det gores ønskeligt. Der er i det hele taget i de senere Aar, i hvilke Torvefabrikationen har taget Opsving, taget for lidt Hensyn mange Steder til at fremskaffe en høj og god Læggeplads, og just af den Grund er der, navnlig 1917—18, leveret saa mange usle Tørv med op til 50—70 pCt. Vand, at Tørven i disse Aar kom i stor Miskredit.

Endvidere findes mange gode Moser, der slet ikke kan udnyttes, fordi der ingen Læggeplads haves, og Ejeren af Læggeplads ved Siden af benytter sig af Lejligheden til at forlange en ublu Afgift. Staten har selv flere store og gode Moser, der kunde udnyttes, saafremt Læggeplads paa tilstodende Marker kunde lejes. Hr. Nyeboe skriver, at man vistnok maa se bort fra Brugen af Tørv i vore Gasværker, fordi Biproduktet Tørvekoks er værdiløst. Der findes imidlertid her i Landet et Raastof, der i høj Grad egner sig sammen med Kul for Gasfremstillling, nemlig Trærødder, navnlig af Gran. Disse ligger spredt over hele Landet, og kan tilføres Gasværkerne uden alt for store Transportudgifter. Et middelstort Gasværk kan anvende ca. 2500 Rmtr. Granrødder aarlig, dels til selve Gasfremstillingen og dels til Opvarmning af Retorterne. Da her i Landet findes lidt over 100 Gasværker, vil disse altsaa kunne aftage ca. 250 000 Rmtr. Rødder.

En Rmtr. (à 300 kg) saadanne giver ca. 100 m^3 Gas og som Biprodukt 3 à 4 hl Trækul, noget rettende sig efter den i Retorterne anvendte Temperatur. Der vil altsaa af nævnte 250 000 Rmtr. fremkomme henved 1 Million hl Trækul med en Varme af ca. 7000 Kalorier — den samme som for Koks. Sættes Prisen pr. hl Trækul til Kr. 6,00, eller Halvdelen af hvad Koks nu koster, vil disse Trækul repræsentere ca. 6 Mill. Kr. Trækul og Koks blandet sammen er et fortrinligt Brændsel. Disse 6 Millioner repræsenterer imidlertid kun Biproduktet. Som nævnt giver 1 Rmtr. Træ-

rødder ca. 100 m³ Gas (à 3000 Kalorier). Af de 250 000 Rmtr. faas altsaa ca. 2½ Million m³ Gas, og sættes disse til 55 Øre pr. m³, repræsenterer Gassen henved 4 Mill. Kroner. Ialt bliver den samlede Værdi, disse Rodder udbringes i, ca. 20 Mill. Kroner. Efter Hr. Nyeboes Fremstilling bruger Gasværkerne nu ca. 21 pCt. af Indforslen af Kul, eller vel omtrent for 80 Mill. Kroner (Prisen pr. Ton Kul sat til Kr. 200). Der vil altsaa kunne indvindes ca. 25 pCt. ved Brugen af Trærødder. Hertil kommer, at ingen Kapital behøver at bindes i Anlæg m. m., og endelig at der kan beskæftiges 1000 à 1200 Arbejdere Vinteren igennem med at tage Aarets Forbrug af Trærødder op.

Mange Gasværker har for Tiden ret store Beholdninger af Kul og vil saa maaske ikke have Besvær med at indføre noget »nyt«, men det gælder jo netop at faa disse Beholdninger til at strække til saa længe som muligt.

Hillerød, den 21. November 1920.

Emil Brüel.

Spareudstillingen.

Naar dette Numer af Tidsskriftet kommer Foreningens Medlemmer i Hænde, er Udstillingen med det mærkelige Navn, Spareudstillingen »Varme, Lys og Kraft«, forlængst en Kendsgerning — og en historisk! Den 13. ds. er den lukket, og dermed et Forsøg i Spareagitationens Tjeneste — hvor godt maa andre udtale sig om — afsluttet. Det var en Oversigtsudstilling over Problemet, et af Øjeblikkets vigtigste, derved at det har alles Interesse. Alle anvender vi Brændsel, Lys og Kraft. Mange alle tre Dele baade erhvervsmæssigt, i Fabriker etc., og privat. Udstillingens Hensigt var at orientere Offentligheden, ikke saa meget Teknikeren, og det er dette Forhold, der har præget dens Anlæg.

Denne Opgave falder i fire Hoveddele: Orientering om Brændsel, om Fyring og om Varmeøkonomi — det lille, meget beskedne Amendement: Kraft, var sikkert for beskedent. Og det er beklageligt, at det kun fremtraadte skitsemæssigt trukket op i Linierne, men det hænger sammen med, at der paa de Punkter kun kan gives løse Antydninger: Vindkraft? Maaske! Men hvor meget? Forsøgene gaar deres usikre Gang! — Vandkraft? Sikkert! Men i hvert Tilfælde meget lidt! — Og Kraftbesparelse? Ja, der var Kuglelejerne, der utvivlsomt har en stor Mission, og et andet nyt lille, men meget morsomt Sugegasarrangement til Affaldsbrændsel, selv om det kun er de færreste Industrier, der har saadant for Haanden. — Det var altsaa her kun lidt og kunde utvivlsomt været mere, men næppe meget.

Da det er umuligt at udstille en hel Vindmølle af den moderne Type, fandtes der paa Udstillingen kun Møllehatten og en Vinge af de nye propelformede, samt nogle Oplysninger om dens Konstruktion. — Ligeledes fandtes nogle Billeder fra Forsøgsmøllen paa Askov.

Ved velvillig Imødekommenhed fra Gudenaacentralens Side samt fra Vandkraftanlægget ved Harte kunde Udstillingen vise en Række Billeder herfra. — Alt for lidt Opmærksomhed vakte et meget beskedent Udstillingsarrangement fra Fabrikant Mahler i Vejle, en af Landets meget faa Vandturbinefabrikanter. Der er næppe Grund til at søge til Udlandet for at faa i hvert Fald de mindre Turbineanlæg. Dem kan vi levere selv.

Hvad endelig angaar Sugegasværket, der vistes i Drift, skal oplyses, at en Afprøvning af dette paa et Savværk, foretaget paa betryggende Vis af Sagkyndige, har dokumenteret, at det brugte af Træaffald pr. H.K. Time 1,37 kg eller kun 1/10 af, hvad et middelgodt Lokomobil krævede pr. afbremset H.K. Time. Det kan med andre Ord sikkert betale sig for visse Storsnedkerier og Savværker, der hidtil har gaaet med Dampanlæg og fyret med en Blanding af Kul, Tørv eller Træaffald, at ændre Anlægget til Sugegas.

Saa meget desto fyldigere og interessantere var de andre Afdelinger. De første Pladser af Udstillingen var viet den grafiske og haandgribelige *Brændselsstatistik*, de øvrige Dele af Forsalen væsentligst Fyringen og Fyringskontrolen samt en Mængde Kakkelovne, Kaminer og Komfurer fra Landets talrige og veldrevne Jernstøberier, der grupperede sig om Udstillingerne af Brændsel. Der var noget for enhver Smag, ogsaa en Del nye Konstruktioner. Det er imidlertid ofte nok fastslaaet, at det ikke saa meget er Kakkelovnene, der trænger til at forbedres, som den Fyring, Folk præsterer. — Komitéen havde derfor tilknyttet denne Afdeling et ganske interessant og instruktivt Arrangement af *fyrede Ovne*, paa hvilke Hovedfejlene ved almindelig Kakkelovnsfyring demonstreredes. En lille Ovn fyredes, saa godt som ske kunde, med en Røgtemperatur af knap 100°, en større, snavset, naaede kun en Røgafkøling ned til 300°, en tredie viste Manglerne ved for højt Brændselslag (Kulilte i Røggassen maalt ved Kuliltemaaler), de to sidste endelig Tabet ved »utætte« Ovne, forkert anbragte Stikkedler eller ligefrem slet Opmuring.

Det, det gælder ved en Lejlighed som denne overfor det store Publikum, er at faa slaaet fast, at det er Pengepungen, det gaar ud over — hver enkelts og direkte! En udstillet Kulskuffe med Koks til en Detailpris af 15 Øre (Normalpris i Øjeblikket pr. Skuffefuld) kunde nok give de Besøgende noget at tænke paa: Saafremt Landets samtlige Husholdninger, hvor der fyres mere eller mindre daarligt alle Vegne, sparede to Skefuld Koks pr. Husholdning pr. Dag og det Optændingsbrænde, der bruges for meget pr. Ovn, vilde det iaar med de nuværende Brændselspriser betyde en Besparelse af 22½ Mill. Kroner.

Paa Galleriet var Afdelingen *Varmeøkonomi* repræsenteret ved en lang Række interessante Isolationseksperimenter. I Forbindelse med forskellige Isoleringsfirmaer havde Hr. Professor Lundbye fra Den polytekniske Læreanstalt faaet opført 5 morsomme smaa Huse af omtrent samme Volumen, der varmedes ens indvendig og koledes ens udvendig ved et lille Blæserarrangement, der tog Luften udefra. Solide Fjerntermometre (Bonnesen og Danstrups) viste nu Folk, hvor godt den høje Temperatur holdtes i Huse med ualmindelig tyndt Murværk, blot de var isolerede; noget der er værd at lægge Mærke til, da Besparelsen i

Mur samt Besparelsen i Anlægsomkostninger ved Centralvarmeanlæg i velisolerede Huse fuldt ud opvejer Omkostningerne ved Isolationen. Det bliver altsaa ren Nettoindtægt, hvad der spares ved Driften af Centralvarmeanlæg. Hertil kom endelig nogle Smaaarrangementer, der viste Varmetabet ved daarligt passende Vinduer, daarligt indmurede Vinduesrammer og Fordelen ved listede Vinduer og dobbelte Vinduer.

En Række instruktive Smaaarrangementer ved elektrisk Belysning viste endelig paa den anden Gallerihalvdel rigtig og forkert elektrisk Lysanvendelse ved Værkstedsmaskiner, paa Kontorer, Tegnestuer og Privatboliger. Vi gengiver nedenfor nogle af Tallene:

Lofters og Vægges Indflydelse paa Lysets Tilbagekastning.

Hvidt (Nyt rent Loft — hvidt Papir)	80
Graat (Let snavset Loft)	40
Mælkehvidt (Mælkeglasskærme)	65
Gult Koncept (Fyrretræ)	50
Gult Tapet	40
Lysegrønt do.	18
Rødt do.	12
Morkegront do.	5
Mørkeblaat do.	$3^1/_2$
Sort Flojl	$^1/_2$

Det er Docent Holstein-Rathlou fra Den polytekniske Læreanstalt, der havde Æren af dette Arrangement.

Vi forbigaar Husholdningsafdelingen, der ligger udenfor Rammen af dette Tidsskrifts direkte Interesse. Ogsaa her konstateredes det, at Forskellen paa de forskellige Gasapparater er ikke stor. Gasbesparelse maa derfor soges, ikke ved Ændring af Apparaterne, men ved Brugen af disse.

I sin Art var Udstillingen noget af et Vovestykke, og talrige Mennesker er sikkert gaaet derfra skuffede, fordi der ved en Udstilling som denne kræves den Selvvirksomhed at gennemlæse Opslag og tænke over dem — og det morer ikke alle. — Det kan imidlertid allerede nu siges, at den har virket og interesseret langt ud over de almindelige Grænser og formodentlig vil sætte Spor Landet over, idet Enkelthederne af Arrangementerne vil blive rekonstruerede i en for det almindelige Publikum tilgængelig Form og gjort tilgængelig for Befolkningen i en lang Række storre Byer til Held for Nationens daglig Varmeøkonomi. Og det er jo sikkert indenfor *Privat*forbruget, de største Besparelser vil kunne opnaas. Industrien har jo bl. a. Dansk Brændsels- og Kontrolforening, der iøvrigt har en saa væsentlig Del af Æren for Udstillingens smukke Forløb.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Vaagnende Erkendelse?

I det af den socialdemokratiske Folketingsmand Hans Nielsen redigerede Dagblad »Klokken 5« rejses det Spørgsmaal, »om Foreningen »Dansk Arbejde« vil være ligegyldig Tilskuer til Ødelæggelse af dansk Erhvervsliv«. Bladet omtaler, hvorledes en Række danske Firmaer lader deres Raastoffer og Materialer forarbejde i Udlandet, nemlig Tyskland, hvilket fremstilles som Forræderi mod dansk Arbejde. Samtidig ankes der over, at Trafikministeren lader en Færge bygge i Udlandet, at en Postbygning monteres med udenlandske Materialer o. s. v.

Vi kan oprigtig talt ikke se, at der i denne Anledning er Grund til at rette nogen Bebrejdelse mod Foreningen »Dansk Arbejde«, der jo har sit bestemte Program at følge. Da de her anforte Udtalelser er karakteristiske for Anskuelser fremsatte ogsaa fra anden Side i vort Socialdemokrati, vilde det imidlertid være interessant, om man fra dettes Side vilde fremsætte bestemte Forslag mod den beklagelige Udvikling, de fremdragne Eksempler belyser. Idet vi selvfølgelig ganske skal overlade Foreningen »Dansk Arbejde« at svare for sig selv, noterer vi derfor forelobig disse Udtalelser som et glædeligt Bevis for, at der dog maaske indenfor danske Arbejderkredse er en dæmrende Forstaaelse af, at man ikke kan vedblive at drive Industrivirksomhed uden Hensyn til Udlandets Konkurrence, der ikke mindst er dikteret af Forskellen i Arbejdslonningerne.

Med Samfundet som Driftsherre.

Det har vakt en ikke ubetinget behagelig Opmærksomhed i Offentligheden, at de danske Statsbaner ligger med Kul for et Tidsrum af det meste af et Aar frem i Tiden, og vel at mærke Kul indkøbt til Sommermaanedernes Top-Noteringer. Naar Statsbanernes Underskud for Oktober er opgjort til 5 Mill. Kr., er det saaledes ikke lyse Udsigter hverken for Skatteyderne eller for dem, der benytter Banerne. Ifølge Udtalelser af Generaldirektoren til Dagspressen vil de dyrt indkobte Kul vedblive at tynge paa det maanedlige Regnskab, lige til de er opbrugte og kan afloses af nye, der forhaabentlig til den Tid kan faas billigere.

Ganske tilsvarende Eksempler haves for Tiden fra Kommunernes Virksomheder. Saaledes har de kjobenhavnske Gasværker forsynet sig med overordentlig dyre Kul til ind i Foraaret, og ifølge Udtalelse af den paagældende Borgmester vil det være nodvendigt at opretholde den høje Gaspris, hvis der skal Dækning for disse Kulindkøb. Hvorledes Kommunen udnytter sin Monopolstilling som Eneleverandør af Gas, belyses yderligere ganske interessant ved en Oplysning af samme Borgmester om, at Kommunen kan blive nodsaget til at gaa ned med sin Kokspris — idet man jo her har det private Kulsalg at regne med som Konkurrent — men *til Gengæld* vil saa de høje Gaspriser af Hensyn til Gasværkernes Status maatte opretholdes længere, end man ellers vilde gøre det!

For det private Erhvervsliv, der, efter i Medgangens Tid at være saa haardt belastet med Skatter og Afgifter, nu maa bære store og uberegnelige Tab som Følge af Prisfaldet, er det dobbelt bittert at se hen til Samfundsvirksomhedernes lige saa bekvemme som haandfaste Maade at imodegaa Tab ved fejlslagne Dispositioner og herved skyde Risikoen, al Erhvervslivs Nerve, fra sig. Paa den anden Side turde den hele Situation yde en højst tiltrængt Klaring af de

Fraser om »Nationalisering«, »Socialisering« og Gud ved hvad, som var ved at hypnotisere den offentlige Mening ogsaa her til Lands. Det store Publikum, Forbrugerne og Skatteyderne, turde forelobig have nok med den Samfundsvirksomhed, vi allerede har!

Handelsomsætningen i Oktober Maaned.

Den udsendte Statistik over Vareomsætningen i Oktober Maaned viser en Nedgang i Importen i Forhold til September fra 338 Mill. Kroner til 301 Mill. Kroner. Desværre viser imidlertid ogsaa Eksporten en Tilbagegang, nemlig fra 178 Mill. Kroner til 157 Mill. Kroner. Af indenlandske Varer udfortes for 140 Mill. Kroner mod 161 Mill. den foregaaende Maaned. Det er navnlig Udforslen af levende Dyr og Smor, der viser Tilbagegang, medens de øvrige Hovedposter i Eksporttabellen er saa nogenlunde uforandrede. I Importen indtager Kullene atter en uforholdsmæssig Plads med en Værdi af 61 Millioner Kroner. Fra 1. Januar til 31. Oktober har Kulimporten i alt kostet 437 Millioner Kroner og vil altsaa for hele Aaret sikkert naa $^1/_2$ Milliard. Det maa da være en Trost, at navnlig de sidste Maaneder har vist et saa stort Importkvantum, at man tor vente en Nedgang paa denne Konto. Alt i alt maner Handelsstatistikens Tal trods den i Maanedens Begyndelse indtraadte Bedring i Valutakurserne stadig til den storste Varsomhed.

Den tyske Udenrigshandel 1919 og 1920.

Efter de indtil Dato af Rigsokonomiministeriet offentliggjorte Tal stiller Udenrigshandelen sig i 1919 og 1920 som følger:

Maaned	Indførsel Mill. Mark		Udførsel Mill. Mark		Balance Mill. Mark	
	1919	1920	1919	1920	1919	1920
Januar	397	6560	161	3219	÷ 236	÷3341
Februar	408	5932	195	4262	÷ 213	÷1670
Marts	440	5683	292	4216	÷ 148	÷1467
April	626	4768	270	5344	÷ 356	+ 576
Maj	1468	5537	251	6647	÷ 1217	+1110
Juni	2688		406		÷ 2282	
Juli	3538		570		÷ 2968	
August	3817		735		÷ 3082	
September	4191		790		÷ 3401	
Oktober	5179		1089		÷ 4090	
November	4446		1284		÷ 3188	
December	5178		4014		÷ 1464	
Tilsammen	32376		10057		÷22619	

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Sæbeindustrien og Den overordentlige Kommission.

Den tidligere refererede Sag mellem Sæbeindustrien og Den overordentlige Kommission har fundet sin Afslutning, idet Indenrigsministeren den 30. Novbr. har ophævet samtlige de bestaaende Sæbebekendtgorelser, som Den overordentlige Kommission havde faaet indført. Dermed er den indenlandske Produktion af Sæbe atter stillet paa lige Fod med den udenlandske Konkurrence, efter at denne har haft saa god Tid til at undergrave og fortrænge de danske Varer, som blev holdt nede af meningslose Statsforanstaltninger.

Fremme af internationalt industrielt Samarbejde.

Den danske Generalkonsul i Wien, Hans von Medinger, har i en Skrivelse til Industriraadet gjort opmærksom paa, at den allerede i mange Aar eksisterende industrielle Klub i Wien er blevet reorganiseret paa videre Basis til en Forening til Fremme af internationalt industrielt Samarbejde. Ikke blot fra Donaulandene, men ogsaa fra Italien, fra Holland, Schweiz, Polen o. s. v. er der allerede sket Tilgang til Foreningen. Det aarlige Medlemsbidrag er 2000 østrigske Kroner. Det danske Generalkonsulat i Wien giver iovrigt gerne nærmere Oplysninger om den nye Organisation, dens Maal og Virkemidler.

Situationen.

Paa sit Mode den 9. ds. droftede Industriraadet paa Basis af den af Raadets Valutaudvalg afgivne Beretning den øjeblikkelige vanskelige Situation for dansk Industri. Man vedtog at fortsætte med Indsamling og Bearbejdning af Materiale, belysende de enkelte Industriers Stilling, deres Forhold til Valutasituationen og de toldpolitiske Vanskeligheder, ligesom det vedtoges gennem en Henvendelse af Industriraadets Formand og Næstformand til Statsministeren at gøre Regeringen bekendt med Industriens nuværende vanskelige Stilling.

Eksporten til Rusland.

Oplysninger angaaende Eksporten af danske Industrivarer til Rusland kan faas ved Henvendelse til Industriraadets Eksportbureau, Kjøbenhavn B, Vestre Boulevard 18, Værelse 6, hver Dag fra 9—12 og 1—4.

Kulimporten m. m. til Norge.

De i Norge hidtil gældende Betingelser for Indforsel af Kul, Koks og Cinders til Norge er ophævet fra d. 10. f. M. Samtidig ophæves Forpligtelsen for Importørerne til at erlægge de i paagældende Bekendtgørelser fastsatte Tilskud til Statens Liggedagskasse.

Præmiering af den mindre Industri.

Industriforeningen i Kjøbenhavn indbyder til Deltagelse i en Konkurrence mellem Genstande fremstillede af den mindre Industri. Denne Konkurrence er forbunden med en Præmiering ved et Tilskud fra Staten til Støtte for den mindre Industri. Ved Uddelingen af Præmierne vil der ikke alene blive taget Hensyn til Fabrikatets Godhed, men ogsaa til om Vedkommende har udvist særlig Energi ved at indføre bedre Arbejdsmetoder eller ved at fabrikere nye eller hidtil fra Udlandet indførte Genstande. Medarbejdere, som har haft fremragende Del i et godt Resultat, vil kunne erholde Medarbejderpræmier. Bedømmelsen finder Sted ved et af Industriraadet nedsat Udvalg, som eventuelt vil tilkalde den fornodne sagkyndige Bistand.

For at komme i Betragtning ved Præmieringen fordres, at den eller de Genstande, for hvilke der æskes Præmie, er egnet for Tilvirkning og Salg i storre Mængder og udført af den Præmieæskende eller i dennes Virksomhed, samt at den Præmieæskende kan henvise til mindst et Aars Virksomhed med Tilvirkning af paagældende eller lignende Genstande. Præmie vil kun blive tildelt saadanne Virksomheder, for hvilke Præmiebeløbet kan faa Betydning som en pekuniær Støtte til Virksomhedens Fremme.

Adgang til Præmieæskningen staar aaben for Virksomheder fra hele Landet.

Anmeldelse om Deltagelse skal ske paa særlige Skemaer, som kan faas ved personlig eller skriftlig Henvendelse til Industriforeningens Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Skemaerne skal udfyldes nøjagtigt og maa være tilbagesendte under samme Adresse inden Anmeldelsesfristens Udløb, den 15. Januar 1921.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10 F. til 10 Aft. Sondage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

84. Ekman, S. Centrifugalregulatorer. Uppsala 1910. 156 S. (Tvl.).
85. Dallwitz-Wegener. Untersuchung von Schmiermitteln. 1919.
87. Haeder, H. Die Dampfkessel. 6. Aufl. Wiesb. (u. A.). 174 S. (Tvl. & Aufgaben).
87. Lundberg, O. Om matarevatten samt om pannstensbildning och afrostning. Malmö 1901. 90 S.
87. Spets, E. Felaktigheter hos ångpannor. Stockh. 1908. 65 S.
88. Blom, P. M. Förbränningsmotorerna. 2. Uppl. Helsingf. 1918. 172 S.
88. Föppl, O. u. H. Strombeck. Schnellaufende Dieselmaschinen. Berl. 1920. 137 S. (Tvl.).
88. Devilliers, R. Le moteur à explosions. I—II. Paris 1920.
94. Karlowitch-Larsson, O. Prakt. handledning i ingenjörsvetenskapen. Stockh. 1907. 154 S.
102. Holmberg, C. E. Järnvägsöfverbyggnad. Helsingf. 1920. 95 S. (Tvl.).
104. Lundberg, O. Lärobok i vattenafledning. Malmö 1905. 97 S. (Tvl.).
106. Sondén, K. Uppvärmning av rum. Stockh. 1916. 116 S.
114. N. E. S. Haandbog. 1919 ff.
114. Lehrbuch der Elektrotechnik, herausg. v. Esselborn. I—II. Lpz. 1920. (2 Vol.).
114. Thomälen. Kurzes Lehrb. der Elektrotechnik. 8. Aufl. Berl. 1920. 512 S.
115. Klement, W. u. Paulus, C. Vereinheitliehung von Installations-Material. 1. Haus- u. Wohnungsanschlüsse. Berl. 1919. 225 S.
116. Roskop, F. Ankerwicklungen an Gleich- und Drehstrommotoren. Berl. 1920. 175 S.
116. Arnold, la Cour. Die Gleichstrommaschine. I. 3. Aufl. 1919. 740 S.
119. Lund-Johansen, O. Moderne Radiomodtagere (Elektronrøret). Kbh. 1920. 48 S.
119. Fleming, J. A. The prineiples of electric wavetelegraphy. Lond. 1906. 690 S.
126. Gruhn, K. Elektrotechnische Messinstrumente. Berl. 1920. 214 S.
127. Rudin, P. R. Elektrotechnik im Kriege. Wien 1919. 362 S.
129b. Kemisk-teknisk Receptbok för Metallarbeten. 6. Uppl. Stockh. 1914. 60 S.
129b. Oberhoffer, P. Das sehmiedbare Eisen. Berl. 1920. 354 S.
129b. Leber, E. Die Herstellung des Tempergusses und die Theorie des Glühfrischens. Berl. 1919. 320 S. (Tvl.).
129b. Poekrandt, W. Schmieden im Gesenk und Herstellung der Schmiedegesenke. 2. Ausg. Lpz. 1920. 223 S.
129b. Bauer, O. & Deiss, E. Probenahme und Analyse von Eisen und Stahl. Berl. 1912. 266 S.
129b. Busch, E. Der Dreher als Rechner. Berl. 1919. 193 S.
132. Souster, E. G. W. The design of faetory and industrial buildings. Lond. 1919. 166 S.
133. Sondén, Kl. Forbränningslära. 2. Uppl. Stockh. 1919. 105 S.
135. Hülle, F. W. Grundzüge der Werkzeugmaschinen und der Metallbearbeitung. 2. Aufl. Berl. 1919. 216 S.
146. Reinboth. Gehaltbestimmung galvaniseher Bäder. Lpz. 1919. 139 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 120176232